శ్రీరస్తు.

—:o:—

శ్రీ జా న కీ జా న యే న మః.

ఓం నమః పరమర్షిభ్యో ధర్మాగమమర్మపారగేభ్యః.

నిఖిలదురిత నిచయతమః ప్రసరప్రచండ మార్తాండ మండలాయితః

శ్రీమత్పండితపారిజాతకతారిమల్లేత్యాదిబిరుదావళివిరాజమాన శ్రీమన్మదన

భూపాలశిరోమణితనూభువా, నిజసత్యాదిగుణసముపజాతాండాయిత

రవిశశిమండలేన, శ్రీమన్మాంధాతృ మహీభుజా విరచితః.

కర్మవిపాకాఖ్యోయం గ్రన్థః.

నిరవధికనిగమాగమ పయోరాశిపారదృశ్వభిః

బెంగళూరు ఇతిపర్యాయనామధేయ కల్యాణనగర వాస్తవ్యైః

బ్రహ్మశ్రీ- శ్రీ ని వా స శా స్త్రి భి ః,

దొడ్డబేలి. నారాయణశాస్త్రిణా చ.

గిరికారదనరంధ్రనివసితావశిష్టబహుప్రయత్నలబ్ధనానాదేశీయ

పుస్తకావలోకనేనయథామతిపరిశోధితః.

బెంగళూరు.

వా॥ కృష్ణయ్యశర్మణా

బూదంగుడి॥ నారాయణార్యాణామ్

శ్రీమత్కల్యాణనగరస్థ సత్సంప్రదాయకళానిధిముద్రాక్షరశాలాయామ్-

ముద్రాపితశ్చవిజయతేతరామ్.

౧౮౯౦ సంవత్సరే॥

శ్రీరస్తు.

శ్రీ జానకీజానయే నమః.

శ్లో॥ నీలనీరజనీకాశం నిగమాంతైకగోచరమ్।
దయోదధిమ్మదెనౌమిజానకీజానిమన్వహమ్॥

కర్మవిపాకగ్రంథస్థవిషయానుక్రమప్రకాశికా.

విషయసంఖ్యా.		పుటసంఖ్యా.
	—※ ప్రథమతరంగః. ※—	
౧	మంగళాచరణమ్.	౧
౨	గ్రంథకర్తృప్రశంసా. ...	※
౩	ఏతద్గ్రంథావతారకథనమ్. ...	※
౪	కర్మస్వరూప, పాపకర్మ, తజ్జన్యరోగాది, తన్నాశావశ్యకర్తవ్యప్రాయశ్చిత్తాదినిరూపణం.	౨
	—※ ద్వితీయతరంగః. ※—	
౧	శాతాతపీయపరిభాషా.	౩
౨	కుష్ఠరాజయక్ష్మాదిరోగనామాని. ...	※
౩	రోగనిదానాని.	※
౪	తత్ప్రాయశ్చిత్తాని.	※
౫	శాంతయః.	౪
౬	ప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారః. ...	※
౭	ప్రత్యామ్నాయాః. ...	※
౮	వ్రతాంగదానాని.	※
౯	ప్రాజాపత్యాదికరణమ్. ...	※
౧౦	సర్వపాపప్రణుత్త్యర్థంవ్యాధివిపర్యయః.	※
౧౧	కృచ్ఛ్రలక్షణమ్.	౫
౧౨	కూశ్మాండగణహోమః. ...	※
	—※ తృతీయతరంగః. ※—	
౧	మతభేదేనగణహోమః.	౯
	—※ తురీయతరంగః. ※—	
౧	వ్యాధివిపర్యయః.	౧౧
౨	సూర్యప్రతిమాలక్షణమ్. ...	౧౨
౩	వేదికాపరిమాణాచార్యవరణప్రతిమాదానాది విచారః.	※
౪	ఘోషశాంతిః.	౧౪
	—※ పంచమతరంగః. ※—	
౧	కర్మజదోషజాదిభేదేనరోగవిభాగః.	౧౬
౨	రోగానుగుణ్యేనప్రతికృతిప్రకారః. ...	౧౭
౩	వేదపారాయణవిధిః. ...	※
౪	వేదపారాయణకలశప్రతిష్ఠాపనాదిప్రకారః.	※
౫	సౌరమంత్రః.	౧౯
	—※ షష్ఠతరంగః. ※—	
౧	రుద్రవిధిః.	※
౨	హోమాదిప్రకారః.	౨౦
౩	ప్రకారాంతరేణరుద్రవిధిత్రైవిధ్యమ్	౨౨
౪	తస్యైవరుద్రవిధేః షోడశధా విభాగః.	※
౫	విధ్యంగహోమాదిప్రకారః. ...	౨౪
౬	నమకాదిభేదేనజపహోమప్రకారః.	౨౯
౭	స్థండిలకుండనిర్మాణవిధిః. ...	※
౮	బోధాయనోక్తపంచాంగరుద్రన్యాసవిధిః.	౩౦

విషయసంఖ్యా.		పుటసంఖ్యా.
౯	పంచాంగరుద్రశబ్దార్థవిచారః. ...	*
౧౦	పంచాంగరుద్రన్యాసపూర్వకజపహోమార్చనాభిషేకాదివిధిః. ...	*
౧౧	నమకాంగన్యాసమంత్రాః. ...	౩౨
౧౨	న్యాసభేదః. ...	*
౧౩	నమకేఅవాంతరవాక్యానాంప్రయోగః.	౩౪
౧౪	గర్భరోగనాశవిధిః. ...	౩౫
౧౫	ప్రకారాంతరేణతన్నాశక్రమః. ...	౩౬
౧౬	రుద్రకల్పః. ...	౪౧
౧౭	పురుషసూక్తవిధిః. ...	౪౨
౧౮	పుత్రకామస్యకర్తవ్యవైష్ణవాదికర్మభేదః.	౪౪
౧౯	అపామార్జనస్తోత్రాదిః. ...	౪౭
౨౦	విష్ణుహృదయస్తోత్రమ్ ...	౪౮
౨౧	వినాయకశాంతిక్రమః. ...	౪౯
౨౨	యాజ్ఞవల్క్యోక్తనవగ్రహయజ్ఞః.	౫౨
౨౩	నవగ్రహయజ్ఞప్రయోగః ...	౫౩
౨౪	తత్రసంగ్రహకారచింతామణిమతభేదేన ప్రయోగభేదః. ...	౫౬
౨౫	అథవరుణావాహనమంత్రః. ...	౫౮
౨౬	గంగాద్యావాహనాదిమంత్రః. ...	*
౨౭	హోమమంత్రాః. ...	౬౦
౨౮	ప్రత్యధిదేవతామంత్రాః ...	౬౧
౨౯	వినాయకాదిపంచమంత్రాః. ...	౬౨
౩౦	కర్తవ్యతావిధివిభాగః. ...	౬౩
౩౧	అథనిష్కాదిప్రకరణమ్. ...	౬౫
౩౨	రూప్యప్రకరణమ్. ...	*
౩౩	ధాన్యభూమ్యాదిమానమ్. ...	౬౬
౩౪	అథకర్మవిపాకప్రకరణోపయుక్తకృచ్ఛ్రాదిలక్షణాని. ...	*
౩౫	ప్రాజాపత్యాదికృచ్ఛ్రలక్షణమ్. ...	౬౭
౩౬	అతికృచ్ఛ్రలక్షణమ్. ...	*
౩౭	కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రలక్షణమ్ ...	౬౮
౩౮	తప్తకృచ్ఛ్రలక్షణమ్. ...	*
౩౯	సాంతపనకృచ్ఛ్రలక్షణమ్. ...	౬౯
౪౦	యతిసాంతపనకృచ్ఛ్రస్వరూపనిరూపణమ్.	*
౪౧	మహాసాంతపనలక్షణమ్. ...	*
౪౨	పరాకలక్షణమ్. ...	౭౦
౪౩	యావకవ్రతనిరూపణమ్, ...	*
౪౪	చాంద్రాయణనిరూపణమ్. ...	*
౪౫	పిపీలికామధ్య, యవమధ్యచాంద్రాయణనిరూపణమ్. ...	౭౨
౪౬	యతి చాంద్రాయణమ్. ...	*
	—* సప్తమతరంగః. *—	
౧	గోవధవ్రతమ్. ...	౭౩
౨	విష్ణురహస్యోక్తమాసోపవాసవ్రతమ్.	*
౩	కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణ సాధారణేతికర్తవ్యతా	౭౫
౪	ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః.	*
౫	అతికృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః ...	౭౭
౬	తప్తకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః. ...	౭౮
౭	సాంతపనయతిసాంతపనప్రత్యామ్నాయాః.	*
౮	మహాసాంతపనప్రత్యామ్నాయాః.	౭౯
౯	పరాకకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః. ...	*
౧౦	యావకవ్రతగోమూత్రయావకవ్రతపయోవ్రతానాంప్రత్యామ్నాయాః. ...	*
౧౧	చాంద్రాయణప్రత్యామ్నాయాః ...	*
౧౨	గోవధప్రత్యామ్నాయః, ...	౮౦
౧౩	మాసోపవాసప్రత్యామ్నాయః. ...	౮౧
౧౪	ప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారః. ...	*
౧౫	భస్మస్నానమంత్రాంతరాణి ...	౮౨
౧౬	గోమయస్నానమంత్రాః ...	*

విషయసంఖ్యా.		పుటసంఖ్యా.
౧౭	...త్రి... మంత్రాదిః ...	౮౩
	— * అష్టమతరంగః. * —	
౧	అర్శోరోగహరణాని. ...	౮౪
౨	రాజయక్ష్మపరిష్కృతిః. ...	౮౫
౩	అ...గ్రహస్యకృతిః ...	*
౪	...తరేణాసాధ్యరోగహరణమ్	౮౬
౫	శాతాతపోక్తరాజయక్ష్మహరణమ్. ...	*
	— * నవమతరంగః * —	
౧	శూలరోగహరాణి. ...	౮౮
౨	శూలరోగహరత్రిశూలదానమ్. ...	*
౩	అథారుచిశూలహరణమ్ ...	౮౯
౪	ప్రకారాంతరేణారుచిశూలహరణమ్ ...	*
౫	జీర్ణశూలహరణమ్ ...	*
౬	ప్లీహహరణమ్.	౯౦
౭	జఠరశూలహరణమ్. ...	*
౮	కటిశూలహరణమ్.	*
౯	హస్తశూలహరణమ్. ...	*
౧౦	కర్ణశూలహరణమ్.	౯౧
౧౧	నయనశూలహరణమ్. ...	*
౧౨	శాతాతపోక్తశూలరోగహరణమ్. ...	*
౧౩	శూలప్రతికృతిదానమ్. ...	౯౨
	— * దశమతరంగః. * —	
౧	జ్వరహరాణి.	౯౩
౨	ఉష్ణజ్వరహరణమ్.	*
౩	శాతాతపోక్తవివిధజ్వరహరణమ్. ...	౯౪
౪	సర్వజ్వరహరణమ్.	*
౫	జ్వరతర్పణమ్.	*
౬	జ్వరప్రతికృతిదానమ్.	౯౫
౭	కఫజ్వరయుతశ్వాసకాసహరాణి. ...	*
౮	ప్రకారాంతరేణశ్వాసకాసహరాణి. ...	౯౬
౧౦	శ్వాసకాసహరధ్వజపాశదానమ్. ...	౯౭
౧౧	శ్వాసకాసమూర్తిదానమ్.	*
౧౨	శోథహరాణి.	*
౧౩	కర్మవిపాకసంగ్రహోక్తశోథహరణమ్. ...	*
౧౪	శోథహరవస్త్రదానమ్. ...	౯౮
౧౫	శోథహరప్రతిమాదానమ్. ...	*
౧౬	పాండురోగహరణమ్.	౯౯
౧౭	శిరోవేదనాసహితపాండురోగహరణమ్.	*
౧౮	పాండురోగహరపృథ్వీదానమ్ ...	*
౧౯	శాతాతపోక్తపాండురోగహరణమ్.	౧౦౦
౨౦	పాండురోగహరప్రతిమాదానమంత్రః.	*
౨౧	అంత్రపీడాహరణమ్. ...	*
౨౨	అంత్రవృద్ధిహరణమ్- ...	౧౦౧
౨౩	అంత్రవృద్ధిమూర్తిదానమ్- ...	*
౨౪	వ్రణహరాణి- ...	౧౦౨
౨౫	నాసికావ్రణహరణమ్ ...	*
౨౬	ప్రకారాంతరేణనాసికావ్రణహరణమ్-	*
౨౭	హృదయవ్రణహరణమ్- ...	౧౦౩
౨౮	ఊరోవ్రణహరణమ్-	*
౨౯	దక్షిణాంగవ్రణహరణమ్- ...	*
౩౦	అంగుళీవ్రణహరణమ్- ...	*
౩౧	భగవ్రణహరణమ్	*
౩౨	భగంధరహరణమ్- ...	౧౦౪
౩౩	ప్రకారాంతరేణభగంధరహరణమ్- ...	*
౩౪	పూయవ్రణహరణమ్-	౧౦౫
౩౫	నాడీవ్రణహరణమ్- ...	*
౩౬	గండమాలాహరణమ్- ...	*
౩౭	ప్రకారాంతరేణగండమాలాహరణమ్	౧౦౬
౩౮	సపిత్తవ్రణహరణమ్-	*
౩౯	వ్రణఘ్నగజదానమ్- ...	౧౦౭

విషయసంఖ్యాః		పుటసంఖ్యా
౪౦	పార్శ్వస్ఫోటహరమ్- ...	*
౪౧	హస్తపాదస్ఫోటహరమ్ ...	౧౦౮
౪౨	స్త్రీస్తనస్ఫోటహరమ్- ...	*
౪౩	నానాస్థానగతస్ఫోటహరమ్- ...	*
౪౪	భగంధరరోగమూర్తిదానమ్- ...	*
౪౫	గండమాలాహరప్రతిమాదానమ్- ...	౧ ౯
౪౬	వ్రణమూర్తిదానమ్- ...	*
౪౭	వాతరోగహరాణి-	*
౪౮	ప్రకారాంతరేణవాతరోగహరమ్- ...	*
౪౯	ఉన్మాదవాతహరమ్- ...	౧౧౦
౫౦	ధనుర్వాతహరమ్	*
౫౧	పక్షవాతహరమ్-	*
౫౨	హిక్కావాతహరమ్- ...	౧౧౧
౫౩	వాతవ్యాధిహరమృగదానమ్- ...	*
౫౪	రక్తవాతహరమ్-	*
౫౫	వాతపిత్తహరలక్ష్మీనారాయణదానమ్-	౧౧౨
౫౬	వాతపిత్తహరం-	*
౫౭	వాతరక్తహరప్రాయశ్చిత్తమ్- ...	*
౫౮	వాతరోగహరమ్- ...	౧౧౩
౫౯	పిత్తహరాణి-	*
౬౦	ప్రకారాంతరేణరక్తపిత్తహరమ్- ...	*
౬౧	పిత్తరోగహరప్రతిమాదానమ్ ...	*
౬౨	శ్లేష్మహరాణి-	*
౬౩	ప్రకారాంతరేణశ్లేష్మహరమ్ ...	౧౧౪
౬౪	చికిత్సావ్యాధిహరమ్- ...	*
౬౫	శ్లేష్మరోగహరప్రతిమాదానమ్- ...	*
౬౬	అపస్మారహరాణి-	*
౬౭	ప్రకారాంతరేణాపస్మారహరమ్- ...	*
౬౮	అపస్మారహరవినాయకదానమ్ ...	౧౧౫
౬౯	అపస్మారమూర్తిదానమ్- ...	౧౧౬
౭౦	శిరోరోగహరమ్-	*
౭౧	ప్రకారాంతరేణశిరోరోగహరమ్- ...	*
౭౨	కర్మవిపాకోక్తశిరోరోగహరమ్-	*
౭౩	అర్ధశిరోరోగహరమ్- ...	*
౭౪	సూర్యావర్తహరమ్- ...	౧౧౭
౭౫	శిరోరోగఘ్నయజ్ఞోపవీతదానమ్- ...	*
౭౬	శిరోరోగఘ్నప్రతిమాదానమ్ ...	*
౭౭	ముఖరోగహరాణి-	*
౭౭	ప్రకారాంతరేణ ముఖరోగహరమ్- ...	*
౭౮	ముఖరోగహరాంతరమ్- ...	౧౧౮
౭౯	ముఖరోగహరగజదానమ్-	*
౮౦	జిహ్వారోగహరమ్-	౧౧౯
౮౧	ప్రకారాంతరేణజిహ్వారోగహరమ్- ...	*
౮౨	ఛర్దిరోగహరమ్-	*
౮౩	దంతపీడాహరమ్-	*
౮౪	దంతురత్వహరమ్-	౧౨౦
౮౫	శ్యావదంతత్వహరమ్-	*
౮౬	నిష్ఠురభాషిత్వహరమ్-	*
౮౭	మూకత్వహరమ్-	*
౮౮	మూకత్వహరతిలపద్మదానమ్- ...	*
౮౯	స్థలద్వాక్యజిహ్వత్వహరమ్- ...	౧౨౧
౯౦	గద్గదత్వహరసరస్వతీదానమ్- ...	*
౯౧	ఏడమూకత్వహరమ్- ...	౧౨౨
౯౨	స్థలద్వాక్యహరమ్-	*
౯౩	ముఖరోగప్రతిమాదానమ్-	*
౯౪	నాసికారోగపుశీర్ణనాసికాపాదహస్తయుక్తఘుర్ఘురస్వరత్వహరమ్- ...	*
౯౫	వక్రనాసత్వహరమ్-	౧౨౩
౯౬	నాసికారోగహరమూర్తిదానమ్- ...	౧౨౩
౯౭	నేత్రరోగహరాణి-	*

విషయసంఖ్యా.		పుటసంఖ్యా.
౯౮	నేత్రపూయహరమ్	*
౯౯	ప్రకారాంతరేణ నేత్రపూయహరమ్-	౧౨౪
౧౦౦	అంధత్వహరమ్-	*
౧౦౧	నీలలోచనత్వహరమ్- ...	*
౧౦౨	కపిలాక్షత్వహరమ్- ...	*
౧౦౩	మందదృష్టిత్వహరమ్- ...	౧౨౫
౧౦౪	తిమిరహరమ్-	*
౧౦౫	వేదనాహరగరుడదానమ్- ...	*
౧౦౬	నక్తాంధ్యహరగోపాలదానమ్- ...	౧౨౬
౧౦౭	కామిలాహరమ్- ...	౧౨౭
౧౦౮	కేకరేక్షణత్వహరమ్- ...	౧౨౮
౧౦౯	పింగాక్షత్వహరమ్- ...	*
౧౧౦	నేత్రరోగహరతర్పణమ్- ...	*
౧౧౧	సాధారణ్యేన నేత్రరోగహరమ్-	*
౧౧౨	కర్ణరోగహరాణి ...	*
౧౧౩	క్రిమికర్ణరోగహరమ్- ...	*
౧౧౪	బధిరత్వహరమ్-	౧౨౯
౧౧౫	కుబ్జత్వహరమ్- ...	*
౧౧౬	కర్ణరోగహరప్రతిమాదానమ్- ...	*
౧౧౭	కంఠరోగహరాణి- ...	*
౧౧౮	దీర్ఘగళత్వహరమ్- ...	*
౧౧౯	వికృతస్వరత్వహరమ్- ...	*
౧౨౦	కంఠరోగహరప్రతిమాదానమ్-	౧౩౦
౧౨౧	పాణిరోగహరేషు పీతపాణిత్వహరమ్-	*
౧౨౨	హ్రస్వపాణిత్వహరమ్ ...	*
౧౨౩	స్విన్నపాణిత్వహరమ్- ...	*
౧౨౪	భుజస్తంభనమ్- ...	*
౧౨౫	కునఖిత్వహరమ్- ...	*
౧౨౬	పాణిరోగహరప్రతిమాదానమ్- ...	*
౧౨౭	హృదయరోగహరాణి- ...	*
౧౨౮	హృత్క్రిమిత్వహరమ్- ...	*
౧౨౯	క్రిమికుష్ఠత్వహరమ్- ...	౧౩౧
౧౩౦	కృశోదరత్వహరమ్- ...	*
౧౩౧	ఉదరగుల్మహరమ్- ...	*
౧౩౨	వాతగుల్మహరమ్- ...	*
౧౩౩	గుల్మహరవినాయకదానమ్-	*
౧౩౪	యకృత్ప్లీహజలోదరహరమ్-	౧౩౨
౧౩౫	ప్లీహోదరహరమ్- ..	*
౧౩౬	ఉదరవ్యాధిహరమ్-	*
౧౩౭	జలోదరహరమ్- *	*
౧౩౮	ప్రకారాంతరేణ జలోదరహరమ్-	౧౩౩
౧౩౯	గుల్మప్రతిమాదానమ్-	*
౧౪౦	యకృత్ప్లీహప్రతిమాదానమ్-	*
౧౪౧	మహోదరత్వహరమ్-	*
౧౪౨	మందాగ్నిహరాణి-	*
౧౪౩	ప్రకారాంతరేణ మందాగ్నిహరమ్-	౧౩౩
౧౪౪	కర్మవిపాకోక్తమందాగ్నిహరమ్	*
౧౪౫	బోధాయనోక్తమందాగ్నిహరమేషదానమ్-	*
౧౪౬	అజీర్ణహరమ్- ...	౧౩౫
౧౪౭	అన్యప్రకారేణాజీర్ణహరమ్-	*
౧౪౮	మందాగ్నిప్రతిమాదానమ్ ...	*
౧౪౯	ప్రజ్ఞాహీనత్వహరాణి- ...	*
౧౫౦	ప్రజ్ఞాజాడ్యత్వహరఘంటాదానమ్-	౧౩౬
౧౫౧	చేతనాహీనత్వహరమ్ ...	*
౧౫౨	ప్రజ్ఞాహీనత్వహరప్రతిమాదానమ్-	*
౧౫౩	మూత్రకృచ్ఛ్రహరాణి- ...	౧౩౭
౧౫౪	ప్రకారాంతరేణ మూత్రకృచ్ఛ్రహరమ్-	*
౧౫౫	మూత్రకృచ్ఛ్రహరాంతభేదః-	౧౩౮
౧౫౬	మూత్రకృచ్ఛ్రహరతిలపద్మదానమ్-	*
౧౫౭	అశ్మరీహరమ్-	*

విషయసంఖ్యా.		పుటసంఖ్యా.
౧౫౮	బహుమూత్రహరమ్.	*
౧౫౯	ప్రకారాంతరేణబహుమూత్రహరమ్.	౧౩౭
౧౬౦	మూత్రకృచ్ఛ్రహరప్రతిమాదానమ్.	౧౩౯
౧౬౧	ప్రమేహహరాణి.	*
౧౬౨	సశూలప్రమేహహరాణి.	*
౧౬౩	వాతప్రమేహహరాణి.	*
౧౬౪	మధుప్రమేహహరాణి.	*
౧౬౫	ప్రమేహఘ్నసువర్ణధేనుదానమ్.	౧౪౦
౧౬౬	ప్రకారాంతరేణప్రమేహహరమ్.	*
౧౬౭	ప్రమేహప్రతిరూపకృతిదానమ్.	*
౧౬౮	లింగహానికరవృషణవ్యాధిహరాణి.	*
౧౬౯	షండత్వహరమ్	౧౪౧
౧౭౦	వృషణవ్యాధిహరమ్.	*
౧౭౧	లింగహానిప్రతిమాదానమ్.	*
౧౭౨	గుదరోగహరాణి.	*
౧౭౩	ప్రస్రవద్గుదరోగహరమ్	౧౪౧
౧౭౪	అర్శోరోగహరమ్.	*
౧౭౫	అర్శోరోగహరసువర్ణధేనుదానమ్.	౧౪౨
౧౭౬	గుదరోగహరార్శోరోగహరప్రతిమాదానమ్.	౧౪౩
౧౭౭	అతిసారరోగహరాణి.	*
౧౭౮	అతిసారహరవహ్నిమూర్తిదానమ్.	*
౧౭౯	శాతాతపోక్తాతిసారహరమ్.	౧౪౪
౧౮౦	రక్తాతిసారహరాణి.	*
౧౮౧	గ్రహణీరోగహరమ్.	*
౧౮౨	గ్రహణీహరధేనుదానమ్.	*
౧౮౩	అతిసారరోగహరప్రతిమాదానమ్.	౧౪౫
౧౮౪	గ్రహణీరోగప్రతిమాదానమ్.	*
౧౮౫	పాతరోగహరాణి.	*
౧౮౬	స్తబ్ధత్వహరం కుబ్జత్వహరంచ.	*
౧౮౭	వక్రపాదత్వహరమ్.	*
౧౮౮	అధికాంగత్వహరమ్.	*
౧౮౯	పాదరోగహరమ్.	౧౪౬
౧౯౦	వల్మీకపాదత్వహరమ్.	*
౧౯౧	శ్లీపదరోగహరమ్.	*
౧౯౨	శ్లీపదరోగప్రతిమాదానమ్.	*
౧౯౩	పాదరోగప్రతిమాదానమ్.	*
౧౯౪	త్వగ్దోషహరాణి.	*
౧౯౫	దుశ్చర్మత్వహరమ్.	*
౧౯౬	పామాహరమ్.	౧౪౭
౧౯౭	దద్రూహరోమామహేశ్వరదానమ్.	*
౧౯౮	లూతకిత్వహరమ్.	౧౪౮
౧౯౯	చర్మరాంగత్వహరమ్.	*
౨౦౦	కృష్ణాంగత్వహరమ్.	*
౨౦౧	కండూతిరోగహరమ్.	*
౨౦౨	శీర్ణాంగత్వహరమ్.	*
౨౦౩	దద్రుమండలహరమ్.	౧౪౯
౨౦౪	గజచర్మత్వహరమ్.	*
౨౦౫	బభ్రుమండలత్వహరమ్.	*
౨౦౬	కృష్ణమండలత్వహరమ్.	*
౨౦౭	శ్వేతమండలత్వహరమ్.	*
౨౦౮	విసర్పహరమ్.	*
౨౦౯	విసర్పహరనాగదానమ్.	*
౨౧౦	దుర్గంధాంగత్వహరమ్.	౧౫౧
౨౧౧	విస్రగంధత్వహరమ్.	*
౨౧౨	త్వగ్దోషప్రతిమాదానమ్.	*
౨౧౩	కుష్ఠహరమ్.	*
౨౧౪	ప్రకారాంతరేణకుష్ఠహరమ్.	౧౫౨
౨౧౫	అపరంకుష్ఠహరమ్.	౧౫౩
౨౧౬	కుష్ఠరోగహరవృషభదానమ్.	*

విషయసంఖ్యా.		పుటసంఖ్యా.
౨౧౭	హీనకుష్ఠహరమ్.	౧౫౪
౨౧౮	రక్తకుష్ఠహరమ్.	*
౨౧౯	పీతకుష్ఠహరమ్.	*
౨౨౦	గుల్ఫకుష్ఠహరమ్.	౧౫౫
౨౨౧	కటికుష్ఠహరమ్.	*
౨౨౨	నేత్రకుష్ఠహరమ్.	*
౨౨౩	శ్వేతోష్ఠత్వహరమ్	౧౫౬
౨౨౪	చిత్రకుష్ఠహరమ్.	*
౨౨౫	ఔదుంబరకుష్ఠహరమ్.	*
౨౨౬	కుష్ఠరోగహరప్రతిమాదానమ్.	*
౨౨౭	స్త్రీణాంపుష్పవతీత్వహరాణి.	౧౫౭
౨౨౮	వంధ్యాత్వహరసువర్ణధేనుదానమ్.	*
౨౨౯	గర్భస్రావహరయజ్ఞోపవీతదానమ్.	*
౨౩౦	స్రవద్యోనిశోణితహరమ్.	౧౫౮
౨౩౧	స్త్రీస్తన్యాక్షరణహరమ్.	*
౨౩౨	మృతపుత్రత్వహరమ్.	౧౫౯
౨౩౩	అనపత్యత్వహరమ్.	*
౨౩౪	మృతపుత్రత్వచర్మకీలకత్వహరమ్.	*
౨౩౫	చతుర్విధవంధ్యాత్వస్నానవిధిః.	*
౨౩౬	ఏకవస్త్రస్నానమ్.	౧౬౦
౨౩౭	అపరమేకవాసస్స్నానమ్.	౧౬౨
౨౩౮	జలప్రార్థనా.	౧౬౩
౨౩౯	ఔషధిస్నానమ్.	*
౨౪౦	పుంసోహతవీర్యత్వహరమ్.	౧౬౪
౨౪౧	క్లైబ్యహరమ్.	౧౬౫
౨౪౨	అపరంక్లీబత్వహరమ్.	*
౨౪౩	మృతభార్యత్వహరమ్.	*
౨౪౪	స్త్రీవిరక్తిహరమ్.	౧౬౭
౨౪౫	దోషసంస్కారోద్భవహరాణి	*
౨౪౬	తత్రబ్రహ్మరాక్షసరూపపిశాచత్వహరమ్.	*
౨౪౭	గ్రహహరాణి.	*
౨౪౮	ప్రజాగ్రహహరమ్.	*
౨౪౯	ఏకాహికాదిజ్వరహరమ్.	౧౬౮
౨౫౦	వృత్రగ్రహహరమ్	౧౬౯
౨౫౧	మహాజ్వరగ్రహహరమ్.	*
౨౫౨	కుంభగ్రహహరమ్.	*
౨౫౩	జంభగ్రహహరమ్.	*
౨౫౪	కపిలగ్రహహరమ్.	*
౨౫౫	శివపాదగ్రహహరమ్.	౧౭౦
౨౫౬	ఊర్ధ్వకేశగ్రహహరమ్.	*
౨౫౭	విష్టంభగ్రహహరమ్.	*
౨౫౮	మహాజిహ్మగ్రహహరమ్.	౧౭౧
౨౫౯	నవగ్రహహరమ్.	*
౨౬౦	వాసవగ్రహహరమ్.	*
౨౬౧	వాయసగ్రహహరమ్.	*
౨౬౨	క్షేత్రపాలగ్రహహరమ్.	*
౨౬౩	అచలగ్రహహరమ్.	౧౭౨
౨౬౪	హస్తిపాదగ్రహహరమ్.	*
౨౬౫	కర్ణగ్రహహరమ్.	*
౨౬౬	ధనగ్రహహరమ్.	*

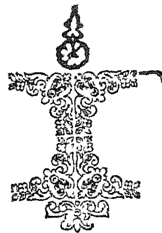
విషయసంఖ్యా.		పుటసంఖ్యా.
౨౭౭	అవతోలగ్రహహరమ్. ...	౧౭౩
౨౭౮	కృశగ్రహహరమ్. —	*
౨౭౯	శిశుగ్రహహరమ్. *	*
౨౮౦	మేషగ్రహహరమ్. —	*
౨౮౧	స్కందగ్రహహరమ్. —	౧౭౪
౨౮౨	స్కందాపస్మారగ్రహహరమ్.	*
౨౮౩	ప్రకారాంతరేణస్కంధగ్రహహరమ్.	*
౨౮౪	రీత్యంతరేణస్కందగ్రహహరమ్.	౧౭౫
౨౮౫	శ్రీనీలకంఠాత్మజ భట్ట నీలకంఠకృతే కర్మవిపాకే స్కంద్గ్రహహరాణి.	*
౨౮౬	మృత్యుంజయవిధిః. —	*
౨౮౭	కల్పాంతరాణి. ...	*
౨౮౮	శౌనకోక్తమృత్యుంజయజపవిధిః.	౧౭౮
౨౮౯	మంత్రన్యాసక్రమః. ...	౧౭౯

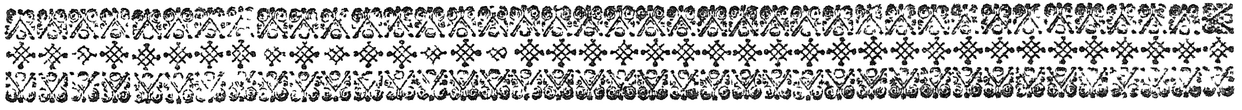
— ఇతిదశమస్తరంగః. —

విషయసంఖ్యా.		పుటసంఖ్యా.
౧	విశేషవిధానాని. ...	౧౮౦
౨	రుద్రకలశస్నానవిధిః. ...	*
౩	సర్వరోగహరస్తృచార్ఘ్యదానవిధిః.	*
౪	తృచార్ఘ్యదానప్రయోగః.	౧౮౧
౫	రామేశ్వరభట్టసుతమాధవభట్టకృతకారికాః.	*
౬	సర్వరోగహరత్వరితరుద్రప్రయోగః.	౧౮౨
౭	హేమాద్రీయాశ్వదానమ్.	౧౮౪
౮	నానారోగహరతులాదానాని.	*
౯	సూర్యారుణసంవాదీయరోగహరాణి.	౧౮౫
౧౦	వ్రణాదిహరాణి. ...	*
౧౧	పృథ్వీచంద్రోదయోక్తధనుర్వాతహరమ్.	౧౮౬
౧౨	కంపవాతహరమ్. ...	౧౮౬
౧౩	ఆక్షేపవాతహరమ్.	*
౧౪	గృధ్రసీసంజ్ఞికవాతరోగహరమ్.	౧౮౭

ఇతివిశేషవిధిః.

ఓం, నమోవాను దేవగురభ్యః.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ గణాధిపతయే నమః.

కర్మవిపాకగ్రంథప్రారంభః.

నమస్సకలకల్యాణభాజనాయ పినాకినే। నమో లక్ష్మీవిలాసాయ దేవతాస్మైగిరేనమః॥ ప్రవాళాద్రిప్రస్థద్యుతినిచయపర్యాయవపుషే నమో విఘ్నశ్రేణీవిఘటనవినోదాయ మహసే। జగత్ప్రాదుర్భావస్థితివిలయనిరాయాసరచనావినోదాసక్తాయ ప్రణతఫలసిద్ధిప్రతిభువే॥ యదిందిరానాథపురందరాద్యైరారాధితం భక్తిభరానతాంగైః। శ్రీచండికాయాశ్చరణారవిందం వందామహే మత్కులదేవతాయాః॥ ప్రకృష్టచలకుండలస్తబకమృష్టగండస్థలం మహార్హమణిమేఖలం మరకతాంకురశ్యామలమ్। కరోతు కరుణాం సదా కలితపంచషాబ్దక్రమం మహః కిమపి మోహనం కపటశైశవం కైశవమ్॥ శంఖాకృతాగసికపాయకషంబువాణాకూణీకృతాధరసనాథసియంత్రణేన। మానేన మానమభిగచ్ఛతి యాం దదాతు సా పార్వతీ హరవిషక్తతనుశ్శివం నః॥ ఆసీదసీమగుణలాటకులాంబురాశావుద్యత్ప్రభూతశుభకీర్తినయప్రకాశః। ధీరస్సదాహృదిధృతో గుణసన్నివిష్టశ్శ్రీరత్నపాలనృపతిర్భువనైకరత్నమ్॥ తస్యాత్మజో భరతపాల ఇతి ప్రసిద్ధస్సిద్ధాంగనాజనసమాజసమిద్ధకీర్తిః। దానేన యస్సుకృతినాం క్షపితస్మ దైన్యం సైన్యం చ వైన్యసదృశః ప్రతిభూపతీనామ్॥ సుతోస్యజాతస్సుకృతోన్నతస్య నతస్య కశ్చిత్సదృశో బభూవ। యమశ్వలస్తుల్యమవేత్య తాతో నామ్నా హరిశ్చంద్ర ఇతి వ్యధత్త॥ తస్యాత్మజో భూపతులప్రతాపస్సాధారణో భూమిపతిర్వదాన్యః। అభూతపూర్వామవనీశ్వరాణామజీగణద్యో జగతస్స్వకీర్తిమ్॥ బంధచ్ఛిదాబిరుదకీర్తిమహాన్వితాఖ్యాం కృత్వాపరత్రిచతథైవవిధాతుమిచ్ఛుః। కీనాశపాశచయబంధవిమోచనార్థం తీర్థత్రయీ కరవిముక్తిమచీకరద్యః॥ అస్యాస్త్రజశ్శ్రీమదనేన రాజ్ఞా నామ్నా చ రూపేణ చ సంగతార్థః। రోహారుణే చ త్విషి యద్విపక్షస్మర్తవ్యరూపత్వమవాప కామః॥ సర్వార్యయః కూపారామార్థమాయతనాని సేతుబంధాంశ్చ। కృత్వా స్వకీర్తిమాక్రామదిదృశీం మూర్తిభేదేన॥ పరిశీలయతా కళాకలాపం విధదానేన చ భూరిశః ప్రధానమ్। మదనేన మహీభృతాథ తేన ప్రథితా నూతనభోజరాజకీర్తిః॥ పుత్రేషు సత్స్వపి కళత్రయుగేథ తస్య పుత్రౌ జగత్త్రయవిస్తృతవరకీర్తిపూరా। దక్షౌ ప్రియావతితరాం ప్రథమప్రసూతా నీతౌ మహోన్నతిమనల్పగుణౌ వినీతౌ॥ ఉదారశీలౌ సుమనోవిలాసమనోజ్ఞహృష్టౌ వనకేళిలోలౌ। యశోదయావర్ధితమంగళాంగౌ యౌ రామకృష్ణావివ సంప్రతీతౌ॥ యచ్ఛైశవానుకరణం నయువాన వృద్ధశ్శక్నోతి కర్తుమితరః కృతసద్గుణోపి। దానాన్ని దానముఖిలార్థిజనాన్యసిద్ధైః కీర్తిర్దిగంతవితతా చ యతస్తదీయా॥ అప్రతిమల్లః పృథివ్యాం పృథ్వీమల్లస్తయోరభూజ్జ్యేష్ఠః। అపరో మాంధాతృగుణో మాంధాతా గీయతే జగతి॥ సోయం సుకృతవిధాతా రిపుకులజేతా తనోతి మాంధాతా। విద్వన్ముఖేన మతిమాన్సత్కృతిరత్నం మహార్ణవం నామ॥ మాతాపుణ్యాదర్శితకీర్తివిభవాయయస్యాం

బికానామతశ్శాకల్యాపరమూర్తిరార్యచరితశ్శ్రీపెద్దిభట్టః పితా । సోయంకౌశికవంశభూషణమణిః శ్రీభట్టని శ్వేశ్వరో వేదేస్మార్తకర్మతేనమేచసపదేవాక్యేకృతీవర్ధతే ॥ మతిర్యేషాంశాస్త్రేప్రకృతిరమణీయావ్యవహృతిస్స్ఫుటాశీలంశ్లాఘ్యంప్రకృతిరుజవస్సైకతిపయే । చిరంచిత్తేతేషాంమధురతలభూతాస్స్థితిభుజాం దియంవ్యాసాసారణ్యప్రచురమునిశివ్యస్యఫణితిః ॥ శ్రుతిస్మృతిపురాణాని సమాలోక్య యథామతి । నిబధ్యతే సమాసేననిబంధోయంమహార్ణవః ॥ దుష్కర్మపాకజనితామయకర్శితానాం సత్కర్మశర్మకరమిత్యుదితంమునీంద్రైః । సత్సంగజాతమితగోక్తివిధానపేక్షంవక్ష్యామిరోగినిఖిలార్తినిబర్హణాయ ॥ తత్రతావదద్యత్వ్యాహూణసకలకర్మోపయోగిత్వేనకర్మవిపాకరూపరోగాదినివృత్త్యర్థంప్రాయశ్చిత్తాదేరవశ్యకర్తవ్యతాప్రతిపాద్యతే॥ తద్యథా ॥ బ్రహ్మహాక్షయరోగీస్యాదిత్యాదిరోగనిదానకథనాన్నిదానోచ్ఛేదేన వ్యాధినివృత్తేరవగతత్వాత్తన్నిదానోచ్ఛేదాయక్షయిత్యాది లక్షణరోగయుక్తైర్ద్వాదశ వార్షికాదిప్రాయశ్చిత్తవ్యాధిప్రతికృతిదానాదికర్తవ్యం ॥ ఇతి ॥ అత్రకేచిద్వ్యవతిష్ఠంతే ॥ తథాహి ॥ పాపానాంపూర్వస్యక్షయాయప్రాయశ్చిత్తాదికర్తవ్యమితి ॥ యదుచ్యతే నైతత్సాంప్రతం ॥ నహిప్రారబ్ధఫలస్యాపూర్వస్య నాశేనకిమపిప్రయోజనమస్తి - ఫలస్యప్రారబ్ధత్వాత్ - లక్ష్యవేధయిత్రురూప ఫలాయ చాపన్నిసృత శ్శరోభిత్తుస్తంభాద్యాశ్రయస్యవా కారణరూపస్యాస్తిత్వంనాపేక్షతే ॥ తథారోగరూపఫలంప్రారబ్ధంసత్స్వకారణంపూతస్యపాపాపూర్వస్యసత్తాంనాపేక్షతే । అథరోగాదిరూపఫలనాశస్యేష్టత్వాత్తన్నిదానదురితాపూర్వనాశాయప్రాయశ్చిత్తాది కర్తవ్యమితిచేన్న ॥ సమవాయికారణ శరీర నాశేనైవ తస్య రోగాదేర్నాశ నిమిత్తకారణదురితాపూర్వవినాశేనయథామృదాదినాశేనైవఘటాదినాశోనదండచక్రాదినాశేన ॥ నచసభక్షుసిద్ధంకౌనఖ్యాదికంప్రత్యాదేష్టుం శక్యతే-అపిచ॥నరకతిర్యగ్యోన్యాదిజన్యదుఃఖపరంపరామనుభూతవతఃకౌనఖ్యాదికోవికారశ్చరమంఫలంతతఇత్యన్నమాత్రేణఫలేనస్వకారణదురితాపూర్వనాశోజన్యతే । వంథజనితాశుశుక్షణినైవారణినాశః తస్మాన్నపాపవినాశాయప్రతతవ్యేతి ॥ అత్రబ్రూమః॥ నతావచ్చరమ ఫలమితినిశ్చేతుంశక్యతే ॥ యఏతస్మిన్నేవజన్మనికౌనఖ్యాదికమితినిశ్చయశ్చరమ ఫలత్వ నిశ్చయోభవేత్ ॥ నచతథా॥ అనేకజన్మోపభోగ్యత్వస్యతథాతుశాతాతపీయ కర్మవిపాకే ॥ మహాపాతకజంచిహ్నంసప్తజన్మనిజాయతే - ఉపపాపోద్భవంపంచత్రీణిపాపసముద్భవమితిసప్తజన్మాభివ్యాప్త్యైత్యర్థః॥ ననుసప్తస్వపి జన్మస్వేకమేవఫలమనుగతమితితస్యచరమఫలత్వాదుత్పన్నేచరమఫలేనిమిత్తకారణస్యదురితాపూర్వస్యస్వయమేవ నష్టత్వాత్తదర్థంప్రాయశ్చిత్తాదివిఫలమితిచేదుత్పన్నోహి ఘటోనిమిత్తకారణంనాపేక్షతే ॥ నతూత్పద్యమానః సప్తమఏవజన్మన్యుత్పన్నమిత్యభిధీయతే - కౌనఖ్యాదికంతతః పూర్వతూత్పద్యమానమేవ అవశ్యాంతరాభావాత్ - అథవాప్రతిజన్మభిన్నమేవ కౌనఖ్యాదికముత్పద్యతే- తత్తథానిమిత్తందురితా పూర్వమనువర్తతే॥ అతశ్చైదాసప్తమంవాజన్మప్రథమాదిజన్మైత్యభిధానాత్పక్షే సంభావిత దురితాపూర్వ నివృత్త్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తాదికంవిధేయమేవ - అతఏవశాతాతపీయ కర్మవిపాకే ॥ ప్రతిజన్మభవేదేషాంచిహ్నం తత్పాపసూచకం। ప్రాయశ్చిత్తే కృతేతేషాంపశ్చాత్తాపగతామిత్యాది ॥ యదుక్తం ॥ నచకౌనఖ్యాదికం ప్రత్యాదేష్టుం శక్యతే ॥ తద్వహ్నినాశేత్యానుమానమతేః భిన్న తత్ప్రాయశ్చిత్తానంతరమేవ తత్రరోగ నివృత్తేర్దృష్టత్వాత్ ॥ యత్రవానివృత్తిస్తత్రకర్మవైగుణ్యంచరమజన్మత్వంవకల్ప్యంనిమిత్తభూతదురితాపూర్వస్యప్రాయశ్చిత్తాదిభిర్నివృత్తౌ సమవాయికారణభూత విషమధాత్వారబ్ధశరీరావగమేన కార్యస్య రోగాదేరపి నివృత్తిః- ఏతదేవ పాపాపూర్వస్య వినాశే ప్రయోజనం॥ యత్రచషడంగుళత్వాదేర్ననివృత్తిః ॥ తత్రానేక

జన్మోపభోగ్య షడంగుళత్వాదేర్జన్మాంతరేనివృత్తిః ప్రాయశ్చిత్తాదికే కృతేసతీత్యవగంతవ్యం- తస్మాద్రోగని
వృత్త్యర్థంకర్తవ్యం ప్రాయశ్చిత్తాదికం॥ మాతాపుత్ర్యాచరిత్రకీర్తిరిత్యాది ॥ మహార్ణవాఖ్యే మహితే ప్రబం
ధే మాంధాతృనామ్నా మదనాత్మజస్య । సత్కర్మపాకాభిధగాఢనావపూర్ణేఽ పూర్ణస్తరంగః ప్రథమో
మనోజ్ఞః॥ ఇతిశ్రీ పండితపారిజాతకోఠారిప్రాజ్ఞత్యాది బిరుదరాజి విరాజమాన శ్రీమదనభూపాల
పుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే ప్రథమస్తరంగః. ... ❋

—❋ శాతాతపీయ పరిభాషా. ❋—

అథపరిభాషా॥ శాతాతపీయకర్మవిపాకే ॥ ప్రాయశ్చిత్తవిహీనానాంమహాపాతకినాంనృణాం।
నరకాంతేభవేజ్జన్మచిహ్నాంకితశరీరిణాం ॥ ప్రతిజన్మభవేత్తేషాం చిహ్నంతత్పాపసూచకమ్ । ప్రాయ
శ్చిత్తేకృతేవాపి పశ్చాత్తాపవతాంపునః॥ మహాపాతకజంచిహ్నం సప్తజన్మానిజాయతే । ఉపపాపోద్భవం
పంచత్రీణిపాపసముద్భవం ॥ దుష్కర్మజా నృణాంరోగా యాంతిచైవక్రమాచ్ఛమమ్ । జపైస్సురా
ర్చనైర్హోమైర్దానైస్తేషాంశమోభవేత్ ॥ పూర్వజన్మకృతంపాపంనరకస్యపరిక్షయే । బాధతేవ్యా

—❋ అథరోగనామాని. ❋—

ధిరూపేణ తస్యకృచ్ఛ్రాదిభిశ్శమః ॥ కుష్ఠశ్చరాజయక్ష్మాచప్రమేహోగ్రహణీతథా । మూత్రకృచ్ఛ్రాశ్మరీ
కాసా అతిసారభగంధరౌ ॥ దుష్టవ్రణంగండమాలా పక్షఘాతోఽక్షినాశనమ్ । ఇత్యేవమాదయోరోగా మ
హాపాపోద్భవాస్మృతాః ॥ జలోదరప్లీహగుల్మశల్యశోకవ్రణానిచ । శ్వాసాజీర్ణజ్వరచ్ఛర్దిభ్రమమో
హగళగ్రహాః ॥ రక్తార్బుదవిసర్పాద్యా ఉపపాపోద్భవాగదాః । దండాపాతాఽవికసితవపుఃకంపవిచర్చి
కాః ॥ వల్మీకపుండరీకాద్యాఃరోగాఃపాపసముద్భవాః । తథార్శాద్యానృణాంరోగా అతిపాపాద్భవంతి
హి ॥ అన్యేచబహవోరోగాజాయంతేదోషసంకరాః । ఉక్తంతేభ్యోనిదానానిప్రాయశ్చిత్తానిచక్రమాత్ ।
మహాపాపేషుసర్వంస్యాత్తదర్ధంతూపపాతకే।దద్యాత్పాపేషుషష్ఠాంశం కల్ప్యంవ్యాధిబలాబలమ్ ॥మ
హాపాపేషుసర్వంస్యాదిత్యాదిసమర్థవిషయేయోజ్యమ్।అసమర్థస్యతుషడ్వార్షికంవక్ష్యతి ॥అథసాధారణం
తంత్రంగోదానాదిషుకథ్యతే । గోదానేవత్సయుక్తాగౌస్సుశీలాసుపయస్వినీ॥ వృషదానేశుభోనడ్వాన్సుశు
ద్ధాంబరకాంచనః । నివర్తనానిభూదానేదశదండాద్విజాతయే ॥ నివర్తనస్వరూపం పరిమాణప్రకరణే వ
క్ష్యతే ॥ సువర్ణపరిమాణమపి॥ సువర్ణంత్వర్థనిష్కంతుతదర్ధార్ధప్రమాణతః । మహిషీంమహిషీ
దానేదద్యాత్స్వర్ణాంబరావృతామ్ ॥ సువర్ణశృంగీంబరంచేతివిగ్రహః - దద్యాదజామజాదానేసువర్ణ
పలసంయుతామ్ ॥ పలలక్షణమపిపరిమాణప్రకరణఏవలక్ష్యతే ॥ లక్షముచ్చావచంపుష్పంప్రదద్యాద్దేవతా
ర్చనే । దద్యాద్ద్విజసహస్రాయ మృష్టాన్నంద్విజభోజనే ॥ బ్రాహ్మణభోజనేసహస్రసంఖ్యా ॥ పుష్పేషు
లక్షమిత్యాదిసమర్థశక్తవిషయమ్॥అశక్తస్యతుశక్త్యనుసారేణకల్ప్యమ్ ॥ రుద్రప్రోక్తైర్లక్షపుష్పైఃపూజయి
త్వాత్ర్యంబకమ్ ॥ ఏకాదశజపైరుద్రదశాంశంగుగ్గులేనతు । హుత్వాభిషేచనంకుర్యాన్మంత్రైర్వరుణదై
వతైః ॥ శాంతికేగణశాంతిశ్చ గ్రహశాంతికపూర్వకమ్ । ధాన్యదానేశుభంధాన్యం ఖారీషష్టిసమన్వితమ్॥
వస్త్రదానేదుకూలంచదేయంకర్పూరసంయుతం॥ రుద్రజపఇత్యాది- రుద్రస్వరూపమృషిదైవతాది చాగ్రేవ
క్ష్యతే ॥ దశాంశేనగుగ్గులహోమానంతరంవారుణైర్మంత్రైరపియజమానమభిషించేత్ ॥ యద్వైకాదశవా
రంరుద్రంజపేత్ తద్వైకవారరుద్రావృత్త్యాహోమఃకార్యః ॥ అయమేవదశాంశహోమః - తత్ప్రతిమంత్రం
స్వాహాశబ్దముచ్చార్యజుహుయాదన్నం సకలంరుద్రావృత్త్యైకవారమేవజుహుయాత్ ॥ మంత్రవిచ్ఛేదశ్చస్వా

ధ్యయనాదేవఅపగమ్యతే ॥ అథచాగ్రేపిప్రదర్శ్యతే ॥ గణశాంతిగణేశ్వరశాంతిః ॥ నాచాగ్రేభిధాస్యతే ॥ గ్రహశాంతిర్నవగ్రహశాంతిః - ఇయమప్యగ్రేపునఃప్రదర్శ్యతే ॥ ఖారీలక్షణంతుపరిమాణప్రకరణే వక్ష్యతే ॥ ప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారః॥ ప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారమాహ ॥ దశపంచత్రయోవాపిబ్రాహ్మణాస్స్యుస్సభాసదః। తేషామనుజ్ఞయాసర్వప్రాయశ్చిత్తముపక్రమేత్॥ విధాయవైష్ణవంశ్రాద్ధంసంకల్పం నిజకామ్యయా । ధేనుందద్యాద్ద్విజాయాథదక్షిణాంచస్వశక్తితః॥ తేషామనుజ్ఞయేత్యాదితేషాం బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా ప్రాయశ్చిత్తంభవతీతిభవతేరధ్యాహారః ॥ ఉపక్రమేప్రాయశ్చిత్తస్యోపక్రమేవిష్ణుముద్దిశ్య ప్రాయశ్చిత్తంవిధాతా శ్రద్ధయాదీయతఇతి శ్రాద్ధం తచ్చసాంకల్పికంపిండదానరహితం ॥ ధేనుందద్యాత్-సభాయాముపవేశితానాంబ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మదండత్వేనదక్షిణాదికం శ్రాద్ధాంగత్వేనబ్రహ్మదండత్వేనచయాధేనుర్దీయతే - సాచప్రత్యక్షధేనుః ॥ అపితు ప్రత్యామ్నాయ ద్వారా బహుభ్యశ్చేదేకాదీయతే - తదాతైస్సావిక్రేయాస్యాత్ ॥ విక్రయశ్చనిషిద్ధోంగిరసా - బహుభ్యోనప్రదేయానిగోగృహంశయనం స్త్రియః - విభక్తదక్షిణాహ్యేతాబ్రాహ్మణంతారయంతిహి ॥ ఏకాహ్యేకస్యదాతవ్యాబహుభ్యోనకదాచన॥ సాతువిక్రయమాపన్నాదహత్యాసప్తమంకులమితి॥ ధేనుందద్యాద్ద్విజేభ్యోథదక్షిణాంచస్వశక్తితః॥ ఇత్యుక్తం ॥ తదనంతరకృత్యమాహ ॥ అలంకృత్యయథాశక్త్యావస్త్రాలంకరణైర్ద్విజాన్ । యాచేతదండవన్నత్వాప్రాయశ్చిత్తంయథోదితమ్॥ తేషామనుజ్ఞయాకృత్వా ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి। పునస్తాన్పరిపూర్త్యర్

—* వ్రతాంగదానాని. *—

థమర్చయేద్విధివద్ద్విజాన్ ॥ దద్యాద్వ్రతాంగదానాని తేభ్యశ్శ్రద్ధాసమన్వితః ॥ వ్రతాంగదానాని॥ గోభూహిరణ్య రజత వాసో ఘృత గుడ ధాన్యాన్యన్యాన్యప్యవిశేష విహితాని దానాని వ్రతాంగ దానానీత్యుచ్యంతే। సంతుష్టాబ్రాహ్మణాదద్యురచ్ఛిద్రంవ్రతకారిణే । అచ్ఛిద్రమస్త్విదంవాక్యందద్యుర్బ్రూయురిత్యర్థః॥వక్ష్యమాణవచనమేవాచ్ఛిద్రంవాక్యం-వ్రతచ్ఛిద్రంతథాచ్ఛిద్రంయచ్ఛిద్రంవ్రతకర్మణి॥సర్వం భవతు తేచ్ఛిద్రంయస్యచేచ్ఛంతివైద్విజాః। బ్రాహ్మణాయానిభాషంతేమన్యంతేతానిదేవతాః॥ సర్వదేవమయావిప్రానతద్వచనమన్యథా । ఉపవాసోవ్రతంచైవస్నానంతీర్థఫలంతపః ॥ విప్రైస్సంపాదితంయస్యసంపన్నంతస్యతద్భవేత్ । బ్రాహ్మణాజంగమంతీర్థంనిర్మలంసార్వకాలికమ్ ॥ తేషాంవాక్యోదకేనైవశుధ్యంతిమలినాజనాః । సంపన్నమితియద్వాక్యంవదంతిక్షితిదేవతాః ॥ ప్రణమ్యశిరసాధార్యమగ్నిష్టోమఫలంలభేత్ । తేభ్యోనుజ్ఞామితిప్రాప్య ప్రతిపద్య తథాశిషః ॥ భోజయిత్వా ద్విజాంచ్ఛక్త్యా భుంజీత సహ బంధుభిః॥ ఇతిశాతాతపీయకర్మవిపాకోక్తపరిభాషా. అథకర్మవిపాకోక్తపరిభాషా॥ అథకర్మసుయోపాయాఃక్రూరవ్యాధివిపర్యయాః॥క్రియాసహత్వాత్తత్రాద్యేగాందద్యాద్వ్యాధికర్శితః॥ క్రూరశబ్దేనప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదీన్యుచ్యంతే॥తేషాంసర్వేషాంక్లేశసాధ్యత్వాత్॥తల్లక్షణానిచాభిధాస్యంతే॥ప్రాజాపత్యాదికరణమేకాకోటిః- వ్యాధివిపర్యయోనామవ్యాధిప్రతికృతిదానం ॥ ఇదంత్వపరాకోటిః - ఏవంద్వయోః ॥ కృచ్ఛ్రాద్యాచరణస్యక్లేశాకర్మకత్వాద్రుగ్ణస్యచక్లేశాసహత్వాత్ - కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వేన గాందద్యాత్ । కృచ్ఛ్రాదిషుప్రత్యామ్నాయత్వేనగావోదాతవ్యాఇత్యర్థః - తత్రకస్మిన్కృచ్ఛ్రేకాసంఖ్యాకాగావోదాతవ్యాఇత్యతఆహ ॥ ఏకాంకృచ్ఛ్రేతికృచ్ఛ్రేద్వేతిస్రశ్చాంద్రాయణేవ్రతే -గవామభావేనిష్కంవాసాశీతిశతకృచ్ఛ్రదః॥ జపదానేపితత్తుల్యంకూశ్మాండగణహోమకృత్ ॥సర్వపాపప్రణుత్యర్థమథవ్యాధివిపర్యయః॥ఏకాంగాంకృచ్ఛ్రఇత్యాది ॥ ఏకాంగాంకృచ్ఛ్రేప్రాజాపత్యే ॥ కృచ్ఛ్రలక్షణంపరిమాణప్రకరణేఅభిధాస్యతే ॥ సాశీతిశత

కృచ్ఛ్రః షడ్వార్షికప్రాయశ్చిత్తమశీత్యుత్తరం కృచ్ఛ్రాణాం శతం భవతి ॥ షడ్వార్షికప్రాయశ్చిత్తప్రదర్శనంచ ప్రాయేణ కర్మవిపాకే క్షీణపాపత్వేన షడ్వార్షికప్రాయశ్చిత్తాపేక్షయా అధికప్రాయశ్చిత్తప్రాప్త్యభావాత్ । సాశీతి శతకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వేన గవాదికం దదాతి సాశీతి శతకృచ్ఛ్రదః ॥ అథవా ॥ కృత్వా ర్వాగ్బ్రహ్మహత్యాం షడబ్దం కృచ్ఛ్రమాచరేదితి సంభావితపాపనివృత్త్యర్థం సాశీతిశతకృచ్ఛ్రదః । షడబ్దప్రత్యామ్నాయత్వేన గవాదిదాతా భవేదిత్యర్థః ॥ జపదానేపీతి ॥ జపశ్చదానంచ జపదానే తేపికుర్వీత- తత్ర జపేతత్సూక్తం తత్తద్వ్యాధ్యుపశమన సమర్థసౌరాది సూక్తం భవతీత్యర్థః- దానం గోభూహిరణ్యాదీనాం తాని చ పూర్వమభిహితాని । సర్వపాపనివృత్త్యర్థం కూశ్మాండగణహోమకృద్భవేత్ ॥ అథవ్యాధిపర్యాయాః వక్ష్యంత ఇతి శేషః ॥ కర్మణో యోపాయత్వేనోపాయద్వయమభిహితం కృచ్ఛ్రీకరణం వ్యాధిప్రతికృతిదానంచేతి ॥ తత్ర కృచ్ఛ్రశబ్దః తపః ప్రధానం కర్మ - వర్షకూశ్మాండగణహోమాదపి తపః ప్రధానానితితాన్యపి ప్రాజాపత్యాదికృచ్ఛ్రకోటావేవాంతర్భవంతి - అతస్సమగ్రాం కృచ్ఛ్రకోటిమభిధాయ వ్యాధిప్రతికృతిదానం వక్తవ్యం ॥ తస్మాత్కూశ్మాండగణహోమావధిర్దీయతే॥ యత్ర కర్మణి। యద్దే

—✻ కూశ్మాండగణహోమః ✻—

వా దేవహేడనమిత్యాదయో మంత్రాస్తైత్తిరీయారణ్యకే సమామ్నాతాః ॥ సకూశ్మాండహోమః ॥ యస్మింశ్చాగ్నేనముపధేతిచ ॥ తథాగ్నేమన్నే ప్రథమస్య ప్రచేతస ఇత్యాద్యాబుధస్తైత్తిరీయశాఖాయాం సగణహోమః ॥ తత్ర జామదగ్న్యాభిహితకూశ్మాండగణహోమవిధిః ॥ అథాతస్సంప్రవక్ష్యామి కూశ్మాండగణముత్తమమ్ । ఏనసాం స్థూలసూక్ష్మాణాం ప్రాయశ్చిత్తం తు వైదికమ్ ॥ అపర్వణ్యవిహితం కర్మ నిందితం చ సమాచరన్ । ప్రసజ్జంశ్చేంద్రియార్థేషు ప్రాయశ్చిత్తీభవేద్ద్విజః ॥ చతుర్వింశతిరాత్రిస్తు పరివేత్తాపి దీక్షితః । ద్వాదశత్వగ్రదిధిషు ష్షణ్మాస్త్రీశూద్రసన్నపి ॥ అగ్రదిధిషుః- జ్యేష్ఠే అకృతాధానే సతి కనీయానగ్న్యగ్నిమాదధాతి తదా జ్యేష్ఠస్త్వగ్రదిధిషురిత్యుచ్యతే- పరివిత్తిరిత్యర్థః ॥ తిస్రో రాత్రీః పునర్భిక్షుర్భవతి దీక్షితో ద్విజః - సమాంసమన్నమశ్నీయాన్నోపేయాత్కామినీమపి ॥ నోపర్యాసీత సద్ధాయాం జుగుప్సేతానృతాద్ద్విజః- పయోవ్రతం బ్రాహ్మణస్య యవాగూః క్షత్రియస్య చ ॥ ఆమిక్షా చాపి వైశ్యస్య ప్రాయశ్చిత్తార్థమిష్యతే । సావిత్రీం చ జపేన్నిత్యం పవిత్రాణి చ శక్తితః । సర్వేష్వేవ వ్రతేష్వేవం ప్రాయశ్చిత్తార్థమిష్యతే ॥ ఇతి జామదగ్న్యప్రోక్తకూశ్మాండగణహోమవిధిః ॥ అథ బోధాయనోక్తకూశ్మాండగణహోమవిధిః॥ ఏనో భ్రూణహత్యాయాస్తస్మాన్ముచ్యత ఇతి ॥ అథ కూశ్మాండైర్జుహుయాద్యోపూత ఇవ మన్యేత- భ్రూణహత్యాయాస్తస్మాన్ముచ్యత ఇతి॥ అయోనౌ రేతస్సేకః స్వప్నేన సూత్సన్నః- భ్రూణహత్యా బ్రహ్మహత్యా - యో వా పవిత్రకామో వా మావాస్యాం పౌర్ణమాస్యాం వా కేశశ్మశ్రులోమనఖాని వాపయిత్వా బ్రహ్మచారికల్పేన వ్రతముపైతి సంవత్సరం మాసం చతుర్వింశతి ద్వాదశ షట్త్రిస్రో రాత్రీర్నమాంసమశ్నీయాన్న స్త్రియముపేయాన్నోపర్యాసీత జుగుప్సేతానృతాత్ - పయోవ్రతీ ప్రథమః కల్పః ॥ యావకం చోపభుంజీత కృచ్ఛ్రం ద్వాదశరాత్రం వాభిక్షేత వా తద్విధిష్వితి ॥ తద్విధిషు కృచ్ఛ్రశాస్త్రైకభక్తాదిషు విధిషు ఏకభక్తాదీని నిష్పాదయేదిత్యర్థః ॥ యవాగూం రాజన్య ఆమిక్షాం వైశ్యః - యదిమన్యేతోపదస్యామి పదాసాయేతి చ బ్రాహ్మణః । పాకయజ్ఞకధర్మేణాగ్నిమ ఉపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య పరిధానప్రభృత్యగ్నిముఖాంతం కృత్వా సావిత్రీం పురోనువాక్యామనూచ్య సావిత్ర్యా పచ్ఛో జుహోతి। అథ స్విష్టకృతం హవ్యవాహమభిమాతిషాహమిత్యనూచ్య స్విష్టమగ్నే అభితత్పృణాహీతి యాజ్యయా చరుశేషం జుహోతి। అథ కూశ్మాండైర్యద్దేవా దేవహేడనం యదదీవ్యన్నృణమహం బభూవాయుష్టే భావాయు

ష్టే విశ్వతోదధస్స్వాత్రైస్త్రిభిరనువాకైః ప్రతిమంత్రమాజ్యం హుత్వా - సింహ్యైర్వ్యాఘ్ర ఇతి చతస్రః స్వాహా
తిః అగ్నేభ్య ఆవర్తిన్నగ్నే అంగిరః పునరూర్జా సహరయ్యేతి చ హుత్వా సమిత్పాణిర్యజమాన లోకే వస్యా
యావైశ్వానరాయ ప్రతివేదయామ ఇతి ద్వాదశర్చేన సూక్తేనోపతిష్ఠతే - యన్మే మనసా వాచాకృతమేనః య
థాతథం స్వాహేత్యవరం దదాతి జయప్రభృతిసిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ - ఇతి బోధాయనోక్తకూశ్మాండవిధిః॥
అథ కూశ్మాండహోమవిధిర్మంత్రపాదానుష్ఠానక్రమసహితః ప్రదర్శ్యతే ॥ తత్రైకో జమదగ్నిప్రోక్తః పక్వ
హోమాదిరహితో లఘుకల్పః ప్రదర్శితః - అపరశ్చ పక్వహోమాదిసహితో గురుకల్పో బోధాయనప్రోక్తో ని
రూపితః - సర్వశాఖాధికరణ తయైవ బహుభిర్నిరూపితః - కూశ్మాండహోమ ఏక ఏవేతి గుణోపసంహారన్యా
యేనావిరుద్ధసకలాంగోపసంహారః కర్తవ్యః ॥ అథవైనసి గురుణి గురూణి లఘుని లఘూనీతి గౌతమస్మర
ణాత్ ॥ అపనోద్యపాపాల్పత్వే సలఘుపక్షస్స్వీకార్యః - ఇతరథా గురుపక్షాదర ఇతి వ్యవస్థా॥ యో మహాపా
తకాదిదోషదూషితః కృతప్రాయశ్చిత్తోపి మనః పరితోషం న ప్రతిపద్యతే - యశ్చాగమ్యయా యోనౌ
వా రేతస్సించతి - యశ్చ బ్రహ్మహత్యావర్జం సాక్షాద్ద్వాదశవార్షికాది ప్రాయశ్చిత్తానామ విషయాణి మహా
పాతకాదీని కరోతి॥ యోపి పవిత్రకామస్స కూశ్మాండహోమం కుర్వీత - యశ్చాధానాదీని కర్మాణి చికీర్షతి -
సోపి కర్మాదిషు కూశ్మాండీభిర్జుహుయాత్ ॥ అథ ప్రయోగః - అమావాస్యాయాం పౌర్ణమాస్యాం వా
న్యత్ర వివాహితకాలే పూర్వేద్యుః కేశశ్మశ్రునఖాదివాపయిత్వా తీర్థాదవగాహాచమన మంత్రప్రోక్షణ పుణ్యా
హవాచనాని కృత్వా స్థండిలముపకల్ప్య స్వగృహ్యోక్తవిధినాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాణాయామానగ్నిప్రతి
ష్ఠాతః పూర్వం పశ్చాద్వా విధాయ అముకప్రయోజనార్థం కూశ్మాండహోమం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య చరుహో
మపక్షే యథాశాఖం సవితా దేవతా చరుహవిరాఘారం చ తంత్రమిత్యాద్యఖిలమప్యపరిస్తీర్య పాత్రాసాదన
పాకాన్నం చ యథాగృహ్యం విధాయ చరుం పక్వమభిఘార్యోద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘార్యావదాన ధర్మేణావదా
య సావిత్రీం పురోనువాక్యామనూచ్య సావిత్ర్యైవ యాజ్యయా జుహుయాత్ ॥ గాయత్ర్యా విశ్వామిత్రఋషి
స్సవితా గాయత్రీచ్ఛందశ్చరుహోమే వినియోగః - ఓం తత్సవితుర్వరే - ప్రచోదయాత్ - ఓమితి సావిత్రీం పు
రోనువాక్యామనూచ్య పునరపి సావిత్రీమేవ యాజ్యాం పఠిత్వా స్వాహా సావిత్ర్యా ఇదం జుహోతి - తతస్స్విష్ట
కృతమవదాయ హవ్యవాహమితి పురోనువాక్యామనూచ్య స్విష్టమగ్న ఇతి యాజ్యాం స్వాహాంతం పఠిత్వా జు
హోతి ॥ ద్వయోరనయోర్విశ్వే దేవా ఋషయః అగ్నిస్స్విష్టకృద్దేవతా - అనుష్టుప్ - విరాట్ఛందః - స్విష్టకృ
ద్ధోమే వినియోగః - అత్రాగ్నయే స్విష్టకృత ఇత్యుద్దేశత్యాగః - హుతశేషమగ్నేః పురస్తాదశ్వత్థపర్ణేషు నిద
ధాతి - అథ యద్దేవా దేవహేడనమితి త్రిభిరనువాకైరాజ్యహోమః - కేచన సావిత్ర్యా పక్వహోమానంతరం
స్విష్టకృతమవదాయ స్థాపయిత్వా యద్దేవేత్యాదిభిరనువాకైరాజ్యహోమం విధాయ స్విష్టకృద్ధోమమిచ్ఛంతి మే
చ పక్వహోమం న కుర్వతే తేషామాజ్యభాగానంతరమేవ త్రిభిరనువాకైరాజ్యహోమః - తత్ర యద్దేవా దేవ
హేడనమిత్యేకవింశత్యృచస్య బ్రహ్మా స్వయంభూరృషిః - లింగోక్తా దేవతా ఆదిత ఆరభ్య చతసృణామనుష్టు
ప్ఛందః - షష్ఠీ షడవసానాతిజగతీ సప్తమీ జగతీ అష్టమీ త్రిష్టుప్ - నవమీ షట్పదా జగతీ - దశమీ బృహతీ - త
తో ద్వే షట్పదే శక్వర్యౌ త్రయోదశీ త్రిష్టుప్ - చతుర్దశీ సప్తపదా - పంచదశ్యనుష్టుప్ - షోడశ్యనుష్టు
బ్విరాట్ - సప్తదశీ గాయత్రీ - తతస్తిస్రస్త్రిష్టుభః - ఏకవింశత్యనుష్టుప్ - ఆజ్యహోమే వినియోగః - అథ
మంత్రాః - యద్దేవా దేవేత్యనువాకః యదదీవ్యమితి ద్వితీయానువాకస్య త్రయోదశర్చస్య బ్రహ్మా స్వయంభూ
ఋషిః - లింగోక్తా దేవతా - ఆద్యా ప్రస్తారపంక్తిః - ద్వితీయాద్యాశ్చతస్రస్త్రిష్టుభః - షష్ఠీ గాయత్రీ

సప్తమ్యాస్త్రిష్టుభః - దశమ్యనుష్టుప్ - ఏకాదశీతనుః - పదోష్ణిక్ - ద్వాదశ్యనుష్టుప్ - ఆజ్యహోమేవిని
యోగః - యదదవ్యంన్యణమితిద్వితీయోనువాకః - ఆయుష్టఇతితృతీయానువాకస్యసప్తదశర్చస్య బ్రహ్మస్వ
యంభూఋషిః - లింగోక్తాదేవతాః - ఆద్యానుష్టుప్ - ద్వితీయాతృతీయేత్రిష్టుభౌ - తతఏకాదశనుష్టుభః
పంచదశీకకుద్మతీ - షోడశ్యనుష్టుప్ - సప్తదశీపంచపదా - శక్వర్యత్యష్టివాక్ - ఆజ్యహోమేవినియోగః -
ఆయుష్టఇతితృతీయోనువాకః - ఇత్యనువాకత్రయేణఋచాప్రతిమంత్రంహుత్వా - యజమానోగ్నేర్దక్షిణతస్స
మిత్పాణిరుదఙ్ముఖస్తిష్ఠన్వైశ్వానరాయప్రతివేదయామఇతిద్వాదశర్చేనసూక్తేన అగ్నిముపస్థాయ యాస్తేమ
నసేత్యనయాస్వాహాంతయా సమిధమగ్నౌప్రక్షిప్యజయాదిహోమంకుర్వీత-ఏతచ్చజమదగ్నిమతేబోధాయన
మతేనువాకత్రయేణాజ్యహోమానంతరం సిహ్మేవ్యాఘ్ర ఇత్యాద్యాభిశ్చతసృభిఋచాహుతీరాజ్యంప్రత్యే
కంహుత్వాయజమానః పూర్వోక్తమంత్రేణాగ్నౌప్రక్షిప్య జయాదిభిహుత్వాప్రణీతామోక్షబ్రహ్మవిస
ర్జనాంతంకర్మకుర్వీత - యోవాజ్యహోమానంతరంకుర్వీతయోవాజ్యహోమానంతరంస్విష్టకృద్ధోమం
మన్యేతే-సమిధమాదాయానంతరంత్రైః పూర్వాంతంహుత్వాజయాదికంకుర్వీత-ఏతచ్చపాపతారతమ్యానుసా
రేణపూర్వోక్తత్రిరాత్రాదిసంవత్సరాంతపక్షాణాంమధ్యేన్యతమపక్షాశ్రయణేనకర్తవ్యం-యావత్కర్మసమా
ప్తిపయోవ్రతంబ్రాహ్మణస్యయవాగూరాజన్యస్య ఆమిక్షావ్రతంవైశ్యస్యయదిమన్యేతపయోవ్రతాదిభిఃక్షీణోభ
వామీతితదాఓదనాదిభిఃపూర్వోక్తైశ్శరీరధారణంకుర్వీతపయోవ్రతమిత్యాదేరయమర్థః॥పయఏవబ్రాహ్మణ
స్సకృద్భుంజీత-తథాక్షత్రియోయవాగూం - వైశ్యస్త్వామిక్షామితి॥అథసిహ్మేవ్యాఘ్రఇత్యాదయోమంత్రాఋ
ష్యాదిసహితాఃప్రదర్శ్యంతే -సిహ్మేవ్యాఘ్రఇతిచతసృణాంసోమఋషిః -త్విషిర్దేవతాత్రిష్టుప్ఛందః- ఆ
జ్యహోమేవినియోగః - అగ్నేభ్యావర్తిన్నితి - చతసృణామగ్నిఋషిః - అగ్నిరభ్యావర్తీదేవతా-ఆ
ద్యాపంచపదోష్ణిక్ ద్వితీయాపంచపదామహాబృహతీ-ఇతరేద్వేగాయత్ర్యౌ।ఆజ్యహోమేవినియోగః-అథసమి
ధమాదాయోపస్థానంకుర్వీత-వైశ్వానరాయేత్యనేనసూక్తేనఅస్యసూక్తస్య ద్వాదశర్చస్యబ్రహ్మస్వయంభూ
ఋషిః - వైశ్వానరాగ్నిర్లింగోక్తాదేవతా- ఆద్యేత్రిష్టుభౌ- తతస్తిస్రస్త్రిష్టుభః॥అష్టమీపఙ్క్తిః-తతోద్వే
త్రిష్టుభౌ- ఏకాదశీద్వాదశీపంచపదేశక్వర్యౌ ఉపస్థానేవినియోగః - వైశ్వానరాయ ప్రతి వేదయామ ఇ
త్యుపస్థాయ యాస్తే ఇత్యనయర్చాసమిధమగ్నావాదధ్యాత్ - అస్యారుచోపి బ్రహ్మ స్వయంభూ ఋషిః-
అగ్నిర్దేవతా అనుష్టుప్ఛందః - సమిద్ధోమేవినియోగః ॥ అథజయాది హోమః ॥ ఆజ్యహోమానూత్పూ
ర్వవత్స్విష్టకృద్ధోమాకరణేపక్షేపూర్వంతేనహవిషాస్విష్టకృతంజుహోతి - హవ్యవాహమితి పురోనువా
క్యామనూచ్యస్విష్టమగ్నఇతియాజ్యయా అథహుతశేషమగ్నేః పురస్తాదశ్వత్థపర్ణేషునిధాయ - కర్మసమృ
ద్ధ్యర్థంజయాదిహోమంకరిష్యఇత్యభిలప్యజయాది హోమంకుర్వీత - తత్రత్రయోదశానాంయజురూపా
ణాంజయమంత్రాణాంవిశ్వేదేవాఋషయః ప్రతిమంత్రంప్రథమపదోక్తాగుణవిశిష్టాదేవతా ఆజ్యహోమే వి
నియోగః - కర్మసమృద్ధ్యావినియోగః ॥ చిత్తంచస్వాహా- చిత్తాయేత్యుద్దేశత్యాగః - ఏవమేవస్వాహాప్ర
భృత్యుత్తరత్రాపిద్రష్టవ్యం॥ అథాభ్యాతానాః- అష్టాదశానామభ్యాతానానాం విశ్వేదేవా ఋషయః ప్రతి
మంత్రంప్రథమపదోక్తాగుణవిశిష్టాదేవతా - యజుషాంనచ్ఛందోనియమః - ఆజ్యహోమేకర్మసమృద్ధ్యర్థే
వావినియోగః - ఇత్యభ్యాతానాఅథరాష్ట్రభృతః॥ అత్రామ్నాయపాఠేన ద్వాదశమంత్రా అర్థతస్తంత్ర
ఏవద్వావింశతిః ॥ ఏషాంద్వావింశతేర్యజుషాం విశ్వేదేవాఋషయః - స్వస్వ మంత్రోక్తగుణ విశిష్టాగంధ
ర్వాప్సరసశ్చదేవతాః - ఆమ్నాయపాఠేనసప్తమస్యద్వాదశస్యచ భువనస్పతిదేవతా - ఆజ్యహోమేవిని

యోగః - కర్మసమృద్ధ్యర్థే వా వినియోగః - ఋతాషాడృతధామాగ్నిర్గంధర్వస్స ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాతు తస్మై స్వాహా ॥ ఋతాషాహే ఋతధామ్నే గంధర్వాయ స్వాహా ఓషధయోఽప్సరస ఊర్జో నామ స ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాంతు తా ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాంతు తాభ్యస్స్వాహా - ఓషధీభ్యోఽప్సరోభ్య ఊర్గ్భ్యః ఇత్యాది - జయాభ్యాతానాంశ్చ రాష్ట్రభృచ్చేతి గుణత్రయమంత్రైర్హోమాస్తు ఉచ్యంతే - తథా సమనంతరవక్ష్యమాణాః ప్రజాపతయ ఇత్యాదయః స్విష్టకృదంతాః పంచాప్యుపహోమా అభిధీయంతే - ఏతే పంచ ప్రాయశ్చిత్తార్థా అపి - తత్ర పంచానాం మంత్రాణాం ప్రజాపతయ ఇత్యాదీనాం మధ్యే ప్రథమాంత్యయోర్విశ్వే దేవా ఋషయః అదితరభ్యః ప్రజాపతిరగ్నిర్వాయుస్సూర్యస్స్విష్టకృద్దేవతాః- ప్రజాపతయ ఇతి త్రిష్టుప్- ఆద్యా వ్యాహృతి దేవీ గాయత్రీ । ద్వే ఉష్ణిహౌ- యదస్యేతి ద్రాష్టాం యజుః - ఆజ్యహోమమేకం కర్మసమృద్ధ్యర్థే వా వినియోగః- అనాయాజసమిధమగ్నయే స్వాహేత్యగ్న్యాధాయ పక్వహోమముపస్థే బహిరంజనపరిధిప్రహరణసగ్గ్స్రావహోమాంతం కుర్వీత - విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్సగ్గ్స్రావం జుహోతి- అథవా ప్రజాపతిరృష్టస్సగ్గ్స్రావ భాగాస్థేతి యజుః పఠిత్వా జుహుయాత్ - అనాజ్ఞాతత్రయస్య విశ్వేదేవా ఋషయః - అగ్నిర్దేవతా - ఆద్యే త్రిష్టుభౌ - తృతీయానుష్టుప్- అనాజ్ఞాతదోషనివృత్త్యర్థే జపే వినియోగః ॥ అథయభేషపరిహారార్థం భువస్స్వాహేతి జుహుయాత్ - అత్ర ఋష్యాది ప్రాగేవాభిహితం ॥ అథ యత ఇంద్ర స్వస్తిదేతి చాభ్యాం జుహుయాత్ - ఏతయోర్విశ్వే దేవా ఋషయః; అనుష్టుప్ఛందః- న్యూనాతిరేకపరిహారార్థే వినియోగః - అథ యన్మ ఆత్మనః పునరగ్నిరితి ద్వే ఆహుతీ జుహుయాత్ - క్రమేణ మంత్రయోరేతయోర్విశ్వే దేవా ఋషయః - ఆద్యస్యాగ్నిర్జాతవేదా దేవతా- ద్వితీయస్యాగ్నిర్బృహస్పత్యశ్వినౌ దేవతే - కర్మణస్సగుణత్వే వినియోగః - అథేదం విష్ణుస్త్రీయం బకమిత్యాభ్యాం హోమః - తత్ర క్రమేణ విశ్వే దేవా ఋషయః - విష్ణురుద్రౌ చ దేవతే - యథాక్రమం- క్రమేణ గాయత్ర్యనుష్టుప్ఛందః- సమూఢమస్య పాంసురే- విష్ణవే ॥ అథాభిర్గీర్భిరిత్యేవ జుహుయాత్- అస్యా విశ్వే దేవా ఋషయః - ఇంద్రో హరిర్వా దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - వర్ణకాల స్వస్థానలోప పరిహారార్థే వినియోగః - అథ పునస్త్వనయా వ్యస్తవ్యాహృతిభిశ్చ హోమః - వ్యాహృతీనామృష్యాదీని ప్రాగభిహితాని - పునస్త్వేత్యస్యాగ్నిరృషిః - వసురుద్రాదిత్యా దేవతాః- త్రిష్టుప్ఛందః - మంత్రచతుష్టయస్యానఘూతదోషపరిహారార్థే వినియోగః - అత్ర వ్యాహృతిభిర్హుత్వా- పునస్త్వేత్యనయా చ హుత్వాథ సమస్త వ్యాహృతిభిర్జుహుయాత్ ॥ పరిషేచనాది బ్రహ్మవిసర్జనాంతం కర్మ కుర్వీత - ఏతచ్చ యావంతి వ్రతదినాని తేషు ప్రతిదినమావర్తనీయం ॥ అథ కూశ్మాండహోమే తైత్తిరీయశాఖాసమామ్నాయ గృహీతా మంత్రా అంగభావం భజంత ఇతి తత్ర కాండానుక్రమేణార్షమభిహితం - అథ శాఖాంతరానుసారేణార్షభేదేపి న విరోధః ఏవమేవోత్తరగుణహోమేష్వవగంతవ్యం ॥ మహార్ణవాఖ్యమహితే ప్రబంధే మాంధాతృనామ్నో మదనాత్మజస్య - సత్కర్మమాణిక్యగణేన పూర్ణే పూర్ణోఽద్వితీయః ప్రథితస్తరంగః. ఇతి శ్రీ పండిత పారిజాతకఠారిమల్లేత్యాదిబిరుదరాజవిరాజమాన శ్రీమదనభూపాలపుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే ద్వితీయస్తరంగః. ... ... *

—* అథగణహోమః. *—

స చాపస్తంబమతానుసారేణ తావదభిధీయతే ॥ అథానైవాకామ్యాహం కర్మహోమం [illegible]దౌ పత్రత్యాదికామోనాయ దాతవ్యైతత్కర్మ కర్తవ్యం- ఏష కర్మనుపతిపత్యో ఇత్యస్సహాదిశాగః [illegible] నామాదౌ పత్నీసహితోఽన్యత్ర పవిత్రపాణిః స్వయం యజమానో దర్భేష్వాసీనో దర్భా[illegible]పాణిః-

ప్రాణానాయమ్యాముకప్రత్యాయనార్థం సప్తాహం సవనత్రయం గణహోమం హోష్యామీతి సంకల్ప్య-స్వస్వగృ
హ్యానుసారేణాగ్నిస్థాపనప్రభృతిస్థాలీపాకప్రతిష్ఠితం చర్వభిఘారణాంతం కృత్వా పాత్రప్రయోగకాలే ప్రోక్ష
ణపాత్రేణ సహ ప్రణీతాపాత్రం తంతువేష్టితం కలశం చ ప్రయుజ్య ప్రణీతాప్రణయనకాలే ప్రణీతామాసాద్య కల
శే సపవిత్రే పఆనియోత్పూయ నిదధాతి॥ ఆజ్యవిలాపనప్రభృత్యగ్నిముఖాంతే కర్మణి కృతే చరౌ ఘృతమన్న॰ప
వ్యార్ణముపస్తీర్య ద్విరవదాయాభిఘార్యాగ్నే నయేతి షడర్చేన సహస్రశీర్షేత్యష్టాదశర్చేన అగ్నేమన్వేతి
ద్వావింశత్యృచేన మృగారసూక్తేన యా వామింద్రావరుణేతి చతుర్మంత్రేణ యో వామింద్రావరుణేత్యనేన
చాష్టమంత్రేణ పవమానస్సువర్జన ఇత్యనేనానువాకేన సప్తదశర్చేన యద్దేవా దేవహేడనమితి వింశత్యృచేన అ
చ్ఛిద్రపరితేనానువాకేన వైశ్వానరో న ఊత్యేత్యష్టమంత్రేణైతమష్టభిర్గణైః ప్రతిమంత్రం జుహోతి అపివా సకృద
వహత్య జుహుయాదద్యాత్ - తతో జయాదయః - జయాదిహోమపక్షే జయాదీన్ కృత్వా స్విష్టకృతం జుహో
తి - తత్ర సకృదుపస్తరణసకృదవదానం ద్విరభిఘారణం చ - తతశ్చావశిష్టం కర్మ యథాగృహ్యం కుర్వీత - అ
స్య కర్మణః ప్రాయశ్చిత్తార్థత్వే శమ్యాః పరిధయః ప్రకారాంతరత్వే పరిధిప్రహరణం భవతి - తతః కలశ
మాదాయ చతుష్పథం గత్వా పాదప్రక్షాళనం కృత్వా చమ్య ప్రాఙ్ముఖ ఆసీనః కలశమాదాయ సింహే వ్యాఘ్ర ఇ
త్యనువాకేన కలశస్థాం స్వాత్మనశ్ఛాయాం దృష్ట్వా పత్నీభిస్సకలకర్తృత్వే స్వాత్మనశ్ఛాయాం దృష్ట్వా - సుమిత్రా
న ఆప ఓషధయస్సంత్వితి భూమ్యాం కించిజ్జలమానీయ దుర్మిత్రాస్తస్మై భూయాసురిత్యాదినా పృష్ఠతః కలశం
క్షిపేత్ ॥ యస్యాం మస్యాం దిశి ద్వేష్యో భవతి తత్రాహ-ఉపస్పృశ్య గృహం వ్రజేత్-ఏవం సప్తాహం త్రిషు సవనేషు కృ
త్వాశీర్వచనం కారయేత్ - బ్రాహ్మణభోజనం కుర్వీత- సప్తాహం సవనత్రయే మౌనవ్రతీ సకృద్ధవిష్యాశీ నియ
తేంద్రియశ్చ భవేత్ ॥ ఇత్యాపస్తంబీయగణహోమః. అథ బోధాయనగణహోమః. కామ్యానాం కర్మ
ణామాధానస్య వా ఆదౌ యదా వా పవిత్రకామనా తదా గణహోమం కుర్యాత్ ॥ పూర్వాహ్ణే ప్రతిష్ఠాప
నాంతం కృత్వా ప్రాణానాయమ్య సకలపాపక్షయార్థం చ శేషకర్మానుష్ఠాన యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం వా గణహో
మం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య॥ తత్ర సవితా దేవతా-ఆజ్యాంతం తంత్రమిత్యాది సంకల్ప్య పక్వహోమాంతం కృత్వా
అవశిష్టచరౌ ప్రభూతమాజ్యమానీయ మేక్షణేనోదఘాతం జుహోతి ॥ అగ్నే నయేతి షడృచేన పవిత్రసూక్తేన
సహస్రశీర్షేతి పురుషసూక్తేన అష్టాదశర్చేన అగ్నే మన్వేతి మృగారసూక్తేన
ద్వావింశత్యృచేన చతుష్పృతీకేన యా వామింద్రావరుణేతి చత్వారో మంత్రాస్సానుషంగాః -యో వామింద్రా
వరుణావగ్నావిత్యష్టౌ మంత్రాః ॥ ఇత్యంహోముచాభ్యాం గణాభ్యాం పవమానస్సువర్జన ఇత్యేతేన అనువాకేన స
ప్తదశర్చేన యద్దేవా దేవహేడనమిత్యచ్ఛిద్రపరితేనానువాకేన వింశత్యృచేన వైశ్వానరో న ఊత్యేత్యష్టాభిరి
ష్టాభిర్గణైస్సోత్తరం శతం వారుణం జపిత్వా - స్విష్టకృతమాదాయ వ్యాహృత్యా స్విష్టకృతాదివరదానాం
తం కృత్వా ఉదకపాత్రమాదాయ నైఋతీం దిశం గత్వా చతుష్పథే ఉపవిశ్యోదపాత్రం పురో నిధాయ తత్రా
త్మనో రూపమవేక్షమాణః పాప్మనో పనిధీన్ పాప్మానం వివృత్య తత్ర నిధాయ వినీర్ధీన్ మంత్రాన్ సింహే మే మన్యురిత్యా
ద్యంతమనువాకం నిగద్య వినీయాపః పరాస్య పాత్రమనవేక్షమాణ ఆగత్య హస్తౌ పాదౌ ప్రక్షాళ్య తేనైవావసథ
మేత్య స్నానం కుర్యాత్ - ఏవమేవ సప్తాహం సవనత్రయే కృత్వా సప్తాహాంతే పాయసేన సర్పిషా బ్రాహ్మణా
న్భోజయిత్వా తేభ్యో గోభూమితిలహిరణ్యాని దత్వా సర్వేభ్యః పాప్మభ్యః మహాతః పాతకాత్ క్రమ్యానాం కర్మణా
మాధానాదికర్మణాం చ యోగ్యో భవతి - ఇమాం క్రియామాచార్యపితృమాతౄన్ నశ్చకుర్యాత్ -నాన్యస్య
కుర్వన్నశ్యతి - కారయిత్వా సహస్రాత్ పాత్ప్రముచ్యతే - అబ్దాయనర్తుమాసపక్షా అవికల్పితాః కాలాః

అష్టానాంగణానాం హోమమాత్రమపి కుర్యాత్ ॥ ఏకం వాగణం జుహుయాత్ - జపేద్ద్వాదశ పూర్వోక్తద
శాపరానాత్మానం చైకవింశకం యావచ్చ పశ్యతి తావత్పునాతి – య ఏతద్వ్యాచయతి యశ్చైతదాహాయస్మా ఏత
దాహేత్యాహ భగవాన్బోధాయనః॥ ఇతిబోధాయనోక్తగణహోమవిధిః॥ అథ మంత్రపాదానుష్ఠానక్రమ
సూత్రం ప్రదర్శ్యతే- అత్రాపి గురులఘుకల్పౌ చాపేకూశ్మాండహోమోక్తైవ గ్రాహ్యా వ్యవస్థా- ఆధానం
వా చికీర్షుః కామ్యకర్మాణి వా చికీర్షుస్తదాదౌ యదా వా సాక్షాద్ద్వాదశవార్షికాదిప్రాయశ్చిత్తా విషయ
మృతపాపనివృత్తికామనా తదా వా యజమానస్స్నాత్వా నిత్యకర్మసు పత్న్యా సహాధికారః - స్వపత్నీసహితః
పత్నీ బహుత్వే అసిషిద్ధాభి స్తాభిశ్చ సహితః పాపక్షయార్థమస్యకర్మణః స్వయమేవైకః పవిత్రపాణి
ర్దర్భేష్వాసీనః ప్రాణానాయమ్యాముకప్రయోజనార్థం సప్తాహం సవనత్రయే గణహోమం హోష్యామి
తి సంకల్ప్య సంకల్పాత్పూర్వం పశ్చాద్వా యథాగృహ్యమగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య- యథాశాఖం చ ప్రధానచరు హో
మార్థాఙ్గభూతహోమానుకరణపక్షే సవితా దేవతా- ఆసారవత్తంత్రమిత్యాద్యఖిలమ్ స్థాలీపాకవత్కృత్వాశ్రీ
వహంతీత్యాదిప్రతిష్ఠితచర్వభిఘారణాంతం కృత్వా పాత్రప్రయోగసమయే ప్రోక్షణీపాత్రేణ సహ ప్రణీతాపా
త్రం తథాభూతం తంతువేష్టితం కలశం చ ప్రయుజ్య ప్రణీతాప్రణయనకాలే ప్రణీతాద్యాపాద్య తతస్సపవిత్రే
ష్వప ఆనీయోత్పూయ ప్రణీతాపాత్రస్యోత్తరతో నిదధీత - తతశ్చ బ్రహ్మప్రతిష్ఠాపనాజ్య విలాపన ప్రభృత్యగ్ని
ముఖాంతం కృత్వాఙ్గభూతపక్వహోమగణపక్షే చరుమవదానధర్మేణ బోధాయన కూశ్మాండహోమో
క్తరీత్యా గాయత్రీపురోనువాక్యామనూద్య తమేవయాజ్యాం పఠిత్వా స్వాహేతి పవిత్రం ఇత్యుద్దేశత్యాగః - ఆప
స్తంబమతే - అగ్నిముఖానంతరమేవ ప్రధానచరుహోమః - బోధాయనమతే త్వంగభూతపక్వహోమానం
తరం అథవా చరౌ ప్రభూతం ఘృతమానీయ దర్వ్యోపస్తీర్య ద్విరవదాయాభిఘార్యాగ్నే నయేతి సూక్తేనాన్యైశ్చ
వక్ష్యమాణైః పురుషసూక్తాదిభిస్తూత్తరం శతం ప్రతిమంత్రం జుహుయాత్ బోధాయనమతే త్వవదానధర్మేణాదా
య పూర్వోక్తైరేవమంత్రైర్హోమః తేనోపభూతం జుహుయాత్ - అగ్నేనయేతిషడర్చస్య పవిత్రస్య విశ్వేదేవా ఋ
షయః - అగ్నిర్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - చరుహోమే వినియోగః - సహస్రశీర్షేత్యష్టాదశర్చస్య పురుషసూ
క్తస్య ప్రజాపతిఋషిః- జగద్బీజపురుషో నారాయణో దేవతా-ఆద్యాః పంచదశానుష్టుభః అంత్యాస్తిస్రస్త్రిష్టు
భః - చరుహోమే వినియోగః- అయమపరో గణః అగ్నేమన్వేతి ద్వాదశర్చస్య వ్యాగారసూక్తస్య విశ్వేదే
వా ఋషయః - అంగోక్తా దేవతా - ఆదితస్సప్తోపరిష్టాజ్జ్యోతిషః అష్టమీ చతుష్పదా పంక్తిః- తతః పంచోపరి
ష్టాజ్జ్యోతిషః చతుర్దశీ పంచదశీ షోడశ్యోనుష్టుభః - సప్తదశీ గాయత్రీ - తతస్త్రిష్టుభావేకోనవింశీచో
పరిష్టాజ్జ్యోతిషా అన్త్యే ద్వే త్రిష్టుభౌ చరుహోమే వినియోగః - అయం తృతీయో గణః – యావామింద్రావరు
ణేత్యేషాం చతుర్ణాం యజుర్మంత్రాణాం విశ్వేదేవా ఋషయః- ఇంద్రావరుణౌ దేవతే- చరుహోమే వినియోగః-
అయం చతుర్థో గణః - యో వామింద్రావరుణావిత్యష్టానాం యజుర్మంత్రాణాం విశ్వేదేవా ఋషయః- ఇం
ద్రావరుణౌ దేవతే- అయం పంచమో గణః- పవమానస్సువర్జన ఇతి సప్తదశర్చానువాకస్య సోమ ఋషిః- లిం
గోక్తా దేవతా- ఆద్యే ద్వే గాయత్ర్యౌ - తృతీయానుష్టుప్ - చతుర్థీ పంచమ్యౌ గాయత్ర్యౌ - తతో త్రిష్టుభౌ-
అష్టమీ గాయత్రీ - తతోష్టావనుష్టుభః – సప్తదశీ త్రిష్టుప్ చరుహోమే వినియోగః - అయం తు షష్ఠో గణః
యద్దేవా దేవహేడనమిత్యచ్ఛిద్రపఠితస్య వింశత్యృచస్యానువాకస్య విశ్వేదేవా ఋషయః - లింగోక్తా దేవతా।
ఆద్యా త్రిష్టుప్ - ద్వితీయా షడవసానా జగతీ – మహాపఙ్క్త్యాఖ్యా తృతీయానుష్టుప్ - చతుర్థీ త్రిష్టుప్-
పంచమీ సప్తపదా శక్వరీ - షష్ఠీ త్రిష్టుప్- సప్తమీ షడవసానా జగతీ- అష్టమీ షట్పదా అతిజగతీ - నవమీ బృహతీ

తతో ద్వే షట్పదే ద్వాదశీ త్రిష్టుప్ త్రయోదశీ సప్తపదా - అష్టిశ్చతుర్దశ్యనుష్టుప్ - పంచదశ్యనుష్టుప్ - విరాట్షోడశీ - గాయత్రీ- తతస్తిస్రస్త్రిష్టుభః - వింశత్యనుష్టుప్ - చరుహోమే వినియోగః - అయమనువాక స్సప్తమో గణః ॥ వైశ్వానరో న ఊత్యై - తృతీయా జగతీ - తతస్త్రిష్టుభః - సప్తమీ జగతీ - అష్టమీ త్రిష్టుప్- చరుహోమే వినియోగః. తత్ర సప్తమీరుగస్మాకమగ్నే మఘవత్సు ధారయాక్షత్ర మజరం సువీర్యం - వయంజయేమ శతి - తవోతిభిః - వైశ్వానరస్య - మభిస్త్రిః ఇతో జాతో విశ్వమిదం స్వాహేతి స్విష్టకృజ్జుహుయాత్ ॥ జయాద్యకరణపక్షే ప్రధాన హోమానంతరం స్విష్టకృతం జుహుయాదిత్యాపస్తంబ మతం- బోధాయన మతే తు ప్రధాన చరుహోమానంతర మవదాన ధర్మేణ స్విష్ట కృత మవదాయ పూర్వోక్త ప్రకారేణ పురోనువాక్యామనూచ్య యాజ్యయా జుహుయాత్-ఏవం స్విష్టకృతం హుత్వా బ్రహ్మవరప్రదానాంతం కర్మ కుర్వీత - ఆపస్తంబమతే తు స్విష్టకృతం హుత్వానూయాజమిధ్మసన్నహనం చాగ్నౌ ప్రహృత్య తతో న్యక్కర్మణః ప్రాయశ్చిత్తార్థే పరిధి ప్రహరణాభావః ॥ ప్రకారాంతరత్వే తు బర్హిరంజనపరిధిప్రహరణ స్రుగ్ స్రావహోమాంతం కర్మకృత్వా తతః ప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్జుహుయాత్ - సగ్ స్రావాదిహోమప్రకారస్తు సమంత్రకోపి శ్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్రుగ్ స్రావభాగేభ్య ఇత్యాదినా గ్రంథేషు బర్హిరంజన పరిధిప్రహరణ స్రుగ్ స్రావ హోమాంతం కర్మ కృత్వా తతః ప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్జుహుయాత్ - స్రుగ్ స్రావాదిహోమప్రకారోపి సమంత్రకో విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇత్యాదినా గ్రంథే జయాదిహోమానంతరం కూశ్మాండ ప్రకారేణ దర్శితః - అథ మతద్వయేపి బ్రహ్మవిసర్జనాంతే కర్మణి కృతే పూర్వాదికాస్థితకలశమాదాయ నైరృతీం దిశం గత్వా చతుష్పథం ప్రవిశ్య పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య కలశం పురో నిధాయ తత్ర పత్నీభిస్సహ కర్తృత్వే తాభిస్సహ ఏకస్యైకకర్తృత్వే స్వయమేవ యజమానః కలశ ఆత్మనో రూప మవేక్ష్యమాణో వినిధి సంజ్ఞికమంత్రసముదాయాత్మకం సింహే మే మన్యురిత్యనువాకే బోధాయనాచార్య ప్రణీతకల్పసూత్రస్థం పఠేత్ - అస్యానువాకస్య సౌత్రత్వాద్దేవతా ఋష్యాదయో న దర్శితాః - సింహ్యనువాకం జపేత్ - సింహే మే మన్యు— బ్రహ్మాత్మజ్ఞే మే కిల్బిషం-ఆ పేహి పాప్మన్ పునరపనాశితో భవానః పాప్మన్ సుకృతస్య లోకే। పాప్మన్ దేహ్యాథే విహృతో యోనః పాప్మన్న జహాతి తముక్త్వా జహీనో వయమన్యత్రాస్మన్ని విశతాం సహస్రాక్షో అమర్త్యో యో నో ద్వేష్టి స రిష్యతు యమువ్వయ ద్వేష్మ స్తము జహీత్యభిమంత్ర్య - యస్యాం మస్యాం దిశి ద్వేష్యో భవతి తాం దిశమేతా ఆప ఉపసించేత్ - పృష్ఠతస్సుమిత్రా న ఆప ఓషధయస్సంతు దుర్మిత్రా- వయం దిష్మ ఇతి - అథాప ఉపస్పృశ్య- పాత్రమనవేక్షమాణోఽభ్యేదం దేవయజనం ప్రవిశేత్ - తతస్స్నాయీత- ఏవం సప్తాహం సవనే మంత్రమ కృత్వాంతే ఆశీర్వచనం కారయిత్వా పాయసేన సర్పిషా యథాశక్తి బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా తేభ్యో గోభూతిల హిరణ్యాని దద్యాత్- యావద్వ్రతం సవనత్రయే మౌనీ సకృద్ధవిష్యాశీ యతేంద్రియశ్చ భవేత్ - ఏవం కుర్వన్ సర్వేభ్యః పాపేభ్యః ప్రముచ్యతే - వహేర్ణ వాఖ్యేన హి తే ప్రబంధే యాంధాత్ర నామ్నా మదనాత్మజస్య - సత్కర్మమాణిక్యగణేన పూర్ణే పూర్ణస్తృతీయః ప్రథితస్తరంగః. ఇతి కర్మవిపాకపరిభాషాయాం ప్రాసంగికం పరిసమాప్య ప్రకృతమనుసరామః. ❊

—❊ అథ వ్యాధివిపర్యయః. ❊—

అథ కర్మ తయోః ప్రాయశ్చిత్తే వ్యాధివిపర్యయా। శైలాస హత్వా త్ర తా ద్యేగాం దద్యా న్యాధిక శితః - ఏకాకృచ్ఛ్రేతి కృచ్ఛ్రే ద్వితి స్రశ్చాంద్రాయణే వ్రతే - గవామథావేసప్తం వా సాశీతి శతకృచ్ఛ్రతః - జపదానే పితత్సాక్షం కూశ్మాండగణహోమకృత్ - సర్వపాపప్రణుత్యర్థం మథ వ్యాధివిపర్యయః । ఏతేష్వ

కాః కూశ్మాండహోమాత్ప్రాగ్వ్యాఖ్యాతాః- తత్రాథవ్యాధివిపర్యయ ఇత్యనేన వ్యాధిప్రతికృతిదానం వక్ష్యత ఇ
తి ప్రతిజ్ఞాతం- తదానీం వివక్షుస్తదుపయుక్తం కించిదాహ ప్రతిమాయామాతంక నామ్నీ దేవతా భవతి- తత్రపూ
జ్యాధిదేవతా తత్ర వ్యాధిప్రతికృతిపూజాకర్మణ్యధిదేవతా సూర్యమూర్తిః పూజ్యా అధునా వ్యాధి ప్రతికృతి
ద్రవ్యపరిమాణమధిదేవతాపరిమాణం చాహ ॥ హేమ్నః పలాత్తదర్ధార్ధాత్ప్రకల్పయేత్ - సూర్యప్రతిమా

—✻ సూర్యప్రతిమాలక్షణమ్. ✻—

లక్షణమాహ॥ సూర్యం ద్విలోచనం పద్మే ద్వేదధానం కరద్వయే। వ్యాధిప్రతిమాలక్షణం తత్తద్వ్యాధిహోమకర్మ
ప్రకరణే పృథక్పృథగభిధాస్యతే- వ్యాధిభేదాత్ప్రతిమాలక్షణాన్యపి చిహ్నాని - మంటపపరిమాణం వేదికాపరి
మాణం చాహ - షోడశద్వాదశాష్టౌ వా హస్తాస్సైర్మంటపే కృతే। తత్పాదేనోత్తర ప్రాచ్యాం హస్తోచ్ఛ్రా
యాం చ వేదికాం॥ షోడశవా ద్వాదశవా అష్టౌవాహస్తాస్తత్పరిమిత్యా శక్త్యైకపక్షభూపా భవతి| తైర్హస్తైస్సం
ఖ్యాకహస్తపరిమిత మంటపోభవేత్। తస్మిన్మంటపే కృతే తత్పాదేన మంటపస్య చతుర్థాంశేన వేదికా
మేకహస్తోన్నతాం కుర్వీత మంటపస్య చతుర్థాంశాయామశ్చతుర్థాంశవ్యాయామో వేదికాయా భవతీ
త్యర్థః। ఉత్తర ప్రాచ్యాం మంటపాంతరీశానదిశి - బ్రాహ్మణం వేదశాస్త్రజ్ఞం దాంతం శాంతం కుటుంబి
నం। సత్యసంధం సదాచారం నివృత్తం చ ప్రతిగ్రహాత్॥ ఆచార్యం వృణుయాద్భక్త్యా నమస్సత్కారపూర్వ
కాత్ - యథాశక్త్యనుసారేణ వస్త్రాలంకారదానాన్యాచార్యాయ వరణకాలే దత్వాచార్యాధీనో భవేత్-
భక్త్యా నమ ఉచ్యతే॥ సత్కారో గంధపుష్పాదిభిః పూజనం॥ ఆచార్యకృత్యమాహ॥ కృతోపచారసత్కారాం
రాత్రౌ ప్రత్యధివాస్య చ। తాం ప్రతిమా మధిదేవతా రూపసూర్య ప్రతిమా మాతంకనామ్నీ మముకవ్యా
ధిదేవతా మధివాసయామీతి వేదికాయా ఉపరి ప్రతిమాం గంధపుష్పాద్యైరధివాస్యాతంకనామ్న్యై అముక
వ్యాధిదేవతాయై నమ ఇతి షోడశోపచారపూజాం విదధీత - అథసౌరాష్టాక్షరమంత్రేణ పూజయేత్ -ఏవం రో
గదేవతామధివాస్యాధిదైవతం సూర్యమధివాసయేత్ - తతస్సౌరాష్టాక్షరైః పూజయేత్ - తదనంతరకృ
త్యమాహ ॥ అర్ధరాత్రే సపూతో వైశ్చతుర్భిర్మంటపాద్బహిః। ప్రాచ్యాం పాయసమాంసాది బలిం ని
క్షిప్య మంత్రతః॥ విప్రైః పూత ఆచార్యః బలిదానమంత్రః-ఆవిశ్యావసథో రుద్రా దేవా భూతాని పన్నగాః। బలినా
నేన దత్తేన శాంతిం కుర్వంతు సర్వశః ఇతి జాగరితో వసిస్నాత్వా ధారయన్వాససీ నవే। నివర్ణలేచంద్రవచ్ఛన్నశ్శు
క్లమాల్యానులేపనః సాలంకారస్స్వపర్యంతే మంటపస్య పర్యంత ఇత్యన్వయః - అథ వేదికాం వేదికాయా ఉపరి
చతురశ్రం వా మండలం॥ తన్మధ్యేష్టదళాంబుజం లిఖిత్వా పిష్టచూర్ణేన తత్రోపర్యుపరి క్రమాత్ - తిలానాం పంచ
చతుస్త్రిభిర్ద్రోణైస్తథాష్టభిః-పలైశ్చతుర్భిర్ద్వాభ్యాం వా తామ్రపాత్రం భవేన్నవం॥ శాలీయైరక్షతైః పూ
ర్ణం సౌరేణాష్టాక్షరేణ తాం। స్నాపితాం పంచగవ్యేన వస్త్రాలంకారశాలినీం॥ మండలం చతురశ్రం, వేత్యాది
గోమయేన మండలాకారం చతుష్కోణం వోపలింపేత్॥ వేదికాయా ఏవోపరితశ్శో పర్యుపరి క్రమాత్ - తత్రాష్ట
దళాంబుజే వక్ష్యమాణద్రవ్యాణ్యేకస్యోపర్యన్యాన్యేవం క్రమాద్భవంతీత్యర్థః- పంచవా చత్వారో వా పంచచ
తురాః తైః పంచ చతుర్భిః త్రయోవా చత్వారో వా పంచ వాష్టౌ వేతి తిలద్రోణానాం సంఖ్యా ॥ అత్రాయం క్రమః॥
ఉపలిప్తే వేదికాప్రదేశే ష్టదళపద్మస్యోపర్యుక్తసంఖ్యాకాస్తిలాస్స్థాపనీయాః - తస్మింస్తిలరాశౌ పలద్వయేన చ
తుష్టయేన వా ఘటితం తామ్రపాత్రం నిక్షిపేత్ - తత్పాత్రమక్షతైః పూరయేత్, ఇతి సౌరాష్టాక్షరేణ తాం
ప్రతిమామపి విన్యస్యోత్తరత్ర వక్ష్యమాణమనుయుజ్యతే- తేనాయమర్థః॥ తాం ప్రతిమాం రోగప్రతిమా మధిదే
వతాప్రతిమాం చ పంచగవ్యేనాష్టాక్షరేణ మంత్రేణ స్నాపితాం వస్త్రాలంకారేణ పూజితాం తామ్రపాత్రస్థో

పరిఅష్టతమధ్యేష్టదళంపద్మంలిఖిత్వావక్ష్యమాణంకుర్వీతేతి ॥ ఓంఘృణిస్సూర్యఆదిత్య ఇత్యష్టాక్షరస్య మం
త్రస్య దేవభాగఋషిః- గాయత్రీచ్ఛందః- సూర్యోదేవతా- అనంతరకృత్యమాహ- ప్రతిమామపివిన్యస్యతత్ర
దేవందివాకరం। దీప్యమానంప్రభావంతంసాంద్రసిందూరభూషితం। పద్మేదధానంహస్తాభ్యాంస్మేరవక్త్రం
త్రిలోచనం॥ దివ్యాభరణసంపన్నంస్రగ్గంధంరక్తవాససం। సాంగహేమారవిందస్య కర్ణికాయాం ని
షేదుషం॥ మూలేపూర్వాదిపత్రాణాం శుక్రాంగారబుధాంస్తతః। గురుమందేందుకేతూంశ్చ న
క్షత్రాణిత్రిశస్త్రిశః॥ మధ్యతః పూర్వపత్రాగ్రే దేవత్యంతానివిన్యసేత్॥ ప్రతిమామపీత్యాది॥ అపి
శబ్దస్సముచ్చయే॥ అతఏవ రోగప్రతిమాం దివాకరప్రతిమాం విన్యసేదిత్యర్థః॥ సిద్ధోభవతి॥ సాం
గహేమారవిందస్యేతి॥ అంగానిదళాన్యష్టదళోపేత సౌవర్ణకమలస్య కర్ణికాయాం మధ్యభాగే ని
షేదుషం॥ దివాకరం విన్యసేదిత్యన్వయః॥ మూలే ఆదిభాగే తమః రాహుర్మధ్యతః
పూర్వపత్రాగ్రేమధ్యతః కర్ణికామధ్యే పూర్వపత్రస్యాగ్రే పూర్వదళస్యాంతేఅయమర్థః॥ సౌవర్ణ
కమలస్యపూర్వదళప్రథమభాగే శుక్రంస్థాపయేత్। ఏవమాగ్నేయాదిదళాదిష్వంగారబుధలోకపాలాన్
క్రమేణస్థాపయేత్॥ కర్ణికామధ్యే సూర్యసమీపే అశ్విని భరణి కృత్తికాచేతి త్రీణినక్షత్రాణిస్థాపయేత్।
పూర్వదళస్యాగ్రేరోహిణ్యాదిత్రీణి। ఏవముత్తరత్రాపి ప్రదక్షిణాకారం త్రీణిత్రీణి నక్షత్రాణి విన్యసేదితి॥
తతః కిమిత్యత్రాహ। యథాస్వనామమంత్రేణగంధపుష్పాక్షతాదిభిః। సర్వోపచారైశ్చాభ్యర్చ్యక్షీరాహారంని
వేదయేత్- నామమంత్రేణేతి సూర్యపూజాత్వష్టాక్షరేణసౌరమంత్రేణ వ్యాధిప్రతిమాయాశ్శుక్రాదిగ్రహా
ణామశ్విన్యాదినక్షత్రాణాం చతుర్థ్యంతేననమోయుక్తేన తత్తద్దేవతానామమంత్రేణ చతుర్భిఋత్విగ్భిస్స
హిత ఆచార్యస్తత్రైవ శిలరాశిసమీపే వేదికాయాం పూర్వస్యాందిశి ధాన్యరాశౌ వక్ష్యమాణగుణోపే
తాన్యాం స్థాపయేదిత్యత్రాహ॥ తత్రైవసహితో విప్రైశ్చతుర్భిర్లోహితాంశ్చతాన్ - నిర్వ్రణాంశ్చ మహార
త్నైర్యుక్తాంశ్చామికరేణచ। అశ్వస్థానాద్గజస్థానాద్వల్మీకాత్తీర్థసంగమాత్॥ రాజద్వారాచ్చశకలైర్మృ
త్తికానాంసచందనైః। మృత్తికానాంశకలైఃఖండైరిత్యర్థః॥ అశ్వస్థానాదిభ్య ఆహృతైర్మృత్తికానాంశక
లైశ్చందనసహితైర్యుక్తానిత్యన్వయః॥ రోచనాగుగ్గులుభ్యాంచ పుణ్యతీర్థేనపూరితాన్। పల్లవాలంకృత
ముఖాంశ్ఛ్వేతవస్త్రేణవేష్టితాన్॥ పంచాభిషేకకలశాన్ధాన్యరాశౌవినిక్షిపేత్॥ తతఃకింకుర్యాదిత్యతఆహ॥
ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైర్హిరణ్యేత్యాదిభిస్త్రిభిః। పవమానానువాకేనశన్నఇంద్రానువాకతః। శన్నోవా
కానువాకేన ఘోషయేచ్ఛాంతివాచనం॥ ఆపోహిష్ఠేతిఋచస్సింధుద్వీపఋషిః- ఆపోదేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః
శాంతిపాఠేవినియోగః హిరణ్యవర్ణా ఇత్యృచస్యాగ్నికాండాంతః పాతిత్వేన అగ్నిఋషిః। ఆపోదేవతా- త్రి
ష్టుప్ఛందః- శాంతిపాఠేవినియోగః- పవమానస్సువర్జన ఇత్యనువాకోగణహోమప్రకరణే ప్రదర్శితః- శ
న్నఇంద్రానువాకేనేత్యనయా ఆశ్వలాయనశాఖా పరిపఠితాఘోషశాంతిః- శాంతికల్పకృతే- అత్రచ వేదిత
క్రమేణ ప్రథమతఇయం శాంతిఃపఠనీయాపశ్చాద్యాజుషీశాంతిః॥ అథాశ్వలాయనఘోషశాంతౌ ఋష్యాది
ప్రథమమభిధీయతే॥ ఆనోభద్రేతిదశర్చసూక్తం గౌతమేన వైశ్వదేవమాద్యాః పంచసప్తమీజగతీ- షష్ఠీ వి
రాట్స్థానా శేషాస్త్రిష్టుభః- స్వస్తినోమిమీతామితిపంచర్చోవర్గః ఆత్రేయేన స్వస్త్యాత్రేయేనదృష్టః- వై
శ్వదేవస్త్రిష్టుభోద్వేఅనుష్టుభౌ- శన్నఇంద్రాగ్నీతి పంచదశర్చం సూక్తం వసిష్ఠార్షం వైశ్వదేవం త్రి
ష్టుభాప్రక్షోభణమితిత్ర్యృచం సూక్తం అరిష్టనేమినాతార్క్ష్యేణోక్తం- ఆద్యంత్రైష్టుభం- సర్వేషామే
తేషాం శాంతిపాఠేవినియోగః- ఏవమార్షాదివిదిత్వా శాంతిపాఠంపఠన్ భద్రమశ్నుతే- ఇత్యాశ్వలాయనీ

—* ఘోషశాంతిః *—

య ఘోషశాంతిః॥ అథ తైత్తిరీయ ఘోషశాంతిః॥ తత్ర శన్నోవాతః పవతామిత్యనువాకస్య సోమకాండాంతర్గత పఠితత్వాత్సోమకాండఋషిః- ఉక్తాదయోలింగోక్తా దేవతాః ఆద్యా షట్పదా జగతీ- ద్వితీయా గాయత్రీ- ఇడాయైవాస్త్వసీతి ద్వే యజుషీ - ఆవాతవాహీతి ద్వే అనుష్టుభౌ - యదతో వాతతఇతి త్రిష్టుప్-శన్నోవాతేతి ద్వే గాయత్ర్యౌ- సుమిత్రానఇత్యంతరిక్షంమఇతి ప్రాణాపానావితిచ త్రీణి యజూంషి ద్యుభిరక్తభిరితి త్రిష్టుప్- కయానశ్చిత్రఇతి తిస్రో గాయత్ర్యః- వయస్సుపర్ణా ఇతి త్రిష్టుప్ -శన్నోదేవీరితి ద్వే గాయత్ర్యౌ- సుమిత్రానఇతి దుర్మిత్రాఇతిచ ద్వే యజుషీ- ఆపోహిష్ఠేతి తిస్రో గాయత్ర్యః- పృథివీశాంతిరంతరిక్షగ్ంశాంతిర్ద్యౌశ్శాంతేతి తయాహంశాంతేతి యే హ్రీశ్చేతిషడ్యజూంషి- ఉదాయుషేత్యనుష్టుప్- తచ్చక్షురిత్యాకృతిః- య ఉదగాదితి పఙ్క్తిశ్చతుష్పదా- బ్రహ్మణశ్చోతన్యసీతి యజురాదికా- మామద్వేధోదితి ఏకపదా గాయత్రీ- మేధామనీషేతి యజుః- ఆభిర్గీర్భిరిత్యనుష్టుప్- బ్రహ్మప్రవాదిష్మేతి యజుశ్శాంతిపాఠే వినియోగః- ఇతి తైత్తిరీయఘోషశాంతిః- అథ ప్రాసంగికం పరిసమాప్య ప్రకృతమనుసరామః - పంచాభిషేకకలశార్థాన్స్వరాశౌ వినిక్షిపేత్- అపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైర్హిరణ్యవర్ణా ఇత్యాదిభిః॥ పవమానానువాకేన శన్నఇంద్రానువాకకః। శన్నోవాతానువాకేన ఘోషశమేచ్ఛాంతివాచనమిత్యగ్రునా తదనుకృతమాహ ॥ తతో విధాయకత్వేచ బ్రాహ్మణాంశ్చతురోజపేత్। అయుతేనామితైర్వాపి రథేనచరణేనవా ॥ దేవతాలింగమంత్రాణాంఋజ్మంత్రైఃపరివారితః। ఆగ్నేయ్యాందిశికుండేవా స్థండిలేవాహుతాశనం ॥ స్థాపయిత్వాస్వగృహ్యోక్త్యయుక్తోర్కసమిధోహవిః। తత్సంపాతాజ్యతఃహుత్వాభిమవసిచ్యాభిఘార్యచ॥ చరుంతిలాశ్చస్వాహాంతం మూలమంత్రముదాహరన్। వారాంత్సహస్రంవాష్టశతమష్టావింశతిమేవచ॥ హుత్వాపూర్ణాహుతించాంతే ప్రణీతామోక్షమాచరేత్ ॥ విధాయకత్వేబ్రాహ్మణమిత్యాది॥ విధాయకత్వే బ్రాహ్మణంవృత్వాతథా దేవతా లింగమంత్రాణాం జపేచ్చతురోబ్రాహ్మణానాం ప్రత్యేకమన్వయః॥ విధాయకత్వముపద్రష్టృత్వం- బ్రహ్మాహ్యుపద్రష్టా భవతి - బ్రహ్మవరణంన కేవలం వక్ష్యమాణక్రమార్థమపితు విశిష్టసకల కర్మార్థమపి దేవతాలింగ మంత్రాణామితి బహువచనాన్మంత్ర బహుత్వమవగమ్యతే ॥ మూలమంత్రశ్చ ఘృణిస్సూర్యఇత్యేక ఏవదర్శితః- తస్మాదయమభిప్రాయః॥ రోగప్రతిమాదానే సర్వత్రసూర్యఏవ అధిదేవతా- వ్యాధిదేవతాశ్చభిన్నాః- వ్యాధీనాం భిన్నత్వాత్- అతశ్చజలరోగాదిషు వరుణాదయో దేవతా భవంతీతి తదభిప్రాయేణ మంత్రాణామితి బహుధా॥ కించ- ఏకస్మిన్నపి కర్మణ్యాతంక సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రాణాం పూజ్యత్వాభిప్రాయేణాపి మంత్రాణామపి బహువచనం- అతఏవ మూలమంత్రజపేన చతురోబ్రాహ్మణాన్వృణీత- ఇతరమంత్రజపేత్వేకమేకం యథాసంభవంవా- తత్రజపసంఖ్యామాహ ॥ అయుతేనామితైరిత్యాదినా ॥ అయుతేనవాపైరయుతావృత్తైస్త్యర్థః ॥ అమితైర్వాపైరతోధికైర్వేత్యర్థః ॥ అర్ధేనాయుతార్ధేన చరణేనాయుత పాదేన - ఇయంచ సంఖ్యాప్రధానమంత్రజపే సూర్యవ్యతిరిక్త తద్గ్రహనక్షత్రజపేషు శక్త్యనుసారేణ ప్రధాన మంత్రజపసంఖ్యాతో న్యూనసంఖ్యాకల్ప్యతైః పరివారితఇతి తైరాచార్యః బ్రహ్మ ప్రభృతిభిః కుండేవా స్థండిలే వాపరివారితే తత్ర హుతాశనం స్థాపయేదిత్యన్వయః ॥ అర్కసమిధోహవిః- తత్సంపాద్యేతతస్మిన్హోమే అర్కసమిధోద్భవం హవిశ్చభవతి- హవిర్నామాజ్యం హవిశ్చతతః పాకానంతరం చరుస్థాల్యామవసిచ్యాభిఘార్య తదనంతరం చరుముత్తరత ఉద్వాస్యాభిఘార్య సమిధో హుత్వాజ్యంచహుత్వా తతశ్చరుం తిలాంశ్చజుహుయాత్- స్వాహాంతంమూలమంత్రముదాహరన్మూలమంత్రః- వ్యాధిప్రతిమా దేవతా భూత

వాయువరుణాది దేవతా ప్రకాశకోమంత్రః- ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్ఛేదితి పవనాదిదేవతా రూపసూర్య
ప్రకాశకః - ప్రాగభిహితో మూలమంత్రః - హోమ సంఖ్యామాహ ॥ వారాణసహస్రం వాష్టశత
మష్టావింశతిమెవవేతి- అత్రప్రధానహోమేవ్యాధిప్రతిమాదేవతోద్దేశేన హోమః - సూర్యోద్దేశేనహోమ
శ్చ - తతస్సూర్యవ్యతిరిక్తగ్రహానక్షత్రహోమేప్రధానహోమాపేక్షయాన్యూనసంఖ్యాపరికల్ప్య- హు
త్వాపూర్ణాహుతీసాంచాంతే ప్రణీతామోక్షణమాచరేత్ - ఎవంపూర్వోక్తప్రకారేణ హుత్వాంతేపూ
ర్ణాహుతిమపివక్ష్యమాణ మంత్రైర్హుత్వా ప్రణీతామోక్షణే పూర్ణపాత్రంవిమోకంకుర్యాత్- అథదే
వతాఅంగమంత్రాణామిత్యనేనపదెనసూచితా మంత్రాఃప్రదర్శ్యంతే- శుక్రాంగారకాదయః-యత్ర యాదే
వతాః వాయువరుణాదిరూపాదేవతాఃతద్దేవతాప్రకాశకోవైదికోమంత్రోగ్రాహ్యః అథవావ్యాధిప్రతిమాదా
నేసౌరమంత్రఎవగ్రాహ్యః - సవపూజాభెదెనభవతి-ఉద్యన్నద్యమిత్రమహఇత్యాది - ద్విషతోదభమిత్యంతసౌరో
మంత్రః ॥ శుక్రమంత్రస్యభరద్వాజఋషిః - శుక్రోదెవతా- త్రిష్టుప్ఛందః - పూజాదౌవినియోగః- అగ్నిర్మూ
ర్ధేత్యంగారకమంత్రస్య - విరూపఋషిః అంగారకోదెవతా - గాయత్రీఛ్ఛందః - బృహస్పతే అతీత్యస్య
మంత్రస్య గృత్సఋషిః - బృహస్పతిర్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః- శంనోదెవీరితిశనైశ్చరమంత్రస్య - సింధుద్వీప
ఋషిః శనిర్దేవతా గాయత్రీఛ్ఛందః - కేతుంకృణ్వన్నితికేతుమంత్రస్య - కేతుర్దేవతా త్రిష్టుప్ఛందః ఇతి
గ్రహమంత్రాః ॥ అథనక్షత్రమంత్రాః ॥ తేషామృష్యాదయః ప్రదర్శ్యంతే - అగ్నిర్నఃపాతుకృత్తికేత్యాదీ
నాంమంత్రాణాంనక్షత్రేష్టిపరిపఠితానాం విశ్వేదెవాఋషయః- క్రమేణాగ్నిఃప్రజాపతిస్సోమో రుద్రోదితిర్బృ
హస్పతిసర్పాఃపితరోర్యమా భగసవితృత్వష్టావాయురింద్రాగ్నిమిత్రఇంద్రః ప్రజాపతిర్విశిష్టాఋతిరాపోవిశ్వే
దెవాబ్రహ్మావిష్ణుర్వసవఇంద్రోదాత్మకోవరుణోజఏకపాదహిర్బుధ్న్యఃపూషాశ్వినాయమఇతిదేవతాః-త్రిష్టుప్ఛం
దః - అద్యానుష్టుప్ - పురందరాయేతిజగతీ జపెవినియోగః - యత్రయత్రకర్మణిహోమాదికర్తవ్యంభ
వతి తత్రతత్రకర్మణిహోమాదౌవినియోగోవావాచ్యః - అథపూర్ణాహుతిమంత్రః । సముద్రాదూర్మిరి
త్యస్యగౌతమోవామదేవఋషిః - అగ్నిర్దేవతాత్రిష్టుప్ఛందః - మూర్ధానందివఇత్యస్య బార్హస్ప
త్యోభరద్వాజఋషిః - వైశ్వానరోదేవతా త్రిష్టుప్ఛందః పునస్త్వాదిత్యేత్యస్య అగ్నిఋషిః - వసురుద్రాది
త్యాదేవతాః - త్రిష్టుప్ఛందః - పూర్ణాదర్వీత్యస్యమంత్రస్య - విశ్వేదేవాఋషయః- శతక్రతుర్దేవతా అ
నుష్టుప్ఛందః - సప్తతేత్యస్యాగ్నిఋషిః - సప్తవానగ్నిర్దేవతా - జగతీత్రిష్టుప్ఛందః - సర్వేషాంమం
త్రాణాంపూర్ణాహుతౌ వినియోగః - ఎవంపూర్ణాహుతేః ప్రణీతామోక్షస్యఅనంతరంకిం కుర్యాదిత్య
తఆహ - అనులోమాద్యథాలింగమభ్యర్చ్యమనుపాదతః ప్రాఙ్ముఖస్యాష్టసంపాతైరభ్యర్చ్యాంగానిరోగిణః॥
అచ్ఛిన్నాగ్రేణదర్భాణాంహోమగర్భేణముష్టినా । సంమృజ్యచతతశ్శాంతిం వాచయేద్బ్రాహ్మణైస్సహ ॥
గృహశాంతించవిప్రైస్తైర్బద్ధాయాంతువిమోక్షణం । పూర్వాభిముఖమాచార్యమభ్యర్చ్యప్రతిమాంతుతామ్॥
ప్రదద్యాద్దక్షిణాంతస్మైమధ్యాహ్నేసముపస్థితె॥ అనులోమాద్యథాలింగమిత్యాది - అనులోమాదానులో
మ్యేనఅనుపాదతః పాదపర్యంతంశిరఃప్రభృతి పాదపర్యంతమిత్యర్థః ॥ యథాలింగంతత్తదవయవస్థరోగని
రాకరణద్యోతకః - మంత్రపదం లింగంతదనతిక్రమేణ - అక్షిభ్యాంతేనాసికాభ్యాం పఠన్ అష్టసంపాతైర్హో
మకాలె ప్రత్యాహుతిరేకస్మిన్పాత్రేష్టబిందవస్థాపనియాస్తైబిందవఅష్టసంపాతాఇత్యుచ్యంతే - అయమర్థః॥
అష్టసంపాతైః ప్రాఙ్ముఖస్యరోగిణఅంగాన్యానులోమ్యేనఅభ్యర్చ్యాచార్యఅక్షిభ్యామేతత్సూక్తం పఠన్నచ్ఛి
న్నాగ్రేణదర్భాణాంముష్టినానువర్ణశలాకాదర్భేణశిరః ప్రభృతిపాదపర్యంతంరోగిణాంగాని యథాలిం

గంత్రిః ప్రమృజ్యతతశ్శాంతిపాఠంకుర్వన్ ఋత్విగాదిభిర్బాహ్మణైస్సహితైస్తైః పూర్వస్థాపితైః స్నానకలశాంభోభిరభిషిఞ్చేత్స్వయమాచార్యః పునర్యథాపూర్వమానులోమ్యేనాక్షిభ్యామిత్యేతత్సూక్తంపఠన్నేవదర్భేణవాససాపరిమార్జయేదితి - అత్రాభిషేకకాలె పూర్వస్థాపితకలశస్థితమంత్రపూతం పాథః పరిశేషయేద గ్రేమంగళస్నానార్థ మతఏవపాత్రాంతరెమంత్రపూతంపయోగృహీత్వాస్వస్వశాఖోక్త శాంతిపాఠం కుర్వన్నభిషేకఃకార్యః - రుగ్ణావృత్తిగృహ్ణీయాదితిరుగ్ణస్యరోగిణఆవృత్పరిపాటీరోగశాంతిప్రతికృతిరేవేత్యర్థః॥ అథసదక్షిణంవ్యాధిప్రతిమాదానం ప్రతిగృహ్ణీత- ఆచార్యాదియంప్రతిగృహ్ణీయాత్ - ఆతురోరోగీశ్వేతవస్త్రాదిభిరలంకృతఉత్తరాభిముఖస్సన్పూర్వాభిముఖమాచార్యమభ్యర్చ్యతాంప్రతిమాంవ్యాధిప్రతిమాంసూర్యప్రతిమాంచదద్యాత్ ॥ గ్రహశాంతింకారాగృహెబద్ధానాంచ పదబంధవిమోచనం - సతిసంభవే గ్రహశాంతింనవగ్రహశాంతింసాచాగ్రేదర్శయిష్యతె - అత్రసూర్యప్రతిమాయాఆవరణపూజారూపేణగ్రహపూజాప్రదర్శితా- నప్రాధాన్యేన ॥ అతస్సమర్థశ్చేదేవం గ్రహపూజాం కుర్వీతేతిముఖ్యః కల్పః - అసమర్థశ్చేదావరణపూజయైవగ్రహాణాంపూజాంనివర్తయేదితిగౌణఃపక్షః ॥ తాంప్రతిమాందద్యాదిత్యుక్తం - తత్రప్రతిమాదానేమంత్రమాహ ॥ పద్మోద్భవఃపద్మకరస్సప్తాశ్వరథవాహనః । ప్రతిమాదానేనదత్తేన తుష్యేత్సర్వజగద్గురుః ॥ ఇహజన్మనియత్పాపమన్యజన్మనినాకృతమ్ । సప్రత్యయాప్రత్యయాభ్యాం తత్సర్వం శమయత్వసౌ ॥ ప్రత్యయోజ్ఞానం- మంత్రేణానేనదత్వాతంప్రణిపత్యప్రసాద్యచ ॥ క్షమాప్యచ॥ ఆసీమాంతమనువ్రజ్యతన్ముఖంనావలోకయేత్ ॥ తన్ముఖంగృహీతృముఖం॥ ఆచార్యేణాభ్యనుజ్ఞాతఃప్రవిష్టోభవనంనిజం- ఆచార్యస్యప్రతిగృహీతృత్వపక్షేతదనుజ్ఞయా॥ ఋత్విగ్భ్యోదక్షిణాందత్వాకృత్వారాధనమిశ్వరోః- ధనధ్వంతరించసంతర్ప్యదీనానంధానుపస్థితాన్ । మంగళధ్వనినాతోమైస్సర్వౌషధిపల్లవైః ॥ మంత్రాభిమంత్రితస్నాతఃకృతకౌతుకమండనః । ప్రసన్నచేతాఃపుణ్యాహంవాచయిత్వా శతంద్విజాన్ ॥ తదర్ధంవాతదర్ధం వా క్రియాసాద్గుణ్యసిద్ధయే । మృష్టాన్నైర్భోజయిత్వాథస్వయంభుంజీతబంధుభిః ॥ యేయేరోగాః ప్రభాధంతెరాజయక్ష్మజ్వరాదయః । తేషాంప్రతికృందద్యాన్నైరిజ్యాప్రత్యాదిష్టాపూజా॥ అక్షీభ్యామిత్యతేనసూక్తేనరోగిణాంగానిమార్జయేదిత్యుక్తం ॥ అక్షీభ్యామిత్యస్యషడర్చస్యసూక్తస్య - కాశ్యపోవివృహారుషిః- యక్ష్మశమనీదేవతా ॥ అనుష్టుప్ఛందః - యక్ష్మనిహరణే వినియోగః - అస్యసూక్తస్యాశ్వలాయనశాఖానుసారేణాయంపాఠఆర్షశ్చ - తైత్తరీయశాఖానుసారేణత్వగ్నికాండాంతః పాఠిత్వేనాగ్నిరుషిః- ఊరుభ్యామిత్యస్యారుచీకశ్చ- నస్వరవర్ణయోర్భేదః - శేషంసమానం॥ మహార్ణవాఖ్యేమహితే ప్రబంధే మాంధాతృనామోమదనాత్మజస్య సత్కర్మమాణిక్యగణేనపూర్ణే పూర్ణశ్చతుర్థః ప్రథితస్తరంగః॥

ఇతి శ్రీపండితపారిజాతకఠారిమల్లేత్యాదికర్మవిపాకె చతుర్థస్తరంగః.

—* రోగప్రతిమాదానవిధిరుక్తః *—

రోగాశ్చ॥ త్రివిధాః॥ కర్మజాదోషజాఉభయజాశ్చేతి॥ తథాచాయుర్వేదః॥ కర్మప్రకోపెనకదాచిదేతె దోషప్రకోపెనభవంతిచాన్యే । తథాపరెప్రాణిషుకర్మదోషప్రకోపజాఃకాయమనోవికారాదితి ॥ ఏతేచరోగాదోషజాః కర్మజాఉభయజాశ్చ- తత్రప్రథమతః ప్రాయశ్చిత్తం విధాయపశ్చాత్ప్రతికృతి దానాని కుర్వీత - తథాచ కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ ప్రాయశ్చిత్తమకృత్వాతునకుర్యాత్కర్మకించన । అనిస్తీర్ణామయంనిత్యం వర్ధతేద్విగుణంపునః ॥ దానైర్దయాదిభిరపిద్విజదేవతాగోవేదార్చనాప్రణతిభిశ్చజపైస్తపోభిః।ఇత్యుక్తపుణ్యనిచయైరుపనీయమానాః ప్రాగ్జన్మపాత్యమశుభంప్రశమంనయంతి ॥ గోదేవార్చనా

వేదవిద్బ్రాహ్మణ పూజా వేద పుస్తకార్చనా ప్రణతిభిర్దేవతా నమస్కారైః విశేషతస్సూర్యనమస్కారైః
ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్ఛేన్నమస్కారప్రియస్సూర్య ఇత్యపిచ స్మరణాత్- తథా ప్రణతిశబ్దేన అశ్వత్థప్రద
క్షిణక్రియాదిలక్ష్యతే- జపైర్వేద పారాయణ మహాసౌర శతరుద్ర పురుషసూక్త సహస్రనామాపామార్జన
విష్ణుహృదయాదిజపైరశుభం రోగం. దృష్టాపచారజః కశ్చిత్కశ్చిత్పూర్వాపచారజః తత్సంకరాద్భవత్యన్యో వ్యాధి
రేవం త్రిధామతః - దృష్టాపచారజో దోషోక్తః పూర్వాపచారజః కర్మజః ॥ సంకరజ ఉభయజః - ఏతే
షాం భేదజ్ఞానోపాయ [illegible] ॥ యథా నిదానం దోషోత్థం కర్మజో హేతుభిర్వినా । మహారం
భోల్పకే హేతావంతకో [illegible] ॥ యథానిదానం ॥ నిదానమనతిక్రమ్య ॥ సమనంతరదృశ్యమానమహా
రవైషమ్యాది నిదాన మనతిక్రమ్య యజ్జాయతే తద్దోషోత్థం - హేతుభిర్వినా సమనంతర దృశ్యమాన హే
తుభిర్వినా - యదా దోషస్య మహారంభః సకర్మజో దోషః - అల్పకే హేతావంతకః- స్వల్పనిమిత్తే అధిక
వ్యాధౌ అంతకః అంతిమస్తృతీయః ॥ పక్షో భవేత్ - తమేవాహ ॥ దోషకర్మజ ఇతి ॥ తథా ॥ నివృత్త్యాదో
షజన్మాతు దోషజస్త్వౌషధైర్నహి । ఉభయాజ్జాయమానస్తు నివర్తేత్యౌషధసేవయా ॥ అపగచ్ఛేదిత్యర్థః ॥
అదోషజన్మా కర్మజః ఇత్యర్థః ॥ యత్రాపి కర్మజత్వదోషజత్వ నిశ్చయస్తత్ర ప్రాయశ్చిత్తాద్యప్యౌషధం
చ కర్తవ్యం ॥ ప్రణతిశబ్దేన శ్వత్థ ప్రదక్షిణ క్రియాలక్ష్యత ఇత్యుక్తం ॥ తత్రాశ్వత్థాభిమంత్రణమంత్రః ॥
ఆరాత్తఇత్యస్యాగ్నికాండాంతః- ప్రాతిత్వేనాగ్నిఋషిః- వనస్పతిర్దేవతా- అనుష్టుప్ఛందః. వనస్పత్యభిమం
త్రణే వినియోగః - తథా పౌరాణికశ్లోకేపి స్మర్యతే ॥ అక్షిస్పందం భుజస్పందం దుస్స్వప్నం దుర్విచింతనం । శ
త్రూణాంచ సముత్పన్నమశ్వత్థ శమయస్వమే ॥ శత్రూణాం సంబంధిత్వేన సముత్పన్నభయంచ శమయస్వేత్య
ర్థః ॥ శత్రూణాంచ సముత్థానమిత్యపి పాఠః ॥ ఇత్యశ్వత్థాభిమంత్రణప్రకారః - అథ వేదపారాయణవిధిః ॥

—* వేదపారాయణవిధిః. *—

స్థండిలం కల్పయిత్వాగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్యాజ్యేనైతాభ్యో దేవతాభ్యో జుహోతి ॥ అగ్నయే సో
మాయేంద్రాయ విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఋషిభ్య ఋగ్భ్యో యజుర్భ్యస్సామభ్యశ్శ్రద్ధాయై- ప్రజ్ఞాయై- మేధా
యై - ధారణాయై - శ్రియై - హ్రియై- సావిత్ర్యై - సవిత్రే- ప్రజాపతయే కాండఋషయే సోమాయ
కాండఋషయె అగ్నయె కాండఋషయె విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాండ ఋషిభ్యః సాంహితీ దేవతాభ్య ఉ
పనిషద్భ్యః యాజ్ఞికీ దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యో వారుణీ దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యో హవ్యవాహాయ విశ్వే
భ్యో వరుణేభ్యోనుమత్యై స్విష్టకృతేచ పృథక్స్వాహాకారేణ హుత్వా వ్యాహృతిభిశ్చ పునః పరిషించతి - స
మాప్తే యజుషా తర్పయతి - ఏవమృగ్వేదస్య కాండఋష్యాది వర్జమాస్విష్టకృతస్తేషాంస్థానే శతర్చిభ్యో
మాధ్యమేభ్యో గృత్సమదాయ విశ్వామిత్రాయాత్రయే భరద్వాజాయ జమదగ్నయె గౌతమాయ వసిష్ఠా
య ప్రగాథేభ్యః క్షుద్రసూక్తేభ్యో మహానామ్నీభ్య ఇతి ॥ తతో వేదాదిమారభ్య సంతతమధీయీతేత్యాహ
భగవాన్బోధాయనః ॥ ఇతి వేదపారాయణోపక్రమవిధిః. అథ వేదపారాయణకలశప్రతిష్ఠాపనాదిప్రకారః ॥

—* వేదపారాయణకలశప్రతిష్ఠాపనమ్. *—

తీర్థే దేవాలయే గేహే ప్రశస్తే సుపరిష్కృతే । కలశం సుదృఢం తత్ర సువిభక్తం సుభూషితం ॥ పుష్పపల్ల
వమాలాభిశ్చందనైః కుంకుమాదిభిః । మృత్తికాయవసంమిశ్ర వేదిమధ్యే న్యసేత్తతః ॥ పంచాశద్భిః కుశైః
కార్యో బ్రహ్మపశ్చాన్ముఖస్థితః । బ్రహ్మోపధానే దత్త్వాతం తతస్స్వస్త్యయనం పఠేత్ ॥ ప్రతిష్ఠాం కార
యేత్పశ్చాత్పూజాద్రవ్యమథోచ్యతే । యజ్ఞోపవీతనైవేద్య వస్త్రచందన కుంకుమైః ॥ స్రగ్ధూపదీపతాం

బ్రూమైరత్రతైశ్చపితామహమ్॥ బ్రహ్మజజ్ఞానమితిచ గాయత్ర్యాచ ప్రపూజయేత్॥ ఉపాధ్యాయంచ సంపూజ్య యథాశోభం పఠేత్తతః॥ ఇతి వేదపారాయణకలశప్రతిష్ఠాపనాదిప్రకారః. అనశ్నన్పారాయణమ్. అథానశన పారాయణవిధిః॥ అథాతోనశన పారాయణవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః అసమాప్తేనాశ్నీయాద్యథాశక్తివా పయః ఫలానోదనం వా హవిష్యమాత్రమల్పం భుక్త్వా తదా శేషమధీయీత - గ్రామాత్ప్రాచీముదీచీం వాదిశముపనిష్క్రమ్యాగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్యేధ్మాన్ ప్రదాయాజ్యేనైతాభ్యో దేవతాభ్యో జుహోతి॥ అగ్నయే సోమాయేంద్రాయ ప్రజాపతయే బృహస్పతయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో బ్రహ్మణే ఋషిభ్యో ఋగ్భ్యో యజుర్భ్యస్సామభ్య శ్శ్రద్ధాయై మేధాయై ప్రజ్ఞాయై ధారణాయై సదసస్పతయే అనుమతయే శ్రియై హ్రియై సావిత్ర్యై సవిత్రే ప్రజాపతయే కాండఋషయే సోమాయ కాండఋషయే అగ్నయే కాండఋషయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాండఋషిభ్యస్సాంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యో యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యో హవ్యవాహనాయ విశ్వేభ్యో వరుణేభ్యో సమత్యై స్విష్టకృతేచ పృథక్స్వాహాకారేణహుత్వా వ్యాహృతిభిశ్చ పునః పరిషించతి సమాప్తేచైతాన్యజుషా తర్పయతి ఏవమృగ్వేదినాం కాండఋష్యాదివర్జమాస్విష్టకృతస్తేషాం స్థానేశతర్చిభ్యో గృత్సమదాయ విశ్వామిత్రాయ వామదేవాయాత్రయే భరద్వాజాయ జమదగ్నయే గౌతమాయ వసిష్ఠాయ ప్రగాథేభ్యః పావమానీభ్యః క్షుద్రసూక్తేభ్యః మహాసూక్తేభ్యో మహా నామ్నీభ్య ఇతి॥ తతో వేదాదిమారభ్య సంతతమధీయీత నాస్యాంతరా న ధ్యాయో నాస్యాంతరా జనన మరణే అశౌచిర్నాంతరా వ్యాహరేత్॥ నాంతరా విరమేత్। యావదంతరమధీయీత - తదాంతరా విరమేత్త్రీన్ప్రాణానాయమ్య ప్రణవం చాత్ర విధాయ యావత్కాలమధీయీత - తతస్సర్వాన్ నిశోనిశాంతరం సంగ్రామాదరణ్యాసలిలం లోష్ట్యాపరిదద్యాత్॥ ఆదావంతేచ బ్రాహ్మణ భోజనం దక్షిణా దానం వింద్యాత్ - య ఏతేన విధానేన వేదమధీయీత స నతః పూతో వేదో భవతి॥ మనశ్శుద్ధిశ్చ భవతి - ద్వాభ్యాం పారాయణాభ్యాం ఋగ్భిశ్చాభోజ్య ఇహాధీతే అనృతేభ్యః ప్రముచ్యతే త్రిభిగ్బ్రహ్మభ్యః పతనీయ పాతకేభ్యశ్చాన్ద్రాయణం రేతస్సిక్త్వాగంగాప్సుమజ్జంశ్చ భవతి చతుర్భిశ్శూద్రాన్న భోజనాత్తత్సేవనాత్ - తత్స్త్రీసేవనాత్పంచభిరయాజ్య యాజనాత్పూతో భవతి - అగ్రాహ్యగ్రహణాదసద్భ్యః ప్రాశనాచ్చ షడ్భిర్బ్రాహ్మణలోహిత కరణాస్పషహచనాత్స్త్రీలోహితకరణాత్సువర్ణస్తేయాత్పతితసంయోగాచ్చ సప్తభిః ప్రాజాపత్యానాం హీనాచరణాద్యజ్ఞోపవేధనాచ్చాష్టభిశ్చాంద్రాయణస్యాచాచరణాద్గురుతల్పగమనాద్రజస్వలాగమనాన్నవభిస్సురాపానాద్దశభిరశ్రోత్రియయాజనాదసోమపానాదయ్యాయతశ్చైకాదశభిర్బ్రహ్మహననాద్ద్వాదశభిః పూర్వజన్మేహ జన్మకృతైస్సర్వైః ప్రముచ్యతే - స్వర్గలోకంచగచ్ఛతి - అగ్నిష్టోమాదీన్ క్రతూన్యజతి తైః క్రతుభిరిష్టంభవతి వేదాధ్యాయినసదైవస్యానపాప్మా సత్యవాక్శుచిః। యం యం కామయతే కామం తంతం వేదేన సాధయేత్॥ అసాధ్యం నాస్తి యతిరూంచి ద్బ్రాహ్మణోపిఫలం మహత్॥ ఇతి సమాప్తేచైతాయజుషాతర్పయతీతి - సమాప్తే వేదపారాయణే ఏతా దేవతాః పూర్వోక్తాః అగ్నిసోమాద్యా యజుషాతర్పయతి - యజుర్వేదేన సహతర్పయతి - యజుర్వేద పారాయణే తస్య వేదస్య ప్రామాణ్యమిత్యుచ్యతే - అథవా భూరాది వ్యాహృతి జననచతుష్టయాత్మకం యజుశ్శబ్దేన గృహ్యతే - తేనైతదుక్తం భవతి॥ భూర్దేవాం స్తర్పయామీత్యేనేన ప్రకారేణ తర్పయిత్వాగ్ని సోమాదీం స్తర్పయేతి॥ ఉపక్రాంత వేద పారాయణ మధ్యే న వ్యాహరేన్నాధ్యాపయేత్॥ తథా లౌకిక వచనమపి న బ్రూయాత్ - హితనిత్యనైమిత్తికకర్మానుపయుక్తం ముక్తిం నకుర్యాదిత్యర్థః॥ నిశోనిశాంతరం సంగ్రామార్ణ్యాసలిలం లోష్ట్యపరిదద్యాదితి॥ లోష్టభిత్త్యాపరిహార్యవర్జయిత్వే

తియావత్ - పరిషద్యాత్సమాపయేత్ ॥ దేశాంతరం శీఘ్రస్సంధ్యావాసలిలముదకం దృష్టిపమాపోభూమికా
నిశాదికాలాన్ దేశాంశ్చవర్జయిత్వాసమాపయేదిత్యర్థః - సతతః పూతో వేదోభవతీతి వేదోభవతి వేదాత్మ
కోభవతి - ఉతర్పృష్టహ్యానవాక్ప వేగ థ ॥ వృత్వాయాం పారాయణాభ్యాస్మృగ్భిశ్చేతిరుగ్భిః॥ పారాయణేభిః
పావమానస్యయం పావమానీశ్చమిళితో వృక్తఫలానుపరికల్ప్యేత్యర్థః॥ఎవముత్తరగ్ర పారాయణత్రయేణగంగా
స్నానంమిళిత్వాసాధః నిమజ్జంశ్చభవతి-పూతోభవతీత్యర్థః॥ప్రాజాపత్యాదీనాం చరణం ప్రక్రాంత ప్రాజాప
త్యానామనుష్ఠానం ఏవంచాంద్రాయణస్యనీచాచరణం యజ్ఞోపవేధనం యజ్ఞవినాశః-ఇత్యవశ్నన్పారాయణవిధిః॥

—✻ సౌరమంత్రః. ✻—

అథ సౌరమంత్రాణాం వృష్యాద్యభిధీయతే॥ పూర్వాచార్య క్రమేణోదుత్యం జాతవేదసమితి త్రయోదశచర్చా
సూక్తం కాణ్వేన ప్రస్కణ్వేనదృష్టం గాయత్రమంత్రాంశ్చ తత్రసోనుష్టుభస్త్రిబోధంనద్యాశ్చచో రోగ
మధ్న ఉపనిషదంత్యాద్విషన్నాశని ॥ చిత్రం దేవానాముదగాదితి షడృచం సూక్తం అంగిరసేన కృత్సేన దృ
ష్టంత్రైష్టుభమింద్రం మిత్రా వరుణయోరితి ద్వ్యృచజౌతథ్యేన దీర్ఘ తమసా దృష్టం త్రైష్టుభో హంసశ్శు
చిషదిత్యేషా గౌతమపుత్రేణ వామదేవేన దృష్టా జగతీయత్వా సూర్యేత్యేషా భూమిపుత్రేణాత్రిణా దృష్టా
అనుష్టుప్- యదద్యసూర్యేత్యేతాశ్చతస్రోర్యఇతి తిస్రఉద్వేతీతిచ తస్రోర్ధ్వా ఉదుత్యద్దర్శతం వపురితియా ఏ
తాః మైత్రావరుణినా వసిష్ఠేనదృష్టా స్త్రిష్టుభః - ఉదుత్యద్దర్శతం వపురితి బృహతీశాజస్సప్తాఇతి సతో
బృహతీతితచ్చక్షురితిపుర ఉష్ణిక్ బ్రహ్మాహం ఆసీద్ధ్రువేణభృగుపుత్రేణజమదగ్నినాదృష్టః పూర్వాబృహ
త్యుత్తరాసతో బృహతీనమో మిత్రస్యేతద్వాదశచర్చం శుక్లం సూర్య పుత్రేణాపి తపసా దృష్టజాతం శ
న్నో భవేదితి త్రిష్టుప్ - సూర్యోనోదివః పాత్వితి పంచచర్చం సూక్తం శుక్లం సూర్య పుత్రేణ చక్షుషా దృ
ష్టం గాయత్రం విభ్రాడ్బృహదితి చతూరుచం శుక్లం సూర్యపుత్రేణవిభ్రాజా దృష్టంజాగతం విభ్రాజజ్జ్యోతి
షేత్యస్తారపఙ్క్తిః ఆయంగౌరితి త్రిచం సూక్తం సార్ప సాత్స్నాయంగాయత్రం సర్వత్రేసూర్యో దేవతాం
త్యం సూక్తం కేచిదాత్మస్తవంమన్యంతే ॥ యజుషిస్వాహా యామితి ధ్యాసవోయ ఎతేన సౌర్యేణ సూర్యమ
హరహరుపతిష్ఠంతే ॥ తేఆయుష్యవంత ఆరోగ్యవంతోభవంతి ఎతేసూర్య సాయుజ్యం గచ్ఛంతి ॥ మహార్ణ
వాఖ్యేమహితే పూర్ణ స్తరంగోపి పంచమాఖ్యః.

ఇతి శ్రీ పండితపారిజాత కఠారిమల్లేత్యాది బిరుద రాజ విరాజమాన శ్రీమదన భూపాల పుత్రస్య మాం
ధాతృనిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే పంచమస్తరంగస్సమాప్తః.

✻ అథరుద్రవిధిః. ✻

తత్ర తావదుపయుక్తైతు వినియోగాదికం చింత్యతే ॥ వినియోగో నామాభిసంబంధః సర్వాంగాంగి
భావరూపః ఎకస్యైవ మంత్రస్య విధివద్బలాదనేకేషు నియమియ్యేషు కర్మస్వంగత్వం ॥ యస్మిన్కర్మణి
యదంగభావం భజతే తదా తస్మిన్కర్మణి వినియోగోజ్ఞేయః - ఎవంచ యద్యపి చరమాయామిష్టకాయాం
శత రుద్రియం జుహోతీత్యాదిభి బ్రాహ్మణవాక్యైరగ్నిచయనేచరమేష్టకాయా మేకాదశభీరుద్రానువాకై
హోమోవిహితఇతి హోమాఖ్యే కర్మణ్యంగత్వం॥ రుద్రానువాకానాం- తథాహి జాబాలిశ్రుతౌ ॥ కింజ
ప్యేనామృతత్వంనోబ్రూహి శతరుద్రీయకేనేతి ॥ తథారుద్రాధ్యాయీముచ్యతే సర్వపాపైరితి॥ తథారు
ద్రాణాం జపహోమార్చనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామఇత్యాది శ్రుతి స్మృతిపురాణ వాక్యైర్జప హోమాభి
షేకేష్వినియోగా విజ్ఞేయాఇతి వినియోగః ॥ అథరుద్రమంత్రవిభాగః ॥తత్ర మంత్రాంతైః కర్మాదీం త్సన్ని

పాతయిత్వా ఇత్యాపస్తంబః॥ మంత్రాంతైర్మంత్ర సమాప్తిభిః కర్మాదీన్ కర్మోపక్రమాన్ సన్నిపాతయేద్యోజయేత్ ॥ సమగ్రం మంత్రం పఠిత్వా కర్మ కుర్యాదిత్యర్థః॥ తద్యథా-నమస్తే రుద్ర మన్యవ ఉతోత ఇషవే నమః బాహుభ్యాముత తే నమస్స్వాహేతి స్వాహాకారాంతే హవిరగ్నౌ ప్రక్షిప్య రుద్రాయేత్యుద్దేశత్యాగః కార్యః ఇతి మంత్రవిభాగశ్చ రుద్రానువాకేషు నానావిధః - తత్ర శ్రౌతే కర్మణి చరమాయామిష్టకాయాం జుహోతీత్యుక్త్వా త్రేధా విభాగం జుహోతి ॥ త్రయ ఇమే లోకా ఇతి త్రిధా రుద్రానువాకానామేకాదశానువాకానాం విభాగ ఉక్తః। తథా- తిస్ర ఆహుతీర్జుహోతి॥ షట్సంపద్యంతే॥ షడ్వా ఋతవ ఇతి షోఢా విభాగోపి దర్శితః- నమస్తే రుద్ర మన్యవ ఇత్యేతాననువాకాన్ త్రేధా విభజ్యాపి తాన్ పృథగనుపక్రమ్య నమస్తక్షభ్య ఇతి జానుదఘ్నే ధార్యమాణో రథకారేభ్యశ్చ వ ఇత్యుపక్రమ్య నమస్స్వాయుధాయేతి నాభిదఘ్నే శేషేణ ప్రాగవసానేభ్య ఇత్యాస్యదఘ్నే హుత్వా సహస్రాణి సహస్రశ ఇతి దశాభ్యాం తాన్ ఉక్త్వా రోహం జుహోతి ॥ నమో రుద్రేభ్యో యే పృథివ్యామితి జానుదఘ్నే ధారయమాణో నమో రుద్రేభ్యో యేంతరిక్ష ఇతి నాభిదఘ్నే నమో రుద్రేభ్యో యే దివీత్యాస్యదఘ్నే హుత్వేతి త్రేధా షోఢా చ విభాగో దర్శితో బోధాయనేన ॥ అపరః ప్రకారః తతః ప్రథమేనువాకే పంచదశర్చే పంచదశ మంత్రాః ద్వితీయే త్రయోదశ యజూంషీతి త్రయోదశ- తృతీయ చతుర్థయోః ప్రత్యేకం సప్తదశ యజూంషి-షట్సు పంచస్వనువాకేషూభయతో నమస్కారమంత్రాః॥ పంచమ షష్ఠానువాకయోః ప్రత్యేకం పంచదశ యజూంషి - సప్తమే షోడశ- అష్టమే సప్తదశ- నవమ ఏకోనవింశతిః। షట్సు పంచస్వనువాకేషు ఏకతో నమస్కారమంత్రాః- తత్రాపి పురస్తాన్నమస్కారః- నవమానువాకే నమో వః కిరికేభ్యో దేవానాగ్ం హృదయేభ్య ఇత్యతో దేవానాం హృదయేభ్య ఇత్యుత్తరమంత్ర చతుష్టయే ప్యనుషజతి॥ తద్యథా। నమో విక్షీణకేభ్యో దేవానాగ్ం హృదయేభ్య ఇత్యయం చానుషంగో యత్ర హోమాదిష్వేతేషాం మంత్రాణాం పృథక్పృథగ్విభజ్య ప్రయోగస్తత్రైవ - యత్ర తు జపాదావపృథక్కరణాన్న తత్రాపి తు యథాధ్యయనమేవ పాఠః- ఏవం సర్వత్రాప్యనుషంగస్థలేషు జ్ఞేయం- అత్ర చ ద్వితీయాది నవమాంతేష్వనువాకేషు నమస్కారాంతం - నమస్కారాద్యమేకం యజురితి శాకపాణిః-నమస్కారాద్యేకం యజురితి యాస్కః। అష్టావనువాకావష్ట యజూంషీతి కాశకృత్స్నః- తత్ర శాకపాణిపక్షే ఉభయతో నమస్కారేషు సుకరో మంత్ర విభాగః - అన్యతరో నమస్కారేష్వేవ మూహ్యః - తద్యథా ॥ నమో భవాయ చ రుద్రాయ చ నమశ్శర్వాయ చ పశుపతయే చేత్యత్ర ద్వితీయో నమశ్శబ్దః - పూర్వమంత్రస్య చాంతత్వేనోత్తర మంత్రస్యాదిత్వేనేత్యుభయాత్మకమామ్నాతం. కాకాక్షివదుభయత్రాపి సంబధ్యతే॥ తథా చ- నమో భవాయ చ రుద్రాయ చ నమ ఇత్యేకో మంత్రః - పునరపి తమేవ నమశ్శబ్దముపాదాయ నమశ్శర్వాయ చ పశుపతయే చ నమ ఇత్యపరో మంత్రః ॥ ఏవముత్తరత్రాపి విజ్ఞేయం - అథవా- నమో భవాయ చ రుద్రాయ చేత్యాది ॥ ఏవమాదిశబ్దే నమ ప్రథమో నమశ్శబ్ద అనుకృష్యతే। ఏవముభయతో నమస్కారమంత్రా భవంతి-యాస్కపక్షే త్వన్యతర నమస్కారేషు స్ఫుటో మంత్ర విభాగః - ఉభయతో నమస్కారేషూహ్యం-తద్యథా॥ నమో హిరణ్యబాహవే-పశూనాం పతయే నమో నమ ఇత్యత్ర నమో హిరణ్యబాహవే సేనాన్యే దిశాం చ పతయే ఇత్యేకో మంత్రః-పురస్తాదేవైకనమస్కారః యుక్తః - నమో వృక్షేభ్యో హరికేశేభ్యః పశూనాం పతయ ఇతి ప్రథమ ఏవ ద్వినమస్కారో ద్వితీయో మంత్రః - ఏవముత్తరత్రాపి చతుర్థానువాకే చరమమంత్రవర్జం - చరమస్త్వాదావేవ నమస్కారకః॥ ఆత్రైకనమస్కార ఇత్యుభయతో నమస్కారస్వీకారః ॥ ఏవం చాస్య విభాగా బహుభిర్భాష్యకారైరనుపాత్తా ఇతి బహుసమ్మతః - పూర్వోక్త ఏవ విభాగో గ్రాహ్యః ॥ తథా చ శాకపూణ్యాదిభిరపి న విరోధః-తథాహి॥

ద్వితీయతృతీయచతుర్థానువాకాభిప్రాయేణ నమస్సారాదికమేకంయజురితిశాకపూణిరాహ ॥ అన్యాం స్యస్యవాంతరమహావాక్యానివేదభాష్యేభట్టభాస్కరేణదర్శితాని - తస్మాత్పూర్వోక్తన్యాయేనాదిత ఆరభ్యనవస్వనువాకేషు చతుశ్చత్వారింశదధికంశతంమంత్రాః - దశమేనువాకేద్వాదశ ద్వాదశమంత్రాః- ఏకాదశానువాకేమంత్రేతియజుషేరాదశచేతిత్రయోదశమంత్రాః - ఏకాదశస్వనువాకేషుమంత్రా ఏకోనసప్తత్యుత్తరంశతం - చమకానామేకమనువాక. క్రమేణ హుత్వాంతేవసోర్ధారాంజుహుయాత్ | అయంచ హోమప్రకారః- సర్వద్రవ్యసాధారణః ॥ సర్వత్రవసుధారాచాజ్యేన - ఏవమేవరుద్రైకాదశిన్యాం మహారుద్రఇతి రుద్రేచద్రష్టవ్యం - తల్లక్షణానిచాహ శాతాతపః॥ షడంగైకాదశీరుద్రో రుద్రైకాదశ రుద్రతః| ఏకాదశభిరేతాభిర్మహారుద్రశ్చకథ్యతే ॥ ఏకాదశమహారుద్రైంతిరుద్రఇతీరితఇతి॥ తద్యథా॥ విధినానమకావృత్తిరుద్రస్యైకాదశాత్మికా. రుద్రస్యైకాదశావృత్త్యారుద్రైకాదశినీస్మృతా॥ఏకాదశభిరేతాభిర్మహారుద్రస్తుకథ్యతే - ఏకాదశమహారుద్రైః రుద్రఇతీష్యతఇతి ॥ అనయోరర్థః ॥ వక్ష్యమాణ షడంగన్యాసాదిపూర్వకమేకాదశ నమకానువాకానాంజపానంతరమేకంచమక ప్రథమానువాకంజపేత్ - నమకపూర్వకం నమక జపానంతరం ద్వితీయం చమకానువాకంపఠేత్ - ఏవమేకాదశవారంనమకాన్పఠేత్ ॥ క్రమేణైకమేకం చమకానువాకముదీరయేత్ | అనేనప్రకారేణ నమకైకాదశానువాకానా మేకాదశధా ఆవృత్తిష్షడంగైకాదశీత్యుచ్యతే ॥ ఏవంరుద్రఇతిసంజ్ఞాంలభతే ॥ ఏకాదశరుద్రః - పూర్వోక్తస్యరుద్రస్యైకాదశనీవృత్తి వ్యపదేశద్వయభాగ్భవతి ॥ ఏకాదశభిరేతాభిరుద్రైకాదశనీభిరితిపర్యాయనామ్నీభిరేకాదశసంఖ్యాకాభిర్మహారుద్రః కథ్యతే ॥ మహారుద్రస్యైకాదశా వృత్తిరతిరుద్రఇతి॥ చమకనమకయోర్మంత్రవిభాగః- అత్రమంత్రవిభాగప్రకరణేమతే తేషాందర్శితత్వాత్ - కస్మిన్భాగేకతిమంత్రాఇతి మంత్ర సంఖ్యా తథాకృత్వావిచ్ఛేదఏతత్ప్రదృశ్యతే - తథాదశాంశహోమాదికేకత్యాహుతయ ఇత్యేతదభిధాస్యతే - తత్రస్తుత్యాస్త్రిధాసోధాచవిభాగోదర్శితః - సోత్రత్రేధావిభాగంమనసినిధాయబోధాయనో ప్యాహ। నమస్తేరుద్రమన్యవఇత్యేతాఅనువాకాస్త్రిధావిభజ్యంతే - అత్రావిచ్ఛిన్నానామనువాకానాంత్రేధాకరణపక్షేఆద్యశ్చత్వారోనువాకాఏకాంశః ॥ ఏవంచానువాకమధ్యేవిచ్ఛేదమంతరేణ త్రైవిధ్యంఘటతే - యథాగవాంశతం దక్షిణేత్యత్రషోడశర్త్విజాందక్షిణావిభాగః - తద్యథా ॥ ప్రధానఋత్విక్చతుష్టయ స్యార్ధినఇతిసంజ్ఞా | తదనంతరమృత్విక్చతుష్టయార్ధినఇత్యేవంసంజ్ఞా ॥ తదనంతరాణాం చతుర్ణామృత్విజాం తృతీయార్ధినఇతి॥ తతోవశిష్టానాంచతుర్ణాం పాదినఇతి- ఏషాంశతంగావోవిభజ్యదాతవ్యాః - తత్రాప్యయంనియమః - అర్ధినామర్ధం తృతీయార్ధినాం ద్వితీయోంశః॥ అర్ధినాంచతుర్థోంశఇతి ॥ అర్ధినాంచ ద్వావావా సమ్యోత్రప్రథమార్ధినాం గోశతార్ధం పంచాశద్గావోభవంతి - ఏవంచక్రియమాణే ద్వితీయార్ధినాం పంచాశతోర్ధంపంచవింశతిః ॥ తృతీయార్ధినాంపంచదశ తృతీయాంశే క్రియమాణే షోడశభవంతి-గోద్వయమవశిష్యతే ॥ తత్రత్రిపుస్థలేషు విభజ్యస్థాపితుమశక్యం ద్రవ్యద్వారాచ విభాగోనసిద్ధః - తస్మాదర్ధినామష్టావత్వారింశత్ ॥ ద్వితీయార్ధినాం చతుర్వింశతిః - తృతీయార్ధినాం షోడశ అర్ధినాం ద్వాదశేతిగవాంపరిచ్ఛేదాయశతంగావోవిభక్తాః - అనేనన్యాయేన ప్రకృతేప్యేకాదశాను వాకానామనువాక స్వరూపవిచ్ఛేదాయ పూర్వోక్తరీత్యాచరమానువాకత్రయస్య ఏకంమంత్రమంగీకార్యం ॥ ఏవంచరమానువాకానామేకావృత్త్యాజపాంతే యదిహోమంకర్తుం చికీర్షతి ॥ తదాహోమమాత్రమేవ - తదాతస్మిన్ పక్షేత్రయోమంత్రాస్త్రిప్రఆహుతయోభవంతి - ఏవం చరమానువాకానామేకజపాంతేహోమంచికీర్షాయాం

కేవలహోమత్వేచ్ఛాయాంవాచమకేషుప్రథమారుగకోమంత్రః - విశిష్టానువాకా ఏకాదశమంత్రాః॥ ద్వాదశభిర్మంత్రైస్త్రావత్య ఆహుతయః - వసుధారాపూర్వోక్తరీత్యైవ॥ ఇత్యేకః ప్రకారః॥ అథాపరస్త్రే

—*‡ త్రేధావిభాగః. ‡*—

ధావిభాగోనమకేషు - అత్రచమూలంత్రేధావిభక్తం జుహోతీత్యేతదేవ శ్రుతివాక్యం - తత్రనమస్తే రుద్రమన్యవ ఇత్యారభ్య సభాపతిభ్యశ్చవోనమ ఇతి ఏకోభాగః - నమో అశ్వేభ్య ఇత్యారభ్య వార్యాయ చేత్యంతో ద్వితీయః॥ నమః ప్రతరణాయ చేత్యారభ్య సమాప్తేస్తృతీయః॥ ఏవంత్రయో మంత్రా ఇతి జపాంగ హోమేంగ హేతుభూతస్వతంత్రహోమేతిస్రఆహుతయః - ద్వితీయః ప్రకారః॥ అథాన్యష్షోఢావిభాగాత్మకః తత్రసతతం పూర్వోక్తవిభాగప్రకారేణైవ ప్రథమద్వితీయౌ గ్రాహ్యౌ॥ తృతీయేవిభాగేతు నమః ప్రతరణాయ చేత్యారభ్యాయ ఏతావంత ఇత్యృచాసహిత ఏకోమంత్రః - నమో రుద్రేభ్యో యే పృథివ్యామిత్యారభ్య త్రీణియజూంషి అత్రచ నమో రుద్రేభ్య ఇతి చ ఏషామిత్యేతత్పదం చ ఇషవస్తేభ్య ఇత్యాదిత్తృతీయో మంత్రః - ఏవం పూర్వోక్తైస్త్రిభిర్మంత్రైస్సహ షణ్మంత్రాః॥ అస్మింశ్చవిభాగే త్రేధావిభక్తం జుహోతీత్యుపక్రమ్య షట్సంపద్యంత ఇత్యంతా శ్రుతిప్రమాణత్వేన పూర్వం దర్శితా - అధునావినియోగ సంగ్రహోక్త్యం ప్రమాణీక్రియతే॥ ప్రశ్నేతు పంచమే ప్రోక్తశ్శతరుద్రీయహోమే సభాపతిభ్య ఇత్యంత ఏకోమంత్రః ప్రకీర్తితః అవార్యాయ చేత్యంత ఏకస్సూస్నసీత్యంత ఉత్తరః॥ నమో రుద్రేభ్య ఇత్యేష పృథివ్యాదివిభాగతస్త్రిధాభిన్నస్తతో హోమే షణ్మంత్రా ఇహ కీర్తితా ఇతి॥ అస్మిన్విభాగే- షడాహుతయో భవంతి- జపాంగహోమేస్వతంత్రహోమేవా॥ ఇతితృతీయః

—* షోడశధావిభాగః. *—

ప్రకారః॥ అథ షోడశధావిభాగవానన్యతరః ప్రకారః॥ తత్ర నమస్తే రుద్రమన్యవ ఇత్యారభ్య నమస్తక్షభ్య ఇత్యంతం ప్రథమో విభాగః - రథకారేభ్యశ్చవ ఇత్యుపక్రమ్య నమస్స్వాయుధాయ చేత్యంతో ద్వితీయో విభాగః- సుధన్వనే చేత్యారభ్య సహస్రాణి సహస్రశ ఇత్యేతదృక్పర్యంతం తృతీయో విభాగః॥ ఇతి త్రయోదశవంతాస్సహస్రాణి సహస్రశ ఇత్యారభ్య నవమోదశ మంత్రాః॥ తత్రాష్టౌయజూంషి కాశకృత్స్న ఇమతే నేత్యాది ఏతేచ పూర్వైస్సహ త్రయోదశమంత్రాః- యే పృథివ్యామిత్యవశిష్టం వాక్యం పూర్వోక్తరీత్యా త్రీణియజూంషి త్రయోమంత్రాః - పూర్వం పూర్వోక్తైస్సహ షోడశమంత్రవిభాగే బోధాయన వచనం ప్రమాణం తచ్చాపి ప్రథమోపక్రమే నమస్తక్షభ్య ఇత్యాది ప్రథమజపాంగహోమే స్వతంత్రహోమేవా॥ షోడశాహుతయో భవంతి॥ ఇతి చతుర్థః ప్రకారః॥ అష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగః. అథాష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగాత్మకప్రకారః॥ తత్రప్రథమానువాకే పంచదశర్చః పంచదశమంత్రాః॥ తత్రాష్టానువాకా అష్టయజూంషి - కాశకృత్స్న ఇమ తేత్యాదితః ఆరభ్య నవస్వనువాకేషు త్రయోవింశతిః॥ దశమేనువాకే ద్వాదశచేతి ద్వాదశ। ఏతేచపూర్వైస్సహ పంచత్రింశత్ - ఏకాదశానువాకే దశర్చస్త్రీణి యజూంషి - త్రయోదశైవం- పూర్వైస్సహాష్టాచత్వారింశదతో జపాంగ స్వతంత్రహోమే చతావత్య ఏవాహుతయః॥ ఇతి పంచమః ప్రకారః॥ అథైకోనసప్తత్యుత్తరశతమంత్రవిభాగయుక్తోఽన్యతమః ప్రకారః॥ సచవినియోగః - ప్రకరణానంతరమేవ॥ తత్రప్రథమానువాకే పంచదశర్చ ఇత్యాదినా గ్రంథే సందర్శితః - అతశ్చ జపాంగహోమే ఏకోనసప్తత్యుత్తరశతమాహుతయః - ఇతి షష్ఠః ప్రకారః॥ ఇత్యేకవారం నమకావృత్త్యా మంత్రవిభాగ భేదేన షట్పక్షాః ప్రదర్శితాః॥ అథ రుద్రైకాదశిన్యాదిషు పూర్వోక్తపక్షసంఖ్యానావృత్తిభేదాత్సంఖ్యాభేదః ప్రదర్శ్యతే - నమకానామేకవారమావృత్త్యా దశాంశహోమప్రాప్తిరేవ శాస్త్రే॥ ఏకాదశధావృత్త్యాత్మికే రుద్రాఖ్యే విద్యతే - తత్ర

దశాంశహోమమేకత్రైవ త్రేధా విభాగపక్షద్వయాశ్రయణేన తిస్ర ఆహుతయః - నమకస్యైకాదశేతి పూ
ర్వాభిస్సహ సప్తాశీత్యుత్తరం ॥ తతో వసోర్ధారా - అష్టాచత్వారింశత్సంపూర్ణహోమపక్షే ప్రతిరూ
పకం తిస్రస్తిస్ర ఆహుతయ ఇతి త్రయస్త్రింశత్ - రూపకాంతే చమకానువాకే నైకాహుతీరిత్యేకాదశ-
పూర్వాభిస్సహ చతుశ్చత్వారింశత్ - అంతే చ వసోర్ధారా - షోఢా విభాగాశ్రయణ పక్షేషు దశాంశ
హోమమేవ దాహుతయః - తతో వసోర్ధారా - సమగ్రహోమే తు ప్రతిరూపకం షట్షడితి షడుత్తరా షష్టిః-
పూర్వోక్తరీత్యా - చమకానువాకాహుతయ ఏకాదశేస సప్తసప్తత్యాహుతయః ॥ అంతే వసోర్ధారా- షో
డశవిభాగపక్షాంగీకారే దశాంశహోమే షోడశాహుతయో వసోర్ధారా చ - సంపూర్ణహోమే తు ప్రతి
వారం షోడశ షోడశేతి షట్సప్తత్యుత్తరశతమాహుతయః పూర్వవచ్చమకస్యైకాదశేతి పూర్వాభిస్సహ
సప్తాశీత్యుత్తరశతం- తతో వసోర్ధారా- అష్టాచత్వారింశన్మంత్ర విభాగ పక్షాంగీకారే దశాంశహోమై
కాదశేతి మిళిత్వైకోనచత్వారింశదేవ ॥ తదనంతరం వసోర్ధారా ॥ సమగ్రహోమే ప్రతిరూపక మష్టాచ
త్వారింశదిత్యష్టావింశత్యుత్తరా పంచశతీ భవత్యాహుతీనాం పూర్వవచ్చమకానువాకానామేకాదశేతిమి
ళిత్వైకోనచత్వారింశదుత్తరాణి పంచశతాని - తతో వసుధారా చ ॥ ఏకోనసప్తత్యుత్తర శతమంత్రవిభా
గపక్షాశ్రయణే తు దశాంశహోమ ఏకోనసప్తత్యుత్తరశతమాహుతయః - సమగ్రహోమే తు - ప్రతిరూ
పక మేకోనసప్తత్యుత్తరశతమిత్యేకసహస్రమష్టౌశతాన్యేకోనషష్టిశ్చేత్యాహుతయో భవంతి. పూర్వవ
చ్చమకానువాకానామేకాదశేతి మిళిత్వైక సహస్రమష్టౌశతాని సప్తతిశ్చ తతో వసోర్ధారాతిరుద్రే ఆహుతి
సంఖ్యా ॥ అథ రుద్రైకాదశిన్యామాహుతి సంఖ్యా ॥ అత్రైకవింశత్యుత్తరం శతం రూపకం భవతి ॥ అత
శ్శతాంశహోమోప్యత్రావతిష్ఠతే ॥ అవకాశసంభవాత్ ॥ యథా చ శతాంశహోమస్తదా శతరూపకాణామేక
రూపకావృత్త్యా హోమః - న తత్రాపి త్రేధా షోఢేత్యాది మంత్రవిభాగభేదేనానేక పక్షాస్సంభవేయుః ॥
తత్ర త్రైవిధ్యే శతరూపకాణామేకరూపకావృత్త్యా తిస్ర ఆహుతయః - చమకానువాకైరేకాదశే షోడశాహు
తయః - అంతే వసోర్ధారా చ- శతాంశహోమపక్ష ఏవ షోఢా విభాగాశ్రయణే శతరూపకాణామేక రూప
కావృత్త్యా షడాహుతయః - అవశిష్టైకవింశతిరూపకాణాం కృతే నమస్తే రుద్రమన్యవ ఇత్యాదిభిస్తిసృభీ రుగ్భిః
ప్రాతిరితి తిస్రః - నమో రుద్రేభ్యో యే పృథివ్యామిత్యాదిభిః పూర్వోక్తప్రకారయుక్తైస్త్రిభిర్యజుర్భిస్తిస్ర ఆ
హుతయ ఇతి పూర్వోక్తాభిస్సహ ద్వాదశ చమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వా త్రయోవింశతిః - అంతే వసోర్ధా
రా చ శతాంశహోమపక్ష ఏవ షోడశభాగాంగీకారే రూపకశతస్యైకరూపస్యైకావృత్త్యా షోడశాహుతయః-
అవశిష్టానాం రూపకాణామేకవింశతిః - కృతే ప్రథమశ్చైకాహుతిః పూర్వోక్తరీత్యా యజుషైకాహుతిః
యజుషా పూర్వోక్తప్రకారేణ సప్తత్యుత్తరశతమాహుతయః పునః ప్రథమాభిస్తిసృభీరుగ్భిః ప్రత్యేక మేకైకే
తి తిస్రః - అంత్యైస్త్రిభిః పూర్వోక్తప్రకారయుక్తైర్యజుర్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి తిస్ర ఇతి మిళిత్వా చతుర్విం
శతిః ॥ చమకానువాకైరేకాదశేతి పూర్వోక్తాభిరేకాం హుత్వా తిస్ర ఆహుతయః సహ పంచవింశత్తతో వ
సుధారా శతాంశహోమపక్ష ఏవ అష్టాచత్వారింశద్రూపక విభాగాశ్రయణే చ తస్య రూపకాణామేకావృ
త్త్యాష్టాచత్వారింశదాహుతయః । త్రిధా విభాగమాశ్రిత్య పునరేవ రూపకావృత్త్యా తిస్ర ఆహుతయః ॥ అవ
శిష్టపక్షాణాం కృతే ప్రథమశ్చైకాహుతిః - సమగ్రహోమే తి ప్రతిరూపకమేకైవ యజుషా పూర్వోక్తప్రకార
యుక్తేన చైకాహుతిరిత్యేవం త్రిపంచాశత్ - చమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వా చతుష్షష్టిరంతే వసుధా
రా చ శతాంశహోమపక్ష ఏకైకోన సప్తత్యుత్తరశతమంత్రవిభాగాశ్రయణే శతరూపకాణామేకరూపకా

వృత్త్యా ఏకోనసప్తత్యుత్తరశత మాహుతయః - త్రేధావిభాగమాశ్రిత్య పునరేకరూపకావృత్త్యా త్రిస్ర ఆహుతః - అవశిష్టరూపకాణాం కృతే ప్రథమాభిస్తిసృభీ రుగ్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి త్రిస్రః అంత్యైః పూర్వోక్తప్రకారయుక్తైస్త్రిభిర్యజుర్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి త్రిస్రః-ఏవం పూర్వోక్తాభిస్సహాష్టాధికసప్తత్యుత్తర శతమాహుతయశ్చమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వైకోననవత్యుత్తరశతమాహుతయః రుద్రైకాదశిన్యామేకాదశహోమపక్షాశ్రయణే త్రేధావిభాగాంగీకారే ఏకవింశత్యుత్తరశతరూపకాణాం ద్వాదశరూపఏకాదశోంఽభాగః- ద్వాదశాహుతయః - ప్రథమయైకాంత్యయా ద్విరితి సప్తత్యుత్తరశత రూపరేకైకేతి మిళిత్వా అష్టావింశచ్చమకానువాకైరేకాదశేతి పూర్వాభిస్సహైకోనపంచాశత్ అంతేవసోర్ధారావ ॥ దశాంశహోమ ఏవ షోఢా మంత్రవిభాగే దశమాంశో ద్వాదశాంశో ద్వాదశ రూపకస్తేషు ప్రత్యావృత్తిషట్ । షడితి ద్విసప్తతిరాహుతయః ప్రథమయైకాంత్య యజుషాచైకేతి చతుస్సప్తతిః - చమకానువాకై రేకాదశేతి మిళిత్వా పంచాశీతిస్తతో వసోర్ధారా - దశాంశహోమ ఏవ షోఢామంత్రవిభాగే ద్వాదశ రూపకాణాం ప్రత్యావృత్తిషోడశషోడశేతి ద్వ్యధికనవత్యుత్తరంశతమాహుతయః - ప్రథమయైకాంత యజుషా చైకావమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వా పంచోత్తరం శతమాహుతయః అంతేవసోర్ధారాచ - దశాంశహోమ ఏవాష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగే ద్వాదశ రూపకాణాం ప్రత్యావృత్త్యాష్టాచత్వారింశదితి షట్సప్తత్యుత్తరా పంచశతి భవత్యాహుతీనాం - ప్రథమయైకాంత్యయజుషాచాపరా - చమకానువాకై రేకాదశేతి మిళిత్వా నవత్యుత్తరపంచశతీ అంతేవసుధారాచ- దశాంశహోమ ఏకైకోనసప్తత్యుత్తరమంత్ర విభాగే ద్వాదశ రూపకాణాం ప్రత్యావృత్త్యైకోనసప్తత్యుత్తరశతమితి ద్వేసహస్రే అష్టావింశతిశ్చాహుతయః - ప్రథమయైకాంత్యయజుషాచాపరా చమకానువాకై రేకాదశేతి పూర్వాభిస్సహ ద్వేసహస్రే ఏకచత్వారింశచ్చ - అథరుద్రైకాదశిన్యామేవ సమగ్రహోమపక్షే తత్రాపి త్రేధామంత్రవిభాగ ఏకవింశత్యుత్తరశతరూపకాణాం ప్రతిరూపకం తిస్రస్తిస్రస్తస్య త్రీణి త్రిషష్టిశ్చాహుతయో భవంతి సమగ్రహోమపక్ష ఏవ షోఢామంత్రవిభాగ ఏకవింశత్యుత్తరశతరూపకాణాం ప్రతిరూపకం షట్షడితి సప్తశతాని షడ్వింశశ్చాహుతయః సంపూర్ణహోమపక్ష ఏవ షోడశధామంత్రవిభాగ ఏకవింశత్యుత్తరశత రూపకాణాం ప్రతిరూపకం షోడశేత్యేకసహస్రం నవశతాని షట్త్రింశత్యాహుతయః॥ సంపూర్ణహోమపక్ష ఏవ అష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగ ఏకవింశత్యుత్తరశత రూపకాణాం ప్రతిరూపకమష్టాచత్వారింశదితి పంచసహస్రాణ్యష్టౌశతాన్యష్టౌ చాహుతయః। సమగ్రహోమ ఏకైకోనసప్తత్యుత్తరశతమంత్రవిభాగ ఏకవింశత్యుత్తర రూపకపంచశతానాం ప్రతిరూపకమేకోన సప్తత్యుత్తరశతం మంత్రాణాం వింశతిసహస్రాణి చత్వారింశచ్ఛతాని ఏకపంచాశదాహుతయః - సమగ్రహోమపక్షేషు సర్వేష్వేకాదశరూపకాచ్చమకస్యభవతి - సర్వత్రచాంతేవసోర్ధారావ॥ ఇతి రుద్రైకాదశిన్యాహుతిసంఖ్యా ॥ అథ మహారుద్రాహుతిసంఖ్యా ॥ తత్రైకవింశత్యుత్తరస్యైకాదశభిర్గుణ ఏకసహస్రం త్రీణిదశశతాని ఏకత్రింశచ్చ రూపకాభవంతి - అత్రచశతాంశత్రయోదశరూపకః - రూపకాణామేకత్రింశదవశిష్యతే - శతాంశహోమపక్షాంగీకారే తత్రాపి త్రేధామంత్రవిభాగే శతాంశస్య త్రయోదశ రూపకాణాం ప్రతిరూపకం తిస్రస్తిస్ర ఇత్యేకోన చత్వారింశదాహుతయః । అవశిష్టానామేకత్రింశద్రూపకాణాం కృతే ఆద్యాభిస్తిసృభీరుగ్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి తిస్రః ॥ అంత్యైః పూర్వోక్తప్రకారయుక్తైస్త్రిభిర్యజుర్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి తిస్రః। అంత్యైస్తిసృభిర్యజుర్భిః ప్రత్యేకమేకవింశతిస్త్రిస్ర ఇతి మిళిత్వా పంచచత్వారింశదాహుతయః। చమకానువాకైరేకైకాదశానువాకేత్యేకాదశేతి పూర్వోక్తాభిస్సహ షట్పంచాశత్ అంతేవసోర్ధారాచ॥

శతాంశ హోమపక్ష ఏవ షోఢామంత్రవిభాగే త్రయోదశరూపకాణాంప్రతిరూపకంషట్షడిత్యష్టసప్తతిరాహు
తయః ॥ అవశిష్టైకత్రింశద్రూపకాణాం కృతే ఆద్యాభిస్తిసృభీరుగ్భిః ప్రత్యేక మేకైకేతిత్రయః - ఏవం మిళి
త్వా చతురశీతిః పూర్వవచ్చమకానువాకైరేకాదశేతి పూర్వోక్తాభిస్సహ పంచనవతిస్తతో వసోర్ధారా
చ ॥ పక్షఏవషోడశధా మంత్రవిభాగే త్రయోదశరూపకాణాం ప్రతిరూపకం షోడశేతిద్వేశతే అష్టచత్వా
హుతయః ॥ అవశిష్టైకత్రింశతోరూపకాణాం కృతే పూర్వమృగ్భిస్తిస్రఅంత్యాయజుర్భిస్తిస్రఇతిషట్॥పూ
ర్వవదేవ చమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వాద్వేశతే పంచవింశతిశ్చాంతేవసోర్ధారాచ ॥ శతాంశహో
మపక్షఏవ అష్టచత్వారింశన్మంత్రవిభాగే త్రయోదశరూపకాణాం ప్రతిరూపకమష్టాచత్వారింశదితి షట్శ
తాని చతుర్వింశత్యాహుతయోభవంతి ॥ అవశిష్టైకత్రింశద్రూపకాణాం కృతే ప్రథమాభిస్తిసృభీరుగ్భిః
ప్రత్యేకమేకైకేతిత్రయః - పూర్వోక్తప్రకారయుక్తైర్యజుర్భిస్తిస్రః పూర్వవచ్చమకానువాకైరేకాదశేతి
పూర్వోక్తాభిస్సహైకచత్వారింశదుత్తరాషట్శతాహుతీనాం తతోవసుధారాచ - శతాంశహోమ పక్షఏ
వైకోనసప్తత్యుత్తరశతవిభాగే త్రయోదశరూపకానాం ప్రతిరూపక మేకోనసప్తత్యుత్తరశతమితి ద్వేసహ
స్రేఏకశతంసప్తనవత్యాహుతయః - అవశిష్టైకత్రింశద్రూపకానాం కృతే పూర్వవత్ప్రథమాభీ రుగ్భిస్తి
స్రః అంత్యాయజుర్భిస్తిస్రః పూర్వవదేవచమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వా ద్వేసహస్రే ద్వేచశతే చతుర్ద
శచ - అథ మహారుద్ర ఏవ దశాంశహోమపక్షే ఏకసహస్రం త్రీణిశతాని ఏకత్రింశచ్చేతి రూపకాణాం దశ
మోంశఏక శతం త్రయస్త్రింశచ్చేతి భవతి - ఏకఏవ రూపకోవశిష్యతే — అత్రచ త్రేధామంత్ర విభాగే
త్రయస్త్రింశదధికస్యైక శతస్య రూపకాణాం ప్రతిరూపకం త్రిస్త్రిస్త్రిస్ర ఆహుతయ ఏకోన చతుశ్శ
త్యాహుతీనాం అత్రచమకానాం దశాంశో ద్వాదశరూపకోభవతి - తత్రప్రతిరూపక మేకాదశానువాకై
కాదశైకాదశమిళిత్వా త్రింశదుత్తరం శతమాహుతయః - ఏతచ్చ పూర్వాభిస్సహ పంచశతాన్యేక త్రిం
శచ్చ ॥ అంతేవసోర్ధారా— దశాంశహోమపక్ష ఏవషోఢామంత్రవిభాగే త్రయస్త్రింశదుత్తరశత రూపకా
ణాంప్రతిరూపకంషట్షడితిసప్తశతాన్యష్టనవతిశ్చాహుతయః-చమకద్వాదశరూపకాణాం పూర్వవత్ప్రతిరూప
కమేకాదశైకాదశేతిద్వాత్రింశదుత్తరమేకశతం-ఏతాశ్చపూర్వాభిస్సహనవశతానిత్రింశచ్చాహుతయః॥తతో
వసోర్ధారాచ - షోడశమంత్రవిభాగేత్రయస్త్రింశదుత్తరతశరూపకాణాంప్రతిరూపకంషోడశషోడశేతిద్వే
సహస్రే ఏకశతమష్టావింశతిశ్చాహుతయః — పూర్వవచ్చమకద్వాదశరూపకాణాంప్రతిరూపక మేకాదశై
కాదశేతి ద్వాత్రింశచ్చపూర్వాభిస్సహైతాభిర్ద్వే సహస్రే ద్వేచశతే షష్టిశ్చాహుతయః - అంతేవసోర్ధా
రాచ - దశాంశహోమపక్షఏవాష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగేత్రయస్త్రింశదుత్తరశతరూపకాణాం ప్రతిరూ
పకమష్టాచత్వారింశదితి షట్సహస్రాణిత్రీణిశతాని చతురశీతిశ్చాహుతయః - పూర్వవచ్చమకద్వాదశరూప
కాణాంప్రతిరూపకమేకాదశైకాదశేతి ద్వాత్రింశదధికమేకశతం ఏతాశ్చ పూర్వాభిస్సహషట్సహస్రాణి
పంచశతానిషోడశభవంతి - అంతేవసోర్ధారాచ - దశాంశహోమపక్షఏవైకోనసప్తత్యుత్తరమంత్రవిభా
గేత్రయస్త్రింశదుత్తరశతరూపకాణాంప్రతిరూపకమేకోనశతిశ్సతమేకోనసప్తతిశ్చమిళిత్వాద్వాదశసహస్రా
ణిసప్తసప్తతిశ్చాహుతయః - పూర్వవచ్చమకద్వాదశరూపకాణాం ప్రతిరూపక మేకాద
శేతి ఏకశతం ద్వాత్రింశచ్చపూర్వాభిస్సహైతాద్వావింశతిసహస్రాణిషట్శతానినవచభవంతి-అంతే వసోర్ధా
రాచ- అథమహారుద్రఏవ సమగ్రహోమపక్షేతత్రాపిత్రేధామంత్రవిభాగేఏకసహస్రంత్రిణిశతాంన్యేక వింశతి
శ్చేతి రూపకాణాంప్రతిరూపకంతిస్రస్తిస్రఆహుతయఇతి త్రీణిసహస్రాణి నవశతాని త్రినవతి శ్చాహుతయో

చమకస్యైకసహస్రం త్రీణిశతాని చతుష్షట్యాహుతయః - అంతేవసోర్ధారా ॥ సమగ్రహోమపక్షఏవషో
ఢామంత్రవిభాగె చతుర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యేకచత్వారింశచ్చేతిరూపకాణాంప్రతిరూపకం షట్షడితి మి
ళిత్వా సప్తాశీతి సహస్రాణ్యష్టౌశతాని షట్చత్వారింశచ్చాహుతయః ॥ చమకస్యైకసహస్రం త్రీణిశతాన్యేకత్రిం
శచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకమేకాదశేతిమిళిత్వా చతుర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యేకచత్వారింశ చ్చా
హుతయః - ఎతాశ్చ పూర్వోక్తాభిస్సహ ఎకలక్షం ద్వేసహస్రేచత్వారి శతాన్యేకచత్వారింశచ్చేతి సప్తాశీతి
శ్చాహుతయః ॥ అంతే పంచాశచ్చాహుతయః ॥ చమకస్యైక సహస్రంత్రీణి శతాన్యేకత్రింశచ్చేతి రూపకా
ణాం ప్రతిరూపకమేకాదశైకాదశేతిమిళిత్వా చతుర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యేకచత్వారింశచ్చాహుతయః।
తతశ్చవసోర్ధారా॥సమగ్రహోమపక్షఏవ అష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగె చతుర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యే
కచత్వారింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకమష్టాచత్వారింశత్సప్తలక్షాణి ద్వేసప్తశతాన్యష్ట షష్టిశ్చాహు
తయః - చమకస్యైకసహస్రం త్రీణి శతాన్యేకత్రింశచ్చేతి రూపకమేకాదశేతి మిళిత్వా చతుర్దశ సహస్రా
ణి షట్శతాన్యేకచత్వారింశచ్చాహుతయః ॥ పూర్వోక్తాభిస్సహైతాస్సప్తలక్షాణి సప్తదశసహస్రాణిషట్శ
తాన్యేకచత్వారింశచ్చాహుతయః ॥ అంతేవసోర్ధారాచ॥ సమగ్రహోమపక్షఏవైకోనసప్తత్యుత్తరశతమం
త్రవిభాగేచతుర్దశసహస్రాణిషట్శతాన్యేకచత్వారింశచ్చేతిరూపకాణాంప్రతిరూపకమేకోనసప్తత్యుత్తరశత
మితి మిళిత్వాచతుర్వింశతిలక్షాణిచతుస్సప్తతిసహస్రాణిత్రీణిశతాన్యేకోనత్రింశచ్చాహుతయః॥ చమకస్యైక
సహస్రం త్రీణిశతాన్యేకత్రింశచ్చేతి రూపకాణాంప్రతిరూపకమేకాదశైకాదశేతిమిళిత్వాచతుర్దశసహస్రాణి
షట్శతాన్యేకత్రింశత్సహస్రాణి నవశతాని త్రయోవింశతిశ్చాహుతయః. చమకస్యైకసహస్రం త్రీణిశతాన్యేక
త్రింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకమేకాదశేతి మిళిత్వా చతుర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యేకచత్వారింశ
చ్చాహుతయః ॥ పూర్వోక్తాభిస్సహైతాష్షట్పంచాశత్సహస్రాణి పంచశతాని చతుష్షష్టిశ్చాహుతయః ॥అం
తేవసోర్ధారాచ ॥ సమగ్రహోమపక్షఏవ షోఢామంత్రవిభాగె చతుర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యేకచత్వా
రింశచ్చేతి రూపకం షట్షడితిమిళిత్వా సప్తాశీతిసహస్రాణి అష్టౌశతాని షట్చత్వారింశచ్చాహుతయః - చమ
కస్యైకసహస్రం త్రీణిశతాన్యేకవింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకమేకాదశైకాదశేతి మిళిత్వా చతుర్ద
శసహస్రాణి షట్శతాన్యేకవింశచ్చాహుతయః॥ ఏతాశ్చ పూర్వోక్తాభిస్సహ ఎకలక్షం ద్వేసహస్రే చత్వారి
శతాని సప్తాశీతిశ్చాహుతయః ॥ అంతేవసోర్ధారా ॥ సమగ్రహోమపక్షఏవ షోడశధామంత్రవిభాగెచతు
ర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యేకవింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకం షోడశషోడశేతి మిళిత్వాద్వేలక్షేచ
తుస్త్రింశత్సహస్రాణి ద్వేశతేషట్పంచాశచ్చాహుతయః ॥అంతేవసోర్ధారా ॥ సమగ్రహోమపక్షఏవ అ
ష్టాచత్వారింశన్మంత్ర విభాగె చతుర్దశ సహస్రాణి షట్శతాన్యేకచత్వారింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూప
కమేకాదశైకాదశేతి మిళిత్వా చతుర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యేకచత్వారింశచ్చాహుతయః ॥ పూర్వోక్తా
భిస్సహైతాస్సప్తలక్షాణి సప్తదశసహస్రాణి చత్వారిశతాని నవచాహుతయః॥ అంతేవసోర్ధారా ॥ సమ
గ్రహోమపక్షఏవైకోన సప్తత్యుత్తరశతమంత్ర విభాగే చతుర్దశ సహస్రాణిషట్శతాన్యేక చత్వారింశచ్చే
తిరూపకాణాం ప్రతిరూపకం ఏకోనసప్తత్యుత్తర శతమితి మిళిత్వా చతుర్వింశతి లక్షాణి చతుస్సప్తతిస
హస్రాణి త్రీణిశతాన్యేకోనవింశత్యాహుతయః ॥ చమకస్యైకసహస్రం త్రీణిశతాన్యేక త్రింశచ్చేతీ రూపకా
ణాం ప్రతిరూపకమేకాదశైకాదశేతి మిళిత్వా చతుర్దశసహస్రాణి నవశతాని సప్తతిశ్చాహుతయః॥ తతో
వసోర్ధారా॥ ఇత్యతిరుద్రాహుతిసంఖ్యా॥ ... ... *

—✻ నమకాదిపిభేదేనజపహోమవిధిః. ✻—

గురులఘుశ్చ ద్రష్టోయం యోజ్యశ్చక్త్యాద్యపేక్షయా॥ ఇతినమకరుద్రైకాదశనీమహారుద్రాతిరుద్రేషుమంత్ర విచ్ఛేదప్రకారః ఆహుతిసంఖ్యావిశేషశ్చ ॥ దశాంశహోమే స్థండిలకుండనిర్మాణవిధిః ॥ తతః స్వల్పసంఖ్యాకే హోమస్థండిలం సమంతతోహస్తమాత్రం ద్విహస్తపరిమితం వాస్తుహోమానుసారేణ కల్పయేత్ ॥ అధికసంఖ్యాకహోమేతు కుండంచకల్పయేత్ ॥ తచ్చ నవగ్రహమఖోక్తప్రకారేణ స్కాందపురాణే నవగ్రహమఖే కుండంహస్తమాత్ర ఉమంభవేత్ ॥ చతురశ్రమధోహస్తం యోనివక్త్రంసమేఖలం । చతురంగుళవిస్తారా మేఖలాతద్వదుచ్ఛ్రితా । హస్తంచతుష్కోణం అధోహస్తం అధఃఖాతమపి హస్తపరిమితం యస్యతత్తథోక్తం। యోనివక్త్రం వక్ష్యమాణలక్షణలక్షితా యోనిర్వక్త్రేస్య తత్తాదృఙ్మేఖలా॥ మేఖలాప్రమాణమాహ ॥ చతురంగుళవిస్తారేత్యాదినా- తద్వదుచ్ఛ్రితా- గజోష్ఠసదృశీతద్వదాయతాచ్ఛిద్రసంయుతాఎతత్సర్వేషు చింతామణౌ - వితస్తిమాత్రయోనిస్స్యాత్షట్సప్తాంగుళివిస్తృతా । కూర్మపృష్ఠోన్నతామధ్యే పార్శ్వయోశ్చాంగుళోచ్ఛ్రితా ॥ గజోష్ఠసదృశీతద్వదాయతాచ్ఛిద్రసంయుతా । ఏతత్సర్వేషు కుండేషు యోనిలక్షణముచ్యతే॥ మేఖలోపరిసర్వత్ర అశ్వత్థదళసన్నిభా - వితస్తిమాత్రేతి ॥ ఏతచ్చయోనేర్దైర్ఘ్యంషట్సప్తాంగుళివిస్తృతేతి - షడంగుళివిస్తృతా సప్తాంగుళివిస్తృతా- తావతివ్యాయామేతికల్ప్యే - తద్వదాయతేత్యనేనదైర్ఘ్యప్రమాణాంతరమాహ ॥ ఉక్తలక్షణలక్షితా ॥ గజోష్ఠసదృశీ అశ్వత్థపత్ర సదృశీవాయోనిర్భవతీత్యర్థః ॥ ఇయంచయోనిః కుండస్య పశ్చిమదిగ్భాగే మేఖలోపరికార్యా ॥ మంటపలక్షణం స్కాందపురాణే ॥ గృహస్యోత్తరపూర్వేణమంటపంకారయేద్బుధః । రుద్రాయతనభూమౌవా చతురశ్రముదక్ప్లవమ్ ॥ దశహస్తమథాష్టౌవాహస్తాఃకార్యావిధానతః । తస్యద్వారాణిచత్వారికర్తవ్యానివిచక్షణైః ॥ ప్రాగుదక్ప్రవణాంభూమింకారయేద్యత్నతోనరః । ప్రాగుత్తరంసమాసాద్య ప్రదేశం మంటపస్యతు ॥ శోభనంకారయేత్కుండం యథావల్లక్షణాన్వితం । అథప్రకారాంతరేణకుండనిర్మాణవిధిస్తత్రైవ ॥ ద్విహస్తవిస్తృతంతద్వచ్చతుర్హస్తాయతంపునః - లక్షహోమేభవేత్కుండం యోనివక్త్రంత్రిమేఖలం - పూర్వపశ్చిమయోర్హస్తద్వయవిస్తృతందక్షిణోత్తరయోశ్చతుర్హస్తాయతంచతుర్హస్తాయతంచతురశ్రంకుండంవిధేయమిత్యర్థః ॥ యోనిలక్షణంతత్రప్రాగుక్తం ॥ ద్వ్యంగుళోచ్ఛ్రితాకార్యాప్రథమామేఖలాబుధైః । త్ర్యంగుళోన్నతాకార్యాద్వితీయాసముదాహృతా॥ ఉచ్ఛ్రాయవిస్తృతాభ్యాంచతృతీయాచతురంగుళా॥ ద్వ్యంగుళస్తత్రవిస్తారఃపూర్వయోరపివిస్తృతా॥ పూర్వయోర్ద్వితీయతృతీయమేఖలయోః॥ చతుర్హస్తకుండేమంటపప్రమాణమాహ॥ అథాషోడశహస్తస్స్యాన్మంటపాచ్ఛచతుర్ముఖః॥ మాత్స్యే॥ నదీనాంసంగమేచైవసురాణామగ్రతస్తథా।సంగమేభూమిభాగేచదేవతాధిష్ఠితేనృప॥ ఋత్విగ్భిర్గురుణాచైవ సార్థంహోమంపరీక్షయేత్ ॥ ఖనస్త్వత్రతుకుండంచ సుసమంహస్తమాత్రకం॥ ద్విగుణంలక్షహోమేచ కోటిహోమేచతుర్గుణం॥ యుగ్మశోఋత్విజఃప్రోక్తాః అష్టౌతేవేదపారగాః- కందమూలఫలాహారాః దధిక్షీరాశినోపిచ॥ అష్టావృత్విజఇత్యుపలక్షణం॥ అత్రే ॥ యత్ర కర్మాతివిస్తరనిర్వాహ్యంభవతి- తత్రయావద్భిఋత్విగ్భిః కర్మవేగేననిర్వాహ్యతి- తత్ర ఋత్విజోవృణీత ॥ యద్యపిస్వత్వత్యాగః యజమానేనైవకార్యః॥ తథాపిబహుకర్మకహోమేత్యాగస్యభిన్నకాలత్వేనత్యాగకాలస్యజ్ఞాతుమశక్యత్వాత్ హోమక్రమఏవదేవతాస్స్మృత్వాఋత్విజస్సమర్పయేదం చమనసినిధాయేదంయథాదైవత మస్త్వితిస్వత్వవర్జితాంబహుమాత్రాంస్స్రుచంకృత్వాతత స్తంభద్వయోరపి - ఘృతధారాంతథాసమగ్రాముపరిపాతయేత్ అత్ర వసుధారామంత్రాశ్చమకానువాకాః - మంత్రాంతరాణ్యపి శ్రూయంతే॥ శాద్రవం

వైష్ణవంరౌద్రమైందవం - మహావైశ్వానరంసమ్యక్ జ్వాలయంస్తాపచపాతయేత్ ॥ ఇతిస్థండిలకుండనిర్మాణవిధిః॥
అథబోధాయనోక్తపంచాంగరుద్రన్యాసవిధిః ॥ పంచాంగరుద్రశబ్దస్యచాయమర్థః ॥ పంచప్రకారా అంగన్యాసాయస్మిన్ సపంచాంగరుద్రః - ఏవంషడంగరుద్రోపి ॥ తత్రపంచాంగన్యాసేషుశిఖాద్యస్త్రాంతమేకత్రింశదంగన్యాసః- ప్రథమః॥ మూర్ధాదిపాదాంతః దశాంగన్యాసోద్వితీయః - పాదాదిమూర్ధాంతం పంచాంగన్యాసస్తృతీయః - గుహ్యాదిమస్తకాంతంపంచాంగన్యాసశ్చతుర్థః -హృదయాద్యస్త్రాంతంపంచాంగన్యాసః పంచమః - ఏవంపంచాంగన్యాసః । ప్రజననాదిసర్వాంగపర్యంతంషోడశాంగన్యాసఅపరః॥ అయంచషష్ఠోన్యాసః - పూర్వోక్తపంచప్రకారన్యాససహితః పంచాంగరుద్రః షట్ప్రకారసహితః షడంగరుద్రః ॥ అథాతఃపంచాంగరుద్రాణాం న్యాసపూర్వకజపహోమార్చనాభిషేకవిధింవ్యాఖ్యాస్యామో- మహాన్యాసఖండవత్ - యాతేరుద్రేతిశిఖాయాం- ప్రముంచధన్వనఇత్యస్త్రం- యఏతావంతశ్చేతిదిగ్బంధః- ఓంనమోభగవతేరుద్రాయేతి నమస్కారంన్యసేత్ ॥ ఓంకారంమూర్ధ్నివిన్యస్య ముఖేతత్పురుషంన్యసేత్- ఈశానంమూర్ధ్ని- శివః॥ హంసహంసేతి ॥ శివః॥ ఈశానంమూర్ధ్నివిన్యసే దిత్యస్యాయమర్థః॥ ఏవంకృతేహంసోనామహంసఇతి ప్రసిద్ధస్సదాశివోభవేత్॥ త్రాతారమింద్రం త్వంనో అగ్నే- దిక్షువిన్యస్య॥ ఏవమేవాత్మనిరౌద్రీకరణంకృత్వా - త్వగస్థిగతైః- జ్వలంతంపశ్యంతు - మనోజ్యోతిరబోధ్యగ్నిస్యభిమంత్ర్య ఆత్మరక్షాకర్తవ్యా ॥ శివసంకల్పగ్‌ం - హృదయం- పురుషసూక్తగ్‌ం- రథంకవచం - శతరుద్రీయమిత్యస్త్రం- పంచాంగగ్‌ంసకృజ్జపేత్- అష్టాంగంప్రణమ్య- అథాత్మానగ్‌ంఏవం ధ్యాత్వాతతస్సమ్యక్తతో దేవయజనమారభేత్- ఇతిపంచాంగరుద్రన్యాసవిధిః ॥ అథరుద్రాభిషేకవిధిః ॥ అభిషేకపూర్వోక్తన్యాసాఅభిసముచ్చీయంతే- అథాతోరుద్రస్నానార్చనాభిషేకవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో—స్థాపయేత్ ॥ ప్రజననేబ్రహ్మాతిష్ఠతు - వాయుస్తిష్ఠతు॥ తతోబహిస్సర్వతో- స్తిష్ఠంతు ॥ సర్వేష్వంగేషు—ష్ఠంతు ॥ మాగ్‌ంరక్షంతు అగ్నిర్మేవాచిశ్రితఇతి - ఆత్మానం ప్రత్యారాధయేత్ - ఆరాధితోమనుష్యైస్త్వ- మాంగృహాణ మహేశ్వర ॥ త్ర్యంబకంయజామహ—ధయేత్ ॥ తత్రమంత్రాః - అగ్నిర్మేవాచిశ్రిత ఇత్యాదయః ॥ ఏవమంగాని సంస్పృష్ట్వా॥ అథైవంగంధాదిభిరాత్మానంప్రత్యారాధయేత్ । రుద్రరూపేణ జీవాత్మానంస్వశరీరేపి యజేదిత్యర్థః - తత్రావాహనమంత్రః - ఆరాధితఇత్యాది- ఆరాధనవ్యతిరిక్తేతరోపచారైస్త్ర్యంబకంయజామహఇత్యయంమంత్రః - అత్రనైవేద్యమపిమానసంపరికల్పయేత్ ॥ ఏవమాత్మయాజనేన తత్ర శివయాజనప్రకారమాహ ॥ ఆత్వావహంతు—హావ్యాయశర్వేం ॥ ఇత్యావాహ్య॥ సంస్థాపితేత్యావాహనం- సద్యోజాతమిత్యాసనందదాతి ॥ సద్యోజాతాయవైనమోనమఇత్యావాహనందదాతి ॥ భవేభవేనా- పాద్యందదాతి ॥ భవోద్భవాయ- మనం ॥ వామదేవాయ-అర్ఘ్యం-దదాతి ॥ ఆపోహిష్ఠేత్యాద్యాః ॥ అథాద్భిస్తర్పయతి ॥ భవం దేవంతర్పయామి- మహాంతం దేవంతర్పయామీతితర్పయిత్వా ॥ జ్యేష్ఠాయనమః- వస్త్రం॥ కాలేనైవేద్యంసమర్పయామి॥ అథైభిర్మంత్రైః పుష్పాణిదదాతి ॥ భవాయదేవాయనమః—మహతేదేవాయనమః ॥ అథాఘోరతనూరుపతిష్ఠతే ॥ అథాస్యాఘోరతనూరిత్యస్యాయమర్థః ॥అథపూర్వోక్తపూజానంతరమస్యరుద్రస్యాఘోరతనూఘోరాదిశరీరాణ్యుపతిష్ఠతే - కేనాఘోరేభ్య ఇత్యాద్యనువాకక్రమేణ తేచానువాకాఅగ్రే ప్రదర్శయిష్యమాణాఅపిసౌకర్యార్థమత్రలిఖ్యంతే ॥ అఘోరేభ్యఇత్యాదిదశానంతరకృత్యమాహ ॥ అఘోరస్యహిరణ్యేవమూర్ధ్నికలశేనసంతతంధారాభ్యభిషించేన్మధునా సర్పిషా ఘృతపాత్రేక్షురసేనవా అమృతరసేనతదభావాదుదకేనవా నమస్తేరుద్రఇత్యేకాదశానువాకానామగ్నిష్టో

ఇత్యేకాదశానువాకా [illegible] ఉత్తమారాధనే - త [illegible] న [illegible] ంతతథా [illegible] మి [illegible] ంతతపదంసహస్రకల
శాభిషేకస్యాప్యుపలక్షణం । ఏతదేవషుమాదిస్నానాభిష్యచ్యతే-అతస్తత్సా [illegible] ధాయాపిపూర్వోక్త పం
చాంగన్యాసాదికం కార్యం - సర్వేషాంపారఇత్యాది సర్వేషామఖిలక్షితనమకావృత్తినిశేషాణాంపాత్రె
సహస్రాదుత్తరారాధనేనపునరారాధయేత్ - అభిషేకానంతరం దేవంపునః పూజయేత్ ॥ పునరారాధ
యేదుత్తరారాధనమితి పాఠే ఉత్తమారాధనాభిషేకానంతరంపూజాంపునః పశ్చాదారాధయేత్ ॥ కుర్వీ
తేత్యర్థః ॥ ప్రథమపూజాపేక్షయా నత్వభిషేకాదిమప్రోక్తమిత్యుపసంహారః ॥ ఉత్తమారాధనం- తదేత
ద్విధానమిత్యుక్తం -అధునావ్యాధివిమోచనార్థాయఅభిషేకకర్మణివిశేషందర్శయన్నధికారిభేదాద్భిన్నా
నిఫలానిదర్శయంతి - తేనాభిషిక్తేనోదకేన అక్షిభ్యామిత్యనువాకేబ్లింగాభిశ్చ పాదాత్సమ్పృష్ట్వాపాపక్ష
యార్థీ వ్యాధివిమోచనార్థీ జీవితార్థీ శ్రీకామశ్శాంతికామః - పుష్టికామో మోక్షార్థీచకుర్యాత్॥ఏవం
కుర్వంత్సిద్ధిమాప్నోతి - ఆచార్యాయదక్షిణాందదాతి- దశగావస్సవత్సాస్సువర్ణ విభూషితాఋుష్యైకాదశ
తదల్పఏకాంగాందద్యాదిత్యాహభగవాన్బోధాయనః - అక్షిభ్యామిత్యనువాకోరోగప్రతిమాదాన విధౌరంత
ర్దర్శితః - ఆపోహిష్ఠేత్యాదయశ్చాబ్లింగాఋుచ ఆశ్వలాయన ఘోషశాంతౌప్రదర్శితాః॥ఇతి రుద్రాభి
షేకవిధిః ॥ అథనమకాంగన్యాసమంత్రాణాం ఋుషిదేవతాచ్ఛందాంసి॥ తత్రార్షం॥ యాతె రుద్ర నమస్తు
ఆయుధాయనమోనః కిరికేభ్యోసున్వంతమయజమానం మనోజ్యోతిర్యమాయస్వాహేత్యేషాం అగ్ని రస్మిన్మహ
త్యర్ణవే సహస్రశో నీలగ్రీవఇతిద్వయోనర్మోగణస్యేతిచైవదుర్వాసాహంసచ్ఛుచిషత్వనోస్థే అగ్నిఇత్య
సయోర్వామదేవః ॥ త్రియంబకంయజామహఆనోనియుద్భిరిత్యనయోర్వసిష్ఠః ॥ మానస్తోకేనమస్తేఅస్త్వా
యుధాయనమోశ్వినేనమో అస్తు నీలగ్రీవాయేత్యేషాం భగవానవతత్యధనుః ప్రముంచధన్వన ఇత్యనయో
నారదో యేతీర్థానియేభూతానాం యేపథాంయఏతావంతశ్చేత్యేషాందేవలః ॥ సద్యోజాతాది పంచాను
వాకానాం తామగ్నింనఃపృతనాజితమితి ద్వయోశ్చసాహితీదేవతాగ్ండుపనిషదోనమోహిరణ్యబాహవ ఇ
త్యస్య మంత్రకో హిరణ్యగర్భోయః ప్రాణత ఇత్యనయో హిరణ్యగర్భో మీఢుష్టమశివతమేత్యస్య త్రై
రాజో జాతవేదసఇత్యస్యాశ్శృహోగ్నిత్వంపారయాగ్నేత్యనయోరగస్త్యో విశ్వానినోఇత్యస్యావఘ్రశ్రుతో మానో
మహాంతమిత్యస్యాదేవతాః ॥ ఏషతే రుద్రభాగస్సుగంనః పంథామిత్యనయోరద్భ్యస్సంభూత ఇత్యనువాకస్య
బ్రహ్మజజ్ఞానం యాతెఅగ్న ఇత్యనయో విశ్వేదేవా అధ్యవోచదిత్యస్యాః కణ్వస్త్రాతార మింద్రముపశ్వాస
యేత్యనయోగర్గస్త్వాయామిత్యస్యాశ్శునశ్శేఫోవయం సోమేత్యస్యబంధుస్సుబంధు శ్శ్రుతబంధుశ్శతమీశా
నమిత్యస్యారాహూగణో రుద్రేత్యస్యాగాథః స్యోనాపృథివిమహీద్యౌరిత్యనయో మేధాతిథిరబోధ్యగ్నిరిత్య
స్యాబుధగవిష్ఠిరో మూర్ధానమిత్యస్యా విరూపోమమర్ణజిత ఇత్యస్యా వాయుజాతవేద ఇత్యస్యాస్స్వ
యంభూర్బ్రహ్మా ॥ యజ్జాగ్రతఇతిసూక్తస్య శివసంకల్పం సహస్రశీర్షేత్యస్యాదశర్చస్య సూక్తస్య ప్రజా
పతిః । షోడశర్చస్యసచిత్యస్య నారాయణః ఆశుశ్శిశాన ఇత్యనువాకస్యాప్రతిరథః । సత్వమగ్నేరుద్రఇత్యను
వాకస్య హవ్యవాహఇత్యార్షం॥ అథదైవతం ॥ హగ్ంసశ్శుచిషదిత్యస్యా సూర్యోమానస్తోకే నమస్తే అ
స్త్వాయుధాయయాతేహేతిరిత్యస్య భగవాన్ హిరణ్యగర్భోయః ప్రాణత ఇతి శంభుస్త్రాతారమిత్యస్యాశ్శు
శుశానఇత్యనువాకస్య ఇంద్రశ్చతుర్థ్యా బృహస్పతిస్త్రయోదశ్యాః కణ్వస్యత్వోస్థే అగ్న అబోధ్యగ్నిరగ్న
నయయాతెఅగ్న ఇత్యగ్నిః ॥ సుగన్నః పంథాం యమాయస్వాహేతి యమోసున్వంతమితినిఋుతిస్తత్వాయా
మీతివరుణఆనో నియుద్భిరితితాం మనో జ్యోతిరిత్యషోనిపృహో మూర్ధానం జాతవేదా ఇతి వైశ్వానరో

మమూర్ధేతి వమూర్ధదయోః లింగోక్తా యజ్జాగ్రత ఇతి సూక్తస్య నమస్సహస్రశీర్షేత్యస్య సూక్తస్య జగ్ధ్యాదీ జం పురుషో నారాయణో వా అద్భ్యస్సంభూత ఇత్యనువాకస్య నారాయణో మహీద్యౌరితి ద్యావాపృథివ్యౌ ఉపశ్వాసయేతి రథో దుందుభయశ్చావశిష్టానాం రుద్రస్త్ర్యంబకమితి మృత్యుంజయో రుద్ర స్త్వమగ్నే రుద్ర ఇత్యనువాకస్యాగ్న్యాత్మకో రుద్ర ఇతి దైవతం ॥ అథచ్ఛందః ॥ హంసశ్శుచిషదితి త్రైత్రిరీయకేతి జగతీ ॥ మానస్తోకే మానో మహాంతంత మీశానం త్వమగ్నే రుద్రమీఢుష్టమేతి జగత్యః ॥ సద్యోజాతమితి బృహతీ॥ హిరణ్యగర్భో జాతవేదసే తామగ్నివర్ణామగ్నే త్వం పారయ విశ్వానినః పృతనాజితం త్రాతాగం త్వన్నో అగ్నే అసున్వంతం తత్త్వాయామి ఆనో నియుద్భిరస్మే రుద్రా మనోజ్యోతిరబోధి మూర్ధానం మమూర్ధేతి జాతవేదా యజ్జాగ్రత ఇతి సూక్తం సహస్రశీర్షేత్యాశ్వలాయన మతే చాపస్తంబానుమతా స్త్రిసోద్భ్యస్సంభూత ఇత్యాశుశ్శిశాన ఇతి సూక్తమాశ్వలాయన పారే బ్రహ్మజిజ్ఞాన ముపశ్వాసయాగ్నే నయ ఇత్యేతాస్త్రిష్టుభో మీఢుష్టమేతి పంచపదా త్రిష్టుప్ జగతీ శానస్సర్వవిద్యానామిత్యనువాకో వయసోఽస్యోనా పృథివిద్యౌరితి గాయత్ర్యః యాతే అగ్న ఇత్యతిశక్వరీ ॥ అథశిష్టా ఋచోఽనుష్టుభో యాతే రుద్రా ఘోరేతి స్వరాడనుష్టుప్ ॥ శిష్టాని యజూంషి ॥ ఇతిచ్ఛందః ॥ ఇతి నమకాంగన్యాస మంత్రాణా మృషిదేవతాచ్ఛందాంసి ॥ అథనమకాం

—* అథ నమకాంగన్యాసమంత్రాః *—

గన్యాసమంత్రాః॥ యాతే రుద్రేతి శిఖాయామస్మిన్మహే యాతే హేతిరిత్యుపబాహ్వోః॥ ఉపబాహుర్మణిబంధోపరిభాగః ॥ యేతీర్థానీతి చహస్తయోః- యేభూతానామితి గుహ్యే- జాతవేదస ఇత్యగ్నే త్వం పారయేతి విశ్వానిన ఇతి పృతనాజితమిత్యేతైరపానే మానోమహాంతమిత్యూర్వోః ॥ య ఏతావంత శ్చేతి దిగ్బంధః॥ ఇతి దిగ్బంధసహిత నమకన్యాసః ॥ తత్ర ఓంనమో భగవతే రుద్రాయేతి నమస్కారంన్యసేత్ ॥ ఇతి సూయతే ॥ అస్యాయమేకోఽర్థః॥ నమస్కారమంత్రం పూర్వోక్తం పఠిత్వా నమస్కారంకుర్యాదితి॥ అథాన్యోఽర్థః ॥ నమస్కారంన్యసేత్॥ పూర్వోక్తమేకమంత్రం వక్ష్యమాణప్రకారేణ నమోంతంన్యసేదితి॥ తద్యథా॥ ఓంమూర్ధ్నే నమ ఇత్యాది॥ యం పాదాభ్యాం నమ ఇత్యంతంన్యసేత్। అథాపరః ప్రకారః ॥ ఇత్యేభిరక్షరైః- క్రమేణ మూర్ధాదిపాదాంతం తత్తత్పదేన న్యసేదితి॥ సంస్పృశేదితి। అత్ర బాయం క్రమః॥ పూర్వోక్తదిగ్బంధన్యాససహితన్యాసం విధాయ- ఓంనమో భగవతే రుద్రాయేత్యుచ్చార్య ప్రణమ్య మూర్ధ్నే నమ ఇత్యాదిన్యాసంకుర్యాత్॥ అయం ద్వితీయో న్యాసః॥ అథాన్యో న్యాసః॥ సద్యోజాతమితి పాదయోః- వామదేవాయ నమ ఇత్యూరుమధ్యే ॥ అఘోరేభ్య ఇతి హృదయే- తత్పురుషాయేతి ముఖే- ఈశాన ఇతి హంసః హంసేతి మూర్ధ్ని- ఇతి తృతీయో న్యాసః॥ అథ సంపుటం కుర్వీత॥ ముద్రితాంజలిప్రదర్శనం సంపుటీకరణం॥ తచ్చవక్ష్యమాణం నైవం కుర్యాత్॥ త్రాతారమింద్రం త్వన్నో అగ్నే స్యోనా పృథివీతి॥ ఇతి సంపుటీకరణమంత్రాః॥ అథేంద్రాదినమస్కారః॥ అత్రాపి పూర్వోక్తామంత్రా ఏవ గ్రాహ్యాః॥ సంపుటీకరణే నమస్కారే చంద్రాది ప్రకాశికా గ్రాహ్యాః॥ ఇతి పూర్వోక్తా ఏవ మంత్రా గ్రాహ్యా ఇతి నియమః ॥ అథగుహ్యాద్యభిమంత్రణం ॥ అయమేవ చతుర్థో న్యాసః॥ మనోజ్యోతిరితి గుహ్యే- అబోధ్యగ్నిరితి హృదయే- మూర్ధానమితి హృదయే- మమూర్ధేతి ముఖే- జాతవేదా ఇతి శిరసి- ఇతి చతుర్థో న్యాసః॥ ఇదమేవ గుహ్యాద్యభిమంత్రణ ఇత్యాత్మరక్షా ఇతి వ్యపదిశ్యతే ॥ ప్రథమం శివసంకల్పన్యాసః॥ తత్ర శివసంకల్పసూక్తం॥ యజ్జాగ్రతో దూరముదైతి దైవం జ్యోతిరేకం తన్మే మనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ యేన కర్మాణ్యపసో- యదపూర్వం- తన్మే మనశ్శివ ॥ యత్ప్రజ్ఞానముత చేతో యస్మాన్న తన్మే మనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ యేనేదం భూతం- యేన యజ్ఞస్తాయతే- నస్తు॥ యస్మిన్నృచః- యస్మిగ్గ్ంశ్చిత్తగ్ం- తన్మే మనః-

మస్తు ॥ సుషారథి-హృత్ప్రతిష్ఠంత-స్తు ॥ ఇత్యేతత్సూక్తం పఠిత్వాహృదయాయనమ ఇతిహృదయే ॥ సహస్ర శీర్షేతిసూక్తం పఠిత్వా శిరసేస్వాహేతిశిరసి॥ ఏతచ్చ సూక్తం గణహోమ ప్రకరణేదర్శితం॥తచ్చాష్టా దశర్చం షోడశర్చం వా॥ఉత్తరనారాయణం॥అద్భ్యస్సంభూతఇత్యాది॥ అనేనసూక్తేనశిఖాయైవషట్॥అ థాప్రతిరథం ॥ ఆశుశ్శిశానఇత్యాది॥ అనేనక వచాయహుం॥ ఇతికవచం॥ అథ శతరుద్రియం ॥ త్వమగ్నేరు ద్రస్త్వమగ్నేరుద్రఇత్యనువాకౌ ॥ అనేనాస్త్రాయఫడిత్యస్త్రం ॥ ఇ॰ శివసంకల్పాదిన్యాసః ॥ అయంపంచ మో న్యాసః॥ అథవక్ష్యమాణమంత్రైరష్టాంగంప్రణామః॥ అథాభిషేకేషష్ఠో న్యాసః॥ సచాభిషేక విధానఏ వ ప్రాక్ప్రపంచితః॥ ఏవం న్యాసవిధిం కృత్వాతతో యజనమారభేత్ । యజనంజపఃపూజాహోమశ్చ ॥ అథ నమకస్యార్షాద్యభిధీయతే।తత్రపూర్వమముకదేశేఅముకకాలే నమకజపం రుద్రజపం రుద్రైకాదశినీజపం మహారుద్ర జపంవాకరిష్యే॥ తథానమకాద్యన్యతమేనాభిషేకంవాకరిష్యఇతి సంకల్పయేత్ ॥ పరప్రేషి తశ్చేత్తత్కరిష్యామీత్యభిలపేత్ ॥ తతశ్చాంగన్యాసానంతర మార్షాదిజానీయాత్ ॥ తద్యథా॥ అథ నమ కానువాకానా మృషిదేవతాచ్ఛందాంస్యుపక్రమిష్యామో నమస్తేరుద్రయాతేరుద్రేత్యనయోః కాశ్యపోయా తఇషురిత్యస్యాత్రేయో యామీతి ద్వయోర్గౌతమో ధూమ్రోమోవాధ్యవోచ దిత్యస్యాః కణ్వ అసౌయస్తామ్ర ఇతిద్వయోః కశోమరుర్వా - నమో అస్తు నీలగ్రీవాయ యాతే హేతిరితి తృతీయ పంచమ షష్ఠాష్టమాను వాకానాం నవమానువాకే నమోవః కిరికేభ్య ఇతి యావన్మానస్తోకే పరిణో రుద్రస్యేత్యేషాం భగవాన్ తృతీయానువాకస్య దేవోవా నవమానువాకే శిష్టస్యాగ్నిః ప్రముంచ ధన్వనఇతి తిసృః॥ సహస్రాణి సహస్ర శేత్యాసాం నారదో ద్వితీయానువాకస్య సహస్రాణి సహస్రశ ఇతిచతసృణాం దుర్వాసాః ॥ సప్త మానువాకస్యసోమః॥ ద్రాపెఅంధసోషికిరిదెత్యనయోః పులస్త్యో యాతేరుద్ర శివేత్యస్యాస్స్కందఇమాగ్ం రుద్రాయేతి ద్వయోర్మార్కండేయో మానోమహాంత ఇత్యస్యా దేవరాజోరాత్తఇత్యస్యా వైయ్యాఘ్రో మీ ఢుష్టమేత్యస్యా వైరాజో యేవృక్షేత్యారభ్యాసమాప్తేర్దేవల ఇత్యృషయః॥ అథదేవతాః ॥ అసౌ యస్తామ్ర ఇతి ద్వయోరాదిత్య రుద్రౌ యాతేరుద్రేత్యస్యాస్స్కందరూపీరుద్రో మానోమహాంతమిత్యస్యా నందీశ్వరాత్మ కో రుద్రోయాత ఇత్యధ్యవోచన్నమోఅస్తునీలగ్రీవాయేత్యాసాం చతుర్థ పంచమ షష్ఠానువాకానాం ఆ రాత్తేమీఢుష్టమేతి ద్వయోశ్చ శంభుర్వ్యాస్త ఇతి తిసృణామష్ట మానువాకస్య నవమానువాకే నమోవః కిరికేభ్య ఇత్యతః ప్రాక్ మానస్తోకే పరిణయ ఇత్యేతేషాం భగవానవశిష్టానాం రుద్రఇతిదేవతాః॥ అథచ్ఛం దాంసి॥ అసౌయస్తామ్ర ఇత్యస్యద్రాపే అంధస ఇత్యస్యచాస్తారపఙ్క్తిరసౌయోవసర్పతీతి షట్పదాజగతీ ॥ ఇమారుద్రాయేతిచతస్రోజగతి అరాత్తఇతి తిసస్త్రిష్టుభో మీఢుష్టమేతి పంచపదాత్రిష్టుప్ మహాబృహతీ అవశిష్టాఋచోనుష్టుభో యాతేరుద్రేతి స్వరాట్ ॥ త్రివృదనుష్టుబధ్యవోచ ఇత్యనుష్టుప్ త్రివృద్వాశిష్టా నియజూంషి ॥ తత్రాపరో విశేషోద్వితీయాద్యష్టానువాకేషు అత్ర క్రమేణ మహాగాయత్రీ బృహత్యుష్ణిగితిప్ర థమద్వితీయాతృతీయేషు తతోద్వయోర్మహావిరాణ్మహాపఙ్క్తిరత్రద్వయోర్మహానుష్టుప్॥ఇతిచ్ఛందాంసి॥ ఇతివిశేషతోనమస్కార్యాదితి॥అథసామాన్యతస్సకలస్యాపి నమకసముదాయస్యాగ్నికాండాంతఃపాతిత్వాద గ్నిఋషిః॥రుద్రో దేవతా॥మహావిరాట్ఛందః-అథవాభగవాన్ఋషిః-శంభుర్దేవతా- ఛందోమహావిరాడేవ- అథచమక నమకానువాకానామగ్నికాండఋషిః-ఆద్యాగాయత్రీ-అగ్నావిష్ణవేశిష్టంయజుః యోజాదయోనా దివిశేషాదేవతాః।జపేవినియోగః॥ హోమేక్రియమాణే వినియోగఇతివాచ్యం॥ అథ తైత్తిరీయశాఖానుసా రేణ నమకానువాకాః ప్రదృశ్యంతే- నమస్తేరుద్ర--నమో హిరణ్యబాహవే నమస్సహమానాయేత్యాదయ

శ్చమకానువాకాః అగ్నావిష్ణూ సజోషసేత్యేవమిత్యాదయ ఏకాదశ ॥ అథ నమకే చాన్తర వాక్యానాం ప్రయో
గః ॥ భాస్కరాదివినిర్దిష్ట భాష్యదృష్ట్యాభిధాస్యతే । నమకాశ్రితమన్త్రాణాం ప్రయోగః ఫలగోచరః ॥
నమస్తే రుద్ర ఇత్యస్యాః పురశ్చరణసిద్ధయే । ప్రాజాపత్యం చరిత్వైకం జపేన్మంత్రమమున్తతః । ఏకాదశ
సహస్రాణి తస్మిన్కాలే నిరంతరం । ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ కుర్యాదీశస్య మంత్రతః ॥ నిరంతరమితి నిత్యకర్మా
విరుద్ధ- నిశీథాదివ్యతిరిక్తైచకాలఇత్యర్థః ॥ మంత్రతఇతి నమస్తే రుద్రమన్యవ ఇత్యనేనైవ మంత్రేణ ప్రతిదినం
ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ జపావిరోధికాలే పంచాష్టావష్టావింశతిరష్టోత్తరశతం వా కుర్వీతేత్యర్థః ॥ ఏవంచ
కృత పురశ్చరణో భవతి ॥ ఏతచ్చ కర్మ హవిష్యాశినా కర్తవ్యం ॥ హవిష్యాశిత్వం చోత్తర మంత్రేచాపి స
మానం - తథా నిత్యకర్మాదికమపి పురశ్చరణ సిద్ధస్య దక్షిణామూర్తి సన్నిధౌ ॥ ఏకాదశ సహస్రాణాం
జపాత్సర్వాఘనాశనం । తతో లక్షజపాత్సప్త జన్మ పాపం ప్రణశ్యతి ॥ తత్ర గృహ్యవిధానేన స్థాపయిత్వా
హుతాశనం । పాయసం శ్రపయిత్వాజ్యయుక్తం తజ్జుహుయాద్బుధః ॥ దశాంశసంఖ్యయా పశ్చాత్ తస్తుష్టో దేవం
ప్రపశ్యతి ॥ తత్రైతి దక్షిణామూర్తి సన్నిధౌ ॥ సర్వతో రత్నిమాత్రేణ కుండం కృత్వాథ పావకం । సంస్థా
ప్య జుహుయాల్లక్షం కాపిలేనైవ సర్పిషా ॥ గాణాపత్యం స లభతే మంత్రేణానేన సువ్రత । అశ్వత్థదర్భయో
రాజా లభ్యతే ఫలముత్తమం ॥ పురశ్చరణసిద్ధేన శుచినాప్యగ్రజన్మనా । కారయేదర్చనం లింగే తతో లింగ
స్య దక్షిణే ॥ అగ్నికుండం నిఖాయాథ మథిత్వాగ్నిం నిధాయచ । అగ్నిం వత్స్యాపయేత్తత్ర సర్పిర్హవ్యంచ తండు
లాన్ ॥ శమీసమిధ ఇత్యేతత్ప్రత్యేకం జుహుయాద్బుధః । సహస్రాణ్యత్ర తత్సంఖ్యా జపో దేవస్య సన్నిధౌ ॥ దే
వాలయే స్యాత్తత్సంఖ్యాః ప్రదక్షిణవరక్రియాః । తాండవం తనుయాదీశ సమీపే వా నమస్కృతిః ॥ భవేత్తస్యైవ
పురతస్సహస్రాష్టకసంఖ్యయా । ఏతైశ్చ కర్మభిస్తస్య ప్రసన్నో భగవాన్భవేత్ ॥ ఆకర్ణకృష్టధనుషిజ్వలం
తీం దేవీమిషుం భాస్వతి సందధానం । ధ్యాయేన్మహేశం మహనీయవేషం విద్యాయుతం యోధతనుం యువా
నం ॥ ఇతి నమస్తే రుద్రమన్యవ ఇత్యస్య ప్రయోగః ॥ అథ యాత ఇషురిత్యస్య ప్రయోగః ॥ దినాని ద్వాదశైవాముం
పక్వభోజీ జపేన్మనుం । అనిషిద్ధేషు కాలేషు పురశ్చరణసిద్ధయే ॥ వినియోగ్యం భవేద్యోగ్యస్తత్ర తస్మిన్న కామనా ।
తిలతండులసంమిశ్రం పావకే౦బుజకేసరం ॥ ఏకాదశసహస్రాణి జుహుయాదన్నసిద్ధయే । రాజారాష్ట్ర
సముత్పన్న దుర్భిక్షస్యోపశాంతయే ॥ కారయేద్విప్రవర్యేణ హోమం లక్షేణ సంఖ్యయా । స్వాగ్నౌ హవిస్తత్ర
చరుం గుడయుక్తేన మిశ్రితం ॥ ధ్యాయేద్దేవం సస్మితం స్యందనస్థం దేవ్యాసార్ధం తేజసా దీప్యమానం ।
ఇష్వీష్వాసాలంకృతాభ్యాం కరాభ్యాం శూరాకారం స్తూయమానం సురౌఘైః ॥ ఇతి యాత ఇషురిత్యస్య ప్ర
యోగః ॥ వాసరత్రితయం యావన్నిరంతరజపాత్పరం నిత్యాది కర్మావిరోధేన పురశ్చరణవాన్భవేత్ ॥ తతః ప్రయో
గయోగ్యస్స్యాద్యథా నాశాంతికర్మణా । గోష్ఠే హస్తమితం కుండం నిర్మాయాథ హుతాశనం ॥ మథిత్వా తత్ర
సంస్థాప్య జుహుయాదయుతాహుతీః । వైకంకతా అశ్వత్థస్య సమిధో మధుసర్పిషా ॥ అక్తాస్తథా హవిః
ప్రోక్తా గవాం శాంతికకర్మణి ॥ సమిధస్స్యాత్ మధూకస్యాపి పావాం జపేద్రవైః । అథాపరః ప్రకారో౽యం
గవాం వై శాంతికర్మణి ॥ కలశే తీర్థజం వారి కృత్వా గంధాదివాసితం । విప్రవర్యా జపిత్వాథ మంత్రం లక్షే
ణ సంయుతం ॥ ప్రోక్షయేద్యా భవేచ్ఛాంతిస్సర్వారిష్టనిషూదనే ॥ స్మేరాననం చంద్రకళావతంసం గంగాధ
రం శైలసుతాసహాయం । త్రిలోచనం భస్మభుజంగభూషణం ధ్యాయేత్పశూనాం పతిమీశితారం ॥ ఇతి యాతే
రుద్రస్య ప్రయోగః ॥ అథ యామిషుం శివేనవచసఇత్యనయోః ప్రయోగః ॥ ఏతావుభావపి మంత్రౌ ॥ నిరంతరం
జపేన్మంత్రం దినానామేకవింశతిం ॥ పురశ్చరణమేవం స్యాత్ప్రయోగార్హస్తతో భవేత్ ॥ అకాల మరణా

ద్రాజ్యంసౌఖ్యమాపాదయేద్యది।మహీపతిశ్శాంతికర్మ కారయేత్తుద్విజన్మనా॥ఋగ్భ్యాంద్వాభ్యాంతిలవ్రీహి గోధూమయవకల్పితం। హవిఃప్రజుహుయాల్లక్షం వాసరేష్వేకవింశతౌ॥ అకాలమరణంజాతంసాధ్వసం శాంతిమృచ్ఛతి॥ తత్రతిలానాం సతిసంభవే సముచ్చయః॥ అలాభేవికల్పః॥ సాంగ్రామికేన వపుషాప్రవిరాజమానం దృష్ట్వాన్యపురత్రయయత్నకృశానిచమందహాసం। దైత్యాన్దిధక్షుమచలేశ్వర చాపపాణిం ధ్యాయేత్పురారిమమరౌఘరథాధిరూఢం॥ ఇతియామిషుంశివేనవచసేత్యనయోః ప్రయోగః॥ అథాధ్యవోచదిత్యస్య ప్రయోగః॥ అర్ధకృచ్ఛ్రంచరిత్వాథ వాసరాన్పంచసంయతః। శాకమూలయవాన్నాశీ దివాశిష్య న్నిరంతరం॥ జపన్పురశ్చరణకృత్ప్రయోగార్థప్రయోజయేత్। రక్షా పురస్సరం రాజా కారయంశ్చిరజీవితం॥ కారయేద్విధినాకర్మ వక్ష్యమాణంద్విజన్మనా। శ్వేతసర్షపదూర్వాగ్ర యవైస్తండులమిశ్రితైః।ఆజ్యసిక్తైరాత్మనోఽగ్నౌ మధ్యేతీవార్చయేద్ధుతం। నిత్యంపంచసహస్రాష్ట సహస్రగణనాన్వితం॥ తిలైర్గుడపయోభ్యాంచ మిశ్రేణచరుణాపునః। హోమశ్చాష్టసహస్రంస్యా చ్చిరాయుర్జాయతేనృపః॥ దక్షిణాంశక్తితో దద్యాదాదావంతేత్రకర్మణి॥ దక్షిణామిత్యాది॥ అత్రాస్మిన్కర్మణి ఆదావంతేచ దక్షిణాముత్తమాం మధ్యమాం కనిష్ఠాంవాశక్తితో దద్యాదిదమేవ పూర్వోక్తేషు వక్ష్యమాణేషుచ కర్మసుశక్తితో దక్షిణాదానం॥ కర్మాంతఏవ॥ అత్రత్వాచార్య దక్షిణాదానంచాగ్రేవక్ష్యతే॥ అథాపరఃప్రయోగోఽయం ప్రత్యేకంప్రథమాక్రమాత్॥కార్పాసబీజలవణ సిద్ధార్థానమునామునా। ఏకాదశచధాన్యాని అభిమంత్ర్యశుచిస్స్వయం॥ గవ్యాశాంవర్జయిత్వైకాం దిక్ష్వన్యాసుప్రతిక్షిపేత్। రక్షఃప్రభృతిభూతేభ్యో ముచ్యతే నాత్రసంశయః॥

—అథగర్భరోగనాశవిధిః—

అథాన్యోగర్భరోగస్యనాశాయపోచ్యతేవిధిః॥ సహస్రకృత్వోమనునాశతకృత్వోథవాపునః। అభిమంత్ర్యఫలంసమ్యగ్గంధంపయసినిక్షిపేత్॥ క్వాథయిత్వాతతశ్చాగ్నౌహోమంకుర్యాద్విధానతః। తత్రసంఖ్యాభవేదష్టౌసహస్రాణిశతానిచ॥ శేషంకేచిత్ప్రయోగశ్చరోగఏవంప్రణశ్యతి। చంద్రార్ధమౌళింకాలారింవ్యాళయజ్ఞోపవీతినం॥ జ్వలత్పావకసంయుక్తంధ్యాయేద్వై త్రిలోచనమ్॥ ఇత్యధ్యవోచదిత్యస్యప్రయోగః॥ అసౌయస్తామ్రో అసౌయోవసర్పతీత్యనయోః ప్రయోగః॥ అత్రాపిరుద్రజపయమేకచరః॥ కృచ్ఛ్రమేకంచరేత్పూర్వంతతష్షోడశవాసరాన్॥ నిరంతరంజపేన్మంత్రంనిత్యకర్మావిరోధిని॥ కాలేహవిష్యభుగ్భూత్వాపురశ్చరణసిద్ధయే। అనావృష్టిభయేఘోరేసముత్పన్నేసమంతతః - అనేనవిధినారుద్రం పూజయేద్వ్యాఘ్రరాత్మకమ్। పురశ్చరణసంసిద్ధౌపంచవ్యాయశతాన్ద్విజాన్। కర్ణకంఠకరభ్రాజి భూషోష్ణీషాంశుకైశ్శుభైః॥ పూజయేత్తానథోకర్మాంతేకుర్యాద్వృష్టిసాధనమ్। కర్మణోపక్రమోవాస్యాత్తత్సమాప్తిక్రతాదపిచ॥ హవింషివాయసంతత్రతండులాశ్చతిలాయవాః। నైత్యకసమిధశ్చాపిఫవేయుస్తండులాదయః। మధ్వక్తావాఘృతాక్తావాదుగ్ధాక్తాస్సమిధఃపునః। ఏతైస్సహస్రాణిహోమస్తేషుతేషుపృథక్పృథక్॥ సంశతిర్వాసహస్రాణి జుహుయాత్త్వాయస్పాదినా। పంచానాంతుజపేదేకశ్చత్వారోజుహుయుర్ద్విజాః॥ ఏకాదశదినైస్స్యాద్వ్యాఖిలంకర్మవృష్టిదమ్। ఏకాంతికమలేరక్తకమలైః పూజయేద్రవిమ్॥ సహస్రాణ్యావపుష్పాణిసకృజ్జప్త్వాభిమంత్రితమ్। దేవమావాహ్యమార్తాండమెకైకేనాథపూజయేత్। కర్మకాలేచాన్యచేతాః కర్మకుర్యాద్యథోదితమ్॥ యదిస్ఖలితచిత్తస్యాదుపస్పృశ్యతదారవిమ్। నిరీక్ష్యపునరాసీతప్రాయశ్చిత్తీయతేన్యథా॥ అసమాప్తేరగ్నిరక్షాకర్తవ్యైవంప్రతేతతః। అవసానదినేదేవోమహావృష్టింప్రముం

చతి ॥ అథాపరఃప్రయోగోఽయం రిపుప్రీణనకోహ్ణాతి । వైతసైః కుసుమైర్హోమ అయుతంస్యాత్తథార
విమ్ ॥ జపేత్త్రిస్త్వాపరిత్రైవతత్సంధ్యయోరుభయోరపి । నవవాసరనిష్పాద్యంప్రయోగమపరంవిదుః ॥ కంఠద
ఘ్నేజలేస్థిత్వాజలపూర్ణాంజలౌరవిమ్ ॥ ధ్యాయఞ్జపేత్ప్రతిదినం మంత్రపుష్పసహస్రకమ్ । ఏవంకృతేమ
నఃకామందదాత్యావసరంరవిః ॥ బంధూకకుసుమైఃకుర్యాన్మర్ధ్యక్తంయావత్రైహర్షవిః - హోమసంఖ్యా భవే
త్త్రసహస్రాణ్యేకవింశతిః ॥ జాతిస్మరోభవేదేవంచతుర్వేదకులేజః । మండలాంతరగతంహిరణ్మయంభ్రా
జమానవపుషంశుచిస్మితం ॥ చండదీధితిమఖండవిద్యుతిం చింతయేన్మునిజనేన సేవితం । ఇత్యసావాదిత్యస్త్రావతి
సావోవసర్షతీత్యనయోః ప్రయోగః - నమోఅస్తునీలగ్రీవాయేత్యస్యప్రయోగః ॥ ఆలయేపశ్చిమద్వారే
మహేశస్య సమీపతః ॥ జపిత్వాదివసాన్పంచసతతంసంయతస్తతః । సమంతతోఽరత్నిమాత్రే కుండేతు మథి
తానలమ్ ॥ సంస్థాప్యవిధివత్తత్రసమారభ్యదినేదినే । సహస్రంజుహుయాదర్కపుష్పైర్దశదినావధి ॥ నివే
దయేద్దశదినందేవాయఘృతపాయసమ్ । పురశ్చరణమేవంస్యాత్ప్రయుంజీతతతోమనుం ॥ పుత్రకామః పు
రారాతేరాలయేవాఽథగోష్ఠకే । నదీతీరేథవాకమ్ర వక్ష్యమాణంసమాచరేత్ ॥ నదీతీరేచగోష్ఠేచ దేవ
మావాహయేద్ధ్రువే । ఈశస్యపశ్చిమేభాగే సంస్థాప్యవిధినానలం ॥ శమీసమిద్భిరరాభిపర్ధ్యాజ్యమధు
నాభృశమ్ । ఏకాదశసహస్రాణిహోమః కాలవిధిఃపునః ॥ దినానిత్రీణివాపంచకాలేచాస్మిన్దినేదినే । అ
ష్టౌసహస్రాణ్యర్ధంవా శతాన్యష్టావివేశితుః ॥ పంకేరుహాణి శిరసి విన్యసేత్తత్ర భావతః । శమీపత్రాణి
తావంతి విన్యసేదీశమూర్ధని ॥ ఏవంకృత్వాత్రిదివసేబ్రాహ్మణాన్పుష్పసంఖ్యయా । శతంవా భోజయేద్ర
వ్యందద్యాద్భూరిస్వశక్తితః ॥ ఏకాదశద్విజాన్రుద్రరూపాంత్సంపూజ్యభోజయేత్ । తేభ్యశ్చదక్షిణాం
దద్యాదాచార్యాయవిశేషతః ॥ ఆచార్య దక్షిణాభూస్యాదుప్తబీజాతున్మితిః । నవారత్నిప్రమాణేన దం
డేనాష్టశతాత్మికా ॥ దినేదినే పాదనివర్త్య హోమతస్మైవినిర్దిశేత్ । నిర్మాల్యకుండలేనేనతస్మాఏవనివే
దయేత్ ॥ దద్యాత్తస్మై కాంస్యపాత్ర మేకాగారేవ మేవహి । ఏవంకృతే మహారుద్రః పుత్రమస్మై
ప్రయచ్ఛతి ॥ వర్షమధ్యేభవేత్వంచ సప్తజన్మానుగంఫలమ్ । యావచ్ఛదతిణాభూమిస్తావత్సంతతిసంతతిః॥
శరచ్చంద్రప్రకాశేన వపుషాశీతలద్యుతిం। ధ్యాయేత్సిహ్మాసనాసీనముమయాసహితం శివమ్॥ ఇతినమోఅ
స్తునీలగ్రీవాయేత్యస్య ప్రయోగః ॥ అథప్రముంచధన్వనఇత్యాదీనాంప్రయోగః ॥ అయంచత్రిచః ॥ ఏకోమం
త్రః ॥ కృచ్ఛ్రమేకంచరిత్వాదౌజపేన్నవమవాసరాన్ । ఏవంకృతేభవేత్సిద్ధిఃపురశ్చరణకర్మణా ॥ మహీ
త్వాతేరాజధానీయుద్ధకాలేసమాగతే । అభిమంత్ర్యత్రిచేనాథ జుహుయాత్కుశకంటకమ్॥ *

ప్రముంచధన్వనస్త్వమిత్యాది తిసృణాం ఋచాంనారదఋషిః - అనుష్టుప్ఛందః - శ్రీరుద్రో దేవతా॥
ధ్యానం ॥ దీప్యద్భాస్కరకోటిప్రకాశంసదీప్తదహనమూర్ధానం । భీషణభుజంగభూషణాఢ్యంధ్యాయే
ద్వివిధాయుధంరుద్రం॥ ఇతి ఏకంకృచ్ఛ్రంచరిత్వానవదినానిజపేత్॥ సిద్ధిస్స్యాత్ ॥ రాత్రౌ యుద్ధకాలేకుశ
కాండైః సహస్రంజుహుయాత్ ॥ ఆయుధానిచాభిమంత్ర్యదద్యాత్ ॥ సర్వశత్రవఃపలాయంతే॥౧౧ ——
యాతేహేతిర్మీఢుష్టమేత్యాది తిసృణాం ఋచాం రుద్ర ఋషిః ॥ అనుష్టుప్ఛందః - రుద్రఏవదేవతా॥
ధ్యానం ॥ ప్రణమదమరకోటిమౌళిమాలాకుసుమరజోరుణపాదపద్మయుగ్మం । అనవరత మనుస్మరేద్భవా
న్యాసహజగతాంపితరంపినాకపాణిం ॥ ఇతి పురశ్చరణం పూర్వవత్ । రాజావిజయం కాంక్షతేచేత్సజ
యతి ॥ హోమాచ్చజపాచ్చ ॥ ఏతాభిస్సహస్రగుణజపః ॥ తైలేన ఏకాదశశతసహస్రదీప మారోప్య రా
త్రౌ రాజ్ఞిప్రత్యాసన్నే రాజానంవినా సేనానీః పురోగచ్ఛేత్॥శత్రుసేనాభగ్నాగచ్ఛతి॥ నశ్యతిచ।అన్యదపి॥

శక్తో ద్విజః కశ్చిచ్ఛేత్పునగరచతుష్పథదేవాలయే వాశంకుం శతసహస్రాభిమంత్రితం నిఖాయ గచ్ఛేత్॥ సంవత్స రాన్నగరం నశ్యతి ॥ శ్రీవేదవ్యాసోక్తమపనస్కృతి రహ్యతాం ॥ నమస్తే అస్తు భగవన్ విశ్వేశ్వరాయ మహాదేవాయ త్ర్యంబకాయ త్రిపురాంతకాయ—శ్రీమన్మహాదేవాయ నమ ఇతి॥ ౧॥ —ఇతి ప్రథమోనువాకః॥ నమో హిరణ్యబాహవ ఇతి ద్వితీయానువాకస్య ॥ పంచమాక ఋషిః మహాగాయత్రీచ్ఛందః ॥ రుద్రో దేవతా॥ ధ్యానం ॥ ముక్తాలంకృతసర్వాంగమిందుగంగాధరం హరమ్ । ధ్యాయేత్కల్పతరోర్మూలే సుఖాసీనం సుహాననమ్ ॥ ఇతి ఏకకృచ్ఛ్రం చరిత్వా చతుర్థో జేన్మహాదేవదేవాలయే అష్టసహస్రం జపేత్ ॥ ఏవమేవమంత్రం జపన్ అష్టసహస్రప్రదక్షిణాని కుర్యాత్ ॥ తతో దేవమారాధ్య ఏకాదశ రుద్ర రూపాన్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ - వర్షచతుష్టయం పంచశకతురకామః పలాశాశ్వత్థాపామార్గ వైకంకతానాం సమిద్భిరయుతం జుహుయాత్ ॥ శ్రీకామః కుసుమసౌగంధికకాశవాలాశానామయుతం జుహుయాత్ ॥ మేధాకామః కాపిలఘృతాభ్యక్తాని పలాశకుసుమాని అయుతం జుహుయాత్ - ప్రజాకామో జవాపుష్పాణ్యేకాదశ సహస్రం జుహుయాత్ ॥ శత్రునాశనకామస్తైలాభ్యక్తాన్ సర్షపాన్ జుహుయాత్ ॥ అష్టసహస్రం సచందనకర్పూరేణ దేవమనులిప్య శత్రునామగ్రహణపూర్వకం అష్టసహస్రం జపేత్ ॥ ఏకాదశదినాచ్ఛత్రోర్మరణం స్యాత్॥—నమస్సభాసేభ్య స్తృతీయానువాకస్య ॥ రుద్ర ఋషిః - బృహతీచ్ఛందః॥ రుద్రో దేవతా ॥ ధ్యానం ॥ పంచవింశతిసస్తోసౌమూర్యమారక్తసేవితః । సమావృతో వాలకైశ్చ ఋషిభిశ్చాతిమనోహరైః । గచ్ఛద్భిరగ్రతో ద్రష్టాంకిరాతవపురీశ్వరః ॥ ఏవం మహేశో మహాతేజాస్సర్వయో జగతాం గురుః । కృచ్ఛ్రం చరిత్వా పంచసహస్రం జపేత్ - కృతపురశ్చరణో భవతి॥ రాష్ట్రీ వ్యాఘ్రాద్యుపద్రవసిద్ధౌ ఏకాదశభిశ్శాంతిం కారయేత్- పంచ జుహుయుః పంచ జపేయుః ॥ ఏకో బ్రహ్మా ॥ త్రిలోచనం ధ్యాత్వా తే తిలాన్నైరేకాదశ సహస్రం జుహుయుః ॥ ప్రతిమంత్రం నమస్కుర్యుః రాష్ట్రీ వ్యాఘ్రాదిర్నశ్యతి॥ నానారోగే తిలమిశ్రపిష్టాపూపైరేకాదశసహస్రం హావయేత్ ॥ వ్యాధితో పామార్గతండులైరష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ స్త్రీశానాగ్నావశ్వత్థసమిద్భిశ్శతసహస్రం హావయేత్ ॥ నగరవ్యాధిర్నశ్యతి ॥ మహారోగైః ప్రత్యేకమష్టసహస్రం జుహుయాత్॥ నమ ఆవ్యాధినీభ్య ఇత్యనువాకస్య ॥ దూర్వాస ఋషిః - ఉష్ణిక్ఛందః - శంభుర్దేవతా ॥ ధ్యానం॥ భస్మోద్ధూళితసర్వాంగం జటామకుటమండితం । ధ్యాయేత్త్రిశూలం వృషారూఢం గణేశ్వరముమాపతిం ॥ ఇతి ఏకకృచ్ఛ్రం చరిత్వా నవసహస్రం జపేత్ ॥ తతో దేవాలయే మంత్రం జపన్నేవాష్టసహస్ర ప్రదక్షిణాని కుర్యాత్॥ కృతపురశ్చరణో భవతి॥ తత్ర వ్యాధయస్స్యుః హస్తత్రిమాత్రం కుంభం సంస్థాప్యాగ్నిపూర్ణం వా - తస్య పురస్తాత్స్వదికాం కృత్వా తంతునా వేష్టితం కుంభం వేదికాయాం న్యస్య - అనేనానువాకేన దేవమావాహ్య గంధపుష్పధూపకర్పూరనృత్యగీతవాద్యైర్దేవమారాధయేత్ ॥ ఏకాదశదినాని దీక్షిత్వా ॥ ప్రథమదినే నిత్యకర్మాంతే ప్రతినమస్కారమాజ్యేన జుహుయాత్ ॥ తత్సన్నిధావేవ శతకృత్వో జపేత్ ॥ తతః పవిత్రోపనీతో కృత్వా తిలలాజదూర్వావ్రీహియవైరాజ్యాక్తైర్జుహుయాత్ ॥ ప్రతినమస్కారమేకాదశకృత్వోనువాకం జప్త్వా ॥ ఏవం త్రీణి దినాని మధుసర్పిషో జుహుయాత్ ॥ తతో దినద్వయమశ్వత్థాపామార్గసమిద్భిర్జుహుయాత్ ॥ తతస్త్రిదినముదయాత్ప్రభృతి ఆవశ్యకావిరోధేన నిరంతరం జపేత్ ॥ ఏకాదశదినే అష్టసహస్ర కమలైః ప్రతినమస్కారం దేవమారాధయేత్ ॥ తతో గౌరీమారాధ్య బ్రాహ్మణాం స్తర్పయిత్వా తద్వ్యాధేర్మోచనం॥ రాజా కారయితా చేదష్టసహస్రం తదర్ధమష్టశతం వా నిష్కాంన దద్యాత్ ॥ ఇతరే ష్టసహస్రం తదర్ధం

పంచవింశతినివర్తం వా దద్యాః ॥ ప్రతిదినం చైకైకనివర్తం ధేనుం దద్యాః దేవమంత్రే కుంభజలేనాభిషించేత్ప్రి
తుయిత్వా క్షయవ్యాధిర్వినశ్యతి॥ దేవప్రసాదాద్దీర్ఘాయుర్భవతి ॥ మోహాంధః స్యాగ్నౌ ప్రతినమస్కార
మాజ్యేనాష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ మోహో నశ్యతి ॥ కుష్ఠవ్యాధినామప్యేవమేవ విధిః ॥ జపిత్వా వ్యాధ
యో వినశ్యంతి ॥ జ్వరే సన్నిపాతేనాభిమాత్రజలే స్థిత్వా సహస్రం పద్మాన్యనువాకేన దేవాయ ప్రక్షిపేత్॥
శేషేణ పూజా కర్తవ్యా ॥ జ్వరసన్నిపాతా వినశ్యంతి ॥ నమో భవాయ చ - నమో జ్యేష్ఠాయ చేత్యనువాక
ద్వయస్య రుద్ర ఋషిః - మహావిరాట్ఛందః - రుద్రో దేవతా - ధ్యానం ॥ గౌరీకరాంబుజన్యస్తస్వర్ణ
శైలశరాసనమ్ । ఇషుహస్తం వృషారూఢం నరనారీతనుం స్మరేత్ ॥ ఇతి త్రిరాత్రం చరుభోజీ ఏకాద
శదినాని నిరంతరం జపేత్ ॥ కృతపురశ్చరణో భవతి ॥ శ్వేతైః పద్మైః ప్రతినమస్కారమర్చయేత్ ॥ శ్రీ
మాన్భవతి ॥ రాజ్ఞో జన్మనక్షత్రే అశ్వత్థసమిధాం దధ్యక్తానాం ఏకవింశతి సహస్రం జుహుయాత్ ॥ దూ
ర్వా సహస్రం చ రాజ్ఞామాయుర్వర్ధతే ॥ యుద్ధే శత్రౌ ప్రత్యాసన్నే మహానసాగ్నౌ అపరరాత్రౌ సోపదం
శం దధి ఘృతమన్నం ప్రతి నమస్కారం అనువాకేనైకాదశకృత్వో హుత్వా హుతశేషం పరసేనామధ్యే
వికిరేత్ ॥ పరసేనా నష్టా భవతి ॥ అనేనాయుధాని చ స్పృష్ట్వా సహస్రకృత్వో జపేత్ - తైర్యుద్ధం కుర్యాత్॥
అప్రతిహతో భవతి ॥ అనేన భోజ్యమన్నమభిమంత్ర్య భక్షయేత్ ॥ విషమప్యమృతం భవతి ॥ పుత్రకామస్త్వౌ
దుంబరసమిద్భిర్దధ్యక్తాభిః ప్రతినమస్కారమష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ నమస్కారగణైస్తైః కలశైరేకాద
శకృత్వోభిమంత్ర్య స్త్రియమభిషించేత్ ॥ అనేన మంత్రేణ దేవస్యాభిషించేత్ ।సప్తఘటికా జపేత్ప్రదక్షిణం చ
కుర్యాత్ ॥ అనేన హవ్యం పిష్టం వాభిమంత్ర్య పతిం ప్రాశయేత్ ॥ అనేన శమీపత్రైః చుల్ల్యాం ప్రతినమస్కార
మేకాదశకృత్వో జుహుయాత్ ॥ రుద్రసమః పుత్రో భవతి ॥ అనేన పాయసం స్పృష్ట్వా జప్త్వా దేవాయ నివేద
యేత్ ॥ శంకరో భవేత్ - అనేన తంతూనభిమంత్ర్య గర్భిణీహస్తే బంధయేత్ - గర్భరక్షా భవతి॥ అనే
న కుమారం గ్రహగ్రస్తం స్పృష్ట్వా జప్త్వా సిద్ధో భవతి ॥ రాత్రావనేన శిఖాం బద్ధ్వా స్వాపయేత్ ॥ కుమార
గ్రహభయం న స్యాత్॥ నమో దున్దుభ్యాయ చేత్యనువాకస్య ॥ హేమకోశానల ఋషిః॥ పఙ్క్తిశ్ఛందః ॥ రుద్రో
దేవతా ॥ ధ్యానం ॥ జటాభిర్లంబమానాభిర్నృత్యం తమభయప్రదం ॥ దేవం శుచిస్మితం ధ్యాయేద్వ్యాఘ్ర
చర్మపరిష్కృతం ॥ అస్య పురశ్చరణమేకముపవాసం కృత్వాష్టశతం జపేత్ ॥ ఔదుంబరాశ్వత్థప్లక్షన్యగ్రోధ
సమిధామష్టసహస్రం జుహుయాత్ - మేధావీ భవతి ॥ ఆరోగ్యకామస్తిలాదిభిర్దధిఘృతాక్తైరష్టసహ
స్రం జుహుయాత్ ॥ దూర్వాంకురైః పంచసహస్రమిత్యన్యే ॥ శ్రీకామః శ్వేతకమలైర్దధ్యక్తైః పంచాశత్స
హస్రైః అపూపైరాహుతిమాత్రైరష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ తదస్య మే చాలక్ష్మీర్నశ్యతి ॥ వశ్యకామః
శాపార్ణసబీజైర్మధ్వక్తైరయుతం జుహుయాత్ ॥ పశుకామో మహాదేవాలయే ఏతమనువాకమష్టసహ
స్రం జపేత్ ॥ ప్రదక్షిణం చ కుర్యాదనువాకమేతం జపన్ గవాం ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ ॥ పుత్రకామః పలాశసమి
ద్భిర్మధ్వక్తైరయుతం ॥ ఔదుంబరశమీసమిధాం దధ్యక్తానామష్ట సహస్రం జుహుయాత్ ॥ విద్యార్థీ ప
లాశాశ్వత్థసమిద్భిర్మధ్వక్తాభి రాజ్యాక్తైరిత్యన్యే ॥ శతసహస్రం జుహుయాత్ ॥ దూర్వాకాండైరా
యుష్కామః॥ ముక్తికామ ఏతమనువాకం జపన్ చాంద్రాయణం చరిత్వా అతశ్చరుభోజీ ఏకవింశతి సహస్రం జ
పిత్వా తతః ప్రదక్షిణం పంచసహస్రం జపః కార్యః ॥ పంచసహస్రనమస్కారాః ॥ తతః ప్రదక్షిణం సర్వాంగప్ర
దక్షిణం - తతః శివసన్నిధౌ పలాశాశ్వత్థసమిధాం దధ్యక్తానాం లక్షత్రయం జుహుయాత్ ॥ ముక్తో భవతి. రౌ

రవేమజ్జమానాచాంధవాశ్నీనపురేరమంతే॥—నమస్తేస్మాయచేత్యాది - ప్రక్షిప్తదశైచేత్యంతమేకోమంత్రః॥ అస్యమంత్రస్య పూర్వవన్మహాకౌశానలఋషిః ॥ పఙ్క్తిశ్ఛందః - రుద్రోదేవతా-ధ్యానం॥ పినాకపాణిం భూతేశముద్యత్సూర్యాయుతప్రభమ్ ॥ భూషితంభుజగైర్ద్యామేతకంరేకాలంకపర్దినమ్ ॥ ఇతి అస్య పురశ్చరణం కృచ్ఛ్రం పంచశతంజపః - చాంద్రాయణ మమావాస్యాయాంకుర్యాత్ ॥ శత్రుజయ కామః- శత్రుంఖాదిరరూపంకృత్వాఘటజలేదేవమావాహ్య శమీసమిద్భిర్బిడాలిరుధిరాక్తాభిశ్శతసహస్రంహోమః- యథాశక్తిః ప్రాఙ్ముఖోజయేత్॥ రాజాతు - అనేనబ్రాహ్మణైఃజపంకారయేత్॥ఆజ్యాహుతీశ్చహావయేత్॥యావదిచ్ఛతితావద్రాజ్యంసిద్ధ్యతి॥—నమోవఃకిరికేభ్యఇత్యస్యమంత్రస్య ॥ రుద్రఋషిః - జగతీచ్ఛందః- రుద్రోదేవతా - ధ్యానం ॥ విశ్వతోవనిపాదాబ్జం విశ్వతోక్షిశిరోముఖమ్ । జ్వలంతం విశ్వమావృత్య తేజోరాశింశివంస్మరేత్ ॥ ఇతి అస్యపురశ్చరణంపరాకంకృత్వావింశతిసహస్రంజపేత్ ॥ మంత్రశోధనార్థం గురుసన్నిధౌఅష్టసహస్రంజపేత్ ॥ సిద్ధోభవతి ॥ దక్షిణామూర్తిసన్నిధౌ తిలానాం శతసహస్రంజుహుయాత్॥ సువర్ణంలభతే ॥ అపామార్గవేణుబీజయవానాంశతసహస్రంజుహుయాత్ ॥ సువర్ణముత్పద్యతే ॥— కన్యాకామో గుల్ఫిలమయీం కన్యాం కృత్వా తాంస్పృష్ట్వా పంచాశత్సహస్రం జపేత్ జుహుయాద్వా ॥ కన్యాంలభతే ॥ పద్మోత్పలకుసుమానాం శతసహస్రం జుహుయాత్ ॥ శ్రీమాన్భవతి ॥ వంశాంకురాణామష్టసహస్రంజుహుయాత్ - చోరరాక్షసభూతాదిభ్యోభయంనశ్యతి ॥— అన్యాబిల్వఫలానాంఅయుతంజుహుయాత్సువర్ణసహస్రంలభతే ॥ శమీసమిధాందధ్యక్తానాం అయుతంజుహుయాత్పుత్రం లభతే ॥ శ్వేతవచాంపలార్థం చూర్ణీకృత్య రజితపాత్రేనిధాయ కపిలాఘృతేనాలోడ్యస్పృష్ట్వామంత్రమయుతంజప్త్వా పిబేత్సమహాకవిర్భవతి - ఔదుంబరసమిధాం దధ్యక్తానామయుతంజుహుయాన్మహామేధావీభవతి॥— ద్రాపేఅంధసస్పతే ఇత్యృచః పులహఋషిః॥ అనుష్టుప్ఛందః॥ రుద్రోదేవతా॥ ధ్యానం॥ ఆగుల్ఫాసితకంచుకీధమరుచిస్మిన్స్రగ్లోల్లసచ్చేకరః శ్వేలీకుండలితశ్రవాస్సతిలకో ధంధంక్వణన్నూపురః ॥ శ్రీమాన్నిర్మలదంతపఙ్క్తికిరణైశ్శ్వేతాయమానాననో ధ్యేయోభైరవవేషభూషితతనుర్దేవోమృడానీపతిః ॥ఇతి॥ అస్యపురశ్చరణమేకోపవాసః ॥ అయుతంజపః॥ కపిలాజ్యేనాయుతం జుహుయాత్సిద్ధోభవతి ॥ జ్వరసన్నిపాతే తస్యశిరోభాగే దూర్వాణాం పంచ సహస్రం జుహుయాత్ ॥ జ్వరాన్ముక్తోభవతి॥ వైకంకతసమిధామయుతంజుహుయాదభిచారాన భవంతి ॥ తిలలాజానామయుతం జుహుయాత్సర్వేభ్యోభూతేభ్యోభయంనభవతి॥ ఆపదిమంత్రంజపేత్స్మరేద్వాఆపదోముక్తోభవతి ॥ యాతేరుద్రశివాతనూశ్శివేత్యస్య మంత్రస్య స్కందోనామఋషిః॥ అనుష్టుప్ఛందః॥ స్కందరుద్రోదేవతా॥ ధ్యానం॥ తప్తచామీకరప్రఖ్యం శక్తిపాణింషడాననం । మయూరవాహనారూఢం స్కందరూపం శివంస్మరేత్ ॥ ఇతి ॥ అస్య పురశ్చర్యా॥ అష్టశతం ప్రాణాయామాన్ పంచసహస్రం జపేత్ సిద్ధోభవతి ॥ తృతీయేమాసి దూర్వాణామయుతం జుహుయాద్గర్భరక్షా భవతి ॥ ఇమాగ్ంరుద్రాయతవసే కపర్దిన ఇతి ॥ మృడానోరుద్ర ఇతి ఋగ్ద్వయమేకోమంత్రః॥ మాండవ్యఋషిః॥ జగతీచ్ఛందః ॥ రుద్రోదేవతా ॥ ఋగ్వ్యతిరిక్తపక్షేమంత్రాద్యా ॥ అనుష్టుబ్జగత్యౌ॥ధ్యానం॥ దివ్యసింహాసనారూఢం స్తూయమానం మహర్షిభిః ॥ ప్రసన్నవదనంధ్యాయే త్సోమం సోమార్ధధారిణం॥ ఇతి ॥ అస్య పురశ్చరణంకృచ్ఛ్రంచరిత్వా సహస్రం జపేత్ ॥ మంత్రద్వయం కృచ్ఛ్రపర్యంతం నవ సహస్రం జపేత్ ॥ సరరశాంతయే దూర్వాభిరయుతం జుహుయాత్ ॥ తత్రవిశేషః ॥ అమావాస్యాయాం చతుష్పథేగ్నిమాధాయ

దధిధారయాష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ గవాశ్వాదీనాం శాంతిర్భవతి॥ గంధోదకపూరితకుంభం స్పృష్ట్వా
సహస్రం జపేత్ ॥ తేన గవాశ్వాదీన్ప్రోక్షయేత్ ॥ శాంతిర్భవతి॥ నవం జలం సహస్రకృత్వోఽభిమంత్ర్య పా
యయేచ్ఛాంతిర్భవతి॥ మానోమహాంతమిత్యస్య- దేవరాతఋషిః - జగతీచ్ఛందః- రుద్రో దేవతా॥ ధ్యానం॥
బాలేందుమకుటం దేవం తరుణాదిత్యవిగ్రహం ॥ ధ్యాయేన్నందీశ్వరాకారం గణేశ్వరసమావృతం॥ ఇతి ॥
అస్య పురశ్చర్యా ॥ ఉపవాసత్రయం కృత్వా పంచసహస్రం జపేత్ ॥ తిలాశ్వత్థాపామార్గైః ఆజ్యసిక్తైర
ష్టసహస్రం హునేత్ ॥ బాలవృద్ధాదీనాం శాంతిర్భవతి ॥ ప్రతిసంవత్సరమార్ద్రాస్వంతః పురే అనేనా
యుతం హునేత్ ॥ రాజా సామాత్యోఽభివర్ధతే ॥ మానస్తోక ఇత్యస్య ఋచః ॥ రుద్రఋషిః - జగతీచ్ఛందః- రు
ద్రో దేవతా ॥ ధ్యానం॥ దధానమేకాదశభక్తదేహం కాంతాంగవిశుద్ధస్ఫటికప్రకాశం ॥ తేజోఽధిపం శూలిన
మిందుమౌళిం విచింతయేదత్ర సదైవ రుద్రం ॥ ఇతి ॥ అస్య పురశ్చర్యా॥ ఏకం కృచ్ఛ్రం చరిత్వా ఉదుంబరపా
త్రే గవ్యసర్పిరానీయ సహస్రకృత్వోఽభిమంత్ర్యాస్యాగ్నౌ మథితాగ్నౌ వా మంత్రేణాష్టసహస్రం జుహుయా
త్ ॥ తతో వ్యాహృతీర్హుత్వాజ్యశేషం పిబేత్ ॥ ప్రాశ్నీయాత్ ॥ ఏవం త్రిరాత్రం కృత్వా సిద్ధో భవతి ॥
ఆయుష్కామస్తిలానామయుతం జుహుయాత్ ॥ శ్వేతపద్మాయుత హోమాచ్ఛ్రీమాన్భవతి ॥ దూర్వా
ణామయుతం జుహుయాచ్ఛతాయుర్భవతి ॥ దశవా అష్టావింశతిర్వా శతం వా అష్టావింశతి శతం వా సహస్రం
వా అపరిమితాన్వా కలశాన్ జలపూర్ణాన్ స్పృష్ట్వా ప్రతికలశమభిమంత్ర్య ప్రయచ్ఛేత్ప్రోక్షయేద్వా - అగ
దో భవతి ॥ అపమృత్యుశాంతికామః అపామార్గసమిద్భిః అష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ జన్మనక్షత్రే ఆయు
ష్కామః తిలానామయుతం జుహుయాత్ - శ్వేతపద్మాయుత హోమాచ్ఛ్రీమాన్భవతి ॥ దూర్వాణామ
యుతహోమాచ్చిరంజీవీ భవతి ॥ సర్వసారమిదం గుహ్యం పవిత్రం పాపనాశనం ॥ నిత్యమష్టసహస్రమష్టశతం
వా జపేత్ ॥ మహాపాతకైరుపపాతకైశ్చ ముచ్యతే ॥ పలాశసమిధాం సహస్రం జుహుయాత్ ॥ మేధావీ
భవతి ॥ అస్య మంత్రస్య జపాదేవ సర్వవ్యాధయో నశ్యంతి ॥ మంత్రేణానేనాసాధ్యం కార్యం నాస్తి ॥ సర్వా
ర్థసాధకోఽయం మంత్రః ॥ సంక్షేపతో వినియోగ ఉక్తః ॥ ఆరాత్తేగోఘ్న ఇత్యస్య మంత్రస్య - అత్రిఋషిః-
త్రిష్టుప్జగతీ వాచ్ఛందః ॥ శంభుర్దేవతా-ధ్యానం ॥ కుర్వాణం సన్నిధౌ దేవ్యాః దహమానం సతాండవం మహాం
తాశంభుసంధ్యాయేత్తప్తకాంచనసన్నిభమ్ ॥ ఇతి అస్య పురశ్చర్యా త్రిరాత్రముపోష్య త్రిరాత్రం జపేత్॥ ఆయు
ష్కామస్స్వజన్మనక్షత్రే సర్పిషా సహస్రం హుత్వా సహస్రం జపేచ్ఛతాయుర్భవతి ॥ ఏవం సర్వనక్షత్రేషు
వా కుర్యాదార్ద్రాయాం దూర్వాపామార్గశమీతిలానాం ప్రత్యేకమష్టసహస్రం జుహుయాచ్ఛతాయుర్భవతి॥
శుభ్రితండులైరష్టసహస్రం జుహుయాచ్ఛ్రీమాన్భవతి ॥ పశ్చిమద్వారే శివాలయే శివసమీపే వా సహస్రం
జపేద్దీర్ఘాయుర్భవతి ॥ స్తుహిశ్రుతం గర్తసదమిత్యస్య మంత్రస్య ॥ వ్యాఘ్రఋషిః ॥ త్రిష్టుప్ఛందః- శం
భుర్దేవతా - ధ్యానం ॥ ఉద్యద్భాస్కరకోటిప్రకాశనిలయం విభీషణమ్ ॥ భీతిహరాభయవరదం ధ్యా
యేద్రుద్రం నిశాకరావతంసం॥ ఇతి అస్య పురశ్చర్యా॥ ఏకరాత్రముపోష్య త్రిరాత్రం జపేత్ ॥ వైకంకతసమిధాం తై
లాభ్యక్తానామయుతం సహస్రం వా జుహుయాత్ ॥ సర్వే శత్రవః పలాయంతే ॥ అష్టసహస్రం జపేత్- సర్వ
వ్యాధిశాంతిర్భవతి ॥ పరిణోరుద్రస్య హేతిర్వృణక్త్విత్యస్య మంత్రస్య రుద్రఋషిః - రుద్రో దేవతా - త్రిష్టు
ప్ఛందః - ధ్యానమ్ ॥ గజచర్మావృతతనుం స్ఫురత్త్రినయనోజ్జ్వలమ్ ॥ సర్వపాపహరం ధ్యాయేద్దేవం కుం
జరభేదినమ్ ॥ ఇతి కృచ్ఛ్రం చరిత్వా నవసహస్రం జపేత్ ॥ కృతపురశ్చరణో భవతి ॥ పుత్రకామః పశ్చిమద్వా

రేశివాలయే పలాశఖాదిరాణాంచదధిమధుఘృతాక్తానామయుతంజుహుయాద్దంపతీ పూర్వేద్యుశ్చరుభోజనౌ
స్యాతాం - కుంభంనిధాయభగవంతమావాహ్యానవసహస్రం జపిత్వాభిషేచయేత్ ॥ ఏకైకావాంబ్రాహ్మ
ణానష్టసహస్రమష్టశతమేకాదశాంతంజుహుయాత్ ॥ హోమాశక్తౌపశ్చిమద్వారే శివాలయే అయుతంజ
పేత్ ॥ ప్రదక్షిణంకుర్వంశ్శాంతంజపేత్ ॥ ఏకవింశతిదినందీక్షిత్వా ప్రతిదినంజపేత్— అష్టశతప్రదక్షిణం
కుర్యాత్ - ధార్మికంపుత్రంలభతే - మీఢుష్టమేత్యస్యమంత్రస్య ॥ వైరాజఋషిః - అనుష్టుప్ఛందః-
మహాదేవోదేవతా - ధ్యానమ్ ॥ మంగళాయతనందేవం యువానమతిసుందరమ్ । ధ్యాయేద్వనచరాకార
మాగచ్ఛంతంపినాకినమ్ ॥ ఇతి అస్యపురశ్చరణ మేకరాత్రముపోష్యపంచ సహస్రం జపేత్సిద్ధిర్భవతి ॥ అ
ర్ధనాశేఆత్మప్రాణనాశేవా ఆజ్యేనాష్టసహస్రంజుహుయాత్ ॥ హోమాశక్తౌచతుర్గుణంజపేత్॥ వికిరి
దేత్యస్యమంత్రస్య ॥ పులహఋషిః ॥ అనుష్టుప్ఛందః ॥ రుద్రోదేవతా॥ ప్రసన్నవదనంసౌమ్యంరచితోద్వా
హామండనమ్ ॥ అంబయాసహితంధ్యాయేత్సురసంఘైరభిష్టుతమ్॥ఇతిధ్యానం॥త్రిరాత్రచరుభోజీ జపన్నష్టస
హస్రంప్రదక్షిణంకుర్యాత్సిద్ధోభవతి॥మహాజనవిరోధేఅష్టసహస్ర తిలహోమేనసంప్రతిపత్తిర్భవతి॥ సభాజయ
కామఃకపిలాఘృతాభ్యక్తాభిరపామార్గసమిద్భిరష్టసహస్రంజుహుయాత్॥ భయే - అపాంసమీపే స్వాగ్ని
మాధాయ కపిలాఘృతేనాష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ అభయంభవతి ॥ సహస్రాణి సహస్రధా బాహువో
రిత్యస్యమంత్రస్య ॥ నారదఋషిః ॥ రుద్రోదేవతా ॥ అనుష్టుప్ఛందః ॥ ధ్యానం ॥ సర్వపాప హరందే
వంసర్వాభరణభూషితమ్ । సర్వాయుధధరంధ్యాయేత్సర్వలోకమహేశ్వరమ్ ॥ ఇతి అస్య పురశ్చరణా
యపంచసహస్రజపః ॥ శాల్మలివైకంకతసమిద్భిరష్టసహస్రం జుహుయాదుపద్రవానశ్యంతి ॥ అపమృత్యు
జయకామః శాల్మలీకమృదమాదాయలింగంకృత్వా దేవమావాహ్యసంపూజ్య ద్రోణేన పయసాభిషించేత్తతో
దేవముద్వాస్యమృదమాదాయ నద్యాంప్రక్షిపేత్తత స్తత్తీరేస్వాగ్నిముపసమాధాయాజ్యేనాష్టసహస్రంజు
హుయాదపమృత్యుర్గచ్ఛతి ॥ మహాంతంపంథానంగచ్ఛన్ అష్టకృత్వోభస్మాభిమంత్ర్యస్వహృదయే విలిప్యగ
చ్ఛేత్ ॥ మహాశత్రుకోపేపహతానాం తత్సన్నిధౌ ఆజ్యేనాష్టసహస్రంజుహుయాత్ ॥ కుక్కుటమాంసేన
బలిముపహరేత్ప్రసన్నోభవతి ॥ క్షేత్రపాలకవినాయక వీరభద్రాదీనాంకోపేనైవంహోమంబలిందద్యా
త్తైచప్రసన్నాభవంతి ॥ ఇతిదశమానువాకః ॥ సహస్రాణిసహస్రశోయేఇత్యస్య చతస్రఋచః ॥ ఏకోమం
త్రః - అథర్వణఋషిః - అనుష్టుప్ఛందః - రుద్రోదేవతా - ధ్యానం॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం జ్వల
జ్జ్వలనమూర్ధజమ్ । బిభ్రాణంత్రిశిఖందీప్తం ధ్యాయేద్భుజగభూషణమ్ ॥ వ్యాధాకల్పావిషమనయనా వి
ద్రుమాతామ్రభాసో జాయామిశ్రాజటిలశిరసశ్చంద్రరేఖావతంసాః । నిత్యానందానియతలలితాస్సిద్ధక
ల్మాషకంఠా దేవారుద్రాధ్వతపరశవస్సైభవిష్యంతిభక్తాః ॥ ఇతి సహస్రాణిసహస్రశఇతి దశవఇతి దశావ
తారసంజ్ఞామంత్రాః - తేధన్వాంవ్యవతతజ్యారిప్రార్థయంతే॥ తేషాగ్ంసహస్రయోజనేఇతిసర్వత్రాభ్య
నుషజ్యతే ॥ ఆద్యంతయోరుపదిష్టత్వాన్మధ్యవర్తినాంమంత్రాణాంసాకాంక్షత్వాత్ ॥ పారాయణగ్రహ
ణాధ్యయనవర్జం ॥ అన్యత్రజపాదావనుషంగమిచ్ఛంతి॥తేషాంచతుర్ణాంచాంద్రాయణంచరిత్వాపంచస
హస్రంజపేత్సిద్ధోభవతి ॥ శాల్మలివైకంకతానాంశతసహస్రహోమాచ్ఛత్రవః పలాయంతే॥ మూర్వాణాం
ఘృతాక్తానామష్టసహస్రంజుహుయాత్పరాభిచారదోషానశ్యంతి ॥ షష్టసహస్రంజపేత్సర్వ వ్యాధిశాంతి
ర్భవతి ॥ యేవృక్షేష్విత్యాదీనాంషణ్ణాంఋచాం ॥ దేవలఋషిః - అనుష్టుప్ఛందః- రుద్రోదేవతా - ధ్యా
నప్రయోగాదికం పూర్వవత్ - విశేషోపి ॥ ఋతుగమనకాలే కాపిలపయసా అష్టసహస్రం హుత్వాగచ్ఛే

ర్ధార్మికః పుత్రోభవతి ॥ మతాంతరే - యేపథాంపథిరక్షయఇతి ఋగ్ద్వయమేకోమంత్రః - అస్యపూర్వవత్ప్రయోగః - అస్యదేవతాఋషిః - అనుష్టుప్ఛందః రుద్రోదేవతా - నమోరుద్రేభ్య ఇతి త్రీణియజూగ్ంష్యేకోమంత్రః అస్యదేవరాతఋషిః - అనుష్టుప్ఛందః - రుద్రోదేవతా ॥ ధ్యానం ॥ వృషాధిరూఢందేవేశంసర్వలోకైకకారణం ॥ ధ్యాయేద్బ్రహ్మాదిభిస్తుత్యం పార్వతీసహితంశివమ్॥ ఇతి అస్యపురశ్చరణమేకోపవాసంకృత్వాఏకరాత్రంజపేత్సిద్ధోభవతి ॥ యంయంకామంకామయతేతంతముద్దిశ్యత్రిరాత్రంజపేత్సిద్ధ్యతి॥ ఏతద్యజుస్త్రయంసమస్తంవ్యస్తంచ ॥ వ్యస్తజపంయదియథాకామఫలప్రదమ్ ॥ పురశ్చర్యానంతరంకృచ్ఛ్రద్వయంచరిత్వాఏకాదశసహస్రంజపేత్ ॥ తత్సర్వంపశ్చిమద్వారశివాలయేకర్తవ్యం ॥ నమోరుద్రేభ్యోయేపృథివ్యాంయేషామన్నమిషవస్తేభ్యోయేంతరిక్షేయేషాంవాతఇషవస్తేభ్యోయేదివియేషాం వర్షమిషవస్తేభ్య ఇత్యాద్యనుషః - అస్యరుద్రసముదాయస్య కేవలజపమాత్రేణ సర్వసిద్ధిర్భవతి - త్రివర్షంస్నాయీ జపేత్స పంచమహాపాతకాత్పూతోభవతి॥ ❀

ఇతి రుద్రకల్పంసమాప్తమ్.

పురుషసూక్తవిధిరుచ్యతే.

అగ్నికార్యంజపవిధిస్తోత్రంచైవతదాత్మకం । కుర్యాద్యథోక్తవిధినాప్రాఙ్ముఖశ్శుద్ధమానసః ॥ ప్రథమాంవిన్యసేద్వామే ద్వితీయాందక్షిణేకరే । తృతీయాంవామపాదేతు చతుర్థీందక్షిణేతథా ॥ పంచమీం వామజానౌతు షష్ఠీంవైదక్షిణేతథా । సప్తమీంవామకట్యాంతు దక్షిణాయాంతథాష్టమీం ॥ నవమీంనాభిమధ్యేతు దశమీం హృదివిన్యసేత్ । ఏకాదశీంకంఠదేశే ద్వాదశీంవామబాహుకే ॥ త్రయోదశీం దక్షిణేచ ముఖమధ్యేచతుర్దశీం । అక్ష్ణోఃపంచదశీంచైవ షోడశీంమూర్ధ్నివిన్యసేత్ ॥ ఏవంన్యాసవిధిం కృత్వా పశ్చాద్ధోమంసమాచరేత్ ॥ హోమంసమాచరేదిత్యుపలక్షణం ॥ తస్మాజ్జపపూజాయాం హోమేచాయమేవన్యాసప్రకారః ॥ ఏవంన్యాసవిధింకృత్వా పంచాంగానిసమాచరేత్ ॥ బ్రాహ్మణోస్యేత్యాదికాభిరుగ్భిఃపంచాంగకల్పనా ॥ బ్రాహ్మణోస్యముఖమాసీదిత్యాద్యాం పంచఋచః పంచాంగన్యాసే గ్రాహ్యాః ॥ ఆశ్వలాయనపాఠక్రమయుక్తాః ॥ హృదయం శిరశ్శిఖాకవచమస్త్రంచేతి పంచాంగాని ॥ బ్రాహ్మణోస్యముఖమిత్యృచంపఠిత్వా హృదయాయనమఇతి హృదయే ॥ చంద్రమామనసఇతి పఠిత్వా శిరసేస్వాహేతి శిరసి - నాభ్యాఆసీదితి శిఖాయైవౌషడితి శిఖాయాం- సప్తాస్యాసన్నితి కవచాయహుం - యజ్ఞేన యజ్ఞమిత్యస్త్రం ॥ ఏతచ్ఛన్యాసద్వయం సంకల్పానంతరం కర్తవ్యం ॥ తద్యథా ॥ అముకదేశేఅముకకాలే అముకకామనయాపురుషసూక్తస్య సూక్తేన హోమం ఆరాధనంవాకరిష్యఇతి సంకల్ప్య ॥ పూర్వోక్తన్యాసద్వయం విధాయ- ఋషిదేవతాచ్ఛందాంస్యపివిదిత్వా - జపాదికర్మసమాచరేత్ ॥ తత్రచయదాజపోహోమోవా క్రియతే ॥ తదాపి పరమేశ్వరం సమారాధ్య జపోహోమశ్చకార్యఇతి ॥ ఆరాధనప్రకారోభిధీయతే ॥ ఆద్యయావాహయేద్దేవ మృచాతుపురుషోత్తమం । ద్వితీయయాసనందద్యా త్పాద్యంచైవతృతీయయా ॥ చతుర్థ్యార్ఘ్యంప్రదాతవ్యం పంచమ్యాచమనంతథా । షష్ఠ్యాస్నానంప్రకుర్వీత సప్తమ్యావస్త్రమేవచ ॥ యజ్ఞోపవీత

మష్టమ్యా నవమ్యాభరణంతథా । దశమ్యాగంధదానంస్యా దేకాదశ్యాచమాల్యకం ॥ ద్వాదశ్యాధూప దానంస్యాత్త్రయోదశ్యాచదీపకం । చతుర్దశ్యాతునైవేద్యం పంచదశ్యానమస్క్రియా ॥ ఉద్వాసనంతు షోడశ్యా ఉపచారాస్తుషోడశ । స్నానేవస్త్రేచనైవేద్యే దద్యాదాచమనీయకం ॥ దద్యాత్పురుష సూక్తైవ యః పుష్పాణ్యాప ఏవచ । అర్చితంతేనవైసర్వం త్రైలోక్యంసచరాచరం ॥ దక్షిణాంచయథాశక్త్యాషోడ శేనప్రకారయేత్ । పూజాదిసాద్గుణ్యార్థంయా దక్షిణాదీయతే ॥ తాంషోడశేనయజ్ఞేనయజ్ఞమిత్యనేన మంత్రేణ దద్యాదిత్యర్థః । తతః ప్రదక్షిణంకృత్వా జపంకుర్యాత్సమాహితః ॥ యథాశక్తిజపిత్వాతుసూ క్తంచాస్మై నివేదయేత్ । దేవస్యదక్షిణేభాగే కుండంస్థండిలమేవవా ॥ కారయేత్ప్రథమంచాతు ప్రోక్షణం తుద్వితీయయా । తృతీయయాగ్నిమాదధ్యాచ్చతుర్థ్యాతుసమింధనం ॥ పంచమ్యాత్వాజ్యసంస్కారంచరో శ్చశ్రపణంతథా । షష్ఠ్యానలస్యమధ్యేతు కల్పయేత్పద్మమాసనం ॥ చింతయేత్తత్రదేవేశం కాలానలసమ ప్రభం । వివృతాస్యంసహస్రశీర్షం రక్తాస్యంరక్తవాహనం ॥ వాహోహయః ॥ ఏవంధ్యాత్వా సప్తమ్యాది భిః పంచఋగ్భిః క్రమేణ గంధాదినైవేద్యాంతపంచోపచారపూజాం దేవస్యానుజ్ఞయా కుర్యాదిత్యత ఆహ॥ తతోగంధంచధూపంచదీపంచైవనివేదనం॥అనుజ్ఞాప్యతతఃకుర్యాత్సప్తమ్యాదియథాక్రమం।సమిధః ప్రత్యృచం పూర్ణాం జుహుయాదభిఘారితాః ॥ తతోఘృతేనజుహుయాచ్చరుణాచపునఃపునః । ఏవంహుత్వాతతస్నా త్వా సమీపేస్తోత్రముచ్చరేత్ ॥ జితంతేపుండరీకాక్ష నమస్తేవిశ్వభావన । నమస్తేస్తుహృషీకేశ మహాపురుష పూర్వజ ॥ నమోహిరణ్యగర్భాయ ప్రధానావ్యక్తరూపిణే । ఓంనమోభగవతేవాసుదేవాయ శుద్ధజ్ఞాన విభావినే ॥ దేవానాందానవానాంచ సామాన్యమధిదైవతం । సర్వదాచరణద్వంద్వం వ్రజామిశరణంతవ॥ ఏకస్త్వమసిలోకస్య స్రష్టాసంహారకస్తథా । అధ్యక్షశ్చానుమంతాచ గుణమాయాసమావృతః ॥ సంసా సాగరంఘోరమనంతక్లేశభాజనం । త్వామేవశరణంప్రాప్య నిస్తరంతిమనీషిణః ॥ నతేరూపం నచాకారో నాయుధానినచాస్పదం । తథాపిపురుషాకారో భక్తానాంత్వంప్రకాశసే ॥ నైవకించిత్పరోక్షంతే ప్రత్యక్షోపి నకస్యచిత్ । నైవకించిదసిద్ధంతే నచసిద్ధోసికస్యచిత్ ॥ కార్యాణాంకారణంపూర్వం వచసాంవాచ్య ముత్తమం । యోగానాంపరమాంసిద్ధింపరమంతేపదంవిదుః ॥ అహంభీతోస్మిదేవేశ సంసారేస్మిన్ భయా వహే । పాహిమాంపుండరీకాక్ష నజానేశరణంపరం ॥ కాలేష్వపిచసర్వేషు సర్వావస్థాసుచాచ్యుత । శరీరేపిగతౌచాపి వర్తతేమేమహద్భయం ॥ త్వత్పాదకమలాదన్యన్నమేజన్మాంతరేష్వపి । నిమిత్తంకుశలస్యా స్తి యేనగచ్ఛామిసద్గతిం ॥ విజ్ఞానంయదిదంప్రాప్తం యదిదంజ్ఞానమార్జితం । జన్మాంతరేపిమేదేవమా భూత్తస్యపరిక్షయః ॥ దుర్గతావపిజాతాయాం త్వద్గతోమేమనోరథః । యదినాశంనవిందేత తావతాస్మి కృతీసదా ॥ నకామకలుషంచిత్తం మమతేపాదయోస్స్థితం । కామయేవైష్ణవత్వంతు సర్వజన్మసుకేవలం॥ సర్వేషుదేశకాలేషు సర్వావస్థాసుచాచ్యుత । కింకరోస్మిహృషీకేశ భూయోభూయోస్మికింకరః॥ ఇత్యేవం మునయస్తుత్వాస్తుత్వాదేవందినేదినే। కింకరోస్మీతిచాత్మానం దేవాయైవన్యవేదయన్ ॥ జితంతేపుండరీకాక్షే త్యారభ్యఏతావత్పర్యంతం స్తోత్రం ॥ అథఫలవిశేషకర్తవ్యవిశేష ప్రశంసాచ ॥ పురుషస్యహరేస్సూక్తం స్వర్గ్యంధన్యంయశస్కరం । ఆత్మజ్ఞానమిదం పుణ్యం యోగజ్ఞానమిదంపరం ॥ ఫలాహారోజపేన్నిత్యం ప శ్యన్నాత్మానమాత్మని । ఫలాన్యభుక్త్వాపవసేన్మాసమద్భిశ్చవర్తయేత్ ॥ అరణ్యేస్మిన్వసేన్నిత్యం జపన్నిమ మృషిమూర్జసిః । ఋగ్భిస్త్రిషవణంకాలే స్నాయాదప్సుసమాహితః ॥ ఋషిర్మంత్రః ॥ ఇమమృషింపురుష సూక్తాత్మకంఋగ్భిస్త్రిషవణమితి ॥ పురుషసూక్తేనానేననిత్యశః ॥ ఆజ్యాహుతీరనేనైవం హుత్వైవం చిం

తయేదృషిం । అత్రఋషిస్సూక్తద్రష్టా నారాయణఏవ-తంచింతయేత్ ॥ ఏవంమాసంఫలాహారం మాసము
దకాహారంచకృత్వా త్రీణివర్షాణి ఫలాహారస్సన్ పౌరుషంసూక్తంజపేత్ ॥ శాకశ్చేద్ద్వాదశవర్షాణి ॥
ఏవం సాక్షీకృతే దేవో దృశ్యతఇత్యాహ ॥ అథమాసఫలాహారస్త్రిభిర్వర్షైర్జపేదిమం । తద్భక్తస్తన్మనా
యుక్తో దశవర్షాణ్యనన్యభాక్ ॥ సాక్షాత్పశ్యతితం దేవం నారాయణమనామయం । జ్ఞానగమ్యంపరంసూ
క్ష్మం వ్యాప్యసర్వమవస్థితం ॥ గ్రాహ్యమత్యంతయత్నేన స్రష్టారం జగతోవ్యయం । అథనాసాధ్యమానోపి
భక్తింనపరిహారయేత్ ॥ భక్తానుకంపీభగవాన్ జాయతేపురుషోత్తమః । యేనయేనచకామేనజపేత్తత్ప్రీ
యతస్సదా ॥ ససకామస్సమృద్ధస్స్యాచ్ఛ్రద్ధధానస్యకుర్వతః ॥ హోమంవాప్యథవాజప్యముపహారమథైవతు॥
కుర్వీతయేనకామేన తత్సిద్ధిముపధారయేత్ । జాతిశ్రైష్ఠ్యంమహద్విత్తంయశోలోకేపరాగతిః । హోమేన
విప్రమోక్షశ్చ భవేత్సర్వంనసంశయః ॥ అథాభిధీయతేకర్మ పుత్రకామస్యవైష్ణవం । శుక్లపక్షేశుభేవారే
సునక్షత్రేసుగోచరే ॥ ద్వాదశ్యాం పుత్రకామస్తు చరుంకుర్వీతవైష్ణవః ।దంపత్యోరుపవాసస్స్యా దేకాద
శ్యాంసురాలయే।ఋగ్భిష్షోడశభిస్సమ్యగర్చయిత్వా జనార్దనం । చరుంపురుషసూక్తేనశ్రపయేత్పుత్రకా
మ్యయా।ప్రాప్నుయాద్వైష్ణవంపుత్రమచిరాత్సంతతిక్షమం॥ చరుంపురుషసూక్తేన స్వగృహ్యోక్తవిధినాపా
యసచరుంశ్రపయన్పురుషసూక్తంపఠేత్॥ఏవంచరుంశ్రపయిత్వాపశ్చాత్పురుషసూక్తేనచరుంజుహుయాత్॥
సూక్తేనేత్యేకవచనాత్సకలమపి సూక్తమవిచ్ఛిన్నంహోమసాధనం-నతుప్రత్యేకమృచః- హోమస్సహస్రం॥
ఏతద్దశగుణితోజపః - అయమర్థః ॥ కృష్ణైకాదశ్యాముపక్రమ్యజపిత్వా శుక్లైకాదశ్యాందంపతీఉపోష్య
ద్వాదశ్యాంచరుంశ్రపయిత్వాసహస్రాహుతీర్జుహుయాదితి ॥ అథాపరః ప్రకారోయమేకాదశ్యామభోజ
నమ్ । దంపత్యోఃపురుషస్తత్రనిత్యకర్మావిరోధినీ ॥ కాలేజపేదిదంసూక్తమేకాదశ్యాం నిరంతరమ్ । ద్వా
దశ్యాంప్రయతోభూత్వా పాయసంనిర్వపేచ్చరుం ॥ ద్వాదశద్వాదశీష్వేవం పయసానిర్వపేచ్చరుమ్॥
ఏవమిత్యేకాదశ్యాముపవాసాదికంకృత్వేత్యర్థః॥ హుత్వాజ్యంవిధివచ్చాత్రఋగ్భిష్షోడశభిర్బుధః । కృతాం
జలిపుటోభూత్వా స్తవంతాభిఃప్రయోజయేత్ ॥ తాభిరితిషోడశభిరిత్యర్థః॥ సమిధోశ్వత్థవృక్షస్య హుత్వా
జ్యంజుహుయాత్పునః ॥ ఉపస్థానంహుతాశస్యధ్యాత్వాచమధుసూదనమ్ । ఉపస్థానంహుతాశస్యేతికృత్వేతి
వాక్యశేషః - అగ్న్యుపస్థానంచఅగ్నైమైమంత్రైః హవిర్హోమంతతః కుర్యాత్ప్రీత్యాచంవాగ్యతశ్శు
చిః - హవిశ్శేషం తతఃకృత్వా నారీ నారాయణం పఠేత్ ॥ భక్షయిత్వా హవిశ్శేషం లఘ్వాశీసం విశేత్త
తః ॥ హవిశ్శేషంభక్షయిత్వేత్యనేనైవహుతావశిష్టప్రతిపత్తింకర్మణిసిద్ధే లఘ్వాశీత్యనేనైవ ద్యోతయతి-
ద్వాదశ్యామాహారాంతరపరిత్యాగేన పత్నీహవిశ్శేషమేవలఘుయథాతథాభుంజ్యాదితి ॥ సంవిశేదితిక్షణంవా
మశాయీభూయాదిత్యర్థః ॥ తతఃకృత్వాఖిలంకర్మకర్తవ్యంద్విజతర్పణం - ద్వితీయాంస్త్రీంనివర్తేత
యావద్గర్భంనవిందతి ॥ యయాభార్యయాసహ ఏతత్కర్మకృతంతాంముక్త్వాసతి సంభవేన్యాం భార్యాంన
గచ్ఛేత్ ॥ కియంతంకాలం - యావదేషాగర్భంనవిందతి ॥ అనేకభార్యాభిస్సహ కర్తృత్వే దోషోన్యభా
ర్యాసంగమేపి ॥ యథాయథాతస్మిన్కర్మణ్యనను ప్రవిష్టాభార్యాత్రతుస్యాత్॥ తథాపికర్మణ్యనుప్రవిష్టా
యావద్గర్భంనవిందతి తావదన్యాంనోపేయాన్మంత్రవతశ్శుక్లస్యాస్యాత్ర గర్భాధానార్థమత్వాత్ ॥ మంత్ర
సంభూతశుక్లస్యాస్యాత్ర నిషేకేసహాధికారిణీం గర్భానుదయాచ్చ ॥ ఏవంచ సతిదృష్టహేతు నిమిత్తత్వా
దన్యస్త్రీగమననిషేధస్య ఋతౌభార్యామితి నియమాతిక్రమదోషోస్త్యేవ ॥కించ॥ స్మృతిపురాణాదిషుస్మృ
తేః ప్రాబల్యాదస్త్యేవ నియమాతిక్రమదోషః॥ తథాపి॥ వర్ణానాంహీవధోయత్ర సాక్షాత్కృతంభవేదిత్యనేన

న్యాయేన స్వల్పప్రాయశ్చిత్తోపదేశః ॥ కుతః - తదర్థమేవాన్య భార్యాగమన నిషేధాత్ ॥ భ్రూణహత్యా
మృతావృతాశ్చభ్రూణహత్యా (ప్రా) యశ్చిత్తస్య నిమిత్తః ॥ అపి కునియమాతిక్రమప్రజనితదురితయోగా
త్స్వల్పప్రాయశ్చిత్తనిమిత్తం - ఋతుస్నాత్యైకమేకం ప్రాజాపత్యం కల్పయేత్ ॥ శక్తస్య ॥ అశక్తస్యత్రిరాత్ర
ద్విరాత్రాదిః - ప్రకృతమనుసరామః ॥ అపుత్రాకృతేపుత్రావ యాచకేన్యాః ప్రసూయతే । షోడశసాజన
యేత్పుత్రమృశ్యశృంగోయథాబ్రవీత్ ॥ ఇతి ఋష్యవిధానోక్తపురుషసూక్తవిధిః. అథాషాఢాదిః షోడశర్చ
స్యపురుషసూక్తస్యనారాయణ ఋషిః - పురుషో దేవతా - అనుష్టుప్ఛందః - అంత్యాత్రిష్టుప్ - జపహో
మాభిషేకేవినియోగః ॥ అథవిష్ణుసహస్రనామాని - శ్రీవైశంపాయనః - శ్రుత్వాధర్మానశేషేణ — షత॥
జపేవినియోగః - విశ్వంవిష్ణుర్వషట్కారో — అంతంపఠేత్ ॥ సర్వప్రహరణాయుధః । సర్వప్రహరణా
యుధోన్నమఇతి॥ ఇతీదంకీర్తనీయస్య — చాప్నుయాత్పుత్రిజాః । భక్తిమాన్యస్సదోత్థాయ — జాయతే। ఇమం
స్తవమధీయానః — జనార్దనాత్ । ఏకోవిష్ణు — వతేయాంతిపరాం శుభమ్ ॥ అథాపామార్జనస్తోత్రం॥
దాల్భ్యః ॥ భగవన్ప్రాణినస్సర్వేవిషరోగాద్యుపద్రవైః । దుష్టగ్రహాభిఘాతైశ్చ సర్వకాలముపద్రుతాః॥
ఆభిచారికకృత్యాభిస్స్పర్శరోగైశ్చదారుణైః । సదాసంపీడ్యమానాస్తుతిష్ఠంతిమునిసత్తమ ॥ కేనకర్మవిపా
కేన విషరోగాద్యుపద్రవాః । నభవంతినృణాంతన్మేయథావద్వక్తుమర్హసి ॥ పులస్త్యః ॥ వ్రతోపవాసై
ర్యైర్విష్ణుర్నాన్యజన్మనితోషితః । తేనరాముక్షాదూరాలగ్రహరోగాదిభాగినః ॥ యైర్నతత్ప్రవణంచిత్తం
సర్వదేవనరైఃకృతమ్ । విషజ్వరగ్రహాణాంతే మనుష్యాదాల్భ్యభాగినః ॥ ఆరోగ్యంపరమామృద్ధింమనసా
యద్యదిచ్ఛతి । తత్తదాప్నోత్యసందిగ్ధంపరత్రాప్యచ్యుతతోషకృత్ ॥ నాధీన్ప్రాప్నోతినవ్యాధీన్నవిషగ్రహబం
ధనమ్ । కృత్యాస్పర్శభయంవాపి తోషితేమధుసూదనే ॥ సర్వదుఃఖశమస్తస్యసౌమ్యాస్తస్యసదాగ్రహాః॥
దేవానామప్యధృష్యోసౌతుష్టోయస్యజనార్దనః॥ యస్సమస్సర్వభూతేషుయథాత్మనితథాపరే । ఉపవాసా
దినైతేనతోష్యతేమధుసూదనః ॥ తోషితేతత్రజాయంతేనరాఃపూర్ణమనోరథాః॥ అరోగాస్సుఖినోభో
గాన్భోక్తారోమునిసత్తమ । నతేషాంశత్రవోనైవస్పర్శరోగాభిచారకమ్ ॥ గ్రహరోగాదికంవాపి పాప
కార్యంనజాయతే । అవ్యాహతానికృష్ణస్య చక్రాదీన్యాయుధానితమ్। రక్షంతిసకలాపద్భ్యోయేనవిష్ణురు
పాసితః ॥ దాల్భ్యః ॥ అనారాధితగోవిందా యేనరాదుఃఖభాగినః । తేషాందుఃఖాభితప్తానాంయత్కర్
తవ్యందయాళుభిః ॥ పశ్యద్భిస్సర్వభూతస్థంవాసుదేవంమహామునే । సమదృష్టిభిరీశేశంతన్మమబ్రూహ్య
శేషతః ॥ పులస్త్యః ॥ శ్రోతుకామోసివైదాల్భ్య శ్రుణుష్వసుసమాహితః । అపామార్జనకంవక్ష్యే
న్యాసపూర్వమిదంపరమ్ ॥ గృహీత్వాతుసమూలాగ్రాన్ కుశాంచ్ఛుద్ధానుపస్థితాన్ । మార్జయేత్సర్వ
గాత్రాణికుశాగ్రైర్దాల్భ్యశాంతికృత్ । శరీరేయస్యతిష్ఠంతికుశాగ్రజలబిందవః ॥ కుశాగ్రేశంకరంవిద్యా
త్త్రియోదేవావ్యవస్థితాః । విష్ణుభక్తోవిశేషేణశుచిస్తద్గతమానసః ॥ రోగగ్రహవిషార్తానాం కుర్యా
చ్ఛాంతిమిమాంశుభామ్ । సౌవర్ణంరజితంతామ్రంమృణ్మయంవానవందృఢమ్ । అవ్రణంకలశంసమ్యక్స్థాపయ
చ్ఛతండులోపరి ॥ తత్రోదకంసమానీయశుద్ధంనిర్మలమేవచ । ఏకంశతంచదర్భాంశ్చస్థాపయేత్కల
శోపరి । నారసింహంసమభ్యర్చ్య వామనంచప్రయత్నతః ॥ పూజయేత్తత్రనస్తైరుపచారైస్సమంత్ర
కైః ॥ నారసింహంసమభ్యర్చ్య శుచౌదేశేశుభాననమ్ ॥ మంత్రైరేతైర్యథాలింగం కుర్యాద్దిగ్బంధనంత
థా ॥ ఏవంకృత్వాతుదిగ్బంధం విష్ణుంసర్వత్రసంస్మరన్ । అవ్యగ్రచిత్తఃకుర్వీత న్యాసకర్మ యథావిధి॥

వరాహంనారసిహ్మంచవామనంవిష్ణుమేవచ । ధ్యాత్వాసమాహితోభూత్వా దిక్షునామానివిన్యసేత్ ॥ పూ
ర్వేనారాయణఃపాతువారిజాక్షస్తుదక్షిణె । ప్రద్యుమ్నఃపశ్చిమేపాతువాసుదేవస్తథోత్తరే ॥ ఈశాన్యాం
రక్షతాద్విష్ణు రాగ్నేయ్యాంతుజనార్దనః । నైఋత్యాంపద్మనాభస్తువాయవ్యాంమధుసూదనః ॥ ఊ
ర్ధ్వేగోవర్ధనధరోహ్యధరాయాంత్రివిక్రమః । ఏతాభ్యోదశదిగ్భ్యశ్చ సర్వతః పాతుకేశవః ॥ అంగు
ష్ఠాగ్రేతుగోవిందం తర్జన్యాంతుమహీధరమ్ । మధ్యమాయాంహృషీకేశ మనామిక్యాంత్రివిక్రమమ్ ॥ కని
ష్ఠాయాంన్యసేద్విష్ణుం కరమధ్యేతుమాధవమ్ । ఏవమేవాంగుళిన్యాసః పశ్చాదంగేషువిన్యసేత్ ॥ శిఖా
యాంకేశవంన్యస్య మూర్ధ్నినారాయణంన్యసేత్ । మాధవంతులలాటేతు గోవిందంతు భ్రువోర్న్యసేత్ ॥
చక్షుర్మధ్యేన్యసేద్విష్ణుంకర్ణయోర్మధుసూదనమ్ । త్రివిక్రమంకర్ణమూలేవామనంతుకపోలయోః ॥ నా
సారంధ్రద్వయేచాపి శ్రీధరంకల్పయేద్బుధః । ఉత్తరోష్ఠేహృషీకేశంపద్మనాభంతథాధరే ॥ దామోదరం
దంతపఙ్క్తౌవరాహంచుబుకేన్యసేత్ । జిహ్వాయాంవాసుదేవంచతాల్వోశ్చైవగదాధరమ్ ॥ వైకుంఠం
కంఠమధ్యేతుఅనంతంనాసికోపరి । దక్షిణేతుభుజేవిప్ర విన్యసేత్పురుషోత్తమం ॥ వామేభుజేమహాయోగం
రాఘవంహృదివిన్యసేత్ । వక్షస్థలేమాధవంచ కక్షయోర్యోగశాయినమ్ ॥ పీతాంబరంస్తనతటేహరింనా
భ్యాంతువిన్యసేత్ । దక్షిణేతుకరేవిప్రతతస్సంకర్షణంన్యసేత్ ॥ వామేరిపుహరంవింద్యాత్కటి మధ్యేజ
నార్దనమ్ । పృష్ఠేక్షితిధరంవిద్యాదచ్యుతంస్కంధయోరపి ॥ వామకుక్షౌవారిజాక్షం దక్షిణేజలశాయి
నమ్ । స్వయంభువంమేఢ్రమధ్యే ఊర్వోశ్చైవగదాధరమ్ ॥ చక్రాయుధంజానుమధ్యేజంఘయోరచ్యుతం
న్యసేత్ । గుల్ఫయోర్నారసిహ్మంతు పాదపృష్ఠేమితౌజసమ్ ॥ అంగుళీషు శ్రీధరంచ పద్మాక్షం సర్వసం
ధిషు । నఖేషుమాధవంచైవ న్యసేత్పాదతలేచ్యుతమ్ ॥ రోమకూపేగుడాకేశంకృష్ణంరక్తాస్థిమజ్జసు । మనో
బుద్ధ్యోరహంకారే చిత్తేన్యస్యజనార్దనమ్ ॥ ఏవంన్యాసవిధింకృత్వాయతాహార్యంద్విజత్ప్రణు । వైష్ణవేవ
తుకర్తవ్యంసర్వసిద్ధిప్రదాయకమ్ ॥ రక్షాకాలేతు దేవస్య స్నానకాలేతథైవతు । హోమారంభేతుకర్త
వ్యంత్రిసంధ్యాసుచనిత్యశః ॥ అథయస్సర్వభూతేభ్యోవిష్ణులోకంసగచ్ఛతి ॥ విష్ణులోకంసగచ్ఛత్యోన్నమ
ఇతి ॥ ఓమ్ నమః పరమార్థాయేత్యపామార్జనస్తోత్రస్య- పులస్త్యఋషిః - శ్రీనృసిహ్మోదేవతా - హ
రాముకస్యేతిబీజమ్ - అచ్యుతానంతగోవిందేతిశక్తిః - తప్తహాటక కేశాంతేతికీలకమ్ - సమ్యగభిలషితా
ర్థేవినియోగః - ఓంనమఃపరమార్థాయపురుషాయమహాత్మనే । అరూపాయవిరూపాయవ్యాపినేపరమా
త్మనే ॥ నిష్కల్మషాయశుద్ధాయధ్యానయోగరతాయచ । నమస్కృత్వా ప్రవక్ష్యామియత్తత్సిధ్యతు
మేవచః ॥ వరాహాయన్నృసిహ్మాయవామనాయమహాత్మనే । నమస్కృత్వాప్రవక్ష్యామియత్తత్సిధ్యతుమేవ
చః ॥ వరాహనారసిహ్మేశవామనేశత్రివిక్రమ । హయగ్రీవేశసర్వేశ హృషీకేశహరాశుభం ॥ అప
రాజితచక్రాద్యైశ్చతుర్భిఃపరమాయుధైః । అఖండితానుభావైస్త్వంసర్వదోషహరోభవ ॥ హరాముక
స్యదురితం దుష్కృతందుష్కృతోదితమ్ । మృత్యుబంధార్తిభయదం దురిష్టస్యచయత్ఫలమ్ ॥ పరాభిధ్యా
నసహితైఃప్రయుక్తంచాభిచారికమ్ । గదస్పర్శమహారోగ ప్రయోగంజరయాజర ॥ హరయే వాసుదేవా
యనమఃకృష్ణాయఖడ్గినే । నమఃపుష్కరనేత్రాయ కేశవాయాదిచక్రిణే ॥ నమఃకమలకింజల్క పీతనిర్మల
వాససే । మహాహవరిపుస్కంధ ఘృష్టచక్రాయశార్ఙ్గిణే ॥ దంష్ట్రోద్ధృతక్షితిధరత్రయీమూర్తి మతేనమః ।
మహాయజ్ఞవరాహాయశేషభోగాంకశాయినే ॥ తప్తహాటకకేశాంతజ్వలత్పావకలోచన । వజ్రాధికనఖస్పర్శ

దివ్యసిహ్మ నమోఽస్తు తే ॥ కాశ్యపాయాతిహ్రస్వాయ ఋగ్యజుస్సామమూర్తయే । తుభ్యం వామనరూపా
యాక్రమతే గాం నమో నమః ॥ వరాహాశేషదుష్టాని సర్వపాపఫలాని వై । మర్దమర్ద మహాదంష్ట్ర మర్దమ
ర్దచయత్స్నేమ్ ॥ నారసింహకరాళాస్యదంతప్రాంతానలోజ్జ్వల । భంజభంజ నినాదేన దుష్టాన్యస్యార్తినా
శన ॥ ఋగ్యజుస్సామగర్భాభిర్వాగ్భిర్వామనరూపధృక్ । నేత్రదుఃఖం శిరోదుఃఖం దుఃఖం చోదర సంభ
వమ్ ॥ అనుచ్ఛ్వాసమతిశ్వాసం పరితాపం సవేపథుమ్ । గుదఘ్రాణాంఘ్రిరోగాంశ్చ కుక్షిరోగం తథా క్షయమ్ ॥
శ్విత్రాదినఖజాన్ రోగాన్ త్వగస్థ్యంతర్బహిస్థితాన్ । కామిలాదీం స్తథా రోగాన్ప్రమేహాంశ్చాతి దారుణాన్ ॥
భగంధరాతిసారాంశ్చ ముఖరోగాంశ్చ వల్గులమ్ । అశ్మరీమూత్రకృచ్ఛ్రాంశ్చ రోగానన్యాంశ్చ దారుణాన్ ॥
యే వాతప్రభవా రోగా యే వా పిత్తసముద్భవాః । కఫోద్భవాశ్చ యే రోగా యే చాన్యే సన్నిపాతకాః ॥ ఆగం
తుకాశ్చ యే రోగా లూతావిస్ఫోటకాదయః । ప్రశమం యాంతు తే సర్వే వాసుదేవాపమార్జితాః ॥ విలయం
యాంతు తే సర్వే విష్ణోరుచ్చారణేన తు । క్షయం గచ్ఛంతు రోగాస్తే చక్రేణాభిహతా హరేః ॥ అచ్యుతానం
తగోవిందనామోచ్చారణభేషజాత్ । నశ్యంతి సకలా రోగాస్సత్యం సత్యం వదామ్యహమ్ ॥ సత్యం సత్యం పునస్స
త్యముద్ధృత్య భుజముచ్యతే । వేదాచ్ఛాస్త్రాత్పరం నాస్తి న దైవం కేశవాత్పరమ్ ॥ స్థావరం జంగమం చైవ కృత్రి
మం చాపి యద్విషమ్ । దంతోద్భూతం నఖోద్భూతమాకాశప్రభవం విషమ్ ॥ లూతాదిప్రభవం చైవ విషమ
త్యంతదుఃఖదమ్ । శమం నయతు తత్సర్వం కీర్తితోఽస్య జనార్దనః ॥ గ్రహాన్ప్రేతగ్రహాంశ్చైవ తథా వై డాకినీ
గ్రహాన్ । వేతాళాంశ్చ పిశాచాంశ్చ గంధర్వాన్యక్షరాక్షసాన్ ॥ శాకినీపూతనాద్యాశ్చ తథా వైనాయక
గ్రహాన్ । దుష్టమండలికాన్ క్రూరాన్ రేవతీన్వృద్ధరేవతీన్ ॥ వృద్ధికాంస్తాన్ గ్రహాంశ్చోగ్రాన్ తథా మా
తృగ్రహానపి । బాలస్య విష్ణోశ్చరితం హంతు బాలగ్రహానిమాన్ ॥ వృద్ధానాం యే గ్రహాః కేచిద్యే చ బాలగ్రహాః
క్వచిత్ । నారసిహ్మస్య తే దృష్ట్యా దగ్ధా యే చాపి యౌవనే ॥ సటాకరాళవదనో నారసిహ్మో మహారవః ।
గ్రహానశేషాన్నిశ్శేషాన్ కరోతు జగతో హితః ॥ నారసిహ్మ మహాసిహ్మ జ్వాలామాలోజ్జ్వలానన । గ్రహాన
శేషాంత్సర్వేశ ఖాద ఖాదాగ్నిలోచన ॥ యే రోగా యే మహోత్పాతా యద్విషం యే మహాగ్రహాః । యాని చ
క్రూరభూతాని గ్రహపీడాశ్చ దారుణాః ॥ శస్త్రక్షతేషు యే దోషా జ్వాలాగర్దభకాదయః । తాని సర్వా
ణి సర్వాత్మన్ పరమాత్మన్ జనార్దన ॥ కించిద్రూపం సమాస్థాయ వాసుదేవాశు నాశయ । క్షిప్త్వా సుదర్శ
నం చక్రం జ్వాలామాలావిభూషణమ్ ॥ సర్వదుష్టప్రశమనం కురు దేవ పరాచ్యుత । సుదర్శన మహాజ్వాల
చ్ఛింధి చ్ఛింధి చ మారయ ॥ సర్వదుష్టాని రక్షాంసి క్షయం యాంతు విభీషణ ॥ ప్రాచ్యాం ప్రతీచ్యాం చ దిశి దక్షిణో
త్తరయోస్తథా ॥ రక్షాం కరోతు భగవాన్నారసిహ్మస్స్వగర్జితైః । భూమ్యంతరిక్షే చ తథా పార్శ్వతః పృష్ఠ
తోఽగ్రతః ॥ రక్షాం కరోతు భగవాన్ బహురూపీ జనార్దనః । యథా విష్ణుర్జగత్సర్వం సదేవాసురమాను
షమ్ । తేన సత్యేన సకలం దుష్టమస్య ప్రశామ్యతు । పరమాత్మా యథా విష్ణుర్వేదాంతేష్వపి గీయతే - తేన
సత్యేన సకలం యన్మయోక్తం తథాస్తు తత్ ॥ శాంతిరస్తు శివం చాస్తు ప్రణశ్యత్వసుఖం చ యత్ । వాసుదేవశరీ
రోత్థైః కుశైస్సమ్మార్జితం మయా ॥ అపామార్జనగోవిందో నరో నారాయణస్తథా । తథాస్తు సర్వ
దుఃఖానాం ప్రశమో వచనాద్ధరేః ॥ శాంతాస్సమస్తా రోగాస్తే గ్రహాస్సర్వే విషాణి చ । భూతాని చ ప్రయాంతి
శేసంస్తుతే మధుసూదనే ॥ ఏతత్సమస్తరోగేషు భూతగ్రహభయేషు చ । అపామార్జనకం శస్త్రం విష్ణునా
మాభిమంత్రితమ్ ॥ ఏతే కుశా విష్ణుశరీరసంభవా జనార్దనోఽహం స్వయమేవ చాగతః । హంతుం మయా దుష్ట

ముశేషస్య ప్రస్థాభవత్యేవ యథావచోహరేః ॥ శాంతిరస్తు శివంచాస్తు విష్ణుస్య ప్రశామ్యతు । యద్యస్యాద్దురితంకించిత్ క్షిప్తం తల్లవణాంభసి ॥ స్వాస్థ్యమస్తు శివంచాస్తు హృషీకేశస్యకీర్తనాత్ । యత ఏవాగతం పాపం తత్రైవప్రతిగచ్ఛతు ॥ ఏతద్రోగాదిపీడాసుజంతూనాంహితమిచ్ఛతా । విష్ణుభక్తైకర్తవ్య మపామార్జనకంపరమ్ ॥ అనేనసర్వదుఃఖాని ప్రశమంయాంత్యసంశయః । సర్వభూతహితార్థాయ కుర్యాత్తస్మాత్సదైవహి ॥

ఇత్యపామార్జనస్తోత్రం సమాప్తమ్.

—అథవిష్ణుహృదయస్తోత్రమ్.—

అస్యస్తోత్రస్యసంకర్షణఋషిః అనుష్టుప్ త్రిష్టుప్ గాయత్రీచ యథాయోగంఛందః — శ్రీమహావిష్ణుఃపరమాత్మాదేవతా - అభిలషితార్థేజపేవినియోగః - సంకర్షణః - మమాగ్రతస్సదావిష్ణుః పృష్ఠతశ్చాపి కేశవః । గోవిందోదక్షిణేపార్శ్వే వామేచమధుసూదనః ॥ ఉపరిష్టాత్తువైకుంఠో వరాహః పృథివీతలే । అవాంతరదిశో యాస్స్యుస్తాసుసర్వాసుమాధవః ॥ గచ్ఛతస్తిష్ఠతోవాపిజాగ్రతస్స్వపతోపివా । నరసింహకృతాగుప్తిర్వాసుదేవమయోహ్యహమ్ ॥ అవ్యక్తంచైవాస్యయోనౌవదంతివ్యక్తంతేహం దీర్ఘమాయుర్గతించ । వహ్నింవక్త్రంచంద్రసూర్యౌచనేత్రేదిశశ్శ్రోత్రే ప్రాణమాహుశ్చవాయుమ్ ॥ వాచంవేదాహృదయంవైనభశ్చపృథ్వీపాదౌతారకారోమకూపాః । సాంగోపాంగాహ్యధిదేవతాశ్చ విద్యాహ్యుపస్థంతేసర్వఏతేసముద్రాః ॥ తందేవదేవంశరణంప్రజానాంయజ్ఞాత్మకంసర్వలోకప్రతిష్ఠమ్ । యజ్ఞంవరేణ్యం వరదం వరిష్ఠంబ్రహ్మాణమీశంపురుషంనమస్తే ॥ ఆద్యంపురుషమీశానంపురుహూతంపురుష్టుతమ్ । ఋతమేకాక్షరం బ్రహ్మవ్యక్తావ్యక్తంసనాతనం ॥ మహాభారతకాఖ్యానంకురుక్షేత్రంసరస్వతీం । కేశవంగాంచగంగాంచ కీర్తయన్నావసీదతి ॥ ఓంభూఃపురుషాయపురుషరూపాయ వాసుదేవాయనమోనమః । ఓంభువఃపురుషాయపురుషరూపాయ వాసుదేవాయనమోనమః ॥ ఓంసువఃపురుషాయపురుషరూపాయ వాసుదేవాయనమోనమః । ఓంభూర్భువస్సువః పురుషాయపురుషరూపాయవాసుదేవాయనమోనమః । ఓంప్రద్యుమ్నాయపురుషాయ వాసుదేవాయనమోనమః ॥ ఓంఅనిరుద్ధాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః । ఓంభవోద్భవాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః ॥ ఓంకేశవాయపురుషాయ వాసుదేవాయనమోనమః । నారాయణాయపురుషాయ వాసుదేవాయనమోనమః ॥ మాధవాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః । గోవిందాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః ॥ విష్ణవేపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః । మధుసూదనాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః ॥ త్రివిక్రమాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః । వామనాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః ॥ శ్రీధరాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః । హృషీకేశాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః ॥ పద్మనాభాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః । దామోదరాయ పురుషాయ వాసుదేవాయనమోనమః ॥ సత్యాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః । ఈశానాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః ॥ తత్పురుషాయపురుషాయ వాసుదేవాయనమోనమః ।

సత్పురుషాయ పురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః॥ ప్రణవేంద్రవిష్ణుశతసహస్రనేత్రపురుషాయవాసుదేవాయ
నమోనమః। య ఇదం విష్ణుహృదయమధీతే బ్రహ్మహత్యాయాః పూతో భవతి॥ పతితసంభాషణాత్పూతో భవతి॥
సురాపానాత్పూతో భవతి - సువర్ణస్తేయాత్పూతో భవతి - పతితసంభాషణాత్పూతో భవతి - అసత్యభా
షణాత్పూతో భవతి - అగమ్యాగమనాత్పూతో భవతి - వృషలీగమనాత్పూతో భవతి - అభక్ష్యభక్షణాత్పూ
తో భవతి - బ్రహ్మచారీసుబ్రహ్మచారీభవతి - అనేకక్రతుసహస్రైరిష్టం భవతి - గాయత్ర్యాః షష్టిసహస్రాణి
జప్తాని భవంతి - చత్వారో వేదాశ్చాధీతా భవంతి - సర్వవేదేషుజ్ఞాతో భవతి - సర్వతీర్థేషుస్నాతో భవతి-
యదికస్యచిన్నబ్రూయాచ్ఛ్విత్రీ భవతి - అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్ గ్రాహయిత్వా విష్ణులోకమాప్నోతి - మానసే
నగతిర్భవతి - న నశ్యతి మంత్రః ॥ యత్ర యత్రైవ తత్ర తత్రోపజాయతే - స్మరతి చాత్మానం భగవాన్మహావి
ష్ణురిత్యాహ॥ ✲

ఇతి శ్రీవిష్ణుహృదయస్తోత్రం సమాప్తం.

అథ వినాయకశాంతిః.

తద్యథా॥ రుద్రం జపేల్లక్షపుష్పైః పూజయిత్వా త్ర్యంబకమ్ । ఏకాదశ జపేద్రుద్రాన్ శతాంశం గుగ్గులేన
తు ॥ హుత్వాభిషేచనం కుర్యాన్మంత్రైర్వారుణదైవతైః । శాంతికే గణశాంతిశ్చ గ్రహశాంతిః పూర్వకమి
తి। అథ రోగప్రతిమాదానవిధ్యంతరముపరి శ్లోకః ప్రదర్శితః । దానైర్దయాదిభిరపి ద్విజదేవతాగోవేదార్చ
నాప్రణతిభిర్జపహోమైః స్తవైః । ఇత్యుక్తపుణ్యానిచ మైరపచీయమానాః ప్రాక్పాపజాతమఖిలం ప్రశమం నయం
తీతి । ఏతచ్ఛ్లోకత్రయవ్యాఖ్యానప్రసంగేన వేదపారాయణవిద్యాదయో విష్ణుహృదయస్తోత్రపర్యంతాః-అథ
శాంతికే గణశాంతిశ్చ గ్రహశాంతికపూర్వకమిత్యనేన వినాయకశాంతిర్నవగ్రహశాంతిశ్చేత్యుభయముపక్షిప్తం॥ త
త్ర గణపతిశాంతిరభిధీయతే॥ యాజ్ఞవల్క్యః॥ వినాయకః శాంతికర్మసిద్ధ్యర్థం వినియోజితః-గణానామాధిపత్యే
చరుద్రేణ బ్రహ్మణా తథా॥ ఏవం వినాయకస్యాదికారికం వ్యాపారమభిధాయ తేన గృహీతస్య స్వప్నదర్శనాని ప్ర
త్యక్షదర్శనాని వా తేనోపసృష్టో యస్తస్య లక్షణాని నిబోధత॥ స్వప్నేవగాహతే త్యర్థం జలం ముండాంశ్చపశ్య
తి ॥ కాషాయవాససశ్చైవ క్రవ్యాదాంశ్చాధిరోహతి । అంత్యజైర్గర్దభైరుష్ట్రైః సహైకత్రావతిష్ఠతే॥
వ్రజన్నపి తథాత్మానం మన్యతేనుగతం పరైః । విమనా విఫలారంభః సంసీదత్యనిమిత్తతః ॥ తేనోపసృష్టో లభతే
న రాజ్యం రాజనందనః ; కుమారీ చ న భర్తారమపత్యం గర్భమంగనా ॥ ఆచార్యత్వం శ్రోత్రియశ్చ న శిష్యో
ధ్యయనం తథా । వణిగ్లాభం న చాప్నోతి కృషిం చాపి కృషీవలః ॥ ఏవం వినాయకగృహీతస్య చిహ్నాన్యభిధాయ
వినాయకోపసర్గపరిహారకం కర్మాహ। స్నపనం తత్ర కర్తవ్యం పుణ్యేహ్ని విధిపూర్వకమ్॥ గౌరసర్షపకల్కే
న సాజ్యేనోత్సాదితస్య చ । సర్వౌషధైః సర్వగంధైః ప్రలిప్తశిరసస్తథా ॥ భద్రాసనోపవిష్టస్యస్వస్తివాచ్య ద్వి
జాంఛుభాన్ । మృత్తికాం రోచనాం గంధాన్ గుగ్గులుం చాప్సు నిక్షిపేత్॥ యా ఆహృతా హ్యేకవర్ణైశ్చతుర్భిః
కలశైః క్రమాత్ । చర్మణ్యానడుహే రక్తే స్థాప్యం భద్రాసనం తతః ॥ సహస్రాక్షం శతధారమృషిభిః పావనంకృ
తం తేన త్వామభిషించామి పావమాన్యః పునంతు తే । భగం తే వరుణో రాజా భగం సూర్యో బృహస్పతిః ॥ భగ
మింద్రశ్చ వాయుశ్చ భగం సప్తర్షయో దదుః । యత్తే కేశేషు దౌర్భాగ్యం సీమంతే యచ్చ మూర్ధని ॥ లలాటే
కర్ణయోరక్ష్ణోరాపస్తద్ఘ్నంతు సర్వదా । స్నాతస్య సార్షపం తైలం స్రువేణౌదుంబరేణ తు ॥ జుహుయాన్మూ
ర్ధని కుశాన్ సవ్యేన పరిగృహ్య తు । మితశ్చ సమ్మితశ్చైవ తథా సాలకటంకటౌ ॥ కూశ్మాండో రాజపుత్రశ్చ

త్యేతే సాహాంతనామభిః । నామభిర్బలిమంత్రైశ్చ నమస్కారసమన్వితైః ॥ అంతే స్వాహాసమాయుక్తైర్మూర్ధని జుహుయాదిత్యన్వయః - ఏవం తథావిధైర్బలిమంత్రైర్బలించ దద్యాన్నమస్కృత్యేత్యోజ్యం ॥ బలిప్రకారమాహ ॥ దద్యాచ్చతుష్పథే సూర్పే కుశానాస్తీర్య సర్వతః । కృతాకృతాం స్తండులాంశ్చ పటలౌదనమేవ చ ॥ మత్స్యాన్ పక్వాంస్తథైవామాన్ మాంసమేతావదేవతు । పుష్పం చిత్రం సుగంధం చ సురాం చ త్రివిధామపి ॥ మూలకం పూరికాపూపాంస్తథైవోండేరకస్రజః । దధ్యన్నం పాయసం చైవ గుడపిష్టం సమోదకమ్ ॥ ఏతాంత్సంర్వానుపాహృత్య భూమౌ కృత్వా తతశ్శివమ్ । వినాయకస్య జననీముపతిష్ఠేత్తతోంబికామ్ ॥ దూర్వాసర్షపపుష్పాణాం దత్వార్ఘ్యం పూర్ణమంజలిమ్ । కృతాకృతాస్సకృదేవహతాః ॥ పటలౌదనం తిలపిష్టమిశ్రమోదనం ఆమాః అపక్వాః - ఏతావదేవతు - పక్వమపక్వంచ మాంసమిత్యర్థః ॥ దూర్వాసర్షపపుష్పాణాం దత్వార్ఘ్యం పూర్ణమంజలిమ్ । పుష్పం చిత్రం రక్తకృష్ణపీతాది - సుగంధం గంధద్రవ్యం ॥ త్రివిధా సురా గౌడీ మాధ్వీత్యాది - మూలకం కందాకారో భక్ష్యవిశేషో మూలంచ - ఉండేరకస్రజం - ఉండేరకాః పిష్టవికారా నానావిధాః తైః ప్రోతాస్స్రజ ఇత్యుచ్యంతే - గుడపిష్టం గుడమిశ్రం శాల్యాది పిష్టం అన్యత్ప్రసిద్ధం - ఉపస్థానమంత్రమాహ ॥ రూపం దేహి యశో దేహి భగం భగవతి దేహి మే । పుత్రాన్ దేహి ధనం దేహి సర్వకామాంశ్చ దేహి మే ॥ శుక్లాంబరధరశ్శుక్లగంధమాల్యానులేపనః । బ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్దద్యాద్వస్త్రయుగ్మం గురోరపి ॥ అసమర్థశ్చేద్గురోరాచార్యస్య వస్త్రయుగ్మమాత్రం దక్షిణాం దద్యాత్ ॥ అసమర్థశ్చేత్ ॥ స్వసామర్థ్యానుసారేణ విత్తశాఠ్యం న కారయేదితి ॥ ఇతి యాజ్ఞవల్క్యప్రోక్తవినాయకశాంతిః. అథాస్యైవ ప్రయోగః ॥ అథోచ్యంతే తత్ర సంభారా రోచనా పంచమృత్తికాః - అశ్వస్థానాద్గజస్థానాద్వల్మీకాత్సంగమాద్ధ్రదాత్ చందనాగరుకస్తూరీ కర్పూరాజ్యాస్సుగంధయః ॥ గౌరసర్షపకల్కశ్చ గవాజ్యేన విమిశ్రితః । గుగ్గులశ్చాపి సంశుద్ధః ॥ సురమాంసీ వచా కుష్ఠం శైలేయం రజనీద్వయమ్ । సటీ చంపక ముస్తా చ సర్వౌషధిగణస్స్మృతః ॥ చత్వారః కలశా ఏకవర్ణా అస్ఫుటా అవ్రణాః ॥ హ్రదోదకమథాపి స్యాన్నిమ్నగాసంగతోదకమ్ । సుగ్రీవాపుచ్ఛమారక్తం చర్మ చానడుహస్తథా ॥ శ్రీపర్ణీకాష్ఠపీఠంచ సహకారస్య పల్లవాః । అశ్వత్థపల్లవాస్సమ్యక్సుగంధకుసుమాన్యపి ॥ అజశ్శోభనః ॥ ఆచార్యదక్షిణార్థంతు మహార్హం వసనద్వయమ్ । పంచవర్ణాని పిష్టాని స్వస్తికస్యాపి నిర్మితేః ॥ తైలంచ సార్షపం తద్వదుదుంబరవినిర్మితః । స్రువః కుశాశ్చరుస్థాలీ స్థాలీపాకార్థతండులాః ॥ కించిద్ధతాః క్రియాక్లుప్తాస్తండులాశ్చాపరే తథా । తిలపిష్టేన సంయుక్తమోదనం శూర్పమేవచ ॥ పక్వాశ్చ మత్స్యాశ్చాపక్వా మాంసపక్వమపక్వకమ్ । గౌడీ పైష్టీకమాధ్వీ చేత్యేవం వై త్రివిధా సురా ॥ మత్స్యాదికం సురాంతం చ నిషిద్ధం యస్య యచ్చ యత్ । న గ్రాహ్యం తు విశేషేణ ద్విజైస్త్యాజ్యా సురా తథా ॥ యజమానస్తు శూద్రశ్చేద్ద్విజస్తాన్నియోజయేత్ । ప్రత్యక్షమూలికం వా స్యాదుత భక్షం తదాకృతి ॥ నిర్మితా స్రజ ఉచ్యంతే ఉండేరకసమాఖ్యయా ॥ దధ్యన్నం పాయసం చైవ పిష్టం చ గుడమిశ్రితం ॥ లడ్డుకాశ్చ తథా దూర్వాస్సర్షపా గౌరసన్నిభాః । గణేశప్రతిమా చైవ గౌర్యాశ్చ ప్రతిమా తథా ॥ ఏవం సంభృతసంభారశ్శాంతిం కుర్యాచ్ఛుభే దినే । వినాయకశాంతికర్మకామస్సచంద్రతారాబలోపేతే శుభే దినే కృతబాహ్యాంతరశౌచస్సత్యమార్జనాంతరముక్తప్రయోజనార్థమేతత్కర్మ కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య ॥ శ్రుతాధ్యయనసంపన్నం బ్రాహ్మణమాస్తి[illegible]ణిత్వమాచార్యస్త్వం కుర్వితి గంధపుష్పాక్షతాదభివృణీత ॥ తథాన్యాంశ్చతురఋత్విజో వృణీత ॥ అథ ఋత్విగ్భిస్సహిత ఆచార్యః కరోతి - గోమయేనోపలిప్తే త్వలంకృతే దేశే పంచవర్ణైః పిష్టైః భద్రాసనార్థమేకం స్వస్తికం న్యసేత్ - తస్య స్వస్తికస్య పూర్వాదిషు దిక్షు చతుస్స్వస్తికం కారయేత్ ॥ తేత

చ్చతుర్దిక్షుస్వస్తికే కలశస్థాపనార్థం తతమాద్రిణముపలిప్తమానషు ంచవర్ణోత్తరలోమప్రాచీనగ్రీవంసం
స్థాప్య - తస్యోపరి శ్రీవర్ణికాశాస్త్రమితిమితపీఠం సంస్థాప్య తత్పురం శ్వేతవస్త్రేణ ప్రచ్ఛాదయేత్ ॥ తతశ్చతుర్దిక్షు
స్వస్తికేషు వ్రణాన్ స్ఫురితాన్ కలశానేక వర్ణాంశ్చ సురశ్చందనచర్చితాన్ స్రగ్దామవేష్టితకంఠాన్నవా
హతవస్త్రభూషితాన్ కలశాన్ ధాన్యరాశౌ ధాయ ప్రవాహోదకేన నదీసంగమోదకేన వా కలశాన్ పూరయిత్వా -
తతఉద్ధృతాసీతిమంత్రేణ కలశేషు పంచ మృదస్సంస్థాప్య - గంధద్వారేతి మంత్రేణ చందనాగరుకస్తూరీకర్పూ
రాదీన్ గంధాన్ గోరోచనాంగుగ్గులుం నిక్షిప్య సహకారాది ప్రశస్తపల్లవేషు అన్యత్ మానిపల్లవాని కలశముఖ
ప్రక్షేప్య యథాయోగం నిక్షిపేత్ ॥ తతశ్చ త్వారఋత్విజః పూర్వాదిదిగవస్థితః కలశేషు త్వంనో అగ్నే అగ్నే వరుణస్యే
తిమంత్రేణ వాస్వశాఖపరిపఠిత వరుణ ప్రకాశకైర్మంత్రాంతరైర్వా భూర్భువస్సురితి వ్యాహృతిభిర్వా వరుణా
యనమ ఇతి నామమంత్రేణ వా వరుణమావాహ్య షోడశోపచారపూజాం నిర్వర్త్య పూర్వోక్తామానో భద్రాం క్రత
వోయంతి విశ్వత ఇత్యాదికాం వా శంనో వాతః పవతామిత్యాదికాం వా న్యాం వాస్వశాఖపరిపఠితాం వా శాంతిం పఠే
యుః - ఏతస్మిన్నేవ సమయే ఆచార్యో భద్రాసనస్యోత్తరభాగ ఈశాన్యాం వా వినాయకం తజ్జననీమంబికాం చ పీఠా
దిషు ప్రతిష్ఠాప్య తేషు పీఠాదిషు ఆవాహనప్రభృతినివేదనపర్యంతాం పూజాం కుర్యాత్ - ఏకదంతాయ విద్మహే వక్ర
తుండాయ ధీమహి। తన్నో దంతిః ప్రచోదయాత్ ॥ ఇతి వినాయకమంత్రః - సుభగాయై చ విద్మహే కామమాలిన్యై చ ధీ
మహి। తన్నో గౌరీ ప్రచోదయాత్ ॥ ఇత్యంబికామంత్రః - అథ గృహ్యోక్తవిధినా అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య చరుం శ్రపయిత్వా
తతో గవ్యాజ్యాలోలీకృతేన గౌరసర్షపకల్కేనోద్వర్తితాంగం గంధర్వౌషధిచూర్ణైః స్నాతం చందనాగరుకస్తూరికా
విభిశ్చవిలిప్తశిరసం యజమానం భద్రాసనే ఉపవేశ్య గృహ్యోక్తమార్గేణ స్వస్తివాచనాది కుర్వీత ॥ ఋత్వి
గ్బ్రాహ్మణసహిత ఆచార్యః స్వస్తివాచనానంతరం జీవత్పతిపుత్రాభిః స్త్రీభిః రూపగుణశాలినీభిః సువేషాభిః కృత
మంగళం యజమానమభిషించేదాచార్యః - తత్ర పూర్వదేశావస్థితం కలశమాదాయ సహస్రాక్షం శతధారమృ
షిభిః పావనం కృతం తేన త్వామభిషించామి పావమాన్యః పునంతు తే ఇత్యనేన మంత్రేణాభిషించేత్ ॥ తతో
దక్షిణదిగవస్థితం కలశమాదాయ భగం తే వరుణో రాజా భగం సూర్యో బృహస్పతిః । భగమింద్రశ్చ వాయుశ్చ భ
గం సప్తర్షయో దదురిత్యనేన మంత్రేణ । తదనంతరం పశ్చిమదేశావస్థితం కలశం గృహీత్వా యత్తే కేశేషు దౌ
ర్భాగ్యం సీమంతే యచ్చ మూర్ధని ॥ లలాటే కర్ణయోరక్ష్ణోరాపస్తద్ఘ్నంతు తే సదేత్యనేన మంత్రేణాభిషిం
చేత్ - ఏవమభిషిచ్య సవ్యపాణినా కుశాంతరితేన యజమానస్య మూర్ధని సర్షపం తైలమౌదుంబరేణ స్రువేణాదా
య వక్ష్యమాణమంత్రైర్జుహుయాత్ ॥ ఓం మితాయ స్వాహా। సంమితాయ స్వాహా। శాలాయ స్వాహా । కటంక
టాయ స్వాహా। కూశ్మాండాయ స్వాహా। రాజపురుషాయ స్వాహా। ఏవం షడ్భిర్మంత్రైర్మూర్ధ్ని హుత్వా తదనంత
రం పూర్వపక్వాచ్చరుణా పూర్వోక్తైః షడ్భిర్మంత్రైస్తస్మిన్నేవాగ్నౌ చరుం హుత్వా గ్నేరింద్రాది వ్యభి
షేకశాలాయాం ఇంద్రాదిలోకపాలేభ్యస్తన్నామమంత్రైర్బలిం దద్యాత్ - నామమంత్రాస్తు ॥ ఇంద్రాయ
నమః । అగ్నయే నమః । వరుణాయ నమః । సోమాయ నమః । ఈశానాయ నమః । బ్రహ్మణే నమః । అంత
కాయ నమః ॥ అథ యజమానస్స్నాత్వా - శుక్లమాలాంబరధరో గురుణా సహితో వినాయకామంబికాయై చ
కృతాకృతాంస్తండులాన్ పచటలోదనమేవ చేత్యాదినా పినిర్దిష్టం కృత్వా కృతైర్ద్రవ్యజాతముపహారం దత్వా తత
శ్శిరసా భూమిం గత్వా - కుసుమసహితేనోదకేన ప్రత్యేకం పూర్వోక్తవినాయకాంబికాగాయత్రీభ్యాం మంత్రా
భ్యామర్ఘ్యం దత్వా - దూర్వాసర్షపపుష్పాంజలిం చ దత్వా వినాయకమంబికాం చోపతిష్ఠేత - ఉపస్థానమం
త్రాస్తు ॥ రూపం దేహి యశో దేహి భగం భవతి దేహి మే ॥ పుత్రాన్ దేహి ధనం దేహి సర్వకామాంశ్చ దేహి మే।

అత్రమంత్రే భగవన్ దేహి మే భగవతీత్యూహం కృత్వా ప్రథమతో వినాయకముపస్థాయ పశ్చాద్యథాపఠితేన మంత్రేణాంబికాముపతిష్ఠేత ॥ తతశ్చాచార్యశ్శూర్పే కుశానాస్తీర్య ఉపహారశేషం తత్ర నిధాయ చతుష్పథం గత్వా తత్ప్రమాణబలిం నిదధ్యాత్ ॥ మంత్రస్తు॥ బలిం గృహ్ణంత్విమం దేవా ఆదిత్యా వసవస్తథా। మరుతో వాశ్వినౌ రుద్రాస్సుపర్ణాః పన్నగా గ్రహాః । అసురా యాతుధానాశ్చ పిశాచా మాతరో గణాః ॥ శాకిన్యో యక్షవేతాళా యోగిన్యః పూతనాశ్శివాః । జృంభకాస్సిద్ధగంధర్వా నాగా విద్యాధరా నగాః ॥ దిక్పాలా లోకపాలాశ్చ యే చ విఘ్నవినాయకాః । జగతాం సాధుకర్తారో బ్రహ్మాద్యాశ్చ మహర్షయః ॥ మా విఘ్నం మా చ మే పాపం మా సంతు పరిపంథినః । సైన్యా భవంతు తృప్తాశ్చ భూతప్రేతా సురా గ్రహాః ॥ ఇతి చతుష్పథబలిదానమంత్రః॥ అనంతరం వస్త్రద్వయసహితాం దక్షిణాం స్వశక్త్యనుసారేణ దత్వా విభవానుసారేణ భూరిదక్షిణామపి ఋత్విగాదిభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రతిపాద్య బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ॥ *

ఇతి వినాయకశాంతిప్రయోగః॥

అథ నవగ్రహయజ్ఞః.

శ్రీకామశ్శాంతికామో వా గ్రహయజ్ఞం సమారభేత్ । వృష్ట్యాయుః పుష్టికామో వా తథైవాభిచరన్నపి॥ గ్రహానాహ ॥ సూర్యస్సోమో మహీపుత్రస్సోమపుత్రో బృహస్పతిః । శుక్రశ్శనైశ్చరో రాహుః కేతుశ్చేతి గ్రహాస్స్మృతాః॥ గ్రహప్రతిమానిర్మాణద్రవ్యాణ్యాహ॥ తామ్రకాత్స్ఫటికాద్రక్తచందనాత్స్వర్ణకాదుభౌ। రాజతాదాయసీస్సీసాః కాంస్యాః కార్యా గ్రహాః క్రమాత్ ॥ స్వవర్ణైర్వా పటే లేఖ్యా గంధైర్మండలకేషు వా॥ పూజావిధిమాహ ॥ యథావర్ణం ప్రదేయాని వాసాంసి కుసుమాని చ । గంధో వలయజశ్చైవ ధూపో దేయశ్చ గుగ్గులమ్ ॥ కర్తవ్యా గ్రహాణశ్చైవ చరవః ప్రతిదైవతమ్ । గ్రహమంత్రానాహ ॥ ఆకృష్ణేనఇమం దేవా అగ్నిర్మూర్ధా। ఉద్బుధ్యస్వేతి చ ఋచో యథాసంఖ్యం ప్రకీర్తితాః ॥ బృహస్పతే అతియదర్యస్తథైవాన్నాత్పరిస్రుతః । శన్నో దేవీ స్తథా కాండాత్కేతుం కృణ్వన్నిమాంస్తదా ॥ హోమీయసమిధ ఆహ ॥ అర్కః పాలాశఖదిరాస్త్వపామార్గోఽథపిప్పలః । ఉదుంబరశ్శమీ దూర్వా కుశాశ్చ సమిధః క్రమాత్ ॥ హోమసంఖ్యామాహ॥ ఏకైకస్యత్వష్టశతమష్టావింశతి రేవవా । హోతవ్యా మధుసర్పిర్భ్యాం దధ్నా క్షీరేణ వా యుతాః॥ నైవేద్యార్థం బ్రాహ్మణభోజనార్థం చ ద్రవ్యాణ్యాహ॥ గుడోదనం పాయసం చ హవిష్యం క్షీరషాష్టికమ్। దధ్యోదనం హవిశ్చూర్ణం మాంసం చిత్రాన్నమేవ చ ॥ దద్యాద్గ్రహక్రమాదేవ ద్విజేభ్యో భోజనం బుధః । శక్తితో వా యథాలాభం సత్కృత్య విధిపూర్వకమ్ ॥ గుడమిశ్రమోదనం గుడోదనం- హవిష్యముత్పన్నాది - క్షీరషాష్టికం క్షీరమిశ్రం పిష్టమోదనం । హవిశ్చూర్ణతోదనం - చూర్ణం తిలమిశ్రమోదనమ్ - మాంసం భక్ష్యమాంసమిశ్రమోదనం - చిత్రాన్నం నానావిధాన్నం ॥ గుడోదనాదీనామభావే యథాలాభమోదనాది సన్మానపూర్వకం నైవేద్యార్థం బ్రాహ్మణభోజనార్థం చ దద్యాదిత్యర్థః॥ దక్షిణామాహ ॥ ధేనుశ్శంఖస్తథా నడ్వాన్ హేమవాసో హయః క్రమాత్ । కృష్ణాగౌరాయసం ఛాగ ఏతా వై దక్షిణాస్స్మృతాః॥ యశ్చ యశ్చ యదా దుస్థస్స్తం తం యత్నేన పూజయేత్ । బ్రహ్మణైషాం వరో దత్తః పూజితాః పూజయిష్యథ ॥ గ్రహాధీనా నరేంద్రాణాముచ్ఛ్రియాః పతనాని చ । భావాభావౌ చ జగతస్తస్మాత్పూజ్యతమా గ్రహాః ॥

ఇతి యాజ్ఞవల్క్యోక్తా గ్రహశాంతిః.

—* అథనవగ్రహయజ్ఞప్రయోగః. *—

శుక్ఛవినేసిత్యకర్మానంతరమముకప్రయోజనసిద్ధ్యర్థం నవగ్రహముఖేన యక్ష్యఇతి సంకల్ప్య ॥ స్వగృహ్యోక్తవిధినాస్వస్తివాచనంవిధాయాచార్యవరణానంతరం బ్రహ్మాణంవృణీత । అథవా చతురఋత్విజోవృణీత। తథాచస్కాందపురాణేనవగ్రహముఖేకుర్యాదృత్విజశ్చతురశ్శుభాన్ ॥ అథవాచైకమభ్యర్చ్యవిధినాబ్రహ్మణాసహేతి ॥ ఏతచ్చాపల్లక్షణం ॥ అతఏవాష్టోత్తరసహస్రసంఖ్యయా హోమంకర్తుంయదిచికీర్షతి॥ తర్హికర్మణోనిర్వాహాయగ్రహసంఖ్యకానృత్విజోవృణీత । సర్వత్రాచార్యబ్రహ్మాణౌనియతౌ - అత్రాచార్యవరణప్రయోగః - వరణకాలేఏకఋత్విగ్గంధవస్త్రాలంకారాదిద్రవ్యగుణముదఙ్ముఖోపవేశితాయగుణవత్తమాయైకస్మైబ్రాహ్మణాయదత్వాస్వయంపూర్వాభిముఖస్సన్నహంగ్రహయజ్ఞేనయక్ష్యే । తత్రైభిర్గంధపుష్పతాంబూలహేమాలంకారవాసోభిస్త్వాంవృణఇతి - తతోవృతోస్మీత్యాచార్యోబ్రూయాత్ తదర్థాలంకారానితరేభ్యోదత్వాస్మిన్కర్మణిఋత్విక్త్వేనత్వామహంవృణఇతివృణీత। తతఆచార్యాదయఃకర్మకుర్యుః- కుండాదిర్మాణప్రకారస్తు - నారంభేనవగ్రహమఖేకుండంహస్తమాత్రసమంభవేత్ ॥ చతురశ్రమధోహస్తంయోనివక్త్రంసమేఖలమ్ । చతురంగుళవిస్తారమేఖలాతద్వదుచ్ఛ్రితా ॥ మానహీనాధికంకుండమనేకభయదంభవేత్ । చతుర్దిక్ష్వపికుండస్యహస్తమాత్రసమంభవేత్ ॥ చతస్సృష్వపిదిక్షుకుండస్యహస్తమాత్రకుండంభవతీత్యర్థః-అధోహస్తంఖాతమపిహస్తమాత్రంభవతీతియావత్-యోనివక్త్రంకుండస్యపశ్చిమదిగ్భాగేఉపరిమేఖలాయామధ్యేవక్ష్యమాణలక్షణోపేతాయాయోనిః - సైవవక్త్రంయస్యతత్తాదృక్ ॥ గజోష్ఠసన్నిభం- యోనిప్రమాణంవక్త్రంవాపిప్పలీపత్రాకృతియోనివక్త్రంవాకుండంభవతి- తద్వదుచ్ఛ్రితా - త్ర్యంగులోన్నతాతద్వద్ద్వితీయాసముదాహృతా - ఉచ్ఛ్రాయవిస్తరాభ్యాంచతృతీయాచతురంగులా । ద్వ్యంగుళస్తత్రవిస్తారఃపూర్వయోరపిశస్యతే ॥ పూర్వంతుద్వ్యంగులాకార్యాప్రథమామేఖలాబుధైః । ప్రథమద్వితీయమేఖలయోర్యోనిలక్షణమభిహితం - వితస్తిమాత్రంయోనిస్స్యాత్షట్సప్తాంగులివిస్తృతా- షడ్వాసప్తవాచేతివికల్పః॥ కూర్మపృష్ఠోన్నతామధ్యేపార్శ్వయోశ్చాంగులోచ్ఛ్రితా । గజోష్ఠసదృశీతద్వదాయతాచ్ఛిద్రసంయుతా॥ ఏతత్సర్వేషుకుండేషుయోనిలక్షణముచ్యతే । మేఖలోపరిసర్వత్రఅశ్వత్థదళసన్నిభా ॥ అశ్వత్థదళసహితయోనిర్భవతీత్యర్థః ॥ లక్షణలక్షితకుండకరణాశక్తౌస్థండిలంచతురశ్రంహస్తపరిమితంకల్పయేత్ ॥ స్థండిలంవాప్రకల్పయేదితి- స్థండిలస్యాప్యగ్న్యధిష్ఠానత్వేనవిధానాత్- ఏవంకుండంస్థండిలంవాకృత్వాతస్యోపరి పూర్వభాగేగ్రహాదిస్థాపనార్థంస్థండిలంవేదింవావిదధీత ॥ తథాచ స్కాందపురాణే ॥ తస్యైవోత్తరపూర్వేణస్థండిలంహస్తమాత్రకమ్ । ద్వివప్రంచతురశ్రంచవితస్త్యుచ్ఛ్రాయసమ్మితమ్ ॥ ద్వివప్రమిత్యనేన వేదినిర్మాణముచ్యతే। అతఏవమత్స్యపురాణే ॥ గర్తస్యోత్తరపూర్వేణవితస్తిద్వయవిస్తృతామ్। వప్రద్వయయుతాంవేదింవితస్త్యుచ్ఛ్రాయసమ్మితామ్ । స్థాపనార్థంచ దేవానాం చతురశ్రాముదక్ప్లవామ్ ॥ గర్తస్య కుండస్యోత్తరపూర్వేణ ఈశానాదిగ్భాగేవప్రద్వయంమేఖలాద్వయంతత్రద్వ్యంగులోచ్ఛ్రాయః-ప్రథమవప్రః ద్వ్యంగులోచ్ఛ్రాయోద్వితీయః విస్తారస్తుద్వయోరప్యంగులిపరిమితః ఉదక్ప్లవాం- ఉదఙ్నిమ్నాం- ఏవంస్థండిలంవేదింవానిర్మాయఫలపుష్పాదిభిశ్శతవితానంతస్యోపరికుర్వీత- తదధిష్ఠానేగ్నింప్రణీయగృహాయతనే గ్రహాదిదేవాన్స్థాపయేత్ ॥ తథాచమాత్స్యే ॥ అగ్నిప్రణయనంకృత్వాతస్యామావాహయేత్సురాన్ । సంఖ్యాసురాణాంవిజ్ఞేయావింశతిర్ద్వాదశాధికా ॥ తస్యాంవేదికాయాంతత్రశుక్లతండులైస్సమంతతః పూరయిత్వా తతోమ

ధ్యేతాత్రమవర్ణైస్తండులైస్సూర్యస్యమండలాకారమధిష్ఠానంకుర్వీత - తస్మాన్మండలాదాగ్నేయ దిగ్భాగేశు
క్లతమైరక్షతైశ్చతురశ్రమధిష్ఠానంసోమాయ- సూర్యస్యమండలాద్దక్షిణతోరక్తచందనలిప్తైరక్షతైర్వణాండ
లైస్త్రికోణాకారమధిష్ఠానంమంగళాయ ॥ సూర్యస్యమండలాదీశాన్యాంసువర్ణవర్ణైః రక్షతైర్బాణాకృ
తిమధిష్ఠానంబుధాయ ॥ మధ్యమండలాదుత్తరతః సువర్ణవర్ణైరేవాక్షతైర్దీర్ఘచతుష్కోణమధిష్ఠానం
గురవే - మధ్యమండలాత్పూర్వతశ్శుక్లతమైరేవతండులైఃపంచకోణమధిష్ఠానంభార్గవాయ - మధ్యమండలా
త్పశ్చిమతః కృష్ణవర్ణైస్తండులైర్ధనురాకృతిమధిష్ఠానంశనైశ్చరాయ ॥ మధ్యమండలాన్నైఋతికోణేసీ
సాఖ్యద్రవ్యవర్ణైరక్షతైఃకృష్ణవర్ణైర్వాశూర్పాకృతి మధిష్ఠానంరాహవే। మధ్యమండలాదేవవాయవ్యదిగ్భా
గేశుక్లైస్తండులైర్ధూమ్రవర్ణైర్వా ధ్వజాకృతి మధిష్ఠానంకేతవేకుర్వీత - తతశ్చమండలాకారచతురశ్ర త్రి
కోణ బాణాకృతి దీర్ఘచతురశ్ర పంచకోణ చాపాకృతి శూర్పాకృతి ధ్వజాకారేషు తామ్ర స్ఫటిక రక్త
చందన సువర్ణ చందన రజత లోహ సీస కాంస్య మయేషు మధ్యమాంగుళి మధ్యపర్వప్రమాణోన్నతేషు
సూర్యాదిప్రతిమానిర్మాణద్రవ్యేమువక్ష్యమాణప్రకారేణోల్లిఖితాన్ సూర్యాదీన్మధ్యమాగ్నిదక్షిణేశానోత్త
రపూర్వపశ్చిమనైఋతి వాయుదిగ్భాగేషునిదధీత ॥ తత్రాపరవిశేషః ॥ స్కందపురాణోక్తః - శుక్రా
ర్కౌ ప్రాఙ్ముఖౌజ్ఞేయౌగురుసౌమ్యావుదఙ్ముఖౌ । ప్రత్యఙ్ముఖశ్శనిస్సోమశ్శేషాదక్షిణతోముఖాఇతి ॥ ఆదిత్యా
భిముఖానేవైతాన్గ్రహాన్దీన్స్థాపయేత్ - తథాచ ॥ చింతామణౌ ॥ ఆదిత్యాభిముఖాస్సర్వేసాధిప్రత్యధిదేవతాః।
స్థాపనీయామునిశ్రేష్ఠానాంతరేణపరాఙ్ముఖాః ॥ అధిదేవతాప్రత్యధిదేవతా ఉచ్యంతే- నాంతరేణే త్యాదిత్య
స్యాన్యస్యచస్థాపితగ్రహస్య మధ్యేన్యేగ్రహానస్థాపనీయాఇత్యర్థః॥ నపరాఙ్ముఖాస్థాపనీయాఇత్యర్థః ॥ న
చపరాఙ్ముఖాస్థాపనీయాః॥ ఏవముత్తరత్రాపిపూర్వోత్తరఈశానభాగేదక్షిణపూర్వకేఆగ్నేయ్యాందిశిదక్షిణ
పశ్చిమనైఋతిప్రదేశే పశ్చిమోత్తరతఃవాయవ్యేశుక్లతండులైర్గ్రహస్థాపనాయదేశం స్థండిలవేదింవాపరి
పూర్యశుక్లతండులానాపూర్యతత్తద్వర్ణతండులైరుపలక్షితేషు ప్రదేశేష్వాదిత్యాదీన్గ్రహాన్ స్వస్వాయత
నానతిక్రమేణస్థాపయేన్నిదధ్యాత్ - అథవాతత్తద్వర్ణ తండులోపలక్షితేషు ప్రదేశేషుగ్రహ ప్రతిరూపకా
న్వాశుక్లతండులైఃకృత్వాస్థాపయేత్ప్రతిష్ఠాంకుర్యాత్ ॥ గ్రహలక్షణాన్యపి మత్స్యపురాణే ॥ పద్మాసనః
పద్మకరః పద్మగర్భసమద్యుతిః । సప్తాశ్వస్సప్తరజ్జుశ్చబుధైర్జ్ఞేయస్సదారవిః ॥ శ్వేతః శ్వేతాంబరధరోదశా
శ్వశ్శ్వేతభూషణః । గదాపాణిర్ద్విబాహుశ్చకర్తవ్యోవరదశ్శశీ ॥ రక్తమాల్యాంబరధరశ్శక్తిశూలగ
దాధరః । చతుర్భుజోమేషగమోవరదస్స్యాద్ధరాసుతః ॥ పీతమాల్యాంబరధరఃకర్ణికారదళద్యుతిః । ఖ
డ్గచర్మగదాపాణిః సింహస్థోవరదోబుధః ॥ గురుశుక్రయోర్లక్షణమాహ ॥ దేవదైత్యగురూతద్వత్పీతశ్వే
తౌచతుర్భుజౌ। దండినౌవరదౌకార్యౌ సాక్షసూత్రకమండలూ ॥ ఇంద్రనీలద్యుతిశ్శూలీవరదోగృధ్రవాహ
నః । బాణబాణాసనధరఃకర్తవ్యోర్కసుతస్సదా ॥ కరాళవదనఃఖడ్గచర్మశూలీవరప్రదః । నీలసింహాస
నస్థశ్చరాహురత్రప్రశస్యతే ॥ ధూమ్రాద్విబాహవస్సర్వేగదినోవికృతాననాః । గృధ్రాసనగతానిత్యం కేత
వస్స్యుర్వరప్రదాః ॥ నవగ్రహసాధారణధర్మత్వాదత్ర చతుర్థచరణేనచ కేతోస్సంఖ్యామాహ ॥ స
ర్వేకిరీటినఃకార్యాగ్రహాలోకహితావహాః । ద్వాదశాంగులిఖేదర్కం సోమంతుద్విగుణంలిఖేత్ ॥ భృగుంన
వాంగుళంచైవ గురుంచైవషడంగుళమ్ । బుధంభూమిసుతంసౌరిం చతుస్త్రిద్వ్యంగుళంలిఖేత్ ॥ సోమాద
ర్ధాంగుళింరాహుంకేతుమధ్యర్ధమంగుళిం ॥ ఏవమగ్నిప్రణయనానంతరంగ్రహవేదికాయాముక్తస్థానేషుసూ

ర్యాదిప్రతిమాసిధాయ వ్యాహృతిభిరావాహ్య స్థాపయేత్-అత్రాయం ప్రయోగః॥ ప్రణవస్య పరబ్రహ్మఋషిః గాయత్రీఛందః-పరమాత్మాగ్నిర్దేవతా- వ్యాహృతీనాం క్రమేణ జమదగ్నిభరద్వాజభృగవో ఋషయః- అగ్నివాయుసూర్యాదేవతాః- సూర్యాద్యావాహనార్థే వినియోగః - ఓంభూర్భువస్సువః కళింగదేశోద్భవ కాశ్యపగోత్ర సూర్య ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య ॥ ఇహ తిష్ఠేతి రక్తపుష్పాక్షతైః స్థాపయేత్ - ఓంభూర్భువస్సువః- యమునాదేశజ ఆత్రేయసగోత్ర సోమ ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య శ్వేతపుష్పాక్షతైరిహ తిష్ఠేతి స్థాపయేత్ - ఓంభూర్భువస్సువః అవంతీసముద్భవ భారద్వాజసగోత్ర భౌమ ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య రక్తపుష్పాక్షతైరిహ తిష్ఠేతి స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - మాగధదేశోద్భవ ఆత్రేయసగోత్ర బుధ ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య పీతపుష్పాక్షతైరిహ తిష్ఠేతి స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - సింధుదేశోద్భవ ఆంగీరసగోత్ర బృహస్పతే ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య పీతపుష్పాక్షతైరిహ తిష్ఠేతి స్థాపయేత్ - ఓంభూర్భువస్సువః- భోజకటదేశోద్భవ భార్గవగోత్ర శుక్ర ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య పీతపుష్పాక్షతైరిహ తిష్ఠేతి స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః- సౌరాష్ట్ర దేశజ కాశ్యపగోత్ర శనైశ్చర ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య కృష్ణపుష్పాక్షతైరిహ తిష్ఠేతి స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః- వైరాటికాపురోద్భవ పైఠీనసగోత్ర రాహో ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య- కృష్ణపుష్పాక్షతైరిహ తిష్ఠేతి స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - అంతర్వేదిసముద్భవ జైమినిసగోత్ర కేతో ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య ధూమ్రపుష్పాక్షతైరిహ తిష్ఠేతి స్థాపయేత్ ॥ యథోక్తకుసుమతండులాభావే యథా లాభోపపన్నకుసుమైస్తండులైః స్థాపయేత్ ॥ స్కాందపురాణే ॥ జన్మభూగోత్ర మేతేషాం జన్మస్థాన ముఖానిచ - యోజ్ఞాత్వా కురుతే శాంతిం గ్రహాస్తేనావమానితాః ॥ ఉత్పన్నోరవిః కళింగేషు యమునాయాం హి చంద్రమాః । అంగారకస్త్వవంత్యాం తు మగధేషు హిమాంశుజః ॥ సైంధవేషు గురుర్జాతశ్శుక్రో భోజకటే తథా । శనైశ్చరస్తు సౌరాష్ట్రే రాహుర్వైరాటికాపురే ॥ అంతర్వేద్యాం తథా కేతు రిత్యేతా గ్రహభూమయః । ఆదిత్యః కాశ్యపో గోత్ర ఆత్రేయశ్చంద్రమా భవేత్ ॥ భరద్వాజో భవేద్భౌమస్తథాత్రేయశ్శశాంకజః । సురపూజ్యోంగిరాగోత్రశ్శుక్రో వై భార్గవస్తథా ॥ శనిస్తు కాశ్యపభవో రాహుః పైఠీనసస్తథా । కేతవో జైమినీయాశ్చ గ్రహా లోకహితావహాః ॥ భానురంగారకౌ రక్తౌ శుక్లౌ శుక్రనిశాకరౌ । సోమపుత్రో గురుశ్చైవ తావుభౌ పీతకౌ స్మృతౌ ॥ కృష్ణం శనైశ్చరం విద్యా ద్రాహుం చిత్రాశ్చ కేతవః । కృష్ణరూపగుణైర్యుక్తాన్ వ్యాహృత్యావాహయేత్తు తాన్ ॥ ఏవం సూర్యాదీనావాహ్య స్థాపయేత్ ప్రత్యధిదేవతాః। ఓంభూర్భువస్సువః-ఈశ్వర ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి శ్వేతపుష్పతండులైస్సూర్యదక్షిణ పార్శ్వే ఈశ్వరం ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - ఉమే ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి సూర్యస్య దక్షిణపార్శ్వే ఉమాం ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - స్కంద ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి భౌమస్య దక్షిణపార్శ్వే స్కందం - ఓంభూర్భువస్సువః - విష్ణో ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి బుధస్య దక్షిణపార్శ్వే విష్ణుం - ఓం భూర్భువస్సువః - బ్రహ్మన్నిహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి గురోర్దక్షిణపార్శ్వే బ్రహ్మాణం - ఓంభూర్భువస్సువః - ఇంద్ర ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి శుక్రస్య దక్షిణపార్శ్వే ఇంద్రం ॥ ఓంభూర్భువస్సువః- యమ ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి - శనైశ్చరస్య దక్షిణపార్శ్వే యమం ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - కాలేహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి రాహోర్దక్షిణపార్శ్వే కాలం ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - చిత్రగుప్తేహాగచ్ఛ ఇహ తిష్ఠేతి కేతోర్దక్షిణపార్శ్వే శుక్లపుష్పతండులైశ్చిత్రగుప్తం స్థాపయేత్ ॥ తతశ్చ ప్రత్యధిదేవతాశ్చ స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః- అగ్నే ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి శుక్లపుష్పతండులైస్సూర్యస్య వామపార్శ్వే అగ్నిం ॥ ఓంభూర్భువస్సువః-అప ఇహాగచ్ఛత ఇహ తిష్ఠతేతి సోమస్య వామపార్శ్వే అపః ॥

ఓంభూః - భూమె ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి భౌమస్య వామపార్శ్వే భూమిం - ఓంభూః - విష్ణో ఇహాగచ్ఛే
హ తిష్ఠేతి బుధస్య పార్శ్వే వామే విష్ణుం ॥ ఓంభూః ఇంద్ర ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి జీవస్య వామపార్శ్వే ఇంద్రం-
ఓంభూః - ఇంద్రాణీహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి శుక్రస్య వామ పార్శ్వే ఇంద్రాణీం ॥ ఓంభూః - ప్రజాపతే
హాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి శనైశ్చరస్య వామభాగే ప్రజాపతిం - ఓంభూః సర్పా ఇహాగచ్ఛంత్విహ తిష్ఠంత్వితి
రాహోర్వామపార్శ్వే సర్పాన్ ॥ ఓంభూః బ్రహ్మన్నిహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి కేతూనాం వామభాగే బ్రహ్మా
ణం శ్వేతకుసుమాక్షతైః స్థాపయేత్ ॥ అధిదేవతా దక్షిణతో వామే ప్రత్యధిదేవతాః - స్థాపనీయాః ప్రయత్నే
న వ్యాహృతిభిః పృథక్పృథక్ ॥ ఇతి సంగ్రహకారః - చింతామణౌ త్వధిదేవతాస్థాపనా ప్రదేశః ప్రకారాంతరే
ణ దర్శితః ॥ సూర్యస్యైవోత్తరే శంభుముమాం సోమస్య దక్షిణే । స్కందమంగారకస్యైవ దక్షిణస్యాం ని
వేశయేత్ ॥ సోమాత్పశ్చిమతో విష్ణుం బ్రహ్మ జీవస్య పూర్వతః । ఇంద్రమైంద్ర్యాం సితాద్విద్ధి మందాదాగ్నే
యతో యమమ్ ॥ రాహోః పూర్వోత్తరే కాలం సర్వభూతభయావహం । కేతోర్నైరృతిదిగ్భాగే చిత్ర
గుప్తం నివేశయేత్ ॥ ఏవం గ్రహాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా స్థాపనానంతరం వినాయకాదీన్ పంచదేవతాః స్థాప
యేత్ ॥ ఓంభూః వినాయక ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి రాహోరుత్తరభాగే వినాయకం స్థాపయేత్ - ఓంభూః - దు
ర్గే ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి శనైశ్చరోత్తరభాగే దుర్గాం స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూః - వాయో ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి సూర్యస్యో
త్తరభాగే వాయుం స్థాపయేత్ - ఓంభూర్భువస్సువః ఆకాశ ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి రాహోర్దక్షిణ పార్శ్వే ఆకాశం
ఓంభూః - అశ్వికుమారావిహాగచ్ఛతమిహ తిష్ఠతమితి కేతోర్దక్షిణ పార్శ్వే శ్వేతకుసుమాక్షతైరశ్వినీకుమారౌ స్థా
పయేత్ ॥ మత్స్యపురాణే ॥ వినాయకం తథా దుర్గాం వాయుమాకాశమేవ చ । ఆవాహయేద్వ్యాహృతిభిస్త
థైవాశ్వికుమారకౌ ॥ సంగ్రహకారః ॥ రాహుమంద దినేశానాముత్తరస్యాం యథాక్రమమ్ । గణేశదు
ర్గావాయూంశ్చ రాహుకేత్వోశ్చ దక్షిణే ॥ ఆకాశమశ్వినౌ చేతి పంచైతాన్ స్థాపయేత్తతః । అథైతాన్సం
చోత్తరం గం స్థాపయేత్ ॥ ఏవం ద్వాత్రింశద్దేవతా ఆవాహ్య స్థాపయిత్వా నామమంత్రైః పూజయేత్ । తద్యథా ॥
ఓం సూర్యాయ నమ ఇత్యాసనం - సూర్యాయ నమః - పాద్యం - సూర్యాయ నమ ఇత్యర్ఘ్యం ॥ ఓం
సూర్యాయ నమః - ఆచమనీయం - సూర్యాయ - స్నానం - సూర్యాయ నమః - పునరాచమనీయం - సూర్యా
య నమః - వస్త్రం - సూర్యాయ నమః - గంధం - సూర్యాయ నమః, పుష్పాణి - సూర్యాయ నమః - ధూపం -
సూర్యాయ నమ ఇతి దీపం - సూర్యాయ నమ ఇతి నైవేద్యం - ఏవం పూజయిత్వా నామమంత్రైః పూర్వోక్తం ద్వా
త్రింశద్దేవతా ఆవాహనక్రమేణావాహయేత్ - అథవక్ష్యమాణైస్తత్తద్దేవతా ప్రకాశకైర్వైదికైర్మంత్రై
రాసనాద్యుపచారం కుర్వీత - తత్రాచమనీయదానానంతరం పంచామృతైస్స్నానం కారయేత్ - ఏతత్సకల
గ్రహపూజాకరణేపి సమానం ॥ ఏవం సోమాదీనామపి దుగ్ధదధ్యాజ్యమధూని ॥ ఆప్యాయస్వేత్యస్య మంత్రస్య
గౌతమ ఋషిః - సోమాత్మకం పయో దేవతా - గాయత్రీచ్ఛందః - క్షీరస్నానే వినియోగః - ఆప్యాయస్వే
త్యాదినా క్షీరస్నానం ॥ దధిక్రావ్ణ ఇత్యస్య మంత్రస్య - దధిక్రావా ఋషిః - సురభ్యుత్పన్నం దధి దేవతా -
దధిస్నానే వినియోగః - దధిక్రావ్ణ ఇతి దధిస్నానం - శుక్రమసీత్యస్య యజుషః - ప్రజాపతిఋషిః - ఆజ్యం దే
వతా - ఆజ్యస్నానే వినియోగః - శుక్రమసీత్యాజ్యేన స్నానం - స్వాదుః పవస్వేత్యస్య వేన ఋషిః - సోమాత్మికా
శర్కరా దేవతా - జగతీచ్ఛందః - శర్కరాస్నానే వినియోగః - స్వాదుః పవస్వేతి శర్కరాస్నానం -
మధువాతా ఇత్యస్య గౌతమ ఋషిః - మధు దేవతా గాయత్రీచ్ఛందః - మధుస్నానే వినియోగః - మధువాతా

ఇత్యాదినా మధుస్నానం - ఏవంపంచామృతస్నానానంతరం పునరాచమనవస్త్రోపవీతాంసపర్యాంవిధాయానం
తరమింద్రాదీనష్టలోకపాలాన్ సూర్యాభిముఖానావాహ్యపూజయేత్ - శిష్టసమాచారాత్ - అత్రేమంత్రాః-
ఇంద్రంవోవిశ్వతఃపరీత్యస్యమంత్రస్య - మధుచ్ఛందఋషిః - ఇంద్రోదేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - ఇంద్రపూ
జాయాంవినియోగః- ఇంద్రంవోవిశ్వతఃపరీత్యాది ॥ అగ్నిందూతమిత్యస్యమంత్రస్య - మేధాతిథిఋషిః-అగ్ని
ర్దేవతా గాయత్రీచ్ఛందః - అగ్నిపూజాయాంవినియోగః ॥ అగ్నిందూతమిత్యాది॥ యమాయసోమమిత్య
స్యయమఋషిః- యమోదేవతా - అనుష్టుప్ఛందః - యమపూజాయాంవినియోగః - యమాయసోమ
మిత్యాది ॥ మోషూణఇత్యస్యకణ్వఋషిః- నిఋతిర్దేవతా. గాయత్రీచ్ఛందః - నిఋతిపూజాయాం
వినియోగః - మోషూణఃపరేత్యాది- నిఋతిదుర్వర్ణావపథాత్ -పరీష్టత్సైషయాసహ - త్వంనో అగ్నఇ
త్యస్యమంత్రస్య ॥ వామదేవఋషిః - వరుణోదేవతా॥ త్రిష్టుప్ఛందః - వరుణపూజాయాంవినియోగః-త్వం
నోఅగ్నేవరుణస్యేత్యాది - తవవాతాయసుకృతస్యమంత్రస్య - వాధ్ర్యశ్వఋషిః - వాయుర్దేవతా - గా
యత్రీచ్ఛందః - వాయుపూజాయాంవినియోగః- తవవాతాయసుకృతస్యతే- త్వష్టుర్జామాతర—మహే-
సోమోధేనుమిత్యస్యగౌతమఋషిః - సోమోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- సోమపూజాయాంవినియోగః- సో
మోధేనుమిత్యాది- తమీశానమిత్యస్యగౌతమఋషిః - ఈశానోదేవతా జగతీచ్ఛందః - ఈశానపూజాయాం
వినియోగః- తమీశానంజగత—వయం॥ పూషానో—స్వస్తయే॥ ఏతేవమంత్రాఉపలక్షణార్థాః ॥ అథఇం
ద్రాదిప్రశస్తైర్మంత్రైరింద్రాది పూజాకార్యా- అథవేంద్రాయనమఇత్యాది తద్దేవతానాంమంత్రైర్లోక
పాలాన్పూజయేత్ - ఏవంలోకపాలాన్సంపూజ్యాదిత్యాదీనాంగ్రహాణాం తత్తద్వర్ణాస్రక్చందనప్రభృ
తీన్గంధాంస్తత్తద్వర్ణపుష్పాణిచసమర్ప్య- అధిదేవతాదిలోకపాలానాం శ్రీచందనంయథోపపన్నకుసుమా
నిచసమర్పయేత్ - తతోధూపదానంచింతామణౌ ॥ దివాకరకుజాభ్యాంతు దాపయేద్రక్తచందనమ్। చం
ద్రభార్గవయోశ్చైవసితవర్ణంప్రదాపయేత్ ॥ కుంకుమేనతుసంయుక్తంచందనంజీవసౌమ్యయోః । అగ
రుంచందనందద్యాద్రాహుకేత్వర్కజేషుచ। గ్రహపూర్వాణిపుష్పాణి గాయత్ర్యాధూపమాహరేత్ ॥ ర
వేఃకుందురుకంధూపంశశినస్తుఘృతాక్షతమ్ । భౌమేసర్జరసంచైవఅగరుశ్చబుధేస్మృతః ॥ సిహ్లకంగురవే
దద్యాచ్ఛుక్రేబిల్వాగరుంతథా॥ గుగ్గులంమందచారేతులాక్షౌ రాహుకేతవే । కుందురుకం సల్లకీరసః। సి
హ్లకఃపిండకః । బిల్వాగరుర్బిల్వఫలపుష్పమజ్జాగరు- మందచారశ్శనైశ్చరః రాహూః కేతవేచ। లాక్షాః। పూ
ర్వోక్తంకుందురుకాదిధూపాభావేసర్వేషాంగుగ్గులురేవధూపః ॥ తథాచయాజ్ఞవల్క్యః ॥ ధూపోదేయశ్చ
గుగ్గులురితి - ఆదిత్యాదీనాంకుందురుకాదిధూపదానేతత్తదధిదేవతాప్రత్యధిదేవతయోరపి తత్తద్ధూపాః-
వినాయకాదీనాంగుగ్గులురేవ - తస్యసర్వసాధారణత్వాత్ - తతోగ్రహాణాందీపందత్వానైవేద్యంవక్ష్యమా
ణందద్యాత్ ॥ చింతామణౌ॥ గుడోదనంరవేర్దద్యాత్సోమాయఘృతపాయసమ్। లోహితాయహవిష్యా
న్నంబుధాయక్షీరషాష్టికమ్ ॥ దధ్యోదనంగురోర్దద్యాచ్ఛుక్రాయచఘృతోదనమ్ । మిశ్రితం తిలమాషైశ్చ
నైవేద్యంచశనైశ్చరే॥ రాహోర్మాంసోదనందద్యాత్కేతోశ్చిత్రోదనంతథేతి ॥ హవిష్యాన్నంమున్యన్నం
నీవారాది॥ క్షీరమిశ్రషాష్టికౌదనంపూర్వోక్తవిధనైవేద్యాభావేలాభోపపన్నోదనానినివేదయేత్ ॥ యథా
హయాజ్ఞవల్క్యః ॥ శక్తితోవాయథాలాభంసంసత్కృత్యవిధిపూర్వకమ్ । ఏవమధిదేవతాదీనాం తత్తద్గ్రహ
నైవేద్యంయథాలాభోపపన్నమోదనాదివాసమర్పయేత్ ॥ వినాయకస్యమోదకాదితు- ఓదనాది- ఏవంనై
వేద్యందత్వాదానానంతరంగ్రహవేదికాయాం ఈశానదిగ్భాగే-అవ్రణమకళంకం॥బహిర్దర్భ్యక్షతాది భూమి

తంచూతాదిపల్లవసంఛన్నంచూతాశ్వత్థవటోదుంబరపల్లవసంయుక్తంఫలవస్త్రయుగాన్వితమంత్రైఃప్రక్షిప్తపంచరత్నంశుభంనిర్మలజలపూర్ణం దృఢం కలశమక్షతానాముపరిస్థాపయేత్ ॥ తత్రకలశేవరుణమావాహయేత్ ॥ తథాగంగాదీనితీర్థాని- తథాచ॥ మత్స్యపురాణే ॥ ప్రాగుత్తరేణతస్మాచ్చ దధ్యక్షతవిభూషితమ్। చూతపల్లవసంఛన్నంఫలవస్త్రయుగాన్వితమ్ ॥ పంచరత్నసమాయుక్తంపంచవర్ణయుతంతథా॥ స్థాపయేదవ్రణంకుంభంవరుణంతత్రవిన్యసేత్ । గంగాద్యాస్సరితస్సర్వాస్సముద్రాశ్చసరాంసిచ॥ పంచభంగాశ్చపూర్వోక్తాఃపూర్వోక్తాఃపంచపల్లవాః।గజాశ్వరథ్యావల్మీకసంగమాద్రధగోకులాత్॥మృదమానీయ విష్వేంద్రాసర్వౌషధిసమన్వితామ్ । స్నానార్థంవిన్యసేత్తత్రయజమానస్యశాస్త్రవిత్॥ సురామాంసీవచాకుష్ఠం శైలేయంరజనీద్వయమ్ । శఠీచంపకముస్తాచసర్వౌషధిగణస్స్మృతః॥ *

—⁘ అథ వరుణావాహనమంత్రః. ⁘—

తత్వాయామీత్యస్య మంత్రస్య- శునశ్శేఫఋషిః - వరుణోదేవతా , త్రిష్టుప్ఛందః - వరుణావాహనేవినియోగః , తత్వాయామీత్యాది.ఎతచ్చప్రదర్శనార్థంఅతఃఅన్యైరపి వరుణప్రకాశకైర్వైదికైర్మంత్రైర్వరుణాయనమఇతినామమంత్రేణవావరుణమావాహయేత్ ॥ అథగంగాద్యావాహనమంత్రః ॥ సర్వేసముద్రాస్సరితస్తీర్థానిజలదానదాః - ఆయాంతుయజమానస్యదురితక్షయకారకాః ॥ ఏవమాదిత్యదేవతావాహనాదివరుణస్థాపనాంతంకర్మనిర్వర్త్యపూర్వప్రతిష్ఠాపితాగ్నౌవక్ష్యమాణవిధినాహోమకర్మసమారభేత్॥ తత్రాన్వాధానప్రయోగః - అస్మిన్కర్మణ్యాదిత్యాదినవప్రధానదేవతాః ॥ రుద్రాద్యానవాధిదేవతాః - అగ్న్యాద్యానవప్రత్యధిదేవతాః । వినాయకాద్యాఇరాఅప్యంగదేవతాః । సమిచ్చర్వాజ్యతిలవ్రీహియవాహవిః । సమిచ్చర్వాజ్యమిశ్రితంతంత్రంసాంగేనకర్మణాసద్యోయక్ష్యఇతిద్వేసమిధావగ్నౌనిక్షిపేత్- ఏవమన్వాధానంవిధాయనిర్వాపః కార్యః - తత్రాయంప్రయోగః ॥ దేవస్యత్వాసవితుఃప్రస-స్తాభ్యాం ॥ సూర్యాయత్వాజుష్టంనిర్వపామీతిచతురోముష్టీన్నిర్వపేత్ ॥ యథాష్టోత్తరశత సహస్రంవాహోమంకర్తుమిచ్ఛంతి - ముష్టిచతుష్టయంనిర్వాప్య సంపాదితద్రవ్యహోమపర్యాప్తత్వేనపూర్వోక్తనిర్వాపణానంతరంహోమపర్యాప్తద్రవ్యంతూష్ణీంనిర్వపేత్॥ ఎవంనిరూప్యదేవార్థంపాత్రైః ప్రక్షాళ్యచరుం శ్రపయిత్వాభి ఘార్యోదగుద్వాస్యప్రత్యభిఘారయేత్ ॥ కర్తవ్యామంత్రవంతశ్చ చరవఃప్రతిదైవతమితి॥ఎవంచరుశ్రపణానంతరంయథాగృహ్యంపరిస్తరణాజ్యసంస్కారాంతకర్మకరణానంతరం యజమానోపి జప్యదేవతోద్దేశేన హోమీయద్రవ్యత్యాగంకుర్వీత- యజమానికతాత్యాగస్యయుగపదసేఃఋత్విక్స్వాధ్యేకర్మణిప్రత్యాహుతిస్వత్వత్యాగంకుర్వీత॥యజమానికతాత్యాగస్యకర్తుమశక్యత్వాత్ ॥ తత్రాయంప్రయోగః ॥ సూ॰సో॰భౌ॰బుధబృహస్పతిశుక్రశనిరాహుకేతురుద్రోమాస్కందవిష్ణుబ్రహ్మేంద్రయమకాలచిత్రగుప్తాగ్నిజలభూవిష్ణుశక్రేంద్రాణీప్రజాపతిబ్రహ్మగణపతిదుర్గావాయూమాదిగ్వహ్యౌక్తధరాదిదేవతాభ్యఃస్విష్టకృదగ్నయే సవేదిశంసమిచ్చర్వాజ్యతిలవ్రీహియవానహంత్యజామీత్యభిలపేత్। కేచనగృహేపాకాచోదనముద్ధృత్యగ్రహాదీనుద్దిశ్యజుహ్వతి ॥ తత్రశిష్టాచారఏవప్రమాణం-ఎవముద్దేశత్యాగేహుతేఇధ్మానాధాయాజ్యభాగౌచక్షుషీహుత్వాపశ్చాత్ప్రతిగ్రహముష్టావింశతిరష్టోత్తరశతమష్టోత్తరసహస్రంవా స్రువేణహోమఃకార్యఃతత్రాపిసమిచ్చర్వాజ్యతిలాదయఇతి

క్రమః - సమిదాజ్యచరుతిలాదయ ఇతివా- అధిదేవతాదీనామప్రధానత్వాద్ధోమేన్యూనసంఖ్యాస్వీకరణం- ఆసాంచసమిధః పలాశా ఏవ మత్స్యపురాణే - క్వచన యాజ్ఞవల్క్యశ్చ ॥ అర్కః పలాశః ఖదిరస్త్వపామార్గోఽథపిప్పలః - ఔదుంబరశ్శమీదూర్వాకుశాశ్చసమిధః క్రమాత్ । ఏకైకస్యాష్టశతకమష్టావింశతిరేవవా॥ హోతవ్యామధుసర్పిభ్యాందధ్నా చైవసమన్వితా। అనేనవచనేనమధ్వాజ్యదధ్నాంసమిదంజనే సముచ్చయోపగమ్యతే- యాజ్ఞవల్క్యమాత్స్యయోః - హోతవ్యామధుసర్పిర్భ్యాందధ్నాక్షీరేణవాపునరితిస్మృతి పురాణయోస్స్మృతేః ప్రాబల్యాత్పురాణవాక్యస్థశ్చశబ్దో వాగ్రాహ్యః - తథాచమధ్వాదీనిసమిదంజనేవికల్పితాని- చింతామణౌ ॥ సమిధశ్చాత్రకర్తవ్యా అష్టోత్తరసహస్రకాః । అష్టోత్తరశతంవాథ అష్టావింశతిరేవచ ॥ సమిధాలక్షణంవక్ష్యే సంఖ్యామానంతథైవచ । విశీర్ణా విదళా హ్రస్వా వక్రాస్సుషిరాః కృశాః ॥ అతిస్థూలాతిదీర్ఘాశ్చసమిధః కార్యనాశనాః । విశీర్ణాయుఃక్షయంకుర్యాద్విదళాపుత్రనాశినీ ॥ సుషిరా వ్యాధిజననీ కృశాచరిపువర్ధినీ । దీర్ఘా విదేశగమనీ స్థూలా చాత్మవినాశినీ। అకృశా నుసమాస్థూలా ఆర్ద్రాశ్చసపలాశినీః। ప్రాదేశాన్నాధికాన్యూనాసమిత్స్యాత్సర్వకర్మణి ॥ అర్కో నాశయతేవ్యాధిం పలాశస్సర్వకామదః ; ఖదిరశ్చార్థలాభశ్చ అపామార్గః సుపుత్రదః ॥ అశ్వత్థస్సర్వకామాయ సౌభాగ్యోదుంబరస్తథా । శమీశమయతే పాపందూర్వాయుశ్చవివర్ధినీ ॥ కుశాధర్మార్థకామానాం రక్షకారక్షసాంవిదుః । అష్టోత్తరంతుసాహస్రం శతమష్టాధికంతథా ॥ అష్టావింశతిరష్టౌవా ఏకైకస్యాతుహోమయేత్ । హోమాంతేదక్షిణాందద్యాచ్ఛాంత్యర్థంపుష్టివర్ధనమ్ ॥ దేవానామపిసర్వేషాం ఉపాంశుపరమార్థవిత్ । స్వేనస్వేనైవమంత్రేణ హోతవ్యాస్సమిధఃపృథక్ ॥ హోతవ్యంచఘృతాద్యత్రచరుభక్తాదికంపునః। మంత్రైర్దశాహుతీర్దద్యాద్ధోమోవ్యాహృతిభిః పునః ॥ మంత్రైర్దశాహుతీరిత్యాది హోమార్థం సంపాదితేనసమిధాదినాగ్రహేభ్యః ప్రత్యేకందశాహుతీర్దద్యాత్- అధిదేవతాదీనాంప్రత్యేకంతిస్రస్తిస్రఏకాంవాదద్యాదిత్యర్థః ॥ హోమోవ్యాహృతిభిః పునరితి ॥ భూస్స్వాహేత్యాభిశ్చతస్రభిశ్చతస్రస్తత్రఆహుతయోదేయాః ॥ ఉదఙ్ముఖాః ప్రాఙ్ముఖావాకుర్యాద్బ్రాహ్మణపుంగవాః । మంత్రవంతశ్చవాదద్యాచ్చరవః ప్రతిదైవతమ్ ॥ కృత్వాతుతాన్ చరూన్ సమ్యక్కృత్వాతహోమంసమారభేత్। ఆకృష్ణేనేతిసూర్యాయహోమఃకార్యోద్విజన్మనా ॥ ఆప్యాయస్వేతిమంత్రేణసోమాయజుహుయాత్పునః । అగ్నిర్మూర్ధాదివోమంత్రంభౌమాయపరికీర్తయేత్ ॥ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నఇత్యేవమంత్రంసోమసుతాయవై। బృహస్పతేఅతియదర్య ఇతిదర్యచగురోర్మతః । అన్నాత్పరిస్రుతోరసశ్శుక్రస్యాపినిగద్యతే ॥ శనైశ్చరాయచపునశ్శంనోదేవీతిహోమయేత్। కయానశ్చిత్రఆభువదితిమంత్రం రాహోరుదీరయేత్ ॥ ఆపోహిష్ఠేత్యృమాయాశ్చస్యోనేతిస్వామినస్తథా। తథాయమస్యచాయంగౌరితి హోమః ప్రకీర్తితః ॥ కాలస్యబ్రహ్మజజ్ఞానమితి మంత్రః ప్రశస్యతే । చిత్రగుప్తస్యచాజ్ఞాతమితి వేదవిదోవిదుః ॥ అగ్నిందూతంవృణీమహ ఇతివహ్నేరుదాహృతః । ఉదుత్తమంవరుణ ఇత్యపాంమంత్రః ప్రకీర్తితః ॥ భూమేఃపృథివ్యంతరిక్షమితి వేదేషుపాఠితః । సహస్రశీర్షాపురుష ఇతివిష్ణోరుదాహృతః ॥ ఇంద్రాయేంద్రోమరుత్వ ఇతి శక్రస్యకథ్యతే- ఉత్తానపర్ణేసుభగ ఇతిదేవ్యాస్సమారభేత్ । ప్రజాపతేఃపునర్హోమః ప్రజాపతిరితిస్మృతః ॥ వినాయకస్యతూనఇతిమంత్రాహుతేస్స్మృతః ॥ నమోఅస్తుసర్పేభ్య ఇతిసర్పాణాంమంత్ర ఉచ్యతే ॥ ఏవబ్రహ్మయఋత్విజ ఇతిబ్రహ్మణ్యుదాహృతః। వినాయకస్యతూనఇతిమంత్రాహృతిస్స్మృతా॥ జాతవేదసేసునవామసోమితిదుర్గామంత్రః ప్రకీర్తితః । క్రాణాంశిశుర్మహీనాంతత్తద్వాయోః ప్రకీర్తితః ॥ ఆదిత్ప్రత్నస్యేతి మంత్రఆకాశస్యప్రకీర్తితః । ఏషాఉషాపూర్వ్యేతి అశ్వినోర్మంత్రఇష్యతే ॥ పూర్ణాహుతించమాధానం

దివఇత్యధిపాతయేత్ ॥ అథహోమమంత్రాః ॥ ఆకృష్ణేనేతిసూర్యమంత్రస్యహిరణ్యస్తూపఋషిః - సవితా దేవతా త్రిష్టుప్ఛందః - సూర్యప్రీతయేసమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః - ఆకృష్ణేనేతి మాధ్యం దినపాఠః - తైత్తిరీయాణాంతు ॥ ఆసత్యేనేత్యాది॥ విపశ్చన్నాప్వహేత్యంతం- ఆప్యాయస్వాహేతిసోమ మంత్రస్యగౌతమఋషిః-సోమదేవతా గాయత్రీఛ్ఛందః ॥ సోమప్రీతయే సమిదాదిద్రవ్యహోమే వినియోగః- ఇమందేవేతిమధ్యందినశాఖాపఠితస్యసోమమంత్రస్య గౌతమఋషిః | సోమోదేవతాత్రిష్టుప్ఛందః-అగ్నిర్మూర్ధేత్యంగారకమంత్రస్య - విరూపఋషిః - అంగారకోదేవతా- గాయత్రీఛందః - అంగారకప్రీతయేస మిదాది సంపాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః- అగ్నిర్మూర్ధేఇత్యాది॥ ఉద్బుధ్యస్వేతిబుధమంత్రస్య- అగ్ని ఋషిః- బుధోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః - సమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః - ఉద్బుధ్యస్వేత్యాది ॥ అగ్నేవివస్వదుషసఇతి- బుధమంత్రస్యప్రస్కణ్వఋషిః, బుధోదేవతా - బృహతీఛ్ఛందః - బృహస్పతే అతీత్యాదిబృహస్పతి మంత్రస్య- గృత్సమదఋషిః - బృహస్పతిర్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - బృహస్పతి ప్రీతయేసమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః ॥ బృహస్పతేత్యాది- బృహస్పతేపరిదీయేతిబృహస్పతి మంత్రస్య - అప్రతిరథఋషిః - బృహస్పతిర్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః అన్నాత్పరిస్రుతోరసమిత్యాది - తైత్తిరీయశాఖాపరిపఠితస్యశుక్రమంత్రస్య వైశ్వదేవకాండాంతః పాతిత్వాద్విశ్వేదేవా ఋషయః - శుక్రోదేవతా- షట్పదాజగతీఛ్ఛందః- శుక్రప్రీతయేసమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమే వినియోగః - అన్నాత్పరిస్రుతో రసమిత్యాది॥ అయంమంత్రస్తైత్తిరీయబ్రాహ్మణద్వితీయకాండేసమామ్నాతః - తస్మిన్ననువాకఆద్యంతయోఋతేనసత్యమింద్రియమిత్యాదివాక్యచతుష్టయంసమామ్నాతం-మధ్యేపితత్ర ఋతేనసత్యమింద్రియమిత్యేకంవాక్యంపఠితం - అయంచమధ్యపాతిని ఋతేనేత్యాదివాక్యచతుష్టయస్యానుషంగద్యోదనార్థః - అతఏవాద్యంతయోర్వాక్యచతుష్టయస్యసమామ్నాతస్యాన్నాత్పరిస్రుతస్యైవమాధ్యందినశాఖానుసారేణ శ్రీ సరస్వతీంద్రా ఋషయః- శుక్రోదేవతా- అతిజగతీఛ్ఛందః - చింతామణౌతు - ప్రజాపతిఋషిః - జగతీఛ్ఛందఇత్యుక్తం - తచ్ఛాఖాంతరాభిప్రాయేణ- శుక్రంతేఅన్యదితి శుక్రమంత్రస్యభరద్వాజఋషిః - శుక్రోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః ॥ శన్నోదేవీరితిశనైశ్చరమంత్రస్య సింధుద్వీపఋషిః - శనైశ్చరోదేవతా- గాయత్రీఛ్ఛందః - శనైశ్చరప్రీతయేసమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః ॥ శన్నోదేవీరిత్యాది-శమగ్నిరితిశనైశ్చరమంత్రస్య- సింధుద్వీపఋషిః- శనైశ్చరోదేవతా - ఉష్ణిక్ఛందః - కయానఇతిరాహుమంత్రస్య వామదేవఋషిః- రాహుర్దేవతా- గాయత్రీఛ్ఛందః - రాహుప్రీతయే సమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః- కయానశ్చిత్రఇత్యాది- కాండాత్కాండాత్ప్రరోహంతీతిరాహుమంత్రస్య- రాహుర్దేవతా - అనుష్టుప్ఛందః - కేతుంకృణ్వన్నితికేతుమంత్రస్య - మధుఛ్ఛందఋషిః, కేతుర్దేవతా- గాయత్రీఛ్ఛందః - సమిదాది సంపాదిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః ॥ కేతుంకృణ్వన్నిత్యాది॥ అథాధిదేవతామంత్రాః - ఆవోరాజానమితిసూర్యాధిదేవతాభూతరుద్రమంత్రస్యవామదేవఋషిః — త్రిష్టుప్ఛందః- రుద్రప్రీతయే సమిదాదిసంపాదిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః- ఆవోరాజానమిత్యాది॥ త్రియంబకమంత్రస్యవసిష్ఠఋషిః- రుద్రోదేవతా- అనుష్టుప్ఛందః- కద్రుద్రాయేతి- రుద్రమంత్రస్య- కణ్వఋషిః - రుద్రోదేవతా- గాయత్రీఛ్ఛందః — ఆపోహిష్ఠేతిసోమాధిదేవతాభూతోమామంత్రస్య సింధుద్వీపఋషిః - ఉమాదేవతా- గాయత్రీఛ్ఛందః - ఆపోహిష్ఠేత్యాది - గౌరీమిమాయేత్యుమామంత్రస్య- దీర్ఘతమాఋషిః-ఉమాదేవతా- జగతీఛ్ఛందః-శ్రీశ్చఇత్యుమామంత్రస్య-ప్రజాపతిఋషిః- ఉమాదేవతా-అనుష్టుప్ఛందః-హ్రీశ్చతఇతితైత్తిరీయపాఠః-శోనాపృథివీతిమంగళాధిదేవతా - భూతస్కందమం

త్రస్య-దీర్ఘతమో మేధాతిథిఋషిః-సహందో దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః-సహందప్రీత్యర్థే సమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమే వినియోగః - స్యోనాపృథివీ। యస్సహంద ఇతిసహందమంత్రస్య - మేధాతిథిఋషిః - మేధా దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - చింతామణౌతు ॥ యదసహందమంత్రస్య - మేధాతిథిఋషిః - సహందో దేవతా - గాయత్రీచ్ఛందః- ఇత్యుక్తం తన్మంత్రాంతరం - ఇదంవిష్ణురితి బుధాధిదేవతా భూతవిష్ణుమంత్రస్య మేధాతిథిఋషిః- విష్ణుర్దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - విష్ణుప్రీత్యర్థే సమిదాది సంపాదితద్రవ్యహోమే వినియోగః - ఇదంవిష్ణురిత్యాది - సహస్రశీర్షేతి విష్ణుమంత్రస్య - నారాయణఋషిః - పురుషో దేవతా- అనుష్టుప్ఛందః -త్వమిత్థమసీతి బృహస్పతి ప్రత్యధిదేవతా - భూతభర్గమంత్రస్య। భర్గవఋషిః । బ్రహ్మా దేవతా । బృహతీచ్ఛందః- బ్రహ్మప్రీత్యర్థే సమిదాది సంపాదితద్రవ్యహోమే వినియోగః - త్వమిత్థమసీత్యాది। బ్రహ్మహోతా బ్రహ్మయజ్ఞః బ్రహ్మమంత్రస్య- విశ్వామిత్రఋషిః । బ్రహ్మా దేవతా । త్రిష్టుప్ ఛందః । ఇంద్రమిద్దేవతాతయ ఇతి శుక్రాధిదేవతా భూతేంద్రమంత్రస్య । మేధాతిథిఋషిః - ఇంద్రో దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - ఇంద్రప్రీత్యర్థే సమిదాది సంపాదితద్రవ్యహోమే వినియోగః - ఇంద్రమిద్దేవతాతయ ఇత్యాది। ఇంద్రా యేంద్రో మరుత్వత ఇతీంద్రమంత్రస్య కాశ్యప ఋషిః । ఇంద్రంవో విశ్వతస్పరీతీంద్ర మంత్రస్య । మధుచ్ఛందఋషిః । ద్వయోరపి ఇంద్రో దేవతా । గాయత్రీచ్ఛందః । ఆయంగౌరితి శన్యధిదేవతా భూతయమమంత్రస్య సర్వరాజ్ఞ ఋషిః । యమో దేవతా । గాయత్రీఛందః - యమప్రీత్యర్థే సమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమే వినియోగః । బ్రహ్మజజ్ఞానమిత్యాది ।కార్షిరసీత్యాది- కాలమంత్రస్య యజుస్సోమ ఋషిః। కాలో దేవతా।అథవా కార్షికదసీత్యస్య।ఇరింబ ఋషిః। కాలో దేవతా। త్రిష్టుప్ యమాయ మధుమత్తమమితి కాలమంత్రస్య। యమఋషిః। కాలో దేవతా। బృహతీచ్ఛందః అనాజ్ఞాతమితి కేతుప్రత్యధిదేవతా భూతచిత్రగుప్త మంత్రస్య వైశ్వదేవకాండే సమామ్నానాద్విశ్వేదేవా ఋషయః - చిత్రగుప్తప్రీత్యర్థే సమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమే వినియోగః । అనాజ్ఞాతమిత్యాది - చింతామణౌతు - అనాజ్ఞాతమితిమంత్రస్య । సోమఋషిః । చిత్రగుప్తో దేవతా । జగతీచ్ఛంద ఇత్యుక్తం। అత్రాయమభిప్రాయః ॥ సౌమ్యకాండే సమామ్నానాత్సోమస్య ఋషిత్వం । శాఖాంతరాభిప్రాయేణ - చిత్రావసోస్వస్తిత ఇతి చిత్రగుప్తమంత్రస్య - యజుషామాగ్నేయ కాండాంతః పాతిత్వాదగ్నిఋషిః । చిత్రగుప్తో దేవతా- చింతామణౌతు॥ చిత్రావసోస్వస్తి త ఇతి ప్రజాపతిఋషిః । చిత్రగుప్తో దేవతా । అనుష్టుప్ఛందః । తత్రాపి పూర్వోక్త ఏవాభిప్రాయః ॥ సచిత్రచిత్రమితి చిత్రగుప్తమంత్రస్య । భరద్వాజఋషిః । చిత్రగుప్తో దేవతా । త్రిష్టుప్ఛందః । ఇత్యధిదేవతామంత్రాః ॥ అథ ప్రత్యధిదేవతామంత్రాః ।అగ్నిందూతమితి సూర్యస్య ప్రత్యధిదేవతా భూతాగ్నిమంత్రస్య । మేధాతిథిఋషిః। అగ్నిర్దేవతా । గాయత్రీచ్ఛందః। సంపాదిత సమిదాదిద్రవ్యహోమే వినియోగః। ఉమత్తమమిత్యాది। పృథివ్యంతరిక్షమితి మంగళప్రత్యధిదేవతాభూతపృథివీమంత్రస్య ప్రజాపతిఋషిః | పృథ్వీ దేవతా। ఉష్ణిక్ఛందః । అనుష్టుబ్వా । పృథివీప్రీత్యర్థే సమిదాదిద్రవ్యహోమే వినియోగః- పృథివ్యంతరిక్షం ద్యౌరాప ఇత్యాది॥ సహస్రశీర్షా పురుష ఇతి బుధప్రత్యధిదేవతా భూతవిష్ణుమంత్రస్య నారాయణఋషిః । విష్ణుర్దేవతా । అనుష్టుప్ఛందః । విష్ణుప్రీత్యర్థే సంపాదితసమిదాది ద్రవ్యహోమే వినియోగః- ఇంద్రా యేంద్రో మరుత్వత ఇతి బృహస్పతి ప్రత్యధిదేవతాభూతేంద్రమంత్రస్య కాశ్యపఋషిః ॥ ఇంద్రో దేవతా। గాయత్రీచ్ఛందః । ఇంద్రప్రీత్యర్థే సమిదాదిద్రవ్యహోమే వినియోగః । ఉత్తానపర్ణే సుభగ ఇతి శుక్ర ప్రత్యధిదేవతాభూత ఇంద్రాణీమంత్రస్య నిరాగ ఋషిః । ఇంద్రాణీ దేవతా - అనుష్టుప్ఛందః - ఇంద్రాణీప్రీత్యర్థే సమిదా

దిద్రవ్యహోమేవినియోగః - ఉత్తానపర్ణఇత్యాది॥ చింతామణౌతు ॥ ప్రజాపతిఋషిః । తచ్ఛాఖాంతర పాఠాంతరానుసారేణ ప్రజాపతేనత్వదితి శనిప్రత్యధిదేవతాభూతప్రజాపతిమంత్రస్య హిరణ్యగర్భఋషిః- ప్రజాపతిర్దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః । ప్రజాపతిప్రీతయేసమిదాదిద్రవ్యహోమేవినియోగః ॥ ప్రజాపతఇత్యాది- నమోఅస్తుసర్పేభ్యఇతిరాహు ప్రత్యధిదేవతాభూతసర్పమంత్రస్య - సర్పరాజఋషిః । సర్పోదేవతాఅనుష్టుప్ఛందః - సర్పప్రీతయేసమిదాది ద్రవ్యహోమేవినియోగః ॥ నమోఅస్తుసర్పేభ్యఇత్యాది-ఏవబ్రహ్మేతి కేతుప్రత్యధిదేవతాభూత బ్రహ్మమంత్రస్య వైశ్వదేవకాండాంతః పాతిత్వేన విశ్వేదేవాఋషయః । బ్రహ్మదేవతాద్విపదాగాయత్రీచ్ఛందః । బ్రహ్మప్రీతయె సమిదాదిసంపాదితద్రవ్య హోమేవినియోగః ॥ ఏవ బ్రహ్మేత్యాది॥

ఇతి ప్రత్యధిదేవతామంత్రాః.

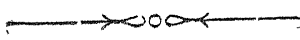
అథవినాయకాదిపంచమంత్రాః.

ఆతూనఇతివినాయకమంత్రస్య - కుసీదఋషిః - వినాయకోదేవతా । గాయత్రీచ్ఛందః - ఆతూనఇంద్రక్షు—స్తిదక్షిణేనస్వాహా। జాతవేదసఇతి దుర్గామంత్రస్య । కాశ్యపఋషిః। దుర్గాదేవతా- అనుష్టుప్ఛందః- దుర్గాప్రీతయే సమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః జాతవేదసఇత్యాది ॥ కానాసిషురితివాయుమంత్రస్య । త్రితఋషిః । వాయుర్దేవతా త్రిష్టుప్ఛందః వాయుప్రీతయె సమిదాది సంపాదిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః - కానాసిషు ర్హీనాం—ద్వితాస్వాహా ॥ ఆదిప్రత్నస్యేత్యాకాశమంత్రస్య - గృత్సఋషిః- ఆకాశోదేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - ఆకాశప్రీతయె సమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః- ఆదిప్రత్నస్యరేతసోజ్యోతింపశ్యతివాసరం- పరియెదధ్యతేస్వాహా ॥ ఉషోఉషేత్యశ్విమంత్రస్య - ప్రస్కణ్వఋషిః - అశ్వినౌదేవతా - గాయత్రీచ్ఛందః - అశ్విప్రీతయేవినియోగః - ఉషోఉషా అపూర్వావ్యుచ్ఛతి ప్రియాదివః-సుషేవామశ్వినాబృహత్స్వాహా-ఎభిర్మంత్రైస్సూర్యాద్యావాహ్యదేవతానాం పూర్వోక్తప్రకారేణహోమంకృత్వాజయాది హోమప్రకరణపక్షేజయాదిహుత్వాప్రాయశ్చిత్తాహుతీహుత్వామూర్ధానందివఇత్యనేన పూర్ణాహుతింజుహుయాత్ ॥ మూర్ధానమితిపూర్ణాహుతిమంత్రస్య - భరద్వాజఋషిః- వైశ్వానరోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- పూర్ణాహుతిహోమేవినియోగః - మూర్ధానందివఇత్యాది- ద్వయంద - పూర్ణాహుతిశ్చఫలసహితాభవతి - కేచనస్విష్టకృద్ధోమమిచ్ఛంతి- అతస్స్విష్టకృద్ధోమపక్షేప్రాయశ్చిత్తాహుతిభ్యఃపూర్వంజయాదిహోమానంతరంస్విష్టకృద్ధోమః ॥ జయాదిహోమకరణపక్షేప్రాయశ్చిత్తాహుతిభ్యఃపూర్వమేవస్విష్టకృత్ ॥ తథాహగోభిలః ॥ ప్రాక్స్విష్టకృతఆవాపఇతి-అస్యార్థః ॥ ఆవాపఃప్రక్షేపః - గ్రహయజ్ఞేచసమిదాదిహోమావిహితాః- జయాగయోహి కర్మసిద్ధికామేనహూయంతే॥ అతస్సమృద్ధికామేన ప్రక్షిప్యంతఇత్యావాపాజయాదయః ॥ ఎవమన్యత్రాప్యావాపశబ్దస్యార్థోజ్ఞేయః - ఆవాపస్విష్టకృతస్స్విష్టకృద్ధోమాః ప్రాగ్భవతీతి - అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహేతిస్విష్టకృద్ధోమమంత్రః - అథవాకూశ్మాం

డహోమప్రకరణోక్తామంత్రాః గ్రాహ్యాః ॥ అతశ్చస్విష్టకృద్ధోమాత్ప్రాక్ప్రోక్తప్రకారేణజయాదిహోమప్ర
భృతీనుపహోమాన్హుత్వాథబర్హిరంజనపరిధిప్రహరణాదిప్రాయశ్చిత్తాంతం కర్మనిర్వర్త్య ఫలభూయస్త్వ
కామో వసోర్ధారాం పాతయేదనలోపరి, ఔదుంబరీమథార్ద్రాంచ ఋజ్వీం కోటరవర్జితామ్।
బాహుమాత్రాంస్రుచంకృత్వాతతస్తంభద్వయోపరి ॥ ఘృతధారాంతథాసమ్యగగ్నేరుపరిపాతయేత్ । జాప
యేత్సూక్తమాగ్నేయం వైష్ణవంరౌద్రమైందవమ్ ॥ మహావైశ్వానరంసమ్యగ్జ్యేష్ఠసామచపాఠయేత్ ॥ వహ్నే
రుపరి స్తంభద్వయోః ధృతామౌదుంబరీముక్తిప్రమాణాంస్రుచంనిధాయతదుపరిశృంఖలావిధృతేన సర్వత ఘృత
పూరితేన కుంభేనయవమాత్రచ్ఛిద్రేణాజ్యంముంచన్నగ్నేరుపరివసోర్ధారాంపాతయేత్ ॥ తస్యాంఘృతధా
రాయాం స్రుక్ప్రీయమాణమాగ్నేయాదీనిసూక్తానిజాపయేత్ ॥ తత్రాగ్నేయమగ్నిమీళే పురోహితమిత్యాదిమ
ధుచ్ఛందసఆర్షం, గాయత్రీచ్ఛందస్కం - వైష్ణవంతువిష్ణోర్నుకమిత్యాది॥షడృచంఛందస్కం రౌద్రం। ఆతే
పితరితిపంచదశర్చంగృత్సమదార్షంత్రైష్టుభమైందవం ॥ స్వాదిష్ఠయేత్యాదిదశర్చంగాయత్రం । మహావై
శ్వానరం । మహావైశ్వానరాఖ్యేఆరణ్యకేషష్ఠేప్రపాఠకేసామద్వయం , ఏతచ్చవైశ్వానరార్షం, వైశ్వానర
దైవతం - జగతీపంక్త్యోర్బృహతీచ్ఛందస్కం జ్యేష్ఠసామతు। మూర్ధానందివఇత్యస్యామృచిగీతం । తచ్చ
భరద్వాజార్షం। వైశ్వానరదైవతం। త్రైష్టుభం। వసుధారాయాంవిహితాశ్చమకానువాకారౌద్ర విధానే
ప్రకరణేదర్శితాః । ఏతేషామాగ్నేయాదిసూక్తానాంగీత్యాత్మకస్య సామ్నోలిఖితుమశక్యత్వేనైవతాన్యాగ్నే
యాదిసూక్తానిహారతో న ప్రదర్శితాని । ఏతేషామాగ్నేయాదిసూక్తానామనేకత్వాత్ ॥ యానిచాగ్నిమీళే
విష్ణోర్నుకంవీర్యాణిస్వాదిష్ఠయేతిప్రతీకసూక్తానిదర్శితాని, ప్రదర్శితార్థాని ॥ అతఅన్యాన్యపిఆగ్నేయాదిదై
వతానిస్వస్వశాఖాసమామ్నాతానియథాభ్యాసంపఠేత్ ॥ యేచసూర్యసోమాది ప్రకాశకా ఆకృష్ణేనేత్యేవ
మాదిప్రకాశకాఆకృష్ణేనేత్యేవమాదయోయథాభ్యాసంపఠేత్॥హోమాదికర్మసుగ్రాహ్యాస్తథాతత్తదార్షా
ద్యపివిజ్ఞేయం అథప్రకృతోపయుక్తామీమాంసాప్రస్తూయతే -తద్యథా॥చతురవస్థోవిధిః | ఉత్పత్తివిధిఃవినియో
గవిధిః | ప్రయోగవిధిః । అధికారవిధిః ఇతి ॥ అజ్ఞాతజ్ఞాపనముత్పత్తివిధిః । ఏతచ్చమీమాంసాయాం ద్వితీ
యాధ్యాయప్రథమశేషత్వజ్ఞాపనం । వినియోగవిధిః। ఏతచ్చతృతీయాధ్యాయజ్ఞాపనం । యత్ప్రతిపాద్యంప్ర
యోగవిధిః - ఇతికర్తవ్యతావిధిః । అంగానాంక్రమాదివిధిరిత్యర్థః ॥ ఏతచ్చతుర్థపంచమాధ్యాయయోః
ప్రమేయం కర్మపదసంబంధబోధనం । కర్తృవిశేషవిధిరితి యావత్ - ఏవంచవిధిషష్ఠాధ్యాయప్రమేయః
ఏవంస్థితేపంచవిధయః॥యత్రపృథగ్వాక్యాన్యుత్పత్తివినియోగాదివిధాయకానివిద్యంతే॥తత్రచత్వారోవిధయ
శ్చతుర్భిర్వాక్యైస్సంపద్యంతే - యత్రత్రీణ్యేవవాక్యానితత్రయథాయోగంత్రిభిరేవవాక్యైర్విధిచతుష్టయని
ర్వాహః - యత్రతుద్వేతత్రద్వాభ్యాంవిధిచతుష్టయనివృత్తిః ॥ యత్రచైకంతత్రైకమేవవాక్యం విధ్యవస్థాచ
తుష్టయమనుభవతీత్యేవం మీమాంసకనిర్ణయః॥ ఏవమేవప్రకృతేష్వావాహనాదిప్రభృతివిసర్జనాంతేషూప
చారేషుయత్రయత్రపృథఙ్మంత్రావిహితాస్తత్రతత్తైస్తైర్మంత్రైస్తేఉపచారాః కర్తవ్యాః - శేషూప
చారేషువిశేషతోనవినియుక్తామంత్రాస్తేష్వప్యుపచారేషు తత్తద్దేవతా ప్రకాశకా ఆవాహనాదిషు వినియు
క్తా ఏవమంత్రాః ॥ కర్తృచ్ఛాయావిశేషతాం విశేషతాంభజంతే ॥ యద్యప్యగ్నిమూర్ధాదివ ఇత్యా
యోమంత్రాఅగ్న్యాదిప్రకాశకత్వేనఅగ్న్యాదిదేవతానామాదిప్రకాశకాస్తథాప్యైంద్ర్యా గార్హపత్యేనక
ముపతిష్ఠతఇతిప్రకాశక రుచః శ్రుత్యా గార్హపత్యావృత్తిరివాగ్నిమూర్ధాదివ ఇతి మంత్రాం భౌమాయకే

తి - యేషితాన్యపూర్వప్రదర్శితవాక్యైరాగ్నేయాదిభిర్మంత్రైర్హోమం ఘృతాహుతిశేషం ప్రోక్షణాదికాం నాన్యదపి సకేమ యథాకథంచిద్వృత్తిరవగంతవ్యా - సాచవృత్తిరేవం - గత్యాభాషితాతో గ్నిర్బ్రహ్మ స్వః ॥ భూమేపిగమనశీలః - అథవాగ్నివర్ణత్వాద్బ్రహ్మణ స్యాగ్నిశబ్దవాచ్యత్వం- ఉక్తం బ్రహ్మణోగ్నిత్వంశ్రుత్యంత రేతిశ్రుతిః ॥ అన్నాన్నభృగ్ని సమితిమంత్రేపి నామం శుక్రమంతసత్తి శుక్రసంబంధా దుఖావామ్రైపతిరాపః ॥ న న్యోదేవరితిమంత్రేశనినామస్య ప్రకాశ్యవర్ణ ద్యుయ్యస్వవిశ్వమాన త్వాత్సుమంత్రోక్తివినియోగః। కయానశ్చిత్ర ఆ భువదితిచిత్రపదం శ్రూయతే ॥ చిత్రశ్చ నామ కేతుశ్చిరసాలక్ష్యతే ॥ అనన్నమేవదిశా — అనేవసన్నిధానస్య పాపహారానిత్యమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥ లోహ దానమంత్రః. యస్మాత్సర్వాణి రాజానిస్వానా చానీసన్తి తా । హేమలోహలాంగలాదీని తస్మాచ్ఛాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఛాగదానమంత్రః. ఛాగస్త్వం సర్వయజ్ఞానామాహుతిత్వే వ్యవస్థితః । యానంవిభావసోశ్చత్వమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ తత్రగ్రహార్థాన్దక్షిణాభావేస ర్వేభ్యోయథాశక్త్యలంకృతామేకాం గాందద్యాత్ ॥ తత్రగోదానమంత్రః. గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ । యస్మాత్తస్మాచ్ఛుభం మేస్యాదిహలోకేపరత్రచ ॥ సర్వేష్వపిదక్షిణాపక్షేమపూర్వో క్తదక్షిణావ్యతిరేకేణ శయ్యాం రత్నాని భూమిమప్యన్యిగోభ్యశ్చవాన్యేభ్యోబ్రాహ్మణేభ్యోదక్షిణాదేయాః- ఏత చ్చసతివిభవే ॥ యస్మాదశూన్యం శయనం కేశవస్యశివస్యచ । శయ్యామమాప్యశూన్యాస్తుతస్మాజ్జన్మనిజన్మ ని ॥ ఇతిశయ్యాదానమంత్రః. అథరత్నదానమంత్రః. యథాసర్వేషురత్నేషు దేవాస్సర్వేప్రతిష్ఠితాః। తథాశాంతిం ప్రయచ్ఛంతురత్నదానేనమేసురాః ॥ భూదానమంత్రః. యథాచ భూమిదానస్య కళాన్నా హంతిషోడశీమ్ । దానాన్యన్యానిమేశాంతి భూమిదానాద్భవత్విహ ॥ ఏవంసంపూజయేద్భక్త్యా విత్త శాఠ్యవివర్జితః । వస్త్రకాంచనరత్నాద్యైర్గంధమాల్యానులేపనైః ॥ ఏవంగ్రహాదీన్ సంపూజ్య దక్షిణా దానాంతంకర్మకృత్వావహ్నిం ప్రదక్షిణీకృత్య గ్రహవేదిసమీపం గత్వా సూర్యాదీంశ్చప్రదక్షిణీకృత్యన మస్కృత్య తేభ్యః పుష్పాంజలిందత్వా విసర్జయేత్ ॥ యాంతుదేవగణాస్సర్వే — గమనాయచ। అనేన విధినాయస్తు గ్రహపూజాంసమాచరేత్॥ సర్వాన్కామానవాప్నోతి ప్రేత్యస్వర్గేమహీయతే । యస్తుపీడా కరోనిత్యమల్పవిత్తస్యవాగ్రహః ॥ తంతుయత్నేనసంపూజ్య శేషానప్యర్చయేద్బుధః ॥ తంతుయత్నేనేతి॥ తం పీడాకరం గ్రహంయజ్ఞేనపూర్వోక్తరీత్యాఅధిదేవతాప్రత్యధిదేవతా సహితంపూజయిత్వా శేషానపి గ్రహా న్మఖ్యాన్మాల్యాదిభిర్యథాశక్తిసంపూజయేత్ ॥ ఇయంచప్రతికూలగ్రహపూజాతద్వ్యాపకేతరవ్యా॥ రాహు కేత్వోః పృథగ్వారాభావాత్ - మందవాసరోగ్రాహ్యః ॥ శన్యాదీన్మందవారేతు పూజయేత్ప్రయతోనర ఇతిబోధాయనకారికాతః॥ గ్రహాగావోనరేంద్రాశ్చబ్రాహ్మణాశ్చవిశేషతః । పూజితాః పూజయంత్యేతే నిర్దహంతివ్యమానితాః ॥ తస్మాన్నదక్షిణాహీనంకర్తవ్యంభూతిమిచ్ఛతా । సంపూర్ణయానయజ్ఞేమప్రతి ష్ఠాదిషుకర్మసు ॥ నిర్విఘ్నార్థంముని శ్రేష్ఠతతోస్వర్గాద్భవేదితి॥ *

ఇతి నవగ్రహయజ్ఞస్సమాప్తః.

—* అథ నిష్కాదిప్రకరణమ్. *—

తేష్టౌ లిక్షా తు తాస్తిస్రో రాజసర్షప ఉచ్యతే। గౌరస్తు తే త్రయష్షట్ తే యవో మధ్యస్తు తే త్రయః ॥ కృష్ణలః పంచ తే మాషస్తే సువర్ణస్తు షోడశ ॥ పలం సువర్ణాశ్చత్వారః పంచ వాపి ప్రకీర్తితమ్। తే త్రయః కృష్ణల ఇత్యాది ॥ తే మధ్యయవాస్త్రయః ॥ కృష్ణలో గుంజా ॥ తే కృష్ణలాః పంచ మాషః - తే మాషాష్షోడశ సువర్ణః- చత్వారస్సువర్ణాః పలం ॥ అగస్త్యః ప్రోక్తేపి॥ యవస్స్యాత్సర్షపైష్షడ్భిర్గుంజా తు స్యాత్త్రిభిర్యవైః। గుంజాభిః పంచభిశ్చైకో మాషకః పరికీర్తితః ॥ భవేత్షోడశభిర్మాషైస్సువర్ణస్తైః పునస్స్మృతః। చతుర్భిః పలమేతస్య దశైవ ధరణం విదుః। ఏతస్య పలస్య దశాంశో ధరణం విదుః - దశ పలాని ధరణమిత్యర్థః॥ తథా చ మనుః॥ పలం సువర్ణాశ్చత్వారః పలాని ధరణం దశేతి హేమప్రకరణం ॥ *

—* అథ రూప్యప్రకరణం *—

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ ద్వే కృష్ణలే రూప్యమాషో భవతి ॥ మధ్యమయవషట్కపరిమిత ఏకో రూప్యమాషో భవతీత్యర్థః ॥ తే మాషాష్షోడశ ధరణం । దశభిర్ధరణైశ్శతమాన మిత్యుచ్యతే । తదేవమభిధీయతే । చత్వారస్సువర్ణా నిష్కః । అత్ర రజతప్రకరణే ॥ హేమప్రకరణోక్తమాష ఇత్యర్థః ॥ అతః పంచకృష్ణలో మాషః ॥ స కృష్ణలద్వయపరిమితః । తైష్షోడశభిర్మాషైర్హేమసువర్ణః । తైశ్చ సువర్ణైశ్చతుర్భిర్నిష్కః । హేమప్రమాణభూతచతుస్సువర్ణమానోన్మితం రజతం నిష్క ఇత్యర్థః ॥ మనుః ॥ ద్వే కృష్ణలే సమధృతే విజ్ఞేయో రూప్యమాషకః - తే షోడశ స్యాద్ధరణం పురాణశ్చైవ రాజతః । ధరణాని దశ జ్ఞేయో రాజమానస్తు రాజతః ॥ చతుస్సౌవర్ణికో నిష్కో విజ్ఞేయస్తు ప్రమాణతః ॥ సమధృత ఇతి ॥ మధ్యమయవప్రమాణధృత ఇత్యర్థః ॥ యత్ర చ సౌవర్ణో నిష్క ఇత్యభిధీయతే, సౌవర్ణనిష్కం దద్యాదిత్యాదిషు తత్ర హేమప్రమాణభూతసువర్ణచతుష్టయోన్మితం హేమద్రవ్యమేవ నిష్కశబ్దవాచ్యం - న రజతద్రవ్యం ॥ అథ ధాన్యప్రమాణం ॥ స్కాందపురాణే ॥ యవగోధూమధాన్యాని తిలాః కంగుకుళుత్థకాః। మాషా ముద్గా మసూరాశ్చ నిష్పావాశ్శ్యామసర్షపాః ॥ గవేధుకాశ్చ నీవారా ఆఢక్యోథ సతీనకాః । కథకాశ్చీకతాశ్చైవ ధాన్యాన్యష్టాదశైవ తు ॥ మార్కండేయపురాణే ॥ జజ్ఞిరే తాని బీజాని గ్రామారణ్యాభిధానిచ । ఓషధ్యః ఫలపాకాంతాః శణస్సప్తదశస్స్మృతః॥ వ్రీహయశ్చ యవాశ్చైవ గోధూమాః కంగుకాస్తిలాః । ప్రియంగవః కోవిదారాః కోరదూషాస్సతీనకాః॥ మాషా ముద్గా మసూరాశ్చ నిష్పావాస్సకుళుత్థకాః। ఆఢక్యశ్చణకాశ్చైవ శణస్సప్తదశస్స్మృతాః ॥ ఇత్యేతా ఓషధీనాం తు గ్రామారణ్యాశ్చతుర్దశ ॥ వరాహపురాణే ॥ పలద్వయం తు ప్రసృతం ముష్టిరేకం పలం స్మృతమ్ । అష్టముష్టిర్భవేత్కించిత్కించిదష్టౌ తు పుష్కలమ్॥ పుష్కలాని చ చత్వారి ఆఢకః పరికీర్తితః। చతురాఢకో భవేద్ద్రోణ ఇత్యేతన్మానలక్షణమ్ ॥ భవిష్యత్పురాణే ॥ పలద్వయం తు ప్రసృతం ద్విగుణం కుడుపం మతమ్ । చతుర్భిః కుడుపైః ప్రస్థః ప్రస్థాశ్చత్వార ఆఢకః ॥ ఆఢకైస్తైశ్చతుర్భిశ్చ ద్రోణస్తు కథితో బుధైః । కుంభో ద్రోణద్వయం శూర్పః ఖారీ ద్రోణాస్తు షోడశ ॥ పలం చ కుడుపః ప్రస్థ ఆఢకో ద్రోణ ఏవ చ । ధాన్యమానేషు బోద్ధవ్యాః క్రమశోమీ చతుర్గుణాః ॥ ద్రోణైష్షోడశభిః ఖారీ వింశత్యా కుంభ ఉచ్యతే । కుంభైస్తు దశభిర్వాహో ధాన్యసంఖ్యా ప్రకీర్తితా ॥ వింశత్యా కుంభ ఇతి ॥ వింశత్యా ద్రోణైరిత్యర్థః ॥ అత్ర ధాన్యసంఖ్యేత్యుపలక్షణమ్ ॥ అత ఏవ

ద్రవ్యవిషయేపి - స్కాందపురాణే ॥ పలద్వయంతుప్రసృతంద్వితీయంకుడుపంస్మృతమ్ । చతుర్భిఃకుడుపైః ప్రస్థఆఢకస్తైశ్చతుర్గుణైః ॥ చతుర్గుణోథవైద్రోణఇత్యేతద్రవమానకైరితి ॥ ద్రోణద్వయం కుంభ ఇత్యేకః పక్షః ॥ కుంభస్యైవశూర్పాంతరసంజ్ఞాంతరం - వింశత్యాద్రోణైఃకుంభఇత్యపరఃపక్షః॥ పలసహస్రపరిమాణంకుంభఇతిదానవివేకే ద్వాదశ పలాధికపంచదశ తులాపరిమాణః కుంభ ఇత్యపరే॥ఏతేచపక్షాదేశాంతరరోగబలశక్త్యాద్యపేక్షయా యోజ్యాః - త్రికాండ్యాంసిఘంటౌచ॥ మానంతులాంగలప్రస్థంగుంజాః పంచాద్యమాషకాః। తేషోడశాక్షఃకర్షోస్త్రీ పలంకర్షచతుష్టయమ్ ॥ సువర్ణబిస్తౌ హేమ్నోక్షే కురువిందస్తుతత్పలె । తులాస్త్రియాంపలశతంభారస్స్యాద్వింశతిస్తులాః॥ ఆచితోదశభారాస్స్యుః శాకటోభారఆచితః ॥ ఇతిధాన్యాదిమానం ॥ అథ భూమిమానం ॥ మార్కండేయపురాణె ॥ పరమాణుః పరంసూక్ష్మంత్రసరేణుర్మహీరజః । వాలాగ్రంవాథలిక్షాథ యూకాథాథ యవాంగులమ్ ॥ క్రమాదష్టాంగులానాహుర్వ్యావానష్టశతాంగులాన్ । షడంగులంపదంప్రాహుర్వితస్తిర్ద్విగుణాస్మృతా ॥ ద్వౌవితస్తీకరోహస్తో బ్రహ్మతీర్థవివేష్టనాత్ । చతుర్దండోధనుర్హస్తౌ దాలికాతద్వికేనతు॥ క్రోశోధనుస్సహస్రేద్వేగవ్యూతిశ్చచతుర్గుణమ్। ద్విగుణంయోజనంతస్మాత్ప్రోక్తంసంఖ్యానకోవిదైః ॥ వసిష్ఠః ॥ శతహస్తేనవంశేనదశవంశాన్సమంతతః । పంచవాప్యధికాందద్యాదేతద్గోచర్మచోచ్యతే ॥ బృహస్పతిః ॥ శతహస్తేనదండేనత్రింశద్దండనివర్తనమ్ । దశతాన్యేవగోచర్మ బ్రాహ్మణేభ్యోదదాతియః ॥ మత్స్యపురాణే ॥ దండేనసప్తహస్తేనత్రింశద్దండనివర్తనమ్ । త్రిభాగహీనంగోచర్మమానమాహప్రజాపతిః॥ఇతి భూమిమానమ్.

అథకర్మవిపాకప్రకరణోపయుక్తకృఛ్రాదిలక్షణాని ॥ అత్రపాదకృఛ్రస్వరూపపరిమాణే ॥ ప్రాజాపత్యస్వరూపస్యజ్ఞాతుమశక్యత్వాత్ - ప్రథమంపాదకృఛ్రలక్షణమభిధీయతే ॥ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ ఏకభక్తేననక్తేనతథైవాయాచితేనచ । ఉపవాసేనచైవాయంపాదకృఛ్రః ప్రకీర్తితః ॥ ఏకభక్తంనామమధ్యాదినేవోదితమధ్యాహ్నకాలయుక్తనియమైరేకకాలకృతభోజనం ॥ నక్తంతుసూర్యాస్తమయానంతరముక్తకాలేసకృత్కృతభోజనం ॥ దివారాత్రౌవాప్రార్థితోపనతసకృద్భోజనమయాచితం - దివైవాప్రార్థితోపనతమిత్యపరె ॥ స్వకీయస్య పరకీయస్య వాన్నస్యయాచనం యస్మిన్నవిద్యతేతద్వ్రతమయాచితం । దివాచరాత్రౌచాప్యభోజనముపవాసః ॥ ఏవంచతురహస్సఆద్యః - పాదకృఛ్రః॥ ఏకభక్తాదౌచగ్రాససంఖ్యానియమః॥ పరాశరేణోక్తః ॥ సాయంతుద్వాదశగ్రాసాః ప్రాతఃపంచదశస్మృతాః । చతుర్వింశతిరాయాచ్యాః పరంనిరశనంస్మృతమ్ ॥ సాయంనక్తంప్రాతరేకభక్తం ॥ ఆపస్తంభస్తు ప్రకారాంతరేణాహ ॥ సాయంద్వావింశతిర్గ్రాసాః ప్రాతష్షడ్వింశతిస్మృతాః । చతుర్వింశతిరాయాచ్యాఃపరంనిరశనాత్త్రయం । కుక్కుటాండప్రమాణంతు యథావాస్యంవిశేత్సుఖమ్ ॥ అనయోశ్చపక్షయోశ్శక్త్యాద్యపేక్షయావికల్పః ॥ ఆపస్తంబస్తుయథాపేక్షాప్రాజాపత్యకృఛ్రంవిభావ్య వర్ణానుక్రమేణపాదకృఛ్రవ్యవస్థామాహ ॥ త్ర్యహంనిరశనంపాదః పాదశ్చాయాచితంత్ర్యహమ్। సాయంత్ర్యహంతథాపాదఃప్రాతఃపాదస్తథాత్ర్యహమ్॥ప్రాతఃపాదంచరేచ్ఛూద్రఃసాయంవైశ్యస్యపాదభాక్ । అయాచితంతురాజన్యే త్రిరాత్రం బ్రాహ్మణేస్థితమ్ ॥ ప్రాతఃపాదఏకభక్తత్రయమ్ - సాయంపాదోనక్తత్రయమ్ । అయాచిత మయాచితత్రయమ్।త్రిరాత్రముపవాసత్రయమ్ । అయాచితపాదనక్తపాదద్వయంమిళిత్వార్ధకృఛ్రః - పాదరహితమవశిష్టంపాదోనకృఛ్రః ॥ అతఏవాపస్తంబః ॥ సాయంప్రాతర్దినార్ధంస్యాత్పాదోనంనక్తవర్జితమితి॥ అర్ధకృఛ్రస్య ప్రకారాంతర

మప్యాహ ॥ ఏవం॥ సాయంప్రాతస్తథైకైకం దినద్వయమయాచితమ్॥ దినద్వయంచ నాశ్నీయాత్కృచ్ఛ్రార్ధం తద్విధీయతే ॥

ఇతి పాదకృచ్ఛ్రాదిలక్షణమ్.

అథ ప్రాజాపత్యాదికృచ్ఛ్రలక్షణమ్.

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ యథాకథంచిత్త్రిగుణః ప్రాజాపత్యోఽయముచ్యతే ॥ అత్రాయమిత్యనేనసర్వనామ్నా ఏకభక్తేన నక్తేన తథైవాయాచితేనచ॥ ఉపవాసేన చైవాయం పాదకృచ్ఛ్రః ప్రకీర్తిత ఇతి ॥ సోక్తః పాదకృచ్ఛ్రః పరామృశ్యతే ॥ యథాకథంచిదిత్యనేన చత్వారః పక్షాః ఉపాత్తాః ॥ ఏకభక్తాదీనామానులోమ్యేన స్వస్థానవివృద్ధిరిత్యేకః పక్షః - తద్యథా ॥ ఏకభక్తత్రయం నక్తత్రయమయాచితత్రయముపవాసత్రయంచేతి క్రమేణైకభక్తాదీనాంత్రయాణాంకరణమానులోమ్యేనస్వస్థానవివృద్ధిరిత్యుచ్యతే ॥ యథాహ మనుః ॥ త్ర్యహంప్రాతస్త్ర్యహంసాయంత్ర్యహమద్యాదయాచితమ్। త్ర్యహంపరంవానాశ్నీయాత్ప్రాజాపత్యంచరన్ద్విజః ॥ ప్రాతిలోమ్యేనస్వస్థానవివృద్ధిరితిద్వితీయఃపక్షః ॥ ఉపవాసత్రయమయాచితత్రయం నక్తత్రయమేకభక్తత్రయం ప్రాతిలోమ్యేనస్వస్థానవివృద్ధిః। అముంపక్షమాహవసిష్ఠః ॥ ప్రాతిలోమ్యంచరేయురితి ॥ దండకలితపదావృత్తిరితి తృతీయః-పక్షః ॥ ఏకభక్తనక్తాయాచితోపవాసానుక్రమేణైకైకంకృత్వాపునరేక భక్తాదీనుక్తక్రమేణైకైకంకృత్వాపునరేకభక్తాదీనుక్తక్రమేణాచరేదితి॥ ఇయమావృత్తిర్దండకలితపదావృత్తిరిత్యుచ్యతే॥ ఏవం త్రిరావృత్త్యా ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రంభవతి॥ అముమపిపక్షంవసిష్ఠఏవాహ - అహఃప్రాతరహర్నక్తమహరేకమయాచితం। అహఃపరాకంతత్రైవమేకంచతురహౌపరౌ ॥ పరాకశబ్దఉపవాసపరః - తథా ॥ అనుగ్రహార్థంవిప్రాణాంమనుర్ధర్మభృతాంవరః। బాలవృద్ధాతురేష్వేవంశిశుకృచ్ఛ్రమువాచహేతి ॥ పూర్వోక్తం పక్షద్వయమధ్యేన్యతమపక్షపక్షీకారేణ వక్ష్యమాణజపహోమవిసర్జనేనాచరణంచతుర్థః పక్షః॥ ఏతం పక్షమాహాంగిరాః - తస్మాచ్ఛూద్రంసమాసాద్యసదాధర్మపథేస్థితమ్ । ప్రాయశ్చిత్తం ప్రదాతవ్యంజపహోమవిసర్జనమితి॥

ఇతి ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రలక్షణం.

—* అథాతికృచ్ఛ్రలక్షణమ్. *—

మనుః ॥ ఏకైకంగ్రాసమశ్నీయాత్త్ర్యహాణిత్రీణిపూర్వవత్ । త్ర్యహంచోపవసేదంత్యమతికృచ్ఛ్రంచరన్ద్విజః ॥ త్రీణిత్ర్యహాణి - నవదినానిపూర్వవత్ - ఏకభక్తాదికాలే తన్నియమఉక్తః - సఇత్యర్థః ॥ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ అయమేవాతికృచ్ఛ్రంస్యాత్పాణిపూరణభోజనం ॥ ప్రాప్తతదనువాదే ప్రాజాపత్యధర్మఏకఏవ॥ అయంతువిశేషః - ఏకభక్తనక్తాయాచితదినేషుప్రాజాపత్యేభోజనంప్రాప్తం - తదనువాదేనపాదపూరణాన్నేనవిధీయతఇతినోపవాసదివసేషుపూరణాన్నభోజనప్రాప్తిర్మనుయాజ్ఞవల్క్యోక్తపాణిపూరణా

స్యగ్రాసమాత్రభోజనయోశ్శక్త్యపేక్షయావికల్పః . పాపాపేక్షోవాఅతికృఛ్రపాదఇతివ్యవస్థా ॥ ప్రాజాపత్యేపదేద్రష్టవ్యా-

ఇత్యతికృచ్ఛ్రలక్షణం.

—※ అథకృఛ్రాతికృఛ్రలక్షణమ్. ※—

తత్రగౌతమః ॥ అత్రతృతీయంసకృఛ్రాతికృఛ్రఇతిద్వాదశరాత్రమిత్యనువర్తతే ॥ అతోద్వాదశరాత్రముదకేనైవవర్తనమ్ ॥ తాన్యతీతేత్యుక్తంభవతి- యమః ॥ ఏకైకపిండమశ్నీయాత్త్ర్యహంకాల్యేత్ర్యహం నిశి । అయాచితంత్ర్యహంపిండంవాయుభక్ష్యస్త్ర్యహంపరమ్ ॥ ఇతికృచ్ఛ్రంచరేదేతత్పవిత్రంపాపనాశనమ్। చతుర్వింశతిరాత్రంతునియతాత్మాజితేంద్రియః ॥ కృఛ్రాతికృఛ్రంకుర్వీతఏకస్థానేద్విజోత్తమః ॥ కాల్యే— ప్రాతః. ఏకభక్తకాలః కాల్యమితియావత్ ॥ ఏకస్థానమితి॥ ఏకయత్నేన పూర్వోక్తద్వాదశాహసాధ్యాతికృఛ్రద్వయేనైకః - కృఛ్రాతికృఛ్రోభవతీత్యర్థః ॥ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ కృఛ్రాతికృఛ్రంపయసా దివసానేకవింశతిమ్ ॥ నియమేనచతుర్వింశతిరాత్రసాధ్యే కృఛ్రాతికృచ్ఛ్రేభోజనదినేష్వేకగ్రాసమాత్రవిధానాద్దుగ్ధభోజనేపిపత్రపుటకాదిభిర్గ్రాసపరిమాణంకృచ్ఛ్రైకగ్రాసపర్యాప్తందుగ్ధమశ్నీయాత్ - ఏవంకతుర్మాశక్యశ్చేత్కృఛ్రప్రతికృతిభూతప్రాజాపత్యోక్తరీత్యాసాయంతు ద్వాదశగ్రాసాః - సంఖ్యయా తావద్దుగ్ధం శ్పేయం - భోజనదినేషుగౌతమోక్తకృఛ్రాతికృచ్ఛ్రపక్షేషుశక్త్యాద్యపేక్షయావికల్పః॥

ఇతి కృఛ్రాతికృఛ్రలక్షణమ్.

—⁜ అథతప్తకృచ్ఛ్రం. ⁜—

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ తప్తక్షీరఘృతాంబూనామేకైకంప్రత్యహంపిబేత్ । ఏకరాత్రోపవాసశ్చతప్తకృఛ్రఉదాహృతః ॥ అథపంచదినచతుష్టయసాధ్యకృఛ్రః - మితాహారోయంత్వయమేవ మహాతప్తకృఛ్రఇత్యుక్తేస్తప్తకృఛ్రస్తావద్విరాత్రసాధ్యఇత్యుదీరితమ్ ॥ తప్తక్షీరఘృతాంబుభిస్సమస్తైరేకం దినంవర్తేత, ఏకాహముపవాసఇతి - దివసద్వయసాధ్యత్వంతప్తకృఛ్రస్యేతి ॥ మనుః ॥ తప్తకృఛ్రంభవేద్విప్రో జలక్షీరఘృతానిలాన్ । ప్రతిత్ర్యహంపిబేదుష్ణాన్సకృత్స్నాయీసమాహితః ॥ ప్రతిత్ర్యహంపిబేదితి ॥ జలాదీన్ ప్రత్యేకం త్ర్యహంపిబేదిత్యర్థః ॥ అయంచద్వాదశరాత్రసాధ్యః కృఛ్రః - జలాదిపరిమాణమాహ పరాశరః ॥ అపాంపిబేత్తుత్రిపలంద్విపలంతుపయఃపిబేత్ । పలమేకంపిబేత్సర్పిస్త్రిరాత్రంచోష్ణమారుతమితి ॥ త్రిరాత్రముష్ణోదకస్య బాష్పంపిబేదిత్యర్థః ॥ త్రిరాత్రమిత్యుపూర్వత్రాప్యేతి - అతఅపాంత్రిపలంత్రిరాత్రంపిబేదిత్యేవంయోజ్యం ॥ ప్రకారాంతరేణాహతప్తకృఛ్రంపరాశరః, షట్పలంతుపిబేదంభస్త్రిపలంతుపయఃపిబేత్। పలమేకంపిబేత్సర్పిస్తప్తకృఛ్రంవిధీయతే- అత్రజలాదికముష్ణమేవగ్రాహ్యం॥ ※

ఇతితప్తకృఛ్రలక్షణమ్.

—* అథ సాంతపనం. *—

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ కుశోదకంత్రిపలం దధి మూత్రంశకృద్ఘృతమ్ ॥ ప్రాశ్యాపరేహ్న్యుపవసేత్కృచ్ఛ్రం సాంతపనంచరన్నిత్యాగాకరపాఠః ॥ మితాక్షరపాఠస్తు - గోమూత్రంగోమయంక్షీరం దధిసర్పిః కుశోదకమితి ॥ గోమూత్రాదీన్యేకీకృత్యపీత్వాహోరాంతరరహితస్సంతిష్ఠేత్। పరేద్యురుపవసేదితి దినద్వయ సాధ్యః కృచ్ఛ్రః - యాజ్ఞవల్క్యేనోత్తరశ్లోకే గోమయాదీనాం పృథక్పృథక్షట్సు దినేషు ప్రాశనవిధానాదత్రా మిళితానామేకస్మిన్నహే ప్రాశనంగమ్యతే ॥ పరాశరః ॥ గోమూత్రంగోమయంక్షీరందధిసర్పిఃకుశోదకమ్ । నిర్దిష్టంపంచగవ్యంతుపవిత్రంకాయశోధనమితి ॥ గోమూత్రంతామ్రవర్ణాయాః శ్వేతాయాశ్చైవ గోమయమ్। పయఃకాంచనవర్ణాయాః నీలాయాశ్చతథా దధి ॥ ఘృతంచకృష్ణవర్ణాయాస్సర్వంకాపిలమేవచ। అలాభే సర్వవర్ణానాంపంచగవ్యేష్వయంవిధిః ॥ గోమూత్రేమాషకాన్యష్టౌ గోమయస్యతుషోడశ । క్షీరస్యద్వాదశప్రోక్తాదధ్నస్తుదశకీర్తితాః ॥ గోమూత్రవద్ఘృతస్యాష్టౌతదర్ధంతుకుశోదకే ॥ గాయత్ర్యాదాయగోమూత్రంగంధద్వారేతిగోమయమ్ ॥ ఆప్యాయస్వేతిచక్షీరం దధిక్రావ్ణేతివైదధి । శుక్రమసీతిదత్వాజ్యం దేవస్యత్వాకుశోదకం ॥ పంచగవ్యమృతాపూతంహోమయేదగ్నిసన్నిధౌ । సప్తపత్రాస్తుయేదర్భా అచ్ఛిన్నాగ్రాస్తు శుకత్విషః ॥ ఏతైరుద్ధృత్యహోతవ్యం పంచగవ్యంయథావిధి । ఇరావతీఇదంవిష్ణుర్మానస్తోకేనసంసది॥ ఏతాభిశ్చైవహోతవ్యంహుతశేషంపిబేద్ద్విజః ॥ ప్రణవేనసమాలోడ్యప్రణవేనాభిమంత్ర్యచ । ప్రణవేనసముద్ధృత్యపిబేత్తుప్రణవేనతు ॥ మధ్యమేనపలాశస్యపద్మపత్రేణవాపిబేత్ । తృతీయం తామ్రపాత్రంవా బ్రహ్మపాత్రాణితానివై ॥ ప్రతిమాసంపౌర్ణమాస్యామమావాస్యాంతథాపిబేత్ । బ్రహ్మహాపరదారీచ యేచాన్యేస్థిపలాగతాః । బ్రహ్మకూర్చోదహేత్సర్వంయథాగ్నిస్తృణమేవతు ॥ జాబాలిః॥ గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకమ్ । ఏకైకంప్రత్యహంపీత్వా త్వహోరాత్ర మభోజనమ్ ॥ కృచ్ఛ్రస్సాంతపనోనామసర్వపాపప్రణాశనమితి ॥ ఏతజ్జాబాలినోక్తంసప్తాహసాధ్యసాంతపనమ్.

ఇతిసాంతపనలక్షణమ్.

—* అథయతిసాంతపనమ్. *—

శంఖః ॥ ఏతదేవత్ర్యహాభ్యస్తంయతిసాంతపనంస్మృతమ్ ॥ ఏతదేవేత్యనేనమిశ్రితంపంచగవ్యం పరామృశ్యతే - తత్పంచగవ్యందినత్రయమహోరాంతరమనపేక్షంపిబేదిత్యర్థః॥ *

ఇతి యతిసాంతపనలక్షణమ్.

—* అథమహాసాంతపనమ్. *—

పృథక్సాంతపనంహ్యేతత్షడహస్స్యోపవాసకః । సప్తాహేనతుకృచ్ఛ్రోయంమహాసాంతపనస్స్మృతః ॥ గోమూత్రంగోమయంక్షీరందధిసర్పిఃకుశోదకానిసాంతపనద్రవ్యాణ్యేకైకస్మిన్దిన ఏకైకంపిబేత్॥సప్తమదినముప

వాసః - ఏతానికుశోదకాదిప్రాశనాదీన్యాహారాంతరనివర్తకాని - ఏవమన్యత్రాపి ॥ యమః ॥ త్ర్యహంపిబేత్తుగోమూత్రంత్ర్యహంవైగోమయంపిబేత్।త్ర్యహందధిత్ర్యహంసర్పిస్త్ర్యహంక్షీరంతతఃపిబేత్॥ మహాసాంతపనంహ్యేతత్సర్వపాపప్రణాశనమ్॥ఏతత్పంచదశాహసాధ్యం - జాబాలిః ॥ షణ్ణామేకైకమేతేషాం త్రిరాత్రముపయోజయేత్ । త్ర్యహంచోపవసేదంత్యంమహాసాంతపనంవిదురితి ॥ షణ్ణాంపూర్వోక్తగోమూత్రాదీనామయమేకవింశతిరాత్రిసాధ్యోమహాసాంతపనకృచ్ఛ్రః॥

ఇతిమహాసాంతపనలక్షణమ్.

—* అథపరాకలక్షణమ్. *—

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ ద్వాదశాహోపవాసేనపరాకఃపరికీర్తితః॥ ఇతిపరాకలక్షణమ్.

—* అథయావకవ్రతమ్. *—

శంఖః॥గోపురీషాద్యవాన్నంచమాసంనిత్యంసమాహితః।వ్రతంతుయావకంకుర్యాత్సర్వపాపాపనుత్తయే॥ గోభక్షణార్థంయవాన్దత్త్వాతదనంతరం గోమయమిశ్రితాన్ యవాన్ గృహీత్వాతైర్యవైశ్చరువత్పక్త్వాతేనాన్నేనైకభక్తంనక్తాని కుర్వన్మాసంనయేత్ ॥ ఏతద్యావకవ్రతమిత్యుచ్యతే ॥ పూర్వవదేవయవానాదాయగోమూత్రపక్వంవిధాయపూర్వవదేవమాసవర్తనేన గోమూత్రయావకవ్రతమిత్యుచ్యతే ॥ అతఏవాహ యోగయాజ్ఞవల్క్యః ॥ ఆతృప్తేశ్చారయిత్వాగాం గోధూమాన్యవమిశ్రితాన్ । గోమయోత్థాంశ్చ సంగృహ్యపిబేద్గోమూత్రయావకమితి ॥ ఇతియావకవ్రతమ్ ॥ తత్రకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రే ॥ పయసాదివసానేకవింశతిమితియాజ్ఞవల్క్యోక్తప్రకారేణ మాసమేకంగ్రాసమాత్రపయసావర్తనంపయోవ్రతమిత్యుచ్యతే॥ యస్మిన్వ్రతేయేనద్రవ్యేణశరీరవర్తనంక్రియతే- తద్వ్రతంతేనోపదిశ్యతే ॥ అతఏవమార్కండేయః ॥ పత్రైర్మతఃపత్రకృచ్ఛ్రఃపుష్పైస్తత్కృచ్ఛ్రఉచ్యతే । మూలకృచ్ఛ్రస్మృతోమూలైస్తోయకృచ్ఛ్రోజలేనత్వితి॥

ఇతి పయోవ్రతమ్.

—* అథచాంద్రాయణమ్. *—

గౌతమః॥ అథాతశ్చాంద్రాయణంతస్యోక్తోవిధిః ॥ కృచ్ఛ్రఇతి ॥ కృచ్ఛ్రేప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రేవిధిరుక్తఇత్యర్థః ॥ తద్యథా ॥ తిష్ఠేదహారాత్రావాసీతాచ్ఛిద్రకామస్సత్యంవదేదనార్యైర్నసంభాషేత - రౌరవగౌధాజనేన్యంప్రయుంజీత।అనుసవనముదకోపస్పర్శనరూపోహితిష్ఠేదితిచతసృభిఃపవిత్రవతీభిఃమార్జయేత్।హిరణ్యవర్ణా ఇత్యష్టాభిరద్భోదకతర్పణం॥నమోమహామాయాయేధూన్యతే తాపసాయపునర్వసవేనమోమౌంజ్యాయయోర్వ్యాయవసువిధాయ సర్వవిధాయనమః ॥ పారాయసుపారాయ మహాపారాయ పారయిష్ణవేనమోరుద్రాయపశుపతయేమహతేదేవాయత్ర్యంబకాయైక పర్యాయాధిపతయే హరాయశర్వాయేశానా

ఉగ్రాయ వజ్రిణే నైకఘృణికపర్దినే నమస్సూర్యాయాదిత్యాయ నమో నీలగ్రీవాయ శితికంఠాయ నమః । కృష్ణాయ పిం
గళాయాత్మాయ నమో జ్యేష్ఠాయ రుద్రాయేంద్రాయ హరికేశాయోగ్రరేతసే నమస్సత్యాయ పావకాయ పాకవర్ణాయ కామా
య కామరూపిణే నమో దీప్తాయ దీప్తరూపిణే నమస్తీక్ష్ణాయ తీక్ష్ణరూపిణే నమస్సౌమ్యాయ పురుషాయ మహాపురుషా
య మధ్యమపురుషాయోత్తమపురుషాయ బ్రహ్మచారిణే నమశ్చంద్రలలాటాయ కృత్తివాససే నమ ఇత్యేతదేవాది
త్యోపస్థానమేతా ఏవాజ్యాహుతయ ఇతి-అస్యార్థః॥ తిస్రోదహాని రాత్రావాసీత క్షిప్రకామ ఇతి- యస్తు ప్రాజాపత్యాది
కృచ్ఛ్రద్వయాపనోద్యాత్ క్షిప్రమేకస్మైవ కృచ్ఛ్రాః ముక్తో భవిష్యామీత్యేవం కామయతే॥ అయమహ్న్యాన్నవశ్యం కర్మా
విరుద్ధేషు కాలేషు తిష్ఠన్ రాత్రావాసీత- తథా రౌరవగౌధాజనే సామనీ నిత్యం కర్మావిరోధికాలేషు ప్రయుంజీ
త పరేత్ - పునానస్సోమధామిత్యస్యామృచి త్రుచత్వేన గీయమాన సామనీ రౌరవ గౌధాజమే ఇత్యభిధీ
యేతే ॥ అనుసవనముదకోపస్పర్శనం- సంధ్యాత్రయే స్నానం త్రిషవణస్నాన మిత్యర్థః ॥ హిరణ్యవ
ర్ణామిత్యష్టాభిరపి మార్జనమేవైతచ్చ మార్జనం స్నానానంతరం - అథోదకతర్పణమ్॥ ఉదకతర్పణేనాత్ర
జల ఏవ తర్పణం న స్థల ఇతి గమ్యతే-తత్ర మంత్రాస్తు॥ నమో మహామాయాయేత్యేవమాదయః కృత్తివాససే నమ ఇత్యే
తదంతాః అత్ర సందర్భస్యాదావంతే చ నమశ్శ్రవణాన్మంత్రాదౌ మంత్రాంతే చ నమశ్శబ్దో భవతి॥ తథా చైవమంత్రప్ర
యోగః- నమో మహామాయాయ ధూన్వతే తాపసాయ పునర్వసవే నమ ఇతి చ ఏవం నమో మాజ్యాయేత్యారభ్య స
ర్వవిదాయ నమ ఇత్యేకో మంత్రః - ఏవముత్తరత్రాపి ద్రష్టవ్యం ॥ ఏతైస్త్రయోదశమంత్రైస్తర్పణం కుర్యాత్
తతశ్చైతదేవాదిత్యోపస్థానమితి ॥ ఏతదేవ మంత్రజాతమాదిత్యోపస్థానసాధనం ॥ కార్యకారణయోరభేదో
పచారః - తర్పణానంతరమేతైరేవ మంత్రైరాదిత్యోపస్థానం కుర్యాదిత్యర్థః ॥ ఏతా ఏవాజ్యాహుతయ ఇతి॥
ఏతైరేవ మంత్రైరాజ్యహోమః- కర్తవ్య ఇత్యర్థః ॥ అయం చ హోమో లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య కార్యః-
ఏవం మాంధాతశ్చాంద్రాయణమిత్యస్యోక్తో విధిః । కృచ్ఛ్ర ఇత్యనేన సాధారణధర్మానతిదిశ్య చాంద్రాయణే వి
శేషధర్మానాహ॥ సాంతపనం చరేత్ శ్వోభూతాం పౌర్ణమాసీముపవసేదాప్యాయస్వ సంతే పయాంసి నవో
నవ ఇత్యేతాభిస్తర్పణమాజ్యహోమో హవిషశ్చానుమంత్రణముపస్థానం చంద్రమసో యద్దేవా దేవహేళనమి
తి చతసృభిర్జుహుయాద్దేవకృతస్యేతి చాంతే సమిద్భిరోం భూర్భువస్స్వస్తపస్సత్యం యశశ్శ్రీర్బుగ్భిరోజః
పురుషోధర్మశ్శివ ఇత్యేతైర్గ్రాసానుమంత్రణం ॥ ప్రతిమంత్రం నమస్స్వాహేతి వా సర్వాన్ గ్రాసప్రమాణమ
స్యాభికారేణ భైక్షసక్తుయావకశాకపయోదధిఘృతమూలోదకాని హవీంష్యుత్తరోత్తరప్రశస్తాని ॥ పౌ
ర్ణమాస్యాం పంచదశ గ్రాసాన్ భుక్త్వైకాపచయేనాపరం పక్షమశ్నీయాదమావాస్యాముపోష్యైకోపచ
యేన పూర్వపక్షం విపరీతమేకేషామేక చాంద్రాయణో మాస ఏతదాప్త్వా విపాపో విపాప్మా సర్వమేనో హంతి-
ద్వితీయమాప్త్వా దశపూర్వాన్ దశపరానాత్మానం చ సంవత్సరం పంక్తిం పునాతి - సంవత్సరం చంద్రమసస్సలో
కతామాప్నోతీత్యర్థః ॥ తదనంతరం చరేత్ - తపయతి పాపమితి తపనం తపనవ్రతం చరేదితి పారేవ్ర
తం చాంద్రాయణం తపనం తపనపూర్వకం చరేత్- అయమర్థః ॥ యదా ప్రాయశ్చిత్తత్వేన చాంద్రాయ
ణాచరణం తదా వపనపూర్వకం చరేదితి॥ తేన నిమిత్తమంతరేణ సుకృతార్థం చాంద్రాయణాచరణే వపన
నం నాస్తీత్యుక్తం భవతి ॥ శ్వోభూతాం పౌర్ణమాసీముపవసేత్ - పౌర్ణమాసీం గ్రాసక్రమతిథిం శ్వో
భూతాం శ్రేత్యపూర్వతిథౌ చతుర్దశ్యాముపవసేదిత్యర్థః - ఆప్యాయస్వేత్యాదిభిర్నవో నవ ఇత్యేతైర్మం
త్రైస్తర్పణం కృత్వైతైరేవ త్రిభిర్మంత్రైరాజ్యహోమం విధాయ తతో హవిరనుమంత్ర్య త్రైరేవమంత్రైః పశ్చా

ఏతైరేవమంత్రైశ్చంద్రమసముపస్థానంకుర్వీత- తతోయద్దేవాదేవహేళనమితిచతసృభిర్దేవకృతస్యేత్యనయా సమిద్భిరగ్నింధకాష్ఠోద్భవాభిర్జుహుయాత్ - కదాంతేపూర్వోక్తస్థానే ॥ అథతత్తిథిసంఖ్యాకాన్గ్రాసాన్ కృత్వాతానోంభూర్భువస్సువరిత్యాదిభిర్మంత్రైరభిమంత్రయీత ॥ ఓంభూర్భువస్సువః మహః జనః తపః సత్యం యశః శ్రీః - ఊర్క్ ఇట్ ఓజః పురుషః ధర్మశ్శివః- ఇతిమంత్రవిభాగః ॥ తత్రప్రతిమంత్రం గ్రాసాంతే నమస్స్వాహేతివాప్రయుంజీత - ప్రణవాదిస్వాహాంతానామప్యంతేనమస్స్వాహాయోగపక్షే చతుర్థీవిభక్తిశ్రవణం ॥ మహరాదిషుచతుర్థీశ్రవణం భవత్యేవ- మహసేనమః- మహసేస్వాహా - ఇతివా॥ ఏవమన్యత్రాపి జనాయ - తపసే- సత్యాయ- యశసే- శ్రియై- ఊర్జే- ఓజసే- పురుషాయ- ధర్మాయ- శివాయేతి ॥ గ్రాసప్రమాణం ॥ అన్యాధికారేత్వాస్యముఖవ్యాదానే - యావదన్నంముఖంప్రవిశతి తావదన్నంగ్రాసప్రమాణంభవతీత్యర్థః -చతుర్దశ్యాముపోషితస్యపౌర్ణమాస్యాదిషు తిథిషు - గ్రాససంఖ్యానియమమాహ - పౌర్ణమాస్యాంపంచదశగ్రాసానిత్యాదినా ॥ పూర్వమిత్యంతేన ॥ ఏతచ్చపిపీలికామధ్యం చాంద్రాయణమ్- *

—* అథయవమధ్యం *—

విపరీతమేకేషామితి ॥ అస్మిన్యవమధ్యచాంద్రాయణే అమావాస్యాయాముపవాసః - ప్రతిపదాదితిథిష్వేకైకగ్రాసోపచయః- పౌర్ణమాసీమభివ్యాప్యపునః కృష్ణపక్షాదితిథి ష్వమావాస్యావధికాస్వేకైకగ్రాసాపచయః ॥ అమావాస్యాయాముపవాసాదిక్రమః - అత్రగ్రాసగ్రహణకాలేచంద్రోదయః - అభిమంత్రణంమంత్రవికల్పాదయశ్చాగ్రేకృచ్ఛ్రసాధారణేతికర్తవ్యతాకథనసమయేనిరూపయిష్యతే ॥ యాజ్ఞవల్క్యః॥ తిథివృద్ధ్యాచరేత్పిండాంచ్ఛుక్లేశిఖ్యండసమ్మితాన్ । ఏకైకంహ్రాసయేత్కృష్ణే పిండంచాంద్రాయణేచరేత్॥ ఇందుక్షయేనభుంజీత ఏషచాంద్రాయణోవిధిః ॥ తిథివృద్ధ్యాప్రథమద్వితీయాది చంద్రకలాయుక్త ప్రతిపద్ద్వితీయాదితిథివృద్ధ్యాచరేద్భక్షయేత్ -శుక్లే- శుక్లపక్షే ॥ శిఖ్యండసమ్మితాన్మయూరాండప్రమాణాన్।చాంద్రాయణం - హ్రాసవృద్ధిభ్యాంచంద్రస్యాయనంచరణమివచరణంయస్మిన్కర్మణితచ్చాంద్రాయణం॥ *

ఇతిపిపీలికామధ్యయవమధ్యచాంద్రాయణమ్.

—* అథయతిచాంద్రాయణమ్. *—

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ యథాకథంచిత్పిండానాంచత్వారింశచ్ఛతద్వయమ్ । మాసేనైవోపభుంజీత చాంద్రాయణమథాపరమ్ ॥ పిండానాంచత్వారింశదధికంశతద్వయంమాసేనోపభుంజీత యథాకథంచిత్ ॥ అత్రాయంక్రమః- దినేదినేష్టౌగ్రాసాన్భుంజీతనక్తంచతురోదివాచ - చతురఇతి ॥ అథైకస్మిన్దినే చతురోపరస్మిన్ద్వాదశఏకైకతరాన్ - ఉపోష్యాపరస్మిన్షోడశ - యద్వాదినద్వయముపోష్య తృతీయదినే ద్వాత్రింశదిత్యాదిప్రకారాణాంమధ్యేశక్త్యపేక్షయాభుంజీతేతి ॥ అథతిథ్యపేక్షయాగ్రాసనియమోనాస్తి ॥ ఉపక్రమస్తుశుక్లకృష్ణప్రతిపదోరన్యత్రయస్తునైరంతర్యేణైవంవిధచాంద్రాయణానుష్ఠానంకరోతి॥ తస్యతిథివృద్ధిహ్రాసవశేనకదాచిద్ద్వితీయాదిష్వారంభోభవతి- తత్రనదోషః - చంద్రమత్యనుసరణమంతరేణత్రింశద్దినాత్మకసావనమాసానుష్ఠేయత్వాత్ అత్రచాంద్రాయణశబ్దోగౌణస్సర్వత్రప్రాప్త్యర్థః- కుండపాయినామయనే

మాసమగ్నిహోత్రం జుహోతీతివత్ - అస్మింశ్చాంద్రాయణే పూర్వప్రక్రాంతమేకాదశ్యుపవాసాదినము
చ్చేత్- తిథిః యమేవ గ్రాసనియమాత్- యత్ర తు తిథి యమేవ । గ్రాసనియమ స్తత్ర తు పూర్వప్రక్రాంతముపవా
సాదికమప్యేవకారయేత్- ఏవమపి ప్రకారేషు కథం చ నానాపశేవసంజ్ఞా దర్శితా ॥ అష్టావష్టౌ సమశ్నీయా
త్పిండాన్మధ్యందినే స్థితే । నియతాత్మా హవిష్యస్య యతిచాంద్రాయణం చరన్ ॥ చతురః ప్రాతరశ్నీయా
త్పిండాన్విప్రస్సమాహితః । చతురోస్తమితే సూర్యే శిశుచాంద్రాయణం చరేత్ ॥ యథా కథంచిత్పిండానాం
తిస్రోశీతీస్సమాహితః । మాసేనాశ్నన్హవిష్యస్య చంద్రస్యైతి సలోకతామ్ ॥ ఇతి - త్రింశత్పిండాం
స్సకృశ్నీయాన్నియతాత్మా సమాహితః । ఏవం మాసస్సవై మాసమృషిచాంద్రాయణం స్మృతమితి॥

ఇతి ఋషిచాంద్రాయణమ్.

—* అథ గోవధవ్రతమ్. *—

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ పంచగవ్యం పిబేద్గోఘ్నో మాసమాసీత సంయతః । గోష్ఠేశయో గోనుగామీ గోప్రదానేన శుద్ధ్యతి॥ కృచ్ఛ్రం చైవాతికృచ్ఛ్రం చ చరేద్వాపి సమాహితః।దద్యాత్త్రిరాత్రం వోపోష్య వృషభైకాదశాస్తు గాః॥ అత్ర వ్రతచతుష్టయం విహితం - ఆహారాంతరనిరపేక్షః పంచగవ్యం పిబన్నాత్రౌ గోష్ఠేశయానః ప్రాతస్తాః పునర్గచ్ఛంతీరనుగచ్ఛేత్తిష్ఠంతీరనుతిష్ఠన్ ॥ అన్యైరపి నియమైర్యుక్తో మాసమాసీత - తతో మాసాంతే గాం బ్రాహ్మణాయ దత్వా శుధ్యతీత్యేకం వ్రతం ॥ పంచగవ్యాహార వ్యతిరేకేణ పూర్వోక్తధర్మయుతో మాసం ప్రాజాపత్యం చరేదితి ద్వితీయం ॥ తత్రైవ ప్రాజాపత్యస్థానే అతికృచ్ఛ్రం మాసం చరేదితి తృతీయం ॥ త్రిరాత్రోపవాసం కృత్వా ఏకం వృషభం దశ గాశ్చ దద్యాదితి చతుర్థం ॥ అత్రేయం వ్యవస్థా ॥ అజ్ఞానతో జ్ఞాతిమాత్ర బ్రాహ్మణసంబంధిగోమాత్రవధే త్రిరాత్రం వోపోష్య వృషభమేకం దశ గాశ్చ దద్యాదితి ॥ అజ్ఞానతః క్షత్రియగోమాత్రవ్యాపాదనే- పంచగవ్యం పిబేద్గోఘ్నో మాసమాసీత సంయతః । గోష్ఠేశయో గోనుగామీ గోప్రదానేన శుద్ధ్యతీత్యేతత్ - అమత్యా వైశ్యసంబంధిగోమాత్ర వ్యాపాదనే మాసమతికృచ్ఛ్రం కుర్యాత్ - అజ్ఞానతశ్శూద్రస్వామికగోమాత్రవ్యాపాదనే మాసం ప్రాజాపత్యం కుర్యాత్ - కామతస్తు తద్ద్విగుణ్యం కల్ప్యం ॥ అథ మున్యాద్యుక్తాని వ్రతాని పూర్వోక్తేషు విషయేషు వికల్పాంతరేవా దేశకాలశక్త్యాద్యపేక్షయా వా యోజ్యాని- తాని వ్రతాని మదనపారిజాతే స్మాభిస్సమ్యక్ప్రదర్శితాని॥ కర్మవిపాకపరిచ్ఛేదేస్మిన్నేషాం మత్యంతోపయోగాభావాన్నాత్ర ప్రదర్శితాని ॥ ❊

ఇతి గోవధవ్రతమ్.

—* అథ మాసోపవాసవ్రతమ్. *—

చింతామణౌ నారదః ॥ భగవంఛ్రోతుమిచ్ఛామి వ్రతానాముత్తమస్య చ । విధిం మాసోపవాసస్య ఫలం చాస్య యథోదితమ్ । యథావిధి నరైః కార్యా వ్రతచర్యా యథా భవేత్ ॥ ఆరభ్యతే యథాపూర్వం సమాప్యం చ యథావిధి । యదా వ్రతస్తు కర్తవ్యః తాం వదస్వ పితామహ ॥ వ్రతమేతత్సురశ్రేష్ఠ విస్తీర్ణం సమాన

ఘ॥ బ్రహ్మా॥ సాధు నారద తచ్చైతత్పృష్టం వర తపోధన। యాదృఙ్మాసవ్రతాం శ్రేష్ఠం తచ్ఛృణుష్వ బ్రవీమి తే॥ సురాణాం చ యథా విష్ణుస్తపతాం చ యథా రవిః। మేరుశ్శిఖరిణాం యద్వద్వైనతేయశ్చ పక్షిణామ్॥ తీర్థానాం చ యథా గంగా ప్రజానాం చ యథా వణిక్। శ్రేష్ఠం సర్వవ్రతానాం తు తద్వన్మాసోపవాసనం॥ సర్వవ్రతేషు యత్పుణ్యం సర్వతీర్థావగాహనే। సర్వదానోద్భవం చాపి లభేన్మాసోపవాసకృత్॥ అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞైర్వివిధైర్భూరిదక్షిణైః। న తత్పుణ్యమవాప్నోతి యన్మాసపరిలంఘనాత్॥ తేన తప్తం తపస్సర్వం కృతాస్సర్వాః క్రియాస్తథా। యః కరోతి విధానేన నరో మాసముపోషణమ్॥ ప్రవిశ్య వైష్ణవం యజ్ఞం తేనాభ్యర్చ్యో జనార్దనః। గురోరాజ్ఞాం తతో లబ్ధ్వా కుర్యాన్మాసోపవాసనమ్॥ వైష్ణవాని యథోక్తాని కృత్వా సర్వవ్రతాని తు॥ ద్వాదశ్యాదీని పుణ్యాని తతో మాసముపావసేత్॥ అతికృచ్ఛ్రం పరాకం చ కృత్వా చాంద్రాయణం తతః। మాసోపవాసం కుర్వీత జ్ఞాత్వా దేహబలాబలమ్॥ వానప్రస్థో యతిర్వాపి నారీ వా విధవా మునే। మాసోపవాసం కుర్వీత గురువిప్రాజ్ఞయా తతః॥ ఆశ్వినస్యాసితే పక్షే ఏకాదశ్యాముపోషితః। వ్రతమేతత్తు గృహ్ణీయాద్యావత్త్రింశద్దినాని తు॥ వాసుదేవం సమభ్యర్చ్య కార్తికే సకలే నరః। మాసం చోపవసేద్యస్తు స ముక్తిఫలభాగ్భవేత్॥ అచ్యుతస్యాలయే భక్త్యా త్రికాలం కుసుమైశ్శుభైః। మాలతీందీవరైః పద్మైః కమలైస్తు సుగంధిభిః॥ కుంకుమోశీరకర్పూరైర్విలిప్యాథ సచందనైః। నైవేద్యధూపదీపాద్యైరర్చయేచ్చ జనార్దనమ్॥ కర్మణా మనసా వాచా పూజయేద్గరుడధ్వజమ్। కుర్యాన్నరస్త్రిషవణం దృఢభక్తిర్జితేంద్రియః॥ నామ్నామేవ తథాలాపం విష్ణోః కుర్యాదహర్నిశమ్। భక్త్యా విష్ణోస్తతో వాపి మృషావాదం వివర్జయేత్॥ సర్వసత్త్వదయాయుక్తశ్శాంతవృత్తిరహింసకః। సుప్తో వాసనసంస్థో వా వాసుదేవం ప్రకీర్తయేత్॥ స్మృత్యాలోకనగంధాదిస్వాదనం పరికీర్తనమ్। అన్నస్య వర్జయేత్సర్వం గ్రాసానాం వాభికాంక్షణమ్॥ గాత్రాభ్యంగం శిరోభ్యంగం తాంబూలం సవిలేపనమ్। వ్రతస్థో వర్జయేత్సర్వం యచ్చాన్యత్ర నిరాకృతమ్॥ నవ్రతస్థస్స్పృహేత్కించిద్వికర్మస్థాన్న చాలపేత్। దేవతాయతనే తిష్ఠేన్న గృహస్థశ్చరేద్వ్రతమ్॥ కృత్వా మాసోపవాసం తు వ్రతం త్రింశద్దినేరితమ్। కృత్వా మాసోపవాసం తు సంయతాత్మా జితేంద్రియః॥ తతోర్చయేత వై పుణ్యాం ద్వాదశ్యాం గరుడధ్వజమ్। పూజయేత్పుష్పమాల్యాదిగంధధూపవిలేపనైః॥ వస్త్రాలంకరణాద్యైశ్చ తోషయేదచ్యుతం నరః। స్నాపయేచ్చ హరిం దేవం తీర్థచందనవారిణా॥ వస్త్రదానాదభిశ్చైవ భోజయేత్తు ద్విజోత్తమాన్। దద్యాచ్చ దక్షిణాం తేభ్యః ప్రణిపత్య క్షమాపయేత్॥ విప్రాన్క్షమాపయిత్వా తు విసృజ్యాభ్యర్చ్య పూజ్య చ। ఏవం విత్తానుసారేణ భక్త్యా యుక్తేన శక్తితః॥ ఏవం మాసోపవాసం తు కృత్వాభ్యర్చ్య జనార్దనమ్। భోజయిత్వా ద్విజాంశ్చైవ విష్ణులోకే మహీయతే॥ ఏవం మాసోపవాసాని సమ్యక్కృత్వా త్రయోదశ। నిర్యాపయేత్తతస్స్నాత్వా విధినా యేన తచ్ఛృణు। కారయేద్వైష్ణవం యజ్ఞమేకాదశ్యాముపోషితః। పూజయిత్వా తు దేవేశమాచార్యాజ్ఞయా హరిమ్॥ విశుద్ధకులచారిత్రాన్విష్ణుపూజనతత్పరాన్। పూజయిత్వా ద్విజాంస్తత్ర వ్యగ్రో భోజయిత్వా త్రయోదశ। తావంతి వస్త్రయుగ్మాని భోజనాచ్ఛాదనాని చ॥ యోగపట్టాని శుభ్రాణి బ్రహ్మసూత్రాణి చైవ హి॥ దద్యాద్దేవం ద్విజేభ్యః పూజయిత్వా ప్రణమ్య చ। తతోనుకల్పయేచ్ఛయ్యాం శస్తాం స్తరణసంస్కృతామ్॥ స్వాచ్ఛాదనాం శుభాం శ్రేష్ఠాం సోపధానామలంకృతామ్। కారయిత్వా స్వనామాంతే మూర్తిం కాంచనీం తు స్వశక్తితః॥ న్యసేత్తస్యాం తతశ్శయ్యామర్చయిత్వా స్రగాదిభిః। ఆసనం పాదుకే ఛత్రం వస్త్రయుగ్మముపానహౌ॥ పవిత్రాణి చ పుష్పాణి శయ్యాయాముపకల్పయేత్। ఏవం శయ్యాం తు సంకల్ప్య ప్రణిపత్య ద్విజోత్తమాన్॥ ప్రార్థయేచ్చానుమోదార్థం విష్ణులోకం ప్రజామ్యహమ్। ఏవ

మభ్యర్చితాః ప్రాపదేయుర్వ్రతినంతదా ॥ వ్రజవ్రజనరశ్రేష్ఠవిష్ణోస్స్థానమనామయమ్ । విమానం ప్రైక్ష వందిష్ణుం నశయ్యంపరిరక్షితం ॥ తేనవిష్ణుపదంయాహిసనాతనంపమనామయమ్ । తత్పశ్చాజ్జనయేద్విప్రాన్ ప్రణిపత్యానగవ్యద ॥ తతస్తుపూజయేద్భక్త్యాగురుంజ్ఞానప్రదాయకం । ప్రణమ్య శిరసా శాంతో గురవేవస్త్రైః పాదయేత్ ॥ కృత్వైవం మాసోపవాసాంశ్చరిత్వావ్యవిధివన్మునే । కులానాంశతమద్ధృత్యవిష్ణులోకంప్రజేన్నరః ॥ యస్మిన్ జాతోమహాపుణ్యః కులేమాసోపవాసకృత్ । సర్వపాపవినిర్ముక్తోవిష్ణులోకే మహీయతే ॥ నరోమాసోపవాసానాంకర్తాపుణ్యవతాంవరః । పితృమాతృకులాభ్యాంచసహం ష్ణుపదం వ్రజేత్ । నరఃసుమహత్ మిదం దేవమూర్ఖాణాం గ్లానికరం పరమ్ । వ్రతంమాసోపవాసస్య భక్తిం జనయతేవ్యతే ॥ సితస్య భృశం దేవముమూర్ఛితస్తథా । త్యాగోవానుగ్రహోవాథ కిన్నుకార్యంపితామహ ॥ బహ్మా । వర్ధం కస్మింకృష్టాపుమూర్ఛాంవాతబోధనమ్ । దృష్ట్వాతుంబ్రాహ్మణస్తస్య కుర్యాన్న్యాగనుగ్రహమ్ ॥ అమృతంపాయయేత్క్షీరమిశ్రమూర్వంనస్యజలం । యథహావిరియుజ్యేతపాలయేన్నహితద్వ్రతమ్ ॥ అతిమూర్ఛాన్వితం క్షిప్రంముమూర్ఛాంతత్ప్రపీడితం । పాయయిత్వాఘృతంక్షీరం రక్షేద్ధత్వాఫలానిచ ॥ అహోరాత్రంవ్రతస్థంచ యోనిత్యంపరిపాలయేత్ । పయోమూలంఫలందత్వావిష్ణులోకంవ్రజేతసః । ఏవంమాసోపవాసస్థమూర్ఛంప్రాణసంశయే । అవ్రతఘ్నగుణైర్దద్యైః పరీక్ష్యద్విహ్మణాజ్ఞయా ॥ నైతేవ్రతం వినిఘ్నంతిహవిర్విప్రానుమోదనమ్ । క్షీరౌషధేగురోరాజ్ఞాఆపోమూలఫలాదికమ్ ॥ ఏవంకృత్వాభిరక్షేతసగుడంపాయసంతథా । పాయయేద్రక్షితోయస్మాత్సమాప్నోతిపురస్కృతమ్ ॥ అథవిష్ణుర్వ్రతంవిష్ణుర్దాతా విష్ణుర్వ్రతీతథా । సర్వంవిష్ణుమయంజ్ఞాత్వా వతస్థంక్షీణముద్ధరేత్ ॥ యదాముమూర్ఛార్తిక్లిష్టః పతత్యేవచమూర్ఛితః । తదాసముద్ధరేత్క్షీణమిచ్ఛంతంప్రముఖేస్థితమ్ ॥ పరిపాల్యవ్రతీదేహంవ్రతశేషంసమాపయేత్ । యథోక్తద్విగుణంతస్యఫలంవిప్రముఖోదితమ్ ॥ ఇంద్రియార్థాంశ్చసంత్యజ్యసదైవవిమలామతిః । పరితోషయతేవిష్ణుంసోపవాసోజితాత్మవాన్ ॥ కింతస్యబహుభిస్తీర్థైః స్నానహోమపయోవ్రతైః । యేనేంద్రియగుణోఘోరోనజితోధృష్టచేతసా ॥ జితేంద్రియస్సదాశాంతస్సర్వభూతహితేరతః । వాసుదేవపరోనిత్యంనక్లేశంకతుమర్హతి ॥ కృత్వామాసంయథోక్తంతు వైష్ణవంపురుషోత్తమః । విష్ణులోకమవాప్నోతి పునరావర్తిదుర్లభమ్ ॥ యేస్మరంతిసదావిష్ణుంవిశుద్ధేనాంతరాత్మనా । తేప్రయాంతిభయంత్యక్త్వా విష్ణులోకమనామయమ్ ॥ ప్రభాతేవాథరాత్రేవా మధ్యాహ్నేదివసక్షయే । అచ్యుతంయేతుకీర్త్యంతే తేతరంతిభవార్ణవమ్ ॥ ఆనందితోధదుఃఖార్తాః కృద్ధశ్శాంతోథవాహరిమ్ । యోనుకీర్తయతే భక్త్యాసగచ్ఛేద్వైష్ణవంపురమ్ ॥ గర్భజన్మజరారోగదుఃఖసంసారబంధనైః । నివార్యతేనరోనిత్యంవాసుదేవమనుస్మరన్ ॥ స్థావరే జంగమేచాథస్వాత్మనాత్మశుభాశుభే । విష్ణుంపశ్యతిసర్వత్రయస్సవిష్ణుస్స్వయంనరః ॥ *

ఇతివిష్ణురహస్యోక్తమాసోపవాసవ్రతమ్.

—* అథకృచ్ఛ్రచాంద్రాయణసాధారణేతికర్తవ్యతా. *—

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ కుర్యాత్త్రిషవణస్నాయీకృచ్ఛ్రంచాంద్రాయణంతథా । పవిత్రాణిజపేత్పిండాన్గాయత్ర్యాచాభిమంత్రయేత్ ॥ త్రిషవణస్నానంతప్తకృచ్ఛ్రవ్యతిరేకేణ ॥ తప్తకృచ్ఛ్రేతుమనునాసకృత్స్నాయీసమాహితః ఇతి. విశేషాభిధానాత్ -పవిత్రాణి సూక్తానిచాఘమర్షణాదీనికృత శుద్ధవత్యస్తరత్సమందీత్యాది.

వసిష్ఠాదిప్రదర్శితాని ఋగ్యజుస్సామాని సువ్యవస్థితాని యథాశక్తి జపేత్ ॥ అవిరుద్ధేషు కాలేషు పిండాన్
। గాసావిత్ర్యేకం గాయత్ర్యా చాభిమంత్రయేత్ - గ్రాసానుమంత్రణే గాయత్ర్యోంకారం భూరిత్యాదిభిర్వ్యా
హృతిభిస్సహ గాయత్ర్యా వికల్పః - ఏవం యథావాదివ్యష్టికార్యాణాం మంత్రాణాం వికల్పః - భిన్నకార్య
ణాం సముచ్చయ ఇతి వివేకః ॥ ... మహావ్యాహృతిభిర్హోమః కర్తవ్యస్స్వయమన్వహమ్ । అహిం
సాసత్యమక్రోధమార్జవం చ సమాచరేత్ ॥ త్రిరహ్నస్త్రిర్నిశాయాం చ సవాసా జలమావిశేత్ ॥ స్త్రీశూ
ద్రపతితాంశ్చైవ నాభిభాషేత కర్హిచిత్ । శయ్యాసనాభ్యాం విహరన్నశక్తో యస్య మూలవా ॥ బ్రహ్మచారీ
గృహస్థో వా గురుదేవద్విజార్చకః । సావిత్రీం చ జపేన్నిత్యం పవిత్రాణి చ శక్తితః ॥ సర్వేష్వేవ వ్రతేష్వేవం
ప్రాయశ్చిత్తార్థమాదృతః ॥ త్రిరహ్నస్త్విది ॥ దివా రాత్రౌ త్రిరితి యదత్ర తత్సవనేషు స్నానం తత్పక్షేపి
వయం ఏవం న్యూనాధికస్నానాన్యన్యాని శక్త్యాపేక్షయా యోజ్యాని - జాబాలిః ॥ ఆరంభే సర్వకృచ్ఛ్రాణాం స
మాప్తౌ చ విశేషతః । ఆజ్యేనైవ హి శాలాగ్నౌ జుహుయాద్వ్యాహృతీః పృథక్ ॥ శ్రాద్ధం కుర్యాద్ధుతాగ్నౌ చ గో
హిరణ్యాది దక్షిణా । స్త్రీణాం హోమో న దాతవ్యః పంచగవ్యం తథైవ చ ॥ పరాశరః ॥ స్త్రీశూద్రా
ణాం విశుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ । పంచగవ్యం న కుర్వీత స్నాత్వా పీత్వా శుచిర్భవేత్ ॥ స్త్రీశూ
ద్రయోః పంచగవ్యస్య విహితప్రతిషిద్ధత్వాద్వికల్పః జాబాలేన తు శాలాగ్నౌ హోమం విధాయ స్త్రీణాం హోమో
న దాతవ్య ఇతి నిషేధాత్ - గృహ్యాగ్నావేవ హోమనిషేధః - అథ స్త్రీశూద్రయోరపి బ్రాహ్మణద్వారా లౌకి
కాగ్నౌ భవత్యేవ ॥ అయం చ హోమోంగహోమః ॥ స చ కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయభూత ప్రధాన
హోమః ॥ ఆరంభే సర్వకృచ్ఛ్రాణాం సమాప్తౌ చ విశేషతః । ఆజ్యేనైవ హి శాలాగ్నౌ జుహుయాద్వ్యాహృతీః
పృథగితి ॥ జాబాలేన విశేషాభిధానాత్ - కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయభూతయోస్తు ప్రధానభూతయోర్జపహోమ
యోః స్త్రీశూద్రయోర్నాధికారః ॥ తథా చాంగిరాః ॥ తస్మాచ్ఛూద్రం సమాసాద్య సదా ధర్మపథే స్థితః । ప్రా
యశ్చిత్తం ప్రదాతవ్యం జపహోమవివర్జితమ్ ॥ శూద్రశబ్దస్తూపలక్షణార్థః - తథా సమానధర్మత్వాత్ ॥
వైశంపాయనః ॥ స్నానం ద్వికాలమేవ స్యాత్ త్రికాలం స్యాద్ద్విజన్మనామ్ । శంఖః ॥ ఏకవాసా ఆర్ద్రవాసా ల
ఘ్వాశీ స్థండిలేశయ ఇతి ॥ హారీతః ॥ స్నాత్వాఘమర్షణం జలే జపిత్వా ధౌతమహతం వాసః పరిధాయ సామ్నా
సౌమ్యేనాదిత్యముపతిష్ఠేతేతి ॥ షట్త్రింశన్మతే ॥ జపహోమాదియత్కించిత్కృచ్ఛ్రోక్తం సంభవేంతరే । సర్వం
వ్యాహృతిభిః కుర్యాద్గాయత్ర్యా ప్రణవేన చేతి ॥ శంఖః ॥ ఏకవారం చరేద్భైక్షం స్నాత్వా వాసో న పీడయేత్ ।
గాయత్ర్యా దశసాహస్రమాహ్నికం జపముచ్యతే ॥ బోధాయనః ॥ అహస్సంవాసోపవసేత్ - సావిత్రీం
వ్యాహృతీశ్చైవ జపేదష్టసహస్రకమ్ । ఓంకారమాదితః కృత్వా రూపే రూపే చ శాంతితః ॥ భూమావాసిరా
సనేయుక్తః కుర్యాజ్జప్యం సుసంగతః । ఆసీనశ్శల్యవిద్ధో వాపి పిబేద్గవ్యం పయస్సకృత్ ॥ గవ్యస్యాపయసో లాభే
గవ్యమేవ భవేద్దధి । దధ్నో లాభే భవేత్తక్రం తక్రాలాభే తు యావకమ్ ॥ ఏకమన్యతమేవ యత్ర ప్రశస్యతే తత్సే
వేత్ ॥ శల్యవిద్ధో వేతి ॥ వాశబ్ద ఉపమార్థః - శల్యవిద్ధ ఇవ నిషణ్ణః పయః పిబేదిత్యర్థః - యమః ॥ అంగుల్య
గ్రస్థితం పిండం గాయత్ర్యా చాభిమంత్రితం । ప్రాశ్య చమ్యా పునః కుర్యాదస్యాప్యభిమంత్రణమ్ ॥ యేషు
ప్రాణాగ్నిహోత్రే దధికారిణస్తేషామాపోశనకర్మానంతరం ప్రాణాహుతయోపి పంచభిర్గాయత్రైర్వా త్రి-
తచ పూర్వోక్తప్రణవగాయత్ర్యాద్యన్యతమమంత్రైర్గ్రాసానభిమంత్ర్య ప్రాణాయ స్వాహేత్యాదిభిర్మం
త్రైః ప్రాణాగ్నౌ హోమః కార్యః ॥ యదా త్వేకద్విత్రిచతురో వా గ్రాసాస్తత్ర బోధాయనోక్తో విశేషో గ్రా
హ్యః ॥ తద్యథా ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానానేకపంచమం - యదా చత్వారస్తథా ద్వాభ్యాం ప్రథమం

తతస్తు [illegible] - యదా త్వేక స్తథా సర్వైః రేవం తం గ్రాసేదితి ॥ చాంద్రాయణచరుం శ్రపయి త్వా నవో [illegible] ష్ట్వోత్సాన్యాయాంచరుశేషాన్పిండాన్ సావిత్ర్యాభిమంత్రితాన శ్నీయాదితి ॥ జ్యోత్స్నా శబ్దేన [illegible] ష్ట్యతే ॥ నాథర్వరాత్రావహభోజనదోషోస్తి - ఆదార్ద్రామలకమాత్రాస్తు గ్రాసాశ్చంద్ర వ్రతేస్మృతాః [illegible] హుతిరయా స్త్రిశౌచార్థం చైవ వ్యాప్తికాః ॥

ఇతికృచ్ఛ్రచాంద్రాయణసాధారణేతికర్తవ్యతా.

—— అథకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః ——

[illegible] పూర్వోక్తరీత్యా ద్వాదశదినాని ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం ప్రత్యాచరేత్ - తదశక్తౌ ధేనుమేకాం దద్యా త్। తదభావే నిష్క్రయం దద్యాత్ - నిష్కార్ధతుర్యంశం పరిమాణ క్రయకత్వేనావధార్య ॥ అథవా దేశకాలోచితం గో మూల్యం జ్ఞేయం- తత్రాప్యశక్తౌ తదర్థం పాదం వా దద్యాత్ ॥ తథాచ మితాక్షరాయాం ॥ గవామభావే నిష్కం వా తదర్థం పాదమేవ వా ॥ తథా ప్రాజాపత్యక్రియాశక్తౌ ధేనుం దద్యాద్ద్విజోత్తమః । ధేనోరభావే దాతవ్యం మూల్యం తుల్యం నసంశయ ఇతి॥ పరాశరః ॥ కృచ్ఛ్రాయుతం తు గాయత్ర్యా ఉదవాస స్తథైవచ । ధేను ప్రదానం విప్రాయ సమమేతచ్చతుష్టయమ్ ॥ కృచ్ఛ్రః ప్రాజాపత్యః ॥ అయుతం తు గాయత్ర్యాః ఉదవాసః ఉ దకవాసః - సహోరాత్రం- మితాక్షరాయాం ॥ కృచ్ఛ్రాదర్ధ్యాయుతం చైవ ప్రాణాయామశతద్వయమ్ । తిల హోమసహస్రం తు వేదపారాయణం తథా ॥ సమృద్ధధాన్యేన ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వేన ద్వాదశసు ది నేషు ప్రతిదినం పంచపంచ విప్రా భోజనీయాః ॥ తేచమిళిత్వా షష్టిర్భవంతి ॥ తథా మితాక్షరాయాం ॥ కృ చ్ఛ్రే పంచాతికృచ్ఛ్రేత్రిగుణమాహుర్మహర్షయః త్రింశదేవం తృతీయే చత్వారింశచ్చతస్తు త్రిగుణన గుణితా వింశతిస్స్యాత్ప రాకే ॥ కృచ్ఛ్రే సాంతాపనాఖ్యే భవతి షడధికా వింశతిస్స్యాదహీనా చాభ్యాం చాంద్రాయణేస్యాత్తపసి కృశబలో భోజయేద్విప్రముఖ్యాన్ ॥ అత్రకృచ్ఛ్రే హారహాః పంచేత్య[illegible] - అహారహఇతి ప్రత్యేకం సంబధ్యతే॥ అల్ప ధాన్యస్తు ద్వాదశ విప్రాన్ భోజయేత్- తథా చతుర్వింశతిమతే ॥ విప్రాద్వాదశవా భోజ్యాః పావకేష్టి స్తథై వచ ।అథవా పావనే కేచిత్స్నానాన్యాహుర్మనీషిణః॥ అత్ర ప్రతిదినం ద్వాదశ ద్వాదశాహరూద్ధ్వాదశైవ పుణ్య తీర్థేషు యథ్యుక్తప్రకారేణ స్నాత్వా తదంగానుష్ఠానం విధాయ కేశాన్ సంశోషయేత్ - ఏవం ద్వాదశస్నానా ని ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః ॥ తథాచ పరాశరః ॥ కృచ్ఛ్రేదేవ్యాయుతం చైవ ప్రాణాయామ శతద్వ యమ్ ॥ పుణ్యతీర్థేనార్ద్రశిరస్స్నానం ఇతి॥ అనార్ద్రేణశిరో యస్స్యాత్పావనార్ద్రశిరాః ॥ అనార్ద్రశిర స్నానం॥

ఇతిప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః.

—— అథాతికృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః ——

తతాతికృచ్ఛ్రా[illegible]శక్తౌ యాజ్ఞవల్క్యోక్తపాణిపూరా[illegible]న్నభోజనం యుక్తాతికృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వేన ధేనుద్వయం దద్యాత్ - తథాచ త్రింశన్మతే। పరాకతప్తాతికృచ్ఛ్రేషు ప్రసిద్ధస్తు గా స్త్రయః ॥ గవామభావే తావంతో నిష్కాస్తావంతి గోమూల్యానివా జ్ఞేయాని - [illegible] తదర్ధం పాదం వా దద్యాత్ - అథవాయా వంతో ధేనవస్తావంతి గాయత్రీజపా నానాయుతాని తావంతి [illegible] వానానాపూర్వోక్తరీత్యా కార్యాః॥ తతావంతి

ప్రాణాయామశతద్వయాని తావంతి వా హోమసహస్రాణి - అపి తావంతి వేదపారాయణాని భవంతి ॥ అథవా యావంత్యో ధేనవస్తావంతో ఽన్నకృచ్ఛ్రా భవంతి. అతో ఽల్పధనేన ధేనుస్థానసంఖ్యా ద్వాదశవిప్రాస్తథా భోజనీయాః - ప్రతిదినం ద్వాదశదినేష్విత్యర్థః - అత్ర చ మిళిత్వా శీత్యుత్తరశతం బ్రాహ్మణా భవంతి ॥ అథవా యావంత్యో ధేనవస్తావత్సంఖ్యయా స్నానం ద్వాదశ ద్వాదశ కర్తవ్యప్రత్యామ్నాయాః ॥ అత్ర చ స్నానప్రకారః ॥ ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయ ప్రకరణే దర్శితః ॥ ఇత్యతికృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రస్య విహితత్వాత్ - కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రకరణాశక్తౌ త్రిస్రో ధేనవో దాతవ్యాః - తదభావే నిష్కత్రయం సార్ధనిష్కో వా పాదోననిష్కో వా దేయః - అథవా గాయత్ర్యయుతజపః ఉపవాసానపి త్రీన్ ప్రాణాయామశతద్వయాని వా తిలహోమసహస్రత్రయాణి వా త్రీణి వేదపారాయణాని వా కర్తవ్యాని ॥ అథవా సమృద్ధధాన్యేనాహరహస్త్రింశత్సంఖ్యాకా బ్రాహ్మణా భోజనీయాః - తథా చ చతుర్వింశతిమతే ॥ కృచ్ఛ్రే పంచాతికృచ్ఛ్రే త్రిగుణమహరహస్త్రింశదేవం తృతీయ ఇతి ॥ తృతీయే ॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రే ॥ ఆహరహస్త్రింశద్బ్రాహ్మణా భోజనీయా ఇత్యర్థః ॥ ఏవం చ త్రింశద్బ్రాహ్మణభోజనం ద్వాదశసు దినేషు ప్రతిదినం కర్తవ్యం ॥ మిళిత్వా షష్ట్యుత్తరత్రిశతం బ్రాహ్మణా భవంతి ॥ అసమృద్ధధాన్యశ్చేత్తదా తేన త్రిగుణితా ద్వాదశ బ్రాహ్మణా భోజనీయాః - తే చ మిళిత్వా షట్త్రింశత్ ॥ స్నానప్రత్యామ్నాయాస్తు ప్రాజాపత్య ప్రత్యామ్నాయప్రకరణోక్తరీత్యా యావంత్యో గావస్తావత్సంఖ్యయా జ్ఞేయాః ॥ *

ఇతి కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః.

—* అథ తప్తకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః. *—

తచ్చ ద్వాదశాహసాధ్యే తప్తకృచ్ఛ్రే ప్రత్యామ్నాయత్వేన తిస్రో గావో దేయాః - పరాకతప్తాతికృచ్ఛ్రేష్వేకైకా ధేనుః - త్ర్యహసాధ్యే తు నిష్కార్ధం దేయం - గవామభావే నిష్కార్ధం వేత్యాదికా అన్యే ప్రత్యామ్నాయాః కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయప్రకరణోక్తరీత్యా విజ్ఞేయాః - సమృద్ధధాన్యస్యాయం విశేషః ॥ ద్వాదశసు దినేషు ప్రతిదినం చత్వారింశచ్చత్వారింశదితి ॥ తథా చ చతుర్వింశమతే ॥ కృచ్ఛ్రే పంచాతికృచ్ఛ్రే త్రిగుణమహరహస్త్రింశదేవం తృతీయే చత్వారింశచ్చ తప్త ఇతి - తదేతత్తప్తకృచ్ఛ్రే ఽహరహశ్చత్వారింశదిత్యన్వయః ॥

ఇతి తప్తకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః.

—* అథ సాంతపనయతిసాంతపనప్రత్యామ్నాయాః. *—

తత్ర సప్తదశాహసాధ్యస్య సాంతపనస్య సార్ధప్రాజాపత్యస్థానే విహితత్వాదేకా ధేనుర్నిష్కార్ధం వా దేయం ॥ తథా చ షట్త్రింశన్మతే ॥ పరాకతప్తాతికృచ్ఛ్రద్ధాసేకృచ్ఛ్రతయుంచరేత్ ॥ సాంతపనస్య చాత్యర్థమశక్తౌ వ్రతమాచరేదితి ॥ దినద్వయసాంతపనే నిష్కార్ధం దేయం - దినత్రయసాధ్యే యతిసాంతపనాఖ్యే ధేనుమేకాం దద్యాత్ అశక్తౌ వైవరీత్యా గాయత్రీజపాదిరూపప్రత్యామ్నాయేష్వపి పరిమాణం కల్ప్యం ॥ యత్ర త్రికా ధేనుర్నిష్కార్ధం వా దేయం భవతి - తత్ర గాయత్ర్యయుతజపో ధేనుమేకాం చ దద్యాత్ ॥ ధేనుస్థానే పంచసహస్రాణీత్యనయా రీత్యా ప్రత్యామ్నాయభేదస్తు ప్రాజాపత్యప్రకరణే ద్రష్టవ్యః ॥ *

ఇతి సాంతపనయతిసాంతపనప్రత్యామ్నాయాః.

—* అథమహాసాంతపనప్రత్యామ్నాయాః *—

తత్రైకవింశతిదినసాధ్యేమహాసాంతపనేప్రత్యామ్నాయత్వేన తిస్రో ధేనవోఽర్ధనిష్కసహితాస్స్యాత్॥ పంచదశదినసాధ్యేషు ధేనుద్వయంనిష్కార్ధంచ దేయం-సప్తాహసాధ్యేషు ఏకా ధేనుర్నిష్కార్ధంచ దేయం ఏతత్కల్పనాయాంమూలంషడుపవాసతుల్యప్రాజాపత్యప్రత్యామ్నాయత్వేన ధేనువిధానం - సప్తాహసాధ్యే తు సాంతపనేనిష్కార్ధసహితధేనుదానమూలంసాంతపనప్రకరణే దర్శితం ॥ సాంతపనస్య చాద్యార్ధమితి॥ అనయా దిశా గాయత్రీజపాదిరూపప్రత్యామ్నాయప్రకరణేద్రష్టవ్యాః । *

ఇతిమహాసాంతపనప్రత్యామ్నాయాః.

—* అథపరాకప్రత్యామ్నాయాః *—

చతుర్వింశతిమతే। పరాకతప్తకృఛ్రాణాంస్థానేకృఛ్రత్రయంచరేత్ । జపహోమాదికంవాపి కల్పయేత్ప్రాగ్వకల్పనదితి॥ కృఛ్రత్రయస్థానీయత్వాత్పరాకస్య పరాకకరణాశక్తౌతిస్రో ధేనవో దేయాః - తథాగాయత్రీజపాదిప్రత్యామ్నాయాఅపిత్రిగుణాః కర్తవ్యాః॥ తేచప్రాజాపత్యప్రత్యామ్నాయ ప్రకరణేప్రాక్ప్రదర్శితాః ॥

ఇతి పరాకప్రత్యామ్నాయాః.

—* అథయావకవ్రతగోమూత్ర యావకవ్రతపయోవ్రతానాం ప్రత్యామ్నాయాః *—

తత్రయావకవ్రతేపయోవ్రతేచప్రత్యామ్నాయత్వేనపంచధేనవో దేయాః ॥ షడుపవాసాః ॥ పృథక్ప్రాజాపత్యస్థానమితిపంచషట్కాభవంతీతి - కృత్వా యథాయావకవ్రతేప్రతిదినయావకవ్రతంప్రతిదినం యావకంయుజ్యతే - తథావిప్రైరుక్తయావకభోజనస్యాత్యంతక్లేశసాధనత్వాదుపవాసతుల్యత్వంభవత్యేవ ॥ పయోవ్రతేతు పయఃపానే క్లేశాభావేప్యేకద్విగ్రాసమాత్రపర్యాప్తస్యైవపయసః పానఉపవాసకల్పత్వం- గోమూత్రయావకవ్రతేక్లేశాధిక్యాత్ప్రత్యామ్నాయత్వేనషడ్ధేనవో దాతవ్యాః - ఏవంగాయత్రీ జపాదిప్రత్యామ్నాయాఅపికల్పనీయాః - తేచప్రాక్ప్రాజాపత్యప్రత్యామ్నాయప్రకరణేదర్శితాః॥

ఇతియావకవ్రతగోమూత్రయావకవ్రతపయోవ్రతానాంప్రత్యామ్నాయాః.

తత్రచసమ్యగ్విధానేనచాంద్రాయణప్రత్యామ్నాయత్వేనఅష్టౌగావో దేయాః ॥ తథాచతుర్వింశతిమతే॥ అష్టౌచాంద్రాయణేదేయాఃప్రత్యామ్నాయవిధౌసదేతి ॥ తథా పిపీలికామధ్యయవమధ్యచాంద్రాయణయోః గౌతమాద్యుక్తాధికేతికర్తవ్యతాసహితయోరష్టౌచాంద్రాయణే ఇత్యేతద్యోజ్యం ॥ అల్పధనేనతు తిస్రో గావో దేయాః ॥ తథాచపరాశరనిబంధే ॥ ప్రాజాపత్యే తు గామేకామితి॥ కృఛ్రద్వయంస్మృతం - చాంద్రాయణేపరాకేచతిస్రస్తాదక్షిణాతథేతి ॥ ఏతచ్చధేనుత్రయం సంస్కృత్య ఇతికర్తవ్యతా సహితయోర్యవమధ్య పిపీలికామధ్యచాంద్రాయణయోస్తథా ॥ యః చాంద్రాయణాదిష్వపి యోజ్యం - ఏవంశక్త్యపేక్ష

యాయావత్యో ధేనవో దీయంతే తత్రతదభావే గవాముపావేశకర్మ(?) సంఖ్యానుసారేణ ధేనుదానం కార్యమితి తదభావేఽస్య కర్తురశక్తౌ ప్రతినిధ్యంతరమాహ ॥ అథవా ప్రతిధేనుచాయుతమయుతం గాయత్రీజపో వా - తథా ధేనుసంఖ్యా ఉపవాసా వా ధేనుద్వాదశ బ్రాహ్మణ సంఖ్యాకాః ప్రాణాయామాః శతద్వయానివా ధేనుసంఖ్యాకాః వేదపారాయణాని వా తత్సంఖ్యాక తిలహోమసహస్రాణి వా నిత్యాం ధేనుద్వాదశ ద్వాదశస్నానాని వా కార్యాణి ॥ ఏతే ప్రకల్పాః ప్రాయశ్చిత్తే వైకల్పికాః - అతిపాతకానుదితహోమాదివ్యవస్థితాః - వ్యవస్థా చ దేశకాలాద్యపేక్షయా ॥ తథా చ బోధాయనః ॥ దేశం కాలం తథాత్మానం ద్రవ్యం ద్రవ్యప్రయోజనమ్ । ఉపపత్తిమవస్థాం చ జ్ఞాత్వా శౌచం ప్రకల్పయేదితి ॥ శౌచశబ్దేన శుద్ధికారిణం సంప్రతిపద్యతే ॥ ఏవమన్యత్రాపి న్యూనాధికకల్పేషు శక్త్యపేక్షయా వికల్పో బోద్ధవ్యః ॥ అనేనైవాభిప్రాయేణ మితాక్షరాదినిబంధనేషు న్యూనాధికపక్షాః ప్రదర్శితాః ॥ తద్యథా ॥ చాంద్రాయణం వ్రాజాపత్యం పరాకశ్చైవ కృచ్ఛ్రమాసత్రయం తథా ॥ తిలహోమాయుతం చైవ పరాకద్వయమేవ చ । గాయత్ర్యాలక్షజప్యం చ సమాస్యాహ బృహస్పతిః ॥ ఇతి ॥ తపస్యసమర్థేన సమృద్ధనా స్యైనమాసావధికాలే ప్రతిదినం చతుర్వింశతిబ్రాహ్మణా భోజనీయాః - తథా చతుర్వింశతిమతే - కృచ్ఛ్రే పంచాతికృచ్ఛ్రే త్రిగుణమాహారహానిస్తృతీయే తు త్రింశత్తత్ర ద్వాత్రింశదేవ త్రిగుణవగుణితా వింశతిస్స్యాత్పరాకే ॥ కృచ్ఛ్రే ॥ సాంతాపనాఖ్యే భవతి వదధికాం వింశతిస్సైవ హీనా ద్వాభ్యాం చాంద్రాయణే స్యాత్తపసి కృశబలో భోజయేద్విప్రముఖ్యానితి ॥ అస్యార్థః ॥ అహారహారితి సర్వత్రాన్వేతి - కృచ్ఛ్రే ప్రాజాపత్యే ద్వాదశసుదినేషు ప్రతిదినం త్రిగుణం - త్రైగుణ్యం చ పంచాపేక్షయా పంచదశేత్యర్థః - తృతీయే కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రే పూర్వోక్తకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రదినేషు అహారహస్త్రింశత్తప్తే - తప్తకృచ్ఛ్రే ॥ పూర్వాభిహితతప్తకృచ్ఛ్రదినేషు ప్రతిదివసం చత్వారింశత్ - పరాకే పరాకవ్రతసంఖ్యాదినేషు ప్రతిదినం త్రిగుణగుణితా వింశతిః షష్టిరిత్యర్థః ॥ సాంతపనే కృచ్ఛ్రే పూర్వవదేవాహారహష్షడ్వింశతిః - చాంద్రాయణే చాంద్రాయణసంఖ్యాకదివసేషు ప్రతివాసరం ద్వాభ్యాం హీనాషడధికా వింశతిశ్చతుర్వింశతిరిత్యర్థః - ఏతే చ పూర్వవదేవ దేశకాలాద్యపేక్షయా యోజ్యాః ॥ *

ఇతి చాంద్రాయణప్రత్యామ్నాయః.

—* అథ గోవధప్రత్యామ్నాయః. *—

యాజ్ఞవల్క్యోక్తవ్రతచతుష్టయం ప్రాక్ప్రదర్శితం - తల్లక్షణప్రకరణే తత్రాజ్ఞానతో జాతిమాత్రబ్రాహ్మణసంబంధిగోమాత్రవధే త్రిరాత్రముపోష్య వృషభశ్చైకాదశ గావో వా ఏకో వృషభశ్చ దేయాః - త్రిరాత్రోపవాసాశక్తౌ పూర్వోక్తా గావో వృషభశ్చ నిష్క్రయధనం చ దేయం - కామతస్తద్ద్విగుణం - అజ్ఞానతః క్షత్రియసంబంధిగోమాత్రవ్యాపాదనే - పంచగవ్యం పిబేద్గోఘ్నో మాసమాసీత సంయుతః । గోష్ఠేశయో గోఽనుగామీ గోప్రదానేన శుద్ధ్యతీత్యనేన ప్రకారేణ మాసం పంచగవ్యం చరిత్వాంతే గాం దద్యాత్ ॥ ఏతత్కృతప్రాయశ్చిత్తవ్రతస్యాశక్తౌ తత్స్థానే ప్రత్యామ్నాయత్వేనాష్టౌ గావ ఏకవృషభ ఇత్యేవం నవ ధేనవో దేయాః ॥ అష్టౌ చాంద్రాయణే దేయాః ప్రత్యామ్నాయవిధానతః ॥ ఇతి ॥ బహుక్లేశసాధ్యత్వాచ్చాంద్రాయణస్య తత్ప్రత్యామ్నాయత్వేనాష్టౌ గావోఽభిహితాః - చాంద్రాయణవదస్య ప్రతిష్ఠాపి బహుక్లేశసాధ్యత్వాచ్చ సమానసంఖ్యత్వే

నాయుక్తముష్టత్వానుకల్పనం। కామతష్షోడశధేనవః - ఏకాచవత్సదానత్వేనేతి సప్తదశధేనవః - అజ్ఞానతః వైశ్యసంబంధి గోమాత్రవ్యాపాదనే మాసం తిష్ఠేత్కుర్యాత్ - ఏతదాచరణాశక్తౌ ద్వాదశదిన సాధ్య ప్రాణిపూరణాన్నభోజనయుక్తాతికృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయత్వేన గోద్వయదానస్యాతికృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయప్రకరణే ప్రదర్శితత్వాత్తత్ర మాసాతికృచ్ఛ్రే సప్తగావో భవంతి॥ అనుక్తమాసమాత్రభోజనయుక్తస్య ద్వాదశదినసాధ్యాతికృచ్ఛ్రస్య కరణాశక్తౌ తిస్రో గావో విహితా ఇతి మాససాధ్యేఽతికృచ్ఛ్రే సప్తగావో నిష్కార్ధం చ దేయం- తత్రి కామతో ద్వైగుణ్యేన క్రమేణ దశపంచదశ భవంతి - గవామభావే గోసంఖ్యయాతికృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయప్రకరణోక్తాః ప్రత్యామ్నాయాః ॥ శక్త్యాద్యపేక్షయా తర్కవ్యాః ॥ అజ్ఞానతశ్శూద్రస్వామిక గోమాత్రవ్యాపాదనే మాసప్రాజాపత్య విధానాత్ తదశక్తౌ గోద్వయం నిష్కార్ధం చ దేయం. కామతః పంచగావః తదశక్తావితరే పూర్వోక్తాః ప్రత్యామ్నాయాః కార్యాః॥

ఇతి గోవధప్రత్యామ్నాయాః.

—* అథమాసోపవాసప్రత్యామ్నాయాః. *—

తత్ర షడుపవాసతుల్యప్రాజాపత్యామ్నాయత్వేన ప్రాజాపత్యేతు గామేకామితి విధానాత్పంచ గావో భవంతి - మాసవ్రతేజప నియమాద్యసక్తౌ కర్తవ్యతో పేతమాసవ్రతేతు క్లేశాధిక్యోపేత చాంద్రాయణవ్రత వదిత్యష్టౌ కల్ప్యాః॥ ఇతి మాసోపవాసప్రత్యామ్నాయాః.

—* అథప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారః. *—

తత్ర కర్మవిపాకానుపయుక్తమపీతరప్రాయశ్చిత్తోపయుక్తం కించిదుచ్యతే॥ తద్యథా॥ దేవలః॥ కృచ్ఛ్రాణాం దాయకో రాజా నిర్దేష్టా ధర్మపాలకః। అపరాధీ ప్రయోక్తా చ రక్షితా కృచ్ఛ్రపాలకః॥ మహాపాపేషు కృచ్ఛ్రాణాం ప్రాయశ్చిత్తానాం దాయకో రాజా భవతి॥ బ్రహ్మహత్యాదిప్రాయశ్చిత్తేషు రాజ్ఞామాజ్ఞాం వినా ద్విజాగ్ర్యైః ప్రాయశ్చిత్తం నోపదేష్టవ్యమిత్యర్థః॥ ప్రాయశ్చిత్తస్య నిర్దేష్టా ధర్మపాఠక ఇత్యుచ్యతే। యస్మిన్ననువాదకశబ్దం లోకాః ప్రయుంజతే॥ అంగిరాః॥ వేదవిద్యావ్రతస్నాతస్సత్యసంధో జితేంద్రియః। అనేకధర్మశాస్త్రజ్ఞః ప్రోచ్యతే ధర్మపాఠకః॥ అపరాధీ- పాపకారీ॥ కృచ్ఛ్రప్రయోక్తేత్యభిధీయతే॥ రక్షితా రాజపురుషః కృతాకృతప్రత్యవేక్షణేన ప్రాయశ్చిత్తపరిపాలక ఇత్యుచ్యతే॥ ప్రకృతమనుసరామః॥ ధర్మనివృత్తౌ॥ క్షత్త్రియో వాప్యథ వైశ్యో వా శూద్రో వా న కథంచన। ప్రాయశ్చిత్తాభిధానం హి కుర్వంతీతి విదుర్బుధాః॥ అవ్రతానామమంత్రాణాం జాతిమాత్రోపజీవినామ్। సహస్రశతయుక్తానాం పర్షత్త్వం నోపపద్యతే॥ పాతకేషు తథా సంపర్షత్స్యాత్సహస్రం మహదాదిషు। ఉపపాపేచ పంచాశత్స్వల్పే స్వల్పా తథా భవేత్। బహుభిర్ద్విద్విభిర్వాపి శాస్త్రజ్ఞైః ప్రాయశ్చిత్తం విధేయమితి॥ శతాదిశబ్దానాం తాత్పర్యం- అత ఏవ యాజ్ఞవల్క్యః॥ చత్వారో వేదధర్మజ్ఞాః పర్షత్త్రైవిద్యమేవ వా। సా బ్రూతే యం స ధర్మస్స్యాదేకో వాధ్యాత్మవిత్తమ ఇతి॥ మనుః॥ త్రైవిద్యో హైతుకస్తర్కీ నైరుక్తో ధర్మపాఠకః। త్రయశ్చాశ్రమిణః పూర్వే పర్షత్స్యాద్దశావరేతి॥ తిస్రో విద్యా ఋగ్యజుస్సామాత్మికాః సంతి యస్యాసౌ త్రైవిద్యః - హైతుకః అనుమానజ్ఞః తర్కో స్యాస్తీతి

తర్హి-సంశయేసత్యేకస్మిన్నాహారే ప్రామాణికత్వేనోపేక్ష్యతే బాధకదర్శనాత్ప్రియమాణేనాత్ర భవితవ్యమితి యఃప్రత్యయస్సతర్కః సచవేదశాస్త్రావిరోధీగ్రాహ్యః - ఏవంవిధాంపక్షాదంప్రదక్షిణీకృత్యస్వకీయమనోపి జ్ఞాపయతీతి - తత్రాయమాశయః - అంగిరసా ప్రాప్తపాపస్య పక్షాదోనుపస్థానాత్పూర్వంభోజనంనిషిద్ధం ॥ అస్యాప్యయమభిప్రాయః - పశ్చాత్తాపవాన్భవేత్ ॥ అవిలంబేనైవప్రాయశ్చిత్తంగృహ్ణీయాదితి॥ అన్యథాదీర్ఘకాలంభోజనపరిత్యాగాద్దేహధారణాభావేనప్రాయశ్చిత్తాచరణమేవనస్యాత్ - అస్మాద్దైవవశాత్ప్రాయశ్చిత్తవిళంబేమితాహారాదిభిశ్శరీరధారణంకర్తవ్యం - నస్వచ్ఛందచారీస్యాత్ ॥ ఇమాంస్మార్తయుక్తిందృష్ట్వా వ్రతగ్రహణాదినదత్వా భోజనంమన్యతే ॥ కలౌవృథతరాను తాపస్యాసంభవాదుపక్రమదినే శరీరశుద్ధేరీప్సితత్వాచ్చ ॥ మనుః ॥ ప్రాయశ్చిత్తీయతాంప్రాప్య దైవాత్పూర్వకృతేనవా - నసంసర్గంవ్రజేత్సద్భిః ప్రాయశ్చిత్తేకృతేద్విజః। అంగిరాః ॥ ఉపస్థితస్తున్యాయేనతదాదేశమనర్హతి । కృతేనిస్సంశయేపాపేనభుంజీతానుపస్థితః ॥ భుంజానోవర్ధయేత్పాపముపర్షదిబ్రువన్ । సంశయేతునభోక్తవ్యంయావత్పాపస్యనిష్కృతిః ॥ ప్రమాదశ్చనకర్తవ్యోయథైవాసంశయోభవేదితి॥ కృత్వాపాపంనగూహేత్తుగూహమానస్యవర్ధతే । బహువాస్వల్పకంవాపి పర్షద్భ్యోనివేదయేత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తేసముత్పన్నేహ్రీమాన్సత్యపరాయణః । మృదురార్జవసంపన్నశ్శుద్ధింయాచేతమానవః ॥ సచేలంవాగ్యతస్స్నాత్వా క్లిన్నవాసాస్సమాహితః । క్షత్రియోవాపివైశ్యోవాపర్షదంహ్యుపతిష్ఠతే॥ *

ఇతిప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారః.

—* అథ భస్మస్నానమంత్రాంతరాణి. *—

ఈశానాయనమఇతిహృదయే- వామదేవాయనమఇతిగుహ్యే- సద్యోజాతాయనమఇతిపాదయోః -ప్రణవేనసర్వాంగే ॥ అయమేకఃప్రకారః ॥ ఈశానస్సర్వవిద్యానామితిశిరసి - తత్పురుషాయనమఇతి ముఖే-అఘోరేభ్యఇతిహృదయే - వామదేవాయేతిగుహ్యే- సద్యోజాతమితిపాదయోః - ప్రణవేనసర్వాంగే॥ అథవా ॥ అగ్నిరితిభస్మ- జలమితిభస్మ- నమఇతిభస్మ- సర్వంహవాఇదంభస్మేత్యేతేమంత్రాః గ్రాహ్యాః ॥ *

ఇతి భస్మస్నానమంత్రాః.

—* అథగోమయేనస్నాయాత. *—

తత్రమంత్రాః ॥ మానస్తోకఇత్యాది - అథవా గంధద్వారామిత్యాది - అథవాఅగ్రమగ్రం చరంతీనాం ఔషధీనాంవనేవనే - తాసామృషభపత్నీనాం సురభీణాంశతైరపి । ఉత్పన్నంలోకసౌఖ్యార్థంపవిత్రంకాయశోధనమ్ ॥ తస్మేరోగాంశ్చశోకాంశ్చనుదగోమయసర్వదా ॥ *

ఇతి గోమయస్నానవైకల్పికామంత్రాః.

—※ అథస్నానమ్. ※—

త. తమసః అశ్వక్రాంతఇత్యాదేకోమంత్రః అథ కేవలోదకస్నానం - తత్రమంత్రః॥ ఆపోహిష్ఠేత్యాదిః॥ అథవా॥ ఇదమాపః ప్రవహతేత్యాది ॥ అథపంచగవ్యాని ॥ తత్రగోమూత్రాదిక్రమేణ సూచితా దేవతాఃవర్ణ్యతాః ॥ దేవతాస్సంప్రవక్ష్యామి ఆనుపూర్వేణ యస్యయా ।వరుణో దేవతా మూత్రేగోమయే హవ్యవాహనః - సోమః క్షీరేదధ్నివాయుః ఘృతే తేరఃరుద్రాహృతఇతి ॥ అత సత్తద్దేవతాప్రకాశకమంత్రాః ప్రదృశ్యంతే॥ తత్రగోమూత్రస్నానమంత్రః। ధున్వాసుత్వాసుసుక్షితక్షియంతో వ్యాఖ్యస్త్రీత్యాసంవగాణోమదోచరేత్।అవోవన్వారుచిరేరువస్వద్యసంపానంస్వస్తిభిస్సదానః - ఉపలక్షణమేతత్ - తస్మాద్వరుణప్రకాశకాః- స్తోత్రాణాపాంతాగ్రాహ్యాః ॥ ఏవంసర్వత్రాపి ॥ అథగోమయస్నానమంత్రః - పాహినోఅగ్నఏకయేత్యాది॥ అథక్షీరస్నానమంత్రః - ఉరుష్వాణఇత్యాది- అథదధిస్నానమంత్రః - ఆత్మాదేవానామిత్యాది ॥ ఘృతస్నానమంత్రః - కృణ్వస్వియోనమిత్యాది - అథపరాశరోక్తామంత్రాగాహ్యాః - గాయత్ర్యాదాయకో మూత్రమిత్యాది - ఆత్రాభిషించామీతి వాక్యశేషః పూరణీయః - ఏవందశస్నానానికృత్వావాసః పరిధాయాచమ్య వైష్ణవశ్రాద్ధంకుర్వీత - తద్యథా ॥ విష్ణుద్దేశేన త్రిభ్యోధికాన్ద్వాదశబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ॥ భోజనాసంభవేభోజనపర్యాప్తిమాత్రంహిరణ్యంవాదద్యాత్ ॥ ఏవంవైష్ణవశ్రాద్ధంవిధాయగోదానమాచరేత్॥అత్రగోదానమంత్రః ॥ గవామంగేషుతిష్ఠంతి—దశ । తస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదిహలోకేపరత్రచేతి ॥ ఇతిగోదానానంతరమాజ్యేనాగ్నౌవ్యాహృతిరష్టావింశతిరష్టోత్తరశతంవాహుత్వాపంచగవ్యంజుహుయాత్ ॥ తత్రపంచగవ్యహోమప్రకారః - తామ్రవర్ణాయాగోమూత్రం - శ్వేతవర్ణాయాగోమయం- కాంచనవర్ణాయాః పయః - నీలవర్ణాయాదధి - కృష్ణవర్ణాయాఘృతం - సర్వంపంచగవ్యంకాపిలంవా - అసంభవేయథాలాభోపపన్నంవా పృథక్సంపాద్యపలపరిమితం వామాషాష్టకంఅంగుష్ఠార్ధపరిమితగోమయ ద్విగుణపరిమాణంవా గోమూత్రంపలాశమధ్యమపర్ణనిర్మితేవా పద్మపత్రవిరచితేవా సువర్ణమయేవా తామ్రపాత్రేఽక్షిపేత్ ॥ పూర్వవన్నిక్షిపేత్ - అథసప్తపలంవాదశపలంవాంగుష్ఠార్ధపరిమితగోమయాపేక్షయాచతుర్గుణంవాఘృతం - తేజోసత్యనేన యజుషా ప్రణవేనవా పూర్వోక్తపాత్ర ఏవ నిక్షిపేత్ ॥ తదనంతరం చైకపలంవామాషచతుష్టయపరిమితంవాకుశోదకం దేవస్యత్వేత్యనేన యజుషాప్రణవేనవాపూర్వోక్తపాత్రేస్థాపయేత్ ॥ ఏవంగోమూత్రాదీనేకపాత్రే కృత్వా ప్రణవంచ సముచ్చార్యసమాలోడ్య పునఃప్రణవముచ్చార్యయజ్ఞీయకాష్ఠేననిర్మథ్యప్రణవేనాభిమంత్ర్య సప్తపత్రైర్హరితైః కుశైః పంచగవ్యముద్ధృత్యైభిర్మంత్రైర్దశాహుతీర్జుహుయాత్॥అగ్రేస్వవస్థానేహరితాః కుశాఏవ -మంత్రాస్తు॥ ఇరావతీ ఇదంవిష్ణుర్మానస్తోకేశంనఇంద్రాగ్నీ- అగ్నయేస్వాహా సోమాయస్వాహా గాయత్రీప్రణవవ్యాహృతిరగ్నయేస్విష్టకృతేచేతి దశాహుతీర్హుత్వావ్రతగ్రహణం కరిష్యఇతి బ్రాహ్మణాన్ పృష్ట్వాకురుష్వేతి తైరనుజ్ఞాతోహుతశేషంపంచగవ్యంప్రణవేనపిబేత్ ॥ ఏతచ్చ గ్రామాద్బహిర్నిష్క్రమ్యదర్శనం కర్తవ్యం- హుతశిష్టంసర్వంపేయం - [illegible]జీయ్యం ॥ అతఏవబాలవృద్ధశక్త్యాద్యపేక్షయా గోమూత్రాదీని పూర్వోక్తమైకల్పిక పరిమాణానినియోజనీయాః ॥ ఇతివ్రతగ్రహణంకృత్వా తతఃపరం మౌనీభూత్వా తతఃపరమాత్మవోదుషస్సంకల్పసిద్ధింకుర్వన్నశౌమతివాహయేత్ ॥ ఏవముపక్రాంతవ్రతం సమ్యక్పారంనీత్వా తత ఉదీచ్యాంగానివర్తనే - తత్రాయంక్రమః ॥ ప్రాయశ్చిత్తస్యసగుణార్థముదీచ్యాంగానికరిష్యఇతిసంకల్ప్యాగ్నౌవ్యాహృతిభిరాజ్యంహుత్వావద్ధత్వాపూర్వవదేవవైష్ణవశ్రాద్ధంవిధాయాంతేగోదానమాచరేత్- ప్రాచ్యాంగకర

ణవేళాయాంవైష్ణవశ్రాద్ధగోదానానంతరంహోమాహ - విధాయవైష్ణవశ్రాద్ధమితి శ్రాద్ధానంతరంగోదానా దేవవిహితత్వాద్ధోమానంతర మేవహుతశిష్టస్య పంచగవ్యప్రాశనేన వ్రతస్యగృహీతత్వాచ్చ - ఉదీచ్యాంగాసు ష్వ్యానసమయే హోమానంతరంశ్రాద్ధగోదానాది। ఉపక్రమే హోమస్య సన్నిహితత్వా దవదానేసన్నిధాన స్యోచితత్వాదేవమేతగోదానానంతరమవశిష్టాని దశదానానిదద్యాత్ ॥ తానిచశ్రాద్ధంకృత్వా వ్రతాంతే తు గోహిరణ్యాదిదక్షిణే త్యత్రాదిశబ్దేనోపాత్తాని ॥ దశదానస్వరూపాణిచ సంగ్రహకారేణదర్శితాని ॥ గోభూతిలహిరణ్యాది ॥ అత్రక్రమేణదానమంత్రాః ॥ గోదానమంత్రః పూర్వముక్తః ॥ అథభూదానమంత్రః. సర్వభూతాశ్రయాభూమిర్వరాహేణసముద్ధృతా । అనంత సస్యఫలదా అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ తిలదానమంత్రః - హిరణ్యదానమంత్రః - ఆజ్యదానమంత్రః - వస్త్రదానమంత్రః - ధాన్యదానమంత్రః- గుడదానమంత్రః - రౌప్యదానమంత్రః - లవణదానమంత్రః - ఇతి దశదానమంత్రాః॥ పాపానాంపరిపాకస్య శాంతికర్మవివక్షయా ॥ ఉక్తాన్యత్రవిధానానిహ్యుపయుక్తాన్యశేషతః ॥ మహార్ణవాఖ్యే మహితే ప్రబంధే మాంధాతృనామ్నోమదనాత్మజస్య॥ సత్కర్మమాణిక్యగణేన పూర్ణేపూర్ణస్తరంగః ఖలు సప్తమోత్ర॥

ఇతి శ్రీ పండిత పారిజాత కర్మవిపాకే సప్తమస్తరంగః.

ఇతిపరిభాషాఖండస్సమాప్తః.

శ్రీరస్తు.

కర్మవిపాకగ్రంథే— అష్టమతరంగ ప్రారంభః.

— అథ రోగనిబర్హణాని. —

తత్రక్షయరోగనిబర్హణాని ॥ క్షయరోగనిదానమాహ॥ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ బ్రహ్మహాక్షయరోగీస్యాదిత్యాది - తన్నివృత్త్యర్థంషడబ్దప్రాయశ్చిత్తంకుర్యాత్ - ప్రాయశ్చిత్తార్థమర్హంతి స్త్రీయోరోగిణ ఏవ చేతి రోగిణోర్ధప్రాయశ్చిత్తం- ఏతేనైవాభిధానాత్ - ఇతిక్షయరోగహరప్రాయశ్చిత్తం-క్షయరోగహర కదలీదానం- పద్మపురాణే ॥ క్షయీస్యాత్క్షేత్రమారణే॥ క్షేత్రమారణం క్షేత్రగతసస్యమారిణ ముదకబానాది ప్రతిఘాతాద్యనిష్టాచరణే॥ అథవా క్షేత్రేస్త్రియాంగర్భప్రతిఘాతః-బోధాయనస్త్వేతన్నివర్తకంకదళీదానమాహ ॥ కారయేత్కదళీందివ్యాంపత్రైస్సర్వైస్సంయుతాం ।ఫలపుష్పైశ్చసంయుక్తాం సువర్ణస్యఫలేనతు ॥ యథావిభవతః కుర్యాద్వాసోభిర్వేష్ట్యసూత్రకైః । బ్రాహ్మణాన్భోజయేచ్చాపిభక్ష్యైర్నానావిధైశ్శుభైః॥ హోమంచకారయేత్తత్రపూర్వవద్బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ కాంచనీంకదళీందద్యాద్వస్త్రాలంకారపూజితాం । పూజితాయదరిద్రాయవ్రతస్థాయాత్మవేదినే ॥ ధర్మజ్ఞాయాతిదాంతాయ మంత్రేణానే

నతుతు వ. హిరణ్య గర్భపూర్వాదికు యరోగజగన్మయ ॥ రంభాదానేన దేవేశ తుష్టంతు పయమే ప్రభో । పుత్ర్యాహవాచనం కార్యం బ్రాహ్మణైః స్వాదుపాకైః । శిష్టైరిష్టైర్బంధుభిశ్చ సహ భోజనమాచరేత్ । పూగీఫలాదిఫలానాం పూగస్వరూపం ॥ ఏతేన తు - ఫలస్వరూపం తు పరిభాషాయాం పరిమాణ ప్రకరణే ద్రష్టవ్యం ॥ యథా॰ ఫలైః ॰ భక్తానుసారేణ సమర్థశ్చేత్ఫలాధికేనాపి కదళీం కారయేదిత్యర్థః ॥ సూత్రశ్చ సూత్రైరవ్యావేష్టనేన కదళీపూజో పలక్ష్యతే - పూజామంత్రశ్చ ॥ త్రియంబకం యజామహ ఇత్యయం ॥ హోమం చ కారయేత్తత్ర పూర్వవత్ ॥ పూర్వవచ్ఛబ్దేన త్ర్యంబకమంత్రస్యోపన్యస్తత్వాత్ - కదళీదానమంత్రే చ పరతః పురుషస్య చంద్రాదినా తాన్యేనో పాదానాచ్చ ॥ తథా చ కర్మణో పి మృత్యుంజయ హోమార్థత్వాత్ - త్రియంబకమంత్రస్య పరిభాషాయాం కూష్మాండ హోమప్రకరణే దర్శితః - హోమసంఖ్యా చాష్టోత్తరశతసహస్రమయుతం వా ॥ ద్రవ్యమాజ్యం తిలాశ్చ కదళీపూజానంతరం బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా హోమం కుర్యాత్ ॥ వచన పాఠక్రమబాధే ప్రమాణాభావేన - ఏవం కదళీదానం కృత్వా స్వస్తివాచనానంతరం శిష్టైరిష్టైశ్చ సహ భుంజీత ॥ ఇతి క్షయరోగహర కదళీదానమ్.

—* రాజయక్ష్మప్రతికృతిః. *—

అథ రాజయక్ష్మహర వ్యాధిప్రతికృతిదానం. బ్రహ్మాండపురాణే ॥ ధర్మశాస్త్రాణ్యవిజ్ఞాయ ప్రాయశ్చిత్తం దదాతి యః । రాజయక్ష్మా భవేత్తస్య రోగః పీడతి దారుణః ॥ పూర్వోక్తేన విధానేన ప్రదద్యాత్ప్రతిరూపకమ్ ॥ పూర్వోక్తవిధిరస్మాభిః పరిభాషాయాం దర్శితో వ్యాధిప్రతికృతిదానప్రకరణే ॥ ప్రతిమాలక్షణం తు కర్మవిపాకసారే ॥ రాజయక్ష్మా కృశతనుః శరవాశాసి శిర్జీర్ణః సిః । దధత్త్రినేత్రో దంష్ట్రాభ్యాం ఘోష్టఘోష్ఠ హాం తుముద్యతః ॥ ఇతి రాజయక్ష్మహర ప్రతికృతిదానమ్.

—* అసాధ్యరోగప్రతికృతిః. *—

అథాసాధ్యసర్వరోగహర ప్రతికృతిదానం ॥ బ్రహ్మాండపురాణే ॥ బ్రహ్మా ॥ సువర్ణరత్నరచితైర్యథాశక్త్యనురూపతః । కృత్వా ప్రతిమాం వ్యాధేర్దద్యాద్విప్రాయ యత్నతః । శతేన వా తదర్ధేన త్రింశతా నిష్కసంఖ్యయా । జాతరూపమయం వ్యాధిప్రతిరూపం తు కారయేత్ । నిధాయ పాత్రే సంపూర్ణే తండులైః ప్రతిరూపకైః ॥ అలంకృత్య చ సౌవర్ణం రూపం త్వగరులేపనైః । వాసోయుగేన సంవేష్ట్య హిరణ్యబహుభూషణైః ॥ అలంకృతాయ విప్రాయ దద్యాన్మంత్రముదీరయేత్ ॥ మంత్రశ్చాహ ॥ యే మాం రోగాః ప్రబాధంతే దేహస్థాస్సతతం తతః । గృహీణ్వ ప్రతిరూపేణ తాన్ రోగాన్ద్విజసత్తమ ॥ ప్రతిగృహీతురుక్తిమాహ ॥ బాధంత్విమే వతి ద్రూపం గృహీణ్ణయాద్వ్యాధిభిస్సహ । త.. రోగే.. చ దీర్ఘాయురుష్యం ప్రపద్యతే ॥ సువర్ణరత్నరచితైరిత్యాది - సువర్ణేన శరీరనిర్మాణం - రత్నేన చక్షుషీ - రజతేనాంగాని - శ్వేతగారేఖా ॥ ఏవం యథాశక్తి ప్రతిరూపానురూపతః - నుర్గ్యాదస్యార్థః - నిష్కస్వరూపం పరిభాషాయాం పరిమాణ ప్రకరణేజ్ఞేయం - జాతరూపం సువర్ణం పాత్రే కాంస్యపాత్రే ॥ కాంస్యం దయక్ష్మణే దేయమితి కర్మవిపాక సంగ్రహదర్శనాత్ ॥ ఇత్యసాధ్యసర్వరోగహర వ్యాధిప్రతికృతిదానమ్.

—* అథప్రకారాంతరేణాసాధ్యసర్వరోగహరమ్. *—

ఋగ్విధానే ॥ అసాధ్యవ్యాధినాగ్రస్తశ్చరోగేణ ప్రాణహారిణా । ఆతేరౌద్రేణ సూక్తేన ప్రత్యహం వాగ్యతశ్శుచిః ॥ పూర్వమాజ్యాహుతీర్హుత్వా ఉపస్థాయచ శంకరమ్ । హవిష్యేణైవ వర్తేత ఏకాంతరమసంశ్రితః ॥ పూర్ణేమాసే జపేన్మృత్యుం రోగేభ్యశ్చ ప్రముచ్యతే । హోమకర్మణ్యశక్తానాం జపస్త్విగుణో భవేత్ ॥ ఆతేరౌద్రేణేత్యాది ॥ ఆతేపితరిత్యనేన రుద్రదైవత్యేన పూర్వమాజ్యాహుతీరితి ॥ ఉపస్థానాత్పూర్వం హవిష్యేణేత్యాది - ఏకస్మిన్దిన ఉపవాసః - ఏకస్మిన్హవిష్యేణ పారణం - అహ్నిహవిశ్చరురపిచాజ్యమేవ - తథాత్వే రోగిణో మాసం శరీరనిర్వాహానుపపత్తేః - అతశ్చ ప్రతిదినం చరుహోమానంతరం ఆజ్యాహుత్యా శంకరోపస్థానం కార్యం - హోమం ప్రత్యృచం - ఉపస్థానసూక్తేన వ్యాధితసితమభావేన సూక్తావృత్త్యాష్టోత్తరశతం సహస్రం వా హోమః కార్యః - స్వయమశక్తశ్చేదాచార్యేణ కారయేత్ - ఆచార్యస్యాప్యేకాంతరోపవాసః - పూర్వవదేవ - మృత్యుంరోగం జయేత్ - ఆతేపితరితి పంచదశర్చస్య సూక్తస్య గృత్సమద ఋషిః - రుద్రోదేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - విహితార్థే వినియోగః - ఆతేపితరిత్యాది ॥ *

ఇతి ప్రకారాంతరేణాసాధ్యసర్వరోగహరం.

—* అథశాతాతపోక్తరాజయక్ష్మహరమ్. *—

రాజహా రాజయక్ష్మీస్యాదేపాతస్యాపినిష్కృతిః । గోభూహిరణ్యమృష్టాన్నజలవస్త్రప్రదానతః ॥ ఘృతధేనుప్రదానేన తిలకుంభప్రదానతః । ఇత్యేకైకప్రమేణైవశీయరోగః ప్రశామ్యతి ॥ గవాదీని తిలకుంభాంతానిశక్త్యోగాద్యనుసారేణ వ్యస్తాని సమస్తాని దాతవ్యాని - ఆదిశబ్దేన గ్రహశాంత్యాదయో లక్ష్యంతే - ఘృతధేనుస్తుమత్స్యపురాణే ॥ తత్రగుడధేనువిధానస్య యద్రూపమిహ యత్ఫలమ్ । తదిదానీం ప్రవక్ష్యామి సర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ కృష్ణాజినంచతుర్హస్తం ప్రాగ్గ్రీవం విన్యసేద్భువి । గోమయేనోపలిప్తాయాం దర్భానాస్తీర్య యత్నతః ॥ అత్రహస్తైస్త్రిరితి దానకాండే ॥ యావద్భిరజినైశ్చతుర్హస్తమితా భూరాచ్ఛాద్యతే-తావంత్యజినాని గ్రాహ్యాణీత్యర్థః- అజినశబ్దస్య ప్రాదేశపర్యాయత్వాదేకేనైవాజినేనాచ్ఛాదనం- అథవా ॥ ఆయతిమిళిత్వాచతుర్హస్తమితం జ్ఞేయం ॥ లఘ్వేణకాజినం తద్వద్వత్సస్యపరికల్పయేత్ - ప్రాఙ్ముఖీంకల్పయేద్ధేనుముదక్పాదాం సవత్సకాం । ప్రాఙ్ముఖః ప్రాక్శిరా వత్సోపితత్రైవ ॥ ఉత్తమాగుడధేనుస్స్యాత్సదా భారచతుష్టయం । వత్సం భారేణ కుర్వీత భారాభ్యాం మధ్యమాస్మృతా ॥ అర్ధభారేణ వత్సస్స్యాత్కనిష్ఠా భారకేణతు । చతుర్థాంశేన వత్సస్స్యాద్గృహవిత్తానుసారతః । భారలక్షణం పరిభాషాయాం పరిభాషణలక్షణే భాధ్యాయి ॥ గృహవిత్తానుసారతః - పూర్వోక్తమధ్యమాదికల్పనాభవతీత్యర్థః - ధేనువత్సౌఘృతాస్యాతౌ సితసూక్ష్మాంబరావృతౌ । శుక్తికర్ణావిక్షుపాదౌ శుచిముక్తాఫలేక్షణౌ ॥ అత్రముక్తాఫలసాహచర్యాచ్ఛుక్తిరపిముక్తాశుక్తిరేవగ్రాహ్యా । సితసూత్రసిరాజాలౌ సితకంబలకంబళౌ ॥ కంబళస్సాస్నా ॥ తామ్రగండూకపృష్టౌతౌ సితచామరరోమకౌ । గండూకం కకుత్ప్రదేశో గండస్థలంచ ॥ విద్రుమభ్రూయుగోపేతౌ నవనీతస్తనాన్వితౌ । క్షౌమపుచ్ఛౌ కాంస్యదోహావింద్రనీలకతారకౌ ॥ తారకావత్సూమధ్యభాగః ॥ సువర్ణశృంగాభరణౌ రాజతఖురసంయుతౌ । నానాఫలమయైర్దంతైర్ఘ్రాణగంధకరండకౌ । నానాఫలమయైర్దంతైస్సంయుతౌ

వికృన్వాదః - అత్రవక్ష్యశ క్తస్సువర్ణానుసారేణ సువర్ణశృంగాం ధేనుం - విత్తశాఠ్యం వర్జయన్ మేదినీస్యగే ఏవ త్యాత్ - ఇత్యేవం రచయిత్వాత ఘృతాదిపైస్తృథాపయేత్ । అథామంత్రః- ధేనోత్వం పృథివీసర్వా యా స్మాత్కేశవసన్నిభా॥ సర్వపాపహరానిత్యమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే- ఏవమనేనమంత్రేణ సంకల్ప్య ధేనుమామంత్రయీత ॥ తత్రామంత్రణమంత్రానాహ- యాజ్ఞవల్క్యః యాలక్ష్మీస్సర్వభూతానాం యాచదేవే వ్యవస్థితా । ధేనురూపేణ సా దేవీ మమ శాంతిం ప్రయచ్ఛతు ॥ దేహస్థా యా చ రుద్రాణీ శంకరస్య సదా ప్రియా । ధేనురూపేణ సా దేవీ మమ పాపం వ్యపోహతు ॥ విష్ణోర్వక్షసి యా లక్ష్మీస్స్వాహా యా చ విభావసోః । చంద్రార్కశక్రశక్తిర్యా ధేనురూపాస్తు సా శ్రియై ॥ చతుర్ముఖస్య యా లక్ష్మీర్యా లక్ష్మీర్ధనదస్య చ । లక్ష్మీర్యా లోకపాలానాం సా ధేనుర్వరదాస్తు మే॥ స్వధా త్వం పితృముఖ్యానాం స్వాహా యజ్ఞభుజాం తథా । సర్వపాపహరా ధేనుస్తస్మాచ్ఛాంతిం ప్రయచ్ఛ మే - ఏవమామంత్ర్య తాం ధేనుం బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్ ॥ బ్రాహ్మణస్తు పుచ్ఛదేశే ప్రతిగృహ్య స్వస్తి కుర్యాత్- ఏవం గుడధేనుమభిధాయైనమేవ విధిం ఘృతధేన్వాదిష్వతిదిశతి- నిదానమేతద్ధేనూనాం సర్వాసామిహ చోదితే॥ సర్వాసాం ప్రత్యేక ధేనూనామపి శృంగిత్వాది యథాపి భవతస్సమానమేవ - యాస్తు పాపవినాశిన్యః ఏవం తే దశధేనవః । తాసాం స్వరూపం వక్ష్యామి నామానిచ నరాధిప॥ ప్రథమా గుడధేనుస్స్యాద్ఘృతధేనుస్తథాపరా । తిలధేనుస్తృతీయా చ చతుర్థీ జలధేనుకా ॥ క్షీరధేనుశ్చ విఖ్యాతా మధుధేనుస్తథాపరా । సప్తమీ శర్కరా ధేనుర్దధిధేనుస్తథాష్టమీ ॥ రసధేనుశ్చ నవమీ దశమీ స్యాత్స్వరూపతః ॥ ప్రత్యక్ష ధేనురిత్యర్థః - కుంభాస్స్యుర్ద్రవధేనూనామితరాసాం చ రాశయః। కుంభశబ్దః కలశపర్యాయః - అథవా పరిమాణవచనః - తచ్చ పరిమాణం పరిభాషాయాం పరిమాణప్రకరణే ద్రష్టవ్యం- సువర్ణం ధేనుమిత్యత్ర కేచిదిచ్ఛంతి మానవాః । నవనీతే శర్కరాయై ఇచ్ఛంత్యన్యేపి మహర్షయః ॥ ఏతదేవ విధానం స్యాదేతే చోపస్కరాస్స్మృతాః। మంత్రావాహనసంయుక్తాస్సదా పర్వణి పర్వణి ॥ యథాశ్రద్ధం ప్రదాతవ్యా ఉపరాగాదిపర్వసు ॥ ఇతి గుడధేనువిధిః ॥ క్షయాతురో రోగనివృత్తయే పూర్వోక్తాం ఘృతధేనుం దద్యాత్- ఘృతధేనువిధానాన్యన్యాన్యపి బహూనిసంతి- తాని గ్రంథగౌరవభయాన్న ప్రదర్శితాని ॥ అతశ్చ ఘృతధేన్వాదిషు వికల్పో వేదితవ్యః.

ఇతి శాతాతపప్రోక్తరాజయక్ష్మహరమ్.

మాతా పుణ్యచరిత్రకీర్తి విభవా యస్యాంబికానామతశ్చాకల్యాపరమూర్తిరార్యచరితశ్శ్రీపెద్దిభట్టః పితా। సోయం కౌశికవంశభూషణమణిః శ్రీభట్టవిశ్వేశ్వరో వేదే స్మార్తమతే చ యే చ సపదే వాక్యే కృతీ వర్ధతే॥ మతి శ్చేషాం శాస్త్రప్రకృతిరమణీయా వ్యవహృతిః పరా శీలం శ్లాఘ్యం జగతి రుజవస్తైకతిపయే। చిరం చిత్రే తేషాం ముకురతలభూతేస్థితిమియాదియం వ్యాసారణ్యప్రవర మునిశిష్యస్య ఫణితిః ॥ మహార్ణవాఖ్యే మహితే ప్రబంధే మాంధాతృనామ్నో మదనాత్మజస్య । సత్కర్మమాణిక్యగణైః పూర్ణే పూర్ణ స్తరంగః ప్రథితోష్టమోత్ర॥ ॥

ఇతి శ్రీపండితపారిజాత కఠారిమల్లేత్యాదిబిరుదవిరాజమాన శ్రీమదన భూపాలపుత్ర మాంధాతృ

ర్నిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకేష్టమస్తరంగః.

శ్రీరస్తు.

కర్మవిపాకగ్రంథే — నవమతరంగప్రారంభః

—* అథశూలరోగహ[illegible]ణి *—

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ అన్నహర్తామయావీస్యా[illegible]మయీశూలరోగవాన్ । ధాన్యందశభ్యః కుంభేభ్యో హరతో ద్విశతందమః। తేనైవకనిష్ఠసాహసానాముపపాతకత్వా[illegible]పాతకప్రాయశ్చిత్తం త్రైమాసికంకర్తవ్యం । శూలమాత్రస్యాపి రోగస్యాసాధ్యత్వేనిదానభూత[illegible] పాపస్య[illegible]రికల్పనయా షష్ఠ్యాసాదివ్యాధేరల్పత్వేప్రాయశ్చిత్తాల్పత్వమపికల్పనీయం॥ *

ఇతిశూలరోగహరప్రాయశ్చిత్తమ్.

—* అథశూలరోగహరత్రిశూలదానమ్. *—

తదుక్తం॥ చతుర్వర్గచింతామణౌ ॥ శూలేనశూలీభవతిమనుష్యాణాంచహింసకః । పలేనాథతదర్ధేన తదర్ధార్ధేనవాపృథక్ ॥ సౌవర్ణంరజతంవాపి శూలంకుర్యాత్ప్రయత్నతః । తామ్రేణవాయసావాపి ఖాదిరేణాథవాపునః ॥ రక్తవస్త్రేణసంవేష్ట్యతిలానాముపరిన్యసేత్ । తిలానాంతుపరీమాణంద్రోణంవాపితదర్ధకమ్॥ తదర్ధంవాయథాశక్త్యాపూజయేద్బ్రాహ్మణంశుచిమ్ । ఆచార్యాదిమూలమంత్రేణషోడశైర్వోపచారకమ్ ॥ క్రియాశ్చబ్రాహ్మణపూజాంకృత్వాహోమంప్రకల్పయేత్ ॥ శూలస్యదక్షిణేపార్శ్వేస్థండిలేగ్నిః పరిణీయతే । సమిదాజ్యతిలాన్హుత్వా తతశ్శాంతింప్రకల్పయేత్ ॥ తేనోదకేనవాసంచేచ్ఛూలినం రోగిణంనరమ్ । ఉపచారైస్తుతంశూలం పూజయిత్వాస్వశక్తితః ॥ దద్యాత్సదక్షిణాకంచ బ్రాహ్మణాయోదఙ్ముఖోనాప్యుదఙ్ముఖః । మంత్రేణానేనపరయా భక్త్యాశర్వంస్మరేత్ ॥ త్వంశూలబ్రహ్మణాసృష్టస్త్రిపురాణాం వినాశకః । దైత్యానాం దానవానాంచశంకరస్యాయుధంతథా ॥ కుక్షిస్థమథపార్శ్వస్థమథవాపృష్ఠసంగతమ్। శూలహింసాసముత్పన్నాంవేదనాంనాశయేతి ॥ పలేనేత్యాది॥ పలద్రోణయోర్లక్షణంపరిభాషాయాంపరిమాణప్రకరణేభిహితం ॥ పూజయేద్బ్రాహ్మణశ్శుచిరితిబ్రాహ్మణః పూర్వోక్తశూలినంపూజయేదిత్యర్థః॥ మూలమంత్రేణార్ఘ్యాద్యుపచారానిత్యర్థః ॥మూలమంత్రశ్చైవపంచాక్షరో వారుద్రప్రకాశకో వైదిక మంత్రోవా- శైవపంచాక్షరస్యవామదేవఋషిః - పఙ్క్తిశ్ఛందః- శివోదేవతా - పూజా—గః- మంత్రోస్తు- నమశ్శివాయ - కేచనప్రణవాదికంపఠంతి- వైదికమంత్రస్తు- త్ర్యంబకమిత్యాదరౌబహవః [illegible] పరిభాషాయా[illegible]తాః - సమిదాజ్యతిలాన్హుత్వేతి సమిదాదిహోమేషు కర్మవిపాకసంగ్రహోక్త[illegible]మంత్రాంతరాణి [illegible]ని ॥ తద్యథా॥ సమిద్ధోమేతావత్ - పురుషఏవేదమిత్యస్యనారాయణఋషిః - పురుషోదేవతా - అనుష్టుప్ఛందః - సమిద్ధోమేవినియోగః - పురుషఏవేదమిత్యాది - సమిద్ద్వయాష్టో[illegible] ॥ ఆజ్యహోమేత్ర్యంబకమంత్రః - తిలహోమేతు - యతఇంద్రభయామహఇతిమంత్రద్వయంపరి[illegible] పరిమాణప్రకరణేదర్శితం - హోమసంఖ్యాఅష్టోత్తరశతాద్యాయుతాంతా [illegible] ౧౮ ॥

తతశ్శాంతిం ప్రకల్పయేదితి శాంతిఘోషశాంతిః - తత్రచానోభద్రా ఇత్యారభ్య ఆశ్వలాయనీయః ॥ శన్నో వాతః పవతామితి తైత్తిరీయశాంతిః ॥ పరిభాషాయాం వ్యాధిప్రతిమాదానవిధౌ ద్రష్టవ్యం. ఏతచ్చోపలక్షణం ॥ అతో యస్య శాఖాయాం శాంతిస్స్యాత్తచ్ఛాఖీయైస్సా గ్రాహ్యా ॥ ఏతచ్చ శాంతివాచనం వారుణం కలశం సంస్థాప్య తస్యాగ్రే కుర్యాత్ - తతస్తేనోదకేన శాంత్యుదకేన శూలినం నరమాసించేత్ ॥ కలశస్థాపనప్రకారస్తు నవగ్రహయజ్ఞే సూర్యాదిపూజానంతరం దర్శితః - అభిషేకప్రకారోపి తత్రైవ వసుధారానంతరం దర్శితః - సర్వం పరిష్కరేదితి ॥ ఏవంవిధపాపాచరణాదయం రోగస్సంజాతః - తస్య నివృత్తయే వక్ష్యమాణశూలదానమంత్రస్థితవిశేషణవిశిష్టం ఫలం సంస్మృత్య బ్రాహ్మణాయ దద్యాదిత్యర్థః - ఏతచ్చ సర్వశూలసాధారణం ॥

ఇతి శూలహరత్రిశూలదానమ్.

—* అథారుచిశూలహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ శ్రద్ధాహీనో ధనవాన్ దీనేష్వరతిస్తామసదానీ వా జాయతే త్రిషనిస్త్రారః - చాంద్రాయణం చాతికృచ్ఛ్రం ప్రాజాపత్యం తథాపరమ్ ॥ హేమాద్రావపి ॥ చాంద్రాయణాదికుర్వీత వ్యాధ్యాదేరనురూపతః ॥ చాంద్రాయణాదీని యానిస్యుస్తాని సమస్తాని వా శక్త్యనురూపాద్యపేక్షయా యోజ్యానీత్యర్థః - హోమస్తు శూలహరత్రిశూలదానోక్తప్రకారేణ ఆదిశబ్దేన విష్ణుసహస్రనామాపామార్జనవిష్ణుహృదయాది స్తోత్రాణి లక్ష్యంతే - తానిచ పరిభాషాయాం దర్శితాని - తథా చాంద్రాయణాదీన్యపి ॥ *

ఇత్యరుచిశూలహరమ్॥

—* అథప్రకారాంతరేణారుచిశూలహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ సాత్త్వాద్ధంతి గవాదీన్యః పునర్జన్మాంతరే । శిరోరోగీ శ్రోత్రరోగీ శూలేన వ్యాధిమాన్భవేత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తం వార్షికం వా షాణ్మాసం వా త్రివార్షికమ్ । చరేద్ఘృతవ్రతం చైవ గోహిరణ్యాదికాదిశేత్ - అత్ర గోహననం యజ్ఞసాధనత్వావిశిష్టగోహననం - ప్రాయశ్చిత్తస్య గురుత్వాత్ - ఆదిశబ్దస్య యజ్ఞపశుఘాతో భూమ్యనృతం చ - వ్యాధిగురులఘుభావేనైకవార్షికాదిప్రాయశ్చిత్తాని యోజ్యాని - గోహిరణ్యాదికమిత్యాదిశబ్దేన వాసోభిధీయతే ॥ తదంతే చేతి చకారేణోద్యన్నద్యేత్యృచజపః ॥ జపసంఖ్యా చాయుతం - ఉద్యన్నద్యేత్యృచః పరిభాషాయాముక్తం ॥ *

ఇతి ప్రకారాంతరేణారుచిశూలహరమ్.

—* అథాజీర్ణశూలహరమ్. *—

అథ కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ నిదానమాహ ॥ వృద్ధశాతాతపః ॥ శూద్రస్యైవ తు భుక్త్వాన్నమవ్రతస్య ద్విజస్య చ । శూలవ్యాధిర్భవేన్నిత్యమజీర్ణశ్చాతిపీడితః ॥ శూద్రస్యైవాన్నం సతతం జన్మాంతరే భుక్త్వా యేతన్నిమిత్తం ప్రాయశ్చిత్తమకుర్వాణాస్తే - యశ్చాత్ర తస్య ద్విజస్య నిత్యకర్మానుష్ఠానరహితస్య వార్ధుషిక

స్వవాన్నంభుక్త్వాపూర్వవదాస్తే ॥ సశూలవ్యాధిమాన్భవేదిత్యర్థః ॥ అత్రైవంసిషట్పాతిం పర్యాదు పవాసత్రయంతథా । దద్యాత్ఫలత్రయంరూప్యంబ్రాహ్మణాయసకాంచనమ్॥ ఫలమితిః ॥ పరిభాషాయాం పరిమాణప్రకరణేదర్శితం ॥ ❋

—❋ అథప్లీహశూలహరమ్. ❋—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ విశ్వస్తవిషదాతావప్లీహవాన్జాయతేనరః । చశబ్దాచ్ఛూలీచ- ఏతస్మిన్ని హారణార్థంతు ప్రాయశ్చిత్తంసమాదిశేత్ । చాంద్రాయణంపరాకంచతథోద్వయజపఏవచ। అపామార్జ నకస్యాపి జపస్సంధ్యాత్రయేభవేత్ ॥ ఉద్వయన్నిత్యేత్యృచః పరిభాషాయాంద్రష్టవ్యాః॥ జపసంఖ్యాత్వయుతం- అపామార్జనస్తోత్రమపిపరిభాషాయాంప్రతిమాదానకథా విష్ణుసహస్రనామానంతరంద్రష్టవ్యం ॥ స్తోత్ర జపశ్చవ్యాధివినాశార్థం చాంద్రాయణపరాకయోర్లక్షణం పరిభాషాయామేవ ॥ ❋

ఇతిప్లీహశూలహరమ్.

—❋ అథజఠరశూలహరమ్. ❋—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ శ్రుతాధ్యయనసంపన్నం యాచితారమకించనం । బ్రాహ్మణందాంతమాశి యదానార్థంవదదాతియః ॥ సభవేజ్జఠరశూలీతథాధ్మానీచకర్హిచిత్ । కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రచాంద్రాణిసకు ర్యాద్వ్యాధినుత్తయే ॥ చాంద్రంచాంద్రాయణం ॥ కృచ్ఛ్రాదిస్వరూపంపరిభాషాయాముక్తం - ఏతానిసమ స్తానివ్యస్తానివారోగగురులఘుభావానుసారేణ యోజ్యాని ॥

ఇతిజఠరశూలహరమ్.

—❋ అథకటిశూలహరమ్. ❋—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ గోగామీకటిశూలీస్యాత్తస్యచాంద్రాయణంతథా ॥ కృచ్ఛ్రంచైవాతికృచ్ఛ్రంచ జపంసౌరంవినిర్దిశేత్ । గాంవాసకాంచనందద్యాత్సహిరణ్యంఘృతంతథా॥ సౌరజపఃఉద్వయన్నిత్యృజపః- పరి భాషాయాం దర్శితః ॥ సంఖ్యాత్వయుతం- గవాదిదానమంత్రాఅపి ప్రాగభిహితాః - సహిరణ్యఘృతదానే ఆజ్యావేక్షణమంత్రః - అలక్ష్మీర్యచ్చదౌస్థ్యంమేయచ్చగాత్రేష్వవస్థితమ్ । తత్సర్వంనామయాజ్యత్వంలక్ష్మీం పుష్టించవర్ధయ॥ ❋

ఇతికటిశూలహరమ్.

—❋ అథహస్తశూలహరమ్. ❋—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ పూర్వజన్మనినాస్తిక్యాత్సంధ్యాదిరహితోద్విజః । హస్తశూలీ సభవతినిషట్- ర్యాః కరందిశేత్ ॥ భోజయేద్బ్రాహ్మణాంశ్చక్త్యాజపేత్సూక్తంహిరణ్యదః । సౌరంసూక్తంమంత్రంవా అష్టాక్షరంవా ఉద్వయన్నిత్యేతివా- అనయోఃస్వరూపంనివృత్తిస్వరూపంచపరిభాషాయాముదీరితం॥ సౌరసూ

క్తంతుఊషుత్యంజాతవేదసమితి త్రయోదశర్చస్యసూక్తస్య - కణ్వప్రస్కణ్వఋషిః - ఇత్యాదివినియోగః- హిరణ్యాదఇతిఖవేదితిశేషః ॥ *

ఇతిహస్తశూలహరమ్.

—

—* అథ కర్ణశూలహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ మైథునంశ్రుణుయాద్విప్రః కర్ణశూలీ భవేన్నరః । స్యాన్నైవ బధిరః కించిత్కృపాలేశస్యశబ్దవాన్ । నివర్త్యవింశతికందద్యాచ్చబ్రాహ్మణాయకుటుంబినే ॥ విష్ణుప్రకాశకాన్మంత్రాన్జపేద్రోగప్రశాంతయే । అపామార్జనపారేణమంత్రితంసజలంపిబేత్ ॥ భోజనంబ్రాహ్మణేభ్యశ్చ ప్రదద్యాద్దక్షిణాంతథా। మైథునశబ్దంబుద్ధిపూర్వకంశ్రుణుయాద్యదీత్యర్థః- నివర్త్యస్వరూపంపరిభాషాయాంవిష్ణుప్రకాశకామంత్రాః - పురుషసూక్తంతద్విష్ణోరితి - ద్వ్యృచశ్చ- తద్విష్ణోరితిద్వ్యృచస్య॥ మేధాతిథిఋషిః - విష్ణుర్దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - జపేవినియోగః ॥ అపామార్జనస్తోత్రంపరిభాషాయాముక్త ॥ సజలం పిబేదితిసరోగీ- పురుషసూక్తాదిజపసంఖ్యావ్యాధ్యనుసారేణఅష్టోత్తరశతాద్యయుతాంతాః కల్ప్యాః॥

ఇతికర్ణశూలహరమ్.

—

—* అథనయనశూలహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ నగ్నాంపరస్త్రియందృష్ట్వా సూర్యంవాస్తమయోదయే । నేత్రశూలీభవేత్సోపి నేత్రేషుంత్వమతేన్యథా ॥ చక్షుర్మేదేహిమంత్రేణ హోమస్స్యాదష్టధామృతమ్ । వయస్సుపర్ణఇతిచ నేత్రే సించేచ్చవారిణా ॥ అక్షిభ్యాంతఇతిజపేన్నేత్రశూలంప్రశామ్యతి । పరస్త్రియందృష్ట్వేతికామతః ॥ తథా సూర్యమపి ॥ చక్షుర్మేదేహీత్యనేన- చక్షుర్దాఅసిచక్షుర్మే దేహీతి దశాక్షరోమంత్రోలక్ష్యతే- హూయమానకాలేచ్వహంతః కతర్ణవర్గః - అస్యమంత్రస్యప్రాజాపత్యపరమేష్ఠివామదేవాఋషయః - అగ్నిర్దేవతా- అతిశక్వరీచ్ఛందః - అష్టధామృతమితి ॥ వయస్సుపర్ణఇత్యస్య- గౌతమఋషిః- ఇంద్రోదేవతా - అనుష్టుప్ఛందః - విహితాభిషేకేజపేవినియోగః - వయస్సుపర్ణ ఇత్యాది - యథాహోమంచజపసంఖ్యా ॥ నేత్రేసేచనంయావద్రోగవిముక్తి - యథాశక్తిబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ॥ సూర్యపూజాచకార్యా - నేత్రాదిదేవతాత్వాత్తస్య ॥ *

ఇతినయనశూలహరమ్,

—

—* అథ శాతాతపోక్తశూలరోగహరమ్. *—

శూలీపరోపతాపేనజాయతేవపుమానసః । అన్నదానంప్రకుర్వీత తథారుద్రంజపేద్బుధః ॥ పరోపతాపనః కృతశరీరఇత్యర్థః ॥ వ్యాధితంతమభావేహాన్నదానాదేరభ్యాసః - రుద్రలక్షణం - రుద్రవిధా పరిభాషాయాంద్రష్టవ్యం॥

ఇతిశాతాతపోక్తశూలరోగహరమ్.

—o—

—* అథశూలప్రతికృతిదానమ్. *—

శూలప్రతికృతిలక్షణంచకర్మవిపాకసారే॥ అనుక్తేషుతురోగేషు రోషాగ్నిజ్వలితేక్షణమ్। భ్రూభంగభీషణంశక్తింశూలంపాశాంకుశౌదధత్ ॥ చక్రఖడ్గగదావజ్రశరక్షురధనూంషిచ । నాసాగ్రగతతర్జన్యా కంపయన్పరిపార్శ్వగాన్ ॥ దంష్ట్రాధరయుతందూరాద్దూరాత్ప్రాణింమహేక్షణమ్। ఉద్యన్నభిముఖంధావన్ప్రహర్తుంపార్శ్వయోఃకృశాన్ ॥ విశీర్ణకేశంరోగాణాంప్రతిరూపంప్రకల్పయేత్ । శతంతస్యార్ధమర్ధంవాహేమ్నోనిష్కాణితేనతు ॥ తదేవప్రతిమానూనం కర్మశాంతివ్యపిస్వతః। అతస్స్వల్పేన యోదద్యాన్మహాదానంనరాధమః॥ ప్రతిగృహ్ణాతివాతస్య దుఃఖశోకావహంభవేత్ । యేయేరోగాఃప్రబాధంతేదేహస్థాస్సతతంమమ ॥ గృహాణప్రతిరూపంతుమహారూపైర్ద్విజోత్తమ।మంత్రేణానేనతందద్యాత్పూర్వరీత్యాకృతార్చనమ్ ॥ బాఢమిత్యేవగృహ్ణీయాత్తద్రూపంవ్యాధిభిస్సహ । ఆచార్యం యజమానస్తుఅనుయాయాచ్ఛతంపదమ్ ॥ అనుక్తేషుతురోగేష్విత్యాది- యత్రరోగప్రతిమావిశేషంనాభిధాతం - తత్రరోగప్రతిమామేవం విధలక్షణోపేతాంకుర్యాదిత్యర్థః ॥ శక్త్యాదికందధత్-స్థితమిత్యర్థః - దధద్యచ్ఛల్॥ నిష్కస్వరూపంపరిభాషాయాంబోద్ధవ్యం॥ కర్మశాంతివ్యపిస్వతఇతి - ఎవమన్యత్రాపి కర్మవిపాకశాంతిషుస్వతస్సామాన్యన్యాయేన ప్రాప్తత్వాత్ప్రతిమామానంకర్తవ్యమిత్యర్థః ॥ యద్యప్యేవంతథాప్యత్రచాన్యత్రచ వ్యాధిగురులఘుభావాపేక్షయా ॥ శక్త్యాశక్త్యద్యనుసారేణ ప్రతిమానంకల్ప్యం॥ నహ్యశక్యంవిదధాతిశాస్త్రం- ఎతచ్చస్వతఇతి పదాత్తదా ॥ దేశంకాలంతథాత్మానంద్రవ్యంద్రవ్యప్రయోజనమ్। ఉపపత్తిమవస్థాంచజ్ఞాత్వాశౌచంప్రకల్పయేదితిబోధాయనవచనేనశౌచపదస్యోప లక్షణార్థజ్ఞానమవగంతవ్యం ॥ యేయేరోగాఇతిదానమంత్రః- పూర్వరీత్యాకృతార్చనఇతి॥ ఆతంకోదేవతాత్రేత్యారభ్య పరిభాషాయాం వ్యాధిప్రతిమాదాన విధావుక్త ప్రకారేణేత్యర్థః ॥ శతంపదమితి ॥ శతంపదానీత్యర్థః - సముదాయాపేక్షయైకవచనం- *

ఇతిశూలరోగహరప్రతికృతిదానమ్.

మాతాపుణ్యచరిత్రకీర్తివిభవాయస్యాంబికానామతశ్శాకల్యాపరమూర్తిరార్యచరితశ్శ్రీపెద్దిభట్టఃపితా। సాయంకౌశికవంశభూషణమణిః శ్రీభట్టవిశ్వేశ్వరో వేదేస్మార్తమతేచయేచ సపదే వాక్యేకృతీ వర్తతే॥ మతిర్యేషాంశాస్త్రప్రకృతిరమణీయావ్యవహృతిః పరాశీలంశ్లాఘ్యంజగతితుజవస్తైకతిపయే।చిరంచిత్తేతేషాం ముకురతలభూతేస్థితిమియాదియంవ్యాసారణ్యప్రవరమునిశిష్యస్యఫణితిః ॥ మహార్ణవాఖ్యే మహితే ప్రబంధే మాంధాతృనామ్నోమదనాత్మజస్య ॥ సత్కర్మమాణిక్యగణేన పూర్ణేపూర్ణఃప్రసన్నోనవమస్తరంగః॥

ఇతి శ్రీ పండితపారిజాత కళారిమల్లేత్యాది బిరుదవిరాజమాన శ్రీమదనభూపాలపుత్ర

మాంధాతృనిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే

నవమస్తరంగః.

శ్రీరస్తు.

కర్మవిపాకగ్రంథే— దశమ తరంగ ప్రారంభః.

—* అథజ్వరహరాణి. *—

తత్రగార్గ్యః॥ శీతజ్వరహరమ్॥ యేపునఃక్రూరకర్మాణఃపాప్మానోమందచేతసః। తేభవేయుస్సదా శీతజ్వరవంతస్తదేనసః ॥ శాంతయేయుతసంఖ్యాకంప్రకుర్యాత్ప్రయతోజపమ్ ॥ జాతవేదసమంత్రేణబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్తతః ॥ సురామాంసోపహారాద్యైర్బలిస్సర్వత్రశస్యతే। సహస్రకలశస్నానంశతభోజనమేవచ॥ సదాశీతజ్వరవంతఇత్యాది ॥ ప్రతిదినంసీతజ్వరయుక్తాః- జ్వరప్రాదుర్భావకాలేశీతజ్వరపూర్వకజ్వరేణయుక్తాఇత్యర్థః ॥ జాతవేదసమంత్రేణజపంకుర్యాద్ధిశాంతయే ॥ తత్రాయుతసంఖ్యాకమిత్యుపలక్షణం ॥ రోగగురులఘుభావేనజపేగురులఘుభావఃకల్ప్యః॥ ఏవంబ్రాహ్మణభోజనేపి- జపాంగామపరామభిషేకాంగాంగాంసురాదిభిర్బలిభిర్బలిరధికారభేదేన సహస్రకలశస్నానంతునమకానువాకైరీశ్వరస్య- పురుషసూక్తేనవిష్ణోః - శీతజ్వరేతథాకుర్యాదభిషేకం హరేర్బుధఇతి ॥ కర్మవిపాక సంగ్రహేఽభిధానాత్ ॥ నమకానువాకానామృష్యాదినతథారుద్రాభిషేకప్రకారశ్చపరిభాషాయాంద్రష్టవ్యః - పురుషసూక్తాద్యపితత్రైవద్రష్టవ్యం ॥ జాతవేదసమంత్రస్య - కశ్యపఋషిః - జాతవేదాగ్నిర్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః- విహితార్థేవినియోగః - జాతవేదసేసునవామేత్యాది ॥ ✻

ఇతి శీత జ్వర హరమ్.

—* అథోష్ణజ్వరహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ వంగదేశేచకాలేచ సతతంకోపవాన్నరః ।ఉష్ణజ్వరాభిభూతస్స్యాత్తత్పాపస్యాపనుత్తయే ॥ సహస్రకలశస్నానంరుద్రేణేశస్యకారయేత్ । బ్రాహ్మణాన్భోజయేచ్ఛక్త్యా జపేద్వై జాతవేదసమ్ ॥ తథామహేశ్వరతంత్రేపి ॥ ఉష్ణజ్వరేమహేశస్యప్రకుర్యాదభిషేచనమితి ॥ రుద్రేణ నతరుద్రేణనమకానువాకైరిత్యర్థః- అస్యార్షాదిపరిభాషాయాంద్రష్టవ్యంజాతవేదస్యతుజప శీతజ్వరహరే- జాతవేదస్గ్రహణం మృత్యుంజయస్యాప్యుపలక్షణం ॥ అస్యత్ర్యార్షాది తైత్తిరీయ శాఖానుసారేణ పరిభాషాయాంకూశ్మాండహోమప్రకరణేత్యర్థాయి - అత్రాశ్వలాయనశాఖానుసారేణాభిధీయతే॥ త్ర్యంబకంయజామహఇత్యస్య వసిష్ఠఋషిః - మృత్యుంజయరుద్రోదేవతా- అనుష్టుప్ఛందః- వినియోగః ॥

ఇత్యుష్ణజ్వరహరమ్.

—* అథశాతాతపోక్తవివిధజ్వరహరమ్. *—

దేవద్రుమమహారస్యైవ జాయతే వివిధజ్వరః । జ్వరో మహాజ్వరశ్చైవ రౌద్రో వైష్ణవ ఏవ చ ॥ జ్వరే రుద్రజపం కుర్యాన్మహారుద్రం మహాజ్వరే । మహారుద్రం జపేద్రౌద్రే వైష్ణవే తు ద్వయం జపేత్ ॥ జ్వరే తు రుద్రజపమిత్యాది ॥ మహారుద్రలక్షణాని రుద్రానువాకానామావృత్త్యాదిచ పరిభాషాయాముక్తం - మహారుద్రం జపేద్రౌద్ర ఇతి॥ రుద్రసంబంధిని మహేశ్వరజ్వరే కఠినతమే అసాధ్యజ్వరే చ మహారుద్రసహస్రనామావా మార్జనవిష్ణుహృదయస్తోత్రాణి పరామృశ్యంతే- అతస్తద్వయం విష్ణుసంబంధం చ శతరుద్రపురుషసూక్తాదిజపేత్ ॥ శతరుద్రాదీని పరిభాషాయాం దర్శితాని॥

ఇతిశాతాతపోక్తవివిధజ్వరహరమ్.

—* అథసర్వజ్వరహరమ్. *—

కుంభదానం॥ అగారదాహీ జ్వరవాన్ జాయతే తత్ర నిష్కృతిః। నవకుంభం సమానీయ వ్యఙ్గ్యయం చావ్రణం దృఢమ్ ॥ లోహితం కార్ష్ణ్యరహితం స్థాపయేత్తండులోపరి । పరిమాణం తండులానాం ద్రోణపంచకమిష్యతే॥ విశుద్ధాస్తండులా గ్రాహ్యాః శ్వేతవస్త్రేణ వేష్టయేత్। మధునా హ్యథవాజ్యేన ఖండేనాథ గుడేన వా ॥ తైలేనాథాంభసా వాతం పూరయేచ్ఛక్తితో నరః । శ్వేతపుష్పైరర్చయేత్తం గంధపుష్పైస్తథాపరైః ॥ హోమశ్చ పూర్వవత్కార్యః సమిదాజ్యచరూత్కటః । సువర్ణేన యథాశక్త్యా బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్ ॥ తస్మై హుతవతే వృత్తశ్రుతశీలాయ తంత్రకమ్। మంత్రేణానేన విధివత్పూజయేచ్చ జ్వరీ నరః॥ మహేశ దేవదేవేశ వాసుదేవ పరాత్పర । కుంభేనానేన దత్తేన జ్వరః క్షిప్రం ప్రశామ్యతు ॥ ఏకాంతరం సన్నిపాతం తృతీయకచతుర్థకౌ। పాక్షికం మాసికం వాపి సాంవత్సరికమేవ చ ॥ నాశయైతం మమ క్షిప్రం వాసుదేవ మహేశ్వర । ద్రోణపంచకమిత్యాది - ద్రోణస్వరూపం ప్రమాణప్రకరణే ద్రష్టవ్యం - శ్వేతవస్త్రేణ వేష్టయేదితి - కుంభమిత్యన్వయః- కుంభం గంధపుష్పైస్తథాపరైరితి - అపరై రక్తపీతాదిభిరిత్యర్థః హోమశ్చ పూర్వవదితి ॥ పూర్వోక్తప్రకారేణ స చ ప్రకారశ్శూలహరత్రిశూలదానే ద్రష్టవ్యః - తిలస్థానే చరురిత్యేతావాన్విశేషః- కుంభదానమంత్రస్య రుద్రవిష్ణుప్రకాశకత్వాత్కుంభపూజాపి రౌద్రేణ వైష్ణవేన వా మంత్రేణ కర్తవ్యా - హోమోప్యనయోరన్యతమేన- తత్ర రౌద్రశ్శైవపంచాక్షరః- శూలరోగహరత్రిశూలదానే ద్రష్టవ్యః - రుద్రగాయత్రీదద్వహారో మామహేశ్వరదానే వక్ష్యతే - అన్యే చ త్ర్యంబకమిత్యాదయః - పరిభాషాయాం దర్శితాః - వైష్ణవా అపి తద్విష్ణోః పరమం పదమిత్యాదయస్తత్రైవ దర్శితాః - నారాయణాష్టాక్షరమంత్రస్తు అంత్రవృద్ధిహరనారాయణమూర్తిదానే నిరూప్యతే॥ గోపాలమంత్రస్తు నక్తాంధ్యహరే - సువర్ణేన యథాశక్త్యేతి- సువర్ణేన యుతం కుంభం నివేదయేదిత్యన్వయః - మహేశ దేవదేవేశేత్యాద్యర్ధశ్లోకద్వయం దానమంత్రః ॥

ఇతిసర్వజ్వరహరకుంభదానమ్.

—* అథజ్వరతర్పణమ్. *—

తత్రాయం క్రమః ॥ గోవిందసంజ్ఞకం కించన తాపసం తథా పుత్రం తాపసాంతరం చ తిలోదకైరంజలిత్రయ

దానేనపృథక్పృథక్తర్పయిత్వాపశ్చాజ్జ్వరానుసారేణఅష్టోత్తరశతాద్యయుతాంతం జ్వరముద్దిశ్యకర్తవ్యం- జ్వరతర్పణేరక్తాక్షతావారక్తపుష్పాణివాగ్రాహ్యాణి - తత్రతిలతర్పణమంత్రౌ ॥ యోసౌసరస్వతీతీరేకుత్సగోత్రసముద్భవః । తిలానాం తజ్జ్వరదాహేన మృతోగోవిందసంజ్ఞకః ॥ జ్వరాపనుత్తయేతస్మైదదామ్యేత త్తిలోదకం । తథా ॥ నర్మదాయాంచనర్మదాతీరే అపుత్రస్తాపసోమృతః । రాత్రౌజ్వరవినాశాయ దద్యాంతస్మైతిలోదకమ్ ॥

ఇతిజ్వరతర్పణమంత్రః.

—* అథజ్వరప్రతికృతిదానమ్. *—

త్రిపాద్భస్మప్రహరణస్త్రిశిరారక్తలోచనః । సమేప్రీతస్సుఖందద్యాత్సర్వామయపతిర్జ్వరః ॥ భస్మప్రహరణోభస్మాయుధఇత్యర్థః - పూజాదివిధానంత్వాతంకోదేవతా తత్రేత్యారభ్య పరిభాషాయాం వ్యాధిప్రతిమాదానవిధావుక్తం॥ *

ఇతిజ్వరహరప్రతికృతిదానమ్.

—* అథశ్వాసఖాసహరాణి. *—

అత్రనిదానంతు॥ ఉమామహేశ్వరసంవాదే ॥ కృతఘ్నాజాయతేమర్త్యః కఫవాన్ శ్వాసఖాసవాన్ ।శ్లేష్మజ్వరీచనిత్యంహిపిత్తరోగ సమన్వితః ॥ ఏతన్నిష్కృతిః కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ చాంద్రాయణవ్రతంకుర్యాత్పంచాశద్విప్రభోజనమ్ । అగ్నిందూతాదిసూక్తేనచరుణాసర్పిషాయుతమ్ ॥ అష్టాధికంతుజుహుయాదుక్తరోగస్యశాంతయే । అన్యచ్చవాయుపురాణే॥ తద్విష్ణోరితిసూక్తేనజపంకుర్యాద్ద్విజోత్తమాన్ ॥ పూజయేద్భోజయేద్దద్యాత్తన్మనానన్యమానసఇతి ॥ చాంద్రాయణస్వరూపం కృచ్ఛ్రప్రకరణేభ్యధాయి ॥ చరుణాసర్పిషాయుతమితిప్రత్యేకంసంబధ్యతే - అగ్నిందూతమితి సకలం హోమమంత్రః - ప్రత్యృచంవా॥ అయంచవ్యవస్థితోవికల్పః - వ్యాధిశక్త్యాద్యాధిక్యాత్సూక్తంసకలం - అల్పత్వేప్రత్యృచమితి॥ ఏవంసర్వత్రవేదితవ్యం- తద్విష్ణోరితిసూక్తేనేతి ॥ తద్విష్ణోఃపరమిత్యృచాప్రాతర్యుజావిబోధయేత్యేతత్సూక్తంలక్ష్యతే - తదంతర్గతత్వాత్తస్య - ఏకస్యాస్తస్యాఋచస్సూక్తవ్యపదేశాభావాచ్చ - తన్మనాఇతి ॥ దానందద్యాదిత్యర్థః - తచ్చదేయంమధుసర్పిర్హిరణ్యవాసాంసి ॥ తత్రమధుదానమంత్రః - యస్మాత్తృప్తింప్రయాంత్యాశుదేవాస్త్వంప్రీతిందేహ్యమృతోద్భవమ్ । మధోతవప్రదానేనపాహిమాందుఃఖసాగరాత్ ॥ ఆజ్యాదిదానమంత్రాస్తుప్రాయశ్చిత్తోపక్రమపద్ధతౌప్రదర్శితాః - అగ్నిందూతమితిసూక్తస్యద్వాదశర్చస్య మేధాతిథిఋషిః - అగ్నిర్దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - విహితార్థేవినియోగః- అగ్నిందూతంవృణీమహఇత్యాది ప్రాతర్యుజావిబోధయేత్యేకవింశత్యృచస్యసూక్తస్యమేధాతిథిఋషిః - ఆదితశ్చతసృణామశ్విన్యశ్చతసృణాంసావిత్రీశ్చ ఆగ్నేయీ - ద్వేదేవీనాం- ఏకేంద్రాణీవరుణానీనాం ద్వేద్యావాపృథివ్యౌ- ఏకాపార్థివీ- షడ్వైష్ణవ్యః- గాయత్రీచ్ఛందః- విహితార్థేవినియోగః - ప్రాతర్యుజావిబోధయేత్యాది॥ *

ఇతికఫజ్వరయుతశ్వాసఖాసహరమ్.

—* అథ ప్రకారాంతరేణ శ్వాసఖాసహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ కురుక్షేత్రాదిదేశేషు కాలేషు గ్రహణాదిషు। మహాదానాని గృహ్ణీయాన్నిషిద్ధాన్యథవా స్వయమ్ ॥ అపాత్రభూతో దాతృభ్యో నిషిద్ధేభ్యశ్చ మానవః। స హి మశ్వాసఖాసైశ్చ కుష్ఠిస్త్రిమిభిస్తథా ॥ కండూత్యా చైవ పీడ్యేత తత్ర రోగస్య శాంతయే। మహిషీం యమదైవత్యాం దద్యాచ్ఛ్రోత్రాన సాంతః ॥ రాష్ట్రం యద్దీయతే దానం తత్సమగ్రమిహైవ హి । తత్సమగ్రం తు దోషాయ భవతీహ పరత్ర చ ॥ జపేచ్చ పౌరుషం సూక్తం నామ్నాం చైవ సహస్రకమ్ । ఉద్వ్యంత్యృచా చరుర్వాజ్యహోమశ్చాష్టోత్తరాయుతమ్॥ హిరణ్యారత్నవాసాంసి పంచాశద్విప్రభోజనమ్ । సహస్రకలశస్నానం ప్రకుర్యాద్రోగశాంతయే॥ నిషిద్ధానీత్యాది-నిషిద్ధాని కాలపురుషాదీని స్వయమపాత్రభూతో వేదనిత్యకర్మానుష్ఠానాది రహితః పతితో వా - అనిషిద్ధాని భూధనాదీని వా అనాపది గృహ్ణీయాన్నిషిద్ధేభ్యో దాతృభ్యః పతితాదిభ్యః - మహిషీదానప్రకారః - పరిభాషాయాం దేయవస్తుస్వరూప నిరూపణే ద్రష్టవ్యః -మహిషీదానమంత్రస్తు॥ కాలమృత్యుస్వరూపాం తాం మహిషీం రక్తభూషణామ్ । సాలంకారాం ప్రదాస్యామి మమ శాంతిం ప్రయచ్ఛతు ॥ పురుషసూక్తసహస్రనామ ఉద్వ్యన్నిత్యృచా నాప్యష్ట్యాది పరిభాషాయామేవ నిరూపితం-అత్రి వ్యాధిగురుత్వలఘుభావేన మహిషీ దానాదీని సమస్తాని వా యోజ్యాని॥ ఇతి ప్రకారాంతరేణ శ్వాసఖాసహరమ్- పిశునో నరకస్యాంతే జాయతే శ్వాస ఖాసవాన్ । ఘృతం తేన ప్రదాతవ్యం సహస్రపలసంఖ్యయా ॥ ఉద్వ్యన్నిత్యజపః కార్యో హోమశ్చ వార్యయోరపి । పల స్వరూపం- ఉద్వ్యన్నిత్యృచశ్చ పరిభాషాయాముక్తం- జపహోమయోస్సంఖ్యా రోగానుసారేణ కల్ప్య॥

ఇతి శాతాతపోక్తశ్వాసఖాసహరమ్.

—* అథ శ్వాసఖాసహరధ్వజపాశదానమ్. *—

పద్మపురాణే॥ శ్వాసఖాసయుతో మర్త్యో బలిగ్రహణతో భవేత్ ॥ బోధాయనః ॥ ధ్వజం పాశం పలైకేన కుర్యాత్తు గజతేన వా। పలార్ధేనాథవా శుద్ధే స్ఫటికోపమమాదరాత్ ॥ రత్నైర్మరకతైస్సమ్యగ్బద్ధమంగేషు సర్వతః । కుంభే చ స్థాపయేత్తత్ర తిలానాం ద్రోణపంచకమ్ ॥ కుంభస్యోపరి సంస్థాప్య ధ్వజం పాశం చ శోభనమ్ । నిష్కద్వయయుతం తం తు బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్॥ వస్త్రేణ వేష్టయేత్కుంభం గంధపుష్పాక్షతార్చితమ్ । శుభచిత్తసమేతాయ శ్రోత్రియాయ కుటుంబినే ॥ వరుణస్య తథా వాయోః ప్రీత్యర్థం వినివేదయేత్ । నమః పాశభృతే తుభ్యం నమో ధ్వజకరాయ తే ॥ జలాధిపతయే తుభ్యం వాయో సర్వజనప్రియ । యువయోః ప్రీతయే దత్తౌ ధ్వజపాశౌ సురార్చితౌ ॥ శ్వాసఖాసౌ హరేతాం మే ప్రీతౌ సర్వజనాశ్రయౌ । యదా తు రజతేన తదా శుద్ధస్ఫటికోపమం - అంగేష్వవయవేషు తత్తత్ప్రదేశేషు మరకతరత్నైర్బద్ధం. యుక్తం ధ్వజపాశం చ కుర్యాత్ - కుంభం చ స్థాపయేత్ - కుంభం చ ద్రోణతిలానాముపరి సంస్థాప్య తస్య కుంభస్యోపరి ధ్వజం పాశం చ నిక్షిపేత్ - కీదృశమిత్యత ఆహ-నిష్కద్వయయుతమితి॥ నిష్కద్వయం సువర్ణం రజతం వా నిష్కద్వయయుధ్వజపాశౌ చ కుంభే స్థాపయేదిత్యర్థః- బ్రాహ్మణాయ నివేదనం - కుంభాదిపూజానంతరమేవ॥ పూజాప్రకారమాహ॥ వస్త్రేణ వేష్టయేదితి - తత్ర కుంభే వరుణవాయూ తత్తత్ప్రకాశక మంత్రాభ్యామేవ షోడశోపచారైః పూజయిత్వా ధ్వజపాశౌ చ నామమంత్రైస్సంపూజ్య ॥ నమః పాశభృతే తుభ్యమిత్యాది మంత్రేణ ధ్వజపాశౌ

ఉక్తలక్షణాయబ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ ॥ద్రోణనిష్కయోర్లక్షణం పరిమాణప్రకరణేద్రష్టవ్యం - వరుణ వాయవ్యమంత్రౌనవగ్రహమఖప్రకరణేదర్శితౌ ॥ *

ఇతిశ్వాసఖాసహరధ్వజపాశదానమ్.

—* అథశ్వాసఖాసహరప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే॥ శ్వాసస్త్రిబాహుః పాశాఙ్కకమండలుయుతోజ్వలః । ఖాసఃకూర్మాంగసంస్థానోదీర్ఘదండధరఃకృశః ॥ కరేణనాదయన్ ఘంటాంవికృతాఖ్యోవిభీషణః । శ్వాసస్త్రిబాహురితి॥ అత్రవిశేషానుపాదానాద్దక్షిణపార్శ్వేబాహుద్వయంవామేత్వేకోబాహుః- ఏవమన్యత్రాపివిషమబాహుస్థలే విజ్ఞేయం ॥ కూర్మాంగసంధానఃకూర్మఇవసంకుచితాంగ ఇత్యర్థః-యదాశ్వాసఖాసయోరైక్యేవమూర్తిస్తదాత్రిబాహుస్సంకుచితాంగశ్చేత్యేవంవక్తవ్యః - ఏతత్ప్రతిమాపూజావిధానంతు - అంతకోదేవతాతత్రేత్యారభ్య పరిభాషాయాముక్తం॥ *

ఇతిశ్వాసఖాసహరప్రతిమాదానమ్.

—* శోథహరాణి. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ శోథీకృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యాద్గాయత్ర్యాఅయుతంజపః । తిలహోమ సహస్రంచ జప్త్వామృత్యుంజయంతథా॥ తిలహోమస్తువ్యాహృతిభిః గాయత్రీత్ర్యంబకమంత్రాణామృష్యాదితథాకృచ్ఛ్రలక్షణంచపరిభాషాయాంద్రష్టవ్యం - మృత్యుంజయజపసంఖ్యాపిసహస్రం॥

ఇతికర్మవిపాకసముచ్చయోక్తశోథహరమ్.

—* అథకర్మవిపాకసంగ్రహోక్తశోథహరమ్. *—

అదౌగ్రీష్మకాలేనదీతీరేఛాయాయాంపులినేచయః। మూత్రంపురీషంవాకుర్యాత్ప్రమేహంచేజ్జలేపివా॥ శ్వయథువ్యాధిమాప్నోతీత్యేవమాహసదాశివః । ఛాయాయామితి ॥ వృక్షదేవాలయచ్ఛాయాయాంమూత్రపురీషం క్త్వావనాదేరుపలక్షణంఅద్ర్యాదిగ్రహణంపుణ్యస్థానోపలక్షణార్థం- ఇంద్రంవఇతిమంత్రంహిజపేదష్టోత్తరాయుతమ్ । ఆపోహిష్ఠేతిహోమస్స్యాచ్చరుణాసర్పిషాయుతమ్ ॥ ఇంద్రంవోవిశ్వతస్పరీత్యేవః పరిభాషాయాం నవగ్రహప్రకరణే లోకపాలమంత్రేషుద్రష్టవ్యః - ఆపోహిష్ఠేత్యృచస్తుపరిభాషాయాంరోగప్రతిమాదానవిధౌద్రష్టవ్యః- చరుణాసర్పిషాయుతమితిప్రత్యేకంసంబధ్యతే - వ్యాధితరతమభావేన హోమసంఖ్యాయాన్యూనాధికభావః పరికల్ప్యః॥ *

ఇతికర్మవిపాకసంగ్రహోక్తశోథహరమ్.

—❊ అథశోభహరవస్త్రదానమ్. ❊—

తత్రవృద్ధబోధాయనః॥ విష్ణుకర్ణాచభోక్త్రీణాంశోభీభవతిమానవః।తస్యకర్మవిపాకోక్తంవ్యాధినాశనముత్తమమ్ ॥ దానంవక్ష్యామ్యశేషేణసర్వశోభవినాశనమ్ । క్షౌమవస్త్రంసమానీయబహుమూల్యసముద్భవమ్॥ ముక్తాఫలానిబధ్నీయాద్వస్త్రప్రాంతేసమంతతః । కుంకుమేనాంకితం సమ్యక్కర్పూరాగరుధూపితమ్ ॥ తండులోపరిసంస్థాప్యతండులాంశ్చస్వశక్తితః । ఉపచారైష్షోడశభిరాచార్యఃపూజయేత్తతః॥ హోమంవాపిప్రకుర్వీతసమిదాజ్యతిలైఃక్రమాత్ । ఉద్బుధ్యస్వేతిసంవిష్ణురథవ్యాహృతిభిస్తథా॥ మంత్రైఃక్రమేణజుహుయాత్స్విష్టకృచ్చతతఃపరమ్ । హుత్వాహుత్వాతుసంపాతంపాత్రేసర్వంనివేశ్యతమ్ ॥సంఖ్యాచాష్టోత్తరశతమష్టావింశతిరేవవా । సంపాతేనాంగమున్మృజ్యాత్సర్వమేవహిరోగిణః ॥ అక్షీభ్యామితిసూక్తేన యథాలింగంతథైవచ । వాససామార్జనంకుర్యాన్మార్జయేద్దర్భముష్టినా ॥ ఆచార్యాయాథతద్వస్త్రం దద్యాచ్చైవసదక్షిణమ్ । మంత్రేణానేనవిధివద్దక్షిణాభిముఖశ్శుచిః ॥ ఋషీణాంప్రవరోఽగస్త్యోలోపాముద్రాపతిఃప్రభుః । క్షౌమవస్త్రప్రదానేనతుష్టోవ్యాధింవ్యపోహతు॥ బ్రాహ్మణేభ్యస్తథాతేభ్యోదద్యాచ్ఛక్త్యాచదక్షిణామ్ । తతస్స్నాత్వాశుచిర్భూత్వావస్త్రమాల్యోపశోభితః॥ బ్రాహ్మణైర్బాంధుభిస్సార్థంభుంజీతసుసమాహితః । తండులాశ్చస్వశక్తిత ఇతి॥ భవంతీతిశేషః - ఆచార్యంపూజయేదితి ॥ క్షౌమవస్త్రమగస్త్యదైవతమాచార్యః పూజయేదిత్యర్థః ॥ అగస్త్యః ॥ ఖనమానఇత్యగస్త్యాంతేవాసీ బ్రహ్మచారీ ఋషిః- రుద్రోదేవతా- అథవా - అగస్త్యప్రీతయేవాసోదీయతఇతివస్త్రపూజాయామగస్త్యోదేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః- వాసఃపూజాయాంవినియోగః - అగస్త్యః ఖనమానఇత్యాది ॥ ఉద్బుధ్యస్వేతిదంవిష్ణుర్వ్యాహృతీనాంచపరిభాషాయాంనవగ్రహప్రకరణేకూష్మాండప్రకరణేచాపాదితమ్ - తథాస్విష్టకృద్ధోమస్య చహుత్వాహుత్వాచసంపాతానితి- యదాజ్యహోమస్తదాప్రత్యాహుతిహోమానంతరంసంపాతాజ్యబిందూన్పాత్రాంతరేస్థాపయేత్॥తేనసంపాతాజ్యబిందుసముదాయేనరోగిణస్సర్వం గాత్రం పరిమార్జయేత్- కేనమంత్రేణ- అక్షీభ్యామితిసూక్తేన- ఏతచ్చసూక్తంపరిభాషాయాంరోగప్రతిమాదానవిధౌద్రష్టవ్యం- గాత్రపరిమార్జనద్రవ్యమాహ॥వాససామార్జనంకుర్యాదిత్యాదిపూజితవాససావస్త్రాంతరేణవాప్రథమవాససాపరిమార్జనం ॥ పశ్చాద్దర్భముష్టినా - తద్వస్త్రంపూజితవస్త్రమాచార్యాయదద్యాత్ -ఆచార్యాయేతి ప్రతిగృహీతురుపలక్షణం- తచ్చదానంసదక్షిణంభవతి ॥

ఇతిశోభహరవస్త్రదానమ్.

—❊ అథశోభహరప్రతిమాదానమ్. ❊—

తల్లక్షణం కర్మవిపాకసారే॥ శోభఃపంచకరస్త్రీక్ష్ణోదశాక్షశ్శరచాపధృక్ । దధానశ్ఛురికాంఘంటాంకులిశంచకృశస్తథా॥ పంచకరఇతి॥ దక్షిణేత్రయః-కరాః - వామేద్వావితి॥ పంచపూజావిధానంతు- ఆలంకోదేవతా- తత్రేత్యాద్యస్యపరిభాషాయాముక్తం- వ్యాధిప్రతిమాదానవిధౌ ॥ ❊

ఇతిశోభహరప్రతిమాదానమ్.

—* అథపాండురోగహరమ్. *—

దేవద్విజద్రవ్యహారీ పాండురోగీభవేన్నరః। కృఛ్రాతికృఛ్రౌకుర్యాత్సఃచాంద్రాయణమతంద్రితః॥ కుర్యాత్కూశ్మాండహోమంచస్వర్ణంచాంద్రేచవాససీ। బ్రాహ్మణేభ్యోయథాశక్తిపాండురోగస్యశాంతయే॥ దేవద్విజేత్యాది। దేవాశ్చద్విజాశ్చచాంద్రంరజతం- కృఛ్రాదికూశ్మాండహోమపర్యంతానాంస్వరూపాణి- తథాసువర్ణాదిదానమంత్రాశ్చపరిభాషాయాంనిరూపితాః॥ *

ఇతిపాండురోగహరప్రాయశ్చిత్తమ్.

—* అథశిరోవేదనాసహితపాండురోగహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ అగ్నిష్టోమాదికర్మాణిప్రక్రమ్యానసమాపయేత్। సపాండురోగీభవతిశిరోవేదనవాంస్తదా॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌకుర్యాచ్చచాంద్రాయణమతంద్రితః। శతంచభోజయేద్విప్రాన్మృష్టాన్నేనయథేప్సితమ్॥ కృఛ్రాదిలక్షణానిపరిభాషాయాముదీరితాని॥ *

ఇతి శిరోరోగ సహిత పాండురోగహరమ్.

—* అథపాండురోగహరపృథ్వీదానమ్. *—

తత్రశౌనకః॥ అంత్యజాగమనేమర్త్యః పాండురోగీప్రజాయతే। వక్ష్యామితత్ప్రతీకారం దానహోమాదికర్మణా॥ పలత్రయేణకుర్వీత రజతేనవసుంధరామ్। తదర్ధేనాథవాకుర్యాద్విత్తశాఠ్యంనకారయేత్॥ సపర్వతవనాంకృత్వాసప్తసముద్రపరివేష్టితామ్। నవరత్నానినిక్షిప్యశ్వేతవస్త్రేణవేష్టయేత్॥ కాంస్యపాత్రేవినిక్షిప్యపలాష్టకవినిర్మితే। దేవీమావాహయేత్తత్రసర్వాధారాంహరిప్రియామ్॥ ఏహ్యేహి దేవిధాత్రిత్వంరూపేస్మిన్సమ్యగావిశ। సహితాపర్వతైర్ద్వీపైస్సముద్రైస్సమనోహరైః॥ ఏవమావాహ్యతాందేవీంగంధమాల్యైస్సమర్చయేత్। ఉపచారైష్షోడశభిరాచార్యస్స్వర్ణశాస్త్రవిత్॥ హోమంచాపిప్రకుర్వీత సమిదాజ్యతిలైరపి। భూమిర్భూమ్నేతిమంత్రేణసమిద్ధోమః ప్రకీర్తితః॥ తదా॥ భూమిర్భూమిమగాదిత్యపి మంత్రః ప్రకీర్తితశ్చాగ్నౌజుహుయాత్సర్పిషాతిలైః। అగ్నేరుత్తరతశ్చాపి కుంభంవస్త్రేణవేష్టితమ్॥ స్థాపయేద్వ్రణంశుభ్రమశ్వస్థానాదిమృత్తికామ్। ప్రక్షిపేచ్చతథాశుద్ధవారిణాపరిపూరితమ్॥ సముద్రజ్యేష్ఠాఏవమాదిభిర్మంత్రైరభిషేకందకారయేత్। శన్నోవాతానువాకేనశాంతించాపిప్రకల్పయేత్॥ అభిషిక్తస్యచాంగాని వస్త్రేణపరిమార్జయేత్। అక్షిభ్యామనువాకేన యథాలింగం సదర్భకమ్॥ ఆచార్యాయతతాంపృథ్వీందద్యాద్రోగీసమాహితః। మంత్రేణానేనవిధివత్ప్రాఙ్ముఖోయప్యుదఙ్ముఖః॥ ధరాధరిత్రీభూతానాంవరాహేణోద్ధృతాపురా। రత్నగర్భాసముద్రైకవసనాసర్వశోభనా॥ దానేనానేనసుప్రీతా పాండురోగంవ్యపోహతు। పలత్రయేణకుర్వీతేత్యాది॥ పలస్వరూపంపరిమాణప్రకరణేద్రష్టవ్యం॥ గంధాదిభిఃసమర్చయేదితి॥ అర్చనంతుభూమిర్భూమ్నేత్యాదిమంత్రేణ- అస్యమంత్రస్యాగ్నిఋషిః - భూమిర్దేవతా- ఉపరిష్టాద్బృహతీపూజాయాంవినియోగః - సమిద్ధోమఇత్యాజ్యతిలహోమయోరప్యుపలక్షణం- అథ

వాతిలహోమో వ్యాహృతిభిః ॥ హోమసంఖ్యా చాష్టోత్తరశతాదిసహస్రాంతా భూమిపూజాదౌ మంత్రవికల్పమాహ ॥ భూమిర్భూమిమిత్యాదినా- అస్యాప్యగ్నిఋషిః- భూర్దేవతా- అనుష్టుప్ఛందః - వారిణాపూరితం కుంభం స్థాపయేదిత్యర్థః - కుంభస్థాపనప్రకారో మృత్తికాశ్చ నవగ్రహప్రకరణే ద్రష్టవ్యాః ॥ పవమానాదిభిర్మంత్రైరితి - పవమానమంత్రాః - స్వాదిష్ఠయేత్యేవమాదయః - పవమానస్సువర్జన ఇత్యనువాకశ్చ - ఆదిశబ్దేన మృత్యుకారణాన్యనువాకాంతరాణి చ నానాశాఖాపరిపఠితాన్యభిషేకే వినియుక్తాని లక్ష్యంతే- తాని చ యథాశాఖం గ్రాహ్యాణి - స్వాదిష్ఠయేతి సూక్తం చ మంత్రఅగ్నిప్రదృశ్యతే - పవమానస్సువర్జనః - పావమానేనాభిషిక్తస్యాంగాని పరిమార్జయేదిత్యర్థః - అక్షీభ్యామితి సూక్తం రోగప్రతిమా దానవిధౌ ద్రష్టవ్యం ॥ ఏవం పృథ్వీదానే కృతే ఫలమాహ ॥ అనేన విధినా దత్తం పృథ్వీదానం ప్రయత్నతః। యజ్జాతం వైకృతం మర్త్యే అంత్యజాగమనేన తు॥ తత్సర్వం నాశమాయాతి పాండురోగాదికం మహత్ । శాంత్యర్థం బ్రాహ్మణైస్సార్ధం కుర్యాత్పుణ్యాహవాచనమ్ ॥ ఏతచ్చ పృథ్వీదానానంతరం కర్తవ్యం - అథ స్వాదిష్ఠయేత్యస్య సూక్తస్య దశర్చస్య వైశ్వామిత్రో మధుచ్ఛందఋషిః - పవమానస్సోమో దేవతా-గాయత్రీచ్ఛందః - అభిషేకే వినియోగః - స్వాదిష్ఠయేత్యాది॥ *

ఇతి పాండురోగహర పృథ్వీదానమ్.

—* అథ శాతాతపోక్త పాండురోగహరమ్. *—

ఉరభ్రినిహతైశ్చైవ పాండురోగః ప్రజాయతే । కస్తూరికాపలం దద్యాద్బ్రాహ్మణాయ స శుద్ధయే॥ ఏతే చ గురులఘుపక్షవ్యాధితరమభావానుసారేణ యోజ్యాః ॥ *

ఇతి శాతాతపోక్త పాండురోగహరమ్.

—* అథ పాండురోగహర ప్రతిమాదానమంత్రమ్. *—

తత్ర ప్రతిమాలక్షణం ॥ అనుక్తే హుతరోగేష్విత్యాదినా శూలప్రకరణేఽభిహితం ॥ అవశిష్టవిధిస్తు ॥ ఆతంకో దేవతా- తత్రేత్యారభ్య పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానవిధావుక్తం ॥ *

ఇతి పాండురోగహర ప్రతిమాదానమ్.

—* అథాంత్రపీడాహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ ఛిన్నాన్యాంత్రాణి జాయంతే వైశ్యహంతుస్తతః పరమ్ । జ్వరాశీతోష్ణకౌ దాహః అపానే తన్నివర్తయే ॥ కృఛ్రాతికృఛ్రం కుర్యాచ్చ శతబ్రాహ్మణభోజనమ్ । ఉద్యన్నృచ జపశ్చ స్యాదయుతత్రయసంఖ్యయా ॥ ఆ తే నూక్తేన చర్వాజ్యం జుహుయాచ్ఛతమిత్యృచా । అథవా మహిషీం దద్యాత్ప్రతిరూపేణ కాంచనమ్ ॥ జ్వరాశీతోష్ణకావిత్యాది ॥ శీతజ్వరశ్చోష్ణజ్వరశ్చ కృఛ్రాతికృఛ్రస్య స్వరూపముద్యన్నద్యేత్యృచశ్చ పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యాః - ఆ తే నూక్తేనేతి - ఆ తే పితర్మరుతామితి సూక్తేన- ఏతచ్చ సూక్తం క్షయరోగహరప్రకరణే ద్రష్టవ్యం॥ మహిషీప్రతిమాయాస్సువర్ణపరిమాణం - విత్తానుసారేణ కల్ప్యం॥

ఇత్యాంత్రపీడాహర ప్రాయశ్చిత్తం మహిషీదానం చ.

—* అథాంత్రవృద్ధిహరమ్. *—

నారాయణదానం ॥ తచ్చ బ్రాహ్మణప్రోక్తే- యజ్ఞం ఘ్నన్కరోమత్యో జాయతే చాంత్రవృద్ధిమాన్ । వక్ష్యామి తత్ప్రతీకారం దానహోమాదికర్మణా ॥ కుర్యాత్స్వర్ణమయీం మూర్తిం శుభాం నారాయణస్యతు- వ్యావహారికనిష్కాభ్యామేకేనాథతదర్ధతః । నారాయణమూర్తిలక్షణం పాంచరాత్రాగమే ॥ నారాయణేచతుర్బాహుః శంఖచక్రంతథోత్తరే । దక్షిణేతుగదాంపద్మంనీలజీమూతసన్నిభమ్ ॥ వామేశ్రీవల్లకీహస్తాతుష్టిఃపద్మకరాపరేతి ॥ నారాయణేశంఖాదీన్విన్యసేత్ - కథమిత్యతఆహ ॥ శంఖమిత్యాది - ఉత్తరే- వామభాగేశంఖమధస్తాత్ - చక్రముపరిదక్షిణే - దక్షిణభాగేఉపరిగదా - పద్మమధస్తాత్ ఏవంచతృషుబాహుషువిన్యసేత్-వామేనారాయణస్యవామపార్శ్వేవల్లకీహస్తాహస్తద్వయస్థితైకవల్లకీయుక్తాలక్ష్మీస్థాపనీయా- అపరేదక్షిణపార్శ్వేపద్మకరాఏకైకపద్మశోభితహస్తద్వయోపేతాతుష్టిస్థాపనీయా- లక్ష్మీతుష్టిప్రతిమే అపి హేమమయే- ఏవంవిధాంనారాయణమూర్తింవక్ష్యమాణప్రకారేణ పూజయేదిత్యాహ॥ ప్రతిమాంశ్చపంచగవ్యేనస్థాపయేత్కుండమోపరి । శ్వేతవస్త్రేణసంవేష్ట్యగంధమాల్యైశ్చపూజయేత్ ॥ ఉపచారైః షోడశభిరాచార్యోవైష్ణవశ్శుచిః । సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞో బ్రహ్మవిద్యాసుసంస్థితః ॥ హోమంచకారయేత్తత్ర ఆగ్నేయాందిశిశాస్త్రతః । సమిదాజ్యతిలైశ్చైవ జుహుయాన్మూలమంత్రతః ॥ తిలాన్వ్యాహృతిభిర్హుత్వాసర్వరోగాత్ప్రముచ్యతే । రోగీతథార్చయేద్దేవంనారాయణమనామయమ్ ॥ మూలమంత్రేణవిధివన్నైవేద్యంచరురిష్యతే । నమోంతంనామసోంకారంమూలమంత్రఃప్రకీర్తితః ॥ తతస్తాంప్రతిమాందద్యాత్పాత్రేబ్రహ్మణోవాప్యుదఙ్ముఖః । మంత్రేణానేన సంపూజ్య భక్త్యాపరమయా యుతః ॥ నారాయణజగన్నాథ శంఖచక్రగదాధర । పూర్వజన్మనియజ్ఞానాందర్శవిఘ్నాద్యదర్జితంమమ॥ ఆంత్రవృద్ధికరంరోగం దానేనానేనతోషితః । చక్రహస్తగదాపాణేశమయాశుజగత్పతే। ఏవందత్వాతుతం దేవంతుపూజ్య బ్రాహ్మణాంస్తతః । విప్రాన్సంభోజనందద్యాత్తస్మాత్వాభుంజీతబంధుభిః ॥ ఏవంకృత్వాసమాప్నోతి నీరోగత్వంన రోగభువి । ఆరోగ్యయుక్తోనిత్యంసుచిరంసుఖమేధతే ॥ ఆగ్నేయాందిశీత్యాది॥ నారాయణమూర్తిపూజాప్రదేశాదాగ్నేయ్యాంశాస్త్రతఇతి-స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణాగ్నిప్రతిష్ఠావిధిధాయేత్యర్థః॥ మూలమంత్రతస్సమిదాజ్యయోహోమః మూలమంత్రేణనారాయణమర్చయేదిత్యర్థః॥ విధివన్నైవేద్యమిత్యాది-విధివచ్చరుంసంపాద్యచరోరుద్ధృత్యనైవేద్యంనారాయణాయ దత్వావశిష్టేనహోమంకుర్యాదిత్యర్థః॥విధివత్సంపాదనంనామ స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణనిర్వాపాదివిధిపూర్వకంచరుశ్రవణమ్॥ నమోంతంనామేతినమశ్శబ్దాంతేస్థితచతుర్థ్యంతనామ్న స్తత్రాద్యక్ - మంత్రస్తు ॥ ఓంనమోనారాయణాయ - అస్యమంత్రస్య నారాయణఋషిః- గాయత్రీచ్ఛందః - నారాయణఃపరమాత్మా దేవతా- వివిహితార్థేవినియోగః - హోమసంఖ్యాచాష్టోత్తరశతాది దేశకాలవయశ్శక్త్యాద్యపేక్షయాకల్ప్యా॥ వ్యాహృతీనాప్యష్టాది- కూశ్మాండాది హోమప్రకరణే తథానవగ్రహాదిహోమప్రకరణేదర్శితః॥

ఇత్యాంత్రవృద్ధిహరనారాయణమూర్తిదానమ్.

—* అథాంత్రవృద్ధిమూర్తిదానమ్. *—

తల్లక్షణంతుకర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ ఆంత్రవృద్ధిః కృశోన్పృథ్వ్యాస్నే దినీమపలోకయన్ । ప్రలంబధారీసత

తంకపాలేనపిబన్మధు ॥ ప్రలంబితశబ్దేనాంత్రాణ్యుచ్యంతే- అథవా॥ అత్రద్వితీయ కర్తవ్యతా కలాపోరోగ ప్రతిమాదానవిధావాతంకోదేవతాతత్రేత్యాదినాదర్శితం॥ *

ఇత్యాంత్రవృద్ధిమూర్తిదానమ్.

అథ వ్రణహరాణి.

—* శాతాతపోక్తమస్తకవ్రణహరమ్, *—

జాత్యుత్తమస్త్రీగమనాజ్జాయతేమస్తకవ్రణీ । తత్పాతకవిశుద్ధ్యర్థంప్రాజాపత్యవ్రతంచరేత్॥ ప్రాజాపత్యవ్రతంకృచ్ఛ్రప్రకరణేవ్యాఖ్యాయి॥ *

ఇతి శాతాతపోక్తమస్తకవ్రణహరమ్.

—* అథనాసికావ్రణహరమ్. *—

శాతాతపః॥ శ్రోత్రియస్త్రీప్రసంగేనజాయతేనాసికావ్రణీ । ఆచరేత్సవిశుధ్యర్థం ప్రాజాపత్యచతుష్టయమ్ ॥

ఇతినాసికావ్రణహరమ్.

—* అథప్రకారాంతరేణ నాసికావ్రణహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ కర్మశాలేకుక్కుటంచఖరాదీన్వాయఃక్షతే । సనాసికావ్రణీచస్యాత్పాదస్త్రేత్రస్చజాయతే ॥ ఉద్యన్నద్యేత్యృచేనాజ్యంజుహుయాదయుతంచరుమ్ । శ్రీసూక్తంచ జపేద్రత్నాం దూర్వాజ్యాక్షతమిశ్రితాం ॥ శిఖాః పంచనిబధ్నీయాచ్ఛివసంకల్పమంత్రితామ్ | కర్మకాలఇత్యాది॥ కర్మశాలేకుక్కుటఖరాదీన్బుద్ధిపూర్వకంద్రష్ట్వాపశ్చాత్తత్ప్రాయశ్చిత్తత్వేన ఆచమనప్రాణాయామాదీంస్తత్తత్కర్మస్వభిహితాన్యోనకరోతి - సఏవంవిధవ్యాధిమాన్భవతీత్యర్థః - ఉద్యన్నద్యేతి పరిభాషాయాం గ్రష్టవ్యం - వ్యాధితరతమభావేనఅయుతంతద్ద్వయంఅధికంవాకల్ప్యం ॥ శ్రీసూక్తజపోపివ్యాధ్యాద్యపేక్షయాసహస్రాద్యయుతాంతాసంఖ్యాకల్ప్యా ॥ శివసంకల్పమంత్రితాంరత్నాంబధ్నీయాదిత్యన్వయః- శివసంకల్పసూక్తంతుపరిభాషాయాందర్శితం ॥ హిరణ్యవర్ణాంహరిణీమిత్యేతస్యపంచదశర్చస్య శ్రీసూక్తస్యానందచిక్లీతకర్దమ ఇందిరాసుతాఋషయః-శ్రీర్దేవతా- ఆద్యాస్తిస్రోనుష్టుభః - ఏకప్రస్తారపంక్తిః- ద్వేత్రిష్టుభౌ- సప్తమ్యాద్యాఅనుష్టుభః - అంత్యాప్రస్తారపంక్తిః - జపేవినియోగః - హిరణ్యవర్ణాంహరిణీమిత్యాది -అథాస్యైవసూక్తస్యఫలశ్రుతిః-యశ్శుచిఃప్రయతోభూత్వా- స్సతతంజపేదిత్యాదిఫలశ్రుతిః॥

ఇతిప్రకారాంతరేణనాసికావ్రణహరమ్.

—* అథహృదయవ్రణహారమ్. *—

శాతాతపప్రోక్తే॥ స్వజాతిజాయాగమనేజాయతేహృదయవ్రణీ । తత్పాతకవిశుద్ధ్యర్థంప్రాజాపత్యద్వయంచరేత్ ॥ స్వజాతిజాయాగమనఇతి-స్వస్వజాతిజాయాయాఅగమనఇత్యేవసమాసః - అయమభిప్రాయః- బ్రాహ్మణాదయః - పురుషాయథాయోగంవర్ణచతుష్టయేపి - బ్రాహ్మణీంక్షత్రియాంవైశ్యాంశూద్రాంచేతిపరిణీతస్వస్వజాతిజాయాంబ్రాహ్మణాదిస్త్రీయంపాతిత్యదోషాభావేప్యుపభోగాత్పరిత్యజంతి - తేస్వజాతిజాయాగమనాఇతివ్యపదిశ్యంతే - తదాతేషాంహితాచరణాత్స్వజాతిగమనరూపేణవిధానకపరియత్నేన దురితాపూర్వముత్పద్యతే - తేనచకాలాంతరేహృదయవ్రణవంతోభవంతి - అథసజాతీయామేవ స్త్రీయముద్వాహ్యవ్యభిచారాదిరతాస్తాంనోపభుంజతే- తేపితథాభవంతి॥స్వజాతిజాయాగమనమిత్యస్యాన్యోర్థః-బ్రాహ్మణస్యస్వజాతీయః - ఏవంక్షత్రియాదేరపిక్షత్రియాదిః - తస్యజాయాసవర్ణాపురుషాంతరభార్యేత్యర్థః॥ తస్యాఉపభోగః - స్వజాతిజాయాగమనం-ప్రాజాపత్యలక్షణంతుకృచ్ఛ్రచాంద్రాయణేద్రష్టవ్యం॥ *

ఇతిహృదయవ్రణహారమ్.

—* అథఉరోవ్రణహారమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ జలాగ్న్యుద్బంధనప్రాయనిమిత్తేనమ్రియేతయః । భవేదురసిదుష్టంహివ్రణంతస్యాపినిష్కృతిః ॥ సదద్యాద్గోద్వయంసమ్యక్పంచాశద్విప్రభోజనమ్ । దక్షిణాంచయథాశక్తి ముక్తోభవతిరోగతః ॥ అనధికారిణాఅవిహితమార్గేణ జలాదిమరణేకృతఇత్యర్థః- గోదానమంత్రస్తుపూర్వముక్తః-

ఇత్యురోవ్రణహారమ్.

—* అథదక్షిణాంగవ్రణహారమ్. *—

శాతాతపప్రోక్తే ॥ పితృష్వసాభిగమనేదక్షిణాంగేభవేద్వ్రణీ । తేనాపినిష్కృతిః కార్యా సమ్యగ్దాసీప్రదానతః ॥ సమ్యగితి॥ స్వశక్త్యనుసారేణాలంకృత్య దద్యాదిత్యర్థః ॥ దాసీదానమంత్రస్తు ॥ ఇయందాసీమయాతుభ్యంశ్రీవత్సప్రతిపాదితా । సదాకర్మకరీభోగ్యాయథేష్టంభద్రమస్తుతే॥ *

ఇతిదక్షిణాంగవ్రణహారమ్.

—* అథాంగుళీవ్రణహారమ్. *—

ఫలహారీచపురుషోభవేచ్చైవాంగుళీవ్రణీ। నానాఫలానామయుతంసదద్యాచ్చద్విజన్మనే॥

ఇత్యంగుళీవ్రణహారమ్.

—* అథభగవ్రణహారమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ మృతేభర్తరియానారీ బ్రహ్మచర్యవిఘాతినీ । సంభవేద్వ్రణదోషేణసంభోక్తుం

క్షుమతేనచ। సంభోగానంతరంతీవ్ర వేదనా పురుషస్యచ । దద్యాన్నీలవృషంగాంవై మధుసర్పిస్తిలానపి ॥ వ్రణదోషేణేతి ॥ వ్రణదోషేణయుక్తాభవేదిత్యర్థః - సంభోగేత్యంనతక్షుమతఇత్యభిధానాదర్థాదేవవ్రణంచ శబ్దాత్ స్త్రీపురుషయోరుభయోరపితీవ్రవేదనాభవతి ॥ లోహితోయస్తువర్ణేనముఖేపుచ్ఛేచపాండురః। శ్వేతఃఖురవిషాణాభ్యాం సనీలోవృషఉచ్యతే । ఏవంలక్షణలక్షితాభావేవక్షైవనీలోగ్రాహ్యః ॥ వృషదానమంత్రస్తు ॥ నవగ్రహప్రకరణేద్రష్టవ్యః । *

ఇతిభగవ్రణహరమ్.

—* అథభగంధరహరమ్. *—

వరాహపురాణే॥ యోగృహీత్వాద్విజో మోహాన్నియుక్తోథమర్మనిశ్చయే । భగంధరంభవేత్తస్య హ్యధర్మంవదతోముఖే॥ యోగృహీత్వేతి-యోలోభాదుతోహంచంగృహీత్వాధర్మనిశ్చయేనియుక్తస్సన్నధర్మం వదతి॥ తస్యాధర్మంవదతోభగంధరోభవతీత్యర్థః - పద్మపురాణే॥ ఆచార్యభార్యాగమనాద్భగంధరయుతోభవేత్ । అత్రప్రతిక్రియామాహ॥ వృద్ధగౌతమః॥ మాణిక్యంపద్మరాగంచవజ్రంవైడూర్యమేవచ । గోమేధికంమరకతం పుష్యరాగంచమౌక్తికమ్ ॥ హరితంచసవైతానిస్వర్ణపాత్రేపరిన్యసేత్ ॥ అథవారాజతేతామ్రేవాజ్యేనప్రపూరయేత్ । నవగ్రహాణాంప్రీత్యర్థంబ్రహ్మణానిర్మితంపురా ॥ గంధపుష్పాక్షతైర్ధూపైర్నైవేద్యైస్తత్రపూజయేత్ । స్వలింగైశ్చైవమంత్రైశ్చహోమఃకార్యశ్చపూర్వవత్ ॥ తతోబ్రాహ్మణమాహూయసర్వశాస్త్రార్థకోవిదమ్ । ఆదిత్యాదిగ్రహాస్సర్వేనవరత్నప్రదానతః ॥ వినాశయంతుమేహ్యాష్టాః క్షిప్రమేవభగంధరమ్ । అనేనకర్మణానూనంయథావద్విహితేనతు॥ నరోనైరుజ్యమాప్నోతి నిస్సందిగ్ధంభగంధరీ । హరితంచేత్యాది॥ హరితంహరిశరత్నం- అథవారజతమితి ॥ అథవేతి ॥ పాత్రవికల్పః- యస్మిన్సువర్ణాదిపాత్రేనవరత్నానిస్థాపితాని।తత్పాత్రంగవ్యాజ్యేనపూరయిత్వాదిత్యాదిగ్రహాణాంపురతస్స్థాపయేత్ । తాన్గ్రహాన్స్వలింగైరాదిత్యాదిప్రకాశకైర్మంత్రైః పూర్వవత్పూజయేత్ ॥ పూజాప్రకారస్తుపరిభాషాయాముక్తః ఆదిత్యాదిగ్రహాస్సర్వఇతి॥తతోపాత్రదానమంత్రః॥ ఏవంపాత్రందత్త్వాపశ్చాన్నవగ్రహయజ్ఞఃఋత్విగ్భ్యోదక్షిణాందత్త్వాగ్రహయజ్ఞోక్తప్రకారేణగ్రహయజ్ఞశేషంసమాపయేత్॥

ఇతిభగంధరహరమ్.

—* అథప్రకారాంతరేణభగంధరహరమ్. *—

శాతాతపప్రోక్తే॥ స్వగోత్రస్త్రీప్రసంగేనజాయతేచభగంధరీ । తేనాపినిష్కృతిః కార్యామేషీదానేన యత్నతః । మేషీదానవిధిరగ్రేమందాగ్నిప్రకరణేప్రదర్శయిష్యతే । అయంతువిశేషః॥ అత్రరజతమయోమేషః తత్రప్రత్యక్షమేషీతివిశేషః - సౌవర్ణరజ్జురత్నాదిసలోపిపిధిరత్రాపిగ్రాహ్యః - మేషీదానమంత్రస్తుకాశ్యపః - దేవానాంయోముఖంహవ్యవాహనస్సర్వపూజితః - తస్యత్వం వాహనం పూజ్య యస్మాత్ వైశైర్మహర్షిభిః -భగంధరఃపూర్వకర్మవిపాకాద్యస్తుమేభవేత్ ॥తత్సర్వంనాశయక్షిప్రంసౌఖ్యంచాపిప్రవర్ధయ॥

ఇతిప్రకారాంతరేణభగంధరహరమ్.

—* అథపూయవహవ్రణహారిమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే। అతిమానాదతిక్రోధాదతిస్నేహాద్భయాదపి। యోఽధర్మనిశ్చయం దానమన్యత్రకురుతే నరః ॥ సపూయశోణితవహవ్రణీతచ్ఛాంతయే వ్రతమ్। తప్తకృచ్ఛ్రం ప్రకుర్యాచ్చ తిలప్రస్థప్రదో భవేత్ ॥ హోమశ్చ మధుఘృతాభ్యాంచ తిలైరష్టోత్తరంశతమ్। సహస్రం వా వ్యాహృతిభిః కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ తప్తకృచ్ఛ్రలక్షణం - కృచ్ఛ్రప్రకరణే ద్రష్టవ్యం - ప్రస్థలక్షణంతుపరిమాణప్రకరణే - వ్యాధిగురులఘుభావేన సహస్రంవా శతంవా హోమః కార్యః - బ్రాహ్మణభోజనం శక్త్యనుసారేణ॥ *

ఇతిపూయవహవ్రణహారిమ్.

———o———

—* అథ నాడీవ్రణహారమ్. *—

ఉమామహేశ్వరసంవాదే॥ పరేషాంవ్రణభేదేన ముష్టిఘాతేన చైవహి ॥ అసత్యవచనాచ్చైవ ప్లీహా శ్లీలయుతస్తథా ॥ నాడీవ్రణీవపాతేవతద్రోగస్యాపనుత్తయే। చాంద్రాయణంచాతికృచ్ఛ్రంయతిచాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ఆతేపితేతిసూక్తేన శతమష్టోత్తరాహుతిః। కూశ్మాండహోమః కర్తవ్యః సోమారుద్రజపస్తథా॥ యత్కించేదమితుం సప్తర్గ్జపేదయుతసంఖ్యయా। చాంద్రాయణాదివ్యాధిగురులఘుభావేనసమస్తానివ్యస్తానివా యోజ్యాని - చాంద్రాయణాదిలక్షణానిపూర్వముక్తాని ॥ ఆతేపితమరుతామితిసూక్తమసాధ్యసర్వరోగహరేద్రష్టవ్యం ॥ సూక్తైవసమగ్రహోమః పరిభాషాయాందర్శితః - సోమారుద్రేత్యస్య బార్హస్పత్య ఋషిః - సోమోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- జపేవినియోగః - జపసంఖ్యాచాష్టోత్తరసహస్రం - సోమారుద్రాధారయ ఇత్యాది- యత్కించేదమిత్యస్య వసిష్ఠఋషిః - వరుణో దేవతా - జగతీచ్ఛందః- జపేవినియోగః- యత్కించేదమిత్యాది॥ ఇతినాడీవ్రణహారిమ్.

———

—* అథగండమాలాహారిమ్ *—

వాసుపురాణే ॥ గళగండేగణ్డవ్యాహతాభవతి మానవః। దానేనతత్ప్రతీకారం వక్ష్యామి శ్రుణుభాస్కర ॥ మాణిక్యం పద్మరాగంచ వజ్రంమౌక్తికమేవచ। వైడూర్యంపుష్యరాగంచ వజ్రంమరకతంతథా ॥ ఏభిర్మాలాంప్రకుర్వీత సూత్రమప్యత్ర రాజతమ్। సూత్రమితి వైధేప్రకల్పయేత్ - తామ్రపాత్రేవినిక్షిప్యతల్లాం నామ పరిన్యసేత్। తిలానాంచ పరిమాణం ద్రోణపంచకమివ్యతే ॥ యద్వాతదర్థమేవస్యాత్స్వశక్త్యావాపికారయేత్। మహాశాంతింతథాకుర్యాద్బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ॥ మహాశాంతిర్నవగ్రహశాంతిరితి ॥ చింతామణౌ। సచాస్మాభిః పరిభాషాయాందర్శితా. ఆచార్యస్తు సచిర్దక్షస్సర్వశాస్త్రార్థతత్వవిత్॥ శ్రుతవృత్తోపసంపన్నస్సర్వప్రాణిహితేరతః ॥ ఏవంవిధంపూజయిత్వా వస్త్రమాల్యానులేపనైః। హేమంచకారయేత్తేన సమిదాజ్యచరూత్కరమ్ ॥ ఆపత్యేవతథామంత్రస్సోమం రాజానమిత్యపి। మంత్రైస్సర్వసౌక్యందద్యాద్గళగండీచ వాగ్యతః ॥ ఏవం కృతాదానేన విధివత్ప్రీయతాం మహ్యాదయః। మాలేయంసర్వదైవత్యాబ్రహ్మవిష్ణుశివాదిభిః ॥ ఇంద్రాదిలోకపాలైశ్చ తథాసర్వామరైరపి। ఇయంమేకంఠలగ్నాయాధారితాప్రీతిపూర్వకమ్॥ బ్రాహ్మణాయప్రదత్తేయంగళగండంవ్యపోహతు। గ్రహశాంతిః కృతాయైస్తు తేభ్యోదద్యాచ్చ దక్షిణామ్ ॥ పూ

ణ్యాహవాచనంకృత్వాభుంజీతసహబంధుభిః। హోమాంచకారయేత్తత్రేత్యాది ॥ అయంచహోమో గ్రహయజ్ఞవివ - నతతః పృథగ్భూతః - అతఏవాదిత్యాదిప్రకాశకమంత్రోపలక్షణార్థః మాసత్యేనేత్యా మంత్రఇత్యాద్యుక్తం ॥ మంత్రేణస్విష్టకృతమితి - స్విష్టకృద్ధోమమంత్రస్తునవగ్రహప్రకరణే కూశ్మాండహోమ ప్రకరణే ద్రష్టవ్యః ॥ గళగండీవాగ్యతస్స్రక్ వక్ష్యమాణమంత్రేణ ఇత్యనుమాలాందద్యాదిత్యన్వయః - మాతేయమిత్యారభ్యగళగండంవ్యపోహత్విత్యంతో దానమంత్రః ॥ బ్రహ్మాదిభిరమరైర్యేయం మాలాకంఠ అగ్నౌసతీప్రీతిపూర్వకంధారితాసా బ్రాహ్మణాయప్రదత్తా॥ ఇయంమేగళగండంవ్యపోహత్విత్యన్వయః॥ *

ఇతిగండమాలాహరమ్.

—* అథప్రకారాంతరేణ గండమాలాహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అధ్యాపయతి శిష్యాంస్తు యః ప్రాప్తిర్యజ్ఞముఖస్తథా। శిష్యానుచ్చారయిత్వాయో ధీతేతస్యతస్యచ ॥ జాయతేగండమాలాఖ్యో రోగస్తదుపశాంతయే। అథత్వ్యభక్షణాచ్చైవగండమాలీభవేన్నరః ॥ కృచ్ఛ్రత్రయంప్రకుర్వీతచాంద్రాయణమతఃపరమ్। అష్టోత్తరసహస్రంతుజపేత్పురుషసూక్తకం॥ సౌరమంత్రజపస్తద్వదక్షీభ్యామితిమార్జనమ్। బ్రాహ్మణాన్భోజయేచ్ఛక్త్యాతతోరోగాద్విముచ్యతే॥ కృచ్ఛ్రాదిలక్షణంపూర్వంనిరూపితం - సౌరమంత్రజపస్తద్వదితి ॥ అష్టోత్తర సహస్రమిత్యర్థః॥ సచమంత్రఉద్వయన్నద్యః పురుషసూక్తంచఅయమృచశ్చపరిభాషాయాం- అక్షీభ్యామితిసూక్తంచతత్రైవప్రదర్శితం॥ మార్జనంశిరఃప్రభృతిపాదపర్యంతం- కుశైరభిమంత్రణంఅవమర్శనంచ॥ *

ఇతిప్రకారాంతరేణగండమాలాహరమ్.

—* అథసపిత్తవ్రణహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ చండాలాదివచశ్శ్రుత్వాయో భుంజానస్తథైవచ। భుక్తేస పాటలలతనుః పిత్తోద్రేకీచజాయతే ॥ వ్రణవానపిజాయేతతత్పాపస్యానుత్తయే। కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌకుర్వీత చాంద్రాయణమథాపరమ్॥ యథావిభవతోదద్యాత్తిలాన్వేదవిదేతథా।యమసూక్తేనవిప్రేంద్రసర్పిషామధుసూదనమ్॥సహస్రంజుహుయాద్భక్త్యాయమప్రీత్యర్థమేవచ । చండాలాదివచశ్శ్రుత్వేత్యాది ॥ భోజనకాలేఅసకృత్కామతశ్చండాలాదివచశ్శ్రుత్వాభోజనంనపరిత్యజతి - అథప్రాయశ్చిత్తమపినకరోతితస్యజన్మాంతరేపాటలలతనుత్వాదిరోగోభవేత్ - కృచ్ఛ్రలక్షణం పూర్వముక్తం - యమసూక్తేనేతి ॥ యమసూక్తమత్రైవాగ్రే ప్రదృశ్యతే - యమసూక్తేనప్రత్యృచం మధుసూదనముద్దిశ్య సహస్రంసర్పిషాసహస్రమన్నేనచ జుహుయాత్ - తథా యమముద్దిశ్యాపిసర్పిషాన్నేనసహస్రంజుహుయాత్ - సహస్రమితి ॥ అష్టాధికంసహస్రం ॥ సూక్తస్యత్రివష్టివారావృత్త్యైవంసంఖ్యాజాయతే - పరేయువాగ్ంసమితి షోడశర్చస్యయమసూక్తస్య యమఋషిః మధుసూదనమిత్యస్యహోమపక్షేయమగుణోపేతోమధుసూదనోదేవతా - యమోద్దేశేనహోమేతుమధుసూదనత్వగుణవిశిష్టోయమోదేవతా॥ త్రిష్టుప్ఛందః త్రయోదశీషోడశీచానుష్టుభౌ॥ పంచదశీబృహతీ- హోమేవినియోగః - పరేయువాగ్ంసమిత్యాది॥ ఇతిసపిత్తవ్రణహరమ్.

—॥ అథవ్రణఘ్నగజదానమ్. ॥—

వృద్ధగౌతమః ॥ ఫలేనవాతసర్ధేనతదర్ధార్ధేనవాపునః । కారయేద్వాహనంహైమంచతుర్దంతంతువారణం ॥ దంతాస్సువర్ణమయాః కార్యా రత్నైర్నానావిధైర్యుతాః । స[illegible]రణాసంయుక్తంకరిణంచోపకారకమ్ ॥ ఆచార్యః ప్రయతాత్మాతుతస్యపార్శ్వేసమాహితః । ఉపచారైష్షోడశభిర[illegible]యేద్గంధపుష్పకైః ॥ తతో బ్రాహ్మణమాహూయసర్వశాస్త్రార్థకోవిదమ్ । చత్వారోదిగ్గజాయేచ పుష్పదంతాదయశ్చయే ॥ సార్వభౌమాదయో యేచ ఆహూయ త్యాతోషయేచ్ఛతాన్ । సమిదాజ్యతిలైర్హోమో గజస్య ప్రీతయేభవేత్ ॥ తస్మైప్రహూతవతేసమ్యగ్గజప్రీత్యర్థమాదృతః । మంత్రేణానేనవిధివద్ద[illegible]సమన్వితః ॥ ప్రాఙ్ముఖస్తుప్రసన్నోద్యాదఙ్ముఖాయ ఐంద్రస్యవాహనం ఐరావతశ్చతుర్దంతోగజానాంనాయకస్చ నః ॥ దిగ్దంతినాం పూజ్యాతమో వ్రణంక్షపయమేప్రభో । అనంతరంపునఃపూజ్యతమాచార్యంముదాన్వితః ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాతుస్వయంభుంజీతబంధుభిః । ఏవంకృతేవ్రణేబాధా తత్క్షణాదేవనశ్యతి ॥ తేనైవంవ్రణిభిర్ధ్యానం కార్యమారోగ్యలిప్సయే । అత్రవ్యాధినిదానంసపిత్తవ్రణహరోక్తమేవజ్ఞేయం ॥ ఫలలక్షణంపూర్వముక్తం ॥ ఇంద్రస్యవాహనమైరావతమిత్యర్థః - ఉపకారిణమితి ॥ భూమిధారణాదినా-సహితమంత్రభాగోవేదః-సైవసంహితా - శాసనాచ్ఛాస్త్రం - అథవాశాస్త్రంస్మృతిః ॥ తత్రచోదితైః - తదుక్తంభవతి - వైదికైస్స్మార్తైశ్చగజప్రకాశకైర్మంత్రైరితి ॥ తేగణపతిప్రకాశకాద్యైదికాశ్చస్వస్వశాఖోక్తాగ్రాహ్యాః - పార్శ్వేతకారకంపార్శ్వేతఇతి - సమీపఇత్యర్థః - మంత్రైఃపౌరాణికైరిత్యాది- పౌరాణికైః పురాణాదిభిస్సంహితశాస్త్రచోదితైః సంహితామంత్రప్రకాశకోవేదః - అత్రకేచననవగ్రహయజ్ఞప్రకరణేదర్శితాః ॥ అథశాంతిస్మార్తోఽపిమంత్రోగణపతిగాయత్రీ వినాయకశాంతి ప్రకరణేదర్శితః - అథపౌరాణికైఃపురాణవిహితైః-తదేవప్రకటయతి - సంహితాశాస్త్రచోదితైరితి॥ సంహితాశాస్త్రాణిమహాభారతాదీని-సర్వపురాణార్థసారత్వాద్భాగవతాదీని పురాణానీత్యుచ్యంతే - తతోదితామంత్రాః ॥ అథవాపౌరాణికా అన్యేసంహితాశాస్త్రచోదితాస్త్వపరే - తత్రైకోమంత్రః - ఐరావణశ్చతుర్దంతఇతి ॥ గజదానమంత్రఏవపూజాహోమయోరపిగ్రాహ్యః - అపరోమంత్రః చత్వారోదిగ్గజాయేచేతి - తత్రైవపూర్వోక్తమంత్రాంతరంతు - సుప్రతీకగజేంద్రత్వం సరస్వత్యభిషేచనః । ఇంద్రస్యవాహనశ్రేష్ఠగజదేవేంద్ర వందితేతి ॥ ఏతేమంత్రావికల్పితేనగ్రాహ్యాః - ఏతేషుమంత్రేషుసుప్రతీకాదీనిపదానీతరదిగ్దంతినామప్యుపలక్షణాని ॥

ఇతివ్రణహరగజదానమ్.

—॥ అథపార్శ్వస్ఫోటహరమ్. ॥—

ఖరకాకాదిమాంసానాం భక్షకఃస్ఫోటవాన్భవేత్ । పార్శ్వయోస్తస్యనివృత్త్యర్థంకృచ్ఛ్రంచాంద్రాయణంతథా ॥ అతికృచ్ఛ్రశ్చకర్తవ్యో జపశ్చాష్టోత్తరాయుతమ్ ।శివసంకల్పసూక్తస్య పార్శ్వస్ఫోటాద్విముచ్యతే ॥ కృచ్ఛ్రాదిస్వరూపాణికృచ్ఛ్రప్రకరణేద్రష్టవ్యాని - శివసంకల్పసూక్తంతుపరిభాషాయాందర్శితం-వ్యాధితారతమ్యాత్కృచ్ఛ్రాద్యావృత్తిఃకల్పనీయా ॥

ఇతిపార్శ్వస్ఫోటహరమ్.

—* అథహస్తపాదస్ఫోటహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ చండాలకృతవాపీషు తటాకే కూపకాదిషు । స్నాత్వా పీత్వా చ సర్వాంగ దాహవాన్ హస్తపాదయోః ॥ స్ఫోటయుక్తస్తు సభవేత్ కృచ్ఛ్రం సాంతపనం చరేత్ । గాం హిరణ్యం చ వాసశ్చ దద్యాచ్ఛక్త్యనుసారతః ॥ కూప ఏవ కూపకః - చండాలేన యజమానేన కారితవాప్యాదిషు ఆతురోఽజ్ఞానపూర్వకమసకృన్నైమిత్తికస్నానాదికర్మకృత్ సర్వాంగదాహాదిమాన్ భవేదిత్యర్థః ॥ *

ఇతిహస్తపాదస్ఫోటహరమ్.

—* అథస్త్రీస్తనస్ఫోటహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ అవమత్య శుభ భర్తారం జారమాలింగ్య తేన చ । సార్ధం క్రీడతి యా నారీ తిమేవావాప్య సర్వదా ॥ తస్యాస్తు స్తనయోః స్ఫోటా జాయంతే జననాంతరే । భగే వరక్తం స్రవతి తద్రోగస్య ప్రశాంతయే ॥ దద్యాద్గాః పంచ లవణం హరిద్రాం ధాన్యమేవ చ । ఉమామహేశ్వరం చైవ పూజయేచ్చ ధనే సతి ॥ నిష్కద్వాదశకం దద్యాజ్జపేత్త్వామగ్నిసూక్తకమ్ ॥ అవమత్యేత్యాది ॥ అవమత్య శుభ భర్తారమిత్యస్యైవ వివరణం జారమాలింగ్యేత్యాదికం - గాః పంచ దద్యాదిత్యన్వయః - ధనే సతి నిష్కద్వాదశకం దద్యాత్ ॥ పూర్వోక్తగవాదిదానానంతరం ధనవాంశ్చేద్ద్వాదశసౌవర్ణనిష్కాన్ దద్యాత్ ॥ ధనరహితశ్చేన్నిష్కదానం యథాశక్త్యనుసారేణ కుర్యాదిత్యర్థః ॥ లవణాదీన్యపి ధనాద్యనుసారేణ దద్యాత్ ॥ తామగ్నివర్ణామిత్యనేన జాతవేదస ఇత్యంతమనువాకో లక్ష్యతే ॥ జాతవేదస ఇతి పూర్వస్యానువాకస్య తామగ్నివర్ణాయామాజ్ఞికీ దేవతా - ఉపనిషద ఋషిః - దుర్గాగ్నిర్విష్ణుర్యథాయోగం దేవతాః - త్రిష్టుప్ఛందః - వినియోగః జపసంఖ్యా చాయుతం ॥ జాతవేదసే సునవామేత్యాది ॥

ఇతిస్త్రీస్తనస్ఫోటహరమ్.

—* అథనానాస్థానగతస్ఫోటహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ అనిర్దశాయా గోః పీత్వా పయః స్ఫోటకవాన్ భవేత్ । ఉపవాసత్రయం కృత్వా భోజయేద్వింశతిం ద్విజాన్ ॥

ఇతి నానాస్థానగతస్ఫోటహరమ్.

—* అథభగందరరోగమూర్తిదానమ్. *—

తల్లక్షణం కర్మవిపాకసారే ॥ భగంధరః ప్రాంశుజీర్ణకేశో వ్యాన్నాభిబంధనః । పంగుః పాశాంకుశధృక్ పీఠాసీనః కకుద్ధతః ॥ కకుద్వృషాంగం - తద్వద్గ్రీవాపశ్చాద్భాగే కృత్వా తత్ర హతః ప్రహారయుక్తః కృతఘ్న ఇత్యర్థః ॥ అథవా కకుచ్ఛబ్దేన మస్తకం లక్ష్యతే ॥ తత్ర హతః - ఏతత్పూజావిధానం తు పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానవిధావాతంకో దేవతా తత్రేత్యాదినా దర్శితః ॥ *

ఇతి భగందరమూర్తిదానమ్.

—* అథగండమాలాహరప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే ॥ గండరోగఃకరైర్వృష్టిశ్శంఖచక్రపరశ్వధాన్ । పాశచాపాంకుశధరోవిప్రకీర్ణశిరోరుహః॥ ఇతికర్తవ్యతాకలాపస్తుపరిభాషాయామాతంకోదేవతాత్రేత్యాదినారోగప్రతిమాదానవిధావభ్యధాయి॥ ఇతిగండమాలాహరమ్.

—* అథవ్రణమూర్తిదానమ్. *—

తల్లక్షణంచానుక్తమరోగస్యేత్యాదినాశూలరోగహరప్రకరణేభిహితం ॥ పూజావిధానం పరిభాషాయాంనిరూపితం॥ ఇతివ్రణమూర్తిదానమ్.

—* అథవాతరోగహరాణి. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ దేవానాంబ్రాహ్మణానాంవాధనాపహరణాత్తథా । స్వామిద్రోహాద్వాతరోగీభవేత్తస్యాపినిష్కృతిః ॥ కృఛ్రాతికృఛ్రౌకుర్వీతచాంద్రాయణమథాపరమ్ । వాతఆవాతుమంత్రంహిజపేదయుతసంఖ్యయా ॥ అగ్నిరస్మీత్యృచంవాపిజపేచ్చజుహుయాదపి।కృఛ్రాతికృఛ్రస్వరూపంపరిభాషాయాంద్రష్టవ్యం ॥ వాతఆవాతుభేషజమిత్యస్య ఆశ్వలాయనఋషిః గాయత్రీచ్ఛందః - విహితార్థేవినియోగః - వాతఆవాతుభేషజమిత్యాది ॥ ఏవమగ్నిరస్మీత్యస్యాఅపి ॥ అస్యాః దేవశ్రవాదేవరాతశ్చేతి ద్వావృషీ ॥ అగ్నిర్దేవతా॥ త్రిష్టుప్ఛందః॥ విహితార్థేవినియోగః ॥ అగ్నిరస్మీత్యాదిఋఙ్మంత్రః॥ అగ్నిరస్మిజన్మనాజాతవేదాఃఘృతంమేచక్షురమృతమ్మఆసన్ - అర్కస్త్రిధాతురజసోవిమానోజస్రోఘర్మోహవిరస్మినామఇతి॥ హోమద్రవ్యమాజ్యం - యథాశక్తిహిరణ్యాదానంకుర్వీత ॥

ఇతి వాతరోగహరమ్.

—* అథప్రకారాంతరేణవాతరోగహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ గురుప్రత్యర్థితాంయాతోవాతరోగీభవేన్నరః । నామత్రయేణకుర్వీతజపంహోమంచశాంతయే ॥ అచ్యుతాయనమః। అనంతాయనమః । గోవిందాయనమఇతినామత్రయమంత్రః ॥ అస్యనామత్రయమంత్రస్యవసిష్ఠకాశ్యపనారదాఋషయః - మహావిష్ణుర్మహానారసింహోవరాహశ్చ దేవతాః॥ అనుష్టుప్ గాయత్రీజాగతానిచ్ఛందాంసి ॥ విహితార్థేవిహినియోగః - జపహోమయోస్సంఖ్యాతురోగానుసారేణసహస్రాదిలక్షణాకల్ప్యా ॥ హోమద్రవ్యమాజ్యం॥ కేచనలింగపురాణోక్తం ॥ ప్రభుశ్శంభురుమాపతిరిత్రిభిర్నామత్రయంవర్ణయంతి ॥ *

ఇతిప్రకారాంతరేణవాతరోగహరమ్.

—* అథోన్మాదవాతహరమ్. *—

మోహయిత్వా పరాన్యస్తు భుఙ్క్తే వస్తు విగర్హితమ్ । సోన్మాదవాతయుక్తస్స్యాత్కృచ్ఛ్రం చాంద్రాయణం తథా ॥ కుర్యాత్సారస్వతం మంత్రం జపేద్బ్రాహ్మణతర్పణం। మోహయిత్వేతి॥ పరాన న్యాస్తికత్వేనవ్యవస్థితాన్ పిత్రాచార్యరాజాదీన్ మోహయిత్వా వంచయిత్వా విగర్హితం శాస్త్రనిందితం వస్తు లశునాది-వ్యాధ్యపనోదనాదినిమిత్తమంతరేణ యో భుఙ్క్తే ఇత్యర్థః ॥ కృచ్ఛ్రాదిలక్షణం కృచ్ఛ్రప్రకరణేభ్యధాయి ॥ సారస్వతో మంత్రో యద్వాగిత్యృచః - అస్యా నేమ ఋషిః - వాగ్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - జపే వినియోగః - యద్వాగిత్యాది॥ అత్రాపి జపసంఖ్యా వ్యాధ్యనుసారేణాయుతాదికా కల్ప్యా ॥ బ్రాహ్మణతర్పణమితి ॥ కుర్యాదిత్యనుషంగః॥ యథాశక్తి బ్రాహ్మణాన్ భోజయేదిత్యర్థః ॥ *

ఇతి ఉన్మాదవాతహరమ్.

—* అథధనుర్వాతహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే: అనిచ్ఛంతీమతుతాం చ హ్యుపభుఙ్క్తే పరస్త్రియం। బలాదాక్రమ్య స నరస్సర్వసంధిషు వేదనాం ॥ తీవ్రామాప్నోత్యరుచిమాన్ స ధనుర్వాతయుతో భవేత్॥ జ్వరితదపనుత్త్యర్థం మహిషీదానమాచరేత్ ॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌ కుర్వీత చాంద్రాయణమథాపరమ్ । ఉద్యన్నద్యేతి జపశ్చైవ శక్త్యా బ్రాహ్మణతర్పణం ॥ నామత్రయం జపేన్మర్త్యో రోగశాంత్యర్థమాత్మనః । సహస్రనామకం చాపి స్తోత్రం సమ్యగ్విధానతః ॥ అచ్యుతానంతగోవిందేత్యేతన్నామత్రయం ద్విజః । అయుతత్రితయావృత్త్యా జపేద్రోగస్య శాంతయే॥ పురుషసూక్తం జపేద్విద్వాన్నరో రోగాత్ప్రముచ్యతే। అనిచ్ఛంతీమతుతామిత్యాది ॥ అతుతాం ఋతుమత యోనిం-పురుషేణ భోగరహితామితి యావత్ ॥ మహిషీ సవత్సా దేయా- ప్రదద్యాన్మహిషీం కృష్ణాం సవత్సాం పూజయేత్తత ఇతి బ్రహ్మాండపురాణవచనాత్ ॥ మహిషీదానమంత్రస్తు శ్వాసకాసహరే దర్శితః - కృచ్ఛ్రాదిస్వరూపం పూర్వముక్తం ॥ ఉద్యన్నద్యేత్యృచః ప్రాగభిహితాః ॥ అత్ర జపసంఖ్యా అయుతత్రయం॥ ఏవం సహస్రనామాదీనామపి॥ నామత్రయమంత్రస్యార్షాదికం ప్రకారాంతరవాతరోగహరేభ్యధాయి॥ విష్ణుసహస్రనామాని॥ పురుషసూక్తం పరిభాషాయాం నిరూపితమ్॥ *

ఇతి ధనుర్వాతహరమ్.

—* అథపక్షవాతహరమ్. *—

శాతాతపప్రోక్తే॥ సభాయాం పక్షపాతీ చ జాయతే పక్షవాతవాన్ । నిష్కత్రయమితం హేమ స దద్యాచ్చ ద్విజాతయే ॥ శ్రాద్ధం చ వైష్ణవం కుర్యాజ్జన్మనో హితమిచ్ఛతా । సప్తధాన్యాని హోమశ్చ గోదానం తత్ర కారయేత్॥ నిష్కస్వరూపం ప్రాఙ్నిరూపితం - శ్రాద్ధం వైష్ణవమితి ॥ శ్రద్ధయా దీయత ఇతి శ్రాద్ధం- తదేవ విష్ణుదేవతాత్వాద్వైష్ణవం ॥ విష్ణూద్దేశేన బ్రాహ్మణాన్ యథాశక్తి భోజయేదిత్యర్థః - సప్తధాన్యాని వ్రీహ్యాదీని యథాలాభోపపన్నాని ॥ ద్రోణాని తదల్పపరిమాణాని దేయాని ద్రోణస్వరూపం పరిమాణప్రకరణే ద్రష్టవ్యం॥

ఇతి పక్షవాతహరమ్.

—* అథహిక్కావాతహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ యోక్త్వాబ్రాహ్మణోఘుజ్యేష్ఠస్నానహోమజపాదికం। సహిక్కారోగసంయుక్తస్తత్పాపస్యాపనుత్తయే॥ చాంద్రాయణత్రయంకుర్యాత్త్రింశత్కృచ్ఛ్రాంశ్చసమాపయేత్॥ తామగ్నివర్ణామితిచజపేత్సూక్తంసమాహితః॥ చాంద్రాయణప్రాజాపత్యస్వరూపంకృచ్ఛ్రప్రకరణేఽభిహితం॥ తామగ్నివర్ణామిత్యేతత్సూక్తంతత్త్రిస్రస్సప్తసప్తోటహరేభ్యర్థాయి ॥ జపసంఖ్యాతువ్యాధ్యనుసారేణ సహస్రాద్యయుతాం తాంకల్ప్యా॥

ఇతిహిక్కావాతహరమ్.

—* అథవాతవ్యాధిహరమృగదానమ్. *—

అస్యనిదానంవాయుపురాణే॥ వాతవ్యాధియుతస్సేయాతి ॥ శాంత్యుపాయమాహ బోధాయనః ॥ హరిణంకారయేత్స్వర్ణంఘనంతుదశభిఃపలైః। తదర్ధేనతదర్ధేనశృంగేరౌద్రమయేదృశౌ ॥ తండులోపరిసంస్థాప్యబ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ । అథకల్పితమూల్యంవాపితదర్ధంవాస్వశక్తితః ॥ ఏతేషుదత్తమస్థాప్య కాంస్యపాత్రచతుష్టయం ॥ వాయుదైవతమంత్రైశ్చహోమంతత్రప్రకల్పయేత్ ॥ సమిదాజ్యచరుంకృత్వాశతమష్టోత్తరంద్విజః॥ అష్టావింశతిరేవాథమంత్రేణానేనతందిశేత్ ॥ వాయోచరసిభూతానామంతస్త్వం లోకపావన। వాహనస్యప్రదానేనవాతవ్యాధింవినాశయ ॥ అనేనకృతమాత్రేణయథోక్తేనవిధానతః - వాతవ్యాధివినాయుక్తోనీరుజస్సుఖమేధతే ॥ ఘనంతుదశభిః పలైరిత్యాది- ఘనంనిబిడం- దృఢమితియావత్॥ పలలక్షణంప్రాగభిహితంబ్రాహ్మణాయనివేదయేదితి॥ హరిణంవాయువాహనాయనమఇతిమంత్రేణ షోడశోపచారైః పూజయిత్వా - వాయుదైవతమంత్రైర్హుత్వేతి- అన్యేషామపిస్వశాఖాపరిపఠితానాముపలక్షణార్థం- అస్వశాఖోక్తామంత్రోగ్రాహ్యాః ॥ వికల్పేవాథవా - సమిదాజ్యచరూణాంత్రిత్వాత్తదపేక్షయాబహుత్వం॥ అతఃఏతదుక్తంభవతి ॥ సమిదాజ్యచరుదైవత్యైఃపృథఙ్మంత్రైఃహోతవ్యమితి ॥ తత్రైకోమంత్రోవాతరోగహరప్రాయశ్చిత్తేదర్శితః ॥ అపరేచమంత్రాఃనవగ్రహయజ్ఞప్రకరణేదర్శితాః॥ సమిదాజ్యచరుంకృత్వేతి-ప్రాదేశమాత్రాస్సమిధఇతిసమిత్సంస్కరణం॥ సమిధశ్చయజ్ఞీయాః స్వగృహ్యోక్తవిధానాదాజ్యసంస్కారఃఆజ్యకరణం- గృహ్యోక్తవిధినైవనివాపాద్యుద్వాసన ప్రతిష్ఠాభిఘారాంతసంస్కారైశ్చరునిష్పాదనంచరుకరణం॥ వాయోచరసీతిదానమంత్రః॥

ఇతివాతవ్యాధిహరమృగదానమ్.

—o—

—* అథరక్తవాతహరమ్. *—

శాతాతపప్రోక్తే। రక్తంశస్త్రప్రవాహానాంహారీస్యాద్రక్తవాతవాన్। సవస్త్రాంమహిషీందద్యాత్సద్మరాగసమన్వితాం ॥ వస్త్రంచపిరక్తమేవ॥ మహిషీదానమంత్రస్తుశ్వాసఖాసహరేద్రష్టవ్యః॥

ఇతిరక్తవాతహరం.

—* అథవాతపిత్తహరలక్ష్మీనారాయణదానమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ సవర్ణాగమనేవాతపిత్తవానపిజాయతే ॥ లక్ష్మీనారాయణంరూపంసువర్ణేన ప్రకల్పయేత్ ॥ పలేనవాతదర్ధేనతదర్ధేనాథవాపునః । లక్ష్మీనారాయణంరూపం సర్వదా సర్వకామికమ్ ॥ పద్మాసనగతంకుర్యాద్దేవదేవంచతుర్భుజమ్ । దక్షిణాధఃకరేనిత్యంశంఖమూర్ధ్వేకరేన్యసేత్ ॥ వామోర్ధ్వేచకరేచక్రంలక్ష్మీపృష్ఠేకరఃపరః ॥ వామోత్సంగగతాంలక్ష్మీం రత్నపాత్రకరాంభవేత్ ॥ దక్షిణశ్చకరోదేవ్యాఃపృష్ఠేదేవస్యచక్రిణః ॥ గరుడంరాజితంకుర్యాద్దేవదేవస్యవాహనమ్ । పక్షౌచతస్యసౌవర్ణౌ సువర్ణేనచనాసికామ్ ॥ వస్త్రైరత్యంతరుచిరైఃపరిధాయాతికౌతుకమ్ । ముక్తాహారపరిచ్ఛన్నంచందనాగరులేపితమ్ ॥ అర్చయేత్సుమనోభిశ్చలక్ష్మీనారాయణాత్మకమ్ ।ప్రసన్నంరమణీయంచ గరుడోపరి సంస్థితమ్ ॥ తతోవిప్రంసమాహూయ సుశీలంలక్షణాన్వితమ్ । స్వయంభక్త్యాసమానీయ పూజయేద్వస్త్రకుండలైః ॥ కుంకుమాగరుకర్పూరైరుపవీతాంగుళీయకైః । పూర్వోక్తేనవిధానేన హోమంతత్రతుకారయేత్ ॥ మంత్రేణానేనతందద్యాత్సర్వలోకనమస్కృతమ్ । లక్ష్మీపతేదేవకినందనేశ క్షీరాబ్ధిశాయిన్వద సామగమ్య ॥ గోవిందదామోదరవాతరక్తం వినాశయాశుక్షపితారివర్గ । లక్ష్మీనారాయణస్యైవంమూర్తిందద్యాచ్ఛుభక్షితః ॥ ఆరోగ్యవాంఛుచిర్నిత్యంజాయతేనాత్రసంశయః । పలేనవేతి ॥ పలస్వరూపంపూర్వముక్తం ॥ పూర్వోక్తేనవిధానేనేతి- హోమంచకారయేత్తత్రేత్యారభ్య ఆంత్రవృద్ధిహర నారాయణదానోక్తప్రకారేణేత్యర్థః ॥ యదాతువాతపిత్తహరణార్థమిదందానంక్రియతే - తదా- లక్ష్మీపతేదేవకినందనేత్యస్మిన్దానమంత్రే- గోవిందదామోదరవాతపిత్తంవినాశయేత్యూహ్యం॥ *

ఇతివాతపిత్తహర లక్ష్మీనారాయణదానమ్.

—* అథవాతపిత్తహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ లశునంగృంజనంతాళఫలంవాశ్నాతియోద్విజః । సవాతపిత్తరోగీస్యాత్సతుచాంద్రాయణంచరేత్ ॥ ఔషధవ్యతిరేకేణలశునాదిభక్షణేచాంద్రాయణం॥ కామతశ్చేద్ద్విగుణం॥ చాంద్రాయణలక్షణంతుపూర్వముక్తం॥ *

ఇతివాతపిత్తహరమ్.

—* అథవాతరక్తహరప్రాయశ్చిత్తమ్.

రక్తవస్త్రప్రవాళానాంహారీస్యాద్రక్తవాతవాన్ । సతుచాంద్రాయణంకుర్యాద్దేహ్రదోగస్యశాంతయే॥ చాంద్రాయణస్వరూపంకృచ్ఛ్రప్రకరణేద్రష్టవ్యం॥ అథవాతరక్తహరప్రాయశ్చిత్తాంతరం.

వృద్ధబోధాయనః ॥ సవర్ణాగమనేవాతరక్తవాన్ జాయతేనరః । ఏతద్రోగనివృత్త్యర్థంషడబ్దంకృచ్ఛ్రమాచరేత్ ॥ షడబ్దకృచ్ఛ్రేణప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాణామశీత్యుత్తరంశతంభవతి ॥ ఇదంప్రాయశ్చిత్తంస్వల్పరోగస్యావిధనవతః - అధనస్యాప్యధికరోగతో వా॥ *

ఇతి వాతరక్తహరప్రాయశ్చిత్తమ్.

—* అథవాతరోగహరప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే॥ వాయుభక్షణయుంకరః పంగుః పాశీధావన్ సమంతతః। వికీర్ణకేశః పార్శ్వస్థాన్ తర్జయన్ మొత్తేవ వాహనమ్। పూజావిధానంతు పరిభాషాయాందర్శితమ్॥

ఇతివాతరోగహరాణి.

—* అథపిత్తహరాణి. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ వైద్యశాస్త్రమతాద్యస్తుకృత్వౌషధమథాన్యథా। ప్రయోజయేన్నరస్సోయంరక్తపిత్తయుతోభవేత్ ॥ అష్టోత్తరాయుతంవహ్నావగ్నిందూతమితీత్యృచా । చర్వాజ్యాభ్యాంతుజుహుయాద్రక్తపిత్తాపనుత్తయే ॥ వైద్యశాస్త్రమహంజానామీతిగర్వాదౌషధమన్యథాశాస్త్రవిరుద్ధం కృత్వాప్రయోజయేత్ ॥ అథవౌషధంశాస్త్రనిబద్ధమేవకృత్వాశాస్త్రనుక్తమార్గేణ యోదద్యాత్సరక్తపిత్తవాన్ జాయతఇత్యర్థః ॥ అత్రవైద్యశాస్త్రమతాదిత్యనేనభిషగ్భిరాచరణమభిహితం - అతోవ్యాధితరతమభావేనభిషగ్భిరాచరితప్రాయశ్చిత్తాని చాంద్రాయణకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రపరాకాదీనివ్యస్తానిసమస్తానివాయోజ్యాని ॥ చాంద్రాయణాదీనితథాపూర్వోక్తహోమశ్చేతిమిళిత్వాద్వయమపీతిరోగనివృత్తిసాధనమ్ ॥ అత్రత్వగ్నిందూతమితి సూక్తమంత్రః పృథగ్వాబుగివేతి ॥ చరుణాయుతార్థం - ఆజ్యేనార్ధమిత్యయుత సంఖ్యా పూరణీయా॥ అథవావ్యాధిశక్త్యాద్యాధిక్యేచరుణాయుతమాజ్యేనాయుతంహోమః ॥ *

ఇతిపిత్తహరాణి.

—* అథప్రకారాంతరేణరక్తపిత్తహరమ్. *—

శాతాతపప్రోక్తే॥ మద్యపోరక్తపిత్తస్స్యాత్సదద్యాత్సర్పిషోఘటమ్। మధునోర్ధఘటంచైవసహిరణ్యంవిశుద్ధయే ॥ అత్రాపి మద్యపప్రాయశ్చిత్తాని త్రైమాసికాదీని షడబ్దపర్యంతాని వ్యాధిశక్త్యాద్యపేక్షయా యోజ్యాని॥ ఏకస్మిన్మాసికార్ధద్వయప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రపరిగణనయాస్త్రైమాసికప్రాయశ్చిత్తేనార్ధస్యప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాణిభవంతి ॥ ఏవమన్యత్రాప్యూహ్యం ॥ ఆజ్యమధుదానమంత్రౌతుపూర్వోక్తౌద్రష్టవ్యౌ॥ *

—* అథపిత్తరోగప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణంచ ॥ అనుక్తేషుతురోగేష్వీత్యాదినా శూలరోగహరప్రకరణోక్తమేవఅత్రాపివిజ్ఞేయం ॥ పూజావిధానంపరిభాషాయాముక్తం॥ *

—* అథశ్లేష్మహరాణి. *—

తత్రశాతాతపః ॥ త్రపుహారీచపురుషోజాయతేశ్లేష్మలస్తథా । ద్రవ్యాణామల్పసారాణాంస్తేయంకృత్వాన్యవేశ్మని ॥ చరేత్సాంతపనంకృచ్ఛ్రమితి॥ మనూక్తసాంతపనంచరేత్॥ *

—* అథ ప్రకారాంతరేణ శ్లేష్మహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ త్రపుహారీచపురుషో జాయతేశ్లేష్మలస్తథా। ఉపోష్యదివసంసోపిదద్యాత్పలశతత్రపు ॥ *

—* అథఅచికిత్సావ్యాధిహరమ్. *—

యమః ॥ నిత్యానుష్ఠానవిముఖః కఫరోగీభవేన్నరః । పరాభవంసమాప్నోతి చేత్యాహభగవాన్యమః॥ పరాభవంశ్లేష్మణాశత్రుభిశ్చసమాప్నోతి ॥ తచ్ఛాంతయేమాసమేకం యావకం భక్షయేన్నరః - సహస్రనామజప్యంచహోమశ్చాష్టోత్తరాయుతం । నామమంత్రేణకుర్వీత చర్వాజ్యంచహవిర్భవేత్ ॥ యావకస్వరూపంకృచ్ఛ్రప్రకరణేఽభిహితం ॥ త్రైర్నియమైర్యుతోమాసంయావకవ్రతంకుర్యాదిత్యర్థః॥ నామమంత్రేణహోమః॥ సహస్రనామస్తోత్రస్యజపః । జపసంఖ్యాచవ్యాధ్యనుసారేణాష్టోత్తరసహస్రాదికాకల్ప్యా॥ *

ఇతిఅచికిత్సావ్యాధిహరమ్.

—* అథశ్లేష్మరోగహరప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణంతుశూలరోగహరప్రకరణే॥ అనుక్తేషుతురోగేష్విత్యాదినాద్రష్టవ్యం ॥ పూజావిధానంతు పరిభాషాయాముక్తంగ్రాహ్యం॥

ఇతిశ్లేష్మరోగహరాణి.

—* అథాపస్మారహరాణి. *—

శాతాతపః ॥ ధూర్తోఽపస్మారరోగీస్యాత్సతద్దోషస్యశాంతయే । బ్రహ్మకూర్చత్రయంకుర్యాద్ధేనుందద్యాత్సదక్షిణామ్ ॥

ఇతిఅపస్మారహరమ్.

—* అథప్రకారాంతరేణాపస్మారహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ గురౌస్వామినివాయస్తుప్రతికూలంసమాచరేత్ । సోపస్మారీభవేత్తత్ర కుర్యాచ్చాంద్రాయణంనరః ॥ సదసస్పతిమంత్రేణచర్వాజ్యంజుహుయాత్తతః । కయానఇతిసూక్తంతుజపేద్బ్రాహ్మణతర్పణమ్ ॥ కుర్యాద్ధిరణ్యదానంచశక్త్యారోగస్యశాంతయే । చర్వాజ్యమితిహోమస్యసాధనంచపృథక్పృథక్ ॥ హోమసంఖ్యారోగానుసారేణాష్టోత్తరశతాద్యయుతాంతాకల్ప్యా ॥ ఏవంసూక్తజపేపి - సదసస్పతిమిత్యస్యమేధాతిథిఋషిః - సదసస్పతిర్దేవతా - గాయత్రీచ్ఛందః - హోమేవినియోగః - సదసస్పతిమద్భుతమిత్యాది - కయానశ్చిత్రఆభువదితి పంచదశర్చస్యసూక్తస్య - వామదేవఋషిః- ఇంద్రోదేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - జపేవినియోగః - కయానశ్చిత్రఆభువదిత్యాది॥ *

ఇతిప్రకారాంతరేణాపస్మారహరమ్.

—॥ అథాపస్మారహరవినాయకదానమ్. ॥—

తత్రబోధాయనః ॥ బ్రాహ్మణశ్చాసగోత్రేవవ్యాపస్మారీభవేన్నరః । వక్ష్యేతస్యప్రతీకారం దానహోమజపాదిభిః ॥ పలేనవాతదర్ధేనతదర్ధార్ధేనవాపునః । వినాయకప్రతికృతిం కుర్యాత్స్వర్ణేన శోభనామ్ ॥ రాజితంచతథానాగముపవీతంప్రకల్పయేత్ । పుష్కరంపద్మరాగేణహస్తంరత్నైః ప్రకల్పయేత్ ॥ వినాయకార్ధమానేనహ్యాఖుం దేవస్యకల్పయేత్ । తస్యాప్యంగేప్రదేయానిరత్నానివివిధానిచ ॥ మౌక్తికైశ్చపరిష్కుర్వీతచక్షుషీతస్యశోభనే । పూర్వేద్యుర్మండపంకుర్యాత్స్తంభైష్షోడశభిర్వృతమ్ ॥ యద్వాద్వాదశభిఃకుర్యాదష్టాభిర్వాప్రయత్నతః । మండపస్యచతుర్భాగంవేదికామపికల్పయేత్॥ తత్రౌవినాయకస్యాధివాసనమిష్యతే । చతుర్భిర్బ్రాహ్మణైస్సార్ధమాచార్యస్సహశాస్త్రవిత్॥ స్వయమేవతథాచార్యోథ మంత్రజ్ఞస్సర్వవాక్యవిః । కులీనశ్చాపివృద్ధశ్చసర్వప్రాణిహితేరతః ॥ రాత్రౌజాగరణంకృత్వా మధ్యరాత్రేబలింహరేత్ । మత్స్యమాంసేనసహితంతథాక్షీరోదనేనచ॥ ఆచార్యః ప్రయతోభూత్వా మంత్రేణానేనసంయుతః । పూర్వస్యాందిశితందద్యాద్బలింసార్వకామికమ్ ॥ ఆదిత్యావసవోరుద్రాః దేవాభూతానిసర్వశః । తతఃప్రభాతేవిమలేస్నాత్వాచాహతవాససః ॥ భూషితాఃకటకైస్సమ్యగుపవీతాంగుళీయకైః ॥ కుండానిదిక్షుచత్వారి మేఖలాసంయుతానిచ ॥ కుర్యాత్తేషుప్రకుర్వీతహోమంమంత్రైస్స్వకైస్తథా। పూర్వస్మిన్బహ్వృచఃకుర్యాత్సమిదాజ్యచరూత్కటమ్॥ వినాయకంసముద్దిశ్యగణానాంత్వేతిమంత్రతః । అధ్వర్యుర్దక్షిణేకుండేకుర్యాద్ధోమంసమాహితః ॥ ఛందోగఃపశ్చిమేకుండే సమిద్ధోమం సమాచరేత్ । అథర్వణశ్చోత్తరేచకుండహోమంప్రకల్పయేత్ ॥ వస్త్రైర్నానావిధైశ్శుభ్రైః కర్పూరకటకాదిభిః । ఉపచారైష్షోడశభిర్నైవేద్యాయచమోదకాః ॥ యథాదేవేతథాచార్యేప్యలంకారాదికల్పయేత్ । ఆచార్యఃపరయాభక్త్యాగణేశాయప్రకల్పయేత్॥ అపూపాదితథాన్యచ్చకారయేద్భక్ష్యకాన్వితమ్। నివేద్యపార్వతీంచాపి దేవదేవం మహేశ్వరమ్ ॥ పూజయేత్పరయాభక్త్యాత్వాచార్యఃపరమేవహి । తథైవరోగవాన్భక్త్యాసంపూజ్యగణనాయకమ్ ॥ గణానాంత్వేతిమంత్రేణ తూష్ణీంశూద్రస్తుపూజయేత్ । తతోమధ్యందినేప్రాప్తే ప్రతిమాం దక్షిణాయుతాం ॥ మంత్రేణానేనదద్యాచ్చసరోగీప్రాఙ్ముఖస్స్వయమ్ । ఉదఙ్ముఖోపవిష్టాయబ్రాహ్మణాయాతిభక్తితః ॥ వినాయకప్రసన్నార్తిహరవిఘ్నవినాశక । త్వందేవైః ప్రార్థితః కుర్వన్ విఘ్నంవిఘ్నపరాయణైః ॥ బ్రాహ్మణశ్చాసగోత్రేవయజ్జాతంమమవైకృతమ్ । పూర్వకర్మవిపాకేన హ్యపస్మారగదాదికమ్॥ మాస్యత్రైమాస్యషాణ్మాస్యవార్షికామేహ్యపస్మృతిః। త్వదర్చాయాఃప్రదానేన రోగమాశువినాశయ। చతుర్ణాంబ్రాహ్మణానాంచదద్యాచ్ఛక్త్యాచదక్షిణామ్ ॥ ఏవంకృత్వాగణపతేర్దానంమర్త్యస్సుఖీభవేదితి॥

పలేనవాతదర్ధేనేత్యాది ॥ పుష్కరంశుండాదండాగ్రభాగః - హస్తమితిశుండాదండః - చక్షుషీతస్యేతి- తస్యవినాయకస్య- వినాయకవాహనమూషికాయాశ్చ - మత్స్యమాంసేనేత్యాది - మత్స్యేన-మాంసేన-క్షీరేణోదకేనచ సహితంవిచిత్రమన్నంబలిందద్యాదిత్యర్థః - బలిదానమంత్రమాహ ఆదిత్యావసవోరుద్రాఇత్యాదినాశ్లోకద్వయేన॥ హోమమంత్రైస్స్వకైరితి॥ స్వకైఃస్వశాఖోక్తైఃవినాయకప్రకాశకమంత్రైరిత్యర్థః ॥ తత్రవినాయకప్రకాశకమంత్రాః వినాయకశాంతౌ నవగ్రహయజ్ఞేప్రదర్శితాః ॥ హోమసంఖ్యాత్వష్టోత్తరశతాదిసహస్రాంతాకల్ప్యా ॥ శక్త్యాద్యపేక్షయా - పూర్వస్మిన్ బహ్వృచఇత్యాది ॥ అత్రవినాయకాధివాసనావేదికాంతః పూర్వాదిదేశాగ్రాహ్యాః ॥ సతిసంభవేచత్రిష్వపిదిక్షు బహ్వృచాదిభిర్హోమాః కారయితవ్యాః- వేదచతుష్టయవిదామభావేస్వశాఖ్యేనవాబ్రాహ్మణేన - తస్యాప్యభావేతస్మిన్నేకర్మణ్యా

చార్యత్వేన యో వృతస్తచ్ఛాఖానుసారేణాధివాసనవేదికాతః ఆగ్నేయ్యాం దిశి కుండాదివిధాయోద్దిష్టహోమం చ తుర్గుణం కారయేత్ - ఏవమాచార్య ఋత్విక్సహితో హోమం విధాయ పూర్ణాహుత్యంతే పూర్వాధివాసితాం వినాయకప్రతిమాం పునష్షోడశోపచారైః పూజయేత్॥ ఇత్యాహ ఆచార్యః ప్రతిమాం తాం త్విత్యాదినా॥ భక్త్యా కాస్వతాపూపాదినైవేద్యం కారయేదిత్యర్థః॥ ఆచార్యేణ పూజితం వినాయకం రోగవాన్యజమానోపి పూజయేత్ ॥ స చేద్యజమానశ్శూద్రస్తూష్ణీం మంత్రేణ వినా పూజయేదిత్యర్థః - వినాయక ప్రసన్నార్తిహారేత్యారభ్య-రోగమాశు వినాశయేత్యంతో మంత్రః ॥ *

ఇత్యపస్మారహరవినాయకదానమ్.

—* అథాపస్మారహరమూర్తిదానమ్. *—

తల్లక్షణం శూలరోగహరప్రకరణే ద్రష్టవ్యం ॥ పూజాదివిధిస్తు పరిభాషాయాం దర్శితః - ఇత్యపస్మారరోగహరాణి ॥ *

—* అథ శిరోరోగహరమ్. *—

శాతాతపప్రోక్తిః నాగహారీ చ సతతం పురుషశ్శీర్షరోగవాన్ । సీసం పలశతం దద్యాదుపోష్య స తు వాసరమ్ ॥ నాగస్సీసం॥ *

—* అథ ప్రకారాంతరేణ శిరోరోగహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ గురూపరోధీ చ శిరోరోగవాన్ జాయతే నరః । కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌ కుర్వీత చాంద్రాయణమథాపరమ్ ॥ ఔషధాని ప్రదద్యాచ్చ తిలపాత్రం తథైవ చ। ఔషధాని వైద్యశాస్త్రే శిరోరోగహరత్వేనోక్తాని ॥ *

—* అథ కర్మవిపాకోక్తం శిరోరోగహరమ్. *—

ప్రాయోపవేశనాదీనాం వ్రతానాం త్యాగకారణాత్ । శిరోరోగయుతో భూయాత్తన్నిష్కృతిరథోచ్యతే॥ గోహత్యాయా వ్రతం కుర్యాత్పంచాశద్విప్రభోజనమ్ । ఉద్యన్నద్యేతి చ జపేచ్చైవ హోమః కూశ్మాండసంజ్ఞికః॥ భవేదితి శేషః॥ విప్రభోజనమితి ॥ ఉద్యన్నద్యేత్యృచస్య జపసంఖ్యా తు రోగానుసారేణాష్టోత్తరశత సహస్రాద్యయుతాంతా కల్ప్యా ॥ కూశ్మాండహోమః పూర్వం ప్రపంచితః ॥ *

—* అథార్ధశిరోరోగహరమ్. *—

నారదః ॥ బ్రహ్మచారీ యదాశ్నీయాద్భిన్నపాత్రే విశేషతః । ఏకాంశేన శిరోరోగీ భవతీత్యాహ నారదః అత్రిభ్యాం తథేత్యేతత్సూక్తమష్టోత్తరం శతమ్ । జపేచ్చ రుధృతాభ్యాం చ జుహుయాచ్చ తథైవ హి ॥ ఔషధాని ప్రదద్యాచ్చ విప్రాన్ద్వాదశ భోజయేత్ । భిన్నపాత్రే విశేషత ఇతి ॥ సౌవర్ణరాజితవ్యతిరిక్తభిన్నపాత్రే భోజనమ్ - శిరోరోగనిదానం - విశేషతో భిన్నకాంస్యపాత్రభోజనమిత్యర్థః ॥ జుహుయాచ్చ తథైవ హీతి - అష్టోత్తరశతమిత్యర్థః ॥ అత్ర సమగ్రం సూత్రమంత్రో న తు ప్రత్యేకం - ఔషధాని వైద్యశాస్త్రే శిరోరోగహరత్వేనోక్తాని॥ *

—* అథసూర్యావర్తహరమ్. *—

శాతాతపః ఔషధస్యాపహర్తా హి సూర్యావర్తః ప్రజాయతే। తేనసూర్యః ప్రదాతవ్యో నైష్కికస్య యథావిధి ॥ నిష్కపరిమితసువర్ణనిర్మితసూర్యప్రతిమాం దద్యాదిత్యర్థః ॥ ఇతిసూర్యావర్తహరమ్.

—* అథశిరోరోగఘ్నయజ్ఞోపవీతదానమ్. *—

పద్మపురాణే ॥ బ్రాహ్మణద్విట్ శిరోరోగీతి ॥ అత్రనిష్కృతిర్వాయుపురాణే॥ ఉపవీతం హిరణ్యేన నిర్మితం తు పలార్ధతః । తదర్ధేన తదర్ధేన యథావిభవతోఽపి వా ॥ ఉత్తరీయం రాజితం చ తావత్సంఖ్యాకృతం తథా। బ్రాహ్మణాయ బ్రహ్మవిదే శ్రోత్రియాయ నివేదయేత్। మంత్రేణానేన విధివత్పూజితాయాంగులీయకైః ॥ ధాతా విధాతా జగతాం పరమాత్మా చతుర్ముఖః । వినాశయతు మే క్షిప్రం రోగమేతం శిరోగతమ్ ॥ యజ్ఞోపవీతమంత్రే ధాతావిధాతేత్యాదిబ్రహ్మప్రకాశకశబ్దోపాదానాత్ - బ్రహ్మపూజాం షోడశోపచారసహితాం బ్రహ్మప్రకాశకైర్మంత్రైః బ్రహ్మజజ్ఞానమిత్యాదిభిర్నమోంతైర్మంత్రైర్వాజసనేయోత్తరీయ యజ్ఞోపవీతం విధాయ యజ్ఞోపవీతం బ్రాహ్మణాయోక్తప్రకారేణ దద్యాత్ ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానమిత్యాదయో బ్రహ్మయజ్ఞప్రకాశకమంత్రాః నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణే దర్శితాః ॥ పలార్ధేనేతి ॥ యథావిభవతో వ్యవస్థా - సమృద్ధధనేన పలాద్యధికపరిమాణేన సువర్ణేన యజ్ఞోపవీతం కారయేదిత్యర్థః - యావదున్మానం యజ్ఞోపవీతం తదున్మానముత్తరీయం భవతి॥ *

ఇతిశిరోరోగఘ్నయజ్ఞోపవీతదానమ్.

—* అథశిరోరోగఘ్నప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణం చ- అనన్తముదరరోగేష్విత్యాదినా శూలరోగహరప్రకరణోక్తమేవాత్రాప్యనుసంధేయం। పూజావిధానం పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యం॥ *

—* అథముఖరోగహరాణి. *—

తత్ర పూతివక్త్రస్య హరమ్ ॥ ధర్మశాస్త్రాణ్యతిక్రమ్య జాత్యైవ్యజతి యో నరః । అవిద్యమాన దోషత్వాత్సర్వేషాం యః ప్రకాశయేత్ ॥ స భవేత్పూతివక్త్రస్తు కుర్యాచ్చాంద్రాయణం వ్రతమ్ । ధూపశ్రీచందనాదీని సుగంధీని చ శక్తితః ॥ దద్యాద్విప్రాయ పంచాశద్బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్తథా ॥ అథముఖరోగహరమ్ ॥

ప్రాజాపత్యత్రయం కుర్యాన్మంత్రైర్వ్యాహృతిభిర్ఘృతమ్ ॥ జుహుయాత్త్రిసహస్రం తు దద్యాద్వ్రీహ్యాదికాంచనమ్ । వ్రీహ్యాదిద్రవ్యం - కాంచనం చ దద్యాదిత్యర్థః ॥ ఆదిశబ్దేన యవగోధూమాదయో గృహ్యంతే- వ్రీహ్యాదిస్వశక్త్యనుసారేణ దద్యాత్ ॥ *

—* అథప్రకారాంతరేణముఖరోగహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ శ్వమార్జారాదిభిస్స్పృష్టం భుక్త్వా దుర్గంధవాన్భవేత్। పీత్వా త్రిరాత్రం గోమూత్రం భోజయేద్బ్రాహ్మణత్రయమ్ ॥ దుర్గంధవాఙ్ముఖే దుర్గంధవాఙ్భవేత్ ॥ భుక్త్వేతి భోజనస్యైవ నిమిత్తత్వోపాదానాత్ ॥ *

—* అథముఖరోగహరాంతరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ కూటసాక్షీ భవేద్యస్తు రోగీ శోణితపిత్తవాన్। కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌ కుర్వీత చాంద్రాయణమథాపరమ్॥ కుర్యాత్కూశ్మాండహోమం తు గాయత్రీమయుతం జపేత్। దద్యాద్గోధూమాం వ్రీహీంశ్చ ముఖరోగస్య శాంతయే॥ హిరణ్యం వ్రీహియవాంశ్చ విభవానుసారేణ దద్యాత్॥ *

—* అథముఖరోగహరగజదానమ్. *—

బోధాయనః॥ వాగ్విరోధం గురోః కృత్వా ముఖరోగీ భవేన్నరః। తస్య దానేన విహితః ప్రతీకారోఽయముచ్యతే॥ సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం పలేనార్ధపలేన వా। కారయేత్కరిణం సౌమ్యం యథావిభవతోఽపి వా॥ తస్యైవం కారయేద్దంతౌ శుద్ధేన రజతేన తు। పుచ్ఛం సమౌక్తికం కుర్యాద్రత్నానామక్షిణీ తథా॥ సంవేష్ట్య పీతవస్త్రేణ గంధపుష్పాక్షతాదిభిః। అర్చయేద్ధాన్యరాశిస్థం ధాన్యం ద్రోణాఢకం మతమ్॥ శ్రుతవృత్తోపసంపన్నం బ్రాహ్మణం సంయతేంద్రియం। ఆహూయ పరయా భక్త్యా వస్త్రాలంకారభూషణైః॥ పూజయేత్ప్రయతో భూత్వా తేన తత్కర్మ కారయేత్। సమిదాజ్యతిలైశ్చైవ హోమం చాపి ప్రవర్తయేత్॥ అగ్నినాగ్నిం తథాఘాయే శుక్రంజ్యోతిరితి క్రమాత్। మంత్రా ఏతే వినిర్దిష్టా ఇధ్మం చాశ్వత్థముచ్యతే॥ కృత్వా చైవ ప్రణీతాం చ తతో హస్త్యర్చనం భవేత్। స్వాహాంతం కర్మ కృత్వాథ ప్రణీతామోక్షణం తథా॥ పలేనార్ధపలేన వేత్యాది॥ పలలక్షణం పూర్వముక్తం- తస్యైవం కారయేద్దంతావిత్యాది॥ యో హస్తీ తామ్రేణ సువర్ణేన వా నిర్మితస్తస్య శుద్ధేన రజతేన కారయేత్॥ యదా రజతేన హస్తీ నిర్మితస్తదా రజతేన దంతవిధానమనుపపన్నం। రజతస్య ప్రాప్తత్వాత్॥ ద్రోణస్వరూపం పూర్వముక్తం- సమిదాదిహోమే క్రమేణ మంత్రానాహ॥ అగ్నినాగ్నిరిత్యాదినా- అగ్నినాగ్నిరిత్యస్య మేధాతిథిఋషిః॥ ఆద్యపాదే నిర్మథ్యాగ్నిరాహవనీయశ్చాగ్నిర్దేవతా - గాయత్రీఛందః॥ సమిద్ధోమే వినియోగః॥ అగ్నినాగ్నిస్సమిధ్యత ఇత్యాది॥ ఆఘాయే అగ్నిమింధత ఇత్యస్యాస్త్రిశంకుఋషిః - అగ్నిరింద్రశ్చ దేవతా - గాయత్రీఛందః॥ ఆజ్యహోమే వినియోగః॥ ఆఘాయే అగ్నిమింధత ఇత్యాది॥ శుక్రంజ్యోతిరిత్యస్య యజుషోఽగ్నికాండే సమామ్నానాదగ్నివిశ్వేదేవా ఋషయః- మరుతో దేవతా॥ అథవా లింగోక్తా దేవతా - యజుషాం ఛందో నియమః॥ తిలహోమే వినియోగః - శుక్రంజ్యోతిశ్చేత్యాది - ఇధ్మశ్చాశ్వత్థ ఇత్యత్ర ఇధ్మవిశేషోపాదానాద్ధోమసమిధశ్చ పాలాశ్యా భవంతి - తదభావే యాజ్ఞీయకాష్ఠేధ్మా భవంతి॥ హోమసంఖ్యాయా అనిర్దిష్టత్వాత్ప్రత్యేకమష్టోత్తరశతం॥ కృత్వా చైవ ప్రణీతాం చ ఇతి॥ కర్మవికల్పానంతరం స్వగృహ్యోక్తవిధినాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య పాత్రాసాదనానంతరం ప్రణీతాం చ ప్రణీతాపాత్రస్థాపనపర్యంతం కృత్వా తతో హస్త్యర్చనం భవేత్ - పూర్వోక్తధాన్యరాశిస్థం తం హస్తినం పూజయేదిత్యర్థః - హస్తీ చాత్ర సుప్రతీకో దిగ్గజః దానమంత్రే సుప్రతీకశ్రవణాత్ - స్వాహాంతం కర్మ కృత్వేతి॥ పూర్వోక్తప్రకారేణ కరిణం పూజయిత్వా స్వాహాంతం సమిదాది కర్మ నిర్వర్త్య పశ్చాత్ప్రణీతామోక్షణం పూర్వస్థాపితప్రణీతాపాత్రవిసర్జనం స్వగృహ్యోక్తవిధానేన కుర్యాదిత్యర్థః - ఏవం పూర్వోక్తకర్మానంతరం కిం కుర్యాదిత్యత ఆహ॥ తతశ్శుక్లాంబరధరశ్శుక్లగంధానులేపనః। తస్మై హుతవతే దద్యాత్కరిణం తం సదక్షిణమ్॥ మంత్రేణానేన విధివత్ప్రాఙ్ముఖాయ విశేషతః। సుప్రతీక గజేంద్ర త్వం సరస్వత్యభిషేవకః॥ ఇంద్రస్య వాహనోఽసి త్వం సర్వదేవైశ్చ పూజితః। దానేనానేన దత్తేన ముఖరోగం వినాశయ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్పశ్చాత్సార్ధం భుంజీత బంధుభిః॥ *

ఇతి ముఖరోగహరగజదానమ్.

— * అథజిహ్వారోగహరమ్. * —

శాతాతపః ॥ పక్వాన్నహారిణాంచైవజిహ్వారోగః ప్రజాయతే । గాయత్ర్యాస్సజపేల్లక్షం దశాంశంజుహుయాత్తిలైః ॥ జపకరణాశక్తౌ గాయత్ర్యయుతజపస్యైకకృఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వాల్లక్షజపస్థానే దశకృఛ్రాన్కృత్వా గాయత్ర్యాదశకృఛ్రాణిజుహుయాత్ ॥ *

ఇతి జిహ్వారోగహరమ్.

— * అథప్రకాంతరేణజిహ్వారోగహరమ్. * —

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ పరేషాందుఃఖకరణాత్సర్వదానృతభాషణాత్ । జిహ్వాభేదాత్తథాన్యేషాం పక్షపాతాచ్చసంసది ॥ జిహ్వారోగీభవేదాస్యే వ్రణీచైవాభిజాయతే । పరాకద్వితయంచైవ హోమః కూశ్మాండసంజ్ఞికః ॥ కయానశ్చిత్రసూక్తస్యజపో హోమస్తథైవచ । వ్రీహ్యాదీనాంతథా దానమౌషధస్యచ సంస్కృతమ్ ॥ సర్వదేతి ॥ ఏతచ్చపదంకాకాక్షివదుభయత్రసంబధ్యతే - అసకృదన్యేషాందుఃఖకరణాదసకృదనృతభాషణాచ్చేత్యర్థః - పక్షపాతాచ్చేతి ॥ పక్షపాతో వ్యవహారిణః - కయానఇతిసూక్తేనజపో హోమశ్చ కర్తవ్యః - జపహోమయోస్సంఖ్యావ్యాఖ్యానుసారేణాష్టోత్తరశతాదికల్ప్యా ॥ సూక్తంసకలంమంత్రోనప్రత్యృచం - వ్రీహ్యాదీనామిత్యాదిశబ్దేనయవగోధూమముద్గాదీని సప్తధాన్యానిగృహ్యంతే - ఏతాని శక్త్యనుసారేణ దేయాని ॥ ఔషధస్యాయుర్వేదేజిహ్వారోగహరత్వేనాభిహితస్య ॥ *

ఇతిప్రకారాంతరేణజిహ్వారోగహరమ్.

— * అథఛర్దిరోగహరమ్. * —

శాతాతపప్రోక్తే॥ విషప్రదశ్ఛర్దిరోగీగాంచదద్యాత్పయస్వినీమ్ । చరేదేకకృఛ్రం సౌరమంత్రజపశ్చసముచ్చీయతే॥ కృఛ్రశబ్దస్తపోరూపక్లేశసాధ్యచాంద్రాయణాదిపరః - అతో వ్యాఖ్యాద్యనుసారేణ ప్రాజాపత్యపరాకచాంద్రాయణాన్యన్యతమోగ్రాహ్యః ॥ సౌరమంత్రశ్చసౌరాష్టాక్షరో వా - ఉద్యన్నద్యేత్యృచో వా - మహాసౌరవర్గో వా - జపసంఖ్యావ్యాఖ్యానుసారేణాష్టోత్తరశతాద్యయుతాంతాకల్ప్యా ॥ *

ఇతిఛర్దిరోగహరమ్.

— * అథదంతపీడాహరమ్. * —

అమాన్నహరణేచైవదంతపీడాప్రజాయతే । సదద్యాదశ్వినౌ హేమనిష్కద్వయవినిర్మితౌ ॥ అత్రచాశ్వినప్రకాశకమంత్రేణాశ్వినీదేవతాంపూజాంవిధాయ బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ సచమంత్రో నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణేదర్శితః ॥

ఇతిదంతపీడాహరమ్.

— * అథదంతురత్వహరమ్. * —

శాతాతపః ॥ యాకేహ తేబుద్ధిపూర్వం దంతురో జాయతే నరః ॥ సదద్యాద్విశుద్ధ్యర్థం ఘృతకుంభం సదక్షిణమ్

ఇతిదంతురత్వహరమ్.

— * అథశ్యావదంతత్వహరమ్. * —

శాతాతపః ॥ సురాపశ్శ్యావదంతస్స్యాత్ప్రాజాపత్యాష్టకం చరేత్ ॥ శర్కరాయాస్తులాం దద్యాత్స పాపస్య విశుద్ధయే ॥ జపిత్వా చ మహారుద్రం దశాంశం జుహుయాత్తిలాన్ । తతోభిషేకః కర్తవ్యో మంత్రైర్వారుణదైవతైః ॥ శర్కరాతులాపురుషదానం - ఆత్మానం శర్కరయా తోలయిత్వా తాం శర్కరాం బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాదిత్యర్థః ॥ తులాదానమంత్రస్తు - త్వం తులే సర్వభూతానాం ప్రమాణం పరికీర్తితా। మాం తోలయసి సంసారాదుద్ధరస్వ నమోస్తుతే॥ దశాంశహోమమంత్రవిచ్ఛేదస్తథా ఆహుతిసంఖ్యాశబ్దవిశేషశ్చ రుద్రవిధాన ఏవ దర్శితః - వరుణదైవతైరిత్యుపలక్షణం - అతస్స్వశాఖాసమామ్నాతైర్వారుణైర్మంత్రైశ్చాభిషేకం కృత్వా - తతస్స్నాతైరభిషేకః కర్తవ్యః - స్నాతాశ్చ మంత్రాః నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణే దర్శితాః॥

ఇతిశ్యావదంతత్వహరమ్.

— * అథనిష్ఠురభాషిత్వహరమ్. * —

శాతాతపః॥ పరేషాం తర్కకరణాన్నిష్ఠురోక్తిః ప్రజాయతే॥ పరోక్తిహాస్యకరణాద్దద్యాన్మౌక్తికకాంచనే॥ మౌక్తికకాంచనయోర్దానం శక్త్యాద్యనుసారేణ కార్యం॥ *

ఇతినిష్ఠురభాషిత్వహరమ్.

— * అథమూకత్వహరమ్. * —

శాతాతపః ॥ మూకో భ్రాతృవధాచ్చైవ తస్యైవం నిష్కృతిస్స్మృతా। తేన కార్యం విశుద్ధ్యర్థం యతిచాంద్రాయణత్రయమ్॥ వ్రతాంతే పుస్తకం దద్యాత్స్వర్ణపలసంయుతమ్ । బ్రాహ్మణాయ చతుర్వేదవిదే వస్త్రేణ సంయుతమ్ ॥ ఇతి మంత్రం సముచ్చార్య బ్రాహ్మణం తం విసర్జయేత్ ॥ ఇమం మంత్రం సముచ్చార్య పుస్తకం దద్యాదిత్యర్థః॥ తమేవ దానమంత్రమాహ ॥ సరస్వతి జగన్మాతశ్శబ్దబ్రహ్మాధిదేవతా । దుష్కర్మకారిణం పాపం రక్ష మాం పరమేశ్వరి ఇతి॥ ఇతిమూకత్వహరమ్.

— * అథమూకత్వహరతిలపద్మదానమ్. * —

వాయుపురాణే॥ స్వరోపఘాతీ వాచాం వహంతా మూకః ప్రజాయతే । వక్ష్యామి తత్ప్రతీకారం యేన సంపద్యతే సుఖం॥ వాచాంహంతా గుర్వనుజ్ఞామంతరేణ వేదాదిగ్రాహీ పుస్తకహంతా చ॥ కుర్యాత్స్వర్ణమయం

పద్మంపలార్ధేనతదర్ధతః ॥ యథావిభవతస్సమ్యగ్వృత్తశాఖ్యంవకారయేత్ । రక్తవస్త్రేణసంవేష్ట్య తామ్రపాత్రోపరిన్యసేత్ ॥ తామ్రపాత్రపరీమాణం పలానామష్టకంవిదుః । పీతవస్త్రేణసంవేష్ట్య పాత్రంతత్తువినిక్షిపేత్ ॥ అథకర్ద్వితయోన్మానే తిలరాశౌప్రయత్నతః । ఉపచారైష్షోడశభిరాచార్యస్సర్వశాస్త్రవిత్ ॥ రక్తచందనపుష్పాద్యైర్మంత్రేణానేనపూజయేత్ ॥ పద్మపూజామంత్రమాహ ॥ బ్రహ్మణశ్చనమస్తుభ్యంవిష్ణోరమితనాభిజ ॥ అతిప్రీతికరంభానోస్తథారుద్రస్యచైవహి । పూజాంమమగృహాణత్వంసర్వక్లేశవినాశక । పూజానంతరంకర్తవ్యమాహ ॥ ఆగ్నేయ్యాందిశిచైహోమఃకర్తవ్యోమంత్రపూర్వకః । సమిదాజ్యతిలైశ్చైవసావిత్ర్యాష్టోత్తరేణచ ॥ సమిద్ధోమంచకుర్వీతసర్వరోగప్రశాంతయే ॥ ఆజ్యహోమశ్చకర్తవ్యోమిత్రోమిత్యనయారుచా ॥ తిలానాంయతఇంద్రేతివ్యాహృతీభిరథాపివా । అగ్నేరుత్తరదిగ్భాగే కలశస్థాపనంభవేత్ ॥ పూర్వోక్తేనవిధానేనవాభిషేకాదికారయేత్ । ప్రణీతామోక్షపర్యంతంకర్మకృత్వావిధానతః ॥ తస్మైప్రహుతవతేపద్మం దద్యాత్సన్ముఖ్యచతుర్ముఖమ్ ॥ దేవానామేవసర్వేషాంయతస్త్వంప్రీతికారణమ్ ॥ విశేషతోబ్రహ్మణశ్చపరస్యాత్మాహరేరపి । యత్పాపిగ్వాచాంసిరోధేనవైరూప్యం మమదేహజం - స్వరోపఘాతజంపూర్వందుఃఖంరోగభవంతథా । తత్సర్వంనాశయంత్వద్య బ్రహ్మవిష్ణుశివాగ్నయః । త్రిదివాలయాశ్చయేదేవాహవిష్మంతస్తథాభువి ॥ ఏవంసత్యాతుతత్పద్మం - స్థాపనాప్రదేశాదాగ్నేయ్యాంసమిద్ధోమే సావిత్ర్యాష్టోత్తరోమంత్రః - సమిధశ్చాష్టోత్తరేయాః - ఆజ్యహోమేచిత్రందేవానామిత్యాది ॥ తిలహోమేయతఇంద్రేత్యనయావ్యాహృతీభిర్వాభవేత్ ॥ యతఇంద్రేత్యస్యా భర్గఋషిః - ఇంద్రోదేవతా - బృహతీచ్ఛందః - తిలహోమేవినియోగః - యతఇంద్రేత్యాది - హోమసంఖ్యాప్రత్యేకమష్టోత్తరశతంసహస్రంవా ॥ పూర్వోక్తేనవిధానేనేతి - అభిషేకప్రకరణోక్తవిధానేన - తచ్చాస్మాభిర్నవగ్రహశాంతిప్రకరణేదర్శితం - ప్రణీతామోక్షపర్యంతమితి - ప్రణీతాపాత్రస్థోదకవిసర్జనపర్యంతంకర్మ స్వశాఖోక్తవిధినాకృత్వేత్యర్థః - దేవానామపిసర్వేషామిత్యారభ్య - హవిష్మంతస్తథాభువీత్యంతః పద్మదానమంత్రః ॥ *

ఇతిమూకత్వహరతిలపద్మదానమ్.

—* అథస్ఖలద్వాక్యజిహ్వాత్వహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ వేదంవాధర్మశాస్త్రంవావిక్రీణాయాద్ధియోనరః । అధీతంతస్యనాయాతిజిహ్వయాస్ఖలితంభవేత్ ॥ అపరిస్ఫుటవక్తావాజిహ్వయాంగ్రహణవానపి । కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌకుర్వీతచాంద్రాయణమథాపివా ॥ సూక్తంతామగ్నివర్ణాఖ్యం జపేచ్చైవాయుతత్రయమ్ । దద్యాద్ధిరణ్యంవిప్రేభ్యోభోజనంవాస్వశక్తితః ॥ వేదంవాధర్మశాస్త్రమితి ॥ భృతకాధ్యాపక ఇత్యర్థః ॥ కృచ్ఛ్రాదీనివ్యాధి గురు లఘుభావేనసమస్తానివ్యస్తానివాయోజ్యాని ॥ *

—* అథగద్గదత్వహరసరస్వతీదానమ్. *—

తచ్చవాయుపురాణే ॥ వాగ్విరోధంగురోః కృత్వాథవేద్గద్గదవాఙ్నరః । తస్యవక్ష్యేప్రతీకారంచానేన ఋషిభాషితమ్ ॥ పలేనాథతదర్ధేనతదర్ధార్ధేనవాపునః । సరస్వతీంతుప్రతిమాం కుర్యాద్భుజచతుష్టయామ్ ॥ వరదంచాక్షసూత్రంచ బిభ్రతీందక్షిణేకరే । పుస్తకంచాభయంవామేదధానాంహంసవాహనామ్ ॥

అతిశుభ్రేణరాగ్రేణ కూటస్వర్ణేనచాసనమ్ । పీఠంవిధాయతస్యోపరిసౌవర్ణంపద్మంన్యసేదిత్యర్థః॥ పద్మస్యోపరిసంస్థాప్య దేవీంవాగీశ్వరీంపరామ్ । ముక్తాదామసమాయుక్తాంశుక్లవస్త్రేణసంయుతామ్॥ వాగీశ్వర్యాదిమంత్రేణ పూజయేత్పింగతండులైః । శ్వేతైః పుష్పైశ్శ్వేతగంధైస్సత్కృత్యవిధిపూర్వకమ్ ॥ వాగీశ్వర్యాదిమంత్రేణేతి॥ యద్వాగ్వదంత్యవిచేతనానీతిరుగ్ద్వయం ॥ బ్రాహ్మణస్సర్వశాస్త్రజ్ఞస్తేన హోమంసమాచరేత్ - పాయసంజుహుయాదష్టశతంశాలిమయంతథా । జుహుయాత్సమిధశ్చాపితద్దాజ్యంచతిలానపి॥ కృతాధివాసనామేనామాచార్యాయనివేదయేత్ । సంపూజ్యబ్రాహ్మణంసమ్యగ్వస్త్రాలంకారభూషణైః॥ మంత్రేణానేనవిధివత్ప్రాఙ్ముఖాయహ్యుదఙ్ముఖః । యావత్త్రిబ్రహ్మణోదేవీమూసావాగీశ్వరీపరా॥ బ్రహ్మవిష్ణుశివైశ్చాన్యైః పూజితాసర్వవందితా ॥ తుష్టాభవతుదానేనదత్తేనానేనవాక్పరా । వాగ్విరోధంగురోః కృత్వాయస్మైగద్గదభాషణమ్ ॥ తత్సర్వంసమయక్షిప్రంబ్రాహ్మత్వంలోకపావని। అనుజ్ఞాప్యబ్రాహ్మణంతంస్వయంభుంజీతబంధుభిః॥ అష్టశతమితి॥ అష్టాధికంశతం - కృతాధి వాసనామిత్యనేన రాత్రౌ జాగరణంలభ్యతఇతి॥ అతఃపూర్వోక్త రాత్రావధివాస్యజాగరణంవిధాయ ప్రాతః పూజయిత్వాహోమానంతరం బ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ ॥ యావత్త్రిత్యారభ్య - లోకపావనీత్యంతో దానమంత్రః॥ *

ఇతి గద్గదత్వహరసరస్వతీదానమ్.

—* అథైడమూకత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ విద్యాపుస్తకహారీచఎడమూకస్తుజాయతే। ఇతిహాసశతందద్యాద్బ్రాహ్మణాయసదక్షిణం॥ గుర్వనుజ్ఞామంతరేణవేదాధ్యేతావిద్యాహారీ - ఉత్పత్తిప్రభృతి దోషప్రతిబద్ధశ్రోత్రవాగింద్రియశ్చైడమూకః॥ ఇతిహాసశతంమహాభారతమ్ ॥ పుస్తకదానమంత్రస్తు - మూకత్వహరేదర్శితః॥ *

—* అథస్ఖలద్వాక్యహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ శుకశారికయోర్ఘాతాన్నరస్స్ఖలితవాగ్భవేత్ । సచ్ఛాస్త్రపుస్తకందద్యాత్సవిప్రాయసదక్షిణమ్ ॥ ప్రత్యేకంశుకశారికయోర్హనననిమిత్తమ్ ॥ సచ్ఛాస్త్రాణి వేదావిరుద్ధాని మీమాంసాదీని - అత్రాపి పుస్తకదానేమూకత్వహరోక్తోమంత్రో గ్రాహ్యః॥ *

—* అథసారస్వతేనముఖరోగహరప్రతిమాదానమ్. *—

అనంతేముఖరోగిష్విత్యాదినాద్రష్టవ్యం ॥అథ జిహ్వారోగప్రతిమాదానందంతరోగప్రతిమాదానంచ॥

తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే॥ లంబాకారాస్థితాజిహ్వాదంతరోగా ద్విబాహుకావితి ॥ తత్పూజాది పరిభాషాయాం నిరూపితం॥

ఇతిముఖరోగహరాణి.

—* అథనాసికారోగేషు శీర్ణనాసికాపాదహస్తయుక్తఘుర్ఘురస్వరత్వహంతమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ లవణస్యాపహర్తాతు శీర్ణఘ్రాణాంఘ్రిపాణికః। ఘుర్ఘురస్వరవాంశ్చైవజాయతేతస్యనిష్కృతిః ॥ ఉద్యన్నదేవ్యాశ్చరసమ్యగ్గోదష్టోత్తరాయుతమ్ ॥ జుహుయాచ్చరుసర్పిర్భ్యాం

రక్తవాసాంసి కాంచనమ్ ॥ దద్యాద్దేవద్విజగవాం కుర్యాత్పూజాం స్వశక్తితః । హోమసంఖ్యా జపదశాంశః ॥ చరుణా చ పృథక్సంఖ్యా సర్పిషా చ పృథక్సంఖ్యా ॥ వాసాంసీతి బహువచనాత్ ॥ త్రిభ్యో న న్యూనాని దద్యాత్ ॥ కాంచనం శక్త్యనుసారేణ దద్యాత్ - దేవద్విజగవాం పూజా దేవస్య సూర్యాదేః స్వర్ణతిలకాదిభిః పూజా ॥ ఆదిత్యస్య సదా పూజా తిలకం స్వామినస్తథా । మహాగణపతేశ్చైవ కుర్వంత్సిద్ధిమవాప్నుయాత్ ఇతి యాజ్ఞవల్క్యస్మరణాత్ ॥ స్వామీ స్కందః ॥ ద్విజపూజా స్రక్చందనవాసస్సువర్ణాదిభిః । *

—* అథ వక్రనాసస్య హారమ్. *—

శాతాతపః ॥ కుక్కుటే నిహతే చైవ వక్రనాసః ప్రజాయతే । తేన నిష్కః ప్రదాతవ్యో బ్రాహ్మణాయ హిరణ్మయః ॥

ఇతి వక్రనాసికత్వహారమ్.

—* అథ నాసికారోగహరమూర్తిదానమ్. *—

తల్లక్షణం చానుక్తమపి రోగస్యేత్యాదినా శూలరోగహరోక్తమూర్త్యావగంతవ్యం ॥ పూజావిధానం త్వాతంకో దేవతా తత్రేత్యాదినా దర్శితం ॥ *

ఇతి నాసికారోగహరమూర్తిదానమ్.

—* అథ నేత్రరోగహరాణి. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ పరదృష్టివిఘాతేన భిషఙ్మిథ్యాచరేణ చ । కామాత్పరస్త్రియం దృష్ట్వా నేత్రరోగీ భవేన్నరః ॥ చాంద్రాయణం పరాకం చ పంచాశద్విప్రభోజనమ్ । కుర్యాద్వయస్సుపర్ణేతి చరుణా సర్పిషా తథా । అష్టోత్తరసహస్రం తు జుహుయాద్రోగశాంతయే । వచోదా ఆసీ మంత్రం చ జపేదాజ్యం సకాంచనం ॥ దద్యాద్విప్రాయ విధివన్నేత్రరోగః ప్రశామ్యతి । భిషఙ్మిథ్యాచరో భిషఙ్మిథ్యాచరణం ॥ విప్రభోజనమితి ॥ ఏతచ్చ భోజనం సుఖభోజనం- మృష్టాన్నం బ్రాహ్మణే దద్యాన్నేత్రరోగాపనుత్తయే ఇతి బ్రహ్మాండపురాణస్మరణాత్ ॥ వయస్సుపర్ణా ఇత్యనయర్చా చరుఘృతాభ్యాం పృథక్పృథగష్టోత్తరసహస్రం జుహుయాత్ ॥ ఇయం చర్క్ నేత్రశూలప్రకరణే దర్శితా ॥ వచోదా ఆసీతి మంత్రోపి తత్రైవ ॥ జపసంఖ్యా తు వ్యాధ్యనుసారేణ సహస్రాద్యయుతాంతా కల్ప్యా ॥ సకాంచనాజ్యమిత్యుక్తం తచ్చ బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ॥ ఆజ్యావేక్షణమంత్రస్తు కటిశూలహరే దర్శితః ॥ *

ఇతి నేత్రరోగహరాణి.

—* అథ నేత్రపూయహారమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ దంపతిభ్యాం ప్రవృత్తం తన్మైథునం యో నిరీక్షతే । స నేత్రపూయయుక్తస్స్యాద్దక్షిభ్యామితి మంత్రతః ॥ జపహోమౌ చ కుర్వీత శక్త్యా బ్రాహ్మణభోజనమ్ । సహస్రకలశస్నానం హారేకు

ర్యాద్ద్విజోత్తమః ॥ నేత్రపూయయుక్త ఇతి॥ సాక్షాత్పూయం వా అతిప్రసృత దూషికయా పూయమిత్యభిధీయతే ॥ అక్షిభ్యామితీయమృఙ్మంత్రః ॥ జపహోమయోస్సంఖ్యావ్యాధిగురులఘు భావేన అష్టోత్తరశతాద్యయుతాంతా కల్ప్యా ॥ జపహోమావ చేతి॥ పునరగ్నిశ్చక్షు రాదిత్యస్య జపహోమా సముచ్చీయేతే ॥ అయంచ మంత్రో యన్మ ఆత్మన ఇతి మిందా మంత్రప్రస్తావే కూశ్మాండహోమే దర్శితః॥ జపహోమయోస్సంఖ్యాతు పూర్వోక్తైవ - విష్ణోస్సహస్రకలశస్నానం మహాసౌరేణ కుర్యాత్ ॥ మహాసౌరం నామ సూర్యదైవత్యరుచ సూక్తాని ॥ ఏతేషాం మార్జనాది పరిభాషాయాం దర్శితమ్ ॥ ఇదంచ స్నానం మండలస్య మూర్తేర్వా కుర్యాత్॥ స్నానీయద్రవ్యంచ దుగ్ధాజ్యమధ్విక్షురస పుణ్యతీర్థోదకాని ॥ యథాశక్త్యుపస్నానాని॥

—* అథ ప్రకారాంతరేణ నేత్రపూయహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ ఘృతచోరస్తు పురుషః జాయతే నేత్రరోగవాన్। ఉపోష్య సంప్రదద్యాద్వై ఘృతధేనుం విధానతః ॥ ఘృతధేనువిధానంచ యక్ష్మరోగహరప్రకరణే ద్రష్టవ్యం ॥ *

—* అథాంధత్వహరమ్. *—

అంధత్వం నామ ప్రతిబంధదృష్టిత్వం నోత్పాటిత నేత్రత్వం ॥ శాతాతపః ॥ పితృహా చేతనాహీనో మాతృహాంధః ప్రజాయతే । నరకాంతే ప్రకుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి ॥ చేతనాహీనో నిశ్చేష్టో నిర్బుద్ధిశ్చాపి ॥ అస్యాపి వక్ష్యమాణ ప్రాయశ్చిత్తమేవ రోగనివృత్తిహేతుః ॥ నరకాంతేంధః ప్రజాయత ఇత్యన్వయః॥ ప్రాయశ్చిత్తమాహ ॥ ప్రాజాపత్యాని కుర్వీత త్రింశచ్ఛాస్త్రవిధానతః । వ్రతాంతే కారయేన్నావం సువర్ణపలసంఖ్యయా ॥ స్తంభం రౌప్యమయంచైవ తామ్రపాత్రంచ పూర్వవత్ । స్తంభోపి పలతైనైవ ॥ పలైశ్చతుర్భిర్ద్వాభ్యాం వా తామ్రపాత్రం భవేన్నవమితి పరిభాషోక్త ప్రకారేణేత్యర్థః ॥ ఏతచ్చ పాత్రం వక్ష్యమాణవాసుదేవమూర్తిస్థాపనార్థం ॥ హేమనిష్కేణ కర్తవ్యో దేవశ్శ్రీవత్సలాంఛనః ॥ పట్టసూత్రేణ సంవేష్ట్య పూజయేత్తం విధానతః । నౌకా ద్విజాయ దాతవ్యా సర్వోపస్కరసంయుతా ॥ నౌకేత్యుపలక్షణమ్ ॥ సస్తంభప్రతిమా చ దాతవ్యా ॥ సోపస్కరేతి ॥ ఉపస్కరో నౌకాదండః - సోపి సౌవర్ణ ఏవ - తం వాసుదేవం విధానతః పూజయేదిత్యర్థః ॥ పూజావిధానంతు పరిభాషాయాం ఋగ్విధాన స్వపురుషసూక్తస్య విధాన మస్మాభిః ప్రదర్శితం ॥ అత్రాయం క్రమః - తామ్రపాత్రే వాసుదేవమూర్తిం సంస్థాప్య - తస్య పురస్తాన్నావం స్తంభం చాపి నిక్షిప్య వాసుదేవం పూర్వోక్త ప్రకారేణ సమభ్యర్చ్య - నౌకాదిసహితాం వాసుదేవప్రతిమాం బ్రాహ్మణాయ దద్యాదితి ॥ దానమంత్రమాహ ॥ వాసుదేవ జగద్వంద్య సర్వభూతాశయస్థిత। పాతకార్ణవమగ్నం మాం తారయాశ్రిత తారక ॥ ఇత్యుదీర్య ప్రణమ్యాథ బ్రాహ్మణంతు విసర్జయేత్ ॥ ఇత్యుదీర్య మంత్రముచ్చార్య - ప్రతిమాదికం దత్వా ప్రణమ్య విసర్జయేదిత్యర్థః ॥ అన్యేభ్యోపి విప్రేభ్యో యథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాత్ ॥

—* అథ నీలలోచనత్వహరమ్. *—

శాతాతపః॥ శాకహారీ తు పురుషో జాయతే నీలలోచనః । బ్రాహ్మణాయ ప్రదాతవ్యం మహానీలమణిద్వయమ్॥

—* అథ కపిలాక్షత్వహరమ్. *—

రీతిహృత్కపిలాక్షస్స్యాదుపోష్య దివసద్వయమ్ । రీతేః పలశతం దద్యాదలంకృత్య ద్విజాతయే॥ రీతిర్నామ తామ్రప్రకృతిజో ధాతువిశేషః ॥ పిత్తలిక మిత్యుచ్యతే॥ *

ఇతి కపిలాక్షత్వహరమ్.

—* అథమందదృష్టిత్వహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ ఉచ్ఛిష్టస్సూర్యగాదిత్యం పశ్యేదుద్యంతమంబరే । మధ్యంగతమథాస్తంవాయాంతముచ్ఛిష్టఏవసన్ ॥ సతుత్రాణ్యథవాచంద్రం సభవేన్మందదృష్టియుక్ । అత్రనిష్కృతిః - కూర్మపురాణే॥ ఘృతేనచరుణానేత్రరశ్మిహీనోహుతాశనే । జుహుయాదయుతం సమ్యగితిశాస్త్రస్యనిశ్చయః ॥ దద్యాదన్నంచవైరక్తవాసాంసివ్యాధిశాంతయే। రోగాధిక్యేచరుఘృతాభ్యాంప్రత్యేకమయుతంజుహుయాత్।హోమమంత్రస్తూద్యన్నద్యేత్యృచః॥ స్వశక్త్యాబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ॥ వాసాంసీతిబహువచనాత్త్రిభ్యోవస్త్రదానాని॥

ఇతిమందదృష్టిత్వహరమ్.

—o—

—* అథతిమిరహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ దేవద్విజగృహే తీర్థే పుణ్యస్థానేచసంస్థితమ్ । ప్రదీపంభంజయిత్వాతు తిమిరవ్యాధిమాప్నుయాత్ ॥ రూపప్రకాశకైర్మంత్రైరభిమంత్ర్యజలంతతః । గాత్రాణిప్రోక్షయేత్తస్మాన్ముక్తోభవతికిల్బిషాత్। సహస్రకలశస్నానమీశ్వరస్యాపికారయేత్ ॥ దేవద్విజగృహఇత్యాది- దేవగృహేద్విజగృహే పుణ్యస్థానేపురాణశ్రవణస్థానేచతుష్పథాదౌచ-రూపప్రకాశకైర్మంత్రైఃగుణవచనేన-రూపశబ్దేనరూపవచనేప్రకృష్టప్రకాశవదాదిత్యలక్షణే ॥ అతస్సూర్య ప్రకాశకైర్మంత్రైర్జలమభిమంత్ర్య - గాత్రాణ్యంగాని నేత్రప్రధానానిప్రోక్షయేద్యావద్రోగనివృత్తిః ॥ పరిభాషాయాం ప్రదర్శితః ॥ అన్యచ్చ - మహాసౌరపరిభాషాయాముక్తం ॥ తథా- పునరగ్నిశ్చక్షురదాదితి-కూశ్మాండహోమేమిదాంమిత్రయోర్దర్శితః ॥వర్చోమేదేహీతి ॥ వయస్సుపర్ణాఇతిచమంత్రౌనయన శూలహరేప్రదర్శితౌ ॥ ఏతేమంత్రాఃవికల్పేన గ్రాహ్యాః॥ఏకార్థాస్తువికల్పేరన్నితిన్యాయాత్॥ *

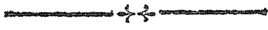
ఇతితిమిరహరమ్.

—* అథాక్షివేదనాహరగరుడదానమ్. *—

పద్మపురాణే॥ పరేషామక్షిరోగేణజాయతేహ్యక్షివేదనా। వక్ష్యామితత్ప్రతీకారంబ్రహ్మణానిర్మితంపురా ॥ పలేనకారయేద్ధేమ్నాగరుడంవిష్ణువాహనమ్ । రాజతౌచతథాపక్షౌరత్నపక్షౌసువిస్తృతౌ ॥ కర్తవ్యంచాక్షియుగళంమాణిక్యాభ్యాంప్రకల్పితమ్। పాదయోస్స్వర్ణకటకేరత్నాభ్యాంపరికల్పయేత్ ॥ రత్నాభ్యామితి ॥ రత్నయుక్తంకటకద్వయంకుర్యాదిత్యర్థః॥ గ్రైవేయకంస్వర్ణయుతంగ్రీవాయామపివిన్యసేత్। నాసికాయాంతువైడూర్యంమౌక్తికైఃపరికల్పయేత్ ॥ మౌక్తికైర్యుక్తంవైడూర్యమిత్యర్థః । వస్త్రైర్నానావిధైర్బద్ధమలంకృత్యశుభాకృతిమ్ ॥ స్థాపయేత్పురతోవిష్ణోఃప్రీత్యర్థంచఖగాధిపం । వేదవేదాంగకుశలంవేదవిద్యావిశారదమ్ ॥ గంధపుష్పాక్షతైర్వస్త్రైర్వృణీతబ్రాహ్మణోత్తమమ్ । పూజయేత్తంశుచిర్భూత్వాగంధపుష్పాక్షతాదిభిః ॥ హోమశ్చాత్రకర్తవ్యోమంత్రైస్తద్వాచకైశ్శుభైః । యద్వాగరుడగాయత్ర్యాసమిదాజ్యతిలాదిభిః ॥ అగ్నిప్రతిష్ఠాకార్యాతుస్వగృహ్యోక్తవిధానతః । విష్ణోఃపురతఇతి ॥ విష్ణ్వాలయేవిష్ణోఃపురఃస్థాపయిత్వైవతత్కర్మకర్తవ్యమిత్యర్థః ॥ అథవాసాలగ్రామస్యపురతఃకార్యమి— వ

త్రైస్తద్వాచకైరితి ॥ తద్వాచకైర్గరుడప్రకాశకైర్మంత్రైరితి ॥ బహువచనంస్వస్వశాఖాగతమంత్రోపలక్షణార్థం ॥ తత్రైకోమంత్రో మనోజవాయజమాన ఇతి - అస్యమనోభార్గవఋషిః - సుపర్ణోదేవతా- అనుష్టుప్ఛందః - విహితార్థేవినియోగః - మనోజవాత్వా-గరుడగాయత్ర్యాః కాశ్యప ఋషిః-బ్రంహ్మావా ॥ గాయత్రీఛందః ॥ గరుడోదేవతా - విహితార్థేవినియోగః ॥ పక్షిరాజాయేత్యాద్యైః ॥ సమిదాజ్యతిలాదిభిరితి ॥ ఆదిశబ్దేనచరుయవవ్రీహయోగృహ్యంతే ॥ హోమసంఖ్యాచ ప్రతిద్రవ్యమష్టోత్తరశతం - ఏవంపూజయిత్వాకింకుర్యాదిత్యత ఆహ ॥ పుణ్యాహవాచనంకార్యంబ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ।తస్మైహుతవతేదేవద్యాత్తోస్వతిప్రీత్యర్థమాదృతః ॥ భక్త్యాసంపూజ్యవిధివత్కేయూరకటకాదిభిః । ఏతచ్చపుణ్యాహవాచనందానానంతరంకార్యం- దానమంత్రమాహ ॥ దేవదేవజగన్నాథలక్ష్మీప్రియపరాయణ ॥ వాహనస్యప్రదానేనహరకర్మవిపాకజం । అక్షిరోగంజగన్నాథనారాయణజగన్మయ ॥ పుష్పంవాపటలంవాపివాత రక్తమథాపివా । రక్తంవాప్యథకృష్ణంతథాబుద్బుదమథాపివా ॥ తతోవిసృజ్యవిప్రేంద్రంశిష్టైరిష్టైశ్చబంధుభిః। స్నాత్వావిప్రాన్భోజయిత్వాసుఖీభవతిమానవః ॥ దానానంతరంస్నాత్వా పుణ్యాహవాచనంవిధాయాజ్యావేక్షణంకృత్వా విప్రాన్భోజయిత్వాబంధుభిస్సార్ధంభుంజీతేత్యర్థః - ఆజ్యావేక్షణంతు బ్రహ్మాండపురాణేభిహితం - అక్షిరోగోద్భవరోగాణామాజ్యంకనకసంయుతమ్ । దద్యాద్విప్రాయవిధివత్తతోరోగస్యాపనుత్తయే ॥ ఆజ్యావేక్షణమంత్రస్తుపూర్వముక్తః॥ *

ఇతిఅక్షివేదనాహరగరుడదానమ్.

—* అథనక్తాంధ్యహరగోపాలదానమ్. *—

బ్రాహ్మే॥ నక్తాంధ్యంజాయతేతస్యయోగవాంనయనద్వయే । కరోతిశూలప్రక్షేపం తస్యవక్ష్యామినిష్కృతిమ్ ॥ విష్ణోశ్శ్రీగోపవేషస్యయథాశక్త్యాచభక్తితః। సువర్ణేనప్రతికృతింవేణువాదనతత్పరామ్ ॥ బర్హిపీడాకసంయుక్తాం ద్విభుజాంభువనోత్తరామ్ । కారయిత్వాశుభాకారాంప్రక్షాళ్యశుచివారిణా॥ వస్త్రేణవేష్టయిత్వాచగంధైర్మాల్యైస్సమర్చయేత్ । తండులోపరిసంస్థాప్యదేవంశక్త్యనుసారతః ॥ ఆచార్యస్సర్వశాస్త్రజ్ఞో వేదవేదాంగపారగః । పూజాంచమంత్రశాస్త్రోక్తాంకుర్యాద్దేవస్యభక్తితః ॥ భక్త్యనుసారతోసమర్చయేదిత్యన్వయః - పూజాంచమూలమంత్రేణేతి పాఠే ॥ పూజామంత్రోద్ధారశ్లోకశ్చమంత్రశాస్త్రే ॥ వృందామధ్యగతాష్టాయగోప్యర్ణాయల్లమధ్యగాః । గోపీజనవకారాస్యా భాయ స్వాహాస్మరాధిపః ॥ ఉద్ధృతమంత్రః ॥ శ్రీకృష్ణాయ గోవిందాయ గోపీజనవల్లభాయస్వాహా॥ అస్యనారదఋషిః- గోపీజనవల్లభోదేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - విహితార్థేవినియోగః - హోమంచతత్రకుర్వీత సమిదాజ్యతిలైరపి॥ ఇదంవిష్ణుఃప్రతద్విష్ణుర్విష్ణోర్నుకమితిక్రమాత్ ॥ మంత్రగృహ్యోక్తమార్గేణ చాగ్నిస్సంస్థాపనంభవేత్। జుహుయాన్మూలమంత్రేణమంత్రశాస్త్రవిధానతః । ప్రణీతామోక్షపర్యంతం కృత్వాదేవంప్రపూజయేత్। దేవస్యదద్యాన్నైవేద్యంహవిస్స్వంసమాహితః ॥ ఇదంవిష్ణ్వాదయోమంత్రాః క్రమేణసమిదాదిహోమమంత్రాభవంతీత్యర్థః ॥ సమిద్ధోమానంతరంపూర్వోక్తేనమూలమంత్రేణ విధిసంపాదితం స్వగృహ్యోక్త ప్రకారేణైవచరుంహుత్వాపశ్చాదాజ్యహోమాదికార్యం ॥ హోమసంఖ్యాప్రతిద్రవ్యమష్టోత్తరశతం- ఇదంవిష్ణురిత్యస్యఋష్యాదినవగ్రహప్రకరణేవర్ణితం ॥ ప్రతద్విష్ణుర్విష్ణోర్నుకమిత్యేతయోస్తు- దీర్ఘతమాఋషిః-

విష్ణుర్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - క్రమేణాజ్యతిలహోమయోర్వినియోగః ॥ ఏవం హోమం సంవిధాయ ప్రణీతామోక్షపర్యంతం కృత్వా పునరపి గోవిందం పూజయేత్ ॥ అస్యాంపూజాయాం హోమాన్తే సంపాదితం హవిర్నైవేద్యం ॥ అన్యత్సంపాదితం పూర్వోక్త పక్వాన్నాది - ఏవం నైవేద్యం దద్యాత్ - పశ్చాత్పునరంతతో దేవమభితః పరితో దద్యాత్ - అష్టాసు దిక్షు బలిం హరేదిత్యర్థః ॥ పూర్వోక్తక్రమేణ నీరాజనం [illegible] మాహ ॥ తతస్సాష్టాంగ [illegible] ॥ దద్యాద్యోగీ ప్రార్థనముఖః ప్రతిమాం దానసమేతాం బ్రాహ్మణం తేనా వేదవిదన్నమనస్కాయ [illegible] ॥ దానమంత్రః - గోవిందగోపీజనవల్లభేశ కంసాసురఘ్న త్రిదశేంద్రవంద్య । గోదానతో నారదవన్దితేశ [illegible] సతామధీశ ॥ గోపాలపుత్రాణి [illegible] గోధనే న జాతాపి మాంద్యం మమ నాశయాశు । ఇతి దానం విధాయ సుదక్షిణమిత్యన్నాద్యం [illegible] ॥ ఏవం కృత్వా ప్రతిమాం గోపవేషస్య దానతః ॥ అచిరాద్దేవదత్తశ్రీర్జాయతే నాత్ర సంశయః ॥ ※

ఇతి మాంద్యహరగోపాలదానమ్.

—※ అథ కామిలాహరమ్. ※—

•వృద్ధగౌతమః ॥ కామిలా భక్తచోరస్య తస్య తత్స్వామినిష్కృతిమ్ । కుర్యాత్స పక్షిరాజానం విష్ణోర్వాహనముత్తమమ్ ॥ సువర్ణేన యథాశక్త్యా పక్షయోర్మౌక్తికద్వయమ్ । నాసికాయాం తథా వజ్రముత్తరీయం చ రాజితమ్ ॥ ఏవం కృత్వా గరుత్మంతం పూర్ణద్రోణోపరి న్యసేత్ ॥ ద్రోణలక్షణం పూర్వముక్తం ॥ వస్త్రేణ తం సమావేష్ట్య శ్వేతమాల్యైస్సమర్చయేత్ । సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞో వైష్ణవో ధర్మపాఠకః ॥ బ్రాహ్మణస్త్వృత్విగ్భిర్భక్త్యా యజమానేన శక్తితః । ఉపచారైష్షోడశభిర్ద్విజమభ్యర్చయేత్తథా ॥ ద్విజం పక్షిణం గరుత్మంతమితి యావత్ ॥ వృతో బ్రాహ్మణః ॥ శ్వేతవస్త్రాదిభిర్ద్విజమభ్యర్చయేదిత్యర్థః ॥ ఆగ్నేయాం దిశి హోమశ్చ కర్తవ్యస్థండిలే శుభే ॥ సమిదాజ్యతిలైస్తత్ర పాలాశ్యస్సమిధస్స్మృతాః । మంత్రో గరుడగాయత్రీ సమిదాజ్యహుతో భవేత్ ॥ తిలహోమో వ్యాహృతిభిస్తతస్స్విష్టకృతం భవేత్ । ఆగ్నేయాం దిశీత్యాది - గరుడపూజాస్థానాదాగ్నేయ్యాం దిశి - హోమసంఖ్యా తు పరిస్పష్టమష్టోత్తరశతం ॥ గరుడగాయత్రీత్యత్ర వేదనాహారగరుడ చానేదర్శితా । స్విష్టకృతం భవేత్ ॥ స్విష్టకృద్ధోమః కర్తవ్యః ॥ స్వస్వగృహ్యోక్తైవ ॥ స్థాపయేదవ్రణం కుంభం సితవస్త్రేణ వేష్టయేత్ ॥ నిక్షిపేత్పంచరత్నాని మృత్తికాశ్చాపి రోచనమ్ । అశ్వస్థానాదిత్యాది పంచ మృత్తికాః । పంచత్వక్పల్లవాని స్యుః పూరయేత్తీర్థవారిణా ॥ అత్ర పాఠక్రమేణ వ్యవస్థితః - అతో హోమాత్పూర్వం గరుడపూజాసమయ ఏవ - తదనంతరం వా ఈశాన్యాం దిశి కలశం స్థాపయేత్ ॥ రోచనం గోరోచనా ॥ ఆమ్రాశ్వత్థవటప్లక్షోదుంబరాణాం-పల్లవాన్యపి తేషామేవ-అస్మిన్కలశే వారుణైర్మంత్రైర్వరుణాయ నమ ఇతి నామమంత్రేణ వరుణమావాహయేత్ ॥ ఏవం గరుడపూజాకలశస్థాపనహోమానంతరం కర్తవ్యమాహ - తేనాభిషేకం కుర్వీత హ్యాపో హిష్ఠా పరిక్రమాత్ ॥ హిరణ్యవర్ణా ఇతి చ పవమానేన చైవ హి । పవమానేన స్వాదిష్ఠయేతి - పవమానస్సువర్జన ఇత్యనువాకేన చ - అభిషేకానంతరం స్నాత్వా శుచిర్యోగీ- శ్రీకృష్ణ పరమానందజగతః పరిపాలక ॥ పూర్వజన్మని యత్పాపం భక్తచౌర్యం మయా కృతం । తేన ప్రాప్తం చ వైరూప్యం యన్మయాత్యంతదుస్సహం ॥ కామిలోద్భవమిదం దేవ తవ వాహనదానతః । వినాశయాశు మే కృష్ణ జగతాం పాలకోహ్య

సీ ॥ ఏవంగరుడదానంతుకృత్వామర్త్యస్సుఖీభవేత్। ఆచార్యంభోజయిత్వాతుప్రణిపత్యవిసర్జయేత్॥ *

ఇతికామిలాహరమ్.

—* అథకేకరాక్షత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ తరక్షౌనిహతేచైవజాయతేకేకరేక్షణః। దద్యాద్రత్నమయీంధేనుంశతపాతకనాశినీమ్॥ తరక్షుర్మృగాదనః ॥ రత్నధేనుఃవిధిస్తుక్షయరోగహరేఘృతధేనుప్రసంగేదర్శితః ॥ *

—* పింగాక్షత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ మార్జారేనిహతేచైవజాయతేపింగళేక్షణః। తేనవైడూర్యరత్నాని దాతవ్యాని స్వశక్తితః ॥ రత్నానీతిబహువచనంన్యూనత్వప్రతిఘాతార్థం- స్వశక్తితఇతి ॥ త్రిష్వేవరత్నేషు మూల్యగతాల్పత్వబహుత్వద్యోతనార్థం- త్రిభ్యోప్యధికసంఖ్యాద్యోతనార్థంచ॥ *

—* అథనేత్రరోగహరతర్పణమ్. *—

తత్రాయంవైదికమాంత్రికసంప్రదాయః ॥ తద్యథా॥ ఉద్యన్నద్యేత్యృచైవపచ్ఛోర్ధర్చశోరుక్మస్యార్ధర్చమర్ధర్చశస్తేనత్ర్యృచేనేతి - అస్యకలశస్యతర్పణప్రయోగస్యవ్యాఖ్యానుసారేణాష్టావింశతి రష్టోత్తరశతమిత్యాద్యావృత్తిఃకల్పనీయా ॥ అత్రతర్పణేరక్తాక్షతాః రక్తపుష్పాణివాగ్రాహ్యాణి - జపశ్చతర్పణప్రకారేణనకేవలంనేత్రరోగహరః - అపితుకుష్ఠాదిహరోపి ॥ *

—* అథసాధారణ్యేననేత్రరోగహరప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే ॥ త్ర్యక్షిశ్శిరోగస్వర్ణేపిచాపభృద్వరదాభయః।పూజావిధానంతుపూర్వోక్తం॥ *

—* అథకర్ణరోగహరాణి. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ మాతాపిత్రోర్గురూణాంచదేవబ్రాహ్మణయోస్తథా। శృణోతినిందాం విద్వాన్యః కర్ణాభ్యాంతస్యశోణితమ్ ॥ పూయంచప్రస్రవత్యస్యశాంతిః కృచ్ఛ్రచతుష్టయమ్ । హిరణ్యరత్నవస్త్రాణాం దానాద్బ్రాహ్మణభోజనాత్ ॥ జపాద్ధోమాచ్చభవతిసౌరమంత్రేణశక్తితః । శక్తితఇతిపదంసర్వత్రసంబధ్యతే- అతః కృచ్ఛ్రేష్వపిశక్త్యనుసారేణప్రాజాపత్యపరాకచాంద్రాయణాదీని గ్రాహ్యాణి ॥ హిరణ్యాదిదానాన్యపిశక్త్యనుసారేణకుర్వీత- జపహోమశ్చసమస్తమంత్రాణామష్టోత్తరశతావృత్తిఃకార్యః - సౌరమంత్రశ్చాత్రోద్యన్నద్యేత్యృచః ॥ *

—* అథక్రిమికర్ణరోగహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ సర్వాచారవిహీనశ్చ ప్రేతశ్రాద్ధాశనాదనః। సభవేత్క్రిమికర్ణస్తుతత్పాపస్యాపనుత్తయే॥ దద్యాన్నీలవృషాన్పంచయథోక్తవిధినానరః। వృషదానేశుభేనద్వాక్షనశుక్లాంబరకాంచనః ॥ వృషదానమంత్రస్తునవగ్రహయజ్ఞప్రకరణేదర్శితః ॥ *

—* అథబధిరత్వహారమ్. *—

శాతాతపః॥ స్వస్పృఘాతీతు బధిరోనరకాంతే ప్రజాయతే। తేనకార్యం విశుద్ధ్యర్థం యతిచాంద్రాయణత్రయమ్ ॥ వ్రతాంతే పుస్తకందద్యాత్సువర్ణఫలసంయుతమ్ । బ్రాహ్మణాయచతుర్వేదవిదేవస్త్రేణసంయుతమ్ ॥ ఇమంమంత్రం సముచ్చార్య పుస్తకం దద్యాదిత్యర్థః ॥ దానమంత్రమాహ ॥ సరస్వతిజగన్మాతశ్శబ్దబ్రహ్మాధిదేవతే । దుష్కర్మకారిణం పాపంరక్షమాంపరమేశ్వరి ॥ *

—* అథకుబ్జత్వహారమ్. *—

శాతాతపః॥శయ్యాందద్యాత్సవిప్రాయసోపధానీయతూలికామ్।శయ్యాదానమంత్రస్తు పూర్వముక్తః॥

—* అథకర్ణరోగహారప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ కర్ణరోగస్స్వర్ణఘంటస్సకపాలోజపస్థితః। పూజావిధిస్తుపరిభాషాయాందర్శితః॥

ఇతికర్ణరోగహారాణి.

—* అథకంఠరోగహారాణి. *—

శాతాతపః ॥ అశ్వైవినిహతేచైవవక్రకంఠః ప్రజాయతే । ప్రాజాపత్యానిచత్వారిసప్తధాన్యానిచోత్సృజేత్ ॥ శతంపలానిదద్యాచ్చచందనంచద్విజాతయె । సప్తధాన్యాని - వ్రీహియవశాలిగోధూమాఢకాదీని॥ యథావిభవందద్యాత్॥ *

—* అథదీర్ఘగళత్వహారమ్. *—

కంఠరోగేషు ॥ బ్రహ్మాండపురాణే। అనత్యభక్ష్యాదోషాత్తుకంఠరోగః ప్రజాయతె । కృచ్ఛ్రత్రయంప్రకుర్వీత దద్యాద్ధైమంసదక్షిణమ్ ॥ దద్యాద్వైకంఠరోగాణాంకంబళంకమలోద్భవ । కంబళదానమంత్రస్తు॥ఊర్ణాచ్ఛాదనలోకానాం శీతవాతభయాపహ ॥ సర్వదురితహారంయస్మాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ *

ఇతిదీర్ఘగళత్వహారమ్.

—* అథవికృతస్వరత్వహారమ్. *—

శాతాతపః॥ ఉష్ట్రేవినిహతేచైవజాయతేవికృతస్వరః । సతత్పాపవిశుద్ధ్యర్థంకృచ్ఛ్రమేకంచరేన్నరః॥ కర్పూరస్యపలందద్యాత్తాంరద్రవ్యాణిశక్తితః । కర్పూరదానమంత్రస్తు ॥ కర్పూరంరుచిరంవిప్ర గృహాణదేవంసుపూజిత । పుష్పగంధస్థితాసామెకమలాప్రియతాంమమ॥ *

ఇతివికృతస్వరత్వహారమ్.

—❊ అథకంఠరోగహరప్రతిమాదానమ్. ❊—

కర్మవిపాకసారే ॥ కంఠరోగఃకరాళాస్యో ద్విభుజఃపాశకుంతభృత్ । కపాలమాలీ సుదర్శనః సోష్ణీషోహారభూషణః ॥ పూజావిధిఃపరిభాషాయామ్దర్శితః ॥ ❊

ఇతికంఠరోగహరాణి.

—❊ అథపాణిరోగహరేషుపీతపాణిత్వహరమ్. ❊—

శాతాతపః ॥ పారావతేవనిహతే పీతపాణిః ప్రజాయతే । పారావతంచసౌవర్ణం ప్రదద్యాన్నిష్కమాత్రకమ్ ॥ ❊

—❊ అథహ్రస్వపాణిత్వహరమ్. ❊—

శాతాతపః ॥ కందమూలస్యహరణాద్ధ్రస్వపాణిః ప్రజాయతే । దేవతాయతనంకుర్యాదుద్యానంతస్య శాంతయే ॥ చాంద్రాయణంచకుర్వీతబ్రహ్మకూర్చవిధానతః ॥ ❊

—❊ అథస్విన్నపాణిత్వహరమ్. ❊—

శాతాతపః ॥ క్షౌరాపహారీపురుషస్స్విన్నపాణిః ప్రజాయతే । సదద్యాచ్చైవవిప్రాయకాశ్మీరంరుచిరంతథా ॥ కాశ్మీరంకుంకుమకేసరః ॥ తద్దానమంత్రస్తు - కర్పూరదాన మంత్ర ఏవ - తత్రకర్పూరం రుచిరంఇత్యత్రకాశ్మీరంరుచిరమిత్యూహ్యః ॥ ❊

—❊ అథభుజస్తంభశమనమ్, ❊—

శాతాతపః ॥ అయోనౌచైవగమనాద్భుజస్తంభఃప్రజాయతే । సహస్రకలశస్నానం శంభోఃపూజాయథావిధి ॥ చాంద్రాయణస్యచరణాత్తత్తత్కృతాచ్చనిష్కృతిః । పూజాప్రకారశ్చరుద్రవిధానేదర్శితః ॥ తత్రస్నానేచరుద్రానువాకమంత్రాః ॥ ❊

—❊ అథకునఖిత్వహరమ్. ❊—

శాతాతపః ॥ కునఖీనరకస్యాంతే జాయతేవిప్రహేమహృత్ । ససువర్ణపలందత్త్వాకృత్వా చాంద్రాయణత్రయమ్ ॥ కునఖీజాయతఇత్యన్వయః ॥ ❊

—❊ అథపాణిరోగహరప్రతిమాదానమ్. ❊—

తల్లక్షణంచానుక్తేషుచరోగేష్విత్యాదినాపరిభాషాయాందర్శితం ॥ ❊

—❊ అథహృదయరోగహరాణి. ❊—

శాతాతపః॥ఉదక్యావీక్షితంభుక్త్వాజాయతేక్రిమిళోదరః।గోమూత్రయావకాహారస్సప్తరాత్రేణశుద్ధ్యతి॥

—❊ అథహృత్క్రిమిత్వహరమ్. ❊—

శాతాతపః । అభక్ష్యభక్షణేచైవ జాయంతేక్రిమయోహృది । యథావత్తద్విశుద్ధ్యర్థముపోష్యంభీష్మపం

చకమ్ ॥ యథావత్- బ్రహ్మచర్యదక్షిణాదానాదిగుణయుక్తమిత్యర్థః ॥ కార్తికశుక్లైకాదశ్యాదీని పంచ దినాని భీష్మపంచకమిత్యుచ్యతే॥ ❋

—❋ అథక్రిమికుక్షిత్వహారమ్. ❋—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ గజేనినిహతేచాసౌక్రిమికుక్షిః ప్రజాయతే॥ తథాఽన్యా తేభర్తరియా నారీనీల వస్త్రంప్రధారయేత్ । సామృతాననికంయాతిక్రిమికుక్షిస్తతఃపరమ్ ॥ నరకోపభోగానంతరంమానుషం శరీరమాసాద్యేత్యర్థః ॥ సనీలవృషభాఖ్యాంచదద్యాచ్చాంద్రాయణవ్రతమ్ । కుర్యాత్త్రింశద్ద్విజాయాథ దద్యాచ్ఛక్త్యాతథౌషధం ॥ ఔషధం- క్రిమికుక్షిత్వహరత్వేన వైద్యశాస్త్రోక్తం॥ ❋

—❋ అథకృశోదరత్వహరమ్. ❋—

శాతాతపః॥ భుక్త్వాచాస్పృశ్యసంస్పృష్టంజాయతేవకృశోదరః । త్రిరాత్రంవైష్ణవంకుర్యాత్పాతకాద్వి ప్రముచ్యతే॥ వైష్ణవంవిష్ణూద్దేశేనక్రియమాణంవ్రతముపవాసాత్మకంకుర్యాదిత్యర్థః ॥ ❋

—❋ అథోదరగుల్మహరమ్. ❋—

ఇక్షోర్వికారహర్తాతు భవేదుదరగుల్మవాన్ । గుడధేనుఃప్రదాతవ్యా తేనతద్దోషశాంతయే ॥ గుడధే నువిధిస్తుపూర్వముక్తః॥ ❋

—❋ అథవాతగుల్మహరమ్. ❋—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ గురుప్రత్యర్థితాంయాతో గుల్మవాన్జాయతేనరః । గుల్మవాన్వాతగుల్మ వానిత్యర్థః॥ ఆచరేత్తన్నివృత్త్యర్థంమాసమేకంపయోవ్రతమ్। ముంచామిత్వేతిసూక్తేన ప్రత్యృచంచరుస ర్పిషా ॥ జుహుయాదయుతంసమ్యగ్వాతఆవాతభేషజమ్ । ఏతత్సూక్తంజపేద్దద్యాదన్నదానంచశక్తితః॥ ముంచామిత్వేతిపంచర్చస్యసూక్తస్యప్రాజాపత్యోయక్ష్మనాశనఋషిః-యక్ష్మఘ్నీదేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - అంత్యానుష్టుప్ - హోమేవినియోగః - ముంచామిత్వేత్యాది॥ ❋

—❋ అథగుల్మహరవినాయకదానమ్. ❋—

పద్మపురాణే ॥ గుల్మీస్యాదంత్యజాగామీతి ॥ అత్రశాంతిప్రకారమాహబోధాయనః ॥ సౌవర్ణంరా జతంతామ్రంకారయేత్కాంస్యతోపివా ॥ యద్వార్కమూలకాష్ఠేనవిఘ్నేశంభక్తితోనరః ॥ పుష్కరం క ల్పయెద్దైవమిత్యాది ॥ రాజతప్రతిమాద్రష్టవ్యాం - అఖుంచకల్పయేత్తస్యయథాదేవో వినిర్మితః। య థాయేనసువర్ణాదినా దేవోగణేశోవినిర్మితస్తేనైవాఖుమపి కల్పయేదిత్యర్థః ॥ నాగయజ్ఞోపవీతంచకల్ప యేత్తస్యగుల్మవాన్ । చందనాగురువస్త్రాద్యైః పూజితంతం వినాయకమ్ ॥ సహిరణ్యంబ్రాహ్మణాయస్వశ క్త్యాపూజితాయచ । కృతహోమాయశాంతాయసర్వశాస్త్రార్థదర్శినే ॥ మంత్రేణానేనవిధివద్దక్షిణాభి ముఖాయచ । దద్యాదితిశేషః - వినాయకంపూజయిత్వాత్రైరేవ - హోమమష్టోత్తరశతంసహ స్రంవావ్యాధ్యనుసారేణవిధాయతంవినాయకంస్వశక్త్యనుసారేణహిరణ్యోపేతంబ్రాహ్మణాయదద్యాదిత్యర్థః॥ దానమంత్రః - వినాయకగణేశానసర్వదేవనమస్కృత । పార్వతీనందనమమగుల్మమాశువినాశయ॥ కృతే నానేనదానేన నీరోగోజాయతేనరః । వినాయకపూజాయాంహోమేచమంత్రాః ॥ తస్యగాయత్రీచపునా

యకశాంతౌదర్శితాః - తథాన్యేపివినాయకప్రశాశకాః మంత్రాస్సర్వస్వశాఖోక్తాగ్రాహ్యాః॥ *

ఇతి గుల్మహరవినాయకదానమ్.

—* అథయకృత్ప్లీహజలోదరహరమ్. *—

శాతాతపః॥ గర్భపాతనజారోగాఃయకృత్ప్లీహజలోదరాః। తేషాంప్రశమనార్థాయప్రాయశ్చిత్తమిదం స్మృతమ్॥ ఏతేషుదద్యాత్ప్రాయజలధేనుర్విధానతః। సువర్ణరూప్యతామ్రాణాం పలత్రయసమన్వితం॥ ప్రాయశ్చిత్తమిదంస్మృతమితి - ఇదంకర్మవిపాకసామాన్యప్రాప్తం షడబ్దషికమిత్యర్థః॥ ఏతచ్చషడ్వార్షికంసాశీతకృఛ్రేత్యనేన పరిభాషాయాందర్శితం॥జలధేనువిధానంతుతుయరోగహరేదర్శితం॥పలత్రయసమన్వితమితి॥ సువర్ణస్యైకపలం- రజతస్యైకం॥ తథాతామ్రస్యాపిపలత్రయం॥ తేనయుక్తం॥ *

—* అథప్లీహోదరహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥భృతకాధ్యాపకోయస్తుకన్యాదూషణతత్పరః। ప్లీహవాంస్సభవేద్విప్రోజపేచ్ఛ్రీసూక్తమత్రహి॥ అయుతత్రయసంఖ్యాకంప్లీహోదరవిముక్తయే। ప్రత్యృచంచభవేద్ధోమశ్చరుణాసర్పిషాపృథక్॥ హోమస్తువ్యాధిశక్త్యాద్యనుసారేణాయుతత్రయమర్థంవాదశాంశంవాభవతి॥ *

—* అథోదరవ్యాధిహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ యోబ్రహ్మవిష్ణురుద్రాణాంభేదముత్తమభావతః। సాధయేదుదరవ్యాధియుక్తోభవతిమానవః॥ కుర్యాత్కృచ్ఛ్రంచాతికృఛ్రంచాంద్రాయణమథాపరమ్। సహస్రకలశస్నానమీశ్వరస్యతుకారయేత్॥ జపేదయుతసంఖ్యాకముద్వన్నద్యేత్యృచంతథా। ఆతేపితరతస్సూక్తాద్ధృతేన చరుణాపృథక్॥ అష్టోత్తరసహస్రంహి జుహుయాచ్చతతఃపరమ్। మధునాజ్యేనసంయుక్తంహిరణ్యంశక్తితోదిశేత్॥ సహస్రకలశస్నానంనతరుద్రేణ॥ మధునాజ్యేనసంయుక్తంహిరణ్యమితి - త్రీణ్యపి పృథక్పృథగ్దద్యాత్॥ అథవాహిరణ్యంప్రధానం- మధుసర్పిషీఅంగం- అథయదాపృథగ్దేయ్యంతేశదాదానమంత్రా అపి పృథగేవ॥ తత్రాజ్యదానమంత్రోహిరణ్యదానమంత్రశ్చపూర్వముక్తః॥ మధుదానమంత్రస్తుసాగధిసీతః - యదాతు హిరణ్యప్రాధాన్యేనమధుసర్పిషీదీయ్యేతే - తదాకేవలమేవహిరణ్యదానమంత్రముచ్చార్యమధ్వాజ్యోపేతం హిరణ్యంతుభ్యమహంసంప్రదదఇతిప్రయోగః॥ *

—* అథజలోదరహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ రాజ్ఞావాతస్నేయుక్తైవనియుక్తోధమనిశ్చయే। పురోహితఃప్రాడ్వివాకస్సచివోవాన్యథాచరేత్॥ జలోదరత్వంప్రాప్నోతిశస్యవఖ్యామినిష్కృతిం। పయసావర్తయేన్మాసత్రితయంవ్రతముత్తమమ్॥ సహస్రకలశస్నానంమహాదేవస్యచైవహి। భోజయేచ్ఛతంవిప్రాన్ముచ్యతేకిల్బిషాత్తతః॥

ఇతిజలోదరహరమ్.

—❋ అథప్రకారాంతరేణజలోదరహమ్. ❋—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ తన్నిదానంపద్మపురాణే॥ ఉదరవ్యాధియుక్తస్తు భవేద్గుర్వంగనాగమే। ఉదరవ్యాధిర్జలోదర ఇత్యర్థః॥ అత్రనిష్కృతిమాహ - బోధాయనః॥ కుర్యాత్సుమకరంసమ్యగ్రాజతం తామ్రమేవవా। పలత్రయేణద్వాభ్యాంవాయథాశక్త్యైకేనవాశుభాకృతిమ్॥ పుచ్ఛేరత్నానిదేయానికటింరౌప్యేణ కారయేత్। నేత్రేస్వర్ణమయేకుర్యాజ్జిహ్వాంరీత్యాప్రకల్పయేత్ ॥పాదయోఃప్రక్షిపేత్తత్రఘృతపాత్రేపురోద్వయోః॥ యదా తామ్రేణనిర్మితోమకరస్తదాయంవిశేషః॥ కటింరౌప్యేణకారయేదితి॥ శిష్టపక్షద్వయేనాపి సమానం॥ రీతిఃపిత్తళాఖ్యః - పాదయోఃప్రక్షిపేదితి - అగ్రిమపాదద్వయస్యపురతోఘృతపాత్ర ద్వయం ప్రక్షిపేదిత్యర్థః॥ కృష్ణవస్త్రేణసంవేష్ట్యచందనాగరుచర్చితం - తామ్రేతుజలపాత్రేతంస్థాపయేన్మకరంశుభమ్। బ్రాహ్మణంవృత్తసంపన్నంవృద్ధందాంతమలోలుపమ్॥ వస్త్రైఃకటకకేయూరైః పూజయేదంగుళీయకైః। హోమోవరుణదైవత్యైర్మకరంతంనివేదయేత్॥ వరుణదైవత్యైరితిబహువచనం స్వస్వశాఖోక్తవరుణ మంత్రగ్రహణార్థం॥ అత్రవరుణప్రకాశకామంత్రాః త్వన్నోఅగ్నే సత్వన్నోఅగ్నే తత్వాయామీత్యాదయోమంత్రాః - నవగ్రహప్రకరణేదర్శితాః॥ హోమసంఖ్యాష్టోత్తరశతం-హోమద్రవ్యమాజ్యం॥ హోమశ్చవరుణపూజాంమకరపూజాంచవిధాయ - స్వగృహ్యోక్తవిధానాదగ్నింప్రతిష్ఠాప్యకార్యః॥ తతఃకింకుర్యాదిత్యతఆహ॥ తతస్స్వోదరిక్షేప్రేమకరంతంనివేదయేత్ - మకరోదరికేవిప్రే- విప్రాయదద్యాదిత్యర్థః॥ దానమంత్రః॥ జలాధిదేవదేవేశపశ్చిమాశాపతేవిభో॥ ఉదరవ్యాధినాశంమేకురుదానేనతోషితః॥ ❋

—❋ అథగుల్మప్రతిమాదానమ్. ❋—

కర్మవిపాకసారే॥ గుల్మఃకుంచితసర్వాంగోదండధారీభయంకరః। దధానఃకింకిణీమాలాంబద్ధకేశోద్విలోచనః॥ పూజాదికర్తవ్యతాపరిభాషాయాముక్తా॥ ❋

—❋ అథయకృత్ప్లీహహరప్రతిమాదానమ్. ❋—

కర్మవిపాకసారే॥ ప్లీహాయకృదుదర్యౌతౌసునీలాంబరధారిణౌ। కృశాంగౌపరిదృశ్యేతేశుష్కౌ ఖడ్గదండభయంకరౌ॥ దధానః కించిదుదకంగుదజోరోగఉచ్యతే। అత్రవిశేషణేవచనలింగవ్యత్యయశ్ఛాందసః॥ పూజావిధానంపరిభాషోక్తప్రకారేణకార్యం॥ ❋

—❋ అథమహోదరత్వహరమ్. ❋—

కర్మవిపాకసారే॥ మహోదరామయశ్శ్యామః క్రూరోమహిషపృష్ఠగః। ఖడ్గచర్మధరశ్శాంతస్త్రస్తాక్షీతాంబరావృతః॥ పూజాదికర్తవ్యతాపరిభాషాయాందర్శితా॥ ❋

—❋ అథమందాగ్నిహరాణి. ❋—

కర్మవిపాకసారే॥ మందోదరాగ్నిర్భవతిసతిద్రవ్యేనవైయజేత్।సతిద్రవ్యేకదన్నదత్యపిపాఠః॥ ప్రాజాపత్యత్రయంకుర్యాద్భోజయేచ్ఛతంద్విజాః॥ నవైయజేదితి॥ నిత్యనైమిత్తికాదిసాయంప్రాతర్హోమావైశ్వదేవప్రాయశ్చిత్తహోమాదీన్యనాపదియోనకుర్యాదిత్యర్థః॥ ❋

—* అథప్రకారాంతరేణమందాగ్నిహరమ్. *—

వృద్ధపారాశరః ॥ గోమాంసఖాదకోమందజఠరాగ్నిర్భవేన్నరః । ప్రాజాపత్యంచరేత్కృచ్ఛ్రమతికృచ్ఛ్రం తథైవచ ॥ అగ్నిమంత్రంజపేన్నిత్యంశ్రీసూక్తంచవిచక్షణః॥ అగ్నిరస్మీతిమంత్రోజాతరోగహరేప్రదర్శితః॥ శ్రీసూక్తస్యాప్యాదినాసికావ్రణహరేభిహితం - అనయోశ్చజపోయావద్రోగశాంతిస్తావత్ప్రతిదిన మష్టావింశాదికోభవేత్॥ *

—* అథకర్మవిపాకోక్తమందాగ్నిహరమ్. *—

సకారణంగరందత్వాప్రమాపయతియఃపుమాన్ । సమందాగ్నిర్భవేదేవమృతకల్పశ్చజాయతే ॥ ఆతేరుద్రేతిసూక్తేనచరుంచజుహుయాద్ఘృతమ్ । అష్టోత్తరాయుతంసమ్యక్త్వాపస్యాపనుత్తయే ॥ తామగ్నివర్ణామితిచజపేత్సూక్తంసహస్రకం । బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్సమ్యక్చత్వారింశత్సుధీర్భవేత్॥ ఆతేరుద్రేత్యాది॥ ఆతేపితర్మరుతామిత్యేతత్సూక్తమృగ్విధానోక్తాసాధ్య సర్వరోగహరే ప్రదర్శితం - తామగ్నివర్ణామిత్యేతత్సూక్తంస్త్రీస్తనస్ఫోటహరేప్రదర్శితమ్॥ *

—* అథబోధాయనోక్తమందాగ్నిహరమేషదానమ్. *—

ఆగ్నేమాంద్యంభవేత్తస్యయస్త్రీతాగ్నివినాశకః । వక్ష్యామితత్ప్రతీకారం.యథోక్తం బ్రహ్మణాపురా ॥ పలార్ధేనతదర్ధేనతదర్ధార్ధేనవాపునః ॥ రాజితంకారయేత్సామ్యమగ్నేర్వాహనముత్తమం॥ అగ్నేర్వాహనంమేషః - సౌవర్ణాశ్చఖురాః కార్యాశ్శ్వేతవస్త్రేణవేష్టయేత్ ॥ శ్వేతమాల్యైశ్శ్వేతగంధైర్ధూపందద్యాన్మధూత్కటమ్ । తండులోపరిసంస్థాప్యవాహనంపూజయేత్సుధీః ॥ తండులానాం పరిమాణంద్రోణద్వయముదాహృతమ్ । ఏవంపూజయిత్వాపూజాదేశాదాగ్నేయ్యాందిశిహోమః కార్యఇత్యాహ ॥ ఆగ్నేయ్యాందిశిహోమశ్చసమిదాజ్యతిలైరపి । ఆచార్యేణవినీతేన సర్వశాస్త్రార్థవేదినా ॥ బహ్వృచేనతుకర్తవ్యస్తత్రమంత్రానిమాంచ్ఛృణు । అగ్నిమూర్ధేతిమంత్రేణసమిద్ధోమఃప్రశస్యతే ॥ అగ్నేనయేత్యాజ్యహోమోహ్యగ్నినాగ్నిస్తిలైస్తథా । మంత్రాధ్యాయోక్తమార్గేణచాగ్నేస్సంస్థాపనంభవేత్॥ ప్రణీతాయోఃపర్యంతేకృతేస్నానంవిధీయతే । ఆపోహిష్ఠేత్యృచిరుచాహిరణ్యేనేత్యృచేనచ ॥ పవమానానువాకేన మార్జయేద్రోగిణంతథా । శంనోవాతానువాకేనశాంతించాపిప్రకల్పయేత్ ॥ తస్మైహుతవతేరోగీప్రాఙ్ముఖాయోదఙ్ముఖః । సదక్షిణంపూజితాయదద్యాద్వాహనముత్తమమ్ ॥ త్వత్పూర్వంనాశమెత్విప్రంవాహనస్సర్వపూజితః । తస్యత్వంవాహనం పూజ్యం దేవైస్సేంద్రైర్మహర్షిభిః ॥ అగ్నిమాంద్యంపూర్వకర్మవిపాకేయత్తుయన్మమ । తత్సర్వంనాశయక్షిప్రం జఠరాగ్నింప్రవర్ధయ ॥ ఏవంవిప్రాయధ్యాయాదద్యాదగ్నేర్వాహనముత్తమం । బలవానగ్నిమాన్మర్త్యో జీవేద్వర్షశతంపునః ॥ తతస్స్వబంధుభిర్విప్రస్నాత్వాభుంజీతమానవః । అగ్నిర్వాగ్నిరితిమంత్రో ముఖరోగహరదానే - అగ్నేనయేత్యస్యాగస్త్యఋషిః - అగ్నిర్దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః ఆజ్యహోమేవినియోగః - అగ్నేనయేత్యాది ॥ మంత్రాధ్యాయోక్తమార్గేణేతి - మంత్రాధ్యాయోగృహ్యం - ప్రణీతాపాత్రస్యోదకవిసర్జనమ్ ॥ ఏతదంతేకర్మణికృతే సతి స్నానంవిధీయతే ॥ వక్ష్యమాణమంత్రైరభిషేకః కార్యఇత్యర్థః. అత్రాభిషేకవిధానం అగ్నివాహనపూజాప్రదేశాదీశానదిగ్భాగేకలశంస్థాప్యతత్రవరుణం నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణోక్తైర్మంత్రైర్నామమంత్రేణావాహ్యపూజయిత్వాతతఃపూర్వోక్తప్రకారేణహుత్వాతంరోగిణంవరుణకలశస్థోదకేనాభిషించేత్ ॥ అభిషేక

మంత్రానాహ ॥ ఆపోహిష్ఠేత్యాది- పవమానస్సువర్జన ఇత్యనువాకేనేత్యంతేన॥ తత్ర ఆపోహిష్ఠామయో
భువ ఇత్యృచో హిరణ్యవర్ణా ఇత్యృచశ్చ పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానవిధావుక్తాః ॥ పవమానస్సువ
ర్జన ఇత్యనువాకో రోగహోమప్రకరణే దర్శితః - శన్నో వాతానువాకేనేతి ॥ అనేన స్వస్వశాఖోక్తా శాంతి
రుపలక్ష్యతే ॥ తత్ర శన్నో వాత ఇత్యాది తైత్తిరీయఘోషశాంతిః । తథా ఆశ్వలాయనఘోషశాంతిరపి పరిభా
షాయాం॥ *

ఇతి బోధాయనోక్తమందాగ్నిహరమహిషదానమ్.

—o—

—* అథాజీర్ణహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అష్టోత్తరసహస్రం తు జుహుయాచ్చ జపేత్తథా। ఉపవాసత్రయం ప్రాజాపత్యం
చాపి సమాచరేత్ ॥ ఉపవాసత్రయప్రాజాపత్యయోశ్శరీరదార్ఢ్యానుసారేణ వ్యవస్థా జ్ఞేయా ॥ చరుదాన
శేషావచ జుహుయాత్ ॥ అయం చ హోమో జపానంతరం- జపోఽపి సహస్రద్వయం ॥ అగ్నిరస్మీత్యస్యాప్యర్షా
దివాతరోగహరప్రాయశ్చిత్తే ప్రదర్శితం ॥ ప్రకారాంతరం - ఋగ్విధానే ॥ యస్య భుక్తం న జీర్యేత నతి
ష్ఠేద్వా కథంచన । ధ్యాత్వా చాతురమన్యస్య హ్యగ్నిరస్మీత్యృచం జపేత్ ॥ ధ్యాత్వా చాతుర మన్యస్య స్మర
తః ఆతురం భవేదిత్యర్థః ॥ *

—* అథాన్యప్రకారేణాజీర్ణహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ పరాన్నవిఘ్నకరణాదజీర్ణమపి జాయతే। లక్షహోమం చ కుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి॥
లక్షహోమప్రాయశ్చిత్తం- యద్యసమర్థశ్చేల్లక్షహోమమపి కృత్వా యథావిధి ప్రాయశ్చిత్తం - కృచ్ఛ్ర
చాంద్రాయణాదీని వ్యాధ్యనుసారేణ వ్యస్తాని సమస్తాని వా కుర్వీత ॥ లక్షహోమప్రకారశ్చ నవగ్రహయజ్ఞప్రక
రణోక్తగ్రహపూజాం కుండమంటపాదికం చ విధాయ వ్యాహృతీభిర్గాయత్ర్యా వా తిలవ్రీహియవైర్లక్షసంఖ్య
యా హోమం కుర్వీత ॥ తతో వసుధారాం నివర్తయేత్ - ఏతచ్చ సర్వం పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యం ॥ *

—* అథ మందాగ్నిప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణం తు అనుక్తమపి పురోగస్యేత్యాదినా శూలరోగహరప్రకరణోక్తమేవాత్రాప్యనుసంధేయం - పూ
జావిధానం త్వాతంకో దేవతా తత్రేత్యాదినా దర్శితం॥ *

ఇత్యగ్నిమాంద్యహరాణి.

—•—

—* అథ ప్రజ్ఞాహీనత్వహరాణి. *—

అగ్నిమాంద్యస్యాంతశ్శరీరగతత్వేన తత్ప్రతీకారకథనానంతరం ఆంతరత్వేన బుద్ధిస్థత్వాదస్య ప్రకరణస్య సం
గతిః ॥ పరాశరః ॥ పరాపలాపాన్మర్త్యశ్చ సంపద్ధీనోఽభవేదయమ్ । అతికృచ్ఛ్రం తదా కుర్యాచ్చాంద్రాయ
ణసమన్వితమ్ ॥

ఇతి ప్రజ్ఞాహీనత్వహరాణి.

—•—

—* అథ ప్రజ్ఞాజాడ్యత్వహరఘంటాదానమ్. *—

బ్రహ్మవైవర్తే॥ గురౌ చాప్యననుజ్ఞాతే యో వేదాధ్యయనం చరేత్ । కుర్యాదిత్యర్థః ధాతూనామనేకార్థత్వాత్ ॥ స జడః ప్రజ్ఞయా హీనస్సంసారీ జాయతే నరః । వక్ష్యామి తత్ప్రతీకారం శుద్ధకాంస్యమయీం దృఢామ్ ॥ శోభనాం కారయేద్ఘంటాం శుభైరేవ విభూషితామ్ । పలైశ్చ కుర్యాద్వింశత్యా త్రింశత్యా వా తదర్ధతః ॥ సుస్వనాం తామతిశ్లక్ష్ణాం పంచగవ్యేన ధావయేత్ । శ్వేతవస్త్రేణ సంవీతాం తండులోపరి విన్యసేత్ ॥ తండులానాం పరీమాణం ద్రోణత్రితయమిష్యతే । తదర్ధమథవా గ్రాహ్యం పరిమాణం స్వశక్తితః ॥ ఆచార్యస్సకలశాస్త్రజ్ఞో వేదవేదాంగతత్పరః । ఆజ్ఞాయ పరయా భక్త్యా పూజయేత్తం విధానతః ॥ ఏతేనాచార్యేణ ఘంటాదిపూజా కర్తవ్యేత్యాహ । తేనైవ కారయేత్పూజాం విధితశ్శాస్త్రచోదితైః ॥ ఉపచారైష్షోడశభిర్మంత్రేణానేన భక్తితః । ఆవాహయేత్తు వాగీశాం ఘంటాయాం పరమేశ్వరీమ్ ॥ ఆవాహనమంత్రః॥ ఏహ్యేహి దేవి సర్వేశి ఘంటాయాం సన్నిధిం కురు । సర్వసత్త్వోపకారిత్వం భానుముద్రే పరాత్పరే ॥ ఏవమావాహ్య తాం ఘంటాం బ్రాహ్మణం చాపి పూజయేత్ । తాం ఘంటామితి । అత్ర ఘంటాయామావాహితా సరస్వతీ లక్ష్యతే॥ అస్యాస్తు పూజా- యద్వాగిత్యృచా॥ అయం చ తృచ ఉన్మాదవాయుహరే ప్రదర్శితః । బ్రహ్మప్రకాశకమంత్రస్తు - బ్రహ్మజజ్ఞానమితి నవగ్రహప్రకరణే దర్శితః - పూజానంతరం - స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణ ప్రతిష్ఠాప్య హుతాశనమ్ । హోమం కుర్యాత్ప్రయత్నేన సమిదాజ్యతిలైరపి ॥ నైవేద్యం పాయసం దద్యాద్దేవ్యై చ బ్రహ్మణే తథా । సరస్వతి ప్రేదమితి మంత్రేణ తు సమంతతః ॥ అత్ర పూజాయాం హోమకర్మణి చ అయం వా మంత్రో యద్వాగితి త్ర్యృచో వా వికల్పేన గ్రాహ్యాః ॥ సరస్వతి ప్రేదమవేతి మంత్రః ప్రశ్నే సమామ్నాతా అగ్నిఋషిః - సరస్వతీ దేవతా ॥ అనుష్టుప్ఛందః - పూజావిధౌ వినియోగః - సరస్వతి ప్రేదమవేత్యాది॥ తస్మై హుతవతే దద్యాద్ఘంటాం తాం పూజితాం యుతామ్ । మంత్రేణానేన విధివద్యోగీ పూర్వముఖశ్శుచిః ॥ దానమంత్రః ॥ గురోరవజ్ఞయా యచ్చ స్వాధ్యాయాధ్యయనం కృతమ్ । సరస్వతి జగన్మాతర్జగజ్జాడ్యాపహారిణి ॥ సాక్షాద్బ్రహ్మకళా చ త్వం బ్రహ్మరుద్రాదిభిస్స్తుతా । తన్మమాధ్యయనోత్థం చ జాడ్యం హర వరాననే ॥ ఘంటాదానేన తుష్టా త్వం బ్రహ్మణా నిర్మితం పురా । ఏవం దానం తు దత్త్వా తు తమాచార్యం క్షమాప్య చ ॥ అన్యేభ్యశ్శక్తితో దద్యాద్బ్రాహ్మణేభ్యోఽథ భోజనమ్ । తతస్స్వబంధుభిస్సార్ధం స్నాత్వా భుంజీత మానవః ॥ ఏవం యః కురుతే దానం ప్రజ్ఞాహీనో జడోఽపి వా । ప్రజ్ఞావాన్ స జనో యం తు జాయతే వాక్పతిర్యథా ॥ *

ఇతి ప్రజ్ఞాజాడ్యత్వహరఘంటాదానమ్.

—* అథ చేతనాహీనత్వహరమ్. *—

శాతాతపః॥ పితృహా చేతనాహీనో మాతృహాంధః ప్రజాయతే । నరకాంతే ప్రకుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి ॥ నరకాంతే మానుషశరీరమాసాద్య తత్ర చేతనాహీనో జాయత ఇత్యర్థః ॥ ప్రాయశ్చిత్తస్వరూపం సవిశేషం నేత్రరోగహరప్రకరణేంధత్వహరే దర్శితమ్॥ *

—* అథ ప్రజ్ఞాహీనత్వహరప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణం శూలరోగహరప్రకరణే జ్ఞేయమ్॥ పూజాదికర్తవ్యతా పరిభాషాయాం దర్శితా॥ *

—* అథమూత్రకృచ్ఛ్రహరాణి. *—

శాతాతపః । గురుజాయాభిగమనాన్మూత్రకృచ్ఛ్రః ప్రజాయతే । తేనాపి నిష్కృతిః కార్యా శాస్త్రదృష్టేన వర్త్మనా ॥ శాస్త్రదృష్టవర్త్మనేత్యనేన ద్వివిధా నిష్కృతిరుచ్యతే । తత్రైకా ప్రాజాపత్యాది కృచ్ఛ్రరూపా ॥ సా చ నరకోపభోగేన కర్మణః క్షీణత్వాద్గురుతల్పప్రాయశ్చిత్తస్యార్థం- తదర్ధం వా శక్త్యాద్యనుసారేణ కల్ప్యా ॥ అపరాం నిష్కృతిమాహ ॥ స్థాపయేత్కుంభమేకం తు పశ్చిమాయాం శుభం దిశి ॥ నీలవస్త్రసమాచ్ఛన్నం నీలమాల్యాభి - షితమ్ । తస్యోపరిన్యసేద్దేవం లోహపాత్రే ప్రచేతసమ్ ॥ సువర్ణనిష్కపంచకేన వినిర్మితం యాదసాంపతిమ్ । యజేత్పురుషసూక్తేన వరుణం విశ్వరూపిణమ్ ॥ వరుణమూర్తిస్తు ॥ పాశవరదకరా మకరవాహనాధవతి ॥ సామవిద్బ్రాహ్మణస్తత్ర సామవేదం సమాపయేత్ । సువర్ణపుత్రికాం కృత్వా నిష్కవింశతిసంఖ్యయా ॥ దద్యాద్విప్రాయ సంపూజ్య నిష్పాపస్స్యామితి బ్రువన్ । యాదసామధిపో దేవో విశ్వేషామపి పావనః ॥ సంసారాబ్ధేః కర్ణధారో వరుణః పావనోస్తు మే । ఇమం మంత్రం సముచ్చార్య ఆచార్యాయ యథావిధి ॥ దద్యాద్దేవమలంకృత్య మూత్రకృచ్ఛ్రప్రశాంతయే ॥ అత్రాయం ప్రయోగః ॥ స్వానుకూలే శుభే దినే స్థండిలముపలిప్యాలంకృత్య- తత్ర పశ్చిమదిగ్భాగే కలశం సంస్థాప్య ॥ తదుపరి పాయసపాత్రం నిక్షిప్య తత్రోక్తవరుణప్రతిమాం నిధాయ- తథా వింశతినిష్కనిర్మితాం సౌవర్ణీం మూత్రకృచ్ఛ్రపుత్రికామపి నిక్షిప్య- తతో వరుణం పురుషసూక్తేన షోడశోపచారైః పూజయేత్ ॥ రోగప్రతిమాం మూత్రకృచ్ఛ్రాధిదేవతాయై నమ ఇతి నామమంత్రేణార్చయేత్ ॥ అథ సామవిదా బ్రాహ్మణేన పూజితాయాః ప్రతిమాయాస్సన్నిధావేవ వేదపారాయణం కారయేత్ ॥ తదభావే బహ్వృచేన వా యథాసంభవం సామాధ్యాయినా వా వేదపారాయణం నిష్పాదయేత్ ॥

రోగనివృత్తిరూపదృష్టప్రయోజనస్యైవమపి నివృత్తే వేదపారాయణవిధిః పరిభాషాయాం దర్శితః - యావత్పారాయణసమాప్తి ప్రతిదినం పూర్వోక్తరీత్యా వరుణం రోగప్రతిమాం చ పూజయేత్ ॥ సమాప్తౌ చ పారాయణే తాం రోగప్రతిమాం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ - తత్రాయం ప్రయోగః - అముకగోత్రాయాముకశర్మణే- అముకరోగశాంత్యర్థమముకరోగప్రతికృతిం తుభ్యమహం మిత్యుచ్చార్య- అహం నిష్పాపస్స్యామితి బ్రువన్ప్రతిగృహీత్రే రోగప్రతిమాం దద్యాదితి ॥ తతో యాదసామధిప ఇత్యముం శ్లోకముచ్చార్య వరుణప్రతిమాం తస్మైవాన్యస్మై వా దద్యాదితి ॥ యజేత్పురుషసూక్తేనేతి - పురుషసూక్తేన పూజాప్రకారః వేదపారాయణవిధిశ్చ పరిభాషాయాం ప్రపంచితః ॥ *

—* అథప్రకారాంతరేణమూత్రకృచ్ఛ్రహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ పశుయోనౌ చ గమనాన్మూత్రకృచ్ఛ్రః ప్రజాయతే । తిలపాత్రత్రయం చైవ సదద్యాదాత్మశుద్ధయే ॥ తిలపాత్రదానమాహ - విష్ణుః ॥ తామ్రపాత్రే తిలాన్కృత్వా పలషోడశకల్పితే ॥ సహిరణ్యం స్వశక్త్యా వా విప్రాయ ప్రతిపాదయేత్ ॥ నాశయేత్త్రివిధం పాపం వాఙ్మనః కాయసంభవమ్ । ప్రకారాంతరేణ తిలపాత్రదానం ॥ కూర్మపురాణే ॥ తిలపూర్ణం తామ్రపాత్రం సహిరణ్యం ద్విజాతయే । ప్రాతర్దత్వా తు విధివద్దుస్స్వప్నం ప్రతిహంతి సః ॥ తిలపాత్రం తథా ప్రోక్తం కనిష్ఠోత్తమమధ్యమమ్ । తామ్రం దశపలం యత్తజ్జఘన్యం పరికీర్తితమ్ ॥ ద్విగుణం మధ్యమం ప్రోక్తం త్రిగుణం చోత్తమం స్మృతమ్ । స్వర్ణమేకం జఘన్యే తు ద్విగుణం మధ్యమే క్షిపేత్ ॥ త్రిగుణం చోత్తమే తద్వత్సువర్ణం పరికీర్తితమ్ ॥ సువర్ణం దక్షిణాం దద్యాత్సర్వపాపక్షయో భవేత్ ॥ *

—* అథమూత్రకృచ్ఛ్రహరాంతర్భేదః. *—

కర్మవిపాకసారే॥ మత్సరీగురుజాయాశ్చ విధవాముఖివాంఛతి। స భవేన్మూత్రకృచ్ఛ్రీ తు గురుతల్పార్ధమాచరేత్ ॥ గురుతల్పప్రాయశ్చిత్తస్యార్ధం॥ షడ్వార్షికంప్రాయశ్చిత్తమాచరేదిత్యర్థః ॥ *

—* అథమూత్రకృచ్ఛ్రహర తిలపద్మదానమ్. *—

వాయుపురాణే॥ సురాపో మూత్రకృచ్ఛ్రీస్స్యాదితి ॥ అత్రనిష్కృతిమాహ ॥ బోధాయనః॥ సౌవర్ణం కారయేత్పద్మం పలేనార్ధపలేన వా । యథాస్వశక్తి మతిమాన్ దృఢమష్టదళం శుభమ్ ॥ విత్తశాఠ్యం న కుర్వీత భవేన్నిష్ఫలమన్యథా। తిలద్రోణాఢకేనాపి తామ్రపాత్రం జలాన్వితమ్ ॥ నిదధీతేతి శేషః ॥ ద్రోణపరిమితే వా తిలరాశౌ జలపూరితం తామ్రపాత్రం నిదధీతేత్యర్థః ॥ పాత్రమధ్యే తు తత్పద్మం నిదధ్యాత్ కుంకుమాన్వితమ్ । బ్రాహ్మణం శ్రుతసంపన్నం దరిద్రం వాగ్నిహోత్రిణమ్ ॥ ఆహూయ గంధమాల్యాద్యైర్విధివద్భక్తితః । అర్చయేదితి శేషః॥ ఏవం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య నవమం భాస్కరం పద్మమధ్యే పూజయిత్వా చ తత్పద్మం వక్ష్యమాణలక్షణాయ దద్యాత్ ॥ బోధాయనప్రోక్త ఏవం తిలపద్మదానానంతరం ఆజ్యేన చ తిలైః హోమః కార్యశ్చాష్టోత్తరంశతం- పద్మేనావాహయేద్దేవం భాస్కరం గ్రహనాయకమ్ । ఏహ్యేహి భగవన్ దేవ పద్మేస్మిన్ సన్నిధిం కురు ॥ త్రయీతనో ద్వాదశాత్మన్ సహస్రజ్యోతిభిర్వృతః॥ ఆవాహనమంత్రః॥ ఆవాహ్య తస్మిన్ దేవేశం పూజయేద్రక్తచందనైః । పుష్పైశ్చ రక్తైరపరైః కుంకుమాగరుచందనైః ॥ నైవేద్యం పాయసం దద్యాదలాభే క్షీరమేవ చ। ఆజ్యహోమస్తిలహోమశ్చ వ్యాహృతిభిః కార్యః ॥ తతః కిం కుర్యాదిత్యత ఆహ ॥ తతస్సువర్ణమయం పద్మం దద్యాన్మంత్రేణ సంయుతమ్ । దానమంత్రః॥ ఖగః పూషా పతంగోసౌ ద్వాదశాత్మా త్రయీతనుః ॥ పద్మేనానేన దత్తేన ప్రీతస్తరణిరస్తు మే । కృతేనానేన మనుజో మూత్రకృచ్ఛ్రాత్ప్రముచ్యతే॥ ఏతచ్చ పద్మదానమాదిత్యవాసరే కార్యం॥ పద్మదానప్రయోగం చ ఆదిత్యేహని కారయేదితి బోధాయనస్మరణాత్ ॥ *

—* అథాశ్మరీహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ మాతుస్సపత్నీగమనే జాయతేశ్మరీగదః । స తు పాపవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తం త్రైమాసికమ్॥ దద్యాద్విప్రాయ విదుషే మధుధేనుం యథోదితమ్ । తిలద్రోణశతం చైవ హిరణ్యేన సమన్వితమ్ ॥ మధుధేనువిధానం తు యరోగహరే దర్శితమ్ ॥ *

—* అథబహుమూత్రహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ దుగ్ధచోరస్తు పురుషో జాయతే బహుమూత్రవాన్ । స దద్యాద్దుగ్ధధేనుం చ బ్రాహ్మణాయ యథావిధి ॥ దుగ్ధధేనువిధిః పిత్తజరోగహరే గుడధేనుప్రస్తావే ద్రష్టవ్యః ॥ *

—* అథప్రకారాంతరేణ బహుమూత్రహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ సోదరీగమనే రోగీ జాయతే బహుమూత్రవాన్ । పరాకద్వితయం చత్వారింశద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ఆత్రేసూక్తైశ్చ జుహుయాదష్టోత్తరసహస్రకమ్ । సపిండావరుణాత్తేన జపస్త్వావా

ప్తితేనతు ॥ సహస్రనామ్నాంసూక్తస్య పౌరుషస్యచశక్తితః - గాయత్ర్యావాజపఃకార్యస్తత్త్వాపస్మారశాన్తయే ॥ రోగస్యాస్యప్రశాన్త్యర్థంచహోమః ॥ అథైక్యేనతు సకలసూక్తాన్యప్యుక్తోహోమఃకి ॥ పఞ్చస్వమేవవరుణాపృథక్ సమిధాప్రథక్ ॥ జపస్థానివానితి ॥ అష్టోత్తరసహస్రమేవ ॥ తేనాతేవితదేవ్యస్వేవ సూక్తైవ ॥ సహస్రనామ్నాంపురుషసూక్తస్యగాయత్ర్యాశ్చజపశ్శక్త్యాభవతి ॥ అష్టోత్తరసహస్రాదధికంన్యూనంవేత్యర్థః ॥ తేషాంవ్యాఖ్యాపరిభాషాయాముదితం ॥ *

—* అథమాతృకృష్ఠిహరప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ మాతృకృష్ఠ్యాయః ఖడ్గకర్ణరీవజ్రధృక్క్రూరః । కర్తనంఛేదనంఖండనంకరణం అన్యచ్ఛేదనసాధనవిశేషోలక్ష్యతే - తదస్యాస్తీతికర్తరీకర ఇతి క్రూరఇత్యర్థః - పూజాదివిధిస్తుపరిభాషాయాంరోగప్రతిమాదానవిధావుక్తః ॥ *

—* అథప్రమేహహరాణి. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ చండాలీగమనాన్మర్త్యః ప్రమేహవ్యాధిమాన్భవేత్ । క్షుత్పిపాసాతురశ్చైవజాయతేతస్యనిష్కృతిః ॥ చాంద్రాయణత్రయంకుర్యాద్యవమధ్యం తథాపరమ్ । అపరంపిపీలికామధ్యచాంద్రాయణంచేత్యర్థః ఇమాఆపః ప్రవహతఇతిఉదుత్తమమృచైకయా ॥ జుహుయాత్సర్పిషాచైకాజపేన్మంత్రాంత్సమాహితః ॥ ఇమాఆపఃప్రవహతఇత్యస్యమేధాతిథిఋషిః ॥ ఆపోదేవతా ॥ అంత్యాయార్ధర్చస్యాగ్నిర్దేవతా ॥ అనుష్టుప్ఛందః - ఇదమాపో—అద్యాన్వచారిషం- ఇత్యాది- విహితార్థేవినియోగః - ఉదుత్తమంవరుణేత్యాది-జపహోమయోస్సంఖ్యావ్యాఖ్యానుసారేణాష్టోత్తరసహస్రాద్యయుతాంతాకల్ప్యా ॥

—* అథసశూలప్రమేహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ తిర్యగ్గామీసశూలేన ప్రమేహేనయుతోభవేత్ । కుర్యాత్సాంతపనాదీనిప్రాయశ్చిత్తంయథావిధి ॥ సాంతపనయతిసాంతపనమహాసాంతపనానీత్యర్థః ॥ *

—* అథవాతప్రమేహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ పర్వస్వవాయీమనుజఃకన్యాగామీతథైవచ । వాతప్రమేహయుక్తస్స్యాత్తుకుర్యాచ్చాంద్రాయణత్రయమ్ ॥ *

—* అథమధుప్రమేహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ మధుమేహీమాతృగామీసతతంజాయతేనరః । పితృభార్యాభిగామీచ జలమేహీనరాధమః ॥ యోగచ్ఛేద్భగినీంనిత్యమిక్షుమేహీతినిశ్చయః । పితృభార్యాసపత్నీజననీ - సతతంమధుమేహీనిత్యమిక్షుమేహీత్యన్వయః - ఏతేనరోగాధిక్యంసూచ్యతే- ప్రాయశ్చిత్తంక్రమాదత్రషడ్వర్షాణ్యపిపంచచ- త్ర్యబ్దమిత్యాదరేత్సమ్యక్తతోరోగాత్ప్రముచ్యతే ॥ షడబ్దంపంచాబ్దంచక్రమాత్ప్రాయశ్చిత్తంభవతీత్యర్థః- సర్వమత్రసౌరమంత్రేణజపహోమాచకర్తవ్యో ॥ సంఖ్యాచాష్టోత్తరసహస్రం ॥ సౌరమంత్రాశ్చఉదుత్యన్నద్వేత్యాదయః - పరిభాషాయాందర్శితాః ॥ *

—* అథ ప్రమేహఘ్నసువర్ణధేనుదానమ్. *—

వాయుపురాణే॥ బ్రాహ్మణస్వర్ణహారీచ ప్రమేహీ జాయతే నరః ॥ వృద్ధగౌతమః ॥ ధేనుం స్వర్ణమయీం కుర్యాత్పూర్వేణ విధినా తతః । పూర్వేణ విధినా పలేన వా తదర్ధేన వేతి ॥ ధేనుం కుర్యాదిత్యర్థః - ఘృతాఢ్యత్వాదీతికర్తవ్యతాకలాపస్తు క్షయరోగహరప్రకరణే గుడధేనుదానప్రసంగేన దర్శితః॥ స్వర్ణశృంగీమితి పూర్వవత్॥ బ్రాహ్మణం శ్రోత్రసంపన్నం వైష్ణవం చ కుటుంబినమ్ । ఆచారవంతం ధర్మిష్ఠం ద్విజశుశ్రూషణాదృతమ్॥ గృహమాహూయ విధివత్పూజయేద్భూషణాదిభిః। యథావిభవతో దద్యాద్ధోమం పూర్వవదేవ హి॥ పూర్వవత్స్వగృహ్యోక్తవిధానాదగ్నిస్థాపనాదికృత్వేత్యర్థః - మంత్రైస్తు వైష్ణవైస్సమ్యక్పలాశసమిధస్సఘృతాః । హోమసంఖ్యాచాష్టోత్తరశతం॥ వైష్ణవమంత్రాస్తద్విష్ణోరిత్యాదయః॥ తత్ర తద్విష్ణోరితి కూశ్మాండహోమప్రకరణే దర్శితః - అన్యేపి స్వస్వశాఖోక్తవిష్ణుప్రకాశకా గ్రాహ్యాః ॥ నారాయణాష్టాక్షరమంత్ర అంత్రవృద్ధిహర నారాయణమూర్తిదానే— గోపాలమంత్రస్తు నక్తాంధ్యహర గోపాలదానే ప్రదర్శితః॥ హోమాంతే తు ప్రదద్యాచ్చ మంత్రేణానేన హోమవాక్ ॥ మంత్రమాహ ॥ చక్రం సుదర్శనం యస్య రాజతే జైత్రథైవహి ॥ ప్రమేహం హరతు క్షిప్రం విష్ణుర్గరుడవాహనః । అబ్జశంఖపద్మ ॥ శంఖచక్రగదాధారీత్యర్థః ॥ దానం ప్రమేహరోగఘ్నమేతత్తార్క్ష్యం మనీషిభిః । కృతేనానేన శామ్యంతి ప్రమేహా దారుణా అపి॥ *

—○ అథ ప్రకారాంతరేణ ప్రమేహహరమ్. ○—

శాతాతపః ॥ తపస్వినీప్రసంగేన ప్రమేహో జాయతే గదః । మాసం రుద్రజపః కార్యో దద్యాద్భక్త్యా చ కాంచనమ్ ॥ తపస్వినీప్రసంగస్తపస్వీగమనం॥ రుద్రలక్షణం పరిభాషాయాం దర్శితం॥ సువర్ణం యథాశక్తి దద్యాత్॥ *

—* అథ ప్రమేహప్రతిరూపకృతిదానమ్. *—

కర్మవిపాకే॥ ప్రమేహః పాణిముద్యమ్య దక్షిణం ప్రాణిభీషణః । పాపః పార్శ్వేక్షణః కుర్వన్నాఘాతం చ గర్జతి॥ పూజావిధిస్తు పరిభాషాయాం దర్శితః ॥ *

—* అథ లింగహానికరవృషణవ్యాధిహరాణి. *—

శాతాతపః ॥ మాతృగామీ భవేద్యస్తు తస్య లింగం వినశ్యతి । చండాలీగమనే చైవ హీనవృషః ప్రజాయతే॥ తస్య ప్రతిక్రియాం కర్తుం కుంభముత్తరతో న్యసేత్ । ఉత్తరతశ్శుద్ధస్థండిలస్యోత్తర దిగ్భాగే ఉదకాభిపూరితం కలశం స్థాపయేదిత్యర్థః ॥ అత్ర చ కలశస్థాపనాదీని నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణేభిహితాని ॥ కృష్ణవస్త్రసమాచ్ఛన్నం కృష్ణమాల్యాదిభూషితమ్ । తస్యోపరి న్యసేత్కాంస్యపాత్రే దేవం ధనేశ్వరమ్ ॥ సువర్ణనిష్కషట్కేన నిర్మితం నరవాహనమ్ ॥ యజేత్పురుషసూక్తేన ధనదం విశ్వరూపిణమ్ । ధనదం వరదాభయకరం చ కుర్యాత్ ॥ యజేత్పూజయేత్॥ పూజాప్రకారశ్చ పురుషసూక్తవిధానే దర్శితః ॥ అథర్వవేదవిద్విద్వానథర్వాణం సమాపయేత్ । అథర్వవేదపారాయణం కుర్యాదిత్యర్థః - యావద్భిర్దినైర్వేదపారాయణసమాప్తిర్భవతి॥ తావత్సుదినేషు కుబేరపూజా వక్ష్యమాణప్రతిమాపూజా చ కార్యా॥ పారాయణవిధిస్తు పరిభాషాయాం ॥ అథర్వవేదవిదామభావే బహ్వృచేన వా యథాలాభోపపన్నశాఖాధ్యాయినా వా వేదపారా

యణంకారయేత్ ॥ అనేనకర్మణా రోగనివృత్తిరూపదృష్టార్థోపయోగాత్ - వేదాంతపారాయణేనాపిదృష్టార్థసిద్ధిః ॥ అథర్వవేదపారాయణంతు యక్షరక్షఃపిశాచాదీనాంతద్వేదప్రియత్వాత్ - ధనదస్యచ యక్షరాట్త్వం ప్రసిద్ధమేవ ॥ కుబేరంప్రతిదినమావేదపారాయణసమాప్తిపూజయేదిత్యుక్తం - తద్వదేవ రోగప్రతిమామపిపూజయేదిత్యాహ ॥ సువర్ణపుత్రికాంకృత్వానిష్క-వింశతిసంఖ్యయా। దద్యాద్విప్రాయసంపూజ్యనిష్పాపస్స్యామితిబ్రువన్ ॥ ఇయంప్రతిమా రోగప్రతిమా - అస్యలక్షణమేతత్ప్రకరణాంతే వ్యుత్పాదయిష్యతే- అత్రచలింగహానిప్రతిమాధిదేవతాస్మైనమ ఇత్యనేనమంత్రేణైతాంప్రతిమాంపూజయేత్ ॥ ఏవంప్రతిదినంసంపూజ్యవేదపారాయణస్యాంతే- అనేనప్రతిమాదానేనాహంనిష్పాపస్స్యామితిబ్రువన్నిమాంప్రతిమాంవిప్రాయదద్యాత్- ధనదప్రతిమాదానమంత్రః- నిధీనామధిపోదేవశ్శంకరస్యప్రియస్సఖా । సౌమ్యాశాయాః పతిశ్శ్రీమాన్ మమపాపంవ్యపోహతు ॥ ఇమంమంత్రంసముచ్చార్య ఆచార్యాయయథావిధి । దద్యాదేవంహీనకుష్ఠీలింగనాశీచశుద్ధ్యతి ॥ ప్రయోగప్రకారోమూత్రకృచ్ఛ్రహరప్రకరణేభిహితః॥ *

ఇతిలింగహానికరవృషణవ్యాధిహరాణి.

—* అథషండత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ దుష్టవాదీతుషండస్స్యాత్సదద్యాచ్చద్విజాతయే । రౌప్యంపలత్రయందుగ్ధఘటత్రయసమన్వితం ॥ రజతదానమంత్రస్తుపూర్వముక్తః॥ *

—* అథవృషణవ్యాధిహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ నృపాపరాధేచవినాయోముష్కంయస్యకస్యచిత్ । ఛేదయేత్తస్యముష్కంతుభవేద్దగ్ధమివాగ్నినా ॥ శిలాపిష్టసదృక్షశ్చసువ్రణశ్చాపిజాయతే, రుధిరంప్రస్రవేత్పశ్చాత్తస్యేయంనిష్కృతిః పరా ॥ శతరుద్రంజపేత్సమ్యగష్టోత్తరసహస్రకమ్ । యతిచాంద్రాయణంచైవ కుర్యాద్దద్యాచ్చగాంతతః విప్రాగ్నిరపి ॥ జాయతేవృషణేయస్య వ్యాధిఃపరమదారుణః। జపిత్వాదశసాహస్రంముచ్యతేరుద్రసంహితాం॥ రుద్రాధ్యాయాష్టోత్తరసహస్రదశసాహస్రయోస్తువ్యాధితరతమభావాపేక్షయావికల్పః అష్టోత్తరసహస్రందశసాహస్రమిత్యనేనచమహారుద్రాతిరుద్రాదిజపోలక్ష్యతే ॥ రుద్రవిధానేదర్శితః ॥ యానిచాత్రపీడాప్రకరణోక్తానితానిసర్వాణ్యపివృషణవ్యాధిహరాణివిజ్ఞేయాని ॥ గోదానమంత్రస్తుపూర్వముక్తః॥ *

—* అథలింగహానిప్రతిమాదానమ్. *—

వృషణవ్యాధిహరప్రతిమాదానంతల్లక్షణంచఅనుక్తమపిరోగేష్విత్యాదినా శూలరోగప్రకరణోక్తమేవాత్రాప్యనుసంధేయం - పూజావిధానంతుపరిభాషాయాంరోగప్రతిమాదానవిధావుక్తం॥ *

—* అథగుదరోగహరాణి. *—

శాతాతపః॥ సురాలయేజలేవాపిసకృద్విష్ఠాంకరోతియః । గుదరోగోభవేత్తస్యపాపరూపస్సుదారుణః ॥ మాసంసురార్చనేనైవగోదానద్వితయేనచ ॥ప్రాజాపత్యేనచైకేనశామ్యంతిగుదజారుజః ॥ అత్రసురార్చనమితిసామాన్యేనాభిహితం - తథాపిసూర్యప్రాథాన్యేనవిష్ణురుద్రపూజా ॥ ఆరోగ్యంభాస్కరా

ద్విచ్ఛేదితిస్మృతేః । పూజాస్వశక్త్యాద్యనుసారేణగంధపుష్పవస్త్రాలంకారాదిభిస్సురాచరణం- గోదానం॥ ప్రాజాపత్యావరణేషుక్రమోపహతక్రమఎవతద్బాధకప్రమాణాభావాత్॥ గోదానమంత్రస్తుక్రమపద్ధతౌద్రష్టవ్యః॥

ఇతిగుదరోగహారం.

—* అథప్రస్రవద్గుదరోగహారమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ విణ్మూత్రోత్సర్జనంకృత్వా యఃకృత్వా[illegible]నేజనే । భుఙ్క్తేద్విజన్మాంతరేచ తోయేభవేత్సప్రస్రవద్గుదః ॥ భవేచ్చదారుణాపీడాతత్రకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రకే । చాంద్రాయణంచకర్తవ్యంతథాక్షీరంచసర్పిషా ॥ అక్షీభ్యామితిసూక్తేనసహస్రంజుహుయాద్బుధః । ఉద్యన్నద్యేత్యృచంచైవ జపేత్పూర్వోక్తసంఖ్యయా ॥ సర్పిషాసహితంక్షీరంపయఃఆజ్యమిశ్రితందుగ్ధం జుహుయాదిత్యర్థః - అక్షీభ్యామితిసూక్తంపూర్వముక్తం - తథోద్యన్నద్యేత్యృచోపి- హోమస్తుప్రత్యృచం॥ *

—* అథార్శోరోగహారమ్. *—

కర్మవిపాకే॥ దత్వావవేతనంయోఽధ్యేత్యాదాయాపిచవేతనమ్। అధ్యాపయేచ్చజుహుయాదర్శోరోగయుతోభవేత్ ॥ తన్నివృత్త్యైప్రకుర్వీతకృచ్ఛ్రంచైవాతికృచ్ఛ్రకమ్ । చాంద్రాయణంచైవతథాజపేత్పూర్వోక్తంచపౌరుషమ్ ॥ ఉద్యన్నద్యేత్యృచంవిష్ణుహృదయంచజపేత్తథా । తామగ్నివర్ణామితిచ జపేత్పూర్వోక్తంసమాహితః॥ హిరణ్యంసఘృతందద్యాచ్ఛ్రోత్రియాయకుటుంబినే ।దత్వాథవేతనమిత్యాది- భృతకాధ్యాపకశ్చేదిత్యర్థః॥ యశ్చశాస్త్రవిహితర్త్విగ్దక్షిణాదివ్యతిరేకేణస్వపరికల్పితభృతింగృహీత్వాపరార్థంజుహుయాత్॥ జపేచ్చసోఽర్శోరోగయుతోభవేదిత్యర్థః - తామగ్నివర్ణామిత్యస్యత్వాపాదిశ్రీస్తవస్ఫోటహారే దర్శితం - పురుషసూక్తాదీనాం సర్వేషాంజపసంఖ్యావ్యాధితరతమభావేనాష్టోత్తరసహస్రాదికా - తథాశక్త్యపేక్షయావాశతాదికాకల్పనీయా॥ సహిరణ్యంఘృతందద్యాదితి- ఆజ్యేహిరణ్యంనిక్షిప్య ఆజ్యావేక్షణంకృత్వాదద్యాదిత్యర్థః - ఆజ్యావేక్షణమంత్రస్తుకటిశూలహారేదర్శితః - తథాశ్రోత్రియాయకుటుంబినే ఏకవర్షపర్యాప్తంధనందద్యాత్ ॥ అనేనైవాభిప్రాయేణబ్రహ్మగీతాసువచనంసమామ్నాతం॥ కుటుంబినేశ్రోత్రియాయహ్యార్థినేచవిశేషతః॥ అతోఽధ్యవ్యాధినాగ్రస్తోధనందద్యాద్విశాంతయేఇతి ॥ కృచ్ఛ్రాదీన్యేతానివ్యాధిశక్త్యాద్యనుసారేణవ్యస్తానిసమస్తానివాయోజ్యాని॥ *

—* అథార్శోరోగహారసువర్ణధేనుదానమ్. *—

హేమాద్రౌ॥ అర్శోవాన్గోవధాన్మర్త్యఇతి॥ అత్రప్రతీకారమాహ ॥ బోధాయనః ॥ సౌవర్ణీంగాంప్రకుర్వీతపలార్ధేనకేవలాపునః । విత్తశాఠ్యంనకుర్వీతచతుర్థాంశేనవత్సకమ్ ॥ తర్ణకోవత్సః॥ రత్నశృంగీంరౌప్యఖురాంనానావస్త్రైరలంకృతామ్ । గ్రహాణాముపరిన్యస్యనవధాన్యానివిన్యసేత్ ॥ హోమస్తుపూర్వవత్తాభ్యాంగోవిందప్రీతయేతథా । గ్రహాణాముపరీతి॥ నవగ్రహస్థాపనాప్రదేశాదుపరీత్యర్థః ఏతేననవగ్రహదానాంగకర్తవ్యఇత్యుక్తంభవతి ॥ సచపరిభాషాయాం - సువర్ణధేనోఃఖురతోనవధాన్యాని నవసంఖ్యాకానివ్రీహియవాదీని- సతిసంభవేనూతనాన్యేవవిన్యసేత్ ॥ హోమస్తుపూర్వవదితి - గోవిందప్రీతయఇతి - సువర్ణగవాందానస్య గోవిందప్రీత్యర్థత్వాత్తదుద్దేశేనాపిహోమస్సకర్తవ్యఇత్యాదర్శయతి॥అస్మిన్

హోమేమంత్రాన్దర్శయతి ॥ ఇదంవిష్ణుః ప్రతద్విష్ణుర్విష్ణోర్నుకమితిక్రమాత్ - సమిదాజ్య చరూంహుత్వా పూర్ణాహుత్యంతఏవహి ॥ ఇదంవిష్ణురిత్యస్యరుస్యాదివక్రగ్రహప్రకరణేదర్శితం. ప్రతద్విష్ణు విష్ణోర్నుకమిత్యనయోస్తువక్ష్యమాణగోపాలదానే। ఇదంవిష్ణురిత్యాద్యేషుమంత్రాస్సమిదాదిహోమేషుక్రమేణభవంతి ॥ హోమేత్వస్యైవక్రమః - సమిద్భోమానంతరంచరుహోమః ఇతి॥ హోమసంఖ్యాతువ్యాధితారతమ్యేనఅష్టోత్తరశతాదికాకల్ప్యా ॥ పూర్ణాహుత్యంతఇతి ॥తతః॥ ప్రియుస్తుతతోరోగీబ్రాహ్మణంవేదపారగమ్ । శుచిశవృత్తసంపన్నంకులీనంచవర్ణవేదినమ్ ॥ భక్త్యాస్వయంసమానీయ పూజయేచ్ఛక్తిపూర్వకం। మంత్రేణానేనతస్మైతుదద్యాద్రోగీయతాత్మవాన్ ॥ గోవిందంవానసాధ్యాయన్ గవాంమధ్యేస్థితంశుభమ్ । గోవిందగోపీజనవల్లభేత్యనేన ॥ వక్ష్యమాణప్రకారేణాధునాగోవిందధ్యానశ్లోకమాహ ॥ బర్హాపీడేనసంయుక్తం వేణువాదనతత్పరమ్ । గోపీజనైఃపరివృతంవన్యపుష్పావతంసకమ్ ॥దానమంత్రః॥ గోవిందగోపీజనవల్లభైకకంసాసురఘ్నత్రిదశేంద్రవంద్య । గోదానతుష్టఃకురుమేదయాళో అశోర్వినాశం శుపతారివర్గ ॥ దానేనానేననియతమర్శసోజాయతేక్షయః । తస్మాత్కుర్యాత్ప్రయత్నేన శ్రియాశీఘ్రంహ్యాతదర్శసః ॥ *

—* అథగుదరోగహరప్రతిమాదానం. * అశోరోగప్రతిమాదానంచ. *—

తత్రగుదరోగప్రతిమాలక్షణంశూలరోగహరప్రకరణేద్రష్టవ్యం ॥ అశోరోగ ప్రతిమాలక్షణంతు॥ కర్మవిపాకే ॥ అశోరోగఃకృశోవక్రఃఖడ్గచర్మభృదూర్ధ్వదృక్ । ఉభయత్రపూజాదికర్తవ్యతాపి శేషస్తుపరిభాషాయాంరోగప్రతిమాదానవిధావుక్తః॥ *

—* అథాతిసారరోగహరాణి. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ స్వాతార్గ్నింశమయేద్యస్తుసోతిసారయుతోభవేత్ । అగ్నిరస్మీత్యృచంజప్త్వాదశాంశంగుగ్గులేనతు॥ సర్పిషాచాహుతీర్దద్యాద్ధిరణ్యంబ్రాహ్మణాయవై। స్వాతార్గ్నిరౌపాసనాగ్నిరిత్యర్థః ॥ అతఏవాగ్నిముత్సాద్యప్రాయశ్చిత్తమపిత్రైమాసికంకర్తవ్యం ॥ అగ్నిరస్మీతిఋగ్వేదరోగహరేదర్శితా- జపఏవవ్యాధితారతమ్యభావేనప్రతిదినం యావద్రోగశాంత్యష్టోత్తరశతమష్టోత్తర సహస్రం వాహోమః కార్యః॥ అథవాయుతద్వయాదికంవాసంకల్ప్యసంకల్పపరిపూర్తిఃకర్తవ్యా ॥ దశాంశహోమెప్యేవమేవ - యద్యపిప్రాణాశస్విలహోమెవ్యాహృతయోత్రమంత్రాదృష్టాః ॥ తథాప్యనుస్మృతమంత్రేణైవ హోమస్యన్యాయ్యత్వాదగ్నిరస్మీత్యేనైవహోమమంత్రః - హిరణ్యంచశక్త్యనుసారేణదద్యాత్॥ *

—* అథాతిసారహరవహ్నిమూర్తిదానమ్. *—

పాద్మే॥ అతిసారీసభవతియస్త్రేతాగ్నివినాశకః। అత్రప్రతీకారోబోధాయనీయ్యో॥ సువర్ణేనాథతామ్రేణకుర్యాత్ప్రతికృతింబుధః॥ వహ్నేశ్శక్త్యనుసారేణపలేనార్ధేనవాపునః॥వహ్నిమూర్తిలక్షణంతుచింతామణ్యాదిషుదర్శితం॥తథాజ్వాలాకులాంరక్తచందనేనవిలేపితాం।రక్తవస్త్రైస్సంవీతాం మేషస్యోపరిసంస్థితామ్। కనకాచలవర్ణాభాంద్వాదశార్కనిభాంశుభామ్.వ్రతచర్యాన్వితేవిప్రేకుష్ఠేచాగ్నిహోత్రిణే।అంగుళీయకవస్త్రాద్యైర్భూషితేశాంతిదేవదయేత్ ॥ మంత్రేణానేనవిధివదగ్నిప్రీత్యర్థమాదృతః। విప్రేకుష్ఠే చాగ్ని

పూర్వోక్తైరితి ॥ అత్రాకనిష్ఠఇతి పదవిభాగః ॥ అకనిష్ఠే జ్యేష్ఠే స్వాచారో౽పి శ్రేష్ఠత్వనుఇతియావత్ - కనిష్ఠఇతిపద విభాగకనిష్ఠే అల్పశ్రేష్ఠతరుణఇతియావత్ ॥ ఏవంవిధేవిప్రేప్రతిమాంనివేదయేత్ ॥ శిష్టాయవిప్రాయదద్యాదిత్యర్థః - దానమంత్రః - త్రేతాయాంపాపోగ్నిరీడ్యస్త్వమాంతరస్త్వంహిదేహినామ్ । త్వంచేద్ధం ప్రాక్తనం పాపమతిసారంవినాశయ ॥ ఏవందత్వానరస్సమ్యగతిసారంవ్యపోహతి - వ్యపోహతిబుజంవినాశయతీత్యర్థః ॥ నీరుజస్తుసుఖీనిత్యందీర్ఘమాయుశ్చవిందతి ॥ *

—* అథశాతాతపప్రోక్తం అతిసారహరమ్. *—

స్వగృహంజాతిసారీస్యాదశ్వత్థారోపయేద్దశ ॥ దద్యాచ్ఛర్కరాధేనుంభోజయేచ్చశతంద్విజాన్ । శర్కరాధేనువిధిశ్చపూర్వముక్తః ॥ *

—* రక్తాతిసారహరాణి. *—

శాతాతపః ॥ దాయాగ్నిహాపకశ్చైవరక్తాతిసారవాన్భవేత్ । తేనోదపానం కర్తవ్యంరోపణీయస్తథావటః ॥ ఉదపానమితి - ఉదకంపీయతేస్మిన్నిత్యుదపానం - కూపోవానిపానంవాప్రపావా ॥ *

—* అథగ్రహణీరోగహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అనన్యగతికాంభార్యామదుష్టాంకారణంవినా । పరిత్యజతియస్సోథగ్రహణీరోగవాన్భవేత్ ॥ శివసంకల్పసూక్తస్యజపస్స్యాత్తత్ప్రశాంతయే । అష్టోత్తరసహస్రం హిరణ్యంచ తథామధు ॥ దద్యాద్విత్తానుసారేణసౌరమంత్రజపస్తథా ॥ శివసంకల్పస్యరుమ్యాది రుద్రవిధానేంగప్రస్తావే దర్శితమ్ - అష్టోత్తర సహస్ర మిత్యుపలక్షణం - వ్యాధితారతమ్యానుసారేణ సహస్రాదప్యధికం ద్విగుణ త్రిగుణాధికంకల్ప్యం ॥ సౌరమంత్రస్సూచః - అన్యత్యాపోహాదిపరిభాషాయాముక్తం ॥ అత్రాపిజపసంఖ్యాపూర్వవదేవ ॥ కేవలంశివసంకల్పాదిజపఏవన ॥ కింతుధేనుమపిదద్యాదిత్యాహ - ధేనుం సదక్షిణాందద్యాద్వస్త్రాభరణసంయుతామ్ । పయస్వినీంగుణోపేతాంబ్రాహ్మణాయకుటుంబినే ॥ *

—* అథగ్రహణీహరధేనుదానమ్. *—

పద్మపురాణే ॥ గ్రహణీవానపత్యేహేతి ॥ నిదానమభిహితమ్ - అత్రగౌతమోనిష్కృతిమాహ ॥ ధేనుంపయస్వినీందద్యాద్ఘంటాభరణభూషితామ్ । హేమశృంగీంరౌప్యఖురాంవాసోభిర్వేష్టితాంనరః ॥ నవధాన్యైస్సమాయుక్తామేకైకంద్రోణపంచకమ్ । నవధాన్యాఃవ్రీహియవాదీని ॥ దేశకాలోచితాని ॥ సహిరణ్యాంతుతాందద్యాదితి ॥ అలోలుపాయశాంతాయధర్మజ్ఞాయవిశేషతః । హోమంచపూర్వవత్కుర్యాదితి-సహిరణ్యామితిక్రియావిశేషణం - దక్షిణాంచయథాశక్తిస్వర్ణందద్యాదిత్యర్థః - పూర్వవదితి- తత్రయథాస్వగృహ్యోక్తవిధినాసమిద్ధోమానంతరంచరుహోమః ॥ఏవమత్రాపిసర్వంకార్యమితి॥ యద్యపితత్రహోమమంత్రారౌద్రాస్తథాప్యత్రవైష్ణవాః - స్వస్వశాఖోక్తాఃద్రష్టవ్యాః- తత్రేదంవిష్ణురితిమంత్రః కూశ్మాండహోమక్రమేణ దర్శితః॥ ప్రతద్విష్ణుర్విష్ణోర్నుకమితిద్వామంత్రౌనక్తాంధ్యహరగోపాలదానేదర్శితౌ ॥ ఏతేత్రయోమంత్రాస్సమిచ్చర్వాజ్యహోమేతుక్రమేణగ్రాహ్యాః ॥ అత్రచవైష్ణవమంత్రగ్రహణేఅయంహేతుః - దేవకీపుత్రే

త్యాదినా దానమంత్రేణవిష్ణోర్దేవతాత్వప్రతీతిః । తథాచార్యేణమంత్రవర్ణాత్ దేవతాభవతీత్యుక్తం ॥ తస్మి న్నేవచతుర్థ్యా వా మంత్రవర్ణేన చేష్యతే ॥ దేవతాసంగతిస్తత్రదుర్బలంతుపరంపరమితి - హోమసంఖ్యా తుప్రత్యేకమష్టోత్తరశతాదికాకార్యా- గాంగ్యస్తాం విష్ణురూపాయమంత్రేణానేనసంయుతః- మంత్రమా హ ॥ దేవకీపుత్రచాణూరకంసాష్టకవినాశన ॥ నాశయ గ్రహణీంచేమాం గోపీజనమనోహర । కృతేనానేన విధినా గ్రహణీశాంతిమృచ్ఛతి ॥ తస్మాదేతత్తుకర్తవ్యం గ్రహణీరోగిణాసదా॥

—* అథాతిసారరోగప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ అతిసారోనిష్ఫలకీకింకిణీనూపురీకృశః ॥ ఇతిప్రతిమాలక్షణమ్.

—* అథగ్రహణీరోగప్రతిమాదానమ్. *—

గ్రహణీరోగప్రతిమాలక్షణంతుశూలరోగహరోక్తంవిజ్ఞేయం- ఉభయత్రేతికర్తవ్యతాకలాపస్తు పరిభా షాయాముక్తప్రకారేణజ్ఞేయః ॥ *

—* అథపాదరోగహరాణి. *—

—‡ తత్రఖంజత్వహరమ్ ॥ స్తబ్ధపాదత్వహరంచ ॥ ‡—

శాతాతపః ॥ హరిణేనిహతేఖంజఃస్యగాలేస్తబ్ధపాదకః । అశ్వస్తేనప్రదాతవ్యస్సువర్ణంనిష్కసంమితం॥ నిష్కపరిమితేనసువర్ణేనాశ్వంకారయిత్వాశ్వినీమంత్రేణాశ్వినీంపూజయిత్వాశ్రోత్రియాయదద్యాదిత్యర్థః- అశ్విన్యోరశ్వాధిదేవతాత్వాదాశ్వినఏవమంత్రోగ్రాహ్యః ॥ అశ్వినాయజ్వరీరిషఇత్యస్యశ్యావాశ్వమధుచ్ఛంద ఋషిఃఅశ్వినౌదేవతా- గాయత్రీఛందః - వినియోగః -అశ్వినాయజ్వరీరిషఇత్యాది। ఉపలక్షణమే తత్- అశ్వినీప్రకాశకాస్స్వస్వశాఖోక్తాఃమంత్రాగ్రాహ్యాః ॥ అశ్వదానమంత్రస్తునవగ్రహయజ్ఞప్రకరణేవి హితః ॥ *

—* అథవక్రపాదత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ జాయతేవక్రపాదస్తుహతేశునిమానవః । నిష్కత్రయమితందద్యాత్సౌవర్ణం విశుద్ధ యే॥ ససువర్ణంవిశుద్ధయఇతిపాఠః ॥ అస్మిన్పాఠేసువర్ణనిష్కత్రయస్యైవదానం - ప్రథమపాఠేతు సౌవర్ణమితితద్ధితశ్రవణాన్నిష్కత్రయస్యైవదానం ॥ ప్రథమపాఠేతుసౌవర్ణమితి తద్ధిత శ్రవణాన్నిష్క త్రయపరిమితసువర్ణనిర్మితంశ్వానం॥ దేవస్తుత్యాచరణాయ ప్రకాశకైర్మంత్రైస్సంపూజ్య బ్రాహ్మ ణాయదద్యాత్ ॥ ఇంద్రస్యదూరీరితమితిసరమాప్రకాశకస్యమంత్రస్యకాశ్యపోభూతాంశఋషిః -సరమా దేవతా ॥ త్రిష్టుప్ఛందః - సరమాపూజాయాం వినియోగః - ఇంద్రస్యదూరీరితమిత్యాది॥ అన్యేపిస్వస్వశా ఖోక్తాస్సరమాధిదేవతాప్రకాశకామంత్రాః - గ్రాహ్యాః ॥ *

—* అథాధికాంగత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ అజాభిఘాతేనైవైవమధికాంగఃప్రజాయతే ।అజాతేనప్రదాతవ్యావిచిత్రవసనాన్వితా ॥ అ

జాయాః ప్రాజాపత్యాయాః ప్రజాపతిప్రకాశకమంత్రేణ సంపూజ్య ప్రజాపత్యుద్దేశేన తామజాం యథాశక్తి సదక్షిణాస్వితాం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ॥ ప్రాజాపత్యత్వమిత్యాదయః ప్రజాపతిప్రకాశకా మంత్రాః - నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణే దర్శితాః । అజాదానమంత్రోఽపి తత్రైవ దర్శితః॥ *

—* అథ పాదరోగహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ మార్గహా పాదరోగీ స్యాదశ్వదానం సమాచరేత్ । అత్రాపి ఖంజత్వహరోక్తప్రకారేణాశ్వినోః పూజాం కృత్వా అశ్వం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ॥ అయంతు విశేషః - తత్ర సావర్ణ్యాశ్వినోః పూజా- అత్ర త్వక్షతపూజాదిష్వశ్వినావావాహ్య పూజయేదితి ॥ *

—* అథ వల్మీకపాదత్వహరమ్. *—

బ్రహ్మగీతాసు ॥ పతితేన తు సంసర్గాద్వల్మీకవ్యాధిమాన్భవేత్ । పతితేన తు సంపర్కాత్ ఇతి పాఠాంతరం। గోమూత్రయావకాహారో మాసార్ధేన విశుద్ధ్యతి ॥ సహిరణ్యం ఘృతం దద్యాత్తత్పాపస్య విశుద్ధయే । యావకవ్రతం పూర్వముక్తం ॥ ప్రతిమాలక్షణం తు- ఆత్మనో రోగశాంత్యర్థం వ్యాధిరూపం ప్రదద్యాదిత్యర్థః- ప్రతిమాలక్షణం తు ప్రకరణాంతేఽభిధాస్యతే। *

—* అథ శ్లీపదరోగహరమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ స్వగోత్రస్యాభిగమనాచ్ఛ్లీపదీ జాయతే నరః। యోన్యామస్పృశ్యభవతి తత్ర చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ మాసం పయోవ్రతం చైవ తస్మాద్దోషాత్ప్రముచ్యతే ॥ స్వగోత్రస్యేత్యత్ర లింగమవివక్షితం॥ యోనిశబ్దేన మైథునసాధనమింద్రియం లక్ష్యతే ॥ అతః స్త్రీపుంసయోరప్యుభయో రోగిణోరేతత్కర్మ భవతి ॥ చాంద్రాయణపయోవ్రతయోర్లక్షణం కృచ్ఛ్రప్రకరణేఽభ్యధాయి॥ ... ... *

—* అథ శ్లీపదరోగప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ శ్లీపదస్త్రీపదః కుంతః పతచ్ఛరధనుర్ధరః ॥ ఇతి కర్తవ్యతా విశేషస్తు పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదాన ఉక్తః॥ ... ... *

—* అథ పాదరోగప్రతిమాదానమ్.*—

తల్లక్షణం తు శూలరోగప్రకరణోక్తమేవ ॥ పూజాదికర్తవ్యతా విశేషస్తు పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యః ॥

—* అథ త్వగ్దోషహరాణి. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ పరుషం భాషతేఽత్యర్థం యస్త్వగ్దోషయుతో భవేత్ ॥ చాంద్రాయణత్రయం కుర్యాత్ప్రదద్యాదౌషధాని చ ॥ వైద్యకోక్తాని విప్రాయ శక్త్యా బ్రాహ్మణభోజనం ॥ వైద్యశాస్త్రోక్తాని చక్రమర్దాదీని ॥ *

—* అథ దుశ్చర్మత్వహరమ్. *—

- కర్మవిపాకసంగ్రహే । గురుతల్పగదోషాచ్చ గవిమైథునదోషతః ॥ దుశ్చర్మా స్యాదసౌ కుర్యాద్గురు

తల్పాతిదేశతః ॥ ప్రాయశ్చిత్తం యథాప్రాప్తం తతో దోషాత్ప్రముచ్యతే । గురుతల్పాతిదేశతః ॥ ప్రాప్తం ప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాదిత్యన్వయః ॥ షడ్వార్షికం కుర్యాదిత్యర్థః ॥ వ్యాధిగురుత్వే సంపూర్ణం । ద్వాదశవార్షికం కర్తవ్యం ॥ కార్యస్య వ్యాధేర్గురుత్వేన కారణస్యాపి పాపస్యాభ్యాసాదినా గురుత్వావగతేః ॥ ప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారస్తు పూర్వముక్తః॥ ✻

—✻ అథ పామాహారమ్. ✻—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అనులింపతి యోఽన్యేషాం విషయాన్పూర్వజన్మని । సోఽన్యజన్మని పామావాన్ భవేత్స్రవితశోణితం ॥ సపూయం తన్నివృత్త్యర్థముపవాసత్రయం భవేత్ । భోజయేచ్చ ద్విజానష్టౌ తాన్ పంచాశత్సంఖ్యయాన్వితాన్ ॥ అత్రాపి గురులఘుభావేన న్యూనాధికభావః పరికల్పనీయః ॥ అనులింపనం వినాశనం అపహారో వా । విషయాః స్రక్చందనానులేపనాదయః॥ ✻

—✻ అథ దద్రూహర ఉమామహేశ్వరదానమ్. ✻—

బౌధాయనః ॥ బ్రాహ్మణానథ యో హింస్యాద్దద్రురోగీ భవేన్నరః । తస్యోపశమనం వక్ష్యే సువర్ణేన తు కారయేత్ ॥ సువర్ణం షోడశమాషాత్మకం ॥ మాషప్రమాణం చ పరిమాణప్రకరణేఽభ్యధాయి ॥ సువర్ణార్ధేన వా కుర్యాత్పాదేనాప్యథవా పునః । ఉమామహేశ్వరం రూపం వృషభాధిష్ఠితం పరం ॥ చతుర్భుజం తు ద్విభుజాముమాం కుర్యాద్విచక్షణః । ఏకవక్త్రో భవేత్తత్ర త్రినేత్రశ్చ మహాభుజః ॥ అక్షమాలా త్రిశూలం చ తస్య దక్షిణహస్తయోః । దేవీపృష్ఠగతస్త్వేకో వరదశ్చాపరః కరః ॥ వామోత్సంగగతా దేవీ శివస్పృష్టైకపాణికా । వృషభో రౌప్యకః కార్యో ఘంటయాలంకృతో భవేత్ ॥ స్వశక్త్యా విత్తశాఠ్యం తు కుర్వతో నిష్ఫలం భవేత్ । తస్మిన్నారోప్య దేవేశముమయా సహితం ప్రభుం ॥ వస్త్రైర్మాల్యైశ్చ సద్గంధైర్మూలమంత్రేణ పూజయేత్ ॥ మూలమంత్రస్త్వేవ పంచాక్షరః॥ హోమే రుద్రగాయత్రీ । మంత్రశ్చ రుద్రగాయత్రీ సర్వత్రేతి వినిశ్చిత ఇత్యగ్రే వక్ష్యమాణత్వాత్ ॥ సర్వత్రేతి సర్వశబ్దస్య పూజావ్యతిరిక్తో హోమో విశేషః ॥ అథవా మూలమంత్రో రుద్రగాయత్రీ ॥ అతస్సర్వత్ర పూజాదావవికల్పేనాంగభావం భజతే ॥ యతో హోమే రుద్రగాయత్రీమంత్రశ్చ- వికల్పేన మంత్రా విధాస్యంతే ॥ పూజానంతరం కర్తవ్యమాహ ॥ తతో బ్రాహ్మణమాహూయ దరిద్రం ధర్మకోవిదం ॥ శ్రుతవృత్తోపసంపన్నం శాంతం చైవాత్మవేదినం ॥ వస్త్రాంగులీయకైస్తస్య పూజాం భక్త్యా ప్రకల్పయేత్ ॥ హోమం చ కారయేత్తత్ర సమిదాజ్యతిలైరపి ॥ మంత్రశ్చ రుద్రగాయత్రీ సర్వత్రేతి వినిశ్చయః ॥ రుద్రగాయత్రీ లింగపురాణేఽభిహితా॥ సర్వేశ్వరాయ విద్మహే శూలహస్తాయ ధీమహి - తన్నో రుద్రః ప్రచోదయాత్ ॥ అస్య శ్రీవేదవ్యాస ఋషిః - రుద్రో దేవతా - గాయత్రీచ్ఛందః - విహితార్థే వినియోగః ॥ ఏవం రుద్రగాయత్రీ పూజాయాం హోమే చ సర్వత్రేతి వినియుజ్యతే ॥ తిలహోమే తు క్రమేణ మంత్రాంతరాణ్యపి వికల్పేన వినియుక్తాని । యద్వా త్ర్యంబకేనైవ సమిధో జుహుయాత్సుధీః ॥ కద్రుద్రాయేతి మంత్రేణ జుహుయాదాజ్యమావృతః ॥ తిలాంశ్చ మూలమంత్రేణేత్యేవం మంత్రక్రమో భవేత్ ॥ హోమసంఖ్యా ప్రత్యేకమష్టోత్తరశతం । త్ర్యంబకమంత్రస్యార్షాద్యం జ్వరహారే దర్శితం ॥ కద్రుద్రాయేత్యస్య కణ్వ ఋషిః - రుద్రో దేవతా - గాయత్రీ ఛందః - ఆజ్యహోమే వినియోగః ॥ మూలమంత్రః పంచాక్షరో వా । రుద్రగాయత్రీ వా - హోమానంతరం ॥ తథా బ్రవిష్యాద్వాసనాంతే మిథునం బ్రాహ్మణాయ తు । వృషభోపరివి

స్వస్వశక్త్యా తు విని వేదయేత్ ॥ మంత్రేణానేన విధివద్దద్రురోగి జితాత్మవాన్ ॥ బ్రహ్మాద్యాసనం నామస్వ గృహ్యోక్త ప్రకారేణ బ్రహ్మణః ఋత్విజో విసర్జనం ॥ మిథున ముమామహేశ్వరాత్మకం - దానమంత్రః ॥ కైలాసవాసీ భగవానుమయా సహితః పరః । త్రినేత్రస్స హరో దద్రురోగమాశు వ్యపోహతు ॥ తతశ్చ బ్రాహ్మణాం సమ్యక్ప్రీణిపత్యైతమాపయేత్ । బ్రాహ్మణాన్భోజయేచ్చాపి స్వయం భుంజీత వాగ్యతః ॥ ఏవం దత్వా మహాదానం దద్రురోగాత్ప్రముచ్యతే ॥ ... ...

—* అథ లూకిత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ గోత్రహా లూతకీ చైవ ప్రాజాపత్యవ్రతం చరేత్ । వ్రతాంతే మేదినీం దత్వా శృణుయాచ్చైవ భారతం ॥ భూమేరలాభే మేదినీప్రతినిధిత్వేన గాం పయస్వినీమలంకృతాం దద్యాత్ ॥ గోదానమంత్రస్తు పూర్వముక్తః ॥ భారతశ్రవణ ప్రకారస్తు మహాభారతే దర్శితః ॥ తతః పరం ప్రవక్ష్యామి యాని దేయాని భారతే । వాచ్యమానే తు విప్రేభ్యో రాజన్ పర్వణి పర్వణి ॥ స్వస్తి వాచ్య ద్విజానాదౌ తతః కార్యం ప్రవర్తతే । సమాప్తే పర్వణి తతస్స్వశక్త్యా తర్పయేద్ద్విజాన్ ॥ ఆదౌ తు వాచకం పుష్ప రసగంధసమన్వితం । విధివద్భోజయేద్రాజన్ మధుపాయసముత్తమం ॥ స్వస్తి వాచ్యేత్యాది ॥ విధివిధానం పురాణపాఠః ॥ తస్యాదౌ స్వస్తి వాచ్య స్వగృహ్యోక్త ప్రకారేణ స్వస్తివాచనవిధానం । తతః కార్యం ప్రవర్తతే ॥ పుస్తకపూజానంతరం భారత పాఠ రూపం కార్యం ప్రవర్తతే ॥ తతః పురాణపాఠ ఇతి ॥ ఏతచ్చ సర్వ పురాణసాధారణం ॥ శేషం భారతే పఠితం ॥ ... ... *

—* అథ చర్మరాంగత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ లోహహారీ చ పురుషో భవేద్వై చర్మరాంగకః ॥ లోహం పలశతం దద్యాదుపోష్య సతు వాసరమితి ॥ *

—* అథ కృష్ణాంగత్వ హరమ్. *—

శాతాతపః ॥ కారుకాణాం వధే కృష్ణో రూక్షశ్చాంగే ప్రజాయతే । తేన తత్పాపశుద్ధ్యర్థం దేయో వై వృషభస్సితః ॥ కారుకాశ్శిల్పినః ॥ వృషభదానమంత్రస్తు పూర్వముక్తః ॥ *

—* అథ కండూతి రోగహరమ్ *—

శాతాతపః ॥ తైలచౌర్యేణ భవతి నరః కండూయుకస్సదా । ఉపోష్య సోపి విప్రాయ దద్యాత్తైలఘటద్వయం ॥

—* అథ శీర్ణాంగత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ వస్త్రహారీ చ శీర్ణాంగస్స ప్రదద్యాత్సుశోభనం । హేమత్రయమితం వస్త్రయుగ్మం దద్యాద్ద్విజాతయే ॥ హేమనిష్కత్రయమితం వస్త్రయుగ్మం చ దద్యాదిత్యర్థః ॥ వస్త్రయుగ్మం పీతవర్ణం ॥ దానమంత్రే తాదృశ లింగదర్శనాత్ ॥ హిరణ్యదానమంత్రస్తు నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణే వర్ణితః ॥ వస్త్రదానమంత్రః ॥ పీతవస్త్రయుగం యస్మాద్వాసుదేవస్య వల్లభం । ప్రదానాదస్య మే విష్ణూ రతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛతు ॥ సహాసమభివ్యాహారాత్స్వర్ణమపి వాసుదేవప్రీత్యర్థమేవ దద్యాత్ ॥

—* అథదద్రుమండలహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ స్వామ్యంగనాభిగమనే జాయతే దద్రుమండలః । కృత్వా లోహమయీం ధేనుం పలషష్టిప్రమాణతః ॥ కార్పాసభారసంయుక్తాం సప్తధాన్యసమన్వితామ్ । దద్యాద్విప్రాయ విదుషే పాపం మే [illegible] ॥ అత్ర యద్యపి చామాన్యతః పాపం క్షయ్యతామిత్యుక్తం ॥ తథాపి దద్రుమండలనిదానభూతం పాపం [illegible] భూతో గోగోపి క్షీయతామిత్యుచ్చార్య కార్పాసాదిసమన్వితాం లోహమయీం ధేనుం దద్యాత్ ॥ *

—* అథ గజచర్మత్వహరమ్. *—

శాతాతపప్రోక్తే ॥ విశ్వస్తభార్యాగమనే గజచర్మా ప్రజాయతే । తత్పాపస్య వినాశాయ ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే ॥ విశ్వస్తభార్యాగమనే గురుతల్పప్రాయశ్చిత్తస్యాతిదేశాత్షడ్వార్షికం ప్రాయశ్చిత్తం కర్తవ్యం ॥ ప్రాయశ్చిత్తశబ్దేన నిష్కృతిరభిధీయతే ॥ సా చ కృచ్ఛ్రాది రూపా దానరూపా చ ॥ తదుభయమపి ప్రాయశ్చిత్తమితి శబ్దేనోపాత్తం ॥ తత్ర వ్యాధిగురులఘుభావేన ద్వయోస్సముచ్చయో వికల్పశ్చావగంతవ్యః ॥ ఏవం ప్రాజాపత్యాదిరూపనిష్కృతిపర్యంతామభిధాయేతరాం వివ్యదర్శయతి ॥ కృత్వా రౌప్యమయీం ధేనుం నిష్కవింశతిసంఖ్యయా । సర్వోపస్కరసంయుక్తాం ఛత్రోపానహసంయుతాం ॥ దద్యాద్విప్రాయ విధివ [illegible]త ముదీరయేత్ ॥ సర్వోపస్కరసంయుతామితి ॥ సువర్ణశృంగాదియుతామితి ॥ సురభిర్వైష్ణవీ మాతా నిత్యం విష్ణుపదేస్థితా । గోదానం తు మయా దత్తం మమ పాపం వ్యపోహతు ॥

—* అథ బభ్రుమండలత్వహరం. *—

శాతాతపః ॥ సకలస్యాభిఘాతేన జాయతే బభ్రుమండలం । నిష్కద్వయమితం దద్యాన్నకులం స విశుద్ధయ ఇతి ॥ శక్త్యనుసారేణ సౌవర్ణరాజితౌ వా నిష్కాభవతః ॥ విశేషానుపాదానాత్ ॥ *

—* అథ కృష్ణమండలత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ మయూరఘాతనేచైవ జాయతే కృష్ణమండలం । నిష్కత్రయమితో దేయస్తేన స్వర్ణమయశ్శిఖీ ॥

—* అథ శ్వేతమండలత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ హంసహంతా భవేద్యస్తు తస్య స్యాచ్ఛ్వేతమండలం । రౌప్యం పలద్వయమితం హంసం దత్వా విశుద్ధ్యతి ॥ *

—* అథ విసర్పహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ అమేధ్యస్య ప్రదాతా తు విసర్పవ్యాధిమాన్భవేత్ । మాసం పయోవ్రతం కుర్యాద్దద్యాద్ధంతే పయస్వినీం ॥ పయస్వినీం గాం ॥ *

—* అథ విసర్పహర నాగ దానమ్. *—

తత్రైవ ॥ పలేన వా తదర్ధేన తదర్ధార్ధేన వా పునః । కుర్యాన్నాగం సువర్ణేన ఫణపంచకసంయుతం ॥ మాణిక్యాని చ దేయాని ప్రత్యేకం ఫణపంచకే । రత్నం పుచ్ఛే తథా దేయం వజ్రం లోచనయోస్తథా ॥ ఏవం కృత్వా శుభం నాగం కుంకుమేనానులేపయేత్ । రక్తవస్త్రేణ సంవేష్ట్య తామ్రపాత్రోపరి న్యసేత్ ॥ తామ్ర

స్యాత్తుపరిమాణంపలానామష్టకంవిదుః । ఉపచారైష్షోడశభిరర్చయేన్నాగముత్తమం ॥ పరిమాణం హోమసంఖ్యాచ పృథగ్భవేత్ ॥ ప్రత్యేకమష్టోత్తరసహస్రాదిభవేదిత్యర్థః ॥ నమో అస్తుసర్పేభ్యఇత్యాసాం తిసృణామగ్నిఋషిః ॥ సర్పోదేవతా ॥ అనుష్టుప్ఛందః ॥ క్రమేణసమిదాజ్యతిలహోమేవినియోగః ॥ నమో అస్తుసర్పేభ్యఇత్యాది ॥ ఏభిర్మంత్రైస్సమిదాదిహోమో భవతి ॥ అత్రాజ్యహోమే అయమపరో విశేషః హుత్వా హుత్వావశిష్టాజ్యబిందూన్పాత్రాంతరేస్థాపయేత్ ॥ తేవబిందవస్సంపాతా ఇత్యుచ్యంతే ॥ తేనచసంపాతాజ్యేన ఆచార్యో రోగిణోంగాన్యభ్యజ్యాదితి ॥ తదేవాహ ॥ హుత్వాహుత్వాజ్యసంపాతైః పాత్రేచైకీకృతైస్స్వయం । ఆచార్యోంగానిచాభ్యజ్య రోగిణంతువిసర్జనాం ॥ తత్రకుశాదిభిస్సంమార్జయేదిత్యధ్యాహార్యః ॥ సంమార్జనమంత్రమాహ ॥ ఋగ్విశ్వసార్పరాజ్ఞీభిర్భూమిర్భూమ్నాదిభిః క్రమాదితి । స్వస్థో యథాసౌ భవతి గాత్రాణ్యస్యాపరోగతః ॥ భూమిర్భూమ్నాదిభిః క్రమాదితి ॥ భూమిర్భూమ్నేతీమామారభ్య క్రమాత్తిసృభిరృగ్భిరిత్యర్థః ॥ యథాసౌరోగీస్వస్థో నీరోగో భవతీతి సంక్షేపేణకథనం ॥ ఏతదేవవివిచ్యకథయతి ॥ గాత్రాణ్యస్యాపరోగత ఇతి ॥ గాత్రాణ్యంగానియథారోగతః రోగాదపగతాని భవంతి తథా సంమార్జయేదిత్యర్థః ॥ సర్వావయవానపియథాయోగం సంమార్జయేదితి తాత్పర్యం ॥ భూమిర్భూమ్నేత్యాసాంతిసృణాం సర్పరాడగ్నిఋషిః - అగ్నిర్దేవతా - ద్వితీయతృతీయయోరాత్మా సూర్యో వాగ్నిర్దేవతా - సర్వత్రలింగోక్తాదేవతా - ఆద్యానుష్టుప్ - ఇతరే గాయత్ర్యౌ - సంమార్జనేవినియోగః ॥ భూమిర్భూమ్నేత్యాది ॥ ఆయంగౌస్త్రింశద్ధావేత్యాది ॥ సంమార్జనానంతరం ॥ గుగ్గులంచసుగంధంచ పూతిదారుచనిక్షిపేత్ । ప్రకల్ప్యకలశం కుర్యాదభిషేకంజలైశ్శుభైః ॥ నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇతి సార్ధం తల్లింగకైరపి । హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పవమానానువాకతః ॥ ఆపోహిష్ఠామయ ఇతి శన్నోవాతముదీరయేత్ ॥ గుగ్గులంచేత్యాది ॥ గుగ్గులః ప్రసిద్ధః ॥ సుగంధః కర్పూరాది ॥ పూతిదారు దేవదారు సర్జరసవృక్షః ॥ అతస్త్వచ్ఛకలాన్యత్ర గృహ్యంతే ॥ తాన్యభిషేకకలశేక్షిపేత్ ॥ ప్రకల్ప్యనిక్షిప్య ॥ తంకలశమభిషేకోపయుక్తైస్తీర్థాదిజలైఃపూర్ణంకుర్యాత్ ॥ నాగపూజాప్రదేశాత్పశ్చిమభాగే కలశంసంస్థాప్య తీర్థోదకేన పూరయిత్వా గుగ్గులాదీంస్తత్రనిక్షిప్యనాగం స్వప్రతిమాయాం పూజయిత్వా పూర్వస్థాపితే కలశే నవగ్రహయజ్ఞోక్తప్రకారేణ వరుణమావాహ్యసంపూజ్య ॥ నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇత్యాదిభిర్మంత్రైస్తదుదకమష్టావింశత్యావృత్త్యాభిమంత్ర్య ॥ పూర్వోక్తం హోమంవిధాయసంపాతైః రోగిణోంగానిసంమృజ్య పశ్చాదభిషేకంకుర్యాదితి క్రమః ॥ తత్రాభిషేకమంత్రానాహ ॥ నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇత్యాదినా ఆపోహిష్ఠేత్యంతేన ॥ అత్రాభిషేచయేదిత్యధ్యాహారః ॥ తల్లింగకైరభిషేకప్రకాశకైః హిరణ్యవర్ణా ఇత్యాదిభిస్సార్ధం ॥ నమో అస్తుసర్పేభ్య ఇత్యృచేనాభిషించేదిత్యర్థః ॥ అయంచ తృచః సాంప్రతమత్రైవదర్శితః ॥ హిరణ్యవర్ణాః ఆపోహిష్ఠా ఇత్యృచౌ పరిభాషాయాం ॥ పవమానానువాకస్తు గణహోమప్రకరణేదర్శితః ॥ శన్నోవాతముదీరయేదితి ॥ ఏతేన చ స్వస్వశాఖోక్తశాంతిపాఠఉపలక్ష్యతే ॥ శన్నోవాత ఇత్యాది తైత్తిరీయశాంతిః ॥ తథాశ్వలాయనఘోషశాంతిశ్చ ॥ అయంచ శాంతిపాఠఅభిషేకానంతరంకార్యః ॥ తతః ॥ ఉత్సారితాంగం రుచిరం లింపేదగరుచందనైః । తతశ్శుక్లాంబరధరశ్శుక్లమాల్యానులేపనః ॥ గంధపుష్పాక్షతాదిభి స్సర్పదైవత్యమంత్రైరాచార్యోపి సమర్చయేత్ ॥ అనంతరంసర్పరాజమాచార్యాయనివేదయేత్ ॥ ఉత్సారితాంగః ప్రోంఛితాంగః వస్త్రేణాపాకృతశరీరసలిలఇత్యర్థః ॥ తం రుచిరంయథాభవతితథా - అగరుణాశ్రీచందనాదిభిశ్చలింపేత్ ॥ స్వయమితి రోగీ ॥ ఏతచ్చ సమర్చనం దానకాలే - పూర్వకృతపూజాతోన్యదేవ ॥ సర్పదైవత్యైర్మంత్రైస్త్రైవ హోమాంగత్వేనదర్శితః ॥ అధునానాగదానమంత్రమాహ ॥ యోధత్తేపృథివీంకృత్స్నాంస

స్తైలవనకానానాం। క్షీరాద్యైశ్చ శయ్యాచ వాసుదేవస్య శార్ఙ్గిణః॥ స్వీయదానేన నాగోసౌ తుష్టో వ్యా
ధింవ్యపోహతు। వైసర్పికటకారంవా త్వగ్దోషజనితంతథా॥ రక్తదోషాన్భవంవాపిమాతృతఃపితృతోపివా।
అంగప్రత్యంగసంభూతం వికారంమేవ్యపోహతు ॥ ఇతి ॥ ఏవందత్వాతుతంనాగమాచార్యాయసదక్షిణం ।
భూమౌప్రణమ్యశిరసా శనైస్సప్తపదంవ్రజేత్ ॥ ఆచార్యమనువ్రజేదిత్యర్థః॥ ఆచార్యేత్యుపలక్షణం ॥ ప్ర
తిగృహీత్రనువ్రజనం కుర్యాదితియావత్ ॥ ఆచార్యేణహ్యనుజ్ఞాతస్స్వగృహంప్రవిశేత్సుధీః। బ్రాహ్మణాన్
భోజయిత్వాను స్వయంభుంజీత బంధుభిః॥ ... ... *

—* ఇతి విసర్పహర నాగరాజదానవిధిస్సంపూర్ణః. *—

—* అథ దుర్గంధాంగత్వ హారమ్. *—

శాతాతపః॥ సౌగంధికస్యహరణాద్దుర్గంధాంగః ప్రజాయతే। లక్షమేకంచపద్మానాం జుహుయాజ్జా
తవేదసే ॥ సౌగంధికంచకల్హారం॥ సుగంధిద్రవ్యంచ। జాతవేదసేఇత్యనేన- జాతవేదసే సునవామ ఇత్యృచ
ఉపాదానం॥ అతోహోమమంత్రోప్యయమేవ॥ అస్యర్ష్యాదిశ్శీతజ్వరహరేఉక్తః॥

—* అథ విస్రగంధత్వ హారం. *—

మధుచోరస్తుపురుషో జాయతేవిస్రగంధవాన్ । సదద్యాన్మధుధేనుంచ ఉపోష్యాథద్విజాయతు॥ మధు
ధేనువిధానంతుపూర్వముక్తం ॥ చశబ్దాత్ప్రాయశ్చిత్తంసముచ్చీయతే॥ తచ్చవ్యాధ్యనుసారేణ చాంద్రా
యణాదికల్ప్యం॥ ... ... *

—* త్వగ్దోషప్రతిమాదానం. *—

ఏతల్లక్షణంచానుక్తేషురోగేష్విత్యాదినా శూలరోగప్రకరణేవిజ్ఞేయం॥ ఇతి కర్తవ్యతా కలాపస్తు
పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదాన విధావుదీరితః॥ ... ... *

—* అథ కుష్ఠహారమ్. *—

శాతాతపః॥ బ్రహ్మహానరకస్యాంతే పాండుకుష్ఠీప్రజాయతే। ప్రాయశ్చిత్తంప్రకుర్వీత తత్పాతక విశు
ద్ధయే ॥ ప్రాయశ్చిత్తంషడ్వార్షికంకుర్వీత ॥ పాపస్యోపభోగేనక్షీయమాణత్వాత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తోపక్రమ
ప్రకారస్తు ప్రాయశ్చిత్తపద్ధతావుదీరితః ॥ ఏవం కృతప్రాయశ్చిత్తస్యతదనంతరం కర్తవ్యతామాహ॥ చత్వా
రఃకలశాఃకార్యాః పంచపల్లవ సంయుతాః। పంచరత్నసమాయుక్తాస్సితవస్త్రేణవేష్టితాః ॥ అశ్వత్థానాది
మృద్యుక్తా స్తీర్థోదకసుపూరితాః । సర్వౌషధిసమాయుక్తాస్స్థాప్యప్రతిదిశంతతః ॥ మృదశ్చపూర్వము
క్తాః ॥ ప్రతిదిశంపూర్వాదిదిక్షు- ఏవంచతురః కలశాన్స్థాపయిత్వా- తన్మధ్యేపరంకలశంసంస్థాప్య- తస్యో
పర్యష్టదళం రౌప్యంపద్మంనిధాయ తత్రవాసుదేవం స్థాపయేదిత్యాహ॥ రౌప్యమష్టదళం పద్మం మధ్యకుం
భోపరిన్యసేత్। బ్రాహ్మణాఃపాఠయేయుస్స్వాన్ రుగ్వేదప్రభృతీంశ్చవై ॥ దశాంశేనతతోహోమో గ్రహ
శాంతిపురస్సరం। తత్రకుండంవిధాతవ్యం ఘృతాక్తైస్తుతిలైర్యవైః ॥ ద్వాదశాహమిదంకర్మ సమాప్యద్వి
జపుంగవః॥ భద్రాసనేయజమాన స్యాభిషేకంసమాచరేత్॥ యథాశక్తిప్రమాణేనేతి॥ పలేనవా తదర్ధేనే

తి ॥ యజేత్పురుషసూక్తేనేతి॥ యజేత్పూజయేత్॥ పూజాప్రకారస్తు పరిభాషాయాం- ద్వాదశదినసాధ్య మేతత్కర్మ-తత్ర ప్రతిదినం ప్రాతర్మధ్యం సాయంకాలేష్వాచార్యేణ పూజితం దేవం యజమానోపి గంధ పుష్పాదిభిః పూజయేత్ ॥ తథాపూర్వస్థాపితేషుచ తస్పృషు కలశేషు ఋగ్వేదాదీన్ పాఠయేయుః - ఋగ్వే దాదిచతుష్టయ పారాయణం కారయేయురిత్యర్థః ॥ పూర్వకుంభేఋగ్వేదం - దక్షిణకుంభే యజుర్వేదం- పశ్చిమకుంభేథర్వాంగిరసం - ఉత్తరకుంభే సామవేదం పాఠయేత్ ॥ వేద చతుష్టయ విదామభావే- యథాసంభవం తచ్ఛాఖాధ్యాయిభిశ్చతుర్భిర్బ్రాహ్మణైశ్చత్వారి వేదపారాయణాని కారయేత్ ॥ దృష్టార్థత్వాదస్యకర్మణః రోగనివృత్తిశ్చదృష్టం ప్రధానప్రయోజనం॥ అవాంతరప్రయోజనంతు దురితాపూర్వ నివృత్తిః॥ సాచ వేదపారాయణ చతుష్టయసాధ్యా॥ వేదానామపిచాతుర్విధ్యంస్వతస్సిద్ధం॥ ఇతి వేదపారాయణకథనం ॥ వేదపారాయణవిధిస్తు పరిభాషాయాం ॥ యద్యపిసామసుపర్యమాణేషు వేదాంతరాణా మనధ్యాయోవేదాంతరేషు పఠమానేషుసామ్నాం ॥ తథాపివేదచతుష్టయపారాయణవిధిబలాదేతత్కుంభస్థాపనాచ్చ యావతాపరస్పరసంచారోధికరణానాహుతిశ్చనభవేత్తావతి భూభాగే కలశచతుష్టయం స్థాపయిత్వామధ్యేవాసుదేవాధిష్ఠానకలశంస్థాపయేత్ ॥ తద్దశాంశేనహోమఇతి ॥ యస్మిన్దివసే యావాన్వేదపాఠోజాయతే తావద్గ్రంథసంఖ్యయా గణయిత్వా తద్దశాంశసంఖ్యయా హోమోవ్యాహృతిభిఃకార్యః ॥ అత్రాయం పరిగణనాదిప్రకారః ॥ మంత్రబ్రాహ్మణేనమిళిత్వా యస్మిన్వేదేయావాన్ గ్రంథస్తావంతం ద్వాదశధావిభజ్య ప్రతిదినమేకైకసంఖ్యయా వ్యాహృతిభిర్హోమః కార్యఇతి॥ హోమద్రవ్యంచఘృతాక్తాస్తిలాయవావా ॥ ఏషుకర్మదినేషు ప్రథమదినఏవ నవగ్రహయజ్ఞోక్తప్రకారేణాదిత్యాది గ్రహాన్స్థాపయిత్వా గ్రహశాంతిం హోమాంతాంనివర్త్య యావత్కర్మసమాప్తిస్తావత్స్థాపితాన్ గ్రహాన్ ప్రతిదినం గంధాదిభిస్సమభ్యర్చయేత్ ॥ కర్మాంతేదక్షిణాదీన్దద్యాత్॥ గ్రహపూజాప్రకారశ్చ పరిభాషాయాందర్శితః॥ ద్విజపుంగవఇతి ॥ ద్విజపుంగవః ఆచార్యః॥ భద్రాసనఇతి ॥ భద్రాసనస్వరూపంతు వినాయకశాంతౌ దర్శితం ॥ అభిషేకంసమాచరేదితి॥ ఏవంవిధభద్రాసనోపవిష్టస్యరోగిణ అభిషేకమాచార్యః ఇతర బ్రాహ్మణసహితోవైదికైర్మంత్రైఃకుర్యాత్ ॥ అభిషేకసమయేచ వాసుదేవాధిష్ఠిత కలశోదకంవేదపారాయణోదకంచైకస్మిన్ పాత్రేనిధాయ వినాయకశాంతౌ నవగ్రహయజ్ఞోక్తప్రకారేణ యజమానమభిషించేయుః ॥ తతః- కింకుర్యాదతఆహ ॥ తతోదద్యాద్యథాశక్త్యా గోభూహేమతిలాదికం । బ్రాహ్మణేభ్యస్తథాదేయ మాచార్యాయనివేదయేత్ ॥ ఏవంపూర్వోక్త వాసుదేవప్రతిమాం ॥ ఏతత్ప్రతిమాదానమంత్రః॥ ఆదిత్యావసవోరుద్రాః విశ్వేదేవామరుద్గణాః । ప్రీతాస్సర్వేవ్యపోహంతు మమపాపంసుదారుణం ॥ ఇత్యుదీర్య ముహుర్భక్త్యాతమాచార్యంక్షమాపయేత్ । ఏవంవిధానైర్విహితైశ్శ్వేతకుష్ఠీవిశుద్ధ్యతి॥ *

—* అథ ప్రకారాంతరేణపద్మహారమ్. *—

శాతాతపః॥ కుష్ఠీగోవధకారీస్యాన్నరకాంతేస్యలిషత్కృతః । స్థాపయేద్ఘటమేకంతుపూర్వోక్తద్రవ్యసంయుతమ్ ॥ సమనంతరప్రోక్తపాండుకుష్ఠహరేయానిపంచపల్లవాదీనిద్రవ్యాణ్యభిహితాని- తైర్యుక్తమేకంకలశంస్థాపయేత్ ॥ దక్షిణాదిశి - తంకలశందక్షిణాదిశి - కుండస్యదక్షిణభాగఇత్యర్థః - తామ్రపాత్రంన్యసేత్తత్రతిలపూర్ణంసుపూజితమ్ । తత్రకలశే ॥ తస్యోపరిన్యసేద్దేవంహేమనిష్కమితంయమమ్ । యజేత్పురుషసూక్తేనపాపంమెశామ్యతామితి । యమమూర్తిస్తుదక్షిణహస్తేనదండధారిణీ ॥ వామహస్తేనాభయదామహాపారూధాభవతి ॥ పురుషసూక్తేనయజేత్పూజయేత్ ॥ పూజాప్రకారస్తు పరిభాషాయాం పాపం

మేశామ్యతామితి। పాపం శరీరే వర్తమానం రోగరూపం తన్నిదానభూతం దురితం చ శామ్యతామితి సంకల్ప్యే త్యర్థః॥ సామపారాయణం కుర్యాత్ కులశేత్ర కామ్యతః। దశాంశం సర్పిషా హుత్వా పావమాన్యభిషేచనే॥ విహితే ధర్మే రాజంతమాచార్యాయ నివేదయేత్। సామవేదవిదభావే బహ్వృచం వా యథాలాభోపపన్న శాఖాధ్యాయినం వా వేదపారాయణే వృణీత - యావత్పారాయణసమాప్తి ప్రతిదినం యామం పూర్వోక్తప్రకారేణ పూజయేత్॥ హోమమంత్రాః వ్యాహృతయః - దశాంశహోమక్రమకారాంశ్చ పాండుకుష్ఠరోగహరోక్తరీత్యావసేయః॥ పావమాన్యేతి॥ పవమానస్సువర్జనః - స్వాధిష్ఠయేత్యాద్యాస్స్వస్వ శాఖోక్తా గ్రాహ్యాః- దానమంత్రమాహ॥ యమో మహిషమారూఢో దండపాణిస్తయా సహ- దక్షిణాశాపతిర్దేవో మమ పాపం వ్యపోహతు॥ ఇత్యుచ్చార్య విసృజ్యైవం మాసం గోభక్తిమాచరేత్। బ్రహ్మగోవధయోరేవా స్యాదన్యా నాస్తి నిష్కృతిః॥ బ్రహ్మవధస్య సమనంతరపూర్వోక్తం కేవలగోవధస్యైతదితి విభాగః॥ ❀

—❀ అథాపరం కుష్ఠహరమ్, ❀—

శివగీతాయామ్॥ యో నరో హంతి వై జంతూన్ కుష్ఠరోగీ భవేచ్చ సః। సాంతాపనం ప్రకుర్వీత భగవానాహ శంకరః॥ సాంతాపనం సాంతపనం॥ క్షుద్రజంతుహనన ఇదం ప్రాయశ్చిత్తం॥ తత్రాపి వ్యాఘ్రైరల్పత్వేఽపి నసి లఘూని గురుణి గురూణీతి గౌతమవచనాత్॥ ❀

—❀ అథ కుష్ఠరోగహరవృషభదానమ్. ❀—

వాయుపురాణే। కుష్ఠీ స్త్రీయో భవేదిత్యుపక్రమ్య-అభిహితం॥ అథ కుష్ఠహరం వక్ష్యే వృషదానమనుత్తమం॥ యత్కృత్వా కుష్ఠరోగార్తశ్శరీరసుఖకారకమ్। పలైస్త్రిభిస్తు కుర్వీత ద్వాభ్యామేకేన వా పునః॥ రాజతం వృషభం శుద్ధం హేమశృంగఖురం తథా। మహేశ్వరేణోమయా చ కుర్వీత తత్ర ధిష్ఠితమ్॥ మహేశ్వరస్యోమాయాశ్చ ప్రతిమే ద్వే సువర్ణస్య పలైస్త్రిభిర్వా ద్వాభ్యామేకేన వా కారయేదిత్యాహ॥ సౌవర్ణే ప్రతిమే ద్వే తు పూర్వోక్తేన క్రమేణ తు। యథావిభవదానేన విత్తశాఠ్యం న కారయేత్॥ అత్ర వృషభదానస్య ప్రాధాన్యాదుమామహేశ్వరప్రతిమే విహితపలత్రితయాదిపరిమాణాదపి న్యూనపరిమాణేన సువర్ణేన కృతే అపి దోషాభావ ఇత్యేతత్సూచయతి విత్తశాఠ్యమిత్యనేన - వృషభప్రతిమా తూక్తపరిమాణేనైవ కార్యా॥ ప్రధానత్వాత్ - పలాష్టకే కాంస్యపాత్రే స్థాపయేత్తాం విచక్షణః॥ శ్వేతపుష్పైరక్షతాద్యైశ్శ్వేతవస్త్రైరలంకృతమ్। ఏవం విధం తం వృషభం కాంస్యపాత్రే వినిక్షిపేదిత్యర్థః- బ్రాహ్మణం విద్యయా యుక్తం స్వాచారం సంయతేంద్రియమ్। సర్వశాస్త్రప్రవక్తారం ప్రతిగ్రహపరాఙ్ముఖం॥ గృహమాహూయ భక్త్యా తం యథావిధి సమర్చయేత్। హోమం చ పూర్వవత్కుర్యాన్మంత్రైరుమామహేశ్వరైస్తథా॥ పూర్వవదితి - స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య సమిచ్చర్వాజ్యతిలహోమానష్టోత్తరసహస్రసంఖ్యయా కుర్యాదిత్యర్థః - ఉమామహేశ్వరా రుద్రప్రకాశకా మంత్రాస్తత్తస్స్వస్వశాఖోక్తా గ్రాహ్యాః॥ పూర్వోక్తగుణవిశిష్టే బ్రాహ్మణే న తం వృషభం - వక్ష్యమాణదానమంత్రేష్టమూర్తేరధిష్ఠానమిత్యనేన శ్లోకేనోమామహేశ్వరపూజాం కారయిత్వా॥ తతో హోమం నివర్తయిత్వాథ విశిష్టం వృషభం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్- దానప్రకారమాహ॥ ఉదఙ్ముఖాయ విష్టాయ మహాదేవస్య సన్నిధౌ। ప్రాఙ్ముఖో వ్యాధితో దద్యాన్మంత్రేణానేన ధర్మతః॥ దానమంత్రః॥ అష్టమూర్తేరధిష్ఠానం కృపయా వృషభధ్వజ। శ్వేతమౌదుంబరం సర్వమథవా చిత్రమేవ చ॥ త్వగ్దోషజనితం యా

చ్చ మండలాన్యథవాహర । సర్వకర్మవిపాకోద్ధంపార్వతీనాథసర్వగ ॥ కుష్ఠహాభవసర్వేశత్వమాంపా ర్వతీపతే । వృషభధ్వజేతి ॥ ధ్వజఇతిసంబుద్ధ్యంతంభిన్నపదం ॥ అష్టమూర్తేర్ధ్వజేతివృషభవిశేషణం॥

ఇతికుష్ఠహారవృషభదానమ్.

—* అథహీనకుష్ఠహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ మాతృగామీభవేద్యస్తుతస్యలింగంవినశ్యతి । చండాలీగమనేచైవహీనకుష్ఠః ప్రజాయతే॥ అత్రచప్రతిక్రియాలింగహానిహారేప్రసంగాత్పూర్వమేవదర్శితేతి శాత్రలిఖితా॥ *

—* అథరక్తకుష్ఠహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ దీక్షితస్త్రీప్రసంగేనజాయతేరక్తకుష్ఠవాన్ । తత్పాతకవిశుద్ధ్యర్థంప్రాజాపత్యంసమాచరేత్॥

ఇతిరక్తకుష్ఠహారమ్.

—* అథపీతకుష్ఠహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ స్వసుతాగమనేచైవపీతకుష్ఠః ప్రజాయతే । తస్యప్రతిక్రియాంకర్తుం పూర్వతఃకలశంన్యసేత్ ॥ పూర్వాదిగ్భాగేహోమస్థానాపేక్షయేత్యర్థః । కలశేచపాండుకుష్ఠహరోక్తాని పంచ పల్లవాదీని స్థాపయేత్ ॥ యస్మింశ్చదినేయావద్వక్ష్యమాణవేదపారాయణంజాయతే- తద్దశాంశహోమో వ్యాహృతిభిః కార్యః ॥ హోమద్రవ్యంచఘృతాక్తాస్తిలాయవాః - అగ్నిస్థాపనంచస్వగృహ్యోక్తమార్గేణ - దశాంశహోమేదశాంశకల్పనాప్రకారస్తుపాండుకుష్ఠరోగహారేభిహితః ॥ పూర్వతః కలశంన్యసేదిత్యుక్త మధునాతత్కలశాలంకరణప్రకారమాహ ॥ పీతవస్త్రైస్సమాచ్ఛన్నంపీతమాల్యాదిభూషితమ్ । కలశంస్థాపయేత్పీతంవస్త్రైతుపీతవస్త్రాదిభూషితమితిచ్ఛేదః ॥ తస్మిన్కలశేవక్ష్యమాణగుణోపేతమింద్రంస్థాపయేదిత్యాహ- తస్యోపరిన్యసేద్దేవంహోమపాత్రేసురేశ్వరమ్ । సువర్ణషట్కనిష్కేణనిర్మితంవజ్రధారిణమ్ ॥ యజేత్పురుషసూక్తేన వాసవంవిష్ణురూపిణమ్ । సర్వౌషధియుతేకుంభేరుగ్వేదంతుసమాపయేత్ ॥ వజ్రధారిణమిత్యాది॥ ఇంద్రమూర్తిస్తువజ్రాభయకరావజ్రధ్వజాఐరావతమారూఢాచభవేత్ - యజేత్పురుషసూక్తేనేతి ॥ యజేత్పూజయేత్ ॥ పూజావిధానంతుపరిభాషాయాం - ఋగ్వేదంసమాపయేదితి - ఋగ్వేద పారాయణం కుర్యాదిత్యర్థః ॥ ఋగ్వేదపదభావే యథాసంభవశాఖాధ్యాయినా వేదపారాయణంకారయేత్ ॥ యావద్వేదసమాప్తిప్రతిదినమింద్రంసత్ప్రోక్తైఃస్వస్వశాఖోక్తైర్మంత్రైః పూజయేత్ - ఇంద్రప్రకాశకమంత్రాస్తుపూర్వముక్తాః - తథావక్ష్యమాణప్రతిమాపిప్రతిదినంపూజనీయా ॥ రోగప్రతిమాలక్షణంచఅత్రైవప్రకరణాంతేవ్యుత్పాదయిష్యతే ॥ అత్రప్రయోగస్తుమూత్రకృచ్ఛ్రహరవరుణమూర్తిదానోక్తోవిజ్ఞేయః॥ కలశస్థాపనాదివిశేషోత్రైవదర్శితః - రక్తకుష్ఠాధిదేవతాయైనమోనమః - పీతకుష్ఠాధిదేవతాయైనమోనమః॥ ఇతిచరోగప్రతిమాపూజాయాంమంత్రావూహ్యౌ - అధునాతామేవరోగప్రతిమామాహ ॥ సువర్ణపుత్రికాంకృత్వాసువర్ణదశకేనతు ॥ దద్యాద్విప్రాయసంపూజ్యనిష్పాపస్యామితిబ్రువన్ । ఏకస్సువర్ణశబ్దో

త్రిదివ్యవాచీ - అపరశిపరిమాణవాచీ - సువర్ణలక్షణంచపూర్వముక్తం - సాంప్రతమింద్రప్రతిమామాహ ॥ దేవానామపియోదేవోవజ్రీవజ్రనికేతనః । శతయజ్ఞస్సహస్రాక్షో మమపాపంవ్యపోహతు॥ ఇమంమంత్రంసముచ్చార్య ఆచార్యాయయథావిధి । దద్యాద్దైవంసహస్రాక్షంస్వపాపస్యోపశాంతయె॥ *

—* అథగుల్ఫకుష్ఠహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ భ్రాతృజాయాభిగమనేగుల్ఫకుష్ఠఃప్రజాయతే। స్వవధూగమనేచైవకృష్ణకుష్ఠఃప్రజాయతే॥ స్వవధూఃస్వపుత్రభార్యా - తేనకార్యంవిశుద్ధ్యర్థంప్రాగుక్తస్యార్ధమేవచ । దశాంశహోమాస్సర్వత్రఘృతాక్తైఃకిల తేతితైః ॥ ప్రాగుక్తస్యార్ధమితి ॥ ప్రాక్షడ్వార్షికంప్రస్తుతంతదర్ధంవార్షికప్రాగుక్తస్యార్థమిత్యస్యసమనంతరం కుష్ఠరోగోక్తస్యేర్థః ॥ తద్యథా ॥ కలశస్థాపనప్రకారః పూర్వోక్తఎవ ॥ సువర్ణనిష్కత్రయెణెంద్రప్రతిమా - సువర్ణపంచకేనరోగప్రతిమా - ఋగ్వేదేతదభావేవేదాంతరేవాసంహితామాత్రస్యపారాయణమితి - పూర్వోక్తార్థకల్పనా ॥ పూజాదిప్రకారస్తుతద్వదేవ॥ *

—* అథకటికుష్ఠహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ పితృవ్యపత్నీగమనాత్కటికుష్ఠఃప్రజాయతే। నివృత్తిస్తేనకర్తవ్యాకన్యాదానేన యత్నతః॥ ఉతిరోగానుసారేణ త్రివర్షాదిసమాచరేత్ । కన్యాదానాసంభవేన్యంధనాదినాప్రలోభ్యతస్మాత్కన్యాదానఫలంగ్రాహ్యం ॥ కన్యాదానజనితసుకృతాపనోద్యత్వాదస్యదుష్కర్మణః । ఉతేతిపక్షాంతరం- అత్రవార్షికాదిప్రాయశ్చిత్తాచరణం॥ *

—* అథనేత్రకుష్ఠహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ మాతులాన్యాస్తుగమనాన్నేత్రకుష్ఠఃప్రజాయతే। కృష్ణాజినప్రదానేన ప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేత్ ॥ యదగమ్యానుసంబద్ధంప్రాయశ్చిత్తముదీరితమ్ । తదేవమునిభిఃప్రోక్తంనియతంతత్స్వతాస్వపి॥ పూర్వోక్తత్రివార్షికంప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేదిత్యర్థః ॥ కృష్ణాజినదానంవిష్ణుస్మృతౌ ॥ అథవైశాఖ్యాంపౌర్ణమాస్యాంకృష్ణాజినంసఖురంసశృంగం ॥ సువర్ణశృంగంరౌప్యఖురంముక్తాలాంగూలభూషితం । ఆవికేశస్తైప్రసారితైప్రసారయేత్॥తతస్తిలైః ప్రచ్ఛాదయేత్ ॥ సువర్ణనాభించకుర్యాత్ - అహతేనవాసోయుగేనప్రచ్ఛాదయేత్ ॥ సర్వరత్నగంధైశ్చాలంకుర్యాత్ చతస్రుదిక్షుచత్వారితైజసపాత్రాణిక్షీరదధిమధుసర్పిఃపూర్ణానిదద్యాత్ - ఆహితాగ్నయేబ్రాహ్మణాయాలంకృతాయవాసోయుగేనప్రచ్ఛాదయేదితి॥ అస్యార్థః - తేదకాలామాత్స్యేప్రదర్శితాః ॥ వైశాఖపూర్ణిమాచైవగ్రహణంశశిసూర్యయోః । పౌర్ణమాసీతథామాఘఆషాఢీకార్తికీతథా ॥ ఉత్తరాయణద్వాదశ్యాంతస్యాం దత్తంమహాఫలమితి। వ్యాధివిమిత్తకాలశ్శాతాతపవచనేనప్రాక్ప్రదర్శితః ॥ కృష్ణమృగాజినంసఖురంసశృంగంసువర్ణశృంగసహితంపునశ్చరౌప్యఖురైర్హైమశృంగరజితదంతాలంకృతంముక్తికఘటితపుచ్ఛయుతంవిద్రుమాలంకృత పుచ్ఛోపేతంవానేత్రయోర్మాణిక్యైకశోభితంకృష్ణమృగచర్మప్రసారయేత్ ॥ కంబళేకృష్ణాజినమాస్తీర్యతస్య ఖురాదిషురౌప్యఖురాదీన్నిస్థాపయేదిత్యర్థః ॥ తథామాత్స్యే ॥ గోమయేనోపలిప్తేతుశుచౌదేశేనరాధిప । ఆదావేవసమాస్తీర్యశోభనంవస్త్రమావికమ్ ॥ తతస్సశృంగంసఖురమాస్తరేతత్కృష్ణమాగణమ్ । కృష్ణమాగణం

కృష్ణమృగసంబంధిచర్మేత్యర్థః ॥ కర్తవ్యంరుక్మశృంగంతద్రూప్యదంతంతథైవచ । లాంగూలేవిద్రుమం చైవనేత్రయోర్మౌక్తికంతథేతి ॥ తతస్తిలైఃప్రచ్ఛాదయేత్ - సువర్ణనాభించకుర్యాత్ - అహతేనవాసోయుగ్మేనప్రచ్ఛాదయేత్ - సర్వరత్నగంధైశ్చాలంకుర్యాత్ - చతసృషుదిక్షుచత్వారితైజసానిపాత్రాణిక్షీరదధిమధుసర్పిఃపూర్ణానిదద్యాదితి ॥ తిలైఃప్రచ్ఛాదయేత్ అజినంతిలైరాత్మసమం రాశీకృజినేకుర్యాదిత్యర్థః ॥ తత్రరాశౌసువర్ణంషోడశమాషాత్మకంవా - సువర్ణం హేమవాశక్త్యనుసారేణవాభిస్థానే మధ్యేనిక్షిపేత్ ॥ ఏతదేవసువర్ణనాభిత్వం ॥ అహతంవాసోనూతనవస్త్రం ॥ అత్రవస్త్రద్వయముపాత్తం॥ అత్రైకమేవాభిహితం ॥ అతోవస్త్రవిషయేవికల్పః - కృష్ణాజినస్యచతసృషుదిక్షుక్షీరాదిపరిపూరితాని తైజసానిపాత్రాణిసౌవర్ణరాజితాదీనిపాత్రాణిశక్త్యనుసారేణనిదధీత - తైజసపాత్రేషుసర్వథా అశక్తశ్చేన్మృన్మయానివాక్షీరాదిపూరితానిస్యుః ॥ నతుసంభవేతైజసానాం మృణ్మయానాంచ సముచ్చయః - అన్యథాశక్త్యపేక్షయావికల్పః ॥ ఏతదభిప్రాయేణైవమాత్స్యే ॥ తిలైరాత్మసమంకృత్వావాససాచ్ఛాదయేద్బుధః॥ సువర్ణనాభంతత్కుర్యాద్యథాశక్త్యావిశేషతః । రత్నైర్గంధైర్యథాశక్త్యాతస్యాందిక్షుచవిన్యసేత్॥ ధాతుపాత్రాణిచత్వారిదిక్షుదద్యాద్యథాక్రమమ్ । మృణ్మయేషుచపాత్రేషుపూర్వాదిక్షుక్రమేణతు॥ ఘృతంక్షీరం దధిక్షౌద్రమేవంకుర్యాద్విచక్షణఇతి ॥విష్ణువచనాదిష్వాహితాగ్నయే కృష్ణాజినందద్యాదిత్యస్తి - అతఆహితాగ్నిముఖ్యస్తస్యప్రదానే - తదభావేన్యోప్యనుత్పన్నాగ్నిర్గ్రాహ్యః ॥ అత్రదానేఫలశ్రుతిర్విష్ణుస్మృతావేవోక్తా ॥ అత్రగాథాభవంతి - యస్తుకృష్ణాజినందద్యాత్సఖురంశృంగసంయుతం - తిలైః ప్రచ్ఛాద్యవాసోభిస్సర్వరత్నైరలంకృతం ॥ ససముద్రగుహాతేనసశైలవనకాననా । చతురంతాభవేద్దత్తాపృథివీనాత్రసంశయః ॥ కృష్ణాజినేతిలాన్కృత్వాహిరణ్యంమధుసర్పిషీ । దదాతియస్తువిప్రాయసర్వంతరతిదుష్కృతమితి॥

ఇతికృష్ణాజినదానవిధిః.

—* అథశ్వేతోష్ఠత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ తాంబూలహరణేచైవశ్వేతోష్ఠస్సంప్రజాయతే । దక్షిణాసహితందద్యాత్సపైడూర్యమణింతథా॥ *

—* అథచిత్రకుష్ఠహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ రూప్యహృన్నరకస్యాంతేజాయతేచిత్రకుష్ఠవాన్ । ప్రాజాపత్యత్రయంకృత్వాదేయంరూప్యపలత్రయం॥

—* అథౌదుంబరకుష్ఠహరమ్.

శాతాతపః ॥ ఔదుంబరీతామ్రచోరోనరకాంతేప్రజాయతే । ప్రాజాపత్యశతంకృత్వాతామ్రం పలశతందిశేత్॥ *

—* అథకుష్ఠరోగప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే ॥ కుష్ఠఃకుంచితసర్వాంగశ్శూలయజ్ఞోపవీతధృక్ । ధావన్పాణిహరశ్శుద్ధస్త్రినేత్రఃకింకిణీయుతః ॥ పూజావిధానంత్వాతంకోదేవతా తత్రేత్యాదినా పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానేనిరూపితం॥ ఇతికుష్ఠరోగహరప్రతిమాదానమ్.

—* అథస్త్రీణామపుష్పవతీత్వాదిహరాణి. *—

తత్రోపితామహః క్షుత్పిపాసాతురం నారీభర్తారం గమనమప్యాహ। మృష్టాన్నం స్వయమశ్నాతి నసాపుష్పవతీ భవేత్ ॥ మిథునాసిచపంచాశద్భోజయే త్తన్నివృత్తయె । దద్యాత్సౌభాగ్యవస్తూని తేభ్యశ్శక్త్యనుసారతః ॥ ఇక్షువస్త్రవరాజంచహరిద్రాంచైవధాన్యకమ్. వికారవచ్చగోక్షీరం కుసుమం కుంకుమం తథా ॥ లవణం చాష్టమం హ్యేతత్సౌభాగ్యాష్టకముచ్యతె । స్తవరాజస్సౌభాగ్యకం ॥ సువర్ణాదిద్రావకద్రవ్యముచ్యతే - కర్పూరో వాశర్కరావా - వికారవచ్చగోక్షీరమితి - క్షీరసిమిశ్రాభక్ష్యా విశేషాః - దధ్యాదీనివా ॥ తద్యుక్తమిత్యర్థః - ఇక్షువస్త్రవరాజంచ నిష్పావాశ్చైవధాన్యకం ॥ ఇ సిష్పావాధాన్యవిశేషాః ఇక్షువస్త్రవరాజశ్చజీరకంచైవధాన్యకమిత్యపిపాఠ్యతే ॥ అత్రప్రతిబంధకశక్త్యనుసారేణోక్తకర్మణ ఆవృత్తిర్ద్రష్టవ్యా ॥ *

—* అథవంధ్యాత్వనాశనకధేనుదానమ్. *—

యథా॥ వాయుపురాణే॥ చతుర్విధాధాతుయావంధ్యాత్వదోషాద్భవత్యపి మహాపాతకాత్ । నష్టోత్తస్య ప్రతీకారంతత్స్వరూపంనిబోధమే ॥ హిరణ్యేనయథాశక్త్యాసవత్సాంకారయేద్ధ్రువామ్ ॥ ధేనుంపలేనవత్సంచ శౌనకగురురబ్రవీత్ । హిరణ్యేనయథాశక్త్యేతి ॥ పలేనవాతదర్ధేనవేతిశక్త్యనుసారేణకుర్యాదిత్యర్థః ॥ ధేనుం రూప్యఖురామితి ॥ ఘంటాంగళేనిబధ్నీయాత్సవత్సాం ప్రాఙ్ముఖశ్శుచిః । చందనాగరుకర్పూరగంధమాల్యైస్సుశోభనైః ॥ ఉపచారైష్షోడశభిర్నైవేద్యంపాయసంభవేత్ । మోదుకంచతథాపూపంగుడం లవణమేవవా ॥ జీరకంచసువిస్తీర్ణేశూర్పేవేణుమయేదృఢె । ధేనారేకంప్రదాతవ్యంబ్రాహ్మణస్త్రీమహైవహి ॥ వడష్టాదశవాదద్యాత్తస్యానంతరమేవచ॥ ఉపచారైరితి ॥ పూజయేదితి శేషః - మోదుకాదిభిఃపరిపూరితమేకం శూర్పంధేనోః పురస్తాత్స్థాపయిత్వా ఉక్తద్రవ్యపరిపూరితాన్యేవశూర్పాణిషడష్టాదశవాసభర్తృకాభ్యో బ్రాహ్మణస్త్రీభ్యోదద్యాదిత్యర్థః - బ్రాహ్మణంసర్వశాస్త్రార్థకుశలంధర్మవేదినం । ఆహూయభక్త్యాసంపూజ్యవస్త్రైర్దివ్యైగంధపుష్పకైః ॥ తేనైవకారయేత్పూజామాదృతో ధేనువత్సయోః । హోమంచకారయేత్పూజామాదృతోధేనువత్సయోః ॥ హోమంచకారయేత్తత్రసమిదాజ్యచరూత్కటమ్ । పూజాయాం హోమెచమంత్రమాహ ॥ సోమోధేనుమితిమంత్రంసముచ్చార్యతతఃపునః - అస్యగౌతమఋషిః - ధేనుర్దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః-విహితాధోవినియోగః -సోమోధేనుమిత్యాదిసోమేవిని-యుక్తాయాఅస్యస్యాస్సంయోగపృథక్త్వన్యాయేనాత్రధేనురేవదేవతా-హోమముత్కటంకారయేదిత్యభిధానాత్సమిదాదిభిఃప్రత్యేకమష్టోత్తరసహస్రంకుర్యాత్ - ధేనుదానప్రకారమాహ ॥ మంత్రేణానేనవిధివత్పుచ్ఛేహస్తంనిధాయచ। దానమంత్రమాహ ॥ సార్ధశ్లోకద్వయేన- ధేనుర్యాంగిరసాంసత్రేప్రతిష్ఠాసురభేశ్చయా । ఇంద్రస్యచతథాభానోరగ్నేశ్చవరుణస్యచ ॥ యస్యాగావఃప్రవర్తంతే వనేషూపవనేషుచ । ప్రీణంతుతామమసదాయథాపుత్రప్రదాస్సుఖం ॥ ప్రదద్యాచ్ఛంభుదివారాత్రమపిచ్ఛేదంచసంతతేః । ఏవందత్వాతుతద్దానం ప్రణిపత్య విసర్జయేత్ ॥ అత్రకర్మణిస్త్రీపుంసయోర్మిళితయోఃప్రత్యేకంవాయథానిమిత్తమధికారః॥ *

—* అథగర్భస్రావహరయజ్ఞోపవీతదానమ్. *—

అత్రనిదానంవృద్ధగౌతమఆహ । స్రవద్గర్భాభవేత్సాతుబాలకంహంతియాపిమైః ॥ వాయుపురాణే॥య

జ్ఞోపవీతంకుర్వీత కాంచనంచస్వశక్తితః । అత్యంతవర్ణయుక్తైన రాజితంచోత్తరీయకమ్ ॥ అత్యంత... యుక్తైన కాంచనే నేత్యన్వయః – ఉత్కృష్టమిత్యర్థః – తేనకాంచనేనవత్సమానపలాదిమితేనస్వ... యజ్ఞోపవీతంకుర్వీత కారయేదిత్యర్థః ॥ తథాసమీచీనంరాజితముత్తరీయంచ – ఉభయత్ర ప్రమాణమాహ। పలార్ధేనతదర్ధేనతదర్ధార్ధేనవాపునః। గ్రంధిప్రదేశేదేయంతుమౌక్తికం వజ్రమేవచ ॥ యజ్ఞోపవీతస్యగ్రంధిస్థానేమౌక్తికం – ఉత్తరీయస్యతువజ్రమితివివేకః ॥ ప్రక్షాళ్యపంచగవ్యేనగాయత్ర్యాత్రాంమ్రభాజనే। ద్రోణప్రమాణంతస్మింస్తునిక్షిపేద్దధిమధ్యతః ॥ ఆజ్యస్యోపరిసంస్థాప్యహ్యుపవీతంసుపూజితమ్ । గంధపుష్పాక్షతైర్ధూపైర్నైవేద్యైరపిభక్తితః ॥ పంచగవ్యస్థానేగాయత్ర్యామంత్రత్వేనోపాదానాచ్ఛిష్ట పూజాయామపినైవమంత్రః ॥ ఏవంప్రక్షాళితముపవీతముత్తరీయంచతామ్రభాజనేనిక్షిపేత్ ॥ కథమిత్యత్రఆహ॥ ద్రోణప్రమాణమిత్యాది ॥ అయమర్థః – ద్రోణప్రమాణందధితస్మింతామ్రభాజనేమధ్యతః మధ్యేనిక్షిపేత్ ॥ దధ్నఉపర్యాజ్యంతత్ప్రమాణంయథాలాభోపపన్నప్రమాణంవాస్థాపయేత్ – శ్రుతద్రోణప్రమాణపరిత్యాగకారణాభావాత్తత్ప్రమాణత్వమాజ్యస్య – ఆజ్యస్యోపరిసంస్థాప్యముపవీతమిత్యత్రత్యాజ్యసంబంధిత్వేన పరిమాణాశ్రవణాత్ ద్రోణపరిమితాజ్యాసంభవేయథాలాభోపపన్నప్రమాణమాజ్యమితివ్యవస్థా॥తత్రచాజ్యేఉపవీతముత్తరీయంచనిక్షిపేత్ । తదుపవీతంసుపూజితంకుర్యాత్-యుక్తంచైతత్ ॥ ఉపవీతస్యగర్భస్థానీయత్వాద్దధ్యాదేశ్చజరాయ్వాదిస్థానీయత్వాచ్చ ॥ ఉపవీతంసుపూజితమిత్యత్రోపవీతశబ్దసహచరితముత్తరీయమపిలక్షయతీతితత్సహచరితమేవోత్తరీయసహచరితముపవీతంనిక్షిప్యపూజయేదితి ॥ పూజానంతరంకృత్యమాహ- తతోబ్రాహ్మణమాహూయహోమంతత్రచకారయేత్ ॥ తిలైరాజ్యేనమధునామిశ్రైరష్టోత్తరంశతం॥ హోమమంత్రాన్వ్యాహృతయోగాయత్రీవా – తస్మైహుతవతేదేయంవస్త్రాద్యైః పూజితాయతు ॥ మంత్రేణానేనవిధివత్ప్రీణ్యాయోపవీతకమ్ । ఉపవీతంపరమిదంబ్రహ్మణావిధృతంపురా ॥ భవనౌకాస్యదానేనగర్భంసంధారయేహ్యహమ్ । అత్రద్వితీయార్థస్యాయమర్థః – భవనౌకా-సంసారేద్విజకర్మనిష్పాదకత్వేనయాతస్తారయితుంప్రవృత్తమతోనౌరివనౌకా- అథవా- భవనౌకా – భవఉత్పత్తిరపత్యోత్పత్తిరేవహితా-తాసామపత్యోత్పత్తిరేవహితా- తాసామపత్యోత్పత్తిదాయకత్వేనపున్నామ్నోదినరకాత్తారకత్వాన్నౌరివనౌకా- శిష్టంస్పష్టం-ధనాన్యపిబ్రాహ్మణేభ్యోతస్మింకాలేప్రదాపయేత్।అనుప్రజ్యతథాచార్యంప్రణిపత్యక్షమాపయేత్। గర్భస్రావమహాదోషాదేవంకృత్వావిముచ్యతే॥ అస్మిన్కర్మణిస్త్రీయాఅధికారః॥ *

—* అథస్రవద్యోనిశోణితహరమ్. *—

(పతి)

తత్రకర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ మాసోపవాసినీనారీరేతఃప్రస్రావయేద్యది । యుగసంపర్కదోషేణజాయతేపాన్యజన్మని ॥ స్రవద్రక్తాస్రయోనౌతస్మాత్ప్రాయశ్చిత్తమిహోచ్యతే ॥ మాసోపవాసంకుర్వీత తథామాసం... *

—* అథస్త్రీస్తన్యాతురణహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ క్షీరంముష్ణాతియానారీపూర్వజన్మనిసువ్రతా। జన్మాంతరేతుతస్యాశ్చైక్షీరంనస్రవత్స్తనాత్ । క్షీరాన్నం... దేద్విప్రాయప్రాజ్యంసమధుసర్పిషా। *

—* అథ మృతపుత్రత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ బాలఘాతీచపురుషో మృతవత్సః ప్రజాయతే । బ్రాహ్మణోద్వాహనం చైవ కర్తవ్యం తేన శుద్ధయే ॥ శ్రవణం హరివంశస్య కర్తవ్యం చ యథావిధి । మహారుద్రజపం చైవ కారయేచ్చ యథావిధి ॥ జుహుయాచ్చ దశాంశేన దూర్వామాజ్యపరిప్లుతాం । ఏకాదశసువర్ణాని షాడః ప్రజాతవ్యాశ్చ దక్షిణా ॥ ఏకాదశపలాం చైవ దద్యాద్విత్తానుసారతః । అన్యేభ్యోపి యథాశక్త్యా ద్విజేభ్యో దక్షిణాం దిశేత్ ॥ స్నాపయేద్దంపతీ పశ్చాన్మంత్రైర్వారుణదైవతైః । ఆచార్యాయ ప్రదేయాని వస్త్రాలంకరణాని చ ॥

ఇతి మృతపుత్రత్వహరమ్.

—* అథానపత్యత్వ హరమ్. *—

తత్ర శాతాతపః ॥ విప్రరత్నాపహారీయః సోనపత్యః ప్రజాయతే । తేన కార్యం విశుద్ధ్యర్థం మహారుద్రజపాదికం ॥ మృతవత్సోక్తస్సర్వో విధిస్తత్ర విధీయతే । దశాంశహోమః కర్తవ్యః పలాశేన యథావిధి ॥

—* ఇత్యనపత్యత్వ హరమ్. *—

—*అథ మృతపుత్రత్వచర్మకీలకత్వహరమ్.*—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అష్టకాదిపితృశ్రాద్ధహీనో నిశ్శంకఘాతకః । ప్రాణినాం సతతం ద్వేషీ గురుద్వేషీ తథాపరః ॥ భక్షకో మృగశాబస్య నరకాంతే చ జన్మని । మృతపుత్రశ్చర్మకీలవ్యాధియుక్తో భవేచ్చ సః ॥ దుర్మనాశ్చైవ జాయేత తస్యాయం నిష్కృతిః పరా । కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణే కుర్యాద్ధోమం కూశ్మాండసంజ్ఞికం ॥ గణహోమం స్వర్ణదానం భూమిదానం తథాపరం । కన్యాదానం చ పంచమ్యాం శ్రాద్ధం కుర్వీత యత్నతః ॥ సహస్రనామజాపేన భవేదేవ విముచ్యతే ॥

—* ఇతి మృతపుత్రత్వవిశిష్ట చర్మకీలత్వహరమ్. *—

—* అథ చతుర్విధ వంధ్యాత్వహర స్నానవిధిః. *—

శాంతిహోమాద్భవిష్యోత్తరే ॥ మృతవత్సా తు యా నారీ దుర్భగా బహుపుత్రవర్జితా । యా సూతే కన్యకా వంధ్యా స్నానమాసాం విధీయతే ॥ అష్టమ్యాం వా చతుర్దశ్యాం ఉపవాసపరాయణా । ఋతౌ శుద్ధా వధూర్దేహే ప్రోక్తపూర్వాదిసేవనా ॥ సద్యోస్తు సంగమే కుర్యాత్స్నానం సద్యో విశేషతః । శివాలయే తథా గోష్ఠే గుప్తవాస్తు గృహాంగణే ॥ ఆహూయాగ్నిం ద్విజం శాంతం ధర్మజ్ఞం సత్యవాదినం । స్నానార్థం ప్రార్థయేద్దేవం విష్ణుం రుద్రకర్మణి ॥ తతస్తు మంటపం కుర్యాత్ చతురస్రముదక్ప్లవం । గంధచందనమాల్యం చ గోమయేనానులేపయేత్ ॥ తన్మధ్యే శ్వేతరజసా సంపూర్ణం పద్మమాలిఖేత్ । మధ్యే తస్య ఘటం చైవం స్థాపయేత్ తండులోపరి ॥ దద్యాత్తద్విశేషణం ద్యావికీ చతుర్మార్గవిధిపూర్వకం । సంప్యాదిత్యాదినా భృంగీ మహాకాల గణేశానాం పరిగ్రహః ॥ ఇంద్రాదిలోకపాలాంశ్చ దశేశ్వష్టసు విన్యసేత్ । దేవీం వినాయకం చైవ స్థాపయే

త్రత్రపార్థివ ॥ దత్వార్ఘ్యం గంధపుష్పంచ ధూపం దీపం గుడోదనం । భక్ష్యాన్నానావిధాన్ దద్యాత్ ఫలానివివిధానిచ ॥ చతుష్కోణేషు ముఖ్యం గారుమశ్వత్థదళపూరితం । ఏకైకం విన్యసేద్బ్రహ్మన్ సర్వౌషధిసమన్వితం॥ మంటపస్య చతుర్దిక్షు దద్యాద్భూతబలిం తథా । ఆగ్నేయ్యాం దిశి కర్తవ్యం మంటపస్య సమీపతః ॥ మంటపస్య సమీపస్థో జపేద్రుద్రాన్ స్వమత్సరః । యావదేకాదశగుణాన్ పునరేవ జపేత్తు తాన్॥ ద్వితీయస్యాగ్నికార్యస్య కర్తా చ బ్రహ్మణో భవేత్ ॥ ద్వితీయస్యాగ్నికార్యస్య గ్రహహోమస్య ॥ అగ్నికార్యం శుభే కుండే పత్రపుష్పైరలంకృతే । లవణం పయసా యుక్తం ఘృతేన మధునా సహ ॥ మానస్తోకేన యజుషా కృతే హోమే నవగ్రహే । రుద్రజాప్యకృతాచార్యం సితచందనచర్చితం ॥ సితవస్త్రపరీధానం సితమాల్యవిభూషితం । శోభయేదలంకతైరుక్మకర్ణవేష్టాంగుళీయకైః । పూర్వమండలవత్కార్యం ద్వితీయం మండలం శుభం ॥ తస్య మధ్యే తు సా నారీ శ్వేతపుష్పైరలంకృతే । సుఖాసీనోపవిష్టా స్యాదాచార్యో రుద్రజాపకః ॥ అభిషించేత్తతస్త్వేనా మకరపత్రపుటాంబునా । చతుష్షష్టిరృచాం మంత్రైర్వర్ణితే నైరావశేషతః ॥ శతాని సప్తవర్ణానాం చతుర్భిరధికానితు ॥ పదానామితి బ్రుచాం తాసాం చతుష్షష్టిసంఖ్యానామేకాదశకృత్వః పఠితానామియం సంఖ్యా ॥ అచ్ఛిద్రేణేతి మంత్రేణ స్నానార్థం వినివేశయేత్ । అశ్వస్థానాద్గజస్థానాద్వల్మీకాత్సంగమాత్ హ్రదాత్ ॥ వేశ్యాంగణాద్రాజగృహాత్ గోష్ఠాదానీయవైమృదం । సర్వౌషధీం రోచనాంచ నదీతీర్థోదకానిచ ॥ ఏతత్సంక్షిప్య కలశే కుశలా కాచిదంగనా । రుద్రాభిజప్తైన తతః స్నాపయేత్ కలశేన తాం ॥ తోయపూర్ణైర్నకలశైరశ్వత్థదళపూరితైః । సర్వదిక్సంస్థితైరేభిః పశ్చాత్ స్నాపయేత్ కలశాంతరైః ॥ ఏవం స్నాతా స్నాపకాయ దద్యాద్గాం చ ధనం తథా । హోతుశ్చాత్ర నిర్దిష్టా దక్షిణా గౌః పయస్వినీ॥ బ్రాహ్మణానాం యథాశ్యేషాం స్వశక్త్యా మునిపుంగవ । స్రగ్వస్త్రకాంచనాదీని దత్వా సర్వాన్ క్షమాపయేత్ ॥ కృతే చానేన విప్రేంద్ర రుద్రస్నానేన భామినీ । సుభగా కాంతిసంయుక్తా బహుపుత్రా ప్రజాయతే ॥ సర్వేష్వపిచ మాసేషు బ్రాహ్మణానుమతేషుచ । తస్మాదవశ్యం కర్తవ్యం పుత్రస్త్రీసుఖమిచ్ఛతా ॥ యా స్నానమాచరతి రౌద్రమిహీహ వంధ్యా శ్రద్ధాయుతా ద్విజవరానుమతేవ సా సీత్। క్లేశాన్నిహత్య సకలాన్ స్వశరీరభాజో భర్తుః ప్రియా భవతి భారత జీవవత్సా॥

—* ఇతి వంధ్యాత్వహరం రుద్రస్నానం. *—

—* అథ ఏకవస్త్రస్నానమ్. *—

యత్త్వయా కథితం స్వామిన్ ఏకవస్త్రాభిషేచనం । దంపత్యోరనపత్యాది దౌర్భాగ్యశమనం పరం ॥ విధిం తస్యాఖిలం బ్రూహి యథా శ్రుతినిరూపితం । దేవతా కాత్ర కే మంత్రాః కో విధిః కిం ఫలం తతః ॥ కీదృగ్వస్త్రం నిబంధార్థం ఉభాభ్యామేవ తత్ప్రభో । తత్కృతే కథమాపత్యసిద్ధిః స్యాన్నరయోషితోః ॥ శ్రీసూర్య ఉవాచ॥ పురా కల్పావసానే తు కల్పస్యాస్య సముద్భవే । ఉపదిష్టం యథా దృష్టం శ్రుతిస్నానవిధిర్విధిః ॥ సప్తారతవంహర్షస ప్తమనసా స ప్రజాపతిః । తేయదా తపసా క్లిష్టాః న శేకుస్సిద్ధిసాధనే ॥ శివమారాధ్య తపసా ప్రసన్నం సమయాచత । ప్రజామేవ ప్రజాకామః ప్రజాపతిరువాచ తం ॥ భగవన్ తపసా క్లిష్టాః ప్రజాహేతోః ప్రజాసుతే । అకర్మవచనాదూరా మహాపారిసులతణాః॥ తతోపి నః ప్రజాసిద్ధిర్నాస్మాకం శివ జాయతే । పూజార్థం త్వాం ప్రపన్నాస్స్మ బ్రూహి తత్సిద్ధికృద్విధిం ॥ ప్రార్థితస్తత్తదా శంభుః క్షణం ధ్యాత్వా ప్రబ్రవీచ్చ తాన్ । శృణుధ్వం మునయస్సర్వే యద్దృష్టం జ్ఞానచక్షుషా ॥ అనపత్యకరం కర్మ చక్రేయత్పూర్వసంప్లవే । కాలాద్భ్రష్టావశేషం యద్దౌర్భాగ్యం తత్ప్రకీర్తితం ॥ తస్యనాశాయ విధివత్ సహాపత్యైకవాససా । స్నాత్వా సమ్యగ్విధిం పుత్ర

సంతతేశ్శ్రేయ అశ్వత్థ । ఇత్యుక్త్వా వ్రంశేద్ధేశం ... రవృక్షం ము ... తే ॥ అథైకవసనస్నాన విధింతత్తే వదామ్యహం । యథాశ్రుతంతథాద్యవం ... శుభేమాసిసితేపక్షే స్వానుకూల గ్రహేదినే । నదనదోస్సమాయోగే మహానద్యా ... యోగపి ... ధిం వివిధమాస్థాయ పత్న్యాసహాసమ హాజనం । విధాయశ్రద్ధయా యుక్తో మంత్ర ... సాక్షీ ... యాపూర్వ జన్మని । పంచధాపత్యదుఃఖాఖ్యం దౌర్భాగ్య ... త్ । (హా) ... విధివద్విధిము త్తమం । సహపత్న్యాదివానాథ తత్రసిద్ధి ... మే ॥ ... హ ... ద్వాదశాత్మకం । సాధనం ... పంచవింశకరోన్మి ... । ... తన్మ ... తంఘనైః॥ యువా సువాసామంత్రేణ మంత్రితం దైవవేదినా । స ... దత్వాంత ... య ... ధ్యా ... ॥ దృఢనీయం విశే న్నాభి దేశేత్రిద్విర్గుణీకృతం । తచ్చైవంద ... స్థా ... ధ్యాత్వాప్రియత్నేన తేన సంవృతమస్తకా । కేశాన్సంమృజ్యసంగోప్య ... ॥ ... తావుభౌశుభదంప తీ । ప్రక్షాళ్యపాదౌహస్తౌచ ప్యాచాంతౌ ... సంముఖౌ ॥ కుశపుష్పఫలస్వర్ణ తోయ ... జలీస్థితౌ । దైవజ్ఞేనోదితాన్మంత్రాన్ శ్రుత్వానౌ ... ॥ వైదికాన్లౌకి ... నాజితేంద్రియా । ఆపస్త్వమసిసర్వేషాం దేవానామగ్రణీఃప్రభో ॥ యా ... సీహ పాపా ... హత్వాతా న్యఖిలానీశ గర్భందేహిమమప్రభో॥ త్వమేవాధిష్ఠితాస్సర్వే నదీన ... శయాః। పునంతిపాపినస్స ... గర్భం దేహిమమప్రభో ॥ యానియానీహతీర్థాని ... చయే చజలా ... ౩ । త్వన్నైవపరివీతాసై గర్భం దేహిమమప్రభో ॥ ఆశామహేమసౌభాగ్య సంతతింలోకపావనీం । ప్రసన్నోద్భవతస్స్వామిన్ గర్భం దేహి మమప్రభో ॥ భూతప్రేతపిశాచాద్యా యేనాసంతతిఘాతకాః । హాశేనాయవ్యాతాన్సర్వాన్ గర్భం దేహి మమప్రభో ॥౭॥ సప్తైతేతాంత్రికా మంత్రాశ్చాంచసాః పంచవారుణాః । శన్నఃప్రభృతయో ద్వేచ వారు ణావపరావపి ॥ ఇమమ్మేవరుణ స్వేతి అభ్యర్చందత్వాసమంత్రకైః । ఏవంతజ్జలమాహంత్య స్తుత్వామంత్రైః ప్రణమ్యాచ ॥ నిమజ్య న్మజ్యచవుంః తతస్స్నానం సమాచరేత్ । ప్రయోగం విధివత్కృత్వా పుత్రకామ సమృద్ధయే ॥ సాస్నామహాసభగవాన్ ప్రచేతాన్ప్రసీదతు। స్నాపయియాతాంతతస్స్నాన ద్రవ్యైమంత్రాభిమ త్రితైః ॥మృత్స్నాగోమయగోమూత్రైః ద్రవ్యైర్దధిపయోఘృతైః॥ఆమలకపిష్టైశ్చసర్వౌషధికుశోదకైః॥ నివృత్యవిధివత్స్నానం దంపతీవావుభావపి । స్నాయాత్తైవతతఃపత్నీ ఏకైకద్రవ్యసంచయైః॥ ఔదుంబరీం బహుఫలాం బిభ్రతీనిజమూర్ధని । మంత్రపూతాంస్వపతినా దత్తాం శాఖాం ద్రవాన్వితాం॥ సప్తౌషధ్యంబుసం పూర్ణైః కలశైరథసప్తభిః । మంత్రపూతైస్సదైవజ్ఞైః స్నాపయేతాంవిధానతః ॥ వధూవరకశ్చరాస్నా చ సహదేవీశతావరీ । వచైలాలక్ష్మణాచేతి సప్తౌషధ్యోభిషేచనే ॥ యాఓషధ్యనువాకేన సప్తౌషధ్యభిషేచ నం । తతస్తువైణవంపాత్రం సప్తధాన్యోపసంభృతం॥ముద్గతండులగోధూమ యవశాలిసమన్వితైః । సకంగు రాజమాషైశ్చ ధాన్యైరితిచసప్తభిః ॥ ఫలానివిన్యసేత్తత్ర యాఃఫలినీతిమంత్రతః । నారికేళంచనా ... గం దా డిమం బీజపూరకం ॥ ఉత్తత్తీమథపూగంచ జంబీరంచాత్రసప్తకం । లౌకికైర్వైదికైర్మంత్రైః పూ ... రె వసప్తభిః ॥ శిరోమేత్యనువాకేన స్నానందౌర్భాగ్యనాశనం । సమాప్యవిధివత్పశ్చాత్ మంత్రమేతముదీరయే త్ ॥ శిశుమృత్యుకరంయన్మే దౌర్భాగ్యం ప్రాగుపస్థితం । పాదాంగుష్ఠనఖాగ్రాద్యమాకేశాంతముదిత్వరం॥ స్నానేనానేనమేదేవ తత్సర్వమపమృజ్యతాం । ఇతివిజ్ఞాప్యవరుణం మాంచకమాదిసాక్షిణం ॥ఏకచిత్తస్స్మ రన్దేవ ముమయాసహితంశివం । తతస్తుతర్పయేద్దేవాన్ మనుష్యాన్సహపూర్వజైః॥ నాందీముఖేనవిధినా

సంతర్ప్య చ పితౄన్ దేవాన్ । సభార్యో దీక్షయానువాకేన ఫలపుష్పాక్షతాంజలిః ॥ ఉపస్థాయ తతః పశ్చాత్ కర్మశేషం సమాపయేత్ । తాభ్యాం స్నాపనపంచపాత్రం శిరస్యాధారయేత్తతః ॥ కుశాగ్రేణ సమాలభ్య పరైర్మంత్రైశ్శాంతికాన్ । స్వస్తిదా నిజసూక్తాని దంపతీ తౌ జలాద్బహిః సంస్థాప్య ప్రాఙ్ముఖౌ స్థిత్వా మంత్రం సంశ్రావయేదిదం । ఇమాం గిరా అదితే భూర్ స్వాహా తద్వయమిమం శుభం ॥ శ్రావయేద్భూపవిన్యస్య పాత్రం నిత్యం సమ్యక్తాన్ । తతో న్యవాసీ శుభ్రే శుచినా పరిధాపయేత్ । ఉపవిశ్యాసనే శుభ్రే పుష్పగంధనార్చితౌ ॥ తతస్సకనకం సర్పిస్సపుత్రైస్తు ... ద్విజాన్ । ప్రణిపత్య తతస్సర్వం కర్మశేషం సమాపయేత్ ॥ ఆచార్యస్స్వవిధానేన దైవజ్ఞేనానుమోదితః । హస్తమాత్రే తత స్తత్ర స్థండిలే ష్టాంగుళోచ్ఛ్రయే ॥ స్థాపయేద్విధివద్వహ్నిం నిజశాఖావిధానతః । హయసంనిధౌ స్తత్ర వైధేయం విధివత్తతః ॥ తస్యాదీశానభాగే తు స్థండిలే కలశం న్యసేత్ । అవ్రణం పయసా పూర్ణం స్వర్ణపుష్పైశ్చ దైర్ఘ్యవతం ॥ పూర్ణపాత్రం న్యసేత్తత్ర పూర్ణం పుష్పఫలాక్షతైః । స్వస్వమంత్రైః ప్రతిష్ఠాప్య మహేశముమయా సహ ॥ తస్యాగ్నిప్రజపేయుస్తే బ్రాహ్మణా మంత్రకోవిదాః । పంచాంగాన్ విధివన్మంత్రాన్ రుద్రసూక్తైశ్చ యాజుషైః ॥ ఉద్వాస్యాథ చరుం సమ్యక్ ఆచార్యః స్వవిధానతః । ఆఘారావాజ్యభాగౌ చ హుత్వా వ్యాహృతిభావసుం ॥ దిక్పతీన్ పరితః పూజ్య స్వస్వమంత్రైస్సమాహితః । ప్రజాపతే తథాగ్నేయం గర్భం దేహీతి చాపరం । అపాంపుష్టం తథా హుత్వా ఇమం మే సప్తవారుణాన్ । తతస్స్విష్టకృతం కుర్యాత్ కర్మశేషం సమాపయేత్ ॥ హోమాంతే శివమభ్యర్చ్య సశివం విధిపూర్వకం । జపహోమం నివేద్యాస్మై విధివద్విధికోవిదః ॥ తతో విప్రాయ విదుషే సుశాంతాం సుపయస్వినీం । వస్త్రస్రగ్భూషణోపేతాం సవత్సాం ధేనుముత్తమాం ॥ తథాలంకృతసర్వాంగం వృషభం శుభలక్షణం । దత్వా తౌ దంపతీ పశ్చాత్ దైవజ్ఞేనానుమోదితౌ ॥ శుచీ తౌ ॥ అథ త్తపితరో గర్భ మితి మంత్రేణ మంత్రితౌ । ఆచమ్య విధివత్పశ్చాత్ కర్మశేషం సమాపయేత్ ॥ మంత్రముచ్చారయేయాతాం విధివద్విధాహర్నైః । దేవ దేవ జగన్నాథ సర్వపాపౌఘనాశన । కర్మదానేన దానేన తతో గోయుగళస్య తు । సంతుష్టశ్శంకరో భూత్వా సంతతిం దేహి నా ప్రభో ॥ తతస్తు వైణవం పాత్రం శివస్యాగ్రే నివేదయేత్ । ఆచార్యాయ దదానీతి యథాయోగ్యం స్వశక్తితః ॥ గురవే వాససీ దత్వా కర్మశేషం సమాపయేత్ । ప్రణమ్య దేవతాం తాంశ్చ విసృజ్య విధినా తతః ॥ తతః కుంభాంభసా విప్రా అభిషించేయురాదృతాః । మంత్రైశ్చ వారుణైస్సౌరైః శాంతికైః స్వస్త్యయనాదిభిః ॥ పురాణైరాగమైస్స్తోత్రైర్నానాఫలవిధాయిభిః । నాందీముఖేన విధినా తత్స్నాత్వాద్ధ సమాచరేత్ ॥ నమశ్శివేతి మంత్రేణ నమస్కృత్య ముహుర్ముహుః । మధ్యమం పిండమశ్నాతి పత్నీ సర్వజ్ఞమోదితా ॥ ఆధత్త పితరో గర్భ మితి మంత్రేణ మంత్రితం । ఆచమ్య విధివత్పశ్చాత్ కర్మశేషం సమాపయేత్ ॥ శతం వా భోజయేదన్యాన్ ద్విజాన్ సంతోష్య శక్తితః । కృతకృత్యౌ చ తౌ స్యాతాం పుత్రపౌత్రసుఖాన్వితౌ ॥ *

—* ఇతి సూర్యారుణసంవాదోక్తమేకవస్త్రస్నానం. *—

అథాపరం వీరసిహ్మవలోకసేమద్రయామకే ॥ శుక్రేణ పార్థితశ్శంభుః ప్రణిపత్య జగద్గురుః । ఏకవాసో విధిం బ్రూహి స్వామిన్ విస్తరతో మమ ॥ శివ ఉవాచ ॥ శృణు భార్గవ యత్నేన దుఃఖవైధవ్యనాశనం । వంధ్యాత్వం విలయం యాతి యస్మిన్ వస్త్రవిధౌ కృతే ॥ శివో నామేతి మంత్రేణ దంపతీ పరిధాపయేత్ । స్నాపయేదేకవస్త్రేణ భావావనుదితే సతి । అష్టపత్రం లిఖేత్పద్మం క్రమశశ్శుక్లతండులైః ॥ వేదోక్తవిధినా మంత్రైః సూక్తైర్వైదవిధానతః । పంచవక్త్రం దశభుజం త్రినేత్రం పార్వతీపతిం ॥ పద్మమధ్యే న్యసేద్దేవం శివో నా

నైరితిమంత్రతః। ఇదంవిష్ణురితిమంత్రేణ ఇంద్రమాగ్నేయకోణకే ॥ యమేహమితిమంత్రేణ దక్షిణే విశిపూర్వజాన్। యేదేవాసస్తుమంత్రేణ నైఋత్యే సనకాదికాన్ ॥ వరుణప్రార్థనామంత్రైః పశ్చిమే వరుణంన్యసేత్। గణానాంత్వేతిమంత్రేణ వాయవ్యాంచగణేశ్వరం॥ అభిగోత్రాణిమంత్రేణ ఉత్తరేగర్భమాతరః। ఈశాన్యాంచగ్రహాన్సర్వాన్ స్థాపయేత్స్వస్వమంత్రతః ॥ ఋకూమాంస్తథాతుతన్మంత్రైః పూర్వస్యాంవిన్యసేత్స్మరన్। తన్మధ్యేవిన్యసేత్కుంభం పూరితంతీర్థవారిణా ॥ పూర్ణపాత్రయుతంమధ్యే సర్వౌషధిసమన్వితం। సహిరణ్యంసవస్త్రంచ నారికేళేనసంయుతం॥ ప్రతిష్ఠాంచవిధాయాదౌ మంత్రైఃపూజనమారభేత్। రుద్రంసర్వంజపేత్తత్ర షడంగంవిధిపూర్వకం॥ స్త్రీపుంసాభ్యాంవిధాతవ్యం పూజనంవిధివత్తతః॥ అభ్యర్చ్యకేవలం సమ్యక్కృత్వాస్నానంవిధానతః। నాందీముఖాభిధంశ్రాద్ధం విధేయంవిధివత్పునః॥ గర్భోసీతీహమంత్రేణ ప్రాశయేత్పిండమప్యమం॥

—* జలప్రార్థనా *—

ప్రత్యగాశాపతేరాజన్ జలానామధిపప్రభో। నష్టానష్టప్రసృష్టాత్వం గర్భందేహిమమేప్సితం ॥౧॥ నదీనదతటాకాదిక్రమాదన్యజలాశ్రయాః। తుభ్యంవినానశోభంతే గర్భందేహిజలేశ్వర ॥౨॥ పూర్వజన్మనియత్పాపంకుసంసర్గాత్స్వయంకృతం । ఇహోపసలితేస్థాప్య గర్భందేహిప్రసీదమే ॥ ౩ ॥ అష్టషష్టిమతీర్థానాంనదీనామధిపోభవాన్ సత్వానామపివాపీనాం రాత్రౌగర్భందదస్వమే ॥౪॥ త్వమేవపాశపాణిస్త్వమేవహ్యంభసాంపతిః। ఆపస్తుప్రాణినాంజీవో గర్భందేహిప్రసీదమే ॥౫॥ తవహస్తేజలంవామేదక్షిణేజీవజీవనం। మస్తకేత్రజటాఃపింగాః గర్భందేహిదయాపర ॥౬॥ భూతప్రేతాదిదోషాణాం రోగాణామితరస్యచ। అంతరాయంప్రభోత్యక్త్వాగర్భందేహిదయాంకురు॥౭॥

—* ఇతి జలప్రార్థనా *—

—* అథౌషధిస్నానం *—

సర్వేషాంజగతాంనామ్నాం గ్రహాణామధిపస్సదా। త్వంస్వామీసర్వదాసోమ దేహిగర్భం మహౌషధే॥ ౧॥ ఔదుంబరీంఫలవతీం శాఖామామంత్ర్యసర్వవిత్। ఔషధయస్సమిత్యేవంకామిన్యాగ్రాహయేద్బుధః॥ శాఖాయాలంబనం కార్యంహృదిచేతసినిర్మలే। సమూలంబ్యాకరేదూర్వాం నారికేళాక్షతానపి ॥ వరుణోపాసనంకుర్యాత్సూక్తపాఠపరాయణః। బ్రహ్మావిష్ణుశ్చ సోమశ్చ కందర్పో వృషవాహనః ॥ పార్వతీసుభగాభద్రా సావిత్రీ వస్త్రదేవతా। ఏతేహివాససీశుభ్రే అన్యంగే గురుదైవతే ॥ సర్వభూషణరమ్యేచ గర్భంమేదత్తవాంఛితం। ముద్గతండులగోధూమయవ తండులశాలిభిః ॥ రాజమాషాదిభిర్వ్రీహీన్ వంశపాత్రంప్రపూరయేత్ । నారికేళంచనారంగందాడిమంబీజపూరకం ॥ ఉత్తత్తీమథపూగంచ సప్తమం మదనంస్మృతం। కూర్మపృష్ఠనిభంపృష్ఠే క్షీరనీరప్రపూరితం ॥ త్రినేత్రం శంభుదైవత్యం నారికేళంసుతప్రదం । విన్యస్యదీపకంతత్ర ఫలానాంసప్తకంతథా ॥ ధాతావంతేతిమంత్రేణ ధాన్యస్నానంతుకారయేత్ ॥ పీతంకనకవర్ణాభం సబీజంసుమనోహరం।తుహినేనసమంసీతం నారంగంగర్భదంమమ ॥ ఫలంతేచ్ఛక్రదైవత్యంసుపుత్రంసుపవిత్రకం। సుగంధంసోమదైవత్యం గర్భదంబీజపూరకం॥ ఉన్యదకం సమంపుష్పం ఫలంసింధూరసన్నిభం। బీజపూరయుతం యస్మాద్గర్భందదాన డింమమ॥ ఫలంయచ్ఛక్రదైవత్యం సూత్యంవైసర్వశ్రా

రం। జ్ఞానయోనిర్ద్రుమాణాంతు దేహినాం గర్భదుత్తమం ॥ పూగశ్చ సూర్యదైవత్యో లాక్షారససమప్రభః। ఆ
ర్ద్రాః ఫలానాం ప్రభవో గర్భదం దద్యాత్సదా ॥ ఉత్సవేషు చ సర్వేషు శుభదం సర్వదేహినాం। గోరోచ
నసమాభాసం గర్భదం మదనంఫలం ॥ ఇతి ఫలసా... ... ... *

వధారకశ్చరాస్నాచ సహదేవీవచాతథా। ధాన్యానిశాచబహుళా సర్వౌషధ్య ఇమాస్స్మృతాః। యా
ఔషధీతి మంత్రేణ సర్వౌషధ్యభిషేచనం ॥ కరేణయూర్ధ్వె విన్యస్య వంశపాత్రంతు భార్గవ । ఋగ్వేద
స్యాష్టమంశక్త్యా తత్త్వాయామీతి పూర్వకాన్ ॥ ధీ [illegible] శ్లోకముచ్చార్య దంపతీస్నాపయేత్తతః । వరుణః పా
వితా మంత్రం వరుణోత్తంభనంతఇః ॥ ఏతెశ... మస్మిన ఇదమాపః పునంతుమాం । ఇమాన్వై యాజుషా
న్మంత్రాన్ శిరోమేత్యనురుక్తథా ॥ ఘృతవతీభువనానాం పావమానీ పునః పునః। సామ్నా వరుణసామ్నాయ పా
వమానః సరస్వతీ। శంనోదేవీత్యథర్వణ మంత్రైస్స్నానముదాహృతం। తతో రుద్రజపస్నానం కర్తవ్యం సుతమి
చ్ఛతా ॥ అథభాగవసంస్థాప్య స్థండిలే పావకం శుభం। గృహ్యోక్తేనవిధానేన పాయసం శ్రపయేచ్చరుం ॥ ఆ
ఘారావాజ్యభాగౌచ ప్రదేయాత్తత్రచాహుతీః । ఆద్యాం ప్రపష్టంతి హుత్వాచ పునస్త్వాచ తథా సమిత్ ॥ వాజః
పురస్తదాగ్రేత్వం ఆదిత్యం గర్భమేవచ । తతస్సరస్వతీయోన్యాం తత్ప్రతిభిరతః పరం । అదిత్యైరాస్నాతి
మంత్రేణ యేనసప్తర్షయోపిచ ॥ గర్భార్థ అసౌషధీనాంచ మంత్రాకాహుతయఃక్రమాత్ । ఏభిర్మంత్రైశ్చ
రుంహుత్వా తతః స్విష్టకృతం హునేత్ ॥ ఋషభం బ్రాహ్మణే దద్యాత్ ఆచార్యే సురభిస్తథా । ఇతరేభ్యోపివిప్రె
భ్యో దక్షిణాం స్వేచ్ఛయా పునః ॥ అభిషేకం తతః కుర్యాత్పవిత్రం కుంభవారిణా। సురాస్త్వామితి మంత్రాద్యైః
పవిత్రైర్బ్రాహ్మణైస్తతః ॥ ఆశాస్యాః కామహేమీతి చతస్రేత్యాదిసప్తకం । సదాతు వంశపాత్రంచ నీత్వా
పాయాచ్ఛివాలయం ॥ శివస్య పురతో ముక్త్వా వంశపాత్రం ప్రణమ్యచ। దేవదేవ జగన్నాథ గౌరీనాథ మహే
శ్వర ॥ భవేశాన మహాదేవ నమోస్తు సుతదో భవ । అష్టాదోషాశ్చ మేస్త్రీణాం నవమః పురుషస్యచ ॥ తత్త
ద్దోషవినాశాయ సస్త్రీకస్స్నానమాచరే। వికృతం యచ్చమేదేహే సంతానపరిపీడనం ॥ తత్సర్వం వస్త్రమా
యాతు సిద్దోఽహం స్యాత్సుపుత్రిణీ। వరుణత్వంచ భూతానాం ముచ్యసే కారకః ప్రభుః॥ తవతీర్థ ప్రభావేన సం
తానం కురు మే బహు। తతశ్చరుపురోడాశమాధత్తేత్యాది నాశయేత్। గర్భం దేహీ భగం దేహి ఆయం తు నః పి
తరస్తథా ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాచ వరం దత్త్వా విసర్జయేత్ ॥ ఇదం సనిమూలమపి గూర్జరేషు ప్రచారా
ల్లిఖితం ॥ *

—ఇతి వీరసింహావలోకనోక్తమేకవస్త్రస్నానం.—

—* అథ పుంసోహావీర్యత్వహరం *—

సూర్యారుణసంవాదె॥ తపస్వీ గమనాఖ్యస్స కర్మణా మే హజారుజః । అనుభూయ పురాజన్మ నరకాన్కృతని
ష్కృతిః ॥ సోన్యజన్మని నిర్బీజో భవేత్తస్యాస్యలక్షణం । బహ్వీభిరపి సస్త్రీభీ రతిం కుర్యాద్యథారుచి ॥ నతస్మాద్గ
ర్భసంభూతిః తాసుస్త్రీషు ప్రజాయతే । ప్రతీకారమాహ ॥ కస్మింశ్చిచ్ఛోభనే మాసి శుక్లపక్షే శుభేతిథౌ। అ
ష్టమ్యాంవా చతుర్దశ్యాం సునిర్నైధిమానరేత్ ॥ మాసం సమర్చయేద్దేవం రుద్రం సంయతమానసః। ప్రత్యహం
స్నాపయేద్దేవం కలశైశ్శతసమ్మితైః ॥ సుతీర్థపయసాపూర్ణైః సర్వగంధసుగంధిభిః । శుభ్రచందనకర్పూ
రైః కేసరైరుపలేపయేత్ ॥ తతః కమలకల్హార బిల్వపత్రైరసంహితైః । తమర్చయేన్మహాదేవం ధూపదీపైశ్చ
వోహరైః। తదగ్రే ప్రజపేత్సూక్తం యథాయచ్ఛతరుద్రియం ॥ జుహుయాత్తద్దశాంశేన తిలాంస్త్రీమధుర

ప్లుతాన్ । మానోమహాంతమిత్యాదిమంత్రైరేకాదశకేనసః ॥ తదాతద్దేవమభ్యర్చ్య జప [illegible] ర్ని [illegible] త్ ।
ప్రణమేదథతంభక్త్యాదండవచ్ఛ్రద్ధయాన్వితః । విప్రాద్బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్యసమాహూయ [illegible] అభ్యర్చ్య
విధివత్తస్మై సువర్ణద్వయసమ్మితమ్ ॥ దద్యాత్సశక్త్యావిధివద్ధుర్య [illegible] సంశుద్ధ్యైపెకయా । [illegible] తేకే [illegible] మే
త్తద్ధిక్రమం దైవజ్ఞచోదితమ్ ॥ యన్మయాతాపసీయోనౌరేతస్సేకాదఘంమహాత్ । అసకృద్వృద్ధి పూర్వ [illegible] తద
తిశ్రద్ధానశాంతకృతమ్ ॥ తేనసాపేనముద్రేతఃక్షుతం మేగర్భసిద్ధికృత్ । జాతంత [illegible] నా [illegible] ప [illegible]
రుద్రరేతసమ్ ॥ ఫలద్వయమితేరాప్యపూరితంమధుసర్పిషా । స్వస్యాంగస్పృశవేస్యా [illegible] స్తు [illegible] భా [illegible]
తి ॥ దత్తంమెరుద్రకృపయా తుభ్యంతత్పాపశాంతయే । అనఘోహం [illegible] సానితిదా [illegible] నేనసుప్ర [illegible] । ఏహి
త్వమనఘశ్చేతిడుక్తవంతంపునర్ద్విజమ్ । అగ్నేనవమేకమంత్రాంతేప్రణిపత్యవిసర్జయేత్ ॥ అన్యేభ్యోపితథా
శక్త్యావిప్రేభ్యోదక్షిణాందిశేత్ । ఏవంకృతవిధేస్తస్యస్యాద్బీజంగర్భసిద్ధికృత్ ॥ *

ఇతి సూర్యారుణసంవాదేహతవీర్యత్వహరమ్.

—* అథక్లైబ్యహరమ్. *—

తత్రైవ ॥ మహిషీగమనాదుక్తంయన్మయాపుంస్త్వనాశనమ్ । తస్యకర్మచచిహ్నానినిష్కృతీశ్చ వదామితే ॥
రచయస్మిన్వయఃకాలేమహిషీమాగతః పురా । తద్వయఃకాలమాసాద్యపుంస్త్వమస్యవినశ్యతి ॥ లక్షణంతస్యక
ర్తవ్యంకర్మణఃకర్షణేపివా । ద్విత్రైర్వాపంచవర్షైర్వాదినైస్తస్యాపిజాయతే ॥ పీడాక [illegible] నుమానేన వ
స్తిమెహనయోర్మహుః । అల్పానల్పాత్మకంవాచ్యంతత్కర్మకరణావధి । అల్పమల్పంచబహుధాబహు తమం
తస్రవత్యసౌ । క్వచిద్భేదసంబద్ధంక్వచిన్మూత్రస్యచగ్రహః ॥ తజ్జాతిపశువత్పీడా పృష్ఠపాదకరోరుషు సితా
సితంకియచ్చిహ్నంసుప్తోమూత్రీమతేవరేజక । శ్వాదిదంష్ట్రివతస్పర్శః స్యాచ్చిరంసలిలైరపి ॥ ఇత్యాదిలక్ష
ణైర్జ్ఞాతః కర్మనిష్కృతిమాచరేత్ । దద్యాచ్చమహిషీంశాంతాంరక్తమాల్యానులేపనామ్ ॥ కృష్ణవస్త్రావృతాం
కంఠేలంబవత్పృథుఘంటకామ్ । పిణ్యాకపిటికోపేతాం ప్రలంబత్పాదబంధనామ్ ॥ బ్రాహ్మణాయసువృత్తా
యసిద్ధనాయకుటుంబినే । దద్యాత్ప్రయోగపూర్వంసవిధివద్బహుదక్షిణామ్ ॥ విప్రమభ్యర్చ్య విధివద్దానాం
తెమంత్రముచ్చరేత్ । యన్మయాబాలభావేనసౌరభీమధిగచ్ఛతా ॥ పాపమాప్తమపుంస్త్వాఖ్యంసజ్జనైరతిగ
ర్హితమ్ । తద్వినాశాయదత్తేయంసైరభీశుభలక్షణా ॥ దానేనానేనమేబ్రహ్మన్నపుంస్త్వం మెప్రణశ్యతు ।
భూయాసమనఘశ్చాహంప్రమదాయాఃప్రియావహః ॥ ఏవమస్త్వితిసోప్యుక్త్వా తామాదాయగృహంవ్రజేత్ ।
అన్యేభ్యోపితదాదద్యాద్విప్రేభ్యోబహుదక్షిణామ్ । తతస్సకనకంసర్పిస్స్పృష్ట్వాకాంస్యోపసంవృతమ్ । మా
మిత్యసురభీస్పృష్ట్వాస్వస్తివాచ్యద్విజోత్తమాన్ ॥ దైవజ్ఞంగోయుగేనాచ్యర్ద త్వాశీస్స్వగృహాన్వ్రజేత్ । ఇహి
కంలత్పుతస్యేతి కీర్తయేత్ప్రత్యయావహమ్ ॥ స్వపత్న్యామతితల్లైబ్యంకించిత్కామోదయోన్వతః । కృతక
ర్మాగతశాలేవయస్సక్లీబతాంవ్రజేత్ ॥ హతవర్ణబలోజస్కానిరుత్సాహఃప్రియాగమే । తదపత్రపయాని
త్యంయోషితోతిజిగుప్సయా ॥ గమ్యమానఃశ్వసన్ శేతేపృచ్ఛమానోపిబంధుభిః । లజ్జయాకులచిత్తత్వాత్ప్ర
వాసమతి [illegible] ంచ్ఛతి ॥ గుదగుహ్యాదరేలింగెచిహ్నంతిలముఖాదికమ్ ॥ *

ఇతిక్లైబ్యహరమ్.

—* అథాపరఃక్లీబత్వహరమ్. *—

అథాపరంతత్రైవ॥ ఫలానామపహర్తాయః క్లీబభేదఉదాహృతః । తస్యనిష్కృతిచిహ్నాని కీర్త్యమా నానిమేశ్రుణు । నరస్యకామినోనిత్యంభుంజతోప్యంగనాగణమ్ ॥ కదాకదాపిజాయేతక్లీబత్వంవాతిదుఃఖకృత్। శుభేమాసిసితేపక్షేసుదినేసముపస్థితే । విశేషేఽత్రత్రయోదశ్యాందైవజ్ఞైనద్విజైస్సహ ॥ దేవతాయతనేయత్వా దైవజ్ఞైనద్విజైస్సహ । ఫలానివివిధాన్యత్రరాశింకుర్యాత్పృథక్పృథక్ ॥ నారికేళాన్యపోథానిఖర్జూరక్రముకానిచ। జాతీఫలైస్తకంకోలాన్యాహృత్యవిశదాంభసా॥ ప్రక్షాళ్యశుచివస్త్రేషు రాశింకుర్యాత్స్వయంశుచిః। అభ్యర్చ్యచందనాద్యేన అభ్యర్చ్యకుసుమైస్సితైః ॥ అలంకృతేభ్యఃవిప్రేభ్యోగుణవద్భ్యఃసమాహితః । దద్యాత్ప్రత్యేకశస్తేభ్యః ఫలరాశీన్పృథక్పృథక్ । దానాంతేకీర్తయేన్మంత్రందైవజ్ఞేనోపనిర్మితమ్॥ యన్మయాకారిహరణంఫలానాంవిజిహీర్షయా । తతోమయైతత్సంప్రాప్తంఅపుంస్త్వమతిగర్హితమ్ ॥ తస్మాన్మచ్ఛేతక్లైబ్యంయుష్మభ్యంఫలదానతః। ఇతివిజ్ఞాప్యతాన్విప్రాన్ ప్రణిపత్యవిసర్జయేత్॥ అన్యేభ్యోపియథాశక్త్యావిప్రేభ్యః ఫలదోభవేత్ । ఏకాహికంలక్షణంస్యాద్వక్తవ్యందైవవేదినా॥ ప్రభూతాన్యత్రఫలాకారంజాయతేస్యకళేబరే। లఘూనాంహరణాత్తేషాంలఘవోనాతిదుఃఖదాః ॥ గురూణాంగురవోనానాదుఃఖారతివిఘాతకాః । ప్రమాదేనహృతానాంచసర్మణాప్రీడయాపివా॥ నాతికామోనచక్లైబ్యంనవావ్యాధిప్రమాదతః। శోకోచిహ్నదివశ్రోదోహస్తపాదాంగుళివర్జితాః ॥ జన్మజాత్యనుమంత్రాద్యంప్రాప్యవేశ్యాదిచింతనమ్। ప్రశ్నతశ్చవివేక్తవ్యంసుధియాదైవవేదినా ॥ *

ఇతిసూర్యారుణసంవాదేక్లైబ్యహరమ్.

—* అథమృతభార్యత్వహరమ్. *—

మహార్ణవే॥ కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ జ్యేష్ఠభార్యత్యనూఢేతుయోనుజోద్వహతిస్త్రియమ్ । సభవేన్మృతపత్నీకఉష్ణజ్వరసమన్వితః ॥ ప్రాజాపత్యత్రయంకుర్యాద్వ్రతత్రితయమేవవా । తామగ్నిమితిచాజ్యేన చరుణాష్టోత్తరంయుతమ్ ॥ జుహుయాద్భోజయేద్విప్రాన్ ఏవంపాపాత్ప్రముచ్యతే । తామగ్నివర్ణామిత్యనేనజాతవేదసఇత్యనువాకోలక్ష్యతే - జాతవేదసఇతిసప్తర్చస్యఅనువాకస్య యాజ్ఞికీదేవతా -ఉపనిషదఋషిః- ఆద్యయోర్దుర్గాచత్సృణాంఅగ్నిః అంత్యాయావిష్ణుర్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - పృతనాజితస్సహమానాముగ్రమగ్నింహువేమపరమాత్సదస్థాత్ - సనఃపర్షదతిదుర్గాణివిశ్వాదుహితాని విశ్వాక్షామాద్దేవోతిదురితాత్యగ్నిః - ప్రత్నోషిహీతమీడ్యోఅధ్వరేషుసనాచ్చహోతానవ్యస్సత్సి - సాచాగ్నేతనువంప్రయాస్మభ్యంచ సౌభగాయవర్ధస్వ-గోభిర్జుష్టమయుజోనిషిక్తంతవేంద్రవిష్ణోరనుసంచరేమానాకస్యపృష్ఠమభిసంవసానోవైష్ణవీంలోకఇహమాదయంతామ్॥ *

ఇతిమృతభార్యత్వహరమ్.

అథాపరం॥ కామితభార్యాగామీచ మృతభార్యఃప్రజాయతే । తస్యపాపవిముక్త్యర్థంద్విజమేకంవివాహయేత్॥అథప్రకారాంతరేణ॥అథమృతభార్యత్వహరంపరస్పరద్వేషహరంచ॥ బృహస్పతిః- సాధ్వీంభార్యాంద్విజంబంధుంపుత్రంవాపివియోజయేత్ । సకురాన్మృతభార్యస్స్యాత్సభార్యంద్విజసప్తకమ్ ॥ యద్వాదాంపత్యమసాధ్యవిరోధయతియఃపురా । తస్యాన్యజన్మనిభవేద్ద్వేషఃపత్న్యాపరస్పరమ్ ॥ తత్రాశ్వత్థంశమీయుత

క్తంపూర్వముద్వాహయేత్సుధీః । తులసీంవిష్ణునాసార్ధంవిధినాపరిణాహయేత్॥ ఏవంతద్దోషశాంతిస్స్యాద్విజాస్సంభోజ్యభక్తితః। ఇతరస్యవిశోధాయస్స్వయంశాస్త్రవినిర్ణయాత్ ॥ ఉమామహేశ్వరంచైవవ్రతంకుర్యాద్విధానతః॥ ఇతి మృతభార్యత్వహరాణి. *

—* అథస్త్రీవిరక్తిహరమ్. *—

మహార్ణవేకర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ ధర్మపత్న్యాంసువ్రతాయాంముఖమైథునకారిణః । పత్న్యాంవిరక్తిర్భవతిసువర్ణకలశేనసః ॥ ఉమామహేశ్వరందేవం రుద్రైరేకాదశైరభిషేచేత్ । స్నాపయేచ్ఛ్రద్ధయాయుక్తోప్యవిచ్ఛిన్నాంబుధారయా ॥ త్ర్యంబకేనమంత్రేణజుహుయాదపిపావకే॥అత్రాంబుగ్రహణంరుద్రవిధానోక్తాభిషేకద్రవ్యయుక్తానాంక్షీరేక్షురసాదీనాముపలక్షణమితిమహార్ణవః- ఉక్తంతుతదవిశేషేణాంబుగ్రహణేనక్షీరాదీనాంబాధఇతి- తతఃసహస్రసంఖ్యయాశాంతంత్ర్యంబకమంత్రంజపిత్వాఆజ్యేనతావత్సంఖ్యాకఏవహోమఃకార్యః- అత్రదేవాలయాదౌసర్వథాప్రతిమాలాభేన్యంఉమామహేశ్వరంసువర్ణస్యకృత్వాకలశోపేతమభిషేకాంతేబ్రాహ్మణాయదద్యాత్ - ఇతిమహార్ణవః॥ తత్రస్నానానంతరం పాఠక్రమేణజపస్యోక్తత్వాత్ రుద్రాభిషేకంకృత్వైవహోమః ॥ తతోదానమితి॥ *

ఇతిస్త్రీవిరక్తిహరమ్.

—* అథదోషసంస్కారోద్భవహరాణి. *—

—* తత్రబ్రహ్మరాక్షసరూపపిశాచత్వహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అన్యాయపతితన్నృపతిసేవనాద్విప్రహింసనాత్ । మహాదానసమాదానాద్గురుభార్యావిమర్దనాత్ ॥ దుష్టేభ్యశ్చపశుభ్యశ్చ మరణాద్గురునిందయా । వేదస్యబ్రహ్మశాస్త్రస్య పఠనాత్కర్మసేవనాత్ ॥ జననీమైథునాచ్చైవపరస్త్రీగమనాత్తథా । శ్రుతాధ్యయనసంపన్నశ్రోత్రియబ్రాహ్మణస్యతు ॥ ఉత్పాసనాత్సభామధ్యేకృత్వాభంగంసుదారుణమ్ । వేదాధ్యయనసంభూతఫలదానాద్విశేషతః ॥ దేవబ్రాహ్మణరాజ్ఞాంచ స్వర్ణాపహరణాత్తథా । అరణ్యేనిర్జలేదేశే జాయతేబ్రహ్మరాక్షసః ॥ గయాశ్రాద్ధంతుకృత్వాపిజపహోమాదిభిస్తథా । సర్వస్యాపకారణత్యజనాదేవనిత్యశః ॥ దేవతాతీర్థసేవాభిఃకన్యాదానేనచైవహి । బ్రహ్మరాక్షసపైశాచాత్ ముచ్యతేఽనురబ్రవీత్ ॥ తచ్చగోభూహిరణ్యానాం తిలానాంశక్త్యనసారేణకల్ప్యం॥ ఇతిబ్రహ్మరాక్షసత్వహరంపిశాచత్వహరంచ. *

—* అథగ్రహహరాణి. *—

—* తత్రప్రజాగ్రహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ రజస్వలాగామినంచ తదుచ్ఛిష్టస్యభోజినమ్ । ప్రజాగ్రహఃప్రగృహ్ణాతితతస్సజ్వరవాన్భవేత్ ॥ అతిసారీచకుక్షిశ్చ గాత్రేసర్వత్రవాతవాన్ ।స్త్రీచేద్గర్భస్యనాశస్స్యాత్తద్దత్రేయంనిష్కృతిఃశివః॥ కృచ్ఛ్రాంచాంద్రాయణేచైవకుర్యాత్సాంతపనత్రయమ్ । అష్టోత్తరసహస్రంతుసర్పిషాజుహుయాత్తథా ॥ శుచమాంమేతిమంత్రేణ జపంపౌరుషసూక్తికమ్ ॥ జపహోమయోరనంతరంబలిదానమాహ ॥ కాంస్యపాత్రేణవేష్టితంతండులానాఢకోన్మితాన్ । నిక్షిప్యజలకుంభేనసార్ధంనిక్షిప్యచతుష్పథే ॥ గంధపుష్పాదిభిస్తత్రసమ

ప్యచ్చైర్బలింక్షిపేత్ । బలిమంత్రః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమంప్రజాగ్రహమహాబల । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాగ్రహ ॥ ఇతిప్రజాగ్రహహరమ్. ❋

—❋ అథైకాహికాదిజ్వరహరమ్. ❋—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ తస్కరోయోవృథాప్రాణిహింసకోనిర్దయశ్చయః । ఆచారరహితోయశ్చతానేకజ్వరసంజ్ఞకః ॥ గ్రహాగృహ్ణాతియన్మాత్రాదేకరాత్రిజ్వరీభవేత్ । ద్విరాత్రేణ త్రిరాత్రేణ చతురాత్రజ్వరేణచ ॥ శీతజ్వరేణసతతజ్వరేణోష్ణజ్వరేణచ । యుతోభవతితస్యేయంనిష్కృతిశ్శాస్త్రచోదితా॥ చాంద్రాయణంప్రకుర్వీతకుర్యాత్కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రకమ్ । ఆజ్యహోమోవ్యాహృతిభిః అష్టోత్తరసహస్రకమ్ ॥ సహకారప్రవాలైశ్చమధ్వక్తైర్జుహుయాత్తథా। జాతవేదసమంత్రేణ దద్యాద్ధోమంచశక్తితః ॥ సహస్రకలశస్నానమీశ్వరస్యతుకారయేత్ ॥ అనంతరంబలిదానప్రకారమాహ ॥ కాంస్యపాత్రేమధ్వపూపపాయసాజ్యసుశర్కరాః। నిక్షిప్యాచ్ఛధ్వజైర్జాతికుసుమైశ్శ్వేతవాససా॥ అచ్ఛధ్వజైః స్వచ్ఛధ్వజైః ॥ బలిదానమంత్రమాహ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమమేకాహికమహాజ్వర । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాగ్రహ ॥ ద్వ్యాహికత్ర్యాహికజ్వరయోర్ద్వ్యాహికత్ర్యాహికేత్యూహః - ఏవంచాతుర్థికమహాజ్వరేప్యూహ్యం - ద్విరాత్రాదిజ్వరేషుబలిదానస్థానవిశేషానాహ ॥ ద్వ్యాహికాఖ్యజ్వరేమాతృస్థానేశుద్ధబలింక్షిపేత్ ॥ త్ర్యాహికేనందికేశస్యసమీపేవృషభస్యవా ॥ ద్వ్యాహికత్ర్యాహికజ్వరయోః పూర్వవద్బలిః ॥ చాతుర్థికజ్వరే బలిః॥ చాతుర్థికజ్వరేబలిమాహ ॥ విష్ణోరాయతనేకుర్యాన్మండలేభద్రపీఠకమ్ । చతుష్పదంస్థాపయిత్వాగ్రహాంసంపూజ్యయత్నతః ॥ విష్ణోరాయతనేదద్యాచ్చాతుర్థికమహాజ్వరే ! కుంభంసంస్థాపయేత్తత్రపీఠస్యోపరిసంయతః ॥ తస్మిన్కుంభేబలిందద్యాత్కృసరాపూపపాయసమ్ । లాజాన్మధుసురాంచైవ సర్పిఃపిణ్యాకమేవచ ॥ రక్తవాసోరక్తపుష్పంగృహ్ణీయాదర్చనావిధౌ । గంధధూపాదికంరక్తందద్యాద్రోగస్యశాంతయే॥ యజ్జాతీయానాంయాసురానిషిద్ధాతజ్జాతీయైఃసాబలికర్మణినగ్రాహ్యా ॥ శీతజ్వరేతువిశేషః ॥ విష్ణోరాయతనేయద్వామూలేశ్వత్థద్రుమస్యవా। శీతజ్వరవిధానేనసంయతశ్చహరేద్బలిమ్॥ బలిహర్తాకృష్ణవస్త్రఃకృష్ణవస్త్రోత్తరీయకః। కృసరంపాయసంచైవతిలాంశ్చైవచతండులాన్ ॥ కాంస్యపాత్రేవినిక్షిప్యస్వర్ణంతదుపరిన్యసేత్ । పూర్ణకుంభేనసహితంబలింతత్రవినిక్షిపేత్ ॥ పూజయిత్వాగ్రహంధూపదీపాదిభిరతంద్రితః । బలిదానమంత్రమాహ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం జ్వరితస్య జ్వరాపహమ్ । పక్షివాహనగోవిందవరాహవదనప్రభో ॥ అసురఘ్నసురశ్రేష్ఠనారసింహగదాధరేతి ॥ ఉష్ణజ్వరేతువిశేషమభిదధాతి - ఉష్ణజ్వరేమహేశానసమీపేబలిమాహరేత్ । అథవృషస్యమూలేవాబలిఃపూర్వోక్తఏవహి ॥ పూర్వోక్త-శీతజ్వరహరోక్తః - అత్ర మంత్రః ॥ గోక్షీరధవళాకారత్రిశూలధరగోపతే । భస్మోద్ధూళితదేవేశత్రినేత్రహరశంకర ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమంజ్వరితస్యమహాగ్రహ । ప్రయచ్ఛత్వంసుఖంసిద్ధింజ్వరంచాశువిమోచయేతి ॥ సతతజ్వరేవిశేషమభిధత్తే। సతతజ్వరఈశానస్యాలయేబలిమాహరేత్ ॥ పూర్వోక్తరీత్యైవబలిరుదాహృతః॥ తస్మిన్నేకాహికాదిజ్వరహరేయాని పూర్వకథితానితేషుబలిదానమంత్రమాహ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం హరత్వంసతతజ్వర । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాబలేతి॥ ❋

ఇత్యేకాహికాదిజ్వరహరాణి.

—※ అథవృత్రగ్రహహరమ్. ※—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ నవగ్రహః ప్రగృహ్ణాతి పరదారాభిమర్శనాత్ । కటిప్రశుష్యతేతస్య ప్రాజాపత్యంచరేన్నరః । గాః పంచత్రింశతిలాన్ హుత్వా గాయత్రీమయుతంజపేత్ । దద్యాద్ధేమస్వశక్త్యాచబలిః పూర్వోక్తవచ్చరేత్ ఇతివృత్రగ్రహహరమ్.

—※ అథమహాజ్వరగ్రహహరమ్. ※—

కర్మవిపాకసంగ్రహే । మహాజ్వరగ్రహస్తాంవై గృహ్ణీయాద్యోవ్రజేత్స్త్రియమ్ । రజకాదేస్తతస్తస్య తలదాహోభవేన్నరః ॥ చాంద్రాయణంసాంతపనం కుర్యాద్రోగస్యశాంతయే । జాతవేదస మంత్రేణ మధ్వక్తానామిధ్మవాన్ ॥ అష్టోత్తరసహస్రంతు జుహుయాజ్జాతవేదసి । జపస్సహస్రనామ్నాంతు దద్యాద్గోమంచశక్తితః ॥ రజకాదేరిత్యాది - రజకశ్చర్మకారశ్చనటోబురుడఏవచ । కైవర్తమేదభిల్లాశ్చ సప్తైతేంత్యావసాయినఇతి ॥ స్మృత్యంతరోక్తచర్మకారాదేరజకాదీత్యాది శబ్దేన । మృత్పాత్రేపిష్టపిణ్యాక లాజాన్కృత్వాతిలాంస్తథా, పూజయిత్వాగ్రహంరక్తగంధాద్యైశ్చచతుష్పథే నిశిక్షిపేద్బలింవిద్వాన్ మంత్రేణానేనసంయుతః । ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం మహాజ్వరమహాగ్రహ ॥ ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబల॥
ఇతిమహాజ్వరహరమ్.

—※ అథకుంభగ్రహహరమ్. జంభగ్రహహరమ్. జంభకగ్రహఇత్యపినామ. ※—

కాత్యాయనః ॥ అంత్యజాగామినంచైవపరస్త్రీగామినంగ్రహః । కుంభకాఖ్యః ప్రగృహ్ణాతితస్యజ్వరవాన్భవేత్ ॥ అసంబద్ధప్రలాపశ్చశ్వాసకాసీచజాయతే । అత్రచాంద్రాయణం కుర్యాజ్జుహుయాత్తిలసర్పిషా ॥ మంత్రావ్యాహృతయః ప్రోక్తాః జపేత్సూక్తంచపౌరుషమ్ । సావిత్రీంచహిరణ్యంచ దద్యాచ్ఛక్త్యనుసారతః ॥ బలిదానమంత్రమాహ ॥ అన్నంతిలాశ్చపిష్టశ్చపిణ్యాకంపాయసంమధు । తైలంచమృణ్మయేపాత్రేకృత్వాగంధాదిభిర్వృతమ్ ॥ పూజయిత్వాపూర్ణకుంభంవస్త్రహేమసమన్వితం । బలించతుష్పథేరాత్రౌమంత్రేణానేననిక్షిపేత్ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమంకుంభకాఖ్యమహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబలమ్॥ ఇతికుంభగ్రహహరమ్.

—※ అథకపిలగ్రహహరమ్. ※—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ స్త్రీవేదాధ్యాయినతథుజప్రసవెద్యదితన్నమహాః । కపిలాఖ్యఃప్రగృహ్ణాతి తతోజఠరశూలవాన్ । సర్వాంగదాహవాంశ్చైవభవేత్స్ఫీతవిలోచనః ॥ త్రిరాత్రముపవాసఃస్యాత్తద్రోగస్యాపనుత్తయే । సోమారుద్రేతిచజపేత్సూక్తంత్వయుతసంఖ్యయా । హిరణ్యంచయథాశక్తిదద్యాదథబలింక్షిపేత్। బలిదానప్రకారమాహ ॥ లాజాంస్తిలాంశ్చపిణ్యాకం పిష్టంరుధిరమేవచ । మాంసంచతైలపక్వంచకృత్వామృణ్మయభాజనే ॥ రాత్రౌచతుష్పథేకుర్యాత్ వస్త్రాద్యైర్గ్రహపూజనమ్ । హిరణ్యసహితేనాథపూర్ణకుంభేనసంయుతమ్ బలింతత్రక్షిపేద్విద్వాన్ మంత్రేణానేనసంయుతః । ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమంకపిలాఖ్యమహాగ్రహ॥ ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాబల ॥ ※

ఇతి కపిలగ్రహహరమ్.

—* అథశివపాదగ్రహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ మాతుఃపితుర్దేవతాయా గుర్వాదేర్యస్తుగర్వతః। అవజ్ఞాంకురుతేతంతుశివపాదాభిధోగ్రహః॥గృహ్ణాతితత్క్షణాన్మూర్ధ్నిజతశ్శిరోగవాన్భవేత్। పాదగ్రహీజ్వరీచైవ జాయతేతత్రనిష్కృతిః॥ చాంద్రాయణంభవేదాతేసూక్తేనజుహుయాచ్చరుమ్ । ఘృతంచాష్టాధికశతంబలిర్దేయోయథావిధి॥ బలిదానప్రకారః॥ పిష్టంతిలంచపిణ్యాకంలాజాన్ధృత్వాథమృణ్మయే । మార్గద్వయ సమాయోగేవస్త్రాద్యైర్గ్రహమర్చయేత్॥ ప్రకారాంతరం॥ పాయసంచఫలంకందంలాజాంశ్చాపూపకాన్దధి । తామ్రపాత్రేవినిక్షిప్యసోదకంకుంభమేవచ॥ చతుష్పథేక్షిపేద్వస్త్రగంధాద్యైర్గ్రహమర్చయేత్ । తతోబలిం క్షిపేద్విద్వాన్మంత్రేణానేనసంయుతః॥ బలిదానమంత్రః॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం శివపాదమహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాబల॥ *

ఇతిశివపాదగ్రహహరమ్.

—* అథోర్ధ్వకేశగ్రహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ నిష్కారణంపరద్రవ్యహారిణందుఃఖకారిణమ్ । కర్ణజపంచోర్ధ్వకేశీగ్రహోగృహ్ణాతిమానవమ్॥ స్ఫోటాస్తుతత్రజాయంతేతస్యాంగేష్వఖిలేష్వపి। చాంద్రాయణం ప్రకుర్వీతకృచ్ఛ్రంవారోగశాంతయే॥ ఆతేసూక్తేనజుహుయాచ్చరుమాజ్యంపృథక్పృథక్ । హోమోవ్యాహృతిభిశ్చైవదద్యాత్స్వర్ణంచశక్తితః॥ బలిదానప్రకారః॥ పాయసంచఫలంకందంలాజాంశ్చాపూపకాన్దధి। తామ్రపాత్రేవినిక్షిప్యసోదకంకుంభమేవచ॥ చతుష్పథేక్షిపేద్వస్త్రగంధాద్యైర్గ్రహమర్చ్యచ। బలిదానమంత్రః॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమమూర్ధ్వకేశిన్మహాగ్రహ। ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాబల॥ *

ఇత్యూర్ధ్వకేశగ్రహహరమ్.

—* అథవిష్టంభగ్రహహరమ్. *—

కాత్యాయనః॥ స్వకీయాచారవిభ్రష్టాన్బ్రాహ్మణప్రభృతీన్నరాన్। విష్టంభనామాగృహ్ణాతిగ్రహఃశీతజ్వరీతతః॥ హస్తపాదతలేదాహోవాగ్వ్యకుంచితపాణియుక్ ।స్ఫోటయుక్తశ్చజాయేతహస్తయోఃపాదయోస్తథా॥ విషూచీబధిరశ్చైవజాయతేతస్యనిష్కృతిః। చాంద్రాయణం ప్రకుర్వీత ఘృతాక్తైరామ్రపల్లవైః॥ అష్టోత్తరసహస్రంవైహోమస్స్యాజ్జాతవేదసా।సహస్రశీర్షసూక్తంచజపేదయుతసంఖ్యయా॥విష్ణోర్నామసహస్రంచసహాపంచాతురంజపేత్। సహస్రకలశస్నానం వాసుదేవస్యకారయేత్॥ దద్యాద్ధిరణ్యదానంచబలిర్దేయోయథావిధి। బలిప్రకారమాహ॥ పాయసంపిష్టగుళికామధ్వాపూపపయోదధి। తామ్రపాత్రేషుభేకృత్వాపూర్ణకుంభసహోదకమ్।నిత్వా చతుష్పథేతత్రధ్వజాద్యైర్గ్రహమర్చ్యచ। విద్వాననేనమంత్రేణ సంయుతోనిక్షిపేద్బలిమ్॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమంవిష్టంభాఖ్యమహాగ్రహ। ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాబలఇతి॥ *

ఇతివిష్టంభగ్రహహరమ్.

—0—

—* ఏతదేవివవృత్తాఖ్యగ్రహహరమపి॥ అథమహాజిహ్మాగ్రహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ ముసలోలూఖలాదీంశ్చతథాయజ్ఞాయుధాన్యపి । ఆయుధాన్యపిహాబాభ్యాం లంఘమేద్యోనరస్తుతమ్. కాలకర్మాత్సృగృహ్ణాతిమహాజిహ్వాభిదోగ్రహః।తతోగద్గదవాక్యస్స్యాశోషీజిహ్వాత్రణీభవేత్॥ ఆజ్యహోమోవ్యాహృతిభి రుద్యంనద్యైత్పృచంజపేత్। గాయత్రీంచాత్రదానంచదద్యాచ్ఛక్త్యనుసారతః ॥ బలిప్రకారమాహ ॥ పక్వాన్నమత్స్యాక్తథాపక్వంతిలపిష్టంసు రాందధి। రుధిరంసూపశాకాన్నం సూర్పేకృత్వాచతుష్పథే ॥ వస్త్రైర్ధ్వజైగ్రహమభ్యర్చ్యబలిందద్యాద్విచక్షణః । బలిమంత్రః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలించేమంమహాజిహ్మామహాబల । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛంత్వమహాగ్రహ॥ *

ఇతి మహాజిహ్మాగ్రహహరమ్.

—* అథనవగ్రహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥సఖ్యుస్తపస్వినోవాపిగురోర్వాస్వామినోపివా । స్త్రీగామినం సంక్రమతేగ్రహఃకామంనవగ్రహః ॥ తతస్స్ఫోటీమేఢ్రదాహీంచాఙ్గానినేత్రరోగవాన్ । జాయతేనిష్కృతిస్తత్ర తప్తకృచ్ఛ్రద్వయంభవేత్ ॥ అతికృచ్ఛ్రశ్చకృచ్ఛ్రశ్చచాంద్రాయణమథాపివా । కూశ్మాండైర్జుహుయాత్సర్పిర్ధేనుం దద్యాద్ద్విజాతయే ॥ పౌరుషంచజపేత్సూక్తంకుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ । లాజైఃపర్యుషితాన్నేనపతాకాధ్వజసంయుతైః ॥ పూర్ణకుంభేనసహితోబలిర్దేయశ్చతుష్పథే।అత్రమంత్రః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమంనవగ్రహమహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాబలేతి ॥ *

ఇతినవగ్రహహరమ్.

—* అథవాసవగ్రహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ వల్మీకభేదనాద్యేనసర్పబాధాంకరోతియః । తంవాసవగ్రహోనామగృహ్ణీయాత్తేనసజ్వరీ ॥ అఙ్గానీచవిసర్పీచజాయతేతస్యనిష్కృతిః । ప్రాజాపత్యంభవేదాజ్య హోమో వ్యాహృతిభిస్తథా । అగ్నిరస్మీతృచంజప్త్వాయత్కించేదంజపేదృచమ్ ॥ దద్యాత్స్వర్ణంయథాశక్తి బలిందత్వావిచక్షణైః। అన్నంబహువిధంకృత్వా సమాధాయచతుష్పథే ॥ నిక్షిపేద్వివిధైర్గంధైఃపుష్పైర్నానావిధైర్ధ్వజైః॥ గ్రహమభ్యర్చ్యవిధివామం తేనానేనమంత్రితః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమంవాసవాఖ్యమహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాబల॥ *

ఇతివాసవగ్రహహరమ్.

—* అథవాయసగ్రహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ దేవద్విజాగ్రహారాదౌతటాకాదిషు మోచనమ్। విష్ఠాయాఃకురుతేయస్తంగ్రహోగృహ్ణాతివాయసః॥ అఙ్గానీచాప్యరుచిమాన్ పాదదాహీచజాయతే । కృచ్ఛ్రమేకంచరేదాజ్య హోమోవ్యాహృతిభిస్తథా ॥ అష్టాధికసహస్రంవాకుర్యాద్ద్యాచ్చకాంచనమ్॥ *

ఇతివాయసగ్రహహరమ్.

—* అథక్షేత్రపాలగ్రహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ దేవతానిధనాత్క్షేత్రపాలస్సంక్రమతేగ్రహః । తతోభవేన్ముఖేశోషీజిహ్వా

యోఽప్రభవేద్వ్రిణః॥ ప్రాజాపత్యం ప్రకుర్వీత క్షేత్రపాలాభిషేచనమ్ । శతరుద్రేణ కుర్యాచ్చ మహాజిహ్మ గ్రహోదితః ॥ బలిర్దేయస్తు విధినా మంత్రపూతస్సమాహితః॥ ❋

ఇతి క్షేత్రపాలగ్రహహరమ్.

—❋ అథాచలగ్రహహరమ్. ❋—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ ఉపకర్తారిబంధౌ వా నుపకార్యాపవాదకైః । తస్కరైర్వాసఖ్యకారీ తం గృహ్ణాత్యచలగ్రహః । అచలగ్రహసంస్పృష్టో జ్వరీ శ్వాసీ చ ఖాసవాన్ । సర్వాంగరోగీ త్వగ్దోషీ మందాగ్నిశ్చ ప్రజాయతే ॥ కృచ్ఛ్రం చాంద్రాయణం వాపి కుర్యాత్కూశ్మాండహోమకమ్ । కయానశ్చిత్ర ఇత్యేవం అష్టోత్తర శతం జపేత్ అగ్నిరస్మీతి ఋచం వాపి సహస్రం చాథికం జపేత్ । బలిప్రకారమాహ ॥ తిలచూర్ణయుతం చాన్నం ద్రాక్షాక్షీరం చ సక్తవః । అపూపా రుధిరం చైవ సురా చేత్యేష వై బలిః ॥ వస్త్రైర్దివ్యగ్రహమభ్యర్చ్య పూర్ణకుంభయుతం బలిం । చతుష్పథే నిక్షిపేత్తు మంత్రేణానేన సంయుతః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమం అచలాఖ్య మహాగ్రహ । ఆతురస్య సుఖం సిద్ధిం ప్రయచ్ఛ త్వం మహాబల ॥ ఇత్యచలగ్రహహరమ్. ❋

—❋ అథహస్తిపాదగ్రహహరమ్. ❋—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ దేవద్రవ్యం తు యో భుంక్తే గామగ్నిం బ్రాహ్మణం తథా । పాత్రీస్థాన్నం చ నిర్మాల్యం లంఘయేద్యస్తు తం నరం ॥ గృహ్ణాతి హస్తిపాదాఖ్యః చిహ్నాన్యత్ర నిబోధత । వల్మీకవ్యాధిమాన్పాదదాహీ చ్ఛర్దివిరేచనః ॥ ప్రాజాపత్యం ప్రకుర్వీత హోమో వ్యాహృతిభిర్భవేత్ । హిరణ్యం చ యథాశక్తి దద్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ఇతి హస్తిపాదగ్రహహరమ్.

—❋ అథకర్ణగ్రహహరమ్. ❋—

కాత్యాయనః॥ దేవస్వముపభుంక్తే య స్సంగ్రహః కర్ణసంజ్ఞికః । గృహ్ణాతి తేన జిహ్మో తు నచలత్యస్య కర్ణయోః ॥ బాధిర్యం జాయతే చాంగే కండూతిర్మహతీ భవేత్ । అత్ర చాంద్రాయణం కుర్యాద్ధోమో వ్యాహృతిభిస్తథా ॥ ద్రుపదాదివేతి సూక్తం చ సహస్రం చాష్టవైభవేత్ । బలిప్రకారః ॥ తిలపిష్టం సురాం మాంసం అన్నం లాజాంస్తథా దధి । కందశ్చేద్యఖిలం హ్యేతద్బలిరత్ర ప్రశస్యతే ॥ ధ్వజైర్గంధాదిభిర్ధూపైః గ్రహమభ్యర్చయేత్తతః । చతుష్పథే నిక్షిపేద్ధి బలిం మంత్రేణ మంత్రవిత్ ॥ మంత్రమాహ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమం కర్ణాఖ్యస్త్వం మహాగ్రహ । ఆతురస్య సుఖం సిద్ధిం ప్రయచ్ఛ త్వం మహాబల ॥ ❋

ఇతి కర్ణగ్రహహరమ్.

—❋ అథ ధనగ్రహహరమ్. ❋—

కాత్యాయనః ॥ తపస్వినీ సఖి స్వామి స్త్రీగామీ గర్భిణీగమః । యస్తం ధనగ్రహః క్షిప్రం గృహ్ణీయాత్తత్ర లక్షణమ్ ॥ అస్యస్యందో మూత్రకృచ్ఛ్రమాత్మానముపజిహ్మికా । జాయతే తన్నివృత్త్యర్థం తప్తకృచ్ఛ్రం సమాచరేత్ ॥ ధేనుం దద్యాత్తథా హోమం కూశ్మాండాఖ్యం సమాచరేత్ । జపేచ్చ పౌరుషం సూక్తం సహస్రాహుతిసంఖ్యయా ॥ ఇదమాపః ప్రవహత యత్కించేదమ చం తథా । జలే స్థిత్వా జపేద్ధేను దద్యాచ్ఛక్త్యనుసారతః॥ బలిక్రమమాహ ॥ అన్నం పర్యుషితం లాజా ధత్తూరకుసుమాని చ । సహిరణ్యైః పూర్ణకుంభో బలిరత్ర విధీయతే ॥ చతుష్పథే బలిమముం నిక్షిపేన్మంత్రతో నరః । అభ్యర్చ్య వస్త్రగంధాద్యైః గ్రహం యుక్తేన సంయుతః॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమం ధనగ్రహ మహాగ్రహ । ఆతురస్య సుఖం సిద్ధిం ప్రయచ్ఛ త్వం మహాబల ॥ ❋

ఇతి ధనగ్రహహరమ్.

—* అథ బకతోలగ్రహహరణమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే । బాలానాం దోషవక్త్రాణాం దుష్టగ్రహనివిక్రమః । సర్వేషాంచైవ బాలానాం ద్వారముపకరణ మూలకే । స్నాత్వా స్త్రైణమిత్రే స్తుబకతోలాభిధో గ్రహః । తత్ర సర్వ పిశాచ వికరాలోజలాన్న యోగతః సర్వాంగాని జ్వరంతి స్పృశకల్యాణ్యాం చలతే । కృష్ణాష్టమ్యాం సుప్రతిపత్ తిథౌ పూజయేన్మాతృకాః । సహస్రకలశ స్నానం కృత్వా ... పరమాత్మనః । ... కార్యస్తిష్ఠంతి ... కలశస్థిత్రమం త్రంచ సహస్రం ... జపేత్ । బలిం దద్యాత్ ... పరమేశ్వరమ్ । ... రంచ ... జలపూర్ణ ... తథా ॥ ... గంధపుష్పాదిభిర్గ్రహం । అపర యిత్వా ... మంత్రేణానేన ... ॥ ప్రత్యక్షీభూయ బలిం చైవ బకతోలమహాగ్రహః । ఆతురస్య సుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్యంబుహో బల । ఇతి బకతోలగ్రహహరణమ్.

—* అథ కృశగ్రహహరణమ్. *—

కృశగ్రహాస్త్వేకశతగ్రహా ఇత్యభిధామ ॥ కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ సూర్యచంద్రోపరాగేతు యోషిద్ భోక్తా ... కృశగ్రహాః । ప్రతికృష్ణాష్టమీకంపి కృశోగద్దదకః తకః ॥ శ్వాసీ శూలీ వివర్ణశ్చ పీతనేత్రోభవేన్నరః । పిప్పలికామధ్యే ... కుర్యాచ్చాంద్రాయణంవ్రతం । అష్టోత్తరసహస్రంతు జపేత్సూక్తంచ పౌరుషం । అష్టోత్తరశతంవాపి ... తథైవచ ॥ అగ్నిరశ్మిత్య్రుచంవాపి జపేత్సార్వోత్తరసంఖ్యయా ॥ బలిప్రకారః ॥ మేషీపుత్తలికాం వస్త్ర గంధాద్యైరభిపూజ్య చ । దత్వా నైవేద్యమథతదుపర్యారోప్య కాంచనం ॥ చతుష్పథేషు ... మంత్రేణానేన సంయుతః । ప్రత్యక్షీభూయ బలిం చైవం కృశనామమహాగ్రహః । ఆతురస్య సుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్యంబుహో బలి ॥ ఇతి కృశగ్రహహరణమ్.

—* అథ శిశుగ్రహహరణమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ ... గోత్రకాన్యవధూజనమ్ । శిశుగ్రహాస్సంక్రమతే ... జ్వరయుతోభవేత్ ॥ ... హారీ ... ప్రహావనాత్ । ... నసంపమాంసం ... ట మేషజమ్ ॥ ... కుంభో బలిర్భవతి ... । తత్పాత్రాదిభిస్సమ్యక్ గ్రహావ్యక్తమ్ ... తః ॥ ... బలిరానయో మంత్రేణానేన మంత్రవిత్ । ప్రత్యక్షీభూయ బలిం చైవ శిశుగ్రహ మహాగ్రహః ॥ ఆతురస్య సుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్యంబుహో బలి । ఇతి శిశుగ్రహహరణమ్.

—* అథ మేషగ్రహహరణమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ బాలగ్రహాణాముక్తం బాలమాతురపువః । ... దత్తానాం చతుర్వాత్ర ... ॥ మేషగ్రహస్సంక్రమతే తతస్సరోగాన్ప్రవేత్ । వాయుప్రకోపసర్వాంగ నేత్రేవాపి ... ॥ ... భూమౌ నిత్యవేష్టితః । పాశహావప్రకంపశ్చ జాయతే తత్ర ... ॥ ... వస్త్రంచ ప్రాయసంసక్తవస్త్రథా । లాజాశ్చైవ పూపసమ్మిశ్రం పూర్ణఘటే పివా ॥ గంధా ... సంపూజ్యాపి కృత్వా ... । మంత్రేణానేన ... పూర్వోక్తైరేవ ... ॥ పూర్వో

క్తేనచేత్యనేనస్కందగ్రహహారేణ- అజోమేషగ్రహగ్రాహీ తస్యతద్దోషశాంతయే । హిరణ్యాం శ్వేతవస్త్రంచే త్యాదినాబలిర్దేయః ॥ మేషగ్రహోద్దేశేనబలిమంత్రమాహ । ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం మేషగ్రహమహాబల ॥ ఆ తురస్యసుఖంసిద్ధింప్రయచ్ఛత్వంమహాగ్రహ ॥ ఇతిమేషగ్రహహారమ్.

—✻ అథస్కందగ్రహహారమ్. ✻—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ బాలగ్రహయుతంబాలమాదాయోచ్ఛిష్టముక్తస్వయమ్ । అగ్నింస్పృశేత్తం స్కందాఖ్యోగ్రహస్సంక్రమతేతతః ॥ పాదయోర్హస్తయోశ్చైవ వికాసోవాయుజోభవేత్ ॥ బలిప్రదానమా హ॥ తిలపిష్టదధిక్షీర కృసరాపూపసక్తవః । రాజమాషాశ్చముద్గాశ్చ నిష్పావాస్కంధమూలకమ్ ॥ పక్వమాం సస్సురాచేతిపూర్ణకుంభయుతోబలిః । తిలపిష్టాదికంకాంస్యపాత్రేకృత్వాథవేష్టయేత్ ॥ వస్త్రద్వయేనకల శంరక్తసూత్రేణచైవహి । క్వచిచ్ఛుభ్రాయుతనెకుంకుమాదిరసైశ్శుభైః ॥ చతురస్రంచతుర్హస్తం మం డలంపరికల్పయేత్ । తత్రదద్యాద్బలింమధ్య రాత్రెమద్యైవసంయుతమ్ ॥ రక్తమాల్యాంబరైస్కంద గ్రహమ భ్యర్చ్యయత్నతః ॥ బలిమంత్రమాహ ॥ బలాధీశస్కందమహాన్ రక్తమాల్యాంబరప్రియ । ప్రగృహ్ణీష్వబ లించేమం పూజాభిస్సహపుష్టిమత్ ॥ బలిమేవంవిధానేనదత్వాచాగత్యమందిరమ్ । అగ్నింప్రతిష్ఠాప్యతతః స్వా హాకృత్యాశ్చదేవతాః ॥ యష్టవ్యాస్స్వీయమంత్రాభ్యాంహవిఃక్షీరాజ్యసర్షపమ్ । ద్రోణమాత్రంతు పక్వా న్నంపక్వాన్నామాంస్తథాఝషాన్ ॥ పక్వంమాంసందధితథాతిలపిష్టంచశోణితమ్ । హిరణ్యంచ బలిందద్యా త్ప్రిదోషేవృక్షమూలికె ॥ రక్తచందనరక్తస్రగ్వస్త్రైర్ద్వైరపిపూజితమ్ ॥ ✻

ఇతిస్కందగ్రహహారమ్.

—✻ అథస్కందాపస్మారగ్రహహారమ్. ✻—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ ఉత్సర్గంకురుతేయస్తు వహ్నౌ మూత్రపురీషయోః । గ్రహస్సంక్రమతేతంవై స్కందాపస్మారసంజ్ఞకః ॥ తతోసందంశజిహ్వస్తుఫేనిలాస్యోపిజాయతె । అపస్మారీభవేత్తత్రపూర్వవద్బలిమా చరేత్ ॥ ఇతిస్కందాపస్మారగ్రహహారమ్.

—✻ అథప్రకారాంతరేణస్కందగ్రహహారమ్. ✻—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అగ్నేఃపరిసరేశేతే యోశుచిర్బాలకైస్సహ । స్కందగ్రహఃప్రగృహ్ణాతి తం తతఃపాణిపాదయోః ॥ అస్యేచవాతజోదోషఃప్రజాయెతాతి దారుణః । బాలకైరిత్యత్రబహువచనమవివక్షి తమ్ ॥ తిష్ఠత్యత్రాప్యేకవచనమవివక్షితమ్ । అత్రచ తమిత్యనేన యశ్చశేతెయశ్చబాలకస్తయోర్ద్వయోః ॥ అతఎవబలిదానమంత్రేషు శిశుంవికారాన్మ్రంచెత్యాదీని లింగానిదృశ్యంతే ॥ యత్తచ్ఛబ్దయోర్నిత్యసంబంధాచ్చ యఃశెతేసోపిలక్ష్యతె ॥ ఇతిమహార్ణవః ॥ ప్రతీకారమాహ ॥ నవహస్తమితంకృత్వా స్థండిలంచతురశ్రకమ్। ఉపలిప్యశ్వేతవర్ణైః స్వస్తికాదీనివిన్యసేత్ ॥ ద్వారాణితత్రచత్వారిచతుర్దిక్షుప్రకల్పయేత్ । తేషుశక్తించపా శంచముసలంతోమరంలిఖేత్ ॥ మధ్యేష్టదళపద్మంచలిఖిత్వాతదనంతరమ్ । చతుష్కోణేషువిన్యస్యపూర్ణకుంభాం స్సమాహితః ॥ మధ్యేతత్రబలిందద్యాత్స్కందగ్రహవిముక్తయే । బలిస్వరూపాదిదర్శయతి ॥ కృసరాన్నం

చవిష్టంచక్షీరందధిఘృతంమధు। అపూపాసక్తవోముద్గాః నిష్పావా రాజమాషకాః ॥ చణకాశ్చ మసూరాశ్చ సురాసూపస్తథైవచ ॥ అథశకుక్కుటసంయుక్తః ఛత్రమేషేణచిహ్నితః । రక్తవస్త్రంచరక్తాస్యం రక్తచందనమేవచ ॥ రక్తపుష్పాణిధూపాంశ్చ పూర్ణకుంభస్సకాంచనః। అన్యానియానివస్తూని శిశుక్రీడనహేతవః॥ ఏతత్సర్వంకదంబస్య మూలేవాస్తుషు మూలకే । స్కందస్యభవనేవాపి మంత్రేణానేనసంక్షిపేత్ ॥ అత్రకదంబమూలాదిషుబలిదానవిధానాత్ - తత్రాపి పూర్వోక్తస్థండిలంకల్పయేత్ - స్కందభవనంస్కంద దేవాలయః॥ బలిదానశ్లోకమాహ ॥ బాలభానుద్యుతేదీప్యన్మయూరంగాధరప్రియ । సురసేనాపతేస్కంద షణ్ముఖక్రౌంచసూదన ॥ లోహితాంగమహాభాగ కాలతుల్యగణేశ్వర । ద్వాదశాక్షమహావీర్యద్విషడ్భుజమహాబల ॥ కృత్తికానాంసుతజ్యేష్ఠ శక్త్యాయుధశిఖిధ్వజ । బాలభాస్కరసంకాశరక్తమాల్యాంబరప్రియ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలిందేవం పూజాద్యైస్సహబుద్ధిమన్ । శిశుంవికారాన్ముంచాద్య శివపుత్రశివంకురు ॥ గత్వాచిరం దేవరతు భగవన్త్వమమున్నరమ్ । దత్వాబాలమముంబాల మాయుషాచాభివర్ధయ॥అలక్ష్మీంనాశయాశుత్వం గ్రహవిఘ్నంవినాశయ। పాలయత్వంవర్షశతం బలిమాదాయ బాలకమ్ ॥ అథవహ్నింప్రతిష్ఠాప్యతత్రక్షీరంతథాదధి। పృషదాజ్యంచజుహుయాన్మంత్రాభ్యామాహుతిద్వయమ్ ॥ మంత్రాభ్యాంవక్ష్యమాణాభ్యాం ప్రతిద్రవ్యమాహుతింజుహుయాత్ ॥ పృషదాజ్యంనామదధియుక్తమాజ్యముచ్యతే ॥ అథమంత్రౌ ॥ అగ్నయేస్వాహా। అయమేకోమంత్రః ॥ కృత్తికాభ్యస్స్వాహేత్యపరః ॥ అనయోర్మంత్రయోరగ్నిఋషిః - అగ్నిఃకృత్తికాశ్చేతి క్రమేణక్రమేణదేవతే - యజుషాన్నచ్ఛందోనియమః - అనహార్థనామంత్రః ॥ త్వయ్యుద్యతోఽపితేస్కంద బలిభిఃపక్వజృంభిభిః । తేనమాహేశ్వరస్తుష్టః త్వమత్యాస్వతతంశిశుమ్ ॥ త్వమవ్యస్వతతంనరమిత్యపిపాఠః ॥ *

ఇతిప్రకారాంతరేణస్కందగ్రహహరమ్.

—* అథరీత్యంతరేణస్కందగ్రహహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ ఉచ్ఛిష్టబాలమాదాయ శయానంవ్రతభంగినమ్ । ప్రగృహ్ణాతిగ్రహస్కంద ఆధ్మాతీజ్వరవాన్భవేత్ ॥ శ్వాసవాన్రక్తనయనో బహుమూత్రపురీషవాన్ । పార్శ్వద్వయోః పరితాపస్తత్రేమంబలిమాహరేత్ ॥ ఉచ్ఛిష్టంబాలమాదాయేతి ఉచ్ఛిష్టమిత్యేతత్పదంబాలమిత్యస్యవిశేషణం। తథాబాలమాదాయశయానమితి విశిష్టవాక్యస్యాపిబలిమాహరేదిత్యుక్తం తత్ర కథమిత్యత్రాకాంక్షాయామాహ ॥ మేషకుక్కుట మాంసంచపాయసంసక్తవస్తథా। రుధిరంచహిరణ్యంచేత్యేతన్మూలేవటస్యహి ॥ వినిక్షిపేద్వర్ధరాత్రేరక్తవస్త్రాదిభిర్గృహమ్ । అభ్యర్చ్యవక్ష్యమాణేనమంత్రేణానేనసంయుతః ॥ బలాధీశస్కందమహాన్ రక్తమాల్యాంబరప్రియ । ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం పూజాభిస్సహతుష్టిమత్॥ *

ఇతిరీత్యంతరేణస్కందగ్రహహరమ్.

ఇతిశ్రీనీలకంఠాత్మజభట్టనీలకంఠకృతే కర్మవిపాకార్కే గ్రహహరాణి.

—* అథమృత్యుంజయవిధిః. *—

వసిష్ఠప్రోక్తే ॥ త్ర్యంబకస్యచమాహాత్మ్యం శ్రోతుమిచ్ఛామిసాంప్రతమ్ । విస్తరేణయథాతత్త్వం ప్రసన్నోవక్తుమర్హసి ॥ ఏవంపృష్టఃప్రసన్నాత్మాతంప్రత్యాహమహామునిః । మహాదేవప్రసాదాద్దృష్టామృతసంజీవనీ

నయా ॥ విధింతస్యాః ప్రవక్ష్యామి సమాహితమనాః శృణు । అస్యా [illegible] ఋషిః ప్రోక్తశ్ఛందోఽనుష్టుబిహో
చ్యతే ॥ దేవతాత్ర్యంబకో రుద్రః షడంగాని [illegible] తన మోంతో హృదయం
స్మృతమ్ ॥ [illegible] త్రయాగ్ని వీర్యాయ [illegible] అ[illegible]ఫట్ త్యస్త్రము
దాహృతమ్ ॥ ప్రా[illegible] ఏవం న్యాస్యేత్ షడంగాని నాభి
[illegible] ॥ [illegible] అథ [illegible]దాహృ
తః ॥ అథస్యైతస్య మంత్రస్య షడంగాని ప్రకల్పయేత్ [illegible] మంత్రస్య సిద్ధయే ॥ అష్టో
త్తరసహస్రం వా శతమష్టోత్తరం తు వా । [illegible] పూతో హ మిత్యుచ్యతే ॥ మంత్రం ప్రణ
వసంయుక్తం జపేన్నిత్యం సమాహితః । [illegible] మానవః ॥ మృత్యుంజయ స్తతః
ప్రోక్తో మునిభి స్తత్త్వదర్శిభిః । బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైః [illegible] ద్విజాతయః ॥ ఆత్మార్థం జప
హోమాంశ్చ కుర్యాన్నిత్యమతంద్రితః । పరార్థమపి కుర్వీత బ్రాహ్మణో మంత్రవిత్తమః ॥ దాతవ్యా దక్షిణా త
త్ర యథాశక్తి ద్విజోత్తమః । ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యమపమృత్యుజయం తథా ॥ పరాభిచారణం చైవ కాలమృ
త్యునివర్తనమ్ । వశ్యాకర్షణవిద్వేషమారణోచ్చాటనం తథా ॥ పుత్రలాభం చ తద్వృద్ధిం వృష్టిం వృష్టినివార
ణమ్ । గజవాజిఖరోష్ట్రాణాం శాంతికర్మాణి సర్వశః ॥ ప్రతీకారం చ సర్వేషాం వృజినవ్యాధిరక్షసామ్ । అన్యా
న్యపి చ కార్యాణి యద్యద్యేతాని కారయేత్ ॥ అస్య మంత్రస్య యః ప్రోక్తో వినియోగో మహర్షిభిః । సర్వమంత్రే
షు తత్సర్వం అనేనైవ తు కారయేత్ ॥ కిమత్ర బహునోక్తేన మనసా యద్యదిచ్ఛతి । తత్తత్ఫలమవాప్నోతి నాత్ర
కార్యా విచారణా ॥ నక్షత్రాణి ప్రవక్ష్యామి ఆరంభే సర్వకర్మణామ్ । ఆర్ద్రాయాం శాంతికర్మాణి ఆయు
ష్యం వైష్ణవే తథా ॥ శాంతిం పరాభిచారాణామపమృత్యుజయం తథా । ఆదౌ వినాయకం పూజ్య పుణ్యాహం వా
చయేత్తతః ॥ ఔపాసనాగ్నిమానీయ తస్మిన్కుండే వినిక్షిపేత్ । అథవా శ్రోత్రియాగారాత్ మథనం వా సమా
నయేత్ ॥ ఔపాసనేన కుర్వీత నిషేకోచ్చాటనాదికమ్ । ఆత్మాభిముఖమాసీనం ధ్యాత్వా సమ్యక్ప్రపూజయేత్ ॥
అర్చయేల్లోకపాలాంశ్చ ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణమ్ । తేషామనుచరాంశ్చైవ కుండమధ్యే హుతాశనమ్ ॥ తత్ర కృ
త్వాజ్యభాగాంతం సర్వముల్లేఖనాదికమ్ । స్విష్టకృద్ధోమ వర్జం తు అనేన తతో హోమం సమారభేత్ ॥ ఆయుష్కా
మో ఘృతేనాగ్నౌ జుహుయాల్లక్షసంఖ్యయా । అయుతం వా సహస్రం వాష్టోత్తరశతం తు వా ॥ దూర్వాత్రి
కైర్వా జుహుయాత్ మధుత్రితయసంయుతైః । గుడత్రిఖండకైర్వాపి చతురంగుళమాత్రకైః ॥ అథవా జుహు
యాద్విద్వాన్ మిశ్రితైస్తిలతండులైః । ప్రత్యాహితైస్తిలైర్వాపి జుహుయాద్దోఘ్నితక్షతైః ॥ పలాశసమిధైర్వాపి
త్వాపూర్ణమాయురవాప్నుయాత్ । అథవా గోఘృతాక్తైశ్చ పాయసైర్నైవ హోమయేత్ ॥ అశ్వత్థస్య [illegible]
వమిదకేన సమాహితః । ఆసీనః ప్రాఙ్ముఖో భూత్వా జపేద్వా పూర్వసంఖ్యయా ॥ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ [illegible]
వేదవేదాంగపారగాన్ । ఆరోగ్యకామో జుహుయాదర్కాశ్వత్థ [illegible]ఫల్లైతైః ॥ [illegible]
ర్దధ్యాజ్యైర్వా పునః । పలాశసమిధైర్వాపి సర్వరోగప్రశాంతయే ॥ ఏవం రోగప్రశాంతిస్స్యా[illegible]
చాప్యుపద్రవః । ఆచ్ఛిన్నైర్దూర్వాప్రపత్రైస్త్రిమధ్వక్తైర్జుహుయాద్ద్వరే ॥ గుడూచీగుళికాభి[illegible] బదరై
ర్వా ఘృతాప్లుతైః । ప్రమేహే మధునా హోమః [illegible] ఘృతేన వా ॥ ఉదుంబరసమిద్భిస్తు హోమః [illegible] మూల
కే తథా । గుల్మేషు శాల్మలైర్హోమః శిలైః కృష్ణైః ఘృతేన వా ॥ వర్ధమానసమిద్ధోమః సద్యశ్శూలహ[illegible]తే ॥
కరంజసమిధా వాపి గుడూచీసమిధోఽపి వా ॥ తైలేనాభ్యజ్య జుహుయాచ్ఛిరోరోగస్య శాంతయే । [illegible]
ఛిజ[illegible]యాదతీసారప్రశాంతయే ॥ శాంత్యర్థమక్షిరోగాణాం పలాశసమిధః స్మృతాః । [illegible] సమిద్భిః

ఘృతాత్త్వా అపస్మారాత్ప్రముచ్యతే. కుబేరాత్వ్యధ్రిజక్షిత్యోర్గ్రంథత్రశూలేష్వయం పధిః। తైలేనాభ్యజ్య జుహుయాద్బ్రహ్మజకంటైస్తథైవచ॥ మాతులింగగుడూచీనాం హోమస్సకామిలనాశనః॥ మధుత్రితయహోమైస్తు శాంతి స్స్యాత్ప్రాజయక్ష్మణః॥ హవనాత్ఫలమూలానాం గర్భరోగః ప్రశామ్యతి। నవవస్త్ర సూతికాపాపం మధుత్రితయ సంయుతైః ఛిన్నోత్పలైశ్చ జుహుయాత్పలాశైస్త్రిఘృతప్లుతైః॥ అథవా తైలసంయుక్తైర్జుహుయాద్దార్వసర్ష పైః। యేచాన్యేముఖజారోగాశ్శిరోరోగాస్తథైవచ. తేషాం ప్రశమం యాంతి తైర్హోమైర్ఘృతప్లుతైః॥ ఔదుంబరాణాం రోగాణాం సర్వేషాం శాంతిరిష్యతే। బిల్వవృక్షసమిద్ధోమః కర్తవ్యో ద్విజసత్తమైః॥ అంతే స్తాపే తు జుహుయాన్మధుక్షీరఘృతప్లుతైః దూర్వాభిర్వా పయోక్తాభిర్జుహుయాచ్చందనేన వా, కింశుకాశ్వత్థసమిధౌ రక్తసారే తు హోమయేత్ । అథవా గోఘృతేనైవ రక్తాతిసారశాంతయే ॥ అన్యదాపే మసర్వేషు కంఠరోగేషు హోమయేత్ గ్రంథిభిః ఫలైర్వా జుహుయాన్మధుక్షీరఘృతప్లుతైః మధుత్రితయహోమస్తు సర్వరోగప్రశాంతయే। ఆయుర్వేదే తు యత్ప్రోక్తం యస్య రోగస్య భేషజమ్। తస్య రోగస్య శాంత్యర్థం తేనతేనైవ హోమయేత్ । అథవా తేన మంత్రేణ పావమానీభిరేవ చ॥ తథా తోయేన దేవేశమభిషించేత్సమాహితః। భూతగ్రహజ్వరాదీనాం సర్వేషామపి శాంతయే ॥ అథవా తర్పణం కుర్యాత్ ప్రత్యేకం పూర్వోక్తసంఖ్యయా। నద్యాం సముద్రగామిన్యాం తటాకేషు సరిత్సు వా ॥ ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో వాపి సర్వరోగప్రశాంతయే । అథవా నియతాహారో జపేన్మంత్రం సమాహితః ॥ శాంతయే సర్వరోగాణాం తథైవానుద్భవాయ చ । ఏవం హోమం ద్విజః కుర్యాత్ జపే తర్పణమేవ చ ॥ ఆయురారోగ్యసిద్ధ్యర్థం ఆత్మనో వా పరస్య చ । ఏకాహం వా త్ర్యహం వాపి ద్వాదశాహం దశాహకమ్॥ పక్షో మాసో ద్విమాసో వా మాసత్రయమథాపి వా। అథవా చతురో మాసాన్ షాణ్మాసం త్వేక హాయనే॥ భయే మహతి సంజాతే దీర్ఘకాలం సమాహితః । అల్పేల్పకాలం కుర్వీత జపహోమాదికాః క్రియాః॥ రోగకాలోపయుక్తం చ ద్రవ్యం శయ్యాసనాదికమ్ । రోగముక్తస్తు తత్సర్వం వోపయుజ్యాత్కథంచన ॥ మృతసంజీవినీం విద్యాం బ్రాహ్మణానాం తు యోజయేత్ । అపమృత్యుజయోపాయమహం వక్ష్యామ్యతః పరమ్ ॥ పూర్వోక్తదేశకాలేతు శుచిర్భూత్వా సమాహితః॥ మధుత్రితయయుక్తాభిః దూర్వాభిర్జుహుయాద్బుధః। సహస్రమయుతం వాపి శతమష్టోత్తరం తు వా ॥ శ్వేతాగరుకుసుమైర్వాపి జుహుయాద్గోఘృతప్లుతైః । అపామార్గసమిద్భిర్వాపి తైః కృష్ణైర్యవైరపి ॥ అథవా గోఘృతేనైవ పయసా చైవ హోమయేత్। కపిలాగోఘృతం క్షీరం ప్రశంసంతి మనీషిణః। శనైశ్చరదినే శ్వత్థం స్పృశన్మంత్రమిమం జపేత్ । సాష్టాంగం ప్రణమేత్ వాపి ముక్తస్స్యాత్ కిం పునః స్వల్పమృత్యునః ॥ అథవా పయసా దేవమభిషించ్య ఘృతేన వా। పలాశ ఖదిరాశ్వత్థసమిద్భిర్జుహుయాత్సుధీః॥ బిల్వవృక్షోద్భవైర్వాపి సోపమృత్యోర్విముచ్యతే। అథవా శతపయిత్వా తు చరుం రౌద్రం ద్విజోత్తమః ॥ మంత్రేణానేన జుహుయాత్ ధ్యాత్వా దేవం త్ర్యంబకమ్। అష్టోత్తరశతం హుత్వా మృత్యుం జయతి మానవః॥ నిన్యస్య తం సకల వపితి తోం తే ప్రణవం న్యాసేత్ । అస్యాం గృహేష్వసేద్దేవమంత్రార్థమంత్ర సమాహితః ॥ భసితేనాగ్నిహోత్రస్య రక్షాం కృత్వా న యాబుచా। ప్రబోధ్య పునరప్యేవం మంత్రేణానేన సంస్పృశేత్ ॥ దుస్స్వప్నమద్భుతశాంతిస్స్యాత్సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ అథ కామ్యానికర్మాణి ప్రవక్ష్యామి సమాసతః । శ్రీకామో బిల్వవృక్షస్య సమిద్భిర్మధువాఫలైః ॥ యద్వైవ్యాపృష్య జుహుయాన్మహాలక్ష్మీమవాప్నుయాత్ । గోకామః పయసా హోమాల్లభతే గాం పయస్వినీమ్ ॥ విద్యార్థీ జుహుయాద్దధ్నా దుగ్ధైర్గోఘృతప్లుతైః । విద్యాం చాయుస్తథా విత్తం లభతే నాత్ర సంశయః ॥ అన్నాద్యకామో జుహుయాదన్నమేవ ఘృతప్లుతమ్ । పలాశసమిధైః హుత్వా బ్రహ్మవర్చసమాప్నుయాత్ ॥ వృష్టికామస్తు సంపూజ్య దేవదేవం త్రియంబకమ్ । అథ్యర్ఘపాద్యాభి దేవ

వ స్త్రాసంగైరభిషేచయేత్ ॥ ఆపోహిష్ఠేతిలిసృభిర్హిరణ్యవర్ణాదిభిస్తథా । పవమానానువాకేన త్ర్యంబకేత్యనయాఋచా ॥ గంధంపుష్పంతథాధూపంహవిష్యాన్నంనివేదయేత్ । ఏవంసంపూజ్య దేవేశం ... పత్యప్రసాద్యవ ॥ వేదసానాంసమిద్భిస్తుజుహుయాత్పాయసేనవా । పుణ్యాహంవాచయేన్నిత్యం ... న్భోజయేత్తతః ॥ అయుతంవాసహస్రంవా జుహుయాత్పయసాపివా । దశాంశాహోమ్యంతశేష్టస్తేషు విప్యతిన సంశయః ॥ అశ్వత్థవాసాః పయసఃపృక్తైస్త్రిశీరవృక్షసముద్భవైః । సమిద్భిర్జుహుయాన్మంత్రీ సర్వో వృష్టి మవాప్నుయాత్ ॥ అగ్నిహోత్రస్థసూదాయసితంభసితముత్తమమ్ । అసమైవరుచాహుత్వా జలే వృష్టినివారణమ్ ॥ పుత్రకామస్తుజుహుయాత్పాయసంఘృతసంయుతమ్। చరుశేషంస్వయంభుక్త్వా పుత్రంప్రాప్నోతి మానవః ॥ పౌర్ణమాస్యాం తిలాన్హుత్వా ఘృతాక్తాన్వింద తేసుతమ్ । గోచర్మమాత్రమాలిప్య గోమయేనాథభూతలే ॥ ధాన్యరాశింవినిక్షిప్య తన్మధ్యేస్థాపయేద్బుధః। వింశతిం కలశాంస్తత్ర సితసూత్రేణ వేష్టయేత్॥ తీర్థజలైర్వేదసంపూర్ణాన్ పూరయేత్పల్లవాదినా । త్ర్యంబకేనతుమంత్రేణతత్రస్నానభిమంత్ర్యచ ॥ అథ వంధ్యాస్త్రియంతైస్తుకలశైరభిషేచయేత్ । అచిరాల్లభతేపుత్రం ... ముష్మంతంయశస్వినమ్ ॥ ఏతత్తేసర్వమాఖ్యాతంయన్మాత్వంపరిపృష్టవాన్। ఇత్యుక్త్వాబ్రహ్మణఃపుత్రో వసిష్ఠోబ్రహ్మవిత్తమః ॥ మృతసంజీవినీంప్రాహ సీతాయప్రాణినాంతథా । ఆద్యంతుతారకంతస్య తారకాదంతిమంపదః ॥ వ్యాహృతిత్రయసంయుక్తం స్వాహాంతిమమిహోచ్యతే । తారకందంతిమాయాన్వితంవహ్నిజాయాసమన్వితమ్ ॥ వేదేషుదృష్టంవిద్వద్భిస్తం రోగస్యతుపుత్రక । ప్రణవాదితదంతేచ వ్యాహృతిత్రయసంయుతమ్ ॥ వ్యాహృతి ప్రణవాంతంవాస్వాహాంతేనసమన్వితమ్ । ఏవంవిధమనుశ్రేష్ఠం సర్వమృత్యుభయాపహమ్ ॥ మృతసంజీవినీయంతు ప్రణవవ్యాహృతీయుతా । తతస్త్ర్యంబకైర్మంత్రైఃపునరంతేతథోచ్యతే ॥ మృత్యుంజయోయమేవాత్ర కథితోమంత్రవిత్తమైః । సబీజోయస్తుమంత్రస్స్యాత్ మహామృత్యుంజయస్మృతః॥ప్రణవంవ్యాహృతీశ్చైవ తాన్త్రిబీజాన్వదేత్పురా । తతోజపేత్త్ర్యంబకమనుం అంతేవ్యాహృతయశ్చతాః ॥ త్రిబీజంప్రణవాంతంచవహ్నిజాయాంతతోచ్చరేత్ । ప్రణవోహిప్రపాదశ్చమృతహాతారకస్తథా॥ భూరాదికావ్యాహృతయఃత్ర్యంబకేతిచమంత్రతః। విపర్యయేణత్రిబీజంతద్వచ్చవ్యాహృతిత్రయమ్ ॥ స్వాహాంతమనురేవస్తుశుక్రేణారాధితఃపురా । మహామృత్యుంజయ ఇతివిఖ్యాతోభువనత్రయే ॥ ఓంకారైస్సంయుతైష్షడ్భిః చతుర్భిరథవాపివా । మృత్యుంజయోథవిధివ ద్దుపాస్యేప్సితమాప్నుయాత్॥ ఇతివసిష్ఠోక్తత్ర్యంబకకల్పః.

—✝ అథశౌనకోక్తమృత్యుంజయజపహోమవిధిరుచ్యతే. ✝—

శౌనకః ॥ అపమృత్యుంజయందోమంవక్ష్యేవ్యాధ్యద్విజన్మనాం। కుర్యాత్త్రిజన్మనక్షత్రేవిషువే సంక్రమే తథా ॥ పౌర్ణమాస్యామమావాస్యాం గ్రహణేచంద్రసూర్యయోః । సర్వవ్యాధి సముత్పన్నే యథావిధి సమాహితః ॥ స్నాతఃశుక్లాంబరధరశ్శుక్లమాల్యానులేపనః । అలంకృతఃశుచౌదేశే పుణ్యాహం వాచయేద్విజః ॥ అథాజ్యభాగపర్యంతంయజ్ఞతంత్రంసమాహితః । ఘృతాక్తంజుహుయాద్దన్నమువదానస్యసంపదః ॥ అతోభద్రేతిమంత్రేణదూర్వాహోమమ్మృచంప్రతి । త్ర్యంబకేనేతిమంత్రేణ హోమమష్టాధికం శతమ్ ॥ ఇమంజీవాయుషేరిత్యందూర్వాదిజుహుయాత్తతః । చరుణాపురుషసూక్తేన ఘృతేనాథ స్రువేణవై ॥ పునఃపునర్జాయమానేత్రిదవిం ... ॥ దక్షిణావతామిదమాది – అథాహత్యాహమంత్రాన్సర్వాన్ ఏషవాం దేవావశ్వినేగోమాయురదేతి రుద్రావరుణాసోమేన మగ్నిమూర్ధ రేణసంఖ్యాసవయఇతిత్వే – ఉదీర్ఘ్వంజీవః సవితాప

శ్చాదాయుష్మన్మే తప। తచ్చక్షుర్దేవహితం పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ - పశ్యేమశరదశ్శతమ్ ఇతి ప్రకృత్యస్త్రి తిహోమాన్ శేషం సమాపయేత్ ॥ ఇంద్రాణపయోఙ్గాసోమానోమేనసౌభ్యం రాజహోమేనముక్తస్ । స్త్రీపాంత్పుష్టిం యుంద్రమస్మృస్కుధర్తే - దీక్షాయయుశ్చాయమప్రతిరన్నయః । ధన్యంమహస్యమాయుష్యమారోగ్యం ప్రీతివర్ధనం । అపమృత్యుభయంహోమాద్ఘోరాదేతే వినశ్యతి ॥ ఇతి ॥ ❋

—❋ అథమంత్రన్యాసక్రమః. ❋—

హేమాద్రౌ శౌనకః । త్రియంబకంయజామహే ఇతిశిఖాయాంన్యసేత్। సుగంధిం పుష్టివర్ధనమితివ్రా దయే। ఊర్వారుకమివబంధనాదితిబాహ్వోః । మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాదితి నాభౌ । పదేగుల్ఫేవజం ఘోరుజఘనే కటిమేఢ్రేషు చ । నాభౌకుక్షిద్వయే పార్శ్వే కక్షయోఃకుచయోర్హృది ॥ సర్వాంధేక్కృకాటికా యాంచకూర్పరామణిబంధకే । కనిష్ఠనాసికామధ్య తర్జన్యాంగుష్ఠపాణిషు ॥ కంఠేథచుబుకేవక్త్రే నాసికాకర్ణ చక్షుషి । లలాటేమూర్ధ్నిచోర్ధ్వాయాంవదాన్మంత్రస్యవిన్యసేత్ ॥ ❋

ఇతిత్ర్యంబకమంత్రన్యాసః.

మాతాపుణ్యచరిత్రకీర్తివిభవాయస్యాంబికానామతశ్శ్రీకల్యాణపరమూర్తిరార్యచరితశ్శ్రీపెద్దిభట్టః పితా। సోయంకౌశికవంశభూషణమణిః శ్రీభటవిశ్వేశ్వరో వేదస్మార్తమతేన యెచసపదే వాక్యే కృతీ వర్ధతే॥ మతిర్యేషాంశాస్త్రేప్రకృతిరమణీయావ్యవహృతిఃపరాశీలంశ్లాఘ్యంజగతిరుజవస్తైకతపయే । చిరంచిత్తేతేషాం ముకురతలభూతేస్థితిమియాదియంవ్యాసారణ్యప్రవరమునిశిష్యస్య ఫణితిః ॥ మహార్ణవాఖ్యే మహితేప్రబంధే మాంధాతృనామ్నోమదనాత్మజస్య । సత్కర్మమాణిక్యగణేనపూర్ణే పూర్ణస్తరంగోదశమోమహీయాన్॥ ❋

ఇతిశ్రీమత్పండిత పారిజాత కళారిమల్లేత్యాది బిరుదవిరాజమాన శ్రీమదన భూపాల పుత్ర మాంధాతృకృతౌ స్మృతిమహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాక సంగ్రహే

ప్రకరణంనామ దశమ స్తరంగః.

శ్లో॥ దొడ్డబేలి, పురీవాసి నారాయణసుశోధితా ।
చిరంజీయాత్కృతిరియంనారాయణపదార్పితా॥

కర్మవిపాకగ్రంథ స్సమాప్తిమగమత్.

అథ శ్రీనీలకంఠ భట్టాత్మజ శంకరభట్టకృత కర్మవిపాకసార
గ్రహోక్త రుద్రకలశస్నానాది విశేషవిధానాని లిఖ్యంతే,—

—* అథ రుద్రకలశస్నానవిధిః. *—

యుధిష్ఠిరః ॥ రుద్రస్నానవిధానేన కథయస్వ జనార్దన । సర్వారిష్టోపశమనం సర్వశాంతి ప్రదం నృణామ్ ॥ శ్రీకృష్ణ ఉవాచ ॥ దేవసేనాపతిం స్కందం రుద్రపుత్రం షడాననమ్ । అగస్త్యో మునిశార్దూల స్సుఖాసీనమువాచ హ ॥ సర్వజ్ఞోసి కుమార త్వం ప్రసాదాచ్ఛంకరస్య హి । స్నానం రుద్రవిధానేన బ్రూహి దేవ కథం భవేత్ ॥ స్కంద ఉవాచ ॥ మృతవత్సా తు యా నారీ దుర్భగా ఋతువర్జితా । యా సూతే కన్యకావధ్వా స్నానమాసాం విధీయతే ॥ అష్టమ్యాం వా చతుర్దశ్యాముపవాసపరాయణః । ఋతౌ శుద్ధౌ చతుర్థేహ్ని పౌర్ణిమాస్యాది నేథవా ॥ నద్యోస్తు సంగమే కుర్యాత్ మహానద్యాం విశేషతః । శివాలయే థవా గోష్ఠే వివిక్తే వా గృహాంగణే ॥ ఆహితాగ్నిం ద్విజం శాంతం ధర్మజ్ఞం సత్యశాలినమ్ । స్నానార్థం ప్రార్థయేద్దేవం నిపుణం గురుకర్మణి ॥ తతస్తు మండలం కుర్యాత్ చతురశ్రముదక్ప్లవమ్ । బద్ధచందనమాలం చ గోమయేనానులేపితమ్ ॥ తన్మధ్యే శ్వేతరజసా సంపూర్ణం పద్మమాలిఖేత్ । తస్య మధ్యే మహాదేవం స్థాపయేత్కర్ణికోపరి ॥ దద్యాద్దలేషు నంద్యాదీన్ చతుర్దిక్షు విధిపూర్వకమ్ । ఇంద్రాదిలోకపాలాంశ్చ దళేష్వష్టసు విన్యసేత్ ॥ దేవీం వినాయకం చైవ స్థాపయేత్తత్ర పార్థివ । దత్వార్ఘ్యం గంధధూపం చ పుష్పం దీపం గుడోదనమ్ ॥ భక్ష్యాదికం చ నైవేద్యం ఫలం తాంబూలమేవ చ । దక్షిణాం చ తతో దత్వా నమస్కృత్య క్షమాపయేత్ ॥ అనేన విధినా కుర్యాత్ కలశం రుద్రసంజ్ఞికమ్ । స భుక్త్వా సకలాన్ భోగాన్ ప్రసాదాచ్ఛంకరస్య చేతి ॥ *

—* అథ సర్వరోగహర తృచార్ఘ్యదానవిధిః. *—

హేమాద్రౌ ॥ ఉద్యన్నద్యేతి మంత్రోయం సౌరః పాపప్రణాశనః । రోగఘ్నశ్చ విషఘ్నశ్చ భుక్తిముక్తిఫలప్రదః ॥ కరామలకవద్దృష్టో గుహ్యః పరమసిద్ధిదః । పుత్రస్య రోగనాశాయ ఖ్యాతో లోకహితాయ చ ॥ ఏతేనారాధితో దేవ స్తృచమంత్రేణ భాస్కరః । ఏతేనైవ విధానేన న్యాసపూర్వక్రమేణ చ ॥ హస్తయోః పాదయో మూర్ధ్ని పాదనాభిముఖేషు చ । చక్షుషోః కవచం చాస్త్రం పాదస్యాది పదైర్న్యసేత్ ॥ ఉద్యన్నద్యేతి హస్తేన మాం కృతేనాభిరక్షతు । ఆరోహన్నితి హస్తేన మాం కృతాదభిరక్షతు ॥ శుకేషు మే హరిమాణం రోగఘ్నో హృద్రోగజ్ఞానాత్త్వథామయాత్ । హరిమాణం మూర్ధ్ని భానుర్మాం భూతాత్సర్వతోవతు ॥ కేశేషు కీర్త్యపాదేవ గమనాదపటాద్ధరిః । రోపణాకాసు వామే తు రక్షతు పాపాత్త్వమాగమాత్ ॥ అతో నాభ్యాం తమోజాడ్యాత్సర్వరోగాభిరక్షతు । హరిమాణం సుఖం జిహ్వాం మరీచిర్మమ రక్షతు ॥ ద్విషంతం కవచం మేస్తు మే గోమాన్యరక్షతు । విశ్వేషు తాత్సర్వతో మాం రక్షత్వస్త్రేణ భాస్కరః ॥ ఏవం యః కురుతే న్యాసం ద్వాదశాంరోగహారిణ । స్వప్నాపి విని ర్ముక్తః సర్వోపద్రవవర్జితః ॥ ఉపచారాదికం కుర్యాద్గంధపుష్పైః స్వశక్తితః । రక్తగంధాక్షతైః పుష్పైః స్తామ్రపాత్రేణ భక్తితః ॥ పాదార్ధావృత్తిచేనైవ స్వీయాన్ కృత్వా విలోమతః । దద్యాదర్ఘ్యం సమంత్రం చ అనులోమ్యే పునః పునః ॥ యోర్ఘ్యం వై తామ్రపాత్రేణ ప్రదదాతి సహస్రకమ్ । శీలం వా భానువారేణ విప్రాన్ద్వాదశ భోజయేత్ ॥ రోగాత్ప్రవతి నిర్ముక్తః సర్వశత్రూన్ జయేచ్చ సః । చతుర్వింశతివార్షిక్యశ్చ ద్వేంచదోషమెద్భాను మనస్వకామ్ ॥ సర్వరోగవినిర్ముక్తో ద్వేషిణశ్చ సుమేత్తుసః । పుత్రభార్యాపశూనాం చాప్యారోగ్యం సర్వదా భవేత్ ॥ త్రిరుత్సం ప్రాప్నోతి విపులాం బ్రహ్మప్రాప్నోత్యనామయమ్ ॥ ఇతి తృచార్ఘ్యదానమ్.

—* అథతృచార్ఘ్యదానప్రయోగః. *—

ఆదిత్యస్య ప్రాతర్నామ్నా మహాద్యష్టోత్తరశతమనుజీవన్ ప్రతిరావిర్భావేన అముకరోగస్య సమూలనాశద్వారా శ్రీప్రీత్యర్థం రోగ్యప్రాప్తమేతత్ప్రీతికర్తృసూర్యాయార్ఘ్యదానం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య ఆర్ఘ్యదానం కుర్యాత్. ఉద్యన్నద్యేతి తృచస్య కణ్వపుత్రః ప్రస్కణ్వ ఋషిః - సూర్యో దేవతా - అనుష్టుప్ ఛందః - తృచార్ఘ్యదానే వినియోగః - అథ షడంగన్యాసః - ఉద్యన్నద్యమిత్రమహ హృదయాయనమః - ఆరోహన్నుత్తరాం దివం శిరసే స్వాహా - హృద్రోగం మమ సూర్య శిఖాయై వషట్ - హరిమాణం చ నాశయ కవచాయ హుం - శుకేషు మే హరిమాణం నేత్రత్రయాయ వౌషట్ - రోపణాకాసు దధ్మసి అస్త్రాయ ఫట్. ఇతి షడంగన్యాసః - తతః - తేజోరాశిస్త్రియామా యుక్తకాంతసహస్రకైః | కిరీటపద్మనేత్రశ్చ పద్మరాగవిభూషితః || పద్మాసనాయ నమః. ఇతి ధ్యానం || ధ్యేయస్సదా సవితృమండలమధ్యవర్తీ నారాయణస్సరసిజాసన సన్నివిష్టః కేయూరవాన్ మకరకుండలవాన్ కిరీటీ హారీ హిరణ్మయవపుర్ధృతశంఖచక్రః || ఇతి ధ్యాత్వా రక్తచందనేన ద్వాదశదళం పద్మం సూర్యం మిత్రాదినా ద్వాదశ దళపింగళ మాతరారుణ సారథీంశ్చ సంపూజ్య - రక్తచందనయుతం తామ్రపాత్రేఽర్ఘ్యం దద్యాత్ - తద్యథా ఉద్యన్నద్యమిత్రమహః - మిత్రాయేదమర్ఘ్యం నమః - ఆరోహన్నుత్తరాం దివం రవయే- హృద్రోగం మమ సూర్య-సూర్యాయనమః-హరిమాణంచ నాశయ - భానవే నమః - శుకేషు మే హరిమాణం - ఖగాయ నమః- రోపణాకాసు దధ్మసి- [illegible]ష్ణే నమః- అథో హారిద్రవేషు మే హిరణ్యగర్భాయ నమః- హరిమాణం నిదధ్మసి- మరీచయే - ఉదగాదయమాదిత్యః - ఆదిత్యాయ- విశ్వేన సహసా సహ - సవిత్రే- ద్విషంతం మహ్యం రంధయన్- అర్కాయ- మో అహం ద్విషతే రధం - భాస్కరాయన- ఇతి హాదశః- అథార్ఘ్యచతుష్కః- ఉద్యన్నద్యమిత్రమహః ఆరోహన్నుత్తరాం దివం మిత్రరవిభ్యాం హృద్రోగం- నాశయ || సూర్యభానుభ్యాం శుకేషు- దధ్మసి- ఖగపూషభ్యాం- అథో హారిద్రవేషు మే- హరిమాణం నిదధ్మసి- హిరణ్యగర్భమరీచిభ్యాం- ఉదగా- సహసా సహ - ఆదిత్యసవితృభ్యాం-ద్విషంతం - ద్విషతే రధం- అర్కభాస్కరాభ్యాం - అథ త్రికః - ఉద్యన్నాశయ - మిత్రరవిసూర్యభానుభ్యః - శుకేషు దధ్మసి- ఖగపూషహిరణ్యగర్భమరీచిభ్యః - ఉదగాదయమాదిత్యః విశ్వేన- రంధయన్- ఆదిత్యసవిత్రర్కభాస్కరేభ్యో నమః|| ఇతి త్రికః - అథ సకృచ్చేత్- ఉద్యం - ద్విషతే రధం - మిత్రరవిసూర్యభానుఖగపూషహిరణ్యగర్భమరీచ్యాదిత్య సవిత్రర్కభాస్కరేభ్యో నమః| ఇతి సూర్యార్ఘ్యదానప్రయోగః.

—* అథరామేశ్వరభట్టసుతనారాయణభట్టకృత కారికాః. *—

ఆవృత్తిరేకా ప్రత్యక్షే చ చతుర్వింశతిరీరితా | తావద్భిస్సహస్రైకా స్యాత్తావద్భిర్ధ్యాసల్యయుక్ భవేత్ || తావద్భిరేవ లఘుభిరేకోఽర్ఘ్యన్యాసదసంశయః|| తావద్భిర్ద్విగుణైర్ద్రోణ మహార్ఘ్యః పరికీర్తితః | షట్సప్తత్యధికైః పంచశతైరంశః పకీర్తితః || ౪౭౬| యుగైర్నేత్రాష్టభిశ్చైవ చంద్రైస్సగణితో లఘుః |౧౭౨౮| అత్ర యోగవిధిప్రదేకవింశత్సహస్రకైః | షట్సప్తత్యధికైః సప్తశతైరర్ఘ్యాః ప్రకీర్తితాః|౨౧౭౭౬| ఏకోనాశీతిలక్షైశ్చ చతుష్షష్టియుత సహస్రకైః| మహాఘోరాత్ర చతుర్వింశత్యధికైష్షట్శతైర్భవేత్ | ౭౯౬౯౬౨౪|ఇత్యాదయః పక్షః | ద్వితీయపక్షస్తు రసతర్కసంయుతశ్చైవావృత్తిః పరికీర్తితా || యుగాష్టబాణవాహ్నైర్మంత్రోఽప్య ప్రప్రకీర్తితః | ఆవృత్తిరేకా షట్షష్టి ప్రత్యక్షైశ్చ ప్రకీర్తితా| చతుర్వింశతిసంఖ్యా [illegible] ప్రకీర్తితః |

బుత్విందశూన్యవసువహ్నిమితైర్లఘుసైః క్వేశాష్టవహ్నినయశేంకునవాశ్విశైస్సైః-అష్ట్యాభవేశధయహాప్రస చంద్ర్రః సై్రః పాతాళనాట్యరసదికరరిచంద్రసైత్రైః॥ అన్యక్తిః ॥ ౭౭॥ అశ ౧౦౪౫౪౭ఘుః ౩౫౦౧౬౹ బిష్ట్యు. ౯౧౭౩౯౫! మహాఘ్యః॥ ౨౧౯౬౯౮॥ ౨౧౬॥ సమాప్తః. *

—* అథసర్వరోగహాస్త్రాతజప్రకటిత త్వరిత రుద్ర ప్రయోగః. *—

తత్రఫలాః॥ అనిష్టిః ౧.భూమిసంపత్తిః ॥౨॥ మరణం ౩॥ బంధువాశనం౹ ౪॥ ఆయుర్వృద్ధిః ౫॥ ప్రజానాశః ౬॥ సపత్న్యాః ౭॥ సంచయస్త్రథా ౮॥ శుభహస్తి ౯॥ స్థావలాభః ౧౦॥ మోక్షః ౧౧॥ వశిత్వం౹ ౧౨॥ ఇతిచైత్రాదేఃఫలాని ॥ క్వచిదాషాఢోపిశుభఉక్తః॥ ముముక్షోఃకృష్ణపక్షః- శుక్లోన్యస్య - తిథిశుద్ధిః- ద్వితీయాపంచమీసప్తమీత్రయోదశీపూర్ణిమాః ॥ షడశీత్యఇతికేచిత్ ॥ వారాస్తు-భౌమశనిభిన్నాఃశస్తాః-నక్షత్రేష్వశ్వినీరోహిణీమృగాద్రాపుష్యమఘోత్తరాఅనూరాధాత్రయహస్తచిత్రాస్వాతీమూలాశ్రవణధనిష్ఠరేవత్యఃశస్తాః - అభిజిత్సర్వసూఅపీతికేచిత్ - యోగాస్తుశుభాఏవగ్రాహ్యాః విష్టిఃకులమాసగురుశుక్రాస్తబాల్యవార్ధకానివర్జ్యాని ॥ దేశస్తు- దేవాగారనదీతీరాదిః తత్రప్రథమంతావత్ - సర్వప్రయోగారంభాత్- ప్రాగేవకస్మింశ్చిద్దినఆచమ్యప్రాణానాయమ్య - మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్యఅముకకామార్థం త్వరిత రుద్రమంత్రప్రోక్తంపురశ్చరణంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య ॥ యోరుద్రఇతి త్వరితరుద్రస్యాథర్వణం అథర్వఋషిః - త్వరిత రుద్రోదేవతా- అనుష్టుప్ఛందః - మంత్రసిద్ధ్యర్థేజపేవినియోగః - తతోస్యత్వరితరుద్రమంత్రస్య అథర్వణఋషయేనమః- శిరసి ॥ అనుష్టుప్ఛందసేనమోముఖే॥ త్వరితరుద్రాయదేవతాయైనమః-హృది ॥ రుద్రాయబీజాయనమః- నాభౌ ॥ నమోస్తుతస్మైశక్తయేనమః-పాదయోః ॥ యస్సిరసేనమః - రుద్రోలలాటాయనమః - అగ్నౌనేత్రత్రయాయమఃకర్ణాభ్యాం-అప్సు ॥ అనామికాయై॥యఃముఖాయ- ఔషధీషుబాహుభ్యాం-యఃహృదయాయ- రుద్రః నాభౌ- విశ్వాగుహ్యాయ - భువనా-అపానాయ - ఆవివేశ ఊరుభ్యాం- తస్మైజానుభ్యాం- రుద్రాయజంఘాభ్యాం- నమోగుల్ఫాభ్యాంఅస్తుపద్భ్యాం. తతః - యోరుద్రోఅగ్నౌశిరసేనమః - యఅప్సుముఖాయ - యఓషధీషు- హృదయాయ- యోరుద్రోవిశ్వాభువనావివేశ- నాభ్యైనమః- నమోరుద్రాయనమోఅస్తుపద్భ్యాం- తతో యోరుద్రోఅగ్నౌ- అంగుష్ఠాభ్యాంనమః - యోఅప్సు - తర్జనీభ్యాంనమః - యఓషధీషు - మధ్యమాభ్యాంనమః - యోరుద్రో- అనామికాభ్యాంనమః- విశ్వాభువనావివేశ- కనిష్ఠికాభ్యాంనమః - తస్మైరుద్రాయనమోఅస్తుకరతలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః - యోరుద్రోఅగ్నౌ- హృదయాయనమః - యోఅప్సు - శిరసేస్వాహా- యఓషధీషు - శిఖాయై ॥ యోరుద్రః—కవచాయహుం - విశ్వాభువనావివేశ—నేత్రత్రయాయ ॥ తస్మైరుద్రాయనమోఅస్తు - అస్త్రాయఫట్ - ఇతిన్యాసాన్కృత్వాంగుళ్యాదీన్యగ్రాణ్యాంగుళీషూలేపసందోహాభ్యాం గుప్తసంపీడనేనముద్రాంకుర్యాత్ ॥ తాదవ. ఏషతెమ్రుద్ర సహస్వాంబికయాజుషస్వస్వాహేతిమంత్రేణప్రదర్శినీయేతికేచిత్ - శాంతముద్రా (శీకాముస్త్వేచ్ఛిరసికుర్యాత్- తేజస్కామోనేత్రయోః - అన్నకామోముఖే- రోగనాశకామోగ్రీవాయాం - పుత్రకామోహృది - జ్ఞానకామోనాభౌ - ప్రజాకామోగుహ్యే - పశుకామోజంఘయోః - గ్రామకామోజాన్వోః - రాష్ట్రకామోపాదయోః - వశ్యత్వకామో వామహస్తేపాపక్షయేదక్షిణహస్తే॥ వ్యాధినాశకామః - శరీరాద్బహిః - కామనావిశేషే స్థలవిశేషఇతికేచిదాహుః - తతః చతుర్భుజంత్రినేత్రంచ శుద్ధస్ఫటికసన్నిభం - ఉగ్రకర్మణిచైవోగ్రమూర్తింధ్యాయేదుమాపతిమ్ । ద్విభు

జంనాగస్థాశంచ శూలపాణింబహూపమితి ॥ త్వరితరుద్రస్యాస్యా - ప్రయుక్తాయసంఖ్యాయామంత్రేంజపిత్వా
కుంభేస్థితేనోదకేన [illegible] సహస్రవర్తి [illegible]
యాక్ష్యకారే [illegible]
హుత్వా తత్ర [illegible]
దోషైర్వేశేన [illegible]
శ్వా తేప్యర్థమ్ [illegible]
నాయద్యా - మానసవ్యాపాప్య [illegible]
త్రివారవహూత్రకాపూరాణవసంభూతరాష్ట్రనిగ్రహాని [illegible] మహాయజ్ఞ [illegible]
పహోమాది తద్వాక్యైవకారయుంది - తతః - శక్తితోహూపత్రస్య [illegible]
శ్లోకోక్తప్రకారేణకృతాయాం ప్రతిమాయాం ఓంకంకరాయనమఃఇతి నామమంత్రేణషోడశభి సంపటరేవ [illegible]
రైఃసంపూజ్య ॥ ఋష్యాదిస్మరణాత్ - పూర్వోక్తంసర్వం మార్జనవిసర్జనాంతంకుర్యాత్ ॥ అత్రైవ
స్త్రీయోగే జపసంఖ్యాప్యుక్తా - లక్షగురులఘుఫలానుసారేణాయుతస్యచమారభ్య లక్షంస్యాయం ॥ విశేషస్తు
ద్వారోగనాశార్థేకాసూర్యాభిముఖేన వింశతిసహస్రోజపోర్కసమిద్భిశ్చహోమోభూతాది విశేషశమనార్థే
అశ్వత్థసన్నిధౌజపః - సలవణదధ్యక్తాః కుశాస్త్రిస్త్రాగ్రాః అశ్వత్థసమిధో హోమే పంచదశాహుత్యానంతరం
ఛాంచాంగచ్ఛేతివదసేత్ ॥ ప్రసుమహారమితేనాన్నేన గ్రహోద్దేశేన బలిస్ప్రదేయః - జయార్థేః శత్రుస్థానా
భిముఖ్యేనయః కరోతి ॥ తత్రశతపత్రాణాం హోమః - కన్యార్థే శ్వేతపుష్పైర్నిత్యంనవతిసహస్రహోమః - త
త్రాపిస్త్రీవశ్యత్వేవామాంగముష్టతంకృత్వా హోమః - హస్త్యశ్వామాత్యగ్రహగ్రామకామసిద్ధాదింతౌఘృతా
క్తాంస్త్రిలాక్తహుత్వా హోమశాలాయాం ధాన్యరాశౌ కుంభంసంస్థాప్య జలేనాష్టోత్తరసహస్రసంఖ్యా
యాకుంభమభిమంత్ర్య ॥ పంచపల్లవాన్నిక్షిప్య - తజ్జలేనహస్త్యశ్వామాత్యానభిషిచ్య - తచ్ఛాలాం అప్రదక్షి
ణంప్రోక్షయేత్ - గృహగ్రామాదిశాంతౌతు అస్మత్కృతస్థానయోక్తప్రకారేణవాస్తుశాంతిరవికార్యా -
తన్మండలంచైకాశీతిపదః తత్రైవజ్ఞేయం - తతఈశానేభూతానాంపతయేచభూమ్యసోపాయసాదినాబలిర్దేయ
యః ॥ అద్భుతశాంతౌగ్రామాద్బహిఃదశభిర్విప్రైః సహజపిత్వా - ఘృతాక్తపలాశసమిద్భిర్హుత్వా - ఈశా
నాయదిశ్యాందిశ్యద్భుతంజాతంతద్దిక్పతయేపశూనాంపతయేచబలిందద్యాత్ - వృష్ట్యర్థే జలేస్థిత్వా ఘృ
తాక్తైస్తిలైర్హుత్వా శివంగరుడంచ సంపూజ్యతాభ్యాంబలిందద్యాత్ - కామనాయాంతుఘృతాక్తబిల్వస్య
సమిధోహోమః ॥ శాంతౌవిశేషమాహ్యః - పుత్రార్థే పాయసందద్యాత్ - ద్రవ్యార్థే బిల్వఫలాని - ఆయుష్యా
ర్థే దూర్వాః - తేజోవృద్ధ్యర్థంఘృతమ్ - పశ్వర్థే వ్రీహయః - రాష్ట్రార్థేయవాః - సర్వకామార్థేస
శర్కరంపాయసం - జ్వరనాశార్థేమధ్వక్తాన్యామ్రపత్రాణి - శీతజ్వరనాశార్థే గుడూచీసమిధః - కన్యా
ర్థేమధ్వక్తాఃలాజాః॥ ఇతిత్వరితరుద్రప్రయోగః. *

ఇతి శ్రీమీమాంసకభట్టనీలకంఠాత్మజభట్టశంకరకృతో

కర్మవిపాకసారః సమాప్తః.

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

—* అథాపరం అశ్వదానమ్. *—

హేమాద్రౌ బ్రహ్మాండే ॥ ఉగ్రశ్రవః పరిపృచ్ఛామహే త్వాం కథం [illegible] దానం [illegible] । ఏవం పృష్టో మునిభిస్సూతసూనురువాచేదం దానమాహాత్మ్యమత్ర ॥ [illegible] దాన యదశ్వం [illegible] సౌమ్యాయుష్యతే రోగపూర్ణాః । అభీష్టసిద్ధిఫలదం తు హాకర్తుర్దాయుష్యదం [illegible] । ఉగ్రాణి సర్వాణి శమం ప్రయాంతి [illegible] యాంత్యేవ [illegible] నిత్యం రమతే యత్ర భూమౌ ॥ [illegible] దాశ్వినం నామ [illegible] । వేదీం [illegible] హస్తమాత్రం సమంతాత్ కృత్వా సితైస్తండులైరాఢకైః [illegible] ॥ తత్ర [illegible] కృత్వా ప్రాఙ్ముఖోభ్యర్చయిత్వా । ద్విభుజౌ దేవభిషజౌ [illegible] చారులోచనౌ ॥ [illegible] దివ్యావక్షిణహస్తయోః । తావశ్వమస్తకౌ కార్యౌ దర్శనీయౌ తథాశ్వినౌ ॥ ఏకస్య [illegible] శ్వేతం గమ్ । నారీయుగం ప్రకర్తవ్యం సురూపం చారుదర్శనమ్ ॥ తయోశ్చ [illegible] ప్రోక్తే రూపసంపత్తథాకృతిః । రత్నభాండకరే కార్యే చంద్రశుక్లాంబరే తథా ॥ ఇతి మంత్రః ॥ నాసత్యదస్రావయి [illegible] హిరణ్యరూప పదానాన్మమ శాంతిరస్తు ॥ యథా యువాం దేవభిషగ్భవేతాం తథాప మే రోగశమాయ జేతాం ॥ *

ఇతి హేమాద్రావశ్వదానమ్.

—‡ అథనానారోగహర తులాదానాని. ‡—

హేమాద్రౌ గారుడే ॥ తులాపురుషదానం తు శ్రీముమృత్యుంజయోద్భవమ్ । అథ లోహం ప్రదాతవ్యం సర్వరోగోపశాంతయే ॥ కాంస్యం చ యక్ష్మణే దేయం త్రపు ప్రకర్ష విగారకే । అపస్మారే తు సీసం స్యాత్ తామ్రం కుష్ఠే సుదారుణే ॥ పిత్తలం రక్తపిత్తే చ రూప్యం ప్రదర మేహయోః । సువర్ణం సర్వరోగేషు ప్రదద్యాత్ [illegible] త్యనోదనమ్ ॥ ఫలోద్భవం తథా దద్యాద్వృద్ధిహ్రాస్యం దీర్ఘదారుణే । రుజిగాఢం చాశ్మరోగే [illegible] గండమాలకే ॥ జాంగలం చాగ్నిమాంద్యే చ రోగాత్మా వేద [illegible] పిష్టకమ్ । మధూద్భవం తథా దేయం శ్వాసశ్వాసజలోదరే ॥ ఘృతోద్భవం తథా దేయం చ్ఛర్దిరోగోపశాంతయే । [illegible] విషాశ [illegible] గదామయే ॥ లవణం కఫనాశాయ [illegible] । అన్నం చ సర్వరోగస్య నాశనే [illegible] । అత్ర తులాదానే సాధిదేవతాః పూజ్యాః ॥ తాశ్చ గారుడే ॥ లోహే సహస్రకిరణః । కాంస్యే [illegible] । సీసకే [illegible] । తామ్రే సూర్యః । పిత్తలే కుజః । రౌప్యే పితరః । సువర్ణే సర్వదేవతాః । ఫలే సోమః । గుడే [illegible] । తాంబూలే వినాయకః । కుసుమే గంధర్వాః । జాంగలే [illegible] జాంగలం-కుంకుమకేసరః । మధుని [illegible] । ఘృతే [illegible] యః । క్షీరే తారాగణః । దధ్ని సర్వాః । పిష్టే ప్రజాపతిః । అన్నే సర్వరోగ [illegible] నానారోగ [illegible] ॥ అత్ర నానారోగహరాణి తత్రైవ బ్రహ్మాండే ॥ బ్రహ్మోవాచ ॥ భగవన్ [illegible] సంభవం [illegible] తే । ఏషాం తత్పరిహారార్థం కర్తవ్యం భూతిమిచ్ఛతా ॥ ఇత్యేవముక్తో భగవాన్ [illegible] దాహృతస్మై తత్సర్వం బ్రవీమి మునిసత్తమ ॥ అథ యో వ్యాధయస్త్వేవ శరీరపరిశోషణాః । [illegible] పరిహారార్థం కర్తవ్యం హితమిచ్ఛతా ॥ జ్వరోతిసారో [illegible] గుల్మం శూలం భగందరః [illegible]

మలకల్హారతులసీదళపంచకైః ॥ కుసుమైరితరైర్వాపియథాస్వాఙ్గసముద్భవైః। చందనాగరుకర్పూరై ర్వివిధై ర్ధూపదీపకైః ॥ నానావిధోపచారైశ్చవివిధాహారభూషణైః । తాంసువర్ణేనవిహితాంవిశ్వకర్మేతిపూజయేత్ ॥ తతోబ్రాహ్మణమభ్యర్చ్యవృత్తాధ్యయనశాలినమ్ । విప్రమభ్యర్చ్యవిధివత్ప్రతిమాంవిశ్వకర్మణః ॥ దక్షిణోపస్కరయుతాంశ్రద్ధాదానోమహావ్రణీ । పాణినాపాణిమాలభ్య సవ్యేనాస్యకరోపరి । సమ్ముఖీం మూర్తిమాలభ్యమంత్రమేతముదీరయేత్ । యన్మయాదుష్టభావేన స్పృష్టంతేనమహాత్మనా ॥ విప్రాంగేశస్త్రసంపాతాత్కృత్వాయత్పాపమార్జితమ్। వ్రణాఖ్యంయత్తస్మాత్ – అనఘోహమసానీతి త్రిర్వదేత్ప్రణమేద్విజమ్ । దుఃఖం నాడీవ్రణాఖ్యంయత్తస్మాన్ముచ్యేయసువ్రత॥ ఏధిత్వమనఘస్సోపివిప్రస్త్రిర్వ్రణినంవదేత్. తతోవ్రణీశిలాద్రింతం శుల్బభాజనసంయుతమ్ ॥ ఉచ్చరేన్మంత్రమేనంతుస్పర్శయేత్పాణినాద్విజమ్ । మంతవస్తిలసంఖ్యాకా మయా విప్రచికిర్షితాః ॥ విప్రస్యవిహితాపూర్వంమహాంతోచలసన్నిభాః । యద్విప్రవపుషఃపూయ శ్శోణితవ్యపనం భువి ॥ కృతంతదఘనాశాయదత్తాశీస్స్వగృహాన్వ్రజేతి । తతస్తుసర్పిషస్స్పర్శంకృత్వావిప్రాన్ప్రపూజయేత్॥ అగ్నేనయేతిమంత్రాంతేభూయస్తంప్రణమేద్విజమ్। విప్రస్తత్సర్వమాదాయదత్తాశీస్స్వగృహంవ్రజేత్॥ వ్రణీ ద్రవిణవస్త్రైస్సైశ్శ్రద్ధయాపరయాన్వితః । లక్ష్మైర్హికంపూర్వముక్తంప్రాతివేశ్యాదిచింతనమ్ ॥ గతేవ్యజనుహాంసంఖ్యాంప్రశ్నకాలేవచింతయేత్ । ❋

ఇతి శ్రీభట్టనీలకంఠాత్మజభట్టశంకరకృతే కర్మవిపాకార్కే సూర్యారుణ సంవాదే దుష్టవ్రణహరమ్.

—❋ అథాపరం పృథ్వీచంద్రోదయే. ❋—

జైమినీయసంహితాయామ్ ॥ నిరీక్ష్యసాధూనుత్తానః ధనుర్వాతంప్రయాతిసః । మాషమేరుంతైలవాపీం ప్రదాతారంవిముంచతి॥ సాధూన్దృష్ట్వాయోఽనుత్థానో అనమ్రఏవగచ్ఛతి ॥ సధనుర్వాతవాన్ భవతీత్యర్థః ॥ తన్నాశాయమాషపర్వతంతైలవాపీంచకృత్వాదద్యాదితి ॥

ఇతిధనుర్వాతహరమ్.

—❋ కంపవాతహరం. ❋—

అథకంపవాతహరమ్॥ సూర్యారుణసంవాదే ॥ పలద్వాదశభిఃకుర్యాత్ దశభిర్వాష్టభిశ్శుభమ్ । మృగంశోభ్యంసుఘటితం దృఢాంగమతిసుందరమ్ ॥ పలసమ్మితమానైశ్చ శృంగేకార్యేహిరణ్మయే । పుచ్ఛాగ్రేతుప్రవాళస్స్యాత్తండులద్రోణసంస్థితమ్ ॥ పలాభ్యాంనిర్మితంరమ్యంకాంస్యపాత్రచతుష్టయమ్ । పయోదధిఘృతక్షౌద్రపూరితంస్వస్వమంత్రతః ॥ కృత్వాగ్న్యుత్తారణంమంత్రైర్మృగంస్థాపయేత్తతః । పాత్రేషువిన్యస్తపద్మైః వేదమంత్రైఃప్రతిష్ఠితమ్ ॥ వాతగంమృగమారూఢం విచింత్యమనసాసకృత్ । అర్చయేద్విధివద్భక్త్యా సుగంధకుసుమాదిభిః ॥ ఆనోనియుద్భిర్మంత్రేణఆయంగౌరితిమంత్రతః । ఏవమభ్యర్చ్యతందేవం మనసామృగమాస్థితమ్ ॥ తదగ్రేజుహుయాన్మంత్రైరుక్తైస్సైరపిభూయసా । బ్రాహ్మణాయసువృత్తాయవిదుషేతిగుణై

యేద్బుధః॥ మృగం వద్యాత్సువిధివత్స్వదానవిధికోవిదః । దానాంతే [illegible] నానుమోదితః । య
స్మయాహరతానానాద్రవ్యాణిసతతంపురా । మహ్యేనఃకథనాతస్య ప్రాప్తమేతద్విరుద్ధం మమ । తస్యనాశా
యమేదత్తో మృగోవాతస్యవాహనమ్ । దానేనానేనతద్యాతి కాలేయం పాపసంభవాత్ ॥ యుక్త్యేతానితుకర్మా
హంభూయాసంతతిరేపిదేత్ । సహేభూయ్యో మిత్రైంబిలోక్యవదాన్యత్ ।

ఇతికంపవాతహరమ్.

—* ఆక్షేపవాతహరమ్. *—

శంకరఉవాచ ॥ వాయోరాక్షేపసంజ్ఞస్య శృణుకర్మసలక్షణమ్ । నిష్కృతించ విశేషేణ కీర్త్యమానంమ
యానఘ ॥ అవాగసిగురౌ గాంతే ప్రధర్షణేనపతితాంకే । వాతఆక్షేపకోనామజాయతే భృశదుఃఖదః । లక్ష
ణంతస్యవక్ష్యామిత్రిధా తివిధభూషణ ॥ గురుంప్రణేశవాక్యార్థంచకృతవానపి యన్నృపా । ఉత్తరార్ధంభూతవా
దాన్యైః అన్యథాపరూపకైః । అపిసన్నసదాక్షిపైః ప్రాక్షిపేజ్జనసంసది । అంగానాంవ్యాయామముష్యైవ
ప్రసవిస్రతికర్మణి ॥ యథాపశ్చాత్కృతాస్సర్వే అథాగురు నిరూపితాః । ఏవంపశ్చాత్కరాదీతి క్షిప్యం
తేంగానిదుర్మతేః॥ క్లిశ్యంతేవాయువేగేన నానారోగ్రభిచాదిభిః । నాశ్నాతిసవిద్రావితస్రావం ప్రపిబత్య
సౌ ॥ వాయునాక్షేపకేనాతః కించిత్కాలంక్షమేత్తతః । గురూదితాపశాపస్సేత్సర్వాంస్తాంత్సత్వతాంన
యేత్ ॥ తదాకస్యేచ్ఛిరోవాకో స్యాంగాదీన్యపితాపయేత్ । ససత్సుబహిరాభీతే నిషిద్ధ ప్రసరే గురౌ ॥
అంగానాంప్రసారితాత్సముహుఃప్రపతత్యధః । తంవాపతానకోనామ్నా సభిషగ్భిరుదీర్యతే ॥ యదాప్రతిష్ఠం
భవతిగురుశ్శోకభయాదిభిః । తదావాతోంగమప్యస్య స్తబ్ధాత్మకమథాపివా ॥ తత్స్తబ్ధమానుషస్యాంగం దండవ
త్ప్రతిభావ్యతే । నామ్యమానంచననమేత్తరసాయత్నైరపి ॥ తదుద్దండాయతానాఖ్యాం సంజ్ఞాంచ లభతేమ
నూన్ । గురుర్యథాభవద్వాచి స్తంభఃపశ్చాపరాజయాత్ ॥ తథాస్యాహుఃపున స్తంభాత్ జిహ్వాగ్రమపితుద్య
తే । నాన్యమత్తుంసశక్నోతి పిబత్యంభోతికృచ్ఛ్రతః ॥ మానసోవాపతానస్యాత్కర్మణాక్షేపకోపతః । క
ర్మణావాగ్భ్రమధీకృస్తై గురౌదండాపతానకః ॥ ఏవంత్రిధావిరుద్ధేస్మిన్ గురావాక్షిపితేప్యసౌ । త్రిభేతిలక్ష్యతే
సంజ్ఞాంతద్విరో [illegible] ॥ మనోవాక్కాయకర్మాద్యైర్యధిరక్షిప్తైపురాగురౌ । అపతంత్రకఇతిఖ్యాతోవ్యా
ధిర్వాతప్రకోపతః ॥ ఇతిజ్ఞాత్వాప్రతీకారంవ్యాధేస్తస్యచఆచరేత్ । విధివత్రాపతంత్రోక్తాః సర్వేపిసందీప్య
తే ॥ అంగానాంపృష్ఠభాస్సంశపూజాక్రమాదిభిః । దేయాత్రాభ్యర్చ్యవిధివద్ధరేస్త్రివిక్రమితనుః ॥ నిర్మి
తానువిశుద్ధేనస్వర్ణేనైవాథనిష్కకా । చతుర్భుజగదాపద్మ శంఖచక్రోపశోభితా ॥ తంమూలార్ధాధకంన్యస్య
తామ్రపాత్రేనివేశితా । తదగ్రేథజపేయుస్తేబ్రాహ్మణాశ్శంసితవ్రతాః ॥ యుంజతేమన ఇత్యాది విష్ణోస్సూ
క్తానితద్విదః। ఎవంవైవైష్ణవంమంత్రం ఇదంవిష్ణురితిస్ఫుటమ్॥లక్షమానమితంసంఖ్యాజ్జుహుయాత్తద్దశాంశతః॥తి
లాంస్త్రిమధునోపేతాన్ సూక్ష్మమారుతహోమతః ॥ గ్రహహోమాదికంసర్వంతతఃపూర్వవదాచరేత్ । మరు
ద్భ్యోమారుతంహోమంవైష్ణవంవిష్ణవేర్పయేత్ ॥ తతోభ్యర్చ్యహరేమూర్తింమరుత్స్వగ్రహానపి । బ్రా
హ్మణాయప్రదద్యాత్తాంమూర్తింత్రైవిక్రమీంశుభామ్ । సదక్షిణాంతతోమంత్రాన్ మానసానుచ్చరేద్గదీ॥య
స్మయామనసాసాక్షాత్ అధ్యధిక్షిపతాగురూన్ । ప్రాప్తమానోపతానాఖ్యంకర్మణాక్షేపతాపజం ॥ దండాప
తనసజ్ఞంతుకర్మవాగ్భ్రమసంభవమ్ । బ్రహ్మహత్యాసమంయద్యత్ తస్యతస్యాపనుత్తయే ॥ దత్తాత్రైవిక

మిమూలితా స్తస్తదేహోవినాశనే । మృత్యుంజయం ప్రాకృతా స్తత్త్వస్త్యాదభిధాయకాః ॥ అఘోరాఖ్యం భవా నీతి త్రివారంతం ద్విజంవదేత్ । జన్మజాత్యాయుష్యంత్రాదైర్యజ్ఞైః ప్రశ్నభాగ్వదేత్ ॥ తిస్రో త్రైయ గదె మృత్యు స్త్రీ ఫలదేహవిశుద్ధయః । కమలాణోలవహానాం చ రోగాణాంచ విశేషతః ॥ విశేషాఃకథితాః ప్రోక్తాః ముక్తిద్వైతవిస్తరః ।

ఇత్యాదిదేవాతహాసమ్.

గృహధూమేసంశ్లిష్టే వాత వ్యాధిస్త్రిస్తంహాస్యఖర్పరే । కమలాత వ్యాధికష్టాబుసహం పుణ్యాణ్ పాత్రైః స్వా లసేనజగ్రాసపాద స్త్రం స్వపత్నమోక్షః । షోడశేవాత్స్యలాన్యానాం థాల్యానాం వా త్యజాక రే ॥ ముహు ముఖాహురుహామాతాం గృహే గామసుధాపనమ్ । ప్రతిజపేసాంషణ్ ప్రదాదేత్ గృహస్థేనీకస్యా విశ్వో చాఖా విశ్వాకచాస్యాప్యా విశ్వామానాని గావ యోః । అపకారస్య సంబాహుం నానామూలిని రహస్యే ॥ ఏవ మేషాం ఘృతాలనైః పాకైః ప్రత్యుంగుడ్యయః । ఆరభ్యేషమ తేపేదా మాసకుంచరమ స్తకమ్॥ ఇత్యా స్వస్తి స్వితోరూరోక్తాజాంఘయోజాఖానపోంపదె । జాబు తెహారిచిత్రాతిధాతువః ప్రజిగీషయా ॥ తే పతే పతిథాంగేషు లోష్ఠకాష్ఠాదినా తథా । ఆరోపయేద్బుదం తేషు లోహకాష్ఠాది కాష్ఠభాక్ ॥ అభిచారఖకరే బాధా తేము తేష్వస్యజాయతె । ధారణాదివధాద్ద్రష్ఠంసూచీభిస్తోదనాదివా ॥ తోవోభవత్యహో రాత్రిస్పృశి కస్యేపదంకణ్ తే । యాపత్యృత్యస్తదాఘాతస్తావత్య్రత్యేంఘ్రిపీడనమ్ ॥ ఇతరైర్వాయుధాద్యైస్స్వ దంగపీడాప్రదాదిభిః । యదేవసంభవేల్లోష్ఠకాష్ఠైరాహననంకృతమ్ ॥ తదంగముస్యపీడాదౌనిమిత్తం ప్రతిభా వయేత్ । గావో వావృషభో వాపి దమ్యోవాగోరసాదివా ॥ తన్నోత్పుగ్రహకాలో వా తస్మిన్ స్తంభ పదపి. ప్రధావత్ రూపవాక్యాని యతో ప్రత్యవదత్ప్రరా ॥ అనతా తేపేనా తాం విరామాస్సంభవంతి తే । పుత్రశ్చాపి చకాన్యాపత్ త్వక్ఛేదా స్రుక్సరివాస్తథా ॥ భవంతితత్ర తత్స్యాపి వ్రణాశ్చస్త్రాగ్ని సంభవాః । ప్రహారేత్రే యమాణేసావక్రాదేవాపతత్యయాత్ ॥ భవేదత్యంతకో గాణాంచ క్షతాస్ఫురంతథా । భ్రమోభవతి దాహ స్ఫ విహ్నామాలంద్యంచస్యావనాత్ ॥ ఏవంవిధితకమాణా ప్రాయశ్చిత్తముదాచరేత్ । శుభేమాసిని తేపక్షే స్వానుకూలగ్రహేదినే ॥ సశుభ్భూప్రదేశేతు ప్రలిప్తెగోమయాదినా । హైమంత్రివిక్రమం పూజ్యలక్ష్మ్యాస హాచతుర్భుజమ్ ॥ వ్రతారంభవిమిత్తం చ విపాత్ వేదవిదోచరేత్ । దశతాస్యైరాజ్ఞాతవ్యాం గో దానా గావధనాదినా । విచిత్రవపనైర్భూషామి హిరణ్యా స్వైర్వభక్తితః । [illegible] సమ్యక్సూజ యేత్సదా ॥ గవాంచ [illegible] ॥ [illegible] ॥ ఇత్యేవం [illegible] ॥ [illegible] దాహేపదా[illegible]కారణాత్ । [illegible] ॥ [illegible] మంత్రైర్న[illegible]కాః । తేపిహా[illegible] ॥ [illegible] స్యానుకారకాః ॥ [illegible] గృహస్థే[illegible] ॥ [illegible] నాచ ॥ కటిపృష్ఠ[illegible]కారణం[illegible] । గృహస్థే[illegible] ॥ పీడా తోవాగ్రవాహో వాదన్యబాధిస్యరూపకమ్ । లపు[illegible]నేన జాయతే ప్రాక్తవంహరేత్ ॥ [illegible]

పృష్ఠోపసంధ్యాదౌ బాహ్యణం గామధారణో శ్రా, ... ప్రత్యూషే బాధాతస్తస్యా హజాయతే । దేవదానప్రగృహ్య ... యమ్ । ... కః ప్రతిహవ్యణాచ । ... ప్రతినాశతుః । తస్య ... జాయతే । ... దరాత్ । త్రైవిక్రమం ... యే । ... మానం పఠేద్ర ... బ్రాహ్మణాన్ ... జప్త్వా ... లక్షం ప్రాప్నుయాన్నరః ॥ *

—* అథామవాతహరమ్. *—

విప్రేభ్యఉపస్థితం చ ఆమాన్నం ... స్వజనాతిథిబంధుభ్యః పర్వణ్యాపికవస్తుదః । ... మానే తైరామవాతమవాప్నుయాత్, ... బ్రాహ్మణాన్ సమాహృత్య ... తథా । ... ప్రముఖ లంకృతాః । ... వితృవ్యాధిబలం విష్ణు శ్రద్ధయా ... తః । ఆనూన్యాం ... స్పృహ ॥ దానాం తేబ్రాహ్మణాన్ సర్వాన్ సమాహూయ పరస్థితః । శ్రావయేన్మంత్రమస్యాగ్రే దైవస్థైవస పరతః । స్వామినామువ్యాకత్వేన దత్తానిఫలలిప్సయా । ద్విజేభ్యో పిస దాన్నానిగుణేభ్యస్సదనేనశి ॥ యన్మయావినియుక్తేన తత్ర తానిచ చక్రిరే । తేన ప్రాప్తోమహావ్యాధి రామవాతోతిదారుణః ॥ తస్యనాశాయ మేదత్తౌ షేనవఝ్సు ఫలకుశాః । ఆమాన్యపి చ దత్తాని విత్తశాఠ్యమకుర్వతా ॥ యేన సోస్మాద్వ్యముచ్యేహం దుస్సహా ద్వ్యాధితోముతః । అంఘోహామపానీతి త్రిరిదం శ్రావయేద్ద్విజాన్ ॥ అనఘోత్త్వమసీత్యుక్త్వా తతో విప్రాన్విసర్జయేత్ । తతస్సకనకం సర్వాన్స్వస్త్యాలో ప విశ్యద్విజాన్ ॥ ప్రణమ్యాతశ్రద్ధయా భృత్యవ్యజన ... మాన్నం ... ప్రవిశేదయథాశక్త్యావిత్తానుస్యబలేషుయా । దీనాంధకృపణేభ్యోన్నం దత్వాభుంజీతబంధుభిః ॥ ... తన్నైమానివిచింతయేత్ । ... ప్రణజాతయః । జిహ్వాదశనదంష్ట్రాది ... వేదనా । మాషకా ... తిలకాః కంఠసంభవః । సదైవోద్విగ్నచిత్తత్వం ద్రవ్యహానిః ... వమ్ । నృపచోరాగ్నిని ... జ్యేతణలోవ్యయః । జన్మజాత్యనమంత్రాద్యం ప్రాతవేక్స్యాదిచింతనమ్ । తత్సర్వం ప్రస్వేధాజ్ఞాత్వా సుధియాదైవవేదినా ॥ *

ఇత్యామవాతహరమ్.

—* తంత్రవాతహరమ్. *—

తల్లక్షణంఆయుర్వేదే ॥ కృచ్ఛ్రాదుచ్ఛ్వసితిత్రస్తోసన్మీలితలోచనః । కపోతఇవ కూజేచ్చ నిసంజ్ఞః సోపతంత్రకఇతి ॥ తస్యదానప్రతీకారౌ హేమాద్రౌ వాయుపురాణే ॥ గురోరలీకనిర్బంధా దపతంత్రిభవేన్నరః । అలీకనిర్బంధోనిమిత్తంవినానిర్బంధః - వక్ష్యేతస్యప్రతీకారం దానహోమాది సంయుతమ్ । పలేనవాతద శైనతదర్ధార్ధేనవాపునః ॥ కారయేద్ధరిణం హైమం వాయోర్వాహనముత్తమం । శృంగేచరజతేనాదేశ్య

స్వత్రయసమన్వితే ॥ పర్వత్రయంఅంగుల్యాదేః ॥ తండులోపరిసంస్థాప్య బ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ । అథకృత్రితయం యద్వా తదర్ధంవాథశక్తితః ॥ అథకస్యగ్రహపంథాస్య ప్రకరణే పరిభాషాయాం జ్ఞేయం ॥ పాదేషుచత్వషుస్థాప్యంకాంస్యపాత్రచతుష్టయమ్ ॥ కాంస్యపాత్రచతుష్టయమితిసామాన్యేనోక్తావపి పయోదధిఘృతక్షౌద్రపూరితంస్యాత్స్వమంత్రతఇతి ॥ కంపవాతహరే ఉక్తత్వాదత్రాపిపయ ఆదిపూరితం గ్రాహ్యం ॥ సూర్యేచంద్రోదయేప్యేవం ॥ వాయుర్దైవతమంత్రైశ్చహోమంతత్రప్రకల్పయేత్ ॥ వాయుర్దైవతమంత్రాఃవాతఆవాతు భేషజం అనానియచ్ఛిశ్నితిసిభిరధ్యమిత్యాద్యాఃకంపవాతహరోక్తాఅత్రాపిగ్రాహ్యాః ॥ సమిదాదిచరుంహుత్వాశేతవస్తోత్తరంద్విజ । ఆచార్యస్సర్వశాస్త్రజ్ఞస్సర్వవిద్యాసునిష్ఠితః ॥ ఏతద్దానప్రయోగజ్ఞో వేదవేదాంగపారగః । అగ్నేరీశానదిగ్భాగే కుంభంసంస్థాపయేత్సుధీః ॥ నవరత్నానిజేయాని అలాభేస్వర్ణమేవతు । సితిపెన్యతి కాంవాపిరోచనాంగుగ్గులంతథా ॥ సక్తుభిర్బ్రాహ్మణైశ్చాపిశాంతికర్మప్రకల్పయేత్ । ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైహిరణ్యాదిభిరేవచ ॥ పవమానానువాకేన దేవస్యత్వేతిచైవహి । తతఃపీఠేసమాసీనఃసుహృద్భిచతురావృతః ॥ వస్త్రేణవేష్టితంకుంభం ఆదాయచతురోద్విజాః । తతశ్శుక్లాంబరధరో గంధశుక్లానులేపనః ॥ ఆచార్యేణసమంపూజ్యహిరణ్యస్యప్రకల్పయేత్ । వాయోశ్శీతేనమంత్రేణ తల్లింగేనాథవాపునః ॥ తతస్తాంహరిణీందద్యాత్ప్రాఙ్ముఖాయఉదఙ్ముఖః । మంత్రేణానేనవిధినా ఆచార్యాయాథభక్తితః ॥ వాయోచరసి భూతానామంతస్త్వంలోకపావనః । ప్రాణోపానవ్యానోదానసమానాద్యభిధానతః ॥ అపికంయత్కృతందేవ పూర్వజన్మని మారుత । త్వంవేత్సిసర్వసేతద్ధిపరమాత్మాయతస్త్వహి ॥ వాహనస్యప్రదానేన అపతంత్రం వినాశయ । బ్రాహ్మణానాంచతుర్ణాంచ యథాశక్త్యాచదక్షిణా ॥ ఆచార్యస్త్వహలంవాపోగృహీత్వాశుక్లమేవతు । తేనైవస్వీయథాలింగమంగానివిమృజేత్సుధీః ॥ అక్షిభ్యామనువాకేనయథాలింగేప్రయత్నతః । దర్భాగ్రముష్టినాచైవదర్భపింజూలకైరపి ॥ హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః ఆపోహిష్ఠేతివైపునః । పవమానానువాకేనఅసోఅస్మాత్తస్మైవచ ॥ అన్నైస్సుహాన్యైర్జుహుయాత్బ్రాహ్మణైర్లౌకికపూజితైః । బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్పశ్చాద్యథావిభవతోనరః ॥ ఏవంకృత్వాతువిధివదపతంత్రాత్ప్రముచ్యతే । ఆయురారోగ్యసంపన్నఃస్వస్థోభవతి మానవః ॥ మహావ్యాధితుకాప్యేషుదానమేతత్ప్రశోభయః । తత్సందోష్టైర్యార్మకర్తాసిరుజో భవతిప్రభో ॥ *

ఇత్యపత గ్రహసంహరణదానమ్.

—* అథనేత్రపుష్పహరమ్. *—

సూర్యారుణసంవాదే ॥ జరాయుజాండజాః క్లీబాః మిథునీభావమాగతాః । క్లీబాః మదోన్మత్తాః ॥ యద్భృత్యమాభిరమతః ప్రేమసీభిస్సమాగతాః । న్యాయమనస్మయవిద్యావాఃపతత్రీనసపత్రవాః ॥ భయాద్విమ్యజ్యతాంతేషాంశుక్లబిందుర్యదాద్రవేత్ । అకాలేవాప్రదేశేవాప్యల్పానందంసమీయుషః ॥ రతిసక్తచిత్తస్యోభావః - భయాదినాచ్యుతేశుక్లేస్యభూమ్లింగక్షతిమదాహః - ఇత్యాదిలక్షణాన్యుక్తాని ॥ తస్యప్రతీకారతుకత్కః - సువర్ణవ్యయమానేన సౌవర్ణంపన్నగాధిపమ్ ॥ గరుడం ॥ వైదూర్యమత్కీయుగళరంకతస్యంవాకృతాకృతి । తిలద్రోణోపరిస్థాప్య పూజయేద్వివిధార్హణైః ॥ తతోబ్రాహ్మణమామంత్ర్య వేదవేదాంగపారగమ్ । తస్మైతంరత్నగర్భంతందద్యాద్దానవిధానవత్ ॥ దానాంతేకీర్తయేన్మంత్రం ప్రయత్నఃప్రాంజలిస్థితః ॥ మంత్రస్తు ॥ యస్మయామధాభావేనకౌతుకావిష్టచేతసా । పశ్యతామిథునీభూతా కామాతాఃపక్షిదం

పతి ॥ అశ్వత్థాభ్యాం సు [illegible] సహస్రా నీరాజయే [illegible] ప్రతిమాం [illegible] స
ప్తం చాపి సూర్యతే [illegible] పాత్రం సహస్రదళవిధానకమ్ । [illegible] మండప
[illegible] సువర్ణనిర్మితముత్తమమ్ । [illegible] ప్రతిష్ఠాప్య [illegible] ప్రతిమా
రాం తత్ర మధ్యే తు ॥ నగ్నాం పరస్త్రీ [illegible] సంగతామ్ । [illegible]
జానుతలే స్థితే ॥ [illegible] । [illegible]
లోహితసంయుతే ॥ మృగాజినే పతితే [illegible] సంస్కృతే । సుదర్శన [illegible]
కృష్ణవస్త్రావృతే [illegible] ఆసనే [illegible] । [illegible] పంచాశత్పలనిర్మితా । [illegible]
రత్నరత్నాద్యాస్ఫటికాకీర్ణపృథుస్తనీ । పురుషేణ [illegible] సంయుతో [illegible] ॥ తతః స్వర్ణపాత్రపూర్ణం చం
దనచర్చితమ్ । [illegible] ॥ ప్రదద్యాద్విదుషే బ్రాహ్మణాయ [illegible]
నానాం తే ప్రణిపత్య [illegible] మేతముదీరయేత్ ॥ మంత్రస్తు ॥ యన్మయా పూర్వజన్మని [illegible] హతబుద్ధి
నా పరస్త్రీప్రసంయోగకం సహసా ప్రమనం తతమ్ ॥ అదత్తేనేయం సాధూనామాదరాద్ప్రష్టసుజనా । వీనసోఽస్య
ప్రణాశాయ మతస్తే [illegible] ॥ [illegible] దత్తమేతత్సదక్షిణమ్ । అత స్త్వత్తో [illegible]
పాపం మే క్షిగవ స్త్రథా ॥ [illegible] । ఏవము [illegible] స్త్రీ [illegible]
తం విసర్జయేత్ ॥ తతస్తాం ప్రతిమాం పాత్రం పూర్ణం గవ్యేన సర్పిషా । సువర్ణా [illegible]
[illegible] ॥ గురుం సంపూజ్య సంగృహ్య తస్మై దద్యాత్సదక్షిణమ్ । అథ ప్రతిగృహీత్వా మంత్రః ॥ ఓజో మయామి
దం స్వర్ణం మోజో మయామిదం హవిః ॥ ఓజో మయం స్వర్ణమయం తుభ్యమోజస్వి నేమయా । [illegible]
వాస్మై తుభ్యం దత్తం ప్రసీద మే ఇతి ॥

ఇతి నేత్రప్రప్పహారమ్.

—※ రక్తపిత్తహరవరుణదానమ్. ※—

సూర్యారుణసంవాదే ॥ గాఢిం [illegible] పిబతశ్చాపవంతథా । సవనోఽభిగ [illegible] శ్చవృషా
[illegible] కర్మణః ॥ నాసానేత్రాస్యకర్ణేభ్యో మేఢ్రాద్గుదాదపి । రక్తం పవతే [illegible] పిత్తకోప
కః ॥ [illegible] సాంద్రం [illegible] । కృష్ణం [illegible] గోపయుపాసమమ్ ॥ శ్వా
సశ్వాసౌ చ దౌర్బల్యం తృష్ణాకోష్ఠప్రభేదనమ్ । శిరస్తాపస్సరక్తం చ [illegible] ॥ [illegible] రక్తపిత్త
స్యకథితం రోగిణ స్తథా ॥ ప్రతీకారమథాహ ॥ [illegible] సతు [illegible]
దేశేతు గోమయేనోపలేపయేత్ ॥ తత్రసంస్థాపయేత్కుంభం [illegible] పూరితమ్ । రక్తవస్త్రేణసం
వీతం సహిరణ్యౌషధాన్వితమ్ ॥ తత్రతామ్రమయే పాత్రే తిలపూర్ణే ఫలాన్వితే । వరుణం [illegible]
సువర్ణపలనిర్మితమ్ ॥ పూజయేత్ప్రతిష్ఠాప్య [illegible] । తదుత్తరే [illegible] కుంభం [illegible]
పలశతోన్మితమ్ ॥ గవ్యేన సర్పిషాయుక్తం సహిర [illegible] । దధి [illegible] పూర్ణం [illegible]
తదర్ధకమ్ ॥ ఋగ్యజుస్సామభిస్తత్ర పరుస్తై [illegible] । [illegible] వేదార్థ [illegible] విదః ॥
అభ్యర్చ్య గంధపుష్పాద్యైః వస్త్రస్రగ్దామ [illegible] । తత స్తస్మై ప్రయచ్ఛేత్తం కుంభం [illegible] సంయుతమ్ ॥
విధినోచ్చరన్మంత్రమేకచిత్తస్సమాహితః । [illegible] యుగ్మయా [illegible] ॥ రక్తపి
త్తాత్మకం ఘోరం దుస్సహం త్వతిగర్హితమ్ । [illegible] ॥ తుభ్యం సం

ప్రీదదేవిప్రమతత్వాపసుద్భవ । ఇమాంతస్మైశుభాంకుంభాంసపూర్ణాంమధుసర్పిషా॥ సహిరణ్యాంమయాదత్తాం గృహాణవిధికోవిద । యన్మయాత్రివిధంమద్యంకుంభశఃప్రాశ్నిషేవితమ్ ॥ తేజోవైవర్ణ్యజాతులంసోస్మాకధిగతంతుయత్ । ఘటమోస్తుప్రదానేన సర్వంతన్మే ప్రణశ్యతు ॥ ఏవమస్త్వితిసోప్యుక్త్వాతదాదాయగృహాన్వ్రజేత్ । తతఃకాంస్యమయేపాత్రేసహిరణ్యేపసర్జిషి ॥ విలోక్యవదనంస్వంతదాజ్యంతేజఇతిస్పృశేత్ । తతోన్యానపిసద్విప్రాన్ తర్పయేన్నిజశక్తితః ॥ ధూమిద్రవిణవస్త్రాద్యైర్రత్నైర్నానావిధైరపి । ఏవంకృతవిధిస్తాత్ర్యముచ్యతేరక్తపిత్తతః ॥ సప్తరాశ్యావదంతోభూమ్పరమేమూత్రకృచ్ఛ్రవాన్ । తృతీయోరక్తపిత్తాతోజన్మన్యకృతనిష్కృతిః ॥ అల్పమల్పతరంతేషాంలక్ష్మహాపిప్రదృశ్యతే । లక్ష్మైత్రతదాహీతంతస్యావక్తవ్యందైవవేదినా ॥ సిధ్మోదుంబరవద్ద్రుః పాదపృష్ఠోరుసంధిషు । హానిశ్చాల్పపటాదీనాం అగ్నిచోరాద్యుపద్రవాత్ ॥ అధ్మానోర్ధ్వమరుద్వహ్నిశస్త్రోత్పాతాద్యుపోద్భవాః । ప్రయోజకాన్నమంత్రాద్యాగికేక్తాస్తదనిషేధకాః ॥ పాత్రివేశ్యాదయోజ్ఞేయాబంధువస్త్రాద్యచార్జితాః ॥ *

ఇతిరక్తపిత్తహరవరుణదానమ్.

—* అథ శూలహరశివమూర్తిదానమ్ *—

సూర్యారుణసంవాదే ॥ శూలేనదేహినోజంతూన్విధ్యతశ్శృణులక్షణం । నిష్కృతిశ్చాపియాతస్యసహసోల్లాఘకారిణీ । శూలవిద్ధోయథామూర్ఛమానశ్చేచ్ఛమమోహచ । మూర్ఛామోహస్తథైవాస్యశూలేమూర్ఛావిజాయతే ॥ శిరసోరారవంకాష్ఠమిత్యాదిహృదయార్తయః । యథాతస్యాభవన్పూర్వంతథాతాహభవంతిహి ॥ కాలవేళాంగభాగాద్యం తద్యదప్యత్రచింతయేత్ । శూలద్రవ్యంవినిర్ధార్యదైవజ్ఞప్రవదేత్సుధీః । లక్షణైఃప్రశ్నభాద్యాపిథాతదపికీర్త్యతే ॥ శూలవాహోభవెల్లోహశూలోదీర్ఘార్తిసంతతిః । నానారతిచిరస్థాయీమూర్ఛామోహవిధాయకః । విశేషతోజ్వరచ్ఛర్దిభ్రమతృష్ణారుచిప్రదః । భిషజాముపచారైశ్చసాధ్యోయత్నకృతైరపి । నశామ్యత్యవరోగశ్చభుక్తిద్విట్యాన్ధనఃకృశః । శూలేశార్యమయంచిహ్నందైవవిచ్ఛాలినావదేత్ । శూలంవితస్తిమాత్రంసద్దైహనోస్యకదర్థయేత్ । జనపూజ్యోహిసవాప్యేకేప్యాశివంద్విజపుంగవాత్ । ప్రతిగృహ్యప్రయత్నేనప్రణమ్యైనంవిసర్జయేత్ । తతస్తుపరమాన్నేనభోజయేత్తుశతంద్విజాన్ ॥ విప్రానన్యాంశ్చసంతర్ప్యదక్షిణాభిస్స్వశక్తితః । దీనాంధకృపణేభ్యోన్నందత్వాభుంజీతబంధుభిః ॥ భవేన్నాతిచిరస్థాయీముహుశ్శామ్యతికుప్యతి । శూలేకంటకసూచ్యగ్రసంభవేచిహ్నమీరయేత్ । హృదయేత్రికపృష్ఠాదౌసశూలోష్ఠాంగవర్దకః । సహసారంభకాలేతుతీవ్రస్సామ్యశ్శమంవ్రజేత్ ॥ అచిరాత్యాతవిణ్మూత్రప్రవృత్త్యాపిప్రశామ్యతి ॥ ఆటోపదాహకఫకృత్ శ్వాసకాసారతిప్రదః । ప్రశ్నభాదవగంతవ్యాశూలస్యోక్తిరథాపివా । రిపుభావగతేకూరే స్థిరేలోహం విచింతయేత్ ॥ చరేకంటకసూచీభిద్విదేహేకాష్ఠజంగృహే । లక్షణైరితివ్యాధేఃశూలస్యజ్ఞానకోవిదః । నిష్కృతింవిదధీతాథయథాశాస్త్రోపదేశతః । శుభేహ్నిసితేపక్షేవర్జమానేమృతద్యుతౌ । తీర్థేవాస్వగృహేవాపి శుభదేశేసుసంస్కృతే । గోమయేనోపసంలిప్తేప్రష్టకంబళేవిస్తృతే । తిలానామచలంకుర్యాద్ద్రోణేనవిధికోవిదః । తస్మాత్తుపూర్వదిగ్భాగేతావంతంతం[illegible]చలం । తత్రసంస్థాపయేత్ప్రాజ్ఞంతామ్రంద్వాదశపాలికం ॥ తండులాద్యేతతస్తస్మిన్సౌవర్ణంశుభల[illegible] ॥ సువర్ణేనశివంకుర్యాత్ ఉమాదేహార్ధధారిణం । తత్రతంపూజయేద్దేవంశైవైస్సూక్తైర్యథావిధి ।

యజుర్వేదవిదస్సమ్యక్ వేదవేదాంగపారగాః । తతస్త్రిశూలం తత్రైక పలార్ధార్ధ సువర్ణవినిర్మితం । సౌవర్ణం తామ్రపాత్రం చ యథాశక్తి వినిర్మితం । కాంటకేర రచితం తామ్రం కాష్ఠకేతి తథాంశకం । ఊర్ధ్వాగ్రం తద్వదధో మూలం షోడశాంగుళముచ్ఛ్రితం । సప్తాంగుళి యుతాశ్శాఖాః కృత్వా ద్వ్యంగుళాంతరాః । తత్రతత్ర ప్రతిష్ఠాప్య పూజయేద్విధిపూర్వకైః । చందనేనాక్షతైశ్చైవ పుష్పైరలంకృత్య వా । సుసంవేష్ట్య చ వస్త్రేణ వస్త్రైశ్శాఖాగ్రలంబితైః । తదగ్రే ప్రజపేత్సమ్యక్ శైవసూక్తం విశేషతః । జుహుయాత్సర్వశాంతేన తిలాంస్త్రిమధుసంప్లుతాన్ । జపహోమార్చనం సమ్యక్ శూలినే వినివేదయేత్ । తతో బ్రాహ్మణముఖ్యాయ బ్రాహ్మణాయ శుభలక్షణే । ప్రదద్యాద్విధానేన దానాం తేమంత్రమీరయేత్ । యస్మిన్యా విస్తృతా జన్మ సూక్ష్మశూలేనానాగసం పురా । శూలవ్యాధిభయం ఘోరం పాపమాప్తం సుదుస్సహం । మంత్రైవ స్త్రిబలసంలసం ఖ్యాకా యేమయా విహితా స్తదా ॥ తేభ్యో ముచ్యే యువిధివత్ శూలదానేన చాయుతా । అనఘో హమపారీ శ్రీవర్ణ దేన్నమ్రకంధరః । ఏవమస్తు త్రిరభయః త్వమేధైర్యపితుం ద్విజః । బ్రువన్స్థూలం తదా దాతు తిలాంశ్చ స్వగృహం వ్రజేత్ । తతస్తాంశ్చాంభవీం మూర్తిం స్తంభమలాచలమూర్ధగాం । అర్ఘ్యపూర్వ విధినా మూర్తిం సంగంధపుష్పాదికాహారైః । కృతాంజలి పుటో నమ్రః ప్రార్థయేదిదముచ్చరేత్ । భగవన్వివిధవ్యాధిమృత్యుభీతివినాశన । శరణం త్వాం ప్రపన్నోస్మి పాహి మామత్ర శూలతః । బ్రాహ్మణాయ మయా దత్తం శూలం తే ప్రియమాయుధం । తేనైవ దుష్కరం ఘోరం మమ శూలం ప్రణశ్యతు । ఇతి విజ్ఞాప్య తాం మూర్తిం ప్రతిపత్యసతండులాం ॥ ప్రదద్యాద్దైశికాయైవ తైవజ్ఞాయ సుమేధసే ॥ తదంతే కీర్తయేన్మంత్రం దైవజ్ఞో నాను మోదితం । భగవత్కృత్స్నపాపాదేనయన్మయా పూర్వసంచితం । విజ్ఞాతం విధివద్దైవం విధిరపృశ్యరాశికృత్ । విహిత స్తదిమాం మూర్తిం శాంభవీం శుభలక్షణాం । తుభ్యం సంప్రదదే విద్వన్ గృహాణ త్వం సదక్షిణాం । ఇమాం తాం ప్రతిగృహ్ణామి స్వస్తి తే స్త్వితి కీర్తయేత్ । దైశికశ్చాపి దత్త్వాశ్చ తామాదాయ సతండులాం । సమాపయేద్విధేః శేషమస్యాః కర్మ చ సుస్మరన్ । యజమానస్తతః సర్పిః స్పృష్ట్వా మామీక్ష్య గామపి । విప్రాన్సంప్రపూజ్య దత్త్వా తేభ్యో యథారుచి । వాసాంసి ధనధాన్యాది ప్రతిపత్య విసర్జయేత్ । సంభోజ్య ద్విజాన్ద్రవ్యైర్నైవేద్యైర్మధురైశ్శ్రద్ధయాన్వితః । ఇష్టైశ్చ బంధుభిస్సార్ధం స్వయం సంజీవవాగ్యతః । జన్మజాత్యనుమంత్రాద్యైః తత్సర్వం ప్రశ్నపూర్వకం భావయేత్ । విహాకం లక్షణం చాపి కర్తవ్యం దైవవేదినా । లేఖ తేమతదంగేమశూలార్ధాసిత రానపి । వ్రతాన్యన్యాని శస్త్రాదిదోషజాన్యపి కీర్తయేత్ । హస్తాంగుళి తలాంగుష్ఠయూలేఖ ఏవిధాను జః । దానం తే విషశస్త్రాగ్నిజనితాః ప్రత్యయాపహాః ॥ *

ఇతి సూర్యారుణసంవాదే శూలహరం శివమూర్తిదానం.

—* అథ శూలజీర్ణహరమ్ *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ నిదానమాహ శాతాతపః ॥ శూద్రస్యైవ తు భుక్త్వాన్నమవ్రతస్య ద్విజస్య వా । శూలవ్యాధిర్భవేన్నిత్యమజీర్ణాదతిపీడితః । అథైవం నిష్కృతిః కుర్యాదుపవాసత్రయం తథా । దద్యాత్పలత్రయం యోష్యం బ్రాహ్మణాయ సకాంచనం ॥

ఇత్యజీర్ణ శూలహరమ్.

—* అథ శ్వాసకాసహరాణి. *—

తత్ర సూర్యారుణసంవాదే ॥ పైశున్యం సర్వతస్సూత స్వామినో లక్షణం శృణు । యథా యథాసౌ పిశునో హ్యేవ యాదృశ్యః ప్రాప్తవాన్ స్వరాట్ ॥ పైశున్యేన మృషావాక్యైః పరేషాం మర్మభేదకైః । తథా తథాస్య హృదయం హి ప్రియతే భృశమార్దినా ॥ తథా ॥ తత్రైకేతస్య పి చ శ్వాస లక్షణాని భవంతి హి । తథా తస్యోర్ధ్వగత శ్వాసః పశువత్స్వనతే భృశమ్ ॥ నష్టసంజ్ఞో ర్ధ్వగముఖ్యోభ్రాంత లోచనస్స్విన్నమస్తకః । భిన్నవాక్ దీర్ఘవదనో బద్ధవిణ్మూత్రనిగ్రహః ॥ కరుణం నిశ్వసన్ దూరాత్ శ్రూయతే బహిశ్చ తైః । ఏవం శుద్ధమతః కాలం సత్యతి స్వీతి విచింతయేత్ ॥ కాలాంతరేణాథ మృతేరుద్ధేలక్ష్మ కికీర్తయేత్ । ఊర్ధ్వగస్తస్య చ శ్వాసః కష్టేనాథః పునర్వ్రజేత్ ॥ ఉపర్యుద్భ్రాంతనయనో భ్రష్టస్వనహతద్యుతిః । రతిం న లభతే శువ్యద్యుక్త్రైవికురుతే భృశమ్ ॥ ముహుర్మోహమువైత్యేషాం మహాయత్నే వశామ్యతి । యాన్యమూనేమ్యతే తత్ర రుచి లక్ష్మ తిచింతయేత్ ॥ శ్వాసో విచ్ఛిద్యతే తస్య శ్వాసతశ్చ ముహుర్ముహుః । దకిఖాన్యోహ్యథాపన్నో భవేన్న శ్వసనక్షణే ॥ ఛిద్యంతే తత్ర మర్మాణి వేదనాపి క్షణాంతరే । ముహు రాసర్థ హృశ్చ స్వేదమూర్ఛారవాదితః ॥ మూత్రాశయేతి దాహతోఽ నష్టకాంతిః కృశశ్వసన్ । యద్దరక్తేంద్రదృష్ట్యా ప్రలపన్నష్టచేతనః ॥ పాతయన్ యాతనాభిస్తాన్ నానాదుఃఖవిధాత్మభిః । శరీరం పీడ్యతే తస్య నానాగ్నిదహనాదిభిః ॥ యథా స్థావిః థారః శ్వాసినాం సూత లక్షణైః । స్తైరేయోదైవజ్ఞతోఽర్థ స్థానలక్ష్మ కికీర్తయేత్ ॥ కారాయామథవా గారే గిరౌ వ వనసంకటే । యున్మాస్తే హ్యాసునాపూర్వం తత్ర తత్రాస్య తారుణి ॥ భవతి భువిభూతస్య సర్వకర్మవశాత్ఖగ । యస్మాత్ తత్ర యత్రైషాం ప్రసాదపి చ యోషితామ్ ॥ శిశూనామథ వృద్ధానాం యువాం లక్ష్మ పిహరింథే । పశ్చాత్ భావవగంతవ్యః సుఖి యాన్తైవ వేదినా ॥ తేషాం సముపస్థానాం వినా హ్యగృహాశ్రయిః । యో యథా మృతిమాసన్నః స తథా సంవిపద్యతే । ఘ్రాతృత్వ కిం త్రాణ బాంధవా యే చ తద్విధాః । తద్గతాదుఃఖిన స్తస్య స్వామినో మృతిమాప్నుయుః । ఏవం దైవవిధారం కృత్వా దైవజ్ఞతో శుభాన్ । అత్రాకృతం సోథ సామ్యాస్థాముల్లాసకారిణీం ॥ శుభేయాసి శుభే ... హ్మాలగ్రహే దినే । శుద్ధే నూతకలేకుర్యాద్విధానం విధికోవిదైః ॥ ఆహూయ విధివద్విప్రాన్ దైవజ్ఞాన్ వేదవాదినః । రాశిం కుర్యాత్తిలానాం శుద్ధానాం కృష్ణాన్ కృష్ణాజినోపరి ॥ ద్రోణీగిరిసుహే ... షోడశాఢకసమ్మితాన్ । తస్యాగ్రే విన్యసేత్కుంభం కృష్ణం కృష్ణేన వాససా ॥ ఛాదితం తిలసంపూర్ణం ... వనవచితమ్ । తస్యోపరి న్యసేత్కుంభం రచితం ద్వాదశాంగుళమ్ ॥ రజితస్యపలేనాపి తావత్యేవ హుశ్శృంఖలా । స్తంభోపరి లసత్కుర్యాత్ దుకూలం షోడశాంగుళమ్ ॥ స్తంభమూలే తు విన్యస్య సువర్ణం పలసమ్మితమ్ । తతో బ్రాహ్మణమామంత్ర్య వేదవేదాంగపారగమ్ ॥ సమభ్యర్చ్య తతో భక్త్యా వస్త్రైస్స్రగ్దామభూషణైః । ... తద్విధాన్ దద్యాద్దానపాపానుత్తయే ॥ మయా బద్ధా హి తా స్తంభే సాథవో వి మనా కిశ్వతాః । నానా దామునమైః పాశైః బుద్ధ్యా స్వజీహింసయా ॥ అంగాని తిలతుల్యాని తేషామహమిహాచలమ్ । మోచనం ... జగన్నాథో కరుణో విశ్వజీవనః ॥ అవమేనే త్రితా దేవా సాధూనామశుభం చరన్ । తతో యం ముల్బణో ... శ్వాసా ... ప్రాణయాపకః ॥ మయా పాతకస్య నాశాయ సుదుకూలం శుభాకృతిమ్ । స్తంభం చ యాథా ... కారం ... చేస్సః ॥ సకుంభం సహిరణ్యం చ తిలాచలసమన్వితమ్ । తుభ్యం సంప్రదదే విప్రరూపాయ సాధవే ॥ యద్విత్తహారం ... సమాచరేత్ । సాధవో యే మయా స్తంభే నిగడైర్యానియంత్రితాః । తస్మాత్ ... యందానేనానేన భో ద్విజ । అసహ్యోఽహం సనీతి ఉల్లాఘుస్స్వస్తి ప్రసాదతః । ఏకే ... సర్వం తిద్ధనమాదాయ యాయాన్నిజగృహం

ప్రతి ॥ తతస్సోఽపి ద్విజాన్భక్త్యా దక్షిణాభిః ప్రపూజయేత్ । భోజనైర్వివిధైరన్నైర్వస్త్రవ్యాధిభిస్తతః సూర్యే
పాంతు జాతినిధారం హృతానాం హృతకారణమ్ । సుభాష్యవచనాద్వ్యాయం విప్రోపాసీనతాదిభిః ॥ ప్రత్న
భాదవగంతవ్యం జన్మజాత్యాదికం పురా । లక్షైస్త్రయీకం దత్వా విద్యాం కృత్వాదయో విధిధాన్యాహానాః ॥ పీడాపత్య
కలత్రాదేరిష్టస్యైవ యాత స్తతః । పాదాంగులేషు గుల్ఫాగ్రే కూర్పరే మణిబంధకే ॥ అస్థిభంగాగ్నిసంస్ప
ర్శనే పీడితాన్యాతి వేదనాః । ప్రయోజకానుమంత్రాద్యం పచ దేయాన్యర్వచస్సదా ॥ నానావాతప్రకారైస్తేషాం
పీడాభవతి దారుణా ॥ ఇతి సూర్యారుణసంవాదే శ్వాసభంగహరమ్.

—* అథ దీప్తాగ్నిత్వహరమ్. *—

హేమాద్రౌ యమః ॥ కృసరం భోజయిత్వా తు స్వశక్త్యా త్రిశతం ద్విజాన్ । దీప్తాగ్నిత్వం శమం యాతి స్వ
ర్గలోకం స గచ్ఛతి ॥ ఇతి దీప్తాగ్నిత్వహరమ్. *

—* అథ దేహభ్రమహరాణి *—

వృద్ధగౌతమః ॥ విభ్రమయః యో మూర్ఖోఽపస్మారాద్యతిప్రయోగతః । భవనం జాయతే తస్య దేహోఽపి వ
దుఃఖసహం ॥ వక్ష్యామి తత్ప్రతీకారం దానహోమాదికర్మణా ॥ వ్యాహారికనిష్కైస్తు త్రిభిర్ద్వాభ్యామథాపి
వా ॥ ఏకేన వా స్వశక్త్యా వా సూర్యప్రతికృతిం శుభాం । కుర్యాద్ద్విహస్తాం మూర్ధాం తు పద్మద్వయసుభూషితాం ।
రథోపరిస్థితాం రక్తవాససా సమలంకృతాం । కుంకుమేనాంకితాం సమ్యక్ రత్నమాల్యైరలంకృతాం । స్నాపితాం
పంచగవ్యేన తామ్రపాత్రోపరిన్యసేత్ । పాత్రస్య పరిమాణం పలానామష్టకం విదుః । తదర్ధం వాథవార్ధం వా
యథావిభవతోఽథవేత్ । పాత్రం తిలానాముపరి విన్యసేద్వస్త్రవిస్తృతే । ఏవంభూతాం తు తాం మూర్తిమాచార్యః
పూజయేత్సుధీః । గంధమాల్యైస్సురభిభిర్హంసశ్శుచిరిత్యృచా ॥ ఉపచారైష్షోడశభిర్నైవేద్యం పాయసం తథా
పేత్ ॥ ఆగ్నేయాం దిశి హోమస్స్యాత్కర్తవ్యశ్శుభమిచ్ఛుభిః । సమిధాజ్యతిలైశ్చాపి మంత్రైరేభిర్యథాక్రమం ॥ చిత్రం
దేవానాంతచ్చక్షుర్మిత్రస్యజాతవేదసం ॥ యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం స్విష్టకృద్ధోమమిష్యతే । అగ్నేరుత్తరదిగ్భాగే
కలశస్థాపనం భవేత్ । అభిషేకాదికం సర్వం శాంతికేన పురస్సరం ॥ సుఖాసీనోపవిష్టస్య కర్తవ్యం బ్రాహ్మణై
శ్శుభైః । ప్రణీతామోక్షపర్యంతం బ్రహ్మాద్యాసనమేవ చ । తతస్స్నాతశ్శుచిర్భూత్వా శుక్లగంధానులేపనః । శు
క్లమాల్యైశ్శోభితశ్చ ఆచార్యోఽత్ర ప్రహృష్టధీః । ప్రాఙ్ముఖో యోపవిష్టాయ దద్యాత్ప్రతికృతిం శుభాం । సహస్ర
కిరణో దేవః ఖగః పూషా గభస్తిమాన్ । సర్వదేవమయో బ్రహ్మా జగచ్చక్షుస్త్రయీతనుః । ఔషధాదిప్రయోగేణ
పురా యచ్చాభ్రమణం కృతం । విప్రాణాం పాదమభ్యజ్య యత్కృతం భ్రమణం మయా ॥ ప్రతిమాయాః ప్రదానేన
తుష్టో దేవో బృహస్పతిః । భ్రమణం దేహగం సర్వం నాశ దేవో వ్యపోహతు ॥ దానమంత్రః ॥ ఏవం దత్వా తు త
ద్దానమాచార్యాయాతి భక్తితః । ఆసమంతాదనువ్రజ్య ప్రణిపత్య తు మాపయేత్ ॥ అన్యేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ ద
ద్యాచ్ఛక్త్యా చ దక్షిణాం । ఏవం దానం పురా ప్రోక్తం దత్వానత్యంతభక్తితః । పూర్వకర్మవిపాకోత్థం భ్రమం
త్యక్త్వా సుఖీ భవేత్ ॥

ఇతి దేహభ్రమహారమ్ సూర్యమూర్తిదానం.

—* అథ శ్విత్రవపుహరమ్. *—

సూర్యారుణసంవాదే॥ శ్విత్రమేతన్మహద్ఘోరం దుష్టకర్మసుకీర్తితమ్ । రాజత్యాదికృతే హింసే
శ్విత్రమేతత్ప్రజాయతే ॥ తచ్చారుణం పద్మపత్రాభం సితం చేతి త్రివిధమ్- ప్రతీకారమాహ ॥ మాఘే వాథవా
వైశాఖే కార్తికే చ యథావిధి । ఉపోషితః పౌర్ణమాస్యాం ప్రభాతే శశిమండలమ్ ॥ కుర్యాద్బింబం ధ్యానల

తత్ర శుక్లమాల్యాంబరావృతమ్ । పలేనాపితదర్ధాభ్యాం వా విత్తశాఠ్యవివర్జితః ॥ రజితస్యాపి శుద్ధస్య నిర్మితం స్థాపయేద్గిరౌ । నిర్మలం శశినో బింబం శుక్లపుష్పానులేపనమ్ ॥ ఉదఙ్ముఖం ద్విజం శాంతముపవేశ్యాసనే శుభే । తస్మై తత్ప్రతిపాద్యాదచలం శశిసంయుతమ్ । తతో మంత్రమిమం బ్రూయాచ్ఛ్విత్రీ బ్రాహ్మణసంముఖః ॥ యన్మయాహరతాన్యస్య రాజతీం వికృతిం శుభామ్ । దుష్టో వ్యాధిరయం ప్రాప్తః శ్విత్రసంజ్ఞో వినిందితః ॥ తస్య దుఃఖస్య నాశాయ పర్వతః శశినా యుతః । దత్తోఽయమేవం ముచ్యేఽహం పాపాదస్మాత్సుదారుణాత్ ॥ శతం శతార్ధం వా భోజయేద్బ్రాహ్మణానథ । ధనధాన్యాదికం దత్త్వా తేభ్యః శ్రద్ధాసమన్వితః ॥ దీనాంధకృపణేభ్యోఽన్నం దద్యాద్భుంజీతబంధుభిః । ఏవంకృతవిధిః స్నాతవరశ్శ్విత్రాద్విముచ్యతే ॥ *

ఇతి శ్విత్రవపుర్హరణమ్— సపర్వతచంద్రమండలదానమ్.

—* అథ విచర్చికాహరమ్. *—

తత్రైవ ॥ విచర్చికేతి విఖ్యాతం కుష్ఠం తల్లక్షణం శృణు । కర్మజలక్షణసంయుక్తం కీర్త్యమానం మయానఘ ॥ సనరః స్వీయకార్యేషు పరస్వాదప్రసాదతః । వృషస్యతీం స్వసురభిమసంగం నయతే వృషమ్ ॥ జనురంతరమాసాద్య జాయతేస్య విచర్చికా । విస్ఫోటకాః ప్రజాయంతే నానారూపా రుజాకరాః ॥ ఈషచ్ఛాయారుణాభాసాః స్వయం వైవర్ణ్యకారకాః । కండూమత్యో దేహదాహః స్వచో దోషాకరా భృశమ్ ॥ అన్యాకులితచిత్తస్స్యాత్తాభిరభ్యర్తితో వేదినః । సమాహూయ సమభ్యర్చ్య శంకరం విధివద్ద్విజైః । పశూనామధిపం దేవం మీఢుష్టమమఘాపహమ్ । స్నానదానజపాద్యేన కర్మణా పరితోషయేత్ ॥ తతస్తు వృషభం శాంతం శుభ్రవర్ణం మనోహరమ్ । అవ్యంగమతివర్ధిష్ణుశరీరావయవం దృఢమ్ ॥ స్నాపయిత్వానులిప్యాథ చందనైః పుష్పమాలయా । అభ్యర్చ్య వస్త్రయుగ్మేన సితేన పరివారితమ్ ॥ భూషయేద్భూషణైర్హేమశృంగరూప్యఖురాదిభిః । ఘంటాం గళే నిబధ్నీయాత్ కింకిణీజాలసంభృతామ్ ॥ ఏవమభ్యర్చ్య వృషభం స్థాపయేదుత్తరాముఖమ్ । తస్య పూర్వవిభాగే తు సుశాంతాం శుభలక్షణామ్ ॥ స్థాప్య వత్సతరీం శుభ్రాం యథావృత్తాం విభూషయేత్ । పూజయేద్వృషవృత్తాంతు వస్త్రస్రగ్గంధభూషణైః ॥ తతో విచర్చికాక్రాంతః ప్రాఙ్ముఖో వృషభం స్పృశన్ । కుశాగ్రేణ శివం ధ్యాయన్ శక్తితో నియతమానసః । తతో వేదవిదో విప్రాశ్చత్వారశ్శుభలక్షణాః ॥ నమకాధ్యాయమారభ్యమానైకాదశకాభిః । ప్రతిమంత్రం విదధ్యాస్తే రుద్రన్యాసం వృషాంగకే ॥ న్యాసస్య నయనే భ్రూషు శృంగే శీర్షకకుత్తలే । స్కంధే పృష్ఠే తథా కుక్షౌ పార్శ్వయోరథసంధిషు ॥ ఏవం న్యాసవిధిం కృత్వా పునరభ్యర్చ్య తం వృషమ్ । ఉత్సృజేద్గోమవిధివత్పురస్కృత్య చ వత్సకమ్ ॥ యథోక్తగుణసంపన్నం యథాశక్తి సమర్చితమ్ । అర్ఘ్యం గవి న్యస్య శివం రౌద్రం రౌద్రస్తు కర్మణః । విచర్చికాఖ్యకుష్ఠస్య నాశాయ శుభలక్షణమ్ ॥ ముహూర్తః కర్మణో ముష్మాద్వృషం గోమసముత్సృజేత్ । వ్యాహృత్యైరియసూన్మంత్రాన్ పుచ్ఛం కృత్వాంజకరే ॥ కుశాక్షతజలోపేతమంజలిం గోః కరే క్షిపేత్ । ఇగంయువానామిత్యాదిమంత్రాన్ గోశ్రవణే జపేత్ ॥ తతః ప్రదక్షిణీకృత్య విసృజేత్తావుదఙ్ముఖౌ । పుచ్ఛసంశ్లేషితం స్కంధే తతస్తం వృషమంకయేత్ ॥ చతుర్వింశత్యనువ్రజ్య పదాని వినివర్త్య చ । శివస్యాగ్రే సమాగత్య పూజయేత్తాంశ్చ తాన్ద్విజాన్ ॥ స్థానోత్సర్గజలాపాత్రైః ప్రమృజుస్తైతదంగకమ్ । అక్షిభ్యామితి మంత్రైస్తు తేభ్యో దద్యాత్సదక్షిణామ్ ॥ ఏవంకృతవిధిస్స్నాతముచ్యతే కుష్ఠరోగతః । ఐహికం లక్ష్మకస్యేదం కార్యభ్రంశో గుణస్తతః ॥ నాతిప్రీతిశ్చ భార్యాయాం న వాపత్యే భవం సుఖమ్ ॥ *

ఇతి సూర్యారుణసంవాదే విచర్చికాహరమ్.

—* అథ దారిద్ర్యహరమ్ *—

తస్మిన్నేవ మహాప్రాజ్ఞే ఉపహారక్షణే వై ॥ వాయుపురాణే ॥ దరిద్రో జాయతే మర్త్యో దానవిఘ్నం కరోతి యః । తస్యోపశాంతయే సమ్యక్ కర్తవ్యం శృణుష్వ మే ॥ పలార్ధేన తదర్ధేన తదర్ధార్ధం తేన వా పునః । ధనదస్య ప్రతికృతిం కుర్యాత్ ... నరవాహనశోభితాం । ద్విభుజాం వామనోపేతాం నమనానందకారిణీం । శంఖపద్మనిధిభ్యాం చ యుక్తాం ... ॥ శ్వేతవస్త్రేణ సంవేష్ట్య తండులోపరి విన్యసేత్ ॥ తండులానాం ... ద్రోణం ... । తదర్ధం వా తదర్ధం వా విత్తశాఠ్యం న కారయేత్ ॥ స్వర్ణమాల్యైస్తథా గంధైః ... పూజయేత్ । ఆగ్నేయ్యాం దిశి హోమస్తు సమిధాజ్యతిలైశ్చరేత్ ॥ మంత్రో రాజాధిరాజాయేత్యస్య ... అష్టోత్తరైః । తిలహోమో వ్యాహృతిభిః ... ॥ రాజాధిరాజాయ—మహారాజాయ నమః । ఏవం పూజాదౌ మంత్రమభిధాయాహ । ఆచార్యస్సర్వశాస్త్రజ్ఞః ... సమ్మతః ॥ మహాకులప్రసూతశ్చ ధర్మజ్ఞస్సత్యవాక్ భవేత్ । కారయేదవర్ణానాం తేన ధనదస్యాపి భక్తితః । తస్మై వస్త్యైనమంత్రేణ సదక్షిణం ప్రభవేత్ ॥ తస్మై ... ప్రదద్యాత్ప్రతిమాం తు తాం । మంత్రేణానేన విధివత్ప్రాఙ్ముఖాయోదఙ్ముఖః ॥ దానమంత్రః ॥ విత్తేశాయ ... కుబేర నరవాహన । పద్మశంఖనిధీనాం త్వం పతిః శ్రీకంఠవల్లభ । అదానేన యథా ప్రాప్తం దారిద్ర్యం మమ దుఃఖదం । తత్సర్వం త్వదానేన పాపమాశు వినాశయ ॥ ఏవం కుబేరదానం యః కరోతి విధిపూర్వకం ॥ ధనదేన సమో మర్త్యో ... జాయతే ॥ అథాపరం శాతాతపీయే । అనివేద్య సురాదిభ్యో భుంజానో జాయతే ధనః ॥ స భోజయేత్సహస్రం తు శతం వాపి ద్విజోత్తమాన్ ॥

—* ఇతి దారిద్ర్యహరధనదమూర్తిదానం *—

అథాపరం కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ ఋణం వత్వాధికాం వృద్ధిం గృహ్ణీయాద్యశ్చ సోఽధమః । ఉత్పాదయతి వా స్యేషాం పాపాదేన ప్రహారదః ॥ తత్ప్రహారకశ్చైవ జాతో పి ధనినాం కులే । ధనేన రహితః ప్రాయో దేశాంతరగతో భవేత్ । మహాన్తైశ్చ హత్యాద్రోహీ హ్యావకీ భవేన్నరః ॥ అత్ర ప్రాయశ్చిత్తం ॥ కృచ్ఛ్రం కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రం చ చాంద్రాయణమథాపరం । కుర్యాదాజ్యచరుభ్యాం చ హోమో వ్యాహృతిభిస్తథా ॥ యత్కించేదమిదం సూక్తం వాయుశం వారుణం జపేత్ ॥ ఇత్యపరంధనరహితత్వాదిహరమ్.

—* అథ దుఃఖచిత్తహరమ్ *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ సర్వదా దుఃఖచిత్తస్స్యాత్పరచిత్తవినాశకః । చాంద్రాయణత్రయం కుర్యాదుదుత్యం జాతవేదసం ॥ ఏతత్సూక్తం జపేన్మాసత్రితయం తు విముచ్యతే ॥

ఇతి సర్వదుఃఖహరమ్.

—* అథ కార్యాసిద్ధిహరమ్ *—

శాతాతపీయే ॥ తస్య కార్యాణ్యసిద్ధాని గజఘాతీ భవేన్నరః । ప్రసాదం కారయేత్తత్ర గణనాథస్య భక్తితః । అథవా గణనాథస్య మంత్రలక్షం జపేన్నరః ॥ దశాంశహోమకృత్సస్స్యాత్ గణశాంతిపురస్సరం ॥

ఇతి సర్వకార్యాసిద్ధహరమ్

—* అథ దేశాంతరగతస్యాతికృచ్ఛ్రహరమ్ *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ భయభీతమరణ్యేద్యః తు త్వివాసాతురం భయాత్ । శక్తస్సన్ సర్వదా జంతుం కం వనోపధవృత్తికః । నిషిద్ధవృద్ధ్యాజీవీ చ జాతో పి శ్రీమతాం కులే । దేశాద్దేశాంతరం యాతి క్లేశయుక్తో భవేత్సదా ॥

[illegible] వృశ్చికదష్టస్య దశేత్ప్రతిశ్లోకం [illegible] సహస్రం [illegible] తిలహోమః [illegible] ॥

ఇతి దేహాంతరసంక్రాన్తిస్పర్శహరమ్.

—* సర్వాంగవేదనాహరమ్. *—

బ్రహ్మపురాణే:॥ పానీయం పానవంతశ్చ నాగాన్యా [illegible] దేవాన్ [illegible] క్షత్రియ [illegible] పశ్చాత్తపేత్ ॥ సూర్యారుణసంవాదే ॥ నానా [illegible] దేహే విచ్ఛిన్నే [illegible] విద్యాత్ [illegible] దైత్య [illegible] విపన్నశ్శ్మశాన [illegible] ప్రాప్తే [illegible] పుణ్యక్షేత్రే [illegible] ప్రతిగృహ్ణాతి ॥ పర్వతాదీని [illegible] సర్వాంగవేదనా [illegible] పుణ్యక్షేత్రే మహాదానం [illegible] ప్రతిగృహ్ణాతి ॥ సర్వాంగానిత్యత [illegible] ప్రముచ్యతే ॥ కృతత్వం స్నానకాష్ఠానాని తాన్యన్తరే [illegible] ॥ అయం [illegible] ॥ బలమాంసా జనాం [illegible] సర్వదాం ॥ [illegible] శోభా [illegible] కోష్ఠ [illegible] ॥ [illegible] గోహింసాదికం [illegible] త్రిపృహ్యతే ॥ [illegible] పునర్వా [illegible] పర్వతాః ॥ [illegible] ప్రాయశ్చిత్త [illegible] ప్రాయశ్చిత్ ॥ మహిష్యాజిన [illegible] దానమేవ ప్రతీయతే ॥ దంష్ట్రిశ్వాపదసర్పాద్యైః ప్రత్యయః కాలపూరుషః ॥ హస్తపాదకటిగ్రీవాకర్ణపార్శ్వాదివంచకః ॥ విశేషేణ ప్రవిష్టేత్ర [illegible] దోషతః ॥ ప్రతిగ్రహాత్తథా తేషాం పురుషస్త్రీశ్వ [illegible] ॥ సమభ్యర్చ్య [illegible] మహాపాపప్రణాశనమ్ ॥ ప్రతిగ్రహీతే [illegible] తత్ర ప్రదీయతే ॥ జలాజ్యశర్కరాదుగ్ధాద్దధితస్తేన [illegible] ॥ తిలధేన్వాజినానీ [illegible] సఘృతశర్కరాః ॥ ముద్గాన్మాషాంశ్చ [illegible] లోహధాన్యాదిపర్వతైః ॥ వసనాని విచిత్రాణి దద్యాత్ [illegible] ॥ గోమహిష్యాశ్వముఖ్యేషు తత్తద్వస్త్రం ప్రదీయతే ॥ [illegible] ॥ దీయమానేషు దానేషు మంత్రమేతముదీరయేత్ ॥ అనేన [illegible] గృహ్యతాం ॥ పుణ్యక్షేత్రే మహాకాలే [illegible] ప్రగృహ్ణతా ॥ సర్వాంగవేదనాదుఃఖం [illegible] ॥ దానేనానేన దత్తేన తస్మాన్ముచ్యే [illegible] ॥ జనాద్యేతత్సమాదేశ్య [illegible] ద్విజపుంగవాః ॥ ప్రతిగృహ్య ప్రయత్నేన ప్రణమ్యైవం విసర్జయేత్ ॥ తతస్తు పరమాన్నేన భోజయేచ్ఛతశో ద్విజాన్ ॥ [illegible] దక్షిణాభిస్స్వశక్తితః ॥ దీనాంధకృపణేభ్యోన్నం దత్వా భుంజీత బంధుభిః ॥ *

ఇతి సూర్యారుణసంవాదే సర్వాంగవేదనాహరమ్.

—* అథాప్రతిష్ఠాత్వహరమ్. *—

శాతాతపీయే॥ ప్రతిమారామభంగకారీత్వప్రతిష్ఠాం ప్రపద్యతే ॥ సంవత్సరత్రయం సించేదశ్వత్థం ప్రత్యహం వాసరమ్ ॥ ఉద్యాపయేత్తమశ్వత్థం శమీం శామ్యావిధానతః ॥ తత్ర సంస్థాపయేద్దేవం విష్ణుం రాజం సుపూజితమ్ ॥

ఇత్యప్రతిష్ఠాత్వహరమ్.

ఇతి శ్రీమీమాంసకభట్టనీలకంఠాత్మజభట్టశంకరకృతే కర్మవిపాకోక్త

విశేషవిషయే స్నాహం పూర్ణోయం గ్రంథః.